Înalta Curte de Casație și Justiție

Buletinul jurisprudenței

Culegere de decizii pe anul 2019

ISSN 2734 – 5246
ISSN-L 1584 - 9716

CUPRINS

PARTEA A II-A – DECIZII PRONUNŢATE DE COMPLETUL PENTRU SOLUŢIONAREA RECURSULUI ÎN INTERESUL LEGII ŞI HOTĂRÂRI PREALABILE 5
DECIZII PRONUNŢATE DE COMPLETUL PENTRU SOLUŢIONAREA RECURSULUI ÎN INTERESUL LEGII 5
I. Decizii pronunţate în materie civilă 5
a) Decizii de admitere 5
1) Decizia nr. 2/2019, publicată în M. Of. nr. 863 din 25 octombrie 2019 5
2) Decizia nr. 6/2019, publicată în M. Of. nr. 197 din 12 martie 2019 8
3) Decizia nr. 7/2019, publicată în M. Of. nr. 343 din 6 mai 2019 13
4) Decizia nr. 9/2019, publicată în M. Of. nr. 459 din 7 iunie 2019 19
5) Decizia nr. 12/2019, publicată în M. Of. nr. 586 din 17 iulie 2019 24
6) Decizia nr. 13/2019, publicată în M. Of. nr. 440 din 3 iunie 2019 28
7) Decizia nr. 14/2019, publicată în M. Of. nr. 476 din 11 iunie 2019 36
8) Decizia nr. 16/2019, publicată în M. Of. nr. 773 din 24 septembrie 2019 41
9) Decizia nr. 17/2019, publicată în M. Of. nr. 899 din 7 noiembrie 2019 45
10) Decizia nr. 18/2019, publicată în M. Of. nr. 621 din 26 iulie 2019 49
11) Decizia nr. 19/2019, publicată în M. Of. nr. 860 din 24 octombrie 2019 55
12) Decizia nr. 21/2019, publicată în M. Of. nr. 872 din 29 octombrie 2019 60
13) Decizia nr. 22/2019, publicată în M. Of. nr. 853 din 22 octombrie 2019 68
14) Decizia nr. 23/2019, publicată în M. Of. nr. 142 din 21 februarie 2020 71
15) Decizia nr. 24/2019, publicată în M. Of. nr. 1001 din 12 decembrie 2019 75
16) Decizia nr. 27/2019, publicată în M. Of. nr. 152 din 25 februarie 2020 78
17) Decizia nr. 30/2019, publicată în M. Of. nr. 124 din 18 februarie 2020 86
18) Decizia nr. 31/2019, publicată în M. Of. nr. 133 din 19 februarie 2020 98
19) Decizia nr. 33/2019, publicată în M. Of. nr. 144 din 24 februarie 2020 102
b) Decizii de respingere 107
Decizia nr. 26/2019 publicată în M. Of. nr. 153 din 26 februarie 2020 107
II. Decizii pronunţate în materie penală 110
a) Decizii de admitere 110
1) Decizia nr. 1/2019, publicată în M. Of. nr. 187 din 8 martie 2019 110
2) Decizia nr. 4/2019, publicată în M. Of. nr. 546 din 3 iulie 2019 112
3) Decizia nr. 5/2019, publicată în M. Of. nr. 334 din 2 mai 2019 123
4) Decizia nr. 8/2019, publicată în M. Of. nr. 427 din 30 mai 2019 128
5) Decizia nr. 10/2019, publicată în M. Of. nr. 472 din 11 iunie 2019 131
6) Decizia nr. 11/2019, publicată în M. Of. nr. 477 din 12 iunie 2019 137
7) Decizia nr. 15/2019, publicată în M. Of. nr. 789 din 30 septembrie 2019 139
8) Decizia nr. 29/2019, publicată în M. Of. nr. 63 din 30 ianuarie 2020 141
9) Decizia nr. 32/2019, publicată în M. Of. nr. 148 din 25 februarie 2020 143
b) Decizii de respingere 144
1) Decizia nr. 3/2019, publicată în M. Of. nr. 276 din 11 aprilie 2019 144
2) Decizia nr. 25/2019, publicată în M. Of. nr. 86 din 6 februarie 2020 146
3) Decizia nr. 28/2019, publicată în M. Of. nr. 79 din 4 februarie 2020 151
HOTĂRÂRI PREALABILE 154

I. Decizii pronunţate în materie civilă *154*
a) Decizii de admitere **154**
1) Decizia nr. 5/2019, publicată în M. Of. nr. 237 din 27 martie 2019 154
2) Decizia nr. 7/2019 publicată în M. Of. nr. 175 din 5 martie 2019 157
3) Decizia nr. 10/2019, publicată în M. Of. nr. 470 din 10 iunie 2019..... 160
4) Decizia nr. 16/2019, publicată în M. Of. nr. 402 din 22 mai 2019..... 164
5) Decizia nr. 19/2019, publicată în M. Of. nr. 573 din 12 iulie 2019 168
6) Decizia nr. 26/2019, publicată în M. Of. nr. 755 din 17 septembrie 2019 172
7) Decizia nr. 41/2019, publicată în M. Of. nr. 21 din 14 ianuarie 2020..... 174
8) Decizia nr. 43/2019, publicată în M. Of. nr. 22 din 14 ianuarie 2020..... 178
9) Decizia nr. 44/2019, publicată în M. Of. nr. 46 din 23 ianuarie 2020..... 182
10) Decizia nr. 45/2019, publicată în M. Of. nr. 934 din 20 noiembrie 2019 185
11) Decizia nr. 49/2019, publicată în M. Of. nr. 1010 din 16 decembrie 2019..... 190
12) Decizia nr. 51/2019, publicată în M. Of. nr. 64 din 30 ianuarie 2020..... 193
13) Decizia nr. 62/2019, publicată în M. Of. nr. 51 din 27 ianuarie 2020..... 198
b) Decizii de respingere **201**
1) Decizia nr. 1/2019, publicată în M. Of. nr. 136 din 20 februarie 2019 201
2) Decizia nr. 2/2019, publicată în M. Of. nr. 157 din 27 februarie 2019 204
3) Decizia nr. 3/2019, publicată în M. Of. nr. 125 din 18 februarie 2019 206
4) Decizia nr. 4/2019, publicată în M. Of. nr. 132 din 19 februarie 2019 207
5) Decizia nr. 6/2019, publicată în M. Of. nr. 243 din 29 martie 2019 211
6) Decizia nr. 9/2019, publicată în M. Of. nr. 539 din 1 iulie 2019 220
7) Decizia nr. 11/2019, publicată în M. Of. nr. 417 din 28 mai 2019..... 221
8) Decizia nr. 12/2019, publicată în M. Of. nr. 316 din 23 aprilie 2019 223
9) Decizia nr. 13/2019, publicată în M. Of. nr. 307 din 19 aprilie 2019 226
10) Decizia nr. 15/2019, publicată în M. Of. nr. 419 din 29 mai 2019..... 228
11) Decizia nr. 17/2019, publicată în M. Of. nr. 399 din 22 mai 2019..... 230
12) Decizia nr. 20/2019, publicată în M. Of. nr. 651 din 6 august 2019 232
13) Decizia nr. 21/2019, publicată în M. Of. nr. 812 din 7 octombrie 2019 236
14) Decizia nr. 22/2019, publicată în M. Of. nr. 773 din 24 septembrie 2019 239
15) Decizia nr. 23/2019, publicată în M. Of. nr. 770 din 23 septembrie 2019 242
16) Decizia nr. 24/2019, publicată în M. Of. nr. 614 din 25 iulie 2019 244
17) Decizia nr. 25/2019, publicată în M. Of. nr. 796 din 1 octombrie 2019 245
18) Decizia nr. 27/2019, publicată în M. Of. nr. 861 din 24 octombrie 2019 250
19) Decizia nr. 28/2019, publicată în M. Of. nr. 874 din 30 octombrie 2019 250
20) Decizia nr. 29/2019, publicată în M. Of. nr. 591 din 18 iulie 2019 254
21) Decizia nr. 30/2019, publicată în M. Of. nr. 588 din 17 iulie 2019 255
22) Decizia nr. 31/2019, publicată în M. Of. nr. 858 din 24 octombrie 2019 257
23) Decizia nr. 32/2019, publicată în M. Of. nr. 810 din 7 octombrie 2019 259
24) Decizia nr. 33/2019, publicată în M. Of. nr. 866 din 28 octombrie 2019 260
25) Decizia nr. 34/2019, publicată în M. Of. nr. 768 din 23 septembrie 2019 263
26) Decizia nr. 37/2019, publicată în M. Of. nr. 941 din 25 noiembrie 2019 265
27) Decizia nr. 40/2019, publicată în M. Of. nr. 117 din 14 februarie 2020 270
28) Decizia nr. 42/2019, publicată în M. Of. nr. 43 din 22 ianuarie 2020..... 273
29) Decizia nr. 46/2019, publicată în M. Of. nr. 900 din 7 noiembrie 2019 274
30) Decizia nr. 47/2019, publicată în M. Of. nr. 974 din 4 decembrie 2019..... 276

31) Decizia nr. 48/2019, publicată în M. Of. nr. 936 din 21 noiembrie 2019 278
32) Decizia nr. 50/2019, publicată în M. Of. nr. 82 din 5 februarie 2020 283
33) Decizia nr. 52/2019, publicată în M. Of. nr. 78 din 4 februarie 2020 287
34) Decizia nr. 53/2019, publicată în M. Of. nr. 30 din 16 ianuarie 2020..... 290
35) Decizia nr. 54/2019, publicată în M. Of. nr. 1023 din 19 decembrie 2019..... 293
36) Decizia nr. 55/2019, publicată în M. Of. nr. 1008 din 16 decembrie 2019..... 297
37) Decizia nr. 56/2019, publicată în M. Of. nr. 24 din 15 ianuarie 2020..... 299
38) Decizia nr. 57/2019, publicată în M. Of. nr. 192 din 10 martie 2020 303
39) Decizia nr. 58/2019, publicată în M. Of. nr. 136 din 20 februarie 2020 308
40) Decizia nr. 59/2019, publicată în M. Of. nr. 58 din 29 ianuarie 2020..... 311
41) Decizia nr. 60/2019, publicată în M. Of. nr. 157 din 26 februarie 2020 314
42) Decizia nr. 61/2019, publicată în M. Of. nr. 77 din 3 februarie 2020 315
II. Decizii pronunţate în materia contenciosului administrativ şi fiscal..... 318
Decizii de respingere..... 318
1) Decizia nr. 8/2019, publicată în M. Of. nr. 355 din 8 mai 2019..... 318
2) Decizia nr. 14/2019, publicată în M. Of. nr. 396 din 21 mai 2019..... 321
3) Decizia nr. 18/2019, publicată în M. Of. nr. 468 din 10 iunie 2019..... 324
4) Decizia nr. 36/2019, publicată în M. Of. nr. 742 din 11 septembrie 2019 325
5) Decizia nr. 38/2019, publicată în M. Of. nr. 902 din 8 noiembrie 2019 326
6) Decizia nr. 39/2019, publicată în M. Of. nr. 909 din 11 noiembrie 2019 327
7) Decizia nr. 63/2019, publicată în M. Of. nr. 162 din 27 februarie 2020 328
III. Decizii pronunţate în materie penală..... 330
a) Decizii de admitere..... 330
1) Decizia nr. 2/2019, publicată în M. Of. nr. 242 din 28 martie 2019 330
2) Decizia nr. 3/2019, publicată în M. Of. nr. 526 din 27 iunie 2019..... 333
3) Decizia nr. 6/2019, publicată în M. Of. nr. 386 din 16 mai 2019..... 337
4) Decizia nr. 8/2019, publicată în M. Of. nr. 424 din 30 mai 2019..... 339
5) Decizia nr. 10/2019, publicată în M. Of. nr. 416 din 28 mai 2019..... 343
6) Decizia nr. 11/2019, publicată în M. Of. nr. 613 din 24 iulie 2019 345
7) Decizia nr. 12/2019, publicată în M. Of. nr. 481 din 13 iunie 2019..... 351
8) Decizia nr. 13/2019, publicată în M. Of. nr. 479 din 12 iunie 2019..... 353
9) Decizia nr. 14/2019, publicată în M. Of. nr. 585 din 17 iulie 2019 356
10) Decizia nr. 16/2019, publicată în M. Of. nr. 879 din 1 noiembrie 2019 358
11) Decizia nr. 18/2019, publicată în M. Of. nr. 66 din 30 ianuarie 2020..... 362
b) Decizii de respingere..... 366
1) Decizia nr. 1/2019, publicată în M. Of. nr. 270 din 9 aprilie 2019 366
2) Decizia nr. 4/2019, publicată în M. Of. nr. 217 din 20 martie 2019 369
3) Decizia nr. 5/2019, publicată în M. Of. nr. 381 din 15 mai 2019..... 372
4) Decizia nr. 7/2019, publicată în M. Of. nr. 365 din 10 mai 2019..... 375
5) Decizia nr. 9/2019, publicată în M. Of. nr. 452 din 5 iunie 2019..... 377
6) Decizia nr. 15/2019, publicată în M. Of. nr. 918 din 14 noiembrie 2019 379
7) Decizia nr. 17/2019, publicată în M. Of. nr. 875 din 30 octombrie 2019 383
8) Decizia nr. 19/2019, publicată în M. Of. nr. 108 din 12 februarie 2020 388
9) Decizia nr. 21/2019, publicată în M. Of. nr. 981 din 5 decembrie 2019..... 390
10) Decizia nr. 22/2019, publicată în M. Of. nr. 90 din 7 februarie 2020 392

PARTEA A II-A – DECIZII PRONUNŢATE DE COMPLETUL PENTRU SOLUŢIONAREA RECURSULUI ÎN INTERESUL LEGII ŞI HOTĂRÂRI PREALABILE

DECIZII PRONUNŢATE DE COMPLETUL PENTRU SOLUŢIONAREA RECURSULUI ÎN INTERESUL LEGII

I. Decizii pronunţate în materie civilă

a) Decizii de admitere

1) Decizia nr. 2/2019, publicată în M. Of. nr. 863 din 25 octombrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Cluj şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 226 din Legea nr. 71/2011, raportat la art. 95 pct. 2 din Codul de procedură civilă, tribunalele specializate sunt competente să soluţioneze apelurile în cererile formulate în procedura executării silite în materiile ce fac obiectul specializării lor.

Considerente:

[...] 79. Problema de drept supusă dezlegării prin mecanismul de unificare a jurisprudenţei rezidă în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 226 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, raportat la art. 95 pct. 2 din Codul de procedură civilă, în ceea ce priveşte determinarea competenţei materiale procesuale a tribunalelor specializate (Argeş, Cluj şi Mureş) în soluţionarea, în apel, a cererilor formulate în procedura executării silite.

80. În conformitate cu prevederile art. 228 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, "Până la data intrării în vigoare a Codului civil, tribunalele comerciale Argeş, Cluj şi Mureş se reorganizează ca tribunale specializate sau, după caz, ca secţii civile în cadrul tribunalelor Argeş, Cluj şi Mureş, în condiţiile art. 226".

81. Alin. (2) al aceleiaşi norme prevede că "La stabilirea cauzelor de competenţa tribunalelor specializate sau, după caz, a secţiilor civile reorganizate potrivit alin. (1) se va ţine seama de numărul şi natura cauzelor, de specializarea judecătorilor, de necesitatea valorificării experienţei profesionale a acestora, precum şi de volumul de activitate al instanţei".

82. Potrivit art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, "Prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea colegiului de conducere al instanţei, în raport cu numărul cauzelor, se pot înfiinţa, în cadrul secţiilor civile, complete specializate pentru soluţionarea anumitor categorii de litigii, în considerarea obiectului sau naturii acestora, precum: (...)".

83. Prin Decizia nr. 18/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 6 aprilie 2017, Completul competent să judece recursul în interesul legii a stabilit următoarele: "Competenţa materială procesuală a tribunalelor/secţiilor specializate se determină în funcţie de obiectul sau natura litigiilor de genul celor avute în vedere cu titlu exemplificativ de art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare."

84. Prin decizia menţionată au fost indicate criteriile de determinare a competenţei materiale procesuale - a competenţei stabilite în raport cu obiectul, natura sau valoarea litigiului

dedus judecăţii - a acelor instanţe sau secţii reorganizate până la data intrării în vigoare a Codului civil, reprezentate de fostele tribunale comerciale Argeş, Cluj şi Mureş, care s-au reorganizat potrivit art. 228, precum şi a fostelor secţii comerciale din cadrul tribunalelor şi curţilor de apel, reorganizate conform art. 225 din Legea nr. 71/2011.

85. Aceste criterii de determinare a competenţei materiale operează inclusiv în căile de atac (paragrafele 164 şi 165 din decizie).

86. În contextul celor mai sus arătate, problema de drept supusă dezlegării în speţă impune a se stabili dacă cererile formulate în procedura executării silite, decurgând dintr-un titlu executoriu, altul decât o hotărâre judecătorească, pot fi socotite cereri într-o materie ce face obiectul specializării şi, astfel, ar fi de competenţa tribunalelor specializate, în calea de atac a apelului.

87. Din acest punct de vedere se constată că au procedat corect instanţele de apel care au identificat caracteristicile litigiului cu care au fost învestite şi au stabilit apartenenţa acestuia la o anumită materie specializată.

88. Prioritar, trebuie precizat că practica neunitară a instanţelor de apel s-a format doar în privinţa acelor cereri formulate în procedura executării silite în care se ridică aspecte de valabilitate a titlului executoriu sau privind întinderea acestuia, altul decât o hotărâre judecătorească.

89. Astfel, din examinarea hotărârilor judecătoreşti ataşate sesizării pentru pronunţarea unui recurs în interesul legii reiese că unele instanţe au considerat că cererile de încuviinţare a executării silite sau contestaţiile la executare, cereri în care se invocă aspecte referitoare la însuşi titlul executoriu, sunt de competenţa, în apel, a tribunalelor specializate.

90. În schimb, toate celelalte cereri din procedura executării silite, inclusiv contestaţiile la executare în care se invocă doar nelegalitatea actelor de executare, se soluţionează în apel de către secţiile civile ale tribunalelor.

91. Această situaţie este relevată chiar prin prima opinie jurisprudenţială, în care s-a menţionat că, dacă prin contestaţia la executare nu se pune problema valabilităţii titlului executoriu şi nu se pun în discuţie apărări de fond împotriva acestuia, ci exclusiv chestiuni de procedură având ca finalitate anularea actelor de executare sau a executării silite înseşi, nu există argumente pentru a atribui acest gen de litigii în competenţa instanţelor specializate. În acest tip de contestaţii la executare care vizează exclusiv legalitatea actelor de executare sau executarea silită însăşi în întregime, competenţa trebuie să aparţină tribunalului de drept comun (paragrafele 36 şi 37 din prezenta decizie).

92. Aşadar, există o practică neunitară doar în legătură cu cererile formulate în procedura executării silite în care se ridică aspecte de valabilitate a titlului executoriu sau privind întinderea acestuia, altul decât o hotărâre judecătorească.

93. În aceste condiţii, faţă de limitele învestirii, confirmate prin examenul jurisprudenţial, dezlegarea problemei de drept din speţă trebuie să privească exclusiv cererile menţionate la punctul anterior. Scopul mecanismului recursului în interesul legii este acela al unificării jurisprudenţei, în sensul schimbării practicii contrare dezlegării date problemei de drept, şi nu al schimbării practicii unitare.

94. Ca un argument în plus, este de precizat că, la nivelul celorlalte curţi de apel, în circumscripţia cărora nu există tribunale specializate, practica judiciară este similară celei arătate anterior la paragrafele 64 şi 65, astfel cum reiese din hotărârile judecătoreşti depuse de titularul sesizării odată cu precizările de la data de 8 octombrie 2018.

95. Se consideră că, dacă respectiva contestaţie vizează doar nelegalitatea actelor de executare, cererea cu acest obiect se soluţionează în apel de către secţiile civile ale tribunalelor, în timp ce contestaţia la executare ce presupune verificarea aspectelor de valabilitate a titlului executoriu sau privind întinderea acestuia se soluţionează de către secţiile specializate din cadrul tribunalelor.

96. Dezînvestirile reciproce ale secţiilor civile şi ale celor specializate, atunci când au avut loc, au fost generate de evaluarea diferită a motivelor de fapt sau de drept ale contestaţiei, deci de calificarea acesteia ca fiind, după caz: contestaţie la titlu, întemeiată pe dispoziţiile art. 714 alin. (3) din Codul de procedură civilă (admisibilă, potrivit legii, şi în cazul altor titluri executorii decât hotărârile judecătoreşti), contestaţie în care se invocă motive de fapt şi de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlul executoriu, întemeiată pe dispoziţiile art. 713 alin. (2) din Codul de procedură civilă, sau contestaţie împotriva actelor de executare. În regulatorul de competenţă s-a decis în concret, pentru fiecare speţă în parte, în raport cu calificarea juridică a obiectului cererii, în sensul celor arătate la paragraful 101.

97. În contextul acestei practici se impune ca dezlegarea problemei de drept din speţă să privească exclusiv cererile menţionate la paragraful 98, în caz contrar ajungându-se la efectul nedorit al schimbării practicii unitare la nivelul instanţelor judecătoreşti din ţară.

98. Din această perspectivă trebuie constatat că cererile formulate în procedura executării silite în care se ridică aspecte de valabilitate a titlului executoriu sau privind întinderea acestuia, altul decât o hotărâre judecătorească, constituie cereri formulate în materia ce face obiectul specializării, astfel încât sunt, în apel, de competenţa instanţelor/secţiilor specializate.

99. În cadrul acestor cereri se formulează apărări pe fondul dreptului din titlul executoriu, ceea ce înseamnă că se soluţionează însuşi fondul raportului de drept substanţial născut din actul juridic ce reprezintă titlul executoriu.

100. Din acest punct de vedere nu se poate face nicio diferenţă de tratament juridic, în privinţa competenţei materiale procesuale, între cererile în discuţie şi cererile de chemare în judecată legate de încheierea, executarea sau desfiinţarea actelor juridice reprezentate de titlul executoriu.

101. Analiza acestor apărări necesită valorificarea specializării judecătorului într-o anumită materie, întocmai ca în cazul cererilor formulate pe calea dreptului comun.

102. Potrivit art. 226 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, prin procedura administrativă anume prevăzută şi în aplicarea criteriilor indicate se pot înfiinţa, în cadrul secţiilor civile, completuri specializate pentru soluţionarea anumitor categorii de litigii, iar această normă este aplicabilă, după cum s-a arătat, şi în cazul celor trei tribunale specializate, faţă de trimiterea expresă din art. 228.

103. Astfel, pot conduce la înfiinţarea de astfel de instanţe/secţii/completuri:

a) cererile în materie de insolvenţă, concordat preventiv şi mandat ad-hoc;

b) cererile în materia societăţilor reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi a altor societăţi, cu sau fără personalitate juridică, precum şi în materia registrului comerţului;

c) cererile care privesc restrângerea, împiedicarea ori denaturarea concurenţei;

d) cererile privind titlurile de valoare şi alte instrumente financiare.

104. Enumerarea cauzelor este una exemplificativă, astfel încât nu este împiedicată înfiinţarea pe cale administrativă de tribunale/secţii/completuri specializate în alte materii, în considerarea obiectului sau naturii cauzelor.

De altfel, această posibilitate este prevăzută şi în dispoziţiile art. 36 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 207/2018 (în forma citată în pct. III paragraful 5 al prezentei decizii).

105. Este de necontestat că cererile de chemare în judecată având ca obiect încheierea, executarea sau desfiinţarea unor acte juridice, într-o materie de genul celor menţionate cu titlu exemplificativ, intră în categoria cauzelor din materia ce face obiectul specializării. Acestea se soluţionează de către tribunalele specializate fie în primă instanţă, fie în apel, dacă este aplicabil criteriul valorii obiectului cererii, potrivit art. 94 pct. 1 lit. k) sau art. 95 pct. (2) din Codul de procedură civilă.

106. Pentru identitate de raţiune, atunci când titlul executoriu este reprezentat de un act juridic din materia ce face obiectul specializării, cererile formulate în procedura executării silite în care se ridică aspecte de valabilitate a titlului executoriu sau privind întinderea acestuia, altul decât o hotărâre judecătorească, trebuie să se soluţioneze de către tribunalele specializate, în apel.

2) Decizia nr. 6/2019, publicată în M. Of. nr. 197 din 12 martie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 1.616-1.618 lit. c) raportat la art. 499, art. 514 alin. (1) şi (3), art. 515, art. 525 alin. (1), art. 529-531 din Codul civil şi art. 729 alin. (3) şi (7) din Codul de procedură civilă, instanţa de tutelă va putea dispune compensaţia obligaţiilor de întreţinere datorate de fiecare părinte copilului care nu locuieşte cu acesta, până la limita celei mai mici dintre ele şi în măsura în care compensaţia nu contravine interesului superior al copilului.

Considerente:

[...] 18. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii reţine că, în dezlegarea problemei de drept referitoare la posibilitatea compensării pe cale judiciară a obligaţiilor de întreţinere datorate de părinţi copiilor, atunci când copiii au fost separaţi, iar fiecare dintre părinţi prestează întreţinere copiilor care nu locuiesc împreună cu el, se vor analiza următoarele aspecte: dreptul la întreţinere al minorului şi conţinutul autorităţii părinteşti; principiul respectării interesului superior al copilului; obligaţia de întreţinere; modalităţi de executare: compensaţia legală, compensaţia convenţională şi compensaţia judiciară.

19. Dreptul la întreţinere al minorului şi conţinutul autorităţii părinteşti; principiul respectării interesului superior al copilului

Dreptul copilului la întreţinere din partea părinţilor este inerent drepturilor şi îndatoririlor părinteşti, fundamentat pe asumarea responsabilă a calităţii de părinte.

Starea de nevoie a minorului care nu obţine venituri din muncă se prezumă, în lumina art. 499 alin. (1) din Codul civil, care instituie obligaţia de întreţinere a copilului minor de către părinţii săi, fără nicio circumstanţiere.

Dreptul copilului minor la întreţinere din partea ambilor părinţi există indiferent dacă părinţii sunt despărţiţi în fapt sau divorţaţi. Nici părintele decăzut din exerciţiul autorităţii părinteşti nu este scutit de obligaţia de a da întreţinere copilului, astfel cum dispune art. 510 din Codul civil.

Mai mult, art. 525 alin. (1) din Codul civil prevede că "minorul care cere întreţinere de la părinţii săi se află în nevoie dacă nu se poate întreţine din munca sa, chiar dacă ar avea bunuri".

În consecinţă, starea de nevoie a minorului se apreciază în raport cu imposibilitatea de a obţine venituri din muncă, iar nu şi în raport cu posibilitatea de a se întreţine din bunurile sale, spre deosebire de condiţia generală privitoare la starea de nevoie prevăzută de art. 524 din Codul civil.

Corelativ, obligaţia de întreţinere a părinţilor este parte componentă a autorităţii părinteşti, ca ansamblu de drepturi şi obligaţii ce privesc persoana şi bunurile copilului şi care aparţin în mod egal ambilor părinţi.

Autoritatea părintească are caracter legal şi imperativ. Părinţii nu pot să renunţe sau să modifice conţinutul drepturilor şi obligaţiilor pe care le au faţă de copil; se pot însă înţelege asupra modului de exercitare a drepturilor şi îndatoririlor părinteşti, dar numai cu încuviinţarea instanţei care va verifica dacă învoiala părinţilor răspunde interesului copilului.

Astfel, orice înţelegere a părinţilor cu privire la modalitatea de exercitare a drepturilor şi de îndeplinire a obligaţiilor părinteşti trebuie subsumată principiului respectării interesului superior al copilului, principiu înscris în art. 2 din Legea nr. 272/2004, conform căruia:

"(1) Prezenta lege, orice alte reglementări adoptate în domeniul respectării şi promovării drepturilor copilului, precum şi orice act juridic emis sau, după caz, încheiat în acest domeniu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului.

(2) Interesul superior al copilului se circumscrie dreptului copilului la o dezvoltare fizică şi morală normală, la echilibru socioafectiv şi la viaţa de familie.

(3) Principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile şi obligaţiile ce revin părinţilor copilului, altor reprezentanţi legali ai săi, precum şi oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal.

(4) Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile şi deciziile care privesc copiii, întreprinse de autorităţile publice şi de organismele private autorizate, precum şi în cauzele soluţionate de instanţele judecătoreşti."

În acelaşi sens, art. 263 alin. (1) din Codul civil enunţă principiul esenţial care fundamentează măsurile privitoare la copil, şi anume respectarea interesului superior al acestuia, în timp ce alin. (2) subliniază prevalenţa şi preferinţa pentru modalităţile alternative de rezolvare pe cale amiabilă a conflictelor, în considerarea ocrotirii interesului superior al copilului, stipulând că "pentru rezolvarea cererilor care se referă la copii, autorităţile competente sunt datoare să dea toate îndrumările necesare
pentru ca părţile să recurgă la metodele de soluţionare a conflictelor pe cale amiabilă".

Atât sub imperiul fostului Cod al familiei (art. 107 alin. 3), cât şi al actualelor dispoziţii ale Codului civil [art. 499 alin. (4)], legiuitorul a reglementat posibilitatea încheierii de către părinţi a unor înţelegeri cu privire la contribuţia fiecăruia la întreţinerea copilului minor; în caz de divorţ însă învoiala produce efecte numai dacă este încuviinţată de instanţă.

Încuviinţarea instanţei era necesară pentru ca instanţa să poată cunoaşte şi cenzura dacă învoiala părinţilor privind contribuţia fiecăruia la întreţinerea copilului minor nu a intervenit pentru a determina pe un soţ să accepte divorţul şi, deci, de a uşura obţinerea lui, precum şi pentru a se verifica dacă, prin învoiala soţilor, nu se urmăreşte, în realitate, micşorarea pensiei de întreţinere cuvenite, de exemplu, unui alt copil al unuia dintre părinţi.

20. Obligaţia de întreţinere. Modalităţi de executare

Conform dispoziţiilor art. 499 din Codul civil,

"(1) Tatăl şi mama sunt obligaţi, în solidar, să dea întreţinere copilului lor minor, asigurându-i cele necesare traiului, precum şi educaţia, învăţătura şi pregătirea sa profesională.

(2) Dacă minorul are un venit propriu care nu este îndestulător, părinţii au obligaţia de a-i asigura condiţiile necesare pentru creşterea, educarea şi pregătirea sa profesională.

(3) Părinţii sunt obligaţi să îl întreţină pe copilul devenit major, dacă se află în continuarea studiilor, până la terminarea acestora, dar fără a depăşi vârsta de 26 ani. (...)"

Din interpretarea acestor dispoziţii legale rezultă că obligaţia de întreţinere are un caracter legal şi un conţinut complex, material şi moral. Astfel, obligaţia de întreţinere a minorului include mai multe componente, reflectate în conţinutul art. 487 şi 499 din Codul civil, respectiv cele necesare traiului, dar şi cele necesare asigurării educaţiei, învăţăturii şi pregătirii profesionale. Prin urmare, starea de nevoie a minorului trebuie apreciată în funcţie de toate aceste aspecte.

Obligaţia de întreţinere pe care o părinţii o au faţă de copilul lor minor este o obligaţie solidară, solidaritatea fiind instituită expres prin dispoziţiile art. 499 alin. (1) din Codul civil.

Din caracterul legal al obligaţiei de întreţinere rezultă unele consecinţe, cum ar fi inadmisibilitatea renunţării la întreţinere, aspect prevăzut expres în dispoziţiile art. 515 din Codul civil, şi cenzurarea de către instanţa de tutelă a înţelegerii părinţilor cu privire la prestarea întreţinerii către copii, cu scopul de a se verifica dacă este respectat interesul superior al copilului.

Potrivit art. 514 din Codul civil: " (1) Obligaţia de întreţinere are caracter personal. (...) (3) Dreptul la întreţinere nu poate fi cedat şi nu poate fi urmărit decât în condiţiile prevăzute de lege."

Acest articol instituie caracterul esenţialmente intuitu personae al obligaţiei de întreţinere, caracterul personal raportându-se atât la debitor, cât şi la creditor. Din caracterul legal şi intuitu personae al dreptului la întreţinere rezultă că aceasta, în principiu, nu poate fi transmis şi nu poate fi urmărit.

În acelaşi sens, fiind o măsură de protecţie a unei persoane prezumate a fi în nevoie, nu se poate renunţa la dreptul de întreţinere.

Spre deosebire de reglementarea Codului familiei, potrivit căreia întreţinerea se putea executa alternativ, fie în natură, fie în bani (art. 93 alin. 1), Codul civil actual instituie executarea în natură ca principală modalitate de executare.

În acest sens, art. 530 din Codul civil prevede:

"(1) Obligaţia de întreţinere se execută în natură, prin asigurarea celor necesare traiului şi, după caz, a cheltuielilor pentru educare, învăţătură şi pregătire profesională.

(2) Dacă obligaţia de întreţinere nu se execută de bunăvoie, în natură, instanţa de tutelă dispune executarea ei prin plata unei pensii de întreţinere, stabilită în bani. (...)"

Prin urmare, instanţa de tutelă dispune executarea obligaţiei de întreţinere prin plata unei pensii de întreţinere, stabilită în bani, ori de câte ori obligaţia de întreţinere nu se execută de bunăvoie în natură, ipoteză care se regăseşte în cazul soluţionării acţiunilor de divorţ care implică şi încredinţarea minorilor spre creştere şi educare unuia dintre părinţi sau ambilor părinţi, atunci când copiii sunt separaţi. Se instituie prin lege obligaţia instanţei de a se pronunţa şi asupra obligaţiei de întreţinere, stabilită în bani, datorate de părinţi copiilor, chiar dacă nu există un petit al cererii de chemare în judecată care să aibă un astfel de obiect.

Art. 499 alin. (4) din Codul civil prevede că "în caz de neînţelegere, întinderea obligaţiei de întreţinere, felul şi modalităţile executării, precum şi contribuţiile fiecăruia dintre părinţi se stabilesc de instanţa de tutelă pe baza raportului de anchetă psihosocială".

Textul impune condiţia de a exista neînţelegere, ceea ce presupune fie existenţa unei convenţii a părţilor asupra căreia au revenit, fie, în cele mai multe cazuri, când nu există o astfel de convenţie sau cereri exprese ale părţilor cu privire la întinderea obligaţiei de întreţinere, a felului şi modalităţii de executare şi a contribuţiei părţilor, ca instanţa să pună în discuţia părţilor aceste aspecte.

Faptul că această schimbare de paradigmă nu pare să dea posibilitatea instanţei de judecată de a stabili încă de la început plata unei pensii de întreţinere în bani, ci doar în subsidiar, în măsura în care obligaţia de întreţinere în natură nu se execută de bunăvoie, a fost criticat de o parte a doctrinei, pe motiv că obligă părţile să aştepte ca instanţa de tutelă să constate refuzul de executare în natură, în acele situaţii în care este evident că atât creditorul, cât şi debitorul preferă modalitatea achitării întreţinerii prin echivalent bănesc.

21. Compensaţia legală, compensaţia convenţională şi compensaţia judiciară, ca modalităţi de executare, prin stingere, a obligaţiei de întreţinere

Reglementată între modurile de stingere a obligaţiilor în art. 1.615 din Codul civil, compensaţia a primit o consacrare distinctă în art. 1.616 din acelaşi cod, care prevede că "datoriile reciproce se sting prin compensaţie până la concurenţa celei mai mici dintre ele".

Astfel, dacă obligaţiile sunt egale, se sting în întregime, iar dacă nu sunt de aceeaşi valoare, se sting până la concurenţa celei mai mici dintre ele.

În opinia jurisprudenţială minoritară, care a respins posibilitatea compensării obligaţiilor de întreţinere ce incumbă părinţilor divorţaţi, motivul principal pentru care compensaţia nu ar putea să opereze în această materie a constat, de fapt, în lipsa caracterului reciproc al obligaţiei de întreţinere dintre părinţi şi copiii lor minori, obligaţia de întreţinere revenind doar părinţilor. S-a reţinut în acest sens că este de esenţa compensaţiei caracterul reciproc al datoriilor, aşa cum se desprinde din definiţia dată acesteia de art. 1.616 din Codul civil.

Această opinie ignoră însă faptul că atât definiţia dată compensaţiei de art. 1.616 din Codul civil, cât şi condiţiile de existenţă ale acesteia prevăzute de art. 1.617 din Codul civil (datorii certe, lichide şi exigibile având ca obiect o sumă de bani sau o anumită cantitate de bunuri fungibile de aceeaşi natură) trebuie considerate ca referindu-se doar la compensaţia legală, aspect care rezultă din utilizarea în art. 1.617 alin. (1) din Codul civil a sintagmei "compensaţia operează de plin drept", noul Cod civil, la fel ca şi cel din 1865, nefăcând referiri la compensaţia convenţională, care operează prin acordul de voinţă al părţilor, sau la cea judiciară, care este hotărâtă de instanţa de judecată competentă, aceste noţiuni fiind dezvoltate în doctrină şi jurisprudenţă.

Faptul că legea civilă nu reglementează decât compensaţia legală se explică prin aceea că existenţa compensaţiei convenţionale nu este altceva decât rezultatul libertăţii contractuale şi al autonomiei de voinţă a datornicilor mutuali, părţile fiind libere să încheie orice act juridic prin care să pună capăt unor obligaţii reciproce într-un alt mod decât prin plată efectivă, iar compensaţia judiciară intervine atunci când instanţa, constatând dovedite pretenţii reciproce în cauză, procedează la compensarea datoriilor pe care părţile le au una faţă de alta până la valoarea celei mai mici şi dispune obligarea debitorului având cea mai mare datorie la plata diferenţei rămase neacoperite prin compensare, în aplicarea art. 1.616 din Codul civil.

Rostul compensaţiei convenţionale este acela de a acoperi tocmai acele situaţii în care compensaţia legală nu poate fi operaţională, cum ar fi faptul că datoriile nu sunt ajunse încă la maturitate, nu sunt certe sau cuantumul nu rezultă cu exactitate din titlul lor, pe când raţiunea compensaţiei judiciare este aceea de a facilita executarea obligaţiilor reciproce între părţile litigiului, astfel cum acestea au rezultat din probele administrate în cauză.

Efectul esenţial care se produce între beneficiarii compensaţiei este că obligaţiile se sting reciproc şi concomitent, ca şi când ar fi fost făcută o plată a fiecărei obligaţii în parte.

În cazul compensaţiei legale efectul extinctiv se produce automat, ope legis, deci fără să mai fie necesară vreo manifestare de voinţă din partea debitorilor reciproci, în schimb, în cazul compensaţiei convenţionale, stingerea datoriilor se produce după cum au convenit părţile prin contractul lor, iar în cazul compensaţiei judiciare, stingerea obligaţiilor se realizează în temeiul dispoziţiilor instanţei.

Aplicând aceste principii problemei de drept de dezlegat, se impune acceptarea opiniei conform căreia, în ipoteza în care părinţii sunt separaţi şi fiecăruia dintre ei i-au fost încredinţaţi copii în întreţinere, se va dispune compensarea judiciară a obligaţiilor lor reciproce de către instanţă, în funcţie de circumstanţele particulare ale fiecărei cauze şi cu respectarea principiului interesului superior al copilului.

Astfel, după îndeplinirea condiţiilor impuse de art. 499 alin. (4) din Codul civil, compensaţia judiciară, ca modalitate de executare a obligaţiilor reciproce, se poate dispune de către instanţă, scopul său fiind acela de a stinge reciproc şi concomitent obligaţiile dintre părţi, până la limita celei mai mici dintre ele, astfel încât niciun copil să nu primească mai puţin decât alt copil şi să se evite proceduri inutile, precum plăţi lunare reciproce ale unor sume de bani având aceeaşi destinaţie.

În consecinţă, dreptul fiind un instrument viu, realităţile practice trebuie să primească consacrări juridice, printr-o interpretare evolutivă, sociologică a dispoziţiilor legale care guvernează o anumită materie, chiar dacă, strict formal, această situaţie nu este reglementată în mod expres.

În acest context, deşi, în opinia minoritară, s-a susţinut că obligaţia de întreţinere nu poate face obiectul compensaţiei, din cauza insesizabilităţii generate de caracterul său personal, în literatura de specialitate s-a arătat că este admisibilă compensaţia judiciară ce poate fi dispusă de instanţă numai cu privire la creanţe de întreţinere, ceea ce se întâmplă în cazul părinţilor divorţaţi, când fiecăruia i s-au încredinţat copii spre creştere şi educare. În situaţia compensării, pensia de întreţinere se stabileşte exclusiv în sarcina părintelui căruia îi revine obligaţia pensiei celei mai mari, suma reducându-se corespunzător cu suma pe care celălalt părinte o datorează pentru copilul încredinţat debitorului pensiei respective.

Mai mult, se poate observa că, în jurisprudenţa fostului Tribunal Suprem, se accepta inclusiv ca instanţa de judecată să poată încuviinţa înţelegerea părţilor în sensul ca întreţinerea să fie suportată numai de părintele în îngrijirea căruia se afla minorul, dacă acest părinte avea posibilităţile materiale îndestulătoare pentru aceasta. Numai în cazurile în care toate nevoile copilului erau acoperite cu posibilităţile materiale îndestulătoare ale părintelui căruia i-a fost încredinţat, instanţa judecătorească era îndreptăţită să încuviinţeze înţelegerea potrivit căreia întreţinerea va fi suportată numai de persoana în cauză, pentru că, într-o asemenea situaţie, copilul nu se mai afla, temporar, în nevoie (Tribunalul Suprem - Secţia civilă, Decizia nr. 214 din 1 februarie 1983, în Culegerea de decizii, 1983, pagina 111).

Împrejurarea că este posibilă compensaţia convenţională nu poate semnifica în niciun caz că părintele renunţă la pensia de întreţinere cuvenită copilului, întrucât, astfel cum s-a arătat anterior, dreptul la pensie de întreţinere aparţine acestuia, iar nu părintelui căruia i-a fost încredinţat spre creştere şi educare, iar compensaţia urmează a se face până la limita celei mai mici dintre obligaţiile de întreţinere, evitându-se astfel prejudicierea intereselor copilului. Cu atât mai mult, compensaţia judiciară, prin care instanţa consfinţeşte compensaţia convenţională, nu poate fi considerată ca renunţare la pensia de întreţinere cuvenită copilului.

Este necesar însă ca, în ipoteza descrisă, dar şi în situaţia în care părţile solicită expres compensarea convenţională a obligaţiilor de întreţinere, instanţa să verifice in concreto elementele fiecărei cereri de chemare în judecată, pe baza anchetelor sociale dispuse în cauză, stabilind veniturile fiecărui părinte şi, în funcţie de aceste venituri şi de nevoile copiilor, pensia de întreţinere ce urmează a fi plătită copiilor minori sau celor aflaţi în continuarea studiilor, în limitele şi cuantumurile legale, tinzând a asigura fiecărui copil încredinţat unuia dintre părinţi un nivel de viaţă corespunzător şi fără disproporţii.

În plus, ca o exigenţă a procesului echitabil, reglementat de art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii consideră că dispunerea de către instanţa de judecată a măsurii compensării judiciare ar trebui motivată în fiecare caz în parte cu expunerea ansamblului argumentelor de fapt şi drept care determină o asemenea măsură.

3) Decizia nr. 7/2019, publicată în M. Of. nr. 343 din 6 mai 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Oradea şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 1 alin. (2) din Legea-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare, majorările prevăzute în art. 1 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 10/2007 privind creşterile salariale ce se vor acorda în anul 2007 personalului bugetar salarizat potrivit Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 24/2000 privind sistemul de stabilire a salariilor de bază pentru personalul contractual din sectorul bugetar şi personalului salarizat potrivit anexelor nr. II şi III la Legea nr. 154/1998 privind sistemul de stabilire a salariilor de bază în sectorul bugetar şi a indemnizaţiilor pentru persoane care ocupă funcţii de demnitate publică, aprobată cu modificări prin Legea nr. 231/2007, au fost şi rămân incluse în indemnizaţia brută de încadrare şi după data intrării în vigoare a Legii-cadru nr. 330/2009.

Considerente:

[...] 39. Problema de drept ce se solicită a fi dezlegată este aceea a momentului până la care reclamanţii - magistraţi, care au obţinut prin hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile acordarea drepturilor majorate cu procentele prevăzute de art. 1 din Ordonanţa Guvernului nr. 10/2007, sunt îndreptăţiţi să beneficieze de plata acestor drepturi, având în vedere intrarea în vigoare a Legii-cadru nr. 330/2009.

40. Prin Legea-cadru nr. 330/2009 s-a stabilit un sistem unitar de salarizare pentru personalul bugetar plătit din bugetul general consolidat [art. 1 alin. (1) din lege].

41. Cu excepţiile indicate în art. 2 alin. (2) din Legea-cadru nr. 330/2009, sistemul de salarizare instituit prin acest act normativ a vizat categoriile de personal (salariaţi, funcţionari publici, magistraţi, demnitari de nivel central sau local) care lucrează în autorităţi sau instituţii finanţate de la buget - total sau parţial - ori finanţate integral din venituri publice, sistem care cuprinde, potrivit art. 11 alin. (2) din lege, următoarele elemente de bază: salariile de bază, soldele funcţiilor de bază, indemnizaţiile lunare de încadrare, sporurile, primele, stimulentele şi alte drepturi corespunzător fiecărei categorii.

42. Capitolul IV din partea a II-a din Legea-cadru nr. 330/2009 cuprinde reguli de stabilire a salariilor în primul an de aplicare.

43. Reîncadrarea în noile funcţii, grade, trepte şi gradaţii nu a fost însoţită însă şi de o calculare a salariilor prin utilizarea coeficienţilor de ierarhizare prevăzuţi în anexele la Legea-cadru nr. 330/2009.

44. În acest scop, prin art. 30 alin. (5) s-a prevăzut că: "În anul 2010, personalul aflat în funcţie la 31 decembrie 2009 îşi va păstra salariul avut . . .".

45. Pentru primul an de aplicare a Legii-cadru nr. 330/2009, prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010 privind unele măsuri de reîncadrare în funcţii a unor categorii de personal din sectorul bugetar şi stabilirea salariilor acestora, precum şi alte măsuri în domeniul bugetar (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010) s-a prevăzut obligativitatea reîncadrării în funcţie a unor categorii de personal din sectorul bugetar, salariile fiind însă stabilite potrivit regulilor precizate în capitolul IV partea a II-a din Legea-cadru nr. 330/2009.

46. Legea-cadru nr. 330/2009 şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010 au fost abrogate prin art. 39 lit. w) şi x) din Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare (Legea-cadru nr. 284/2010), care are ca obiect, de asemenea, stabilirea unui sistem unitar de salarizare pentru personalul plătit din bugetul consolidat.

47. Potrivit art. 7 alin. (2) din Legea-cadru nr. 284/2010, "Valoarea salariilor de bază, soldelor funcţiilor de bază/salariilor funcţiilor de bază şi a indemnizaţiilor lunare de încadrare utilizată la reîncadrarea pe funcţie a personalului în anul 2011 se stabileşte prin legea privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fondurile publice."

48. Legea-cadru nr. 284/2010 a fost succedată, în perioada 2011-2016, de legi anuale de salarizare, astfel: Legea nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare (Legea nr. 285/2010); Legea nr. 283/2011 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 80/2010 pentru completarea art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 37/2008 privind reglementarea unor măsuri financiare în domeniul bugetar, prin care s-a stabilit salarizarea în anul 2012 a personalului plătit din fonduri publice; Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 84/2012 privind stabilirea salariilor personalului din sectorul bugetar în anul 2013, prorogarea unor termene din acte normative, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, aprobată prin Legea nr. 36/2014, cu modificările ulterioare; Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2014, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu completări prin Legea nr. 28/2014, cu modificările şi completările ulterioare; Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fondurile publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare; Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fondurile publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, modificată şi completată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 250/2016.

49. Legile de salarizare anterioare - Legea-cadru nr. 330/2009 şi Legea-cadru nr. 284/2010 şi, implicit, Legea nr. 285/2010 - au prevăzut că se vor aplica tuturor categoriilor de personal plătit din bugetul general consolidat al statului, prin urmare inclusiv sistemului judiciar.

50. Atât Legea nr. 71/2015 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, cât şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind

salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 250/2016, cu modificările ulterioare (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016), sunt legi anuale de salarizare aplicabile personalului bugetar, inclusiv celui din sistemul judiciar.

51. Deşi salarizarea personalului bugetar apare ca fiind reglementată prin Legea-cadru nr. 284/2010, de la data aprobării acesteia nu au fost aplicate nici valoarea de referinţă şi nici coeficienţii de ierarhizare corespunzători claselor de salarizare prevăzuţi în anexele legii-cadru, fiind adoptate, în mod succesiv, amânări ale aplicării Legii-cadru nr. 284/2010, pe motivul constrângerilor financiare, împrejurări ce au determinat ca salarizarea personalului bugetar să se realizeze la nivelul anului 2009.

52. În nota de fundamentare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 a fost menţionată necesitatea adoptării în regim de urgenţă a actului normativ pentru a elimina discrepanţele existente în materie de salarizare între persoanele care îşi desfăşoară activitatea în condiţii identice, având acelaşi nivel de pregătire profesională, vechime în muncă şi în funcţie, dar un nivel diferit de salarizare.

53. Potrivit art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016: "Prin excepţie de la prevederile art. 1 alin. (1), începând cu luna august 2016, personalul plătit din fonduri publice care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază/indemnizaţiilor de încadrare mai mic decât cel stabilit la nivel maxim pentru fiecare funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, după caz, va fi salarizat la nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul instituţiei sau autorităţii publice respective, dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii."

54. Anterior, aceleaşi prevederi se regăseau transpuse în conţinutul art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, care stabilea că: "Prin excepţie de la prevederile alin. (1) şi (2), personalul din aparatul de lucru al Parlamentului şi din celelalte instituţii şi autorităţi publice, salarizat la acelaşi nivel, precum şi personalul din cadrul Consiliului Concurenţei şi al Curţii de Conturi, inclusiv personalul prevăzut la art. 5 din aceste instituţii, care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază şi al sporurilor mai mici decât cele stabilite la nivel maxim în cadrul aceleiaşi instituţii sau autorităţi publice pentru fiecare funcţie/grad/treaptă şi gradaţie, va fi salarizat la nivelul maxim dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii."

55. Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 794/2016, a constatat că dispoziţiile art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare sunt neconstituţionale.

56. Prin aceeaşi decizie, instanţa de contencios constituţional a respins, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că sunt constituţionale, în raport cu criticile formulate, dispoziţiile art. 3^1 alin. (1^1) şi (1^3) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015.

57. Curtea Constituţională a reţinut că, "prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 (care se aplică întregului personal bugetar, inclusiv magistraţilor), s-au eliminat şi diferenţele provenite din faptul că o parte dintre magistraţii şi personalul asimilat, încadraţi în aceeaşi funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate au obţinut hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile (în temeiul Codului de procedură civilă din 1865) sau definitive (în temeiul Codului de procedură civilă), prin care le-au fost recunoscute majorări salariale, în timp ce alţii nu obţinuseră asemenea hotărâri judecătoreşti. Astfel, urmarea intrării în

vigoare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 este aceea că, pentru fiecare funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, indemnizaţia de încadrare a magistraţilor şi a personalului asimilat este aceeaşi, stabilită la nivel maxim. De altfel, chiar înainte de intrarea în vigoare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, prin art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, introdus prin legea sa de aprobare, Legea nr. 71/2015, s-a prevăzut aceeaşi soluţie legislativă, a egalizării indemnizaţiilor la nivel maxim".

58. De asemenea, instanţa de contencios constituţional a constatat că excluderea majorărilor salariale stabilite sau recunoscute prin hotărâri judecătoreşti de la calculul nivelului maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul autorităţii publice afectează art. 124 şi art. 126 din Constituţie, precum şi principiul fundamental al separaţiei şi echilibrului puterilor - legislativă, executivă şi judecătorească - în cadrul democraţiei constituţionale, consacrat de art. 1 alin. (4) din Legea fundamentală, deoarece, printr-un act normativ emis de Guvern, ca legiuitor delegat potrivit art. 115 alin. (4)-(6) din Constituţie, se consacră, pe cale legislativă, nerecunoaşterea hotărârilor judecătoreşti definitive, respectiv definitive şi irevocabile, emise de puterea judecătorească.

59. În plus, s-a arătat că, din moment ce situaţia juridică a personalului bugetar de acelaşi grad, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate şi aceleaşi studii este identică, atunci şi tratamentul juridic aplicabil - salariul de bază/indemnizaţia de încadrare - trebuie să fie acelaşi, nefiind permis, spre exemplu, ca magistraţi de acelaşi grad, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate şi aceleaşi studii să aibă indemnizaţii de încadrare diferite.

60. Totodată, a reţinut Curtea Constituţională, dispoziţiile art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, introdus prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, pentru modificarea şi completarea unor acte normative şi pentru aplicarea unitară a dispoziţiilor legale, cu modificările ulterioare (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016), contravin principiului egalităţii în faţa legii, consacrat prin art. 16 din Constituţie, deoarece stabilesc că persoanele aflate în situaţii profesionale identice, dar care nu au obţinut hotărâri judecătoreşti prin care să li se fi recunoscut majorări salariale, au indemnizaţii de încadrare diferite (mai mici) faţă de cei cărora li s-au recunoscut astfel de drepturi salariale, prin hotărâri judecătoreşti, generând diferenţe în stabilirea salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare. Or, tratamentul juridic diferit instituit de legiuitor nu are nicio justificare obiectivă şi rezonabilă; dimpotrivă, prevederile legale criticate lipsesc de sens şi chiar anulează voinţa legiuitorului şi raţiunea esenţială a edictării actului normativ respectiv, astfel cum sunt precizate în preambulul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, anume acelea de a egaliza veniturile personalului bugetar cu aceeaşi funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, prin raportare la nivelul maxim, şi de a elimina inechităţile existente.

61. În concluzie, a reţinut Curtea Constituţională, "Ca efect al neconstituţionalităţii art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 (introdus prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016), «nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare», la care se face egalizarea prevăzută de art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 (introdus prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016), trebuie să includă şi drepturile stabilite sau recunoscute prin hotărâri judecătoreşti. Aşadar, personalul care beneficiază de aceleaşi condiţii trebuie să fie salarizat la nivelul maxim al salariului de

bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul aceleiaşi categorii profesionale şi familii ocupaţionale, indiferent de instituţie sau autoritate publică".

62. În privinţa dispoziţiilor art. 3^1 alin. (1^1) şi (1^3) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, Curtea Constituţională a arătat că acestea stabilesc definiţia sintagmei "fiecare funcţie" ca fiind "funcţiile prevăzute în aceeaşi anexă, capitol, literă, număr şi număr curent în Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare" şi definiţia "instituţiei sau autorităţii publice" ca fiind "acea instituţie sau autoritate publică cu personalitate juridică care are patrimoniu propriu, buget propriu de venituri şi cheltuieli, conduce contabilitate proprie, iar conducătorul acesteia are calitatea de ordonator de credite". Totodată, în cazul instituţiilor sau autorităţilor publice aflate în subordinea aceluiaşi ordonator de credite, având acelaşi scop, îndeplinind aceleaşi funcţii şi atribuţii, aflate la acelaşi nivel de subordonare din punct de vedere financiar, nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare se va stabili la nivelul maxim aflat în plată din cadrul tuturor acestor instituţii sau autorităţi publice subordonate.

63. În concluzie, Curtea Constituţională a constatat că, "în vederea egalizării prevăzute de art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 «nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare», care trebuie să includă şi drepturile stabilite sau recunoscute prin hotărâri judecătoreşti definitive, urmează să se stabilească prin raportare la aceeaşi funcţie, grad, gradaţie, vechime în muncă şi în specialitate, aceleaşi condiţii de studii, din cadrul întregii categorii profesionale, respectiv familii ocupaţionale, indiferent de instituţie sau autoritate publică".

64. Prin Decizia nr. 23 din 26 septembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 899 din 9 noiembrie 2016, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit că:

"În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare, sintagma «salarizat la acelaşi nivel» are în vedere personalul din cadrul aparatului de lucru al Parlamentului, personalul din cadrul Consiliului Concurenţei, al Curţii de Conturi, precum şi din cadrul celorlalte autorităţi şi instituţii publice enumerate de art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare; nivelul de salarizare ce va fi avut în vedere în interpretarea şi aplicarea aceleiaşi norme este cel determinat prin aplicarea prevederilor art. 1 alin. (1) şi (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare, în cadrul aceleiaşi autorităţi sau instituţii publice."

65. S-a reţinut, în considerentele deciziei sus-menţionate, că "(...) personalul din «celelalte autorităţi şi instituţii publice» la care se referă textul supus interpretării sunt: Administraţia Prezidenţială, autoritatea judecătorească, Guvernul, ministerele, celelalte organe de specialitate ale administraţiei publice centrale, autorităţi ale administraţiei publice locale, alte autorităţi publice, autorităţi administrative autonome (altele decât Consiliul Concurenţei şi Curtea de Conturi), precum şi instituţiile din subordinea acestora, finanţate integral din bugetul de stat, bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele fondurilor speciale."

66. Nu în ultimul rând, prin Decizia nr. 36 din 4 iunie 2018, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit că:

"În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare, soluţia egalizării indemnizaţiilor la nivel maxim are în vedere şi majorările şi indexările recunoscute prin hotărâri judecătoreşti unor magistraţi sau membri ai personalului auxiliar, indiferent dacă ordonatorul de credite a emis sau nu ordine de salarizare corespunzătoare."

67. Forţa obligatorie a deciziilor Curţii Constituţionale, prevăzută de art. 147 alin. (4) din Constituţia României, republicată, se ataşează dispozitivului şi considerentelor pe care se întemeiază raţionamentul din punct de vedere juridic. În acest sens este relevant faptul că, potrivit Deciziei Plenului Curţii Constituţionale nr. 1/1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunţate în cadrul controlului de constituţionalitate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, puterea de lucru judecat ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care se sprijină soluţia adoptată, în verificarea conformităţii textelor legale analizate cu prevederile Constituţiei României. Astfel, Curtea Constituţională reţine că atât considerentele, cât şi dispozitivul deciziilor sale sunt general obligatorii, potrivit dispoziţiilor art. 147 alin. (4) din Constituţie, şi se impun cu aceeaşi forţă tuturor subiectelor de drept.

68. Deşi în decizia prezentată mai sus Curtea Constituţională a interpretat un alt text de lege decât cel supus interpretării prin sesizarea ce formează obiectul prezentei analize, totuşi se observă că soluţia legislativă a egalizării indemnizaţiilor la nivel maxim a fost adoptată de legiuitor, prin introducerea art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014, astfel că toate considerentele expuse de instanţa constituţională se verifică şi în privinţa acestui text de lege.

69. Prin urmare, a accepta o interpretare contrară ar însemna să fie golit de conţinut raţionamentul avut în vedere în decizia mai sus citată şi să fie negat rolul Curţii Constituţionale de aşezare a interpretărilor legale în acord cu Legea fundamentală.

70. Din acest motiv, opinia exprimată de unele instanţe în sensul că majorarea salarială a avut un caracter temporar nu poate fi împărtăşită. A aprecia că nivelul maxim al salarizării nu poate include drepturile obţinute prin hotărâri judecătoreşti definitive decât până la intrarea în vigoare a Legii-cadru nr. 330/2008 este greşit şi goleşte de conţinut reglementările în materie de salarizare şi indemnizare.

71. Chiar dacă hotărârile judecătoreşti pronunţate pentru obţinerea unor drepturi salariale au efecte doar între părţile care au luat parte la judecată, totuşi se observă că hotărârile judecătoreşti prin care s-a recunoscut majorarea indemnizaţiei de încadrare, cum sunt cele prin care s-au stabilit majorările de 2%, 5% şi, respectiv, 11% acordate magistraţilor şi personalului asimilat, în temeiul Ordonanţei Guvernului nr. 10/2007, nu vizează situaţii de fapt particulare, ci aplicarea unor prevederi legale cuprinse în acte normative, care au aplicabilitate generală.

72. Prin urmare, aceste majorări salariale trebuie avute în vedere la stabilirea nivelului maxim de salarizare corespunzător fiecărei funcţii, grad/treaptă, gradaţie, vechime în muncă şi în specialitate, aceasta fiind logica egalizării drepturilor salariale avute în vedere de legiuitor la edictarea textului legal a cărui interpretare se solicită.

73. O altă interpretare ar fi contrară scopului şi substanţei normei juridice, menţinând inechităţile salariale în cadrul aceleiaşi categorii de personal şi, implicit, discriminarea pe care legiuitorul a intenţionat să o elimine prin edictarea acestei reglementări.

74. Hotărârile judecătoreşti pronunţate, constitutive de drepturi salariale (conform paragrafului 55 din Decizia nr. 23 din 29 iunie 2015, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept), au fost puse în executare în mod diferit de ordonatorii principali de credite, fără majorările stabilite prin hotărâri judecătoreşti şi fără să se efectueze cuvenitele menţiuni în carnetele de muncă ale reclamanţilor.

75. Practica neuniformă şi contradictorie a ordonatorilor principali de credite a determinat intervenţia legislativă pentru înlăturarea inechităţilor de salarizare şi lămurirea noţiunii de "indemnizaţie", fiind astfel adoptată Legea nr. 71/2015.

76. Este evident că au existat neclarităţi şi ambiguităţi în redactarea dispozitivelor hotărârilor judecătoreşti ce constituie titluri executorii, prin raportare la cauza juridică dedusă judecăţii, ce au fost constatate chiar de către legiuitor şi statuate chiar de către instanţa de control constituţional.

77. Evenimentele juridice ulterioare - intervenţii legislative şi conduite juridice ale ordonatorilor de credite principali - nu pot fi apreciate ca fiind străine cauzei juridice de la momentul judecăţii, fiind într-o strânsă legătură, evidenţiată de intervenţiile legislative şi statuările instanţei de control constituţional.

4) Decizia nr. 9/2019, publicată în M. Of. nr. 459 din 7 iunie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Avocatul Poporului şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 3 pct. 1 din Legea minelor nr. 85/2003, cu modificările şi completările ulterioare, activitatea desfăşurată în cadrul unităţilor de prospecţiuni geologice sau de exploatări în subteran nu poate fi considerată activitate desfăşurată în "unitate minieră" şi încadrată în condiţii speciale de muncă.

Considerente:

[...] 46. În esenţă, problema de drept ce constituie obiectul sesizării este aceea dacă dispoziţiile art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010 permit unor persoane care au lucrat la angajatori ce derulau activităţi în subteran să solicite încadrarea activităţii desfăşurate în condiţii speciale de muncă, calificând locul de muncă drept o unitate minieră, prin interpretarea in extenso, în acest sens, a dispoziţiilor art. 3 pct. 1 din Legea minelor nr. 85/2003.

47. În concret, este vizată situaţia persoanelor care au lucrat sub imperiul Legii nr. 3/1977 (în vigoare până la 1.04.2001), al Legii nr. 19/2000 şi al Legii nr. 263/2010, în cadrul unităţilor de prospecţiuni geologice sau de construcţii hidrotehnice, cărora li s-a recunoscut, în baza Ordinului nr. 50/1990, până la 1.04.2001, grupa I de muncă şi care solicită recunoaşterea muncii desfăşurate în condiţii speciale, cu efect retroactiv, potrivit art. 158 alin. (2) din Legea nr. 263/2010, asupra întregii perioade de activitate, pentru a beneficia de reducerea vârstei de pensionare prevăzute pentru un stagiu complet în aceste condiţii.

48. În susţinerea soluţiilor care au optat pentru interpretarea extensivă a textului de lege se utilizează ca argumente faptul că o astfel de persoană a fost încadrată ca miner subteran, beneficiind de grupa I, conform Ordinului nr. 50/1990, până în anul 2001, că aceste unităţi derulează lucrări miniere cu caracter special, similare celor din unităţile miniere propriu-zise, că, potrivit legislaţiei secundare, unitatea minieră este forma de organizare pentru orice titular de

licenţă ce desfăşoară activitate minieră într-un perimetru de exploatare. Aceeaşi opinie este susţinută de procurorul general, care apreciază că, în condiţiile inexistenţei unei definiţii legale a unităţii miniere, este suficient a fi îndeplinite criteriile de încadrare a activităţii în condiţii speciale, astfel cum sunt prevăzute de art. 3 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 263/2010 [preluate din legislaţia anterioară, respectiv art. 1 lit. a) şi art. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2003], considerând că intenţia legiuitorului a fost de a încadra în condiţii speciale acelaşi gen de activitate desfăşurată şi în cadrul altor entităţi, cum sunt cele de prospecţiuni geologice sau exploatări în subteran, şi nu doar activitatea extractivă propriu-zisă.

49. Dimpotrivă, instanţele care au adoptat o interpretare restrictivă a textului de lege au apreciat că noţiunea de activitate minieră nu se suprapune cu cea de unitate minieră, astfel că nu este posibilă extinderea sferei locurilor de muncă încadrabile în condiţii speciale, în sensul reglementării art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010, prin asimilarea altor activităţi şi locuri de muncă din cadrul altor angajatori.

50. Cea de-a doua opinie este corectă, pentru argumentele ce vor fi prezentate în continuare.

51. În primul rând este de menţionat că legiuitorul a reglementat în două modalităţi distincte încadrarea în condiţiile speciale de muncă: una, reprezentată de dispoziţiile art. 30 alin. (1) lit. a) şi b) din Legea nr. 263/2010, prin indicarea expresă a tipului de activitate şi a locului de muncă unde se desfăşoară aceasta, şi a doua, prin dispoziţiile art. 30 alin. (1) lit. d), e) şi f) din acelaşi act normativ, care trimit la anexele legii, unde sunt indicate profesia, tipul de activitate şi denumirea unităţilor unde se derulează acea activitate.

52. Evaluând, din această perspectivă, hotărârile judecătoreşti ataşate sesizării, va fi reţinută spre analiză exclusiv jurisprudenţa neunitară care tratează situaţia unităţilor de prospecţiuni geologice, pentru care se solicită încadrarea în dispoziţiile art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010, întrucât pentru alte unităţi care, în realizarea obiectului lor de activitate, execută lucrări în subteran, cum este unitatea de construcţii hidrotehnice, situaţia este reglementată expres de art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2013. Această dispoziţie prevede că, în sensul legii, locurile de muncă în condiţii speciale sunt cele din activităţile şi unităţile prevăzute în anexele nr. 2 şi 3. Or, în anexa nr. 2 este reglementată, la pct. 3, "activitatea desfăşurată în subteran la construcţii hidrotehnice de tuneluri, de galerii, precum şi de centrale electrice subterane, la exploatări din cariere prin tuneluri şi galerii", dispoziţie ce se coroborează cu pct. 40 din anexa nr. 3 la lege, unde Societatea Hidroconstrucţia - S.A. este menţionată explicit. Împrejurarea că încadrarea în art. 30 alin. (1) lit. a) ar putea fi mai favorabilă pentru lucrător, în ceea ce priveşte condiţiile de pensionare, decât cea prevăzută de art. 30 alin. (1) lit. e) nu poate atrage competenţa unei instanţe de a schimba încadrarea determinată prin parcurgerea unei proceduri speciale administrativ- jurisdicţionale, astfel cum, de altfel, a apreciat Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii în Decizia nr. 12 din 23 mai 2016.

53. Prin urmare, pentru unităţile cu activitate în subteran, care sunt prevăzute în anexa nr. 3 la Legea nr. 263/2010, încadrarea în condiţii speciale de muncă se face potrivit art. 30 alin. (1) lit. e) din lege, astfel că argumentele autorului sesizării, prezentate mai sus, la cap. IV - paragrafele 14-16, excedează limitelor problemei de drept obiect al sesizării.

54. În ceea ce priveşte situaţia unităţilor de prospecţiuni geologice, este important de menţionat că regimul juridic al încadrării unei activităţi în alte condiţii decât cele normale a cunoscut distincţii în funcţie de dispoziţiile legale aplicabile.

55. În acest sens se reţine că, potrivit Ordinului nr. 50/1990, a fost încadrată în grupa I de muncă activitatea desfăşurată în subteran în următoarele forme:

- în minele de minereuri feroase, neferoase, precum şi radioactive;
- în minele carbonifere, de minereuri nemetalifere, precum şi de alte substanţe minerale (cu excepţia exploatării sării);
- la extracţia ţiţeiului prin galerii, precum şi la exploatarea nisipurilor bituminoase;
- la exploatarea argilelor refractare, precum şi a nisipurilor;
- la explorări, deschideri, precum şi la cercetări miniere;
- la construcţii de tunele, de galerii, precum şi de centrale electrice subterane; la exploatări din cariere prin tunele şi galerii;
- în depozite de explozivi din sectorul minier.

56. În baza acestui text de lege, lucrătorii institutelor de prospecţiuni geologice, înfiinţate în baza Hotărârii Guvernului nr. 1.272/1990 privind înfiinţarea de societăţi comerciale pe acţiuni în industrie (Hotărârea Guvernului nr. 1.272/1990), în măsura în care desfăşurau activitate în subteran în condiţiile prevăzute de ordinul menţionat (explorări, deschideri, precum şi la cercetări miniere), au beneficiat de încadrarea în grupa I de muncă, însă pentru ca această perioadă să fie recunoscută ca fiind lucrată în condiţii speciale de muncă este necesar să îndeplinească, potrivit art. 158 alin. (2) din Legea nr. 263/2010, cumulativ, şi condiţiile reglementate în noua legislaţie, în caz contrar, fiind asimilată ope legis condiţiilor deosebite de muncă.

57. Odată cu adoptarea Legii nr. 19/2000 şi, ulterior, a Legii nr. 263/2010, Ordinul nr. 50/1990 a fost abrogat, renunţându-se la încadrarea activităţilor în grupe de muncă în favoarea unei noi reglementări care definea condiţiile speciale, respectiv deosebite de muncă şi prevedea criterii legale pentru încadrare.

58. Astfel cum s-a precizat anterior şi cum s-a reţinut de altfel şi în Decizia nr. 12 din 23 mai 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (paragrafele 38-39, 61 şi următoarele), noua legislaţie a stabilit expres şi limitativ locurile de muncă şi unităţile deţinătoare, care se încadrează în condiţii speciale de muncă, în două modalităţi: prin indicarea acestora în art. 20 alin. (1) din Legea nr. 19/2000, preluate în art. 30 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 [şi în care, la lit. a), se prevăd "unităţile miniere, pentru personalul care îşi desfăşoară activitatea în subteran cel puţin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă"], sau în urma unei proceduri speciale derulate în baza Hotărârii Guvernului nr. 1.025/2003, în perioada 2001-2006, finalizată prin adoptarea Legii nr. 226/2006, ale cărei anexe au fost preluate în Legea nr. 263/2010 şi aplicate în baza art. 30 alin. (1) lit. e) (anexele nr. 2 şi 3, care stabilesc atât tipul de activitate, cât şi unitatea în care se desfăşoară).

59. Pentru activitatea în subteran, noua legislaţie a supus procedurii de avizare (anexa nr. 2 pct. 3-5 din Legea nr. 263/2010) activitatea desfăşurată în subteran la construcţii hidrotehnice de tuneluri, de galerii, precum şi de centrale electrice subterane, la exploatări din cariere prin tuneluri şi galerii; activitatea desfăşurată în subteran la lucrări de construcţii, întreţinere şi reparaţii de tuneluri, de căi ferate, drumuri, precum şi galeriile aferente, cu adâncimi mai mari de 8 m; precum şi activităţile desfăşurate în subteran în cadrul metroului.

60. Spre deosebire de Hidroconstrucţia, institutele de prospecţiuni geologice nu au urmat procedura prevăzută de Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2003, de avizare a activităţilor desfăşurate în vederea încadrării în condiţiile speciale de muncă, pentru recunoaşterea activităţii derulate ca fiind în condiţii speciale, în baza dispoziţiilor art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010, salariaţii acestora solicitând încadrarea în dispoziţiile art. 30 alin. (1) lit. a) din această

lege, exclusiv în considerarea calificării angajatorului ca fiind o unitate minieră, în sensul dispoziţiilor acestui ultim text de lege indicat, deşi nu rezultă că, în perioada în care aceştia derulau respectiva activitate, angajatorul lor ar fi fost recunoscut ca atare şi ar fi achitat cotele de contribuţii majorate pentru condiţiile speciale de muncă.

61. Legea pensiilor nu cuprinde o definiţie legală a noţiunii de unitate minieră, astfel că titularul sesizării şi instanţele de judecată s-au raportat, în mod greşit, la legislaţia primară şi secundară care reglementează activitatea de exploatare minieră.

62. În acest sens se constată că Legea minelor nr. 85/2003 nu defineşte noţiunea de unitate minieră, ci alte noţiuni ce aparţin acestei sfere de activitate. Astfel, în cuprinsul art. 3 se defineşte activitatea minieră ca fiind ansamblul de lucrări privind prospecţiunea, explorarea, dezvoltarea, exploatarea, prepararea/prelucrarea, concentrarea, comercializarea produselor miniere, conservarea şi închiderea minelor, inclusiv lucrările aferente de refacere şi reabilitare a mediului (pct. 1), precum şi noţiunile de exploatare - ansamblul de lucrări executate în subteran şi/sau la suprafaţă pentru extragerea resurselor minerale, prelucrarea şi livrarea acestora în forme specifice (pct. 11), explorare - ansamblul de studii şi activităţi pentru identificarea zăcămintelor, evaluarea cantitativă şi calitativă a acestora, precum şi determinarea condiţiilor tehnice şi economice de valorificare (pct. 12), respectiv prospecţiunea - ansamblul de studii şi lucrări de suprafaţă care se realizează pentru identificarea posibilităţilor existenţei unor acumulări de resurse minerale (pct. 30).

63. În schimb, legislaţia secundară, reprezentată de Regulamentul de topografie minieră, aprobat prin Ordinul ministrului economiei şi comerţului şi al preşedintelui Agenţiei Naţionale pentru Resurse Minerale nr. 65/133/2003, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 583 din 15 august 2003 (Regulamentul de topografie minieră), defineşte, în cuprinsul art. 4: activitatea minieră - ansamblul de lucrări privind prospecţiunea, explorarea, dezvoltarea, exploatarea, prepararea/prelucrarea, concentrarea, comercializarea produselor miniere, conservarea şi închiderea minelor, inclusiv lucrările aferente de refacere şi reabilitare a mediului (pct. 1); mina - ansamblul construcţiilor miniere de la suprafaţă şi/sau subterane, al instalaţiilor şi utilajelor care au ca scop efectuarea lucrărilor de explorare, deschidere, pregătire, exploatare sau închidere în cadrul unui perimetru de explorare sau exploatare (pct. 9); perimetru de prospecţiune, explorare şi exploatare - aria corespunzătoare proiecţiei la suprafaţă a conturului părţii din scoarţa terestră în interiorul căreia, pe un interval de adâncime determinat, se realizează lucrări de prospecţiune, explorare, respectiv de exploatare, precum şi suprafeţele necesare desfăşurării activităţilor de prelucrare, preparare a resurselor minerale şi de stocare a producţiei reziduale miniere (pct. 11); societate minieră - companie, societate naţională sau orice altă formă de societate comercială cu capital de stat ori privat, român sau străin, titulară a unei licenţe şi/sau a unui permis, care poate include în structura sa mai multe unităţi miniere (pct. 12); unitate minieră - forma organizatorică de bază, de sine stătătoare sau componentă a structurii organizatorice a unui titular de licenţă ori permis care desfăşoară activităţi miniere într-un perimetru de explorare sau de exploatare (pct. 15).

64. O definiţie a noţiunii de mină este cuprinsă şi în Normele metodologice privind clasificarea minelor din punctul de vedere al emanaţiilor de gaze, aprobate prin Ordinul ministrului de stat, ministrul muncii şi protecţiei sociale, nr. 388/1996 privind aprobarea normelor metodologice în aplicarea prevederilor Legii protecţiei muncii nr. 90/1996 (Normele metodologice privind clasificarea minelor), menţionate în punctul de vedere al procurorului general, în care, în cuprinsul art. 2, se prevede că

"În accepţiunea prezentelor norme metodologice, prin mină se înţelege:

a) minele de cărbuni, nisipuri şi şisturi bituminoase;

b) minele de sare;

c) minele de minereuri sau zone ale acestora;

d) lucrările miniere subterane de prospecţiuni şi explorări geologice şi cu caracter special."

65. Pe de altă parte, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 1.272/1990, ce reprezintă actul normativ de înfiinţare a acestor societăţi, obiectul de activitate al institutelor de prospecţiuni geologice Baia Mare, Banatul, Hunedoara, Harghita, Oltenia, prevăzut la poziţiile 46-50 din anexa nr. 1 la hotărâre, constă în executarea de lucrări de prospecţiuni şi explorări geologice şi protecţia mediului, de deschideri şi pregătiri pentru noi mine, valorificare de substanţe minerale utile, lucrări topografice, analize de laborator fizico-chimice şi mineralogo-petrografice, elaborare de proiecte, studii şi expertize pentru prospecţiuni, consulting, prestare de servicii în domeniul turismului şi alimentaţiei publice, operaţiuni de comerţ exterior, respectiv executarea de lucrări de foraj pentru studii hidrogeologice şi alimentări cu apă; realizarea de documentaţii, studii geologice şi consulting; prelucrarea automată a datelor geologice şi economice; lucrări de foraj pentru studii hidrologice, captări gaze naturale, valorificarea aurului din aluviuni, valorificare eşantioane aurifere şi flori de mină; îmbutelierea şi comercializarea apelor minerale; cercetări geologice, hidrogeologice şi deschideri de mine; lucrări de asecare; foraje de exploatare pentru ape potabile şi industriale.

66. Aşadar, din coroborarea normelor ce reglementează obiectul de activitate al acestui tip de societăţi cu definiţiile legale date noţiunilor de activitate minieră, mină şi unitate minieră rezultă că unităţile de prospecţiuni geologice nu pot fi asimilate unei unităţi miniere din industria extractivă, care exploatează resursele minerale, vizată de dispoziţiile art. 30 alin (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010, unitatea minieră, în sensul acestei legi, nefiind o simplă formă de organizare a unei exploatări exercitate de orice titular de licenţă, ce implică şi o componentă de activitate în subteran, ci însăşi persoana juridică ce are ca obiect de activitate exploatarea minieră propriu-zisă.

67. Prin urmare, procesul de identificare a unităţilor miniere beneficiare ale dispoziţiilor art. 30 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010 nu se poate raporta la definiţia cuprinsă în legislaţia secundară, care se referă exclusiv la modalitatea de organizare a unei exploatări din punct de vedere tehnic, şi nu la persoana juridică ce operează extracţia resursei minerale.

68. Nu există, de lege lata, nicio echivalenţă semantică între activitatea minieră (cu o sferă de cuprindere mult mai mare) şi unitatea minieră, iar legea nu permite încadrarea, prin asimilare, a unor activităţi miniere, chiar de acelaşi gen, cu cele desfăşurate în mod efectiv în unităţi miniere. Pe cale de consecinţă, procesul de determinare a conţinutului normei juridice nu presupune doar o interpretare literală a termenului, în funcţie de o legislaţie secundară extrinsecă domeniului de reglementare a asigurărilor sociale, ci o interpretare teleologică a scopului urmărit de legiuitor în această materie, prin analiza specificului muncii derulate în cadrul unui angajator expres indicat de legiuitor, de la care nu se poate deroga, prin extinderea domeniului de aplicare a legii.

69. Astfel cum s-a precizat şi în deciziile care au unificat practica judiciară în ceea ce priveşte modalitatea de aplicare a art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010 (deciziile nr. 12 din 23 mai 2016 şi nr. 14 din 23 mai 2016 ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie), dar şi în Decizia nr. 680 din 2 noiembrie 2017 a Curţii Constituţionale, etapa jurisdicţională este limitată de voinţa legiuitorului, orice extindere a sferei beneficiarilor condiţiilor speciale de muncă fiind, în fapt, o substituire în atribuţiile puterii legislative, în condiţiile în care, astfel cum s-a arătat,

scopul urmărit prin astfel de reglementări este, în principal, de normalizare treptată a condiţiilor de muncă din aceste unităţi, prin adoptarea de măsuri de protecţie efectivă a lucrătorilor, în perioada activităţii lor, pentru îmbunătăţirea condiţiilor de muncă, acordându-le acestora, tocmai în considerarea acestei activităţi, anumite facilităţi în ceea ce priveşte regimul de pensionare.

70. În măsura în care legiuitorul intenţiona să definească beneficiarii art. 30 alin (1) lit. a) din Legea nr. 263/2010 doar în funcţie de natura activităţii, raportându-se la activitatea în subteran sau la activitatea minieră desfăşurată de orice titular de licenţă ori permis, ar fi statuat în acest sens, iar activitatea în subteran, indiferent de forma de desfăşurare - prospecţiune, explorare, exploatare - ar fi fost inclusă, raportat doar la criteriul timpului de lucru, în această categorie. Însă legiuitorul a vizat unităţile miniere ca angajatori, şi nu ca sferă de activitate, ceea ce exclude o interpretare extinsă, prin asimilare, la alţi angajatori.

5) Decizia nr. 12/2019, publicată în M. Of. nr. 586 din 17 iulie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Cluj şi, în consecinţă, stabileşte că:*

Sumele reprezentând impozite locale datorate pentru bunuri valorificate în procedură, grevate de o cauză de preferinţă în favoarea unui creditor (sau "de ipoteci, gajuri sau alte garanţii reale mobiliare ori drepturi de retenţie de orice fel", în terminologia Legii nr. 85/2006), devenite scadente după data intrării în faliment a debitorului, nu beneficiază de ordinea de prioritate la plată instituită prinart. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenţei, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă, cu modificările şi completările ulterioare.

Considerente:

[...] VI.2. Pe fondul recursului în interesul legii

48. Impozitele aferente unui bun imobil aparţinând debitoarei (calculate şi datorate potrivit Codului fiscal - art. 249-260 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv art. 455-467 din Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările şi completările ulterioare) sunt creanţe bugetare, potrivit art. 3 pct. 11 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 5 alin. (1) pct. 14 din Legea nr. 85/2014. În funcţie de data scadenţei raportat la diferitele etape ale procedurii insolvenţei, acestea au regim diferenţiat, după cum va fi detaliat în cele ce urmează pentru a lămuri situaţia premisă a prezentului recurs în interesul legii.

49. Dacă sunt anterioare deschiderii procedurii insolvenţei, sunt obligatorii declararea şi înscrierea acestor creanţe în tabelul de creanţe potrivit art. 3 pct. 8 şi art. 64 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 3 pct. 19, şi art. 102 din Legea nr. 85/2014.

50. Cele născute după data deschiderii procedurii insolvenţei, dar anterior intrării în faliment (în perioada de observaţie sau în procedura de reorganizare judiciară) vor fi plătite pe baza documentelor prezentate de creditor, fără a fi necesară înscrierea în tabel, conform art. 64 alin. (6) din Legea nr. 85/2006 sau art. 102 alin. (6) din Legea nr. 85/2014.

51. Deşi regimul acestor creanţe este similar în cele două legi din perspectiva problemei de drept ce urmează a fi soluţionată, se impune a se face precizarea că o definire legală expresă a acestora ca fiind "creanţe curente" apare doar în temeiul art. 5 alin. (1) pct. 21 din Legea nr. 85/2014, vechea lege a insolvenţei operând preponderent doar cu noţiunea de "activitate curentă" conform art. 3 pct. 14 şi art. 49 din Legea nr. 85/2006 şi cu individualizarea creanţelor rezultate

din desfăşurarea acesteia, noţiunea de "creanţă curentă" fiind însă folosită în practică şi doctrină şi în contextul vechii legi.

52. În situaţia în care creanţele născute în această perioadă nu au fost plătite din sumele provenite din activitatea curentă sau din valorificarea unor bunuri negrevate de sarcini, se impune înscrierea lor în tabelul suplimentar şi apoi în tabelul definitiv consolidat, acte de procedură întocmite potrivit art. 3 pct. 18-19 şi art. 108 alin. (3)-(6) din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 5 alin. (1) pct. 68 şi 70 şi art. 146 alin. (3)-(6) din Legea nr. 85/2014.

53. În final, impozitul devenit scadent ulterior intrării în faliment reprezintă o creanţă curentă în procedura falimentului şi va fi acoperit în mod direct în procedura de lichidare, potrivit art. 64 alin. (6) din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 102 alin. (6) din Legea nr. 85/2014, înscrierea creanţei corespunzătoare în tabel nemaifiind de plano posibilă în acest stadiu al procedurii insolvenţei.

54. Problema de drept care a generat soluţii neunitare în practica judiciară a apărut în cadrul procedurii de lichidare a averii debitorului supus procedurii falimentului. Atunci când bunul imobil valorificat era grevat de o cauză de preferinţă în favoarea unui creditor (sau "de ipoteci, gajuri sau alte garanţii reale mobiliare ori drepturi de retenţie de orice fel", în terminologia vechii legi - Legea nr. 85/2006), s-a pus problema dacă impozitul aferent acestui bun putea fi acoperit cu prioritate din fondurile obţinute în raport cu sumele datorate creditorului. Dintre sumele datorate cu acest titlu s-a evidenţiat problematica celor născute după intrarea debitorului în faliment, care, spre deosebire de cele anterioare, nu apar înscrise în tabelul definitiv consolidat. Chiar neînscrise în tabelul definitiv consolidat, aceste din urmă impozite erau datorate, instanţele având de tranşat în jurisprudenţa ataşată doar dacă urmau a fi plătite cu prioritate din sumele obţinute chiar din valorificarea bunului impozabil conform art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014 sau se va ţine cont exclusiv de ordinea de plată a creanţelor prevăzută de art. 123 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 161 din Legea nr. 85/2014.

55. În acest cadru au fost instanţe (cele de pe raza Curţii de Apel Constanţa, Curţii de Apel Cluj, Curţii de Apel Târgu Mureş şi, neunitar, instanţele de pe raza Curţii de Apel Bucureşti) care au considerat că aceste sume reprezintă "cheltuieli de administrare" a bunurilor valorificate, urmând a fi achitate cu prioritate din sumele obţinute, conform art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014. Textele legale indicate instituie distribuirea fondurilor obţinute din valorificarea unui bun grevat de sarcini pentru plata "cheltuielilor aferente vânzării bunurilor respective, inclusiv cheltuielile necesare pentru conservarea şi administrarea acestor bunuri", cu prioritate faţă de chiar creanţa creditorului ce beneficiază de un drept de preferinţă.

56. Pornind de la definiţiile existente în doctrina din materia civilă privitor la actele de administrare a bunurilor (ca fiind acte prin care se tinde la o normală exploatare, punere în valoare a unui bun), instanţele care au adoptat această opinie, ce se dovedeşte a fi minoritară, au reţinut că plata impozitelor reprezintă acte de administrare, revenind lichidatorului judiciar obligaţia de plată a impozitelor aferente bunurilor în cadrul obligaţiei generale de administrare a bunurilor debitoarei, în caz contrar având de a face cu o "exploatare neconformă" şi contrară prevalenţei interesului public.

57. Chiar dacă legile speciale nu oferă o definiţie specifică noţiunilor de "acte/cheltuieli de administrare" avute în vedere în cuprinsul art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006 sau art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014, interpretarea acestor sintagme trebuie să pornească de la forma integrală a textului de lege ("cheltuielilor aferente vânzării bunurilor respective,

inclusiv cheltuielile necesare pentru conservarea şi administrarea acestor bunuri"), care are în vedere cheltuielile efectuate pentru administrarea şi conservarea bunurilor cu scopul final al vânzării acestora. Din această perspectivă, nicio dispoziţie legală, inclusiv de natură fiscală, nu califică plata impozitului local aferent bunurilor ca fiind o cheltuială aferentă vânzării şi nu îi conferă creditorului, cu titlu general, un drept prioritar raportat la sumele obţinute din valorificare.

58. Din această concluzie, corelată cu specificitatea procedurii insolvenţei şi administrării bunurilor pe durata acesteia doar cu urmărirea scopului general al procedurii insolvenţei, care este cel al maximizării şi valorificării averii debitorului pentru acoperirea într-o cât mai mare măsură a pasivului, rezultă că definiţia actelor de administrare din materie civilă nu poate fi transpusă întocmai în cadrul procedurii speciale. În interpretarea specifică procedurii insolvenţei, plata impozitului anual aferent bunului este o obligaţie legală aparţinând proprietarului care nu influenţează procedura de valorificare a bunului, nu contribuie la modificarea preţului de vânzare, cât timp noul proprietar nu preia datoriile anterioare, iar neplata impozitului nu conduce la pieirea bunului, ci doar la sporirea valorii creanţei creditorului bugetar.

59. De altfel, analiza literală a textului este de asemenea relevantă în soluţionarea problemei de drept enunţate. Astfel, dispoziţiile art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014 vorbesc despre "cheltuieli aferente vânzării (...), inclusiv cheltuielile necesare pentru conservarea şi administrarea acestor bunuri". Or, premisa situaţiilor litigioase avute în vedere în memoriul de recurs în interesul legii este cea a neplăţii impozitelor locale, având de a face, prin urmare, nu cu nişte cheltuieli deja efectuate, ci doar cu veritabile creanţe având ca obiect impozitele neachitate.

60. Instanţele au considerat în mod corect a fi relevante în soluţionarea problemei de drept şi prevederile art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare, cărora le-au dat însă o finalitate diferită în argumentarea opiniilor exprimate. Potrivit acestei prevederi legale, proprietarii bunurilor ce se înstrăinează în cadrul procedurii de executare silită, procedurii insolvenţei şi procedurilor de lichidare nu trebuie să prezinte certificate de atestare fiscală prin care să se ateste achitarea tuturor obligaţiilor de plată datorate bugetului local al unităţii administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul. Textul reproduce dispoziţiile art. 113 alin. (6) din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003, care au fost introduse în anteriorul Cod de procedură fiscală prin Ordonanţa Guvernului nr. 47/2007 privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 52/2009, (Ordonanţa Guvernului nr. 47/2007), forma finală fiind însă rezultatul modificării operate prin Ordonanţa Guvernului nr. 29/2011 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, aprobată cu modificări prin Legea nr. 126/2012. Anterior modificărilor aduse prin Ordonanţa Guvernului nr. 47/2007, înstrăinările bunurilor imobile realizate în procedura executării silite sau în insolvenţă nu erau scutite de la obligativitatea prezentării certificatului fiscal de către vânzător.

61. Adepţii opiniei minoritare, potrivit căreia plata acestor impozite se realizează cu prioritate, au apreciat că renunţarea legiuitorului la obligativitatea obţinerii certificatului de atestare fiscală pentru înstrăinarea imobilelor în procedura insolvenţei, care asigura plata anticipată a tuturor sumelor datorate bugetului local, nu poate lipsi creditorul bugetar de orice protecţie, legiuitorul optând pentru înlăturarea acestei cerinţe tocmai pentru că ar fi avut în vedere plata cu prioritate a impozitelor datorate cu prilejul valorificării bunurilor.

62. Or, în realitate, nu există nicio prevedere legală sau notă de fundamentare a actelor normative adoptate în succesiunea modificărilor aduse vechiului Cod de procedură fiscală care să permită o asemenea susţinere. Mai mult, dacă ar fi corectă o asemenea aserţiune, nu se poate identifica nicio raţiune logică pentru care aceşti creditori ar beneficia de un tratament preferenţial în cadrul procedurii insolvenţei, dar nu şi cu prilejul vânzării imobilelor în procedura executării silite, conform art. 865 coroborat cu art. 867 din actualul Cod de procedură civilă (texte similare existând în art. 563-564 din Codul de procedură civilă de la 1865). Chiar dacă procedura urmată este diferită şi fiecare beneficiază de o reglementare specifică, interesul protejat din perspectiva creditorului bugetar ar fi acelaşi şi s-ar impune soluţii legislative similare. Elementul care diferenţiază impozitul aferent bunului în oricare dintre cele două proceduri speciale de celelalte creanţe bugetare împotriva debitorului urmărit este strânsa legătură a acestuia cu bunul valorificat, motiv pentru care şi soluţiile legislative şi jurisprudenţiale privind tratamentul acestora în raport cu celelalte categorii de creanţe în cadrul procedurii insolvenţei trebuie să rămână acelaşi, potrivit principiului ubi eadem ratio, ibi idem jus. Iar pretinsa prerogativă a protejării prioritare a interesului public, invocată drept argument de instanţele care au adoptat opinia minoritară, nu ar putea explica totuşi tratamentul diferit al impozitului aferent bunului valorificat în procedura insolvenţei în raport cu orice altă creanţă bugetară împotriva aceluiaşi debitor, născută anterior sau pe parcursul desfăşurării procedurii insolvenţei.

63. Din contră, în hotărârile judecătoreşti care nu recunosc prioritatea la plată a acestor creanţe bugetare în cadrul procedurii insolvenţei, se are în vedere în mod judicios că renunţarea legiuitorului la cerinţa obţinerii certificatului de atestare fiscală face posibilă înstrăinarea imobilului fără plata anticipată a impozitelor aferente şi a avut drept scop tocmai accelerarea valorificării bunurilor debitorului. În aceste condiţii, s-a considerat că nu mai subzistă argumentarea (existentă în jurisprudenţa anterioară modificării Codului de procedură fiscală prin Ordonanţa Guvernului nr. 47/2007) potrivit căreia acestea reprezentau "cheltuieli necesare vânzării bunurilor" respective, pentru a beneficia, deci, de ordinea de prioritate prevăzută de art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006.

64. În consecinţă, se impune a se sublinia faptul că modificările legislative în materie fiscală din anul 2007, care au condus la abandonarea obligativităţii prezentării de către vânzător a certificatului de atestare fiscală cu prilejul înstrăinării imobilelor debitorului în procedura insolvenţei, mecanism care asigura plata anticipată a tuturor sumelor datorate bugetului local, sunt cele care au condus la schimbarea naturii acestor sume.

65. Dacă, anterior acestei modificări, sumele puteau fi privite drept cheltuieli efectuate în scopul valorificării bunurilor (şi nu simple cheltuieli de administrare cum se argumentează în jurisprudenţa minoritară actuală), beneficiind din acest motiv de tratamentul preferenţial instituit prin art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006, după renunţarea la obligativitatea plăţii anticipate a impozitului în caz de înstrăinare în procedura insolvenţei, aceste sume reprezintă doar creanţe invocate de creditorul bugetar în cadrul procedurii insolvenţei. În consecinţă, modificarea a generat o aplicare diferită în raport cu jurisprudenţa anterioară a dispoziţiilor legale din materia procedurii insolvenţei în ceea ce priveşte ordinea de plată din fondurile obţinute, întrucât natura acestor sume nu a mai permis încadrarea în cazurile de excepţie prevăzute la art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006 şi, ulterior, în art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014.

66. Pe de altă parte, în raport cu concluziile anterioare, se constată că, din perspectiva priorităţii la plată faţă de creanţele creditorului garantat, nu are nicio relevanţă data scadenţei impozitului aferent bunului valorificat, sumele datorate cu acest titlu, fie că sunt anterioare

intrării în faliment şi înscrise în tabelul definitiv, respectiv în tabelul definitiv consolidat, fie că au devenit scadente în procedura falimentului, urmând deopotrivă regimul specific unor creanţe bugetare. Ele nu vor fi plătite cu prioritate potrivit art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014, ci conform ordinii de preferinţă prevăzute la art. 123 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 161 din Legea nr. 85/2014.

67. Dispare astfel orice discuţie privind posibilul tratament discriminatoriu al creanţelor din aceeaşi categorie. Posibila discriminare a fost un argument avansat doar în hotărârile judecătoreşti care au adoptat soluţii de recunoaştere a priorităţii la plată a acestor impozite, care menţineau însă, în cazul în care acest aspect era analizat, un tratament diferenţiat între creanţele cu acest titlu născute anterior deschiderii procedurii insolvenţei şi cele născute ulterior, tratând unitar doar creanţele curente.

68. Faţă de aceste considerente, pentru soluţionarea unitară a problemei de drept ce formează obiectul prezentului recurs în interesul legii, astfel cum a fost aceasta precizată anterior, se constată că sumele reprezentând impozite locale datorate pentru bunuri valorificate în procedură, grevate de o cauză de preferinţă în favoarea unui creditor, devenite scadente după data intrării în faliment a debitorului, nu beneficiază de ordinea de prioritate la plată instituită prin art. 121 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2006, respectiv art. 159 alin. (1) pct. 1 din Legea nr. 85/2014, soluţie deja existentă la nivelul majorităţii instanţelor la nivel naţional.

6) Decizia nr. 13/2019, publicată în M. Of. nr. 440 din 3 iunie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bucureşti şi, în interpretarea şi aplicarea art. 492 din Codul civil din 1864, art. 579 alin. (1), art. 577 alin. (2) din Codul civil, art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcţii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare şi art. 37 alin. (1) din Legea cadastrului şi a publicităţii imobiliare nr. 7/1996, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, stabileşte că:*

Lipsa autorizaţiei de construire sau nerespectarea prevederilor acesteia, precum şi lipsa procesului-verbal de recepţie la terminarea lucrărilor constituie impedimente pentru recunoaşterea pe cale judiciară, în cadrul acţiunii în constatare, a dreptului de proprietate asupra unei construcţii realizate de către proprietarul terenului, cu materiale proprii.

Considerente:

[...] 43. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru soluţionarea recursului în interesul legii, pentru considerentele ce vor succede, reţine că:

În interpretarea şi aplicarea art. 492 din Codul civil din 1864, art. 579 alin. (1), art. 577 alin. (2) din Codul civil, art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 şi art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996, lipsa autorizaţiei de construire sau nerespectarea prevederilor acesteia, precum şi lipsa procesului-verbal de recepţie la terminarea lucrărilor constituie impedimente pentru recunoaşterea pe cale judiciară, în cadrul acţiunii în constatare, a dreptului de proprietate asupra unei construcţii realizate de către proprietarul terenului, cu materiale proprii.

44. Cu titlu preliminar se impune precizarea că, prin actul de sesizare, iniţiatorul recursului în interesul legii a indicat dispoziţiile legale care formează obiectul interpretării ca fiind cele cuprinse în art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991, în forma republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 933 din 13 octombrie 2004, conform cărora "Construcţiile executate fără autorizaţie de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia, precum şi cele

care nu au efectuată recepţia la terminarea lucrărilor, potrivit legii, nu se consideră finalizate şi nu pot fi intabulate în cartea funciară. În această situaţie se aplică în continuare sancţiunile prevăzute de lege".

45. Acest text a fost însă modificat prin Legea nr. 197/2016 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 22/2014 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcţii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 874 din 1 noiembrie 2016, astfel că, în prezent, art. 37 alin. (5) are următorul conţinut: "Construcţiile executate fără autorizaţie de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia, precum şi cele care nu au efectuată recepţia la terminarea lucrărilor, potrivit legii, nu se consideră finalizate."

46. Această precizare este importantă nu numai pentru a asigura rigoare în analiza soluţiei legislative care formează obiectul interpretării, dar se impune şi în contextul în care împrejurarea că versiunea actuală a 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 nu mai conţine interdicţia expresă de intabulare a construcţiilor edificate nelegal a fost apreciată ca fiind un argument în sprijinul opiniei care susţine posibilitatea recunoaşterii de către instanţă a dreptului de proprietate asupra construcţiilor edificate fără autorizaţie de construire.

47. De asemenea, din verificarea hotărârilor judecătoreşti anexate sesizării se constată că soluţiile diferite pronunţate de instanţele de judecată au avut ca obiect acţiuni întemeiate fie pe dispoziţiile în materia accesiunii imobiliare artificiale ale Codului civil din 1864, fie pe cele în aceeaşi materie cuprinse în actualul Cod civil, iar acţiunile au vizat exclusiv ipoteza în care proprietarul terenului a construit pe terenul său cu materiale proprii.

48. O ultimă observaţie, înainte de a intra în cercetarea propriu-zisă a problemei de drept cu care a fost învestită Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, se referă la faptul că, potrivit art. 56 alin. (1) din Legea nr. 71/2011, astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 22 din Legea nr. 60/2012 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, începând cu 20 aprilie 2012, "Dispoziţiile Codului civil privitoare la dobândirea drepturilor reale imobiliare prin efectul înscrierii acestora în cartea funciară se aplică numai după finalizarea lucrărilor de cadastru pentru fiecare unitate administrativ-teritorială şi deschiderea, la cerere sau din oficiu, a cărţilor funciare pentru imobilele respective, în conformitate cu dispoziţiile Legii cadastrului şi a publicităţii imobiliare nr. 7/1996, republicată, cu modificările şi completările ulterioare", iar din hotărârile judecătoreşti anexate recursului în interesul legii nu rezultă că litigiile soluţionate au avut ca obiect imobile situate în unităţi administrativ-teritoriale în care s-au finalizat lucrările de cadastru, motiv pentru care dezlegarea dată prin prezenta decizie are ca premisă inaplicabilitatea prevederilor Codului civil referitoare la caracterul constitutiv de drepturi al înscrierii în cartea funciară.

49. În debutul analizei problemei de drept care a format obiectul practicii neunitare se impun câteva precizări cu privire la semnificaţiile pe care doctrina de specialitate le-a atribuit noţiunii de "accesiune".

50. Indiferent dacă discutăm de reglementarea Codului civil din 1864 sau de cea a actualului Cod civil, noţiunea de "accesiune" cunoaşte mai multe accepţiuni: fapt juridic în sens restrâns, care constă în alipirea a două lucruri sau încorporarea bunului accesoriu în bunul principal; drept de accesiune rezultat din acest fapt juridic în sens restrâns, drept potestativ care operează în favoarea proprietarului bunului principal, în ipoteza în care cele două bunuri aparţin unor proprietari diferiţi şi sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege; mod originar de dobândire a dreptului de proprietate asupra bunului accesoriu de către proprietarul bunului

principal, bazat pe efectul achizitiv de proprietate, în sensul că dreptul de proprietate asupra lucrului accesoriu se stinge şi se naşte un nou drept de proprietate în patrimoniul proprietarului bunului principal; prezumţie de proprietate întemeiată pe relaţia dintre un bun accesoriu şi un bun principal, prezumţie în baza căreia proprietarul lucrului principal este şi proprietarul lucrului accesoriu.

51. În ceea ce priveşte accesiunea imobiliară artificială, ambele coduri au în vedere ipotezele în care fie proprietarul terenului face el însuşi lucrarea cu materiale străine (art. 493 din Codul civil din 1864, art. 580 din actualul Cod civil), fie construcţia este făcută de o persoană cu materialele sale, însă pe terenul altcuiva (art. 494 din Codul civil din 1864, art. 581-585 şi 587 din actualul Cod civil). În plus, actualul Cod civil reglementează şi o a treia ipoteză, în care o persoană construieşte, cu materialele unui terţ, asupra imobilului proprietatea altei persoane (art. 594).

52. În toate cele trei cazuri, pentru a opera accesiunea, se impune ca bunurile care sunt cuprinse în această operaţiune materială să aparţină unor proprietari diferiţi.

53. În schimb, edificarea construcţiei chiar de către proprietarul terenului, cu materialele sale, nu este considerată un caz veritabil de accesiune, de vreme ce, în această ipoteză, nu se pune problema invocării de către proprietarul terenului a unui drept de accesiune în contradictoriu cu proprietarul materialelor şi nici nu se produce efectul achizitiv de proprietate.

54. În privinţa lucrărilor efectuate de proprietarul terenului cu materialele sale, în doctrină s-a afirmat că, "din moment ce proprietarul realizează lucrări asupra unui imobil cu materialele sale, această operaţiune nu mai semnifică aplicarea principiilor accesiunii, ci exerciţiul dreptului de dispoziţie materială de către proprietar asupra bunului său"[1].

55. Un alt autor a arătat că, în situaţia examinată, "unirea sau încorporarea nu determină o modificare a titularului dreptului de proprietate, acesta rămânând întotdeauna acelaşi, astfel încât, deşi este vorba de accesiune, aceasta nu are un efect achizitiv. (...) În acest caz, se produce o modificare intrapatrimonială, întrucât dreptul de proprietate asupra materialelor încetează pe măsură ce ele sunt încorporate în construcţie, iar dreptul de proprietate asupra construcţiei îşi fixează obiectul pe măsură ce aceasta se edifică"[2].

56. În acest caz, semnificaţia pe care o dobândeşte noţiunea de "accesiune" este aceea de fapt juridic în sens restrâns, care constă în faptul edificării construcţiei pe terenul propriu şi cu materiale proprii, fără ca acest fapt să determine un efect achizitiv de proprietate. Proprietarul terenului şi al materialelor nu dobândeşte nimic în plus de la un terţ, faţă de care ar avea interesul să invoce accesiunea ca drept potestativ, ci, exercitându-şi dreptul de dispoziţie materială asupra acestor bunuri, le conferă o nouă configuraţie, însă în interiorul aceluiaşi patrimoniu. În ipoteza examinată, în favoarea proprietarului funcţionează prezumţia de proprietate ce rezultă din faptul alipirii sau încorporării bunului accesoriu la/în bunul principal. Potrivit art. 579 alin. (1) din Codul civil (text care are corespondenţă în art. 492 din Codul civil din 1864), "Orice lucrare este prezumată a fi făcută de proprietarul imobilului, cu cheltuiala sa şi că este a lui, până la proba contrară".

57. Întrucât încorporarea materialelor în construcţie reprezintă un proces dinamic, ce se derulează în timp, art. 577 alin. (2) din Codul civil stabileşte, ca principiu, că dreptul de proprietate asupra lucrării se naşte în favoarea proprietarului imobilului din momentul începerii

---

[1] Corneliu Bîrsan, Drept civil. Drepturile reale principale în reglementarea noului Cod civil, Ediţia a 2-a revizuită şi actualizată, Editura Hamangiu, 2015, pag. 370.

[2] Valeriu Stoica, Drept civil. Drepturile reale principale, Ediţia a 2-a, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2013, pag. 337-338.

lucrării, pe măsura realizării ei. În acest mod, în temeiul prezumţiei amintite, proprietarul terenului este şi rămâne proprietar asupra lucrării în curs de executare, pe măsura încorporării materialelor în construcţie, iar dreptul de proprietate asupra construcţiei îşi fixează obiectul pe măsură ce aceasta se edifică.

58. Pentru a funcţiona prezumţia de proprietate şi pentru a se putea valorifica această prezumţie în cadrul unei proceduri administrative sau judiciare, în vederea recunoaşterii dreptului de proprietate, este necesară dovada faptului vecin şi conex pe care aceasta se grefează, respectiv faptul că cineva a construit pe terenul propriu, cu materialele sale.

59. Acest fapt juridic constituie premisa raportului juridic a cărui rezolvare se solicită în cadrul acţiunii în constatare, însă dovada sa nu este suficientă pentru ca titularul să poată pretinde recunoaşterea dreptului de proprietate asupra construcţiei.

60. Dreptul de a construi este o prerogativă ce intră în conţinutul juridic al dreptului de proprietate, făcând parte din dreptul de dispoziţie materială asupra imobilului, care este supus unor reguli speciale în materia amenajării teritoriului şi a urbanismului, astfel încât, cu prilejul dovedirii faptului edificării, ce stă la baza prezumţiei de proprietate, trebuie dovedită şi respectarea tuturor condiţiilor legale privind autorizarea efectuării lucrărilor de construcţii. Altfel spus, reclamantul trebuie să dovedească nu numai faptul juridic al construirii, ci şi caracterul licit al conduitei sale, în sensul că exercitarea dreptului său de dispoziţie materială asupra terenului s-a făcut cu respectarea restricţiilor cuprinse în documentaţiile de amenajare a teritoriului şi de urbanism.

61. Prin normele în materia amenajării teritoriului şi urbanismului se limitează exercitarea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor, aceste norme constituind în acelaşi timp şi temei al limitării exercitării dreptului de proprietate asupra construcţiilor.

62. Potrivit art. 602 alin. (1) din Codul civil "Legea poate limita exercitarea dreptului de proprietate fie în interes public, fie în interes privat", iar art. 625 din acelaşi cod prevede că "Îngrădirile cuprinse în prezenta secţiune se completează cu dispoziţiile legilor speciale privind regimul juridic al anumitor bunuri, cum ar fi terenurile şi construcţiile de orice fel, pădurile, bunurile din patrimoniul naţional-cultural, bunurile sacre ale cultelor religioase, precum şi altele asemenea".

63. În sensul dispoziţiilor legale enunţate, impunerea condiţiei obţinerii unei autorizaţii administrative prealabile, cum este autorizaţia de construire prevăzută de art. 1 din Legea nr. 50/1991, constituie o limitare legală a atributului dispoziţiei juridice din conţinutul dreptului de proprietate privată.

64. Proba regimului juridic, economic şi tehnic al imobilului, teren sau construcţie, se face cu certificatul de urbanism, act administrativ individual obligatoriu, emis de organul administrativ competent, în lipsa căruia nu se poate elibera autorizaţia de construire.

65. La rândul său, autorizaţia de construire "constituie actul final de autoritate al administraţiei publice locale pe baza căruia este permisă executarea lucrărilor de construcţii corespunzător măsurilor prevăzute de lege referitoare la amplasarea, conceperea, realizarea, exploatarea şi postutilizarea construcţiilor" [art. 2 alin. (1) din Legea nr. 50/1991], iar "executarea lucrărilor de construcţii este permisă numai pe baza unei autorizaţii de construire sau de desfiinţare, emisă în condiţiile prezentei legi, la solicitarea titularului unui drept real asupra unui imobil - teren şi/sau construcţii - identificat prin număr cadastral, în cazul în care legea nu dispune altfel" [art. 1 alin. (1) din aceeaşi lege].

66. Actualul cadru normativ în materia urbanismului şi a regimului juridic al construcţiilor este rezultatul unor intervenţii legislative succesive în scopul disciplinării conduitei

în domeniul executării lucrărilor de construire sau desfiinţare a construcţiilor. Dacă la momentul adoptării Codului civil din 1864 nu se punea problema existenţei unui regim juridic clar cu privire la edificarea şi autorizarea construcţiilor, prezumţia de proprietate instituită prin art. 492 fiind, la acea dată, suficientă pentru recunoaşterea dreptului de proprietate, în condiţiile actuale normele Codului civil trebuie coroborate cu reglementările legale privind regimul autorizării construcţiilor.

67. Ca atare, deşi sub aspect probator, dovada dreptului de proprietate este asigurată prin titlul de proprietate asupra terenului, unit cu dovada edificării şi cu prezumţia de proprietate prevăzută, după caz, de art. 492 din Codul civil din 1864 sau de art. 579 alin. (1) din actualul Cod civil, recunoaşterea dreptului de proprietate asupra construcţiei de către autorităţile statului, inclusiv de instanţa de judecată, nu se poate face decât în condiţiile respectării normelor imperative în domeniul autorizării construcţiilor.

68. Fiind învestită cu cererea având ca obiect constatarea dobândirii dreptului de proprietate asupra construcţiei edificate de proprietarul terenului cu materialele sale, instanţa nu se poate rezuma la verificarea şi constatarea împrejurării de fapt a existenţei construcţiei pe teren, ci trebuie să stabilească dacă sunt îndeplinite toate condiţiile legale pentru a opera prezumţia de proprietate, inclusiv existenţa şi respectarea autorizaţiei de construire. Or, în acest context, demersul judiciar devine inutil, câtă vreme reclamantul, dacă ar avea autorizaţie de construire şi ar face dovada că a construit cu respectarea ei, şi-ar putea valorifica dreptul, în aceleaşi condiţii, pe cale administrativă.

69. Dispoziţiile art. 577 alin. (2) din Codul civil, potrivit cărora dreptul de proprietate asupra lucrării se naşte în favoarea proprietarului imobilului din momentul începerii lucrării, pe măsura realizării ei, au rolul de a întrerupe controversa care a existat în sistemul Codului civil din 1864 cu privire la momentul dobândirii dreptului de proprietate asupra lucrărilor şi, aşa cum s-a subliniat în doctrină, această regulă este aplicabilă mai degrabă în cazurile de accesiune imobiliară artificială, fiind inutilă în cazul proprietarului care realizează lucrări asupra imobilului cu materialele sale, întrucât această operaţiune nu mai semnifică aplicarea principiilor accesiunii, ci exerciţiul dreptului de dispoziţie materială de către proprietar asupra bunului său. Indiferent de momentul în care se consideră că proprietarul terenului, care a construit cu materialele sale, a devenit proprietar al construcţiei, acest drept nu poate fi valorificat în faţa autorităţilor şi nu poate fi recunoscut prin hotărâre judecătorească în cazul în care dreptul de dispoziţie materială s-a exercitat cu încălcarea legii.

70. Potrivit formulării din actul de sesizare al Colegiului de conducere al Curţii de Apel Bucureşti, soluţionarea diferită a problemei de drept în ceea ce priveşte interpretarea prevederilor art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 s-a ivit în cadrul litigiilor având ca obiect "constatarea dobândirii dreptului de proprietate prin efectul accesiunii imobiliare artificiale asupra unei construcţii edificate fără autorizaţie de construire, în vederea pronunţării unei hotărâri judecătoreşti care să stea la baza intabulării dreptului de proprietate asupra construcţiei, în sensul art. 24 alin. (3) din Legea nr. 7/1996".

71. Deşi din verificarea hotărârilor judecătoreşti anexate sesizării rezultă că nu în toate cazurile reclamanţii au arătat că finalitatea urmărită în cadrul acestor acţiuni este obţinerea unei hotărâri judecătoreşti care să permită intabularea dreptului de proprietate cu privire la construcţia edificată fără autorizaţie, se constată că valorificarea hotărârii, inclusiv în această direcţie, este nu numai posibilă, dar chiar previzibilă.

72. În primul rând, este de necontestat că, în măsura în care se pronunţă o hotărâre judecătorească definitivă, prin care se constată dreptul de proprietate asupra construcţiei edificate

fără autorizaţie de construire, pe lângă autoritatea de lucru judecat (art. 430 din Codul de procedură civilă) şi forţa probantă de înscris autentic (art. 434 din Codul de procedură civilă), hotărârea judecătorească produce efecte obligatorii între părţi [art. 435 alin. (1) din Codul de procedură civilă], dar este opozabilă şi faţă de terţi [art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă], în sensul că aceştia vor respecta hotărârea în mod indirect, respectiv cu privire la efectele legate de modificarea ordinii juridice pe care pronunţarea acesteia a determinat-o.

73. În acest mod, dreptul de proprietate asupra construcţiei edificate nelegal, recunoscut prin hotărâre judecătorească, devine opozabil şi autorităţilor publice, în condiţiile în care proprietarul are chiar obligaţia de a declara construcţia la organele financiare teritoriale sau la unităţile subordonate acestora, în vederea impunerii, în conformitate cu art. 39 din Legea nr. 50/1991, în forma actuală.

74. În al doilea rând, un eventual act de înstrăinare a construcţiei nu ar putea fi perfectat fără înregistrarea fiscală a acesteia, pe baza căreia se eliberează certificatul de atestare fiscală, în condiţiile art. 159 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare, în caz contrar fiind nul de drept, astfel cum prevede în mod expres alin. (6) al aceleiaşi norme. Deşi impunerea fiscală a construcţiei nu poate avea loc decât pentru construcţiile autorizate, potrivit art. 39 din Legea nr. 50/1991, în condiţiile în care se pronunţă o hotărâre judecătorească de constatare a dreptului de proprietate asupra construcţiei, chiar în lipsa autorizaţiei de construire, organele fiscale, cărora hotărârea le este opozabilă, vor trebui să ţină seama de ea şi să înregistreze construcţia în evidenţele fiscale.

75. Nu în ultimul rând, o asemenea hotărâre judecătorească permite titularului să se abată de la regulile în materia publicităţii dreptului de proprietate asupra construcţiei.

76. În această privinţă, art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 prevede că "dreptul de proprietate asupra construcţiilor se înscrie în cartea funciară în baza unui certificat de atestare eliberat de autoritatea locală emitentă a autorizaţiei de construire, care să confirme că edificarea construcţiilor s-a efectuat conform autorizaţiei de construire şi că există proces- verbal de recepţie la terminarea lucrărilor, precum şi a celorlalte dispoziţii legale în materie şi a unei documentaţii cadastrale".

77. În acelaşi sens, art. 37 alin. (6) din Legea nr. 50/1991, introdus prin pct. 7 din Legea nr. 197/2016, începând cu 4 noiembrie 2016, dispune că "Dreptul de proprietate asupra construcţiilor se înscrie în cartea funciară în baza unui certificat de atestare (...), care să confirme că edificarea construcţiilor s-a efectuat conform autorizaţiei de construire şi că există proces-verbal de recepţie la terminarea lucrărilor (...)".

78. Din conţinutul prevederilor legale citate rezultă cu evidenţă că, în lipsa autorizaţiei de construire, a certificatului de atestare care să confirme că edificarea construcţiilor s-a efectuat conform autorizaţiei de construire şi a procesului-verbal de recepţie la terminarea lucrărilor, construcţia nu poate fi intabulată în cartea funciară.

79. Or, această interdicţie va fi eludată în cazul pronunţării unei hotărâri judecătoreşti de admitere a cererii de constatare a dreptului de proprietate asupra construcţiei edificate fără autorizaţie de construire, deoarece proprietarul poate solicita intabularea dreptului de proprietate asupra construcţiei, direct în temeiul hotărârii, conform art. 24 alin. (3) din Legea nr. 7/1996, potrivit căruia "Dreptul de proprietate şi celelalte drepturi reale asupra unui imobil se vor înscrie în cartea funciară pe baza înscrisului autentic notarial sau a certificatului de moştenitor, încheiate de un notar public în funcţie în România, a hotărârii judecătoreşti rămase definitivă şi irevocabilă sau pe baza unui act emis de autorităţile administrative, în cazurile în care legea prevede aceasta, prin care s-au constituit ori transmis în mod valabil". Caracterul declarativ al hotărârii pronunţate

nu este relevant, de vreme ce textul citat nu exclude înscrierea în cartea funciară a drepturilor reale recunoscute prin hotărâri judecătoreşti declarative.

80. Modalitatea concretă în care se va proceda la această înscriere va fi modificarea (rectificarea) părţii I a cărţii funciare, referitoare la descrierea imobilului, în sensul evidenţierii construcţiei, aşa cum rezultă din hotărârea judecătorească.

81. Se impune şi precizarea că eventualul refuz al autorităţilor de a recunoaşte efectele hotărârii judecătoreşti şi de a o valorifica, în sensul evidenţierii construcţiei în registrele fiscale şi de publicitate imobiliară, refuz care ar paraliza dreptul de dispoziţie juridică asupra construcţiei, poate determina invocarea, cu succes, de către proprietar, a încălcării dreptului său la un "bun", în sensul art. 1 din Protocolul 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

82. Împrejurarea că versiunea actuală a art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991, spre deosebire de forma aceluiaşi text în legea republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 933 din 13 octombrie 2004, nu mai conţine interdicţia expresă de intabulare a construcţiilor edificate fără autorizaţie de construire, nu poate constitui un argument în sprijinul opiniei care susţine posibilitatea recunoaşterii de către instanţă a dreptului de proprietate asupra acestora.

83. Obligativitatea autorizaţiei de construire, drept cerinţă pentru intabulare, rezultă fără dubiu din prevederile art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 şi art. 37 alin. (6) din Legea nr. 50/1991, care impun existenţa certificatului de atestare eliberat de autoritatea locală emitentă a autorizaţiei de construire, care să confirme că edificarea construcţiilor s-a efectuat conform autorizaţiei de construire şi existenţa procesului-verbal de recepţie la terminarea lucrărilor, ambele acte presupunând în mod logic preexistenţa autorizaţiei de construire.

84. Potrivit art. 37 alin. (2) din Legea nr. 50/1991, "Lucrările de construcţii autorizate se consideră finalizate dacă s-au realizat toate elementele prevăzute în autorizaţie şi dacă s-a efectuat recepţia la terminarea lucrărilor (...)". Câtă vreme, potrivit art. 37 alin. (5), construcţiile executate fără autorizaţie de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia nu se considera finalizate, în privinţa acestora, nu se poate elibera de către autoritatea competentă procesul-verbal de recepţie la terminarea lucrărilor, ceea ce conduce la imposibilitatea intabulării, chiar dacă aceasta nu mai este expres prevăzută.

85. Fiind astfel lămurit faptul că, în lipsa autorizaţiei de construire, dreptul de proprietate asupra construcţiei nu ar putea fi recunoscut de autorităţile administrative, în sensul că titularul nu ar putea să solicite înscrierea construcţiei în evidenţele fiscale şi de publicitate imobiliară, neavând, în consecinţă, nici posibilitatea de a dispune de acest drept, concluzia care se impune este aceea că prin cererea de constatare pe cale judiciară a dreptului de proprietate asupra construcţiei titularul tinde să înlăture impedimentul legal al constatării dreptului pe cale administrativă şi să înfrângă legitimitatea refuzului autorităţilor printr-o hotărâre judecătorească ce beneficiază de efectele prevăzute de Codul de procedură civilă, cu consecinţa eludării dispoziţiilor legale imperative care impun obligaţia de a obţine autorizaţia de construire.

86. Dispoziţiile art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991, potrivit cărora construcţiile executate fără autorizaţie de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia se consideră nefinalizate au format obiect al controlului de constituţionalitate, iar în motivarea Deciziei nr. 697 din 25 mai 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 425 din 24 iunie 2010, Curtea Constituţională a făcut trimitere şi la prevederile art. 13 alin. (2) teza a doua din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările şi completările ulterioare, conform cărora "Contravenţia este continuă în situaţia în care încălcarea obligaţiei legale durează

în timp", pentru a constata că executarea/menţinerea unei construcţii în stare de ilegalitate, respectiv nerespectarea obligaţiei legale a obţinerii autorizaţiei de construire, al cărei scop este prevenirea consecinţelor negative în cazul unor construcţii necorespunzătoare, atrage sancţiunile prevăzute de lege.

87. De asemenea, Curtea Constituţională, în jurisprudenţa formată în legătură cu diferitele prevederi din Legea nr. 50/1991, având în vedere şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, s-a pronunţat în mod constant în sensul că limitările legate de autorizaţia de construire sunt instituite prin lege în interes public, în cadrul controlului statal asupra amenajării teritoriului, urbanismului şi autorizării executării lucrărilor de construcţii, ce caracterizează regimul juridic al construcţiilor.

88. Curtea Constituţională a arătat în mod expres că "regimul legal al construcţiilor nu are legătură cu ocrotirea dreptului de proprietate. În măsura în care, însă, (...) exercitarea dreptului de proprietate se abate de la prevederile legale imperative, titularul dreptului de proprietate va suporta sancţiunile stabilite de lege, fără a se putea apăra invocând principiul constituţional al ocrotirii proprietăţii" (Decizia nr. 697 din 25 mai 2010).

89. Se constată că proprietarul terenului are posibilitatea să urmeze procedura Legii nr. 50/1991 pentru intrarea în legalitate cu privire la construcţia realizată pe terenul său, acţiunea în constatarea dreptului de proprietate prin accesiune imobiliară artificială nefiind reglementată ca o opţiune a constructorului în raport cu legea specială care reglementează autorizarea construcţiilor. Autorizaţia de construire poate fi emisă nu numai înainte de realizarea construcţiei, dar şi ulterior, în procedura intrării în legalitate, prevăzută de 28 din Legea nr. 50/1991 şi art. 59 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 50/1991.

90. După intrarea în legalitate, prin obţinerea tuturor autorizaţiilor prevăzute de legea specială, în temeiul procesului- verbal încheiat la terminarea lucrărilor, constructorul, proprietar al terenului, are posibilitatea să îşi intabuleze dreptul de proprietate asupra construcţiei, nefiind necesară o hotărâre judecătorească prin care să se constate dreptul de proprietate.

91. Aceste consideraţii sunt valabile numai cu privire la construcţiile edificate după data de 1 august 2001, deoarece, prin excepţie de la regula prevăzută de art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996, privind înscrierea dreptului de proprietate asupra construcţiilor numai în cazul în care acestea sunt autorizate, alin. (2) al aceluiaşi articol permite, pentru construcţiile realizate înainte de 1 august 2001, care este data intrării în vigoare a Legii nr. 453/2001 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcţii şi unele măsuri pentru realizarea locuinţelor, să se intabuleze dreptul de proprietate în lipsa autorizaţiei de construire, în baza certificatului de atestare fiscală prin care se atestă achitarea tuturor obligaţiilor fiscale de plată datorate autorităţii administraţiei publice locale în a cărei rază se află situată construcţia, precum şi a documentaţiei cadastrale.

92. În ceea ce priveşte construcţiile edificate după data de 1 august 2001, fără autorizaţie de construire sau cu nerespectarea acesteia, precum şi în privinţa construcţiilor care nu au efectuată recepţia la terminarea lucrărilor, dispoziţiile art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 şi art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996 împiedică recunoaşterea dreptului de proprietate pe cale judiciară, în cadrul acţiunii în constatare, instanţa neputând să valideze prin hotărâre judecătorească precaritatea unei situaţii juridice create printr-o conduită contrară legii.

7) Decizia nr. 14/2019, publicată în M. Of. nr. 476 din 11 iunie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes naţional, judeţean şi local, cu modificările şi completările ulterioare, instanţa de judecată este competentă să soluţioneze nu numai contestaţia formulată împotriva hotărârii de stabilire a cuantumului despăgubirii, ci şi acţiunea prin care expropriatul contestă despăgubirile estimate şi solicită atât stabilirea acestora de către instanţă, cât şi obligarea expropriatorului la plată, ulterior emiterii deciziei de expropriere şi consemnării sumelor aferente despăgubirilor, în cazul lipsei nejustificate a acestei hotărâri.

Considerente:

[...] 19. Prin actul de sesizare s-a pus în discuţie admisibilitatea/prematuritatea acţiunilor formulate de proprietarii expropriaţi, în temeiul Legii nr. 255/2010, prin care aceştia contestă cuantumul despăgubirilor estimate de expropriator, în etapa administrativă, conform art. 5 alin. (1) din Legea nr. 255/2010, şi solicită stabilirea, pe cale judecătorească, a despăgubirilor definitive ce li se cuvin, ulterior emiterii deciziei de expropriere şi consemnării sumelor aferente despăgubirilor, conform art. 9 alin. (1), (2) şi (4) din Legea nr. 255/2010, însă anterior emiterii hotărârii prevăzute de art. 20 din aceeaşi lege, prin care se stabilesc despăgubirile definitive.

20. Din hotărârile judecătoreşti anexate actului de sesizare rezultă că într-o opinie se consideră că accesul la instanţă este paralizat de inexistenţa, neemiterea hotărârii de stabilire a cuantumului despăgubirii, ca act de finalizare a procedurii prealabile administrative, după a cărei comunicare este considerat ca fiind născut dreptul expropriatului de a se adresa instanţei de judecată, în aplicarea art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010 - din cauza fie a neînfiinţării comisiei care trebuie să o emită, fie a neemiterii hotărârii de către comisie, la care se adaugă în unele situaţii şi probleme cu documentele cadastrale, în vreme ce în cealaltă opinie este confirmat dreptul de acces la instanţă al expropriatului şi în lipsa hotărârii la care face referire art. 22 alin. (1) din lege, sancţionându-se neîndeplinirea obligaţiilor expropriatorului de înfiinţare a comisiei şi de emitere a hotărârii de către comisie într-o perioadă de timp apreciată mare, nerezonabilă, fără a se identifica elemente justificative, iar aceasta, în cele mai multe cazuri, în condiţii de finalizare a obiectivului pentru care imobilul a fost expropriat.

21. Opinia care confirmă dreptul expropriatului de a se adresa instanţei de judecată este cea corectă, întrucât lipsa hotărârii de stabilire a cuantumului despăgubirii, generată de nedeclanşarea ultimei etape a procedurii de expropriere sau nefinalizarea acesteia, nejustificat, nu poate paraliza demersul judiciar al acestuia prin care să conteste despăgubirile stabilite estimativ şi să solicite atât stabilirea acestora de către instanţă, cât şi obligarea expropriatorului la plată.

22. Prin art. 4 din Legea nr. 255/2010 sunt arătate etapele procedurii de expropriere, iar acestea sunt: " a) aprobarea indicatorilor tehnico-economici ai lucrărilor de interes naţional, judeţean sau local; b) consemnarea sumei individuale aferente reprezentând plata despăgubirii pentru imobilele care fac parte din coridorul de expropriere şi afişarea listei proprietarilor imobilelor; c) transferul dreptului de proprietate; d) finalizarea formalităţilor aferente procedurii de expropriere."

23. Actul de sesizare şi hotărârile judecătoreşti relevante se referă la ultima etapă, având în vedere şi faptul că art. 9 alin. (4) din lege prevede că: "Transferul dreptului de proprietate asupra imobilelor din proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice în proprietatea publică

a statului sau a unităţilor administrativ-teritoriale şi în administrarea expropriatorului operează de drept la data emiterii actului administrativ de expropriere de către expropriator, ulterior consemnării sumelor aferente despăgubirii."

24. Articolul 18 din Legea nr. 255/2010 prevede că "În termen de 5 zile de la emiterea deciziei de expropriere, expropriatorul numeşte comisia de verificare a dreptului de proprietate ori a altui drept real în temeiul căruia cererea a fost formulată şi constată acceptarea sau, după caz, neacceptarea cuantumului despăgubirii de către proprietar sau titularii altor drepturi reale asupra imobilului supus exproprierii", prin întocmirea unui proces-verbal - variile situaţii care pot interveni regăsindu-se în art. 19 din lege şi art. 15 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes naţional, judeţean şi local, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 53/2011, cu completările ulterioare (Normele metodologice).

25. Potrivit art. 16 alin. (1) din Normele metodologice, "În toate cazurile comisia va emite o hotărâre de stabilire a despăgubirilor în termen de două zile de la încheierea procesului-verbal (...)".

26. Conform art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010, "Expropiatul nemulţumit de cuantumul despăgubirii prevăzute la art. 19 se poate adresa instanţei judecătoreşti competente în termenul general de prescripţie, care curge de la data la care i-a fost comunicată hotărârea de stabilire a cuantumului despăgubirii (...)".

27. Lipsa hotărârii de stabilire a despăgubirii, la care se face referire în art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010, echivalează cu refuzul expropriatorului/comisiei de a-şi îndeplini obligaţiile reglementate de această lege, iar un asemenea refuz nu poate să rămână necenzurat pentru că nicio dispoziţie legală nu limitează dreptul celui ce se consideră nedreptăţit de a se adresa instanţelor competente.

28. Situaţia generată de conduita expropriatorului/comisiei este similară cu cea care şi-a găsit rezolvarea prin Decizia nr. XX din 19 martie 2007 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite, prin care, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 10/2001), s-a statuat că instanţa de judecată este competentă să soluţioneze, pe fond, nu numai contestaţia formulată împotriva deciziei/dispoziţiei de respingere a cererilor prin care s-a solicitat restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv, ci şi acţiunea persoanei îndreptăţite în cazul refuzului nejustificat al entităţii deţinătoare de a răspunde la notificarea părţii interesate.

29. Pentru identitate de raţiune, argumentele care au stat la baza acestei decizii se aplică mutatis mutandis şi în cazul prezent, neexistând motive pentru îndepărtarea de la acest raţionament, prin acestea înlăturându-se, în parte, argumente ale celeilalte opinii. Similar, prin decizia respectivă nu a fost îmbrăţişată opinia care considera inadmisibile sau prematur introduse acţiunile prin care se solicita restituirea imobilelor în natură, în cazul în care s-a făcut uz de procedura de restituire prevăzută în Legea nr. 10/2001, dacă unitatea deţinătoare nu s-a pronunţat prin decizie sau prin dispoziţie motivată asupra cererii, în termenul de 60 de zile de la data înregistrării notificării.

30. S-a reţinut în această decizie că în cazul în care unitatea deţinătoare sau unitatea învestită cu soluţionarea notificării nu respectă obligaţia instituită prin art. 25 şi art. 26 din Legea nr. 10/2001 de a se pronunţa asupra cererii de restituire în natură ori să acorde persoanei îndreptăţite în compensare alte bunuri sau servicii ori să propună acordarea de despăgubiri, în termenul prevăzut de lege, se impune ca "instanţa învestită să evoce fondul (...) şi să constate, pe

baza materialului probator administrat, dacă este sau nu întemeiată cererea de restituire în natură".

31. Într-un astfel de caz, "lipsa răspunsului unităţii deţinătoare, respectiv al entităţii învestite cu soluţionarea notificării, echivalează cu refuzul restituirii imobilului, iar un asemenea refuz nu poate rămâne necenzurat, pentru că nicio dispoziţie legală nu limitează dreptul celui care se consideră nedreptăţit de a se adresa instanţei competente, ci, dimpotrivă, însăşi Constituţia prevede, la art. 21 alin. (2), că nicio lege nu poate îngrădi exercitarea dreptului oricărei persoane de a se adresa justiţiei pentru apărarea intereselor sale legitime".

32. Din moment ce "în cuprinsul art. 2 alin. (2) şi în art. 14 din Legea nr. 10/2001 se fac referiri la restituirea imobilelor prin hotărâre judecătorească[3], este evident că instanţa, învestită cu cenzurarea deciziei sau a dispoziţiei de restituire în natură, nu este limitată doar la posibilitatea de a obliga unitatea deţinătoare să emită o altă decizie/dispoziţie de restituire în natură. Dimpotrivă, în virtutea dreptului său de plenitudine de jurisdicţie ce i s-a acordat prin lege, instanţa judecătorească, cenzurând decizia/dispoziţia de respingere a cererii de restituire în natură, în măsura în care constată că aceasta nu corespunde cerinţelor legii, o va anula, dispunând ea însăşi, în mod direct, restituirea imobilului preluat de stat fără titlu valabil".

33. Totodată, "retrimiterea cauzei la unitatea deţinătoare a imobilului ar putea conduce la prelungirea nejustificată a procedurii de restituire", iar "reluarea procedurilor cu caracter administrativ, precum şi respingerea acţiunii ca inadmisibilă sau prematur introdusă ar contraveni şi principiului soluţionării cauzei într-un termen rezonabil, consacrat prin art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, la care România a devenit parte".

34. În ceea ce priveşte procedurile prealabile, Curtea Constituţională a statuat, încă din anul 1994, în sensul că "este de competenţa exclusivă a legiuitorului de a institui asemenea proceduri destinate, în general, să asigure soluţionarea mai rapidă a unor categorii de litigii, descongestionarea instanţelor judecătoreşti de cauzele ce pot fi rezolvate pe această cale, evitarea cheltuielilor de judecată", respectiv "de a institui regulile de desfăşurare a procesului în faţa instanţelor judecătoreşti".[4]

35. Totodată, "instituirea unei proceduri administrative prealabile, obligatorii, fără caracter jurisdicţional nu este contrară principiului liberului acces la justiţie cât timp decizia organului administrativ poate fi atacată în faţa unei instanţe judecătoreşti", iar, cu referire la jurisprudenţa relevantă a Curţii Europene a Drepturilor Omului, "imperative de supleţe şi eficacitate, pe deplin compatibile cu protecţia drepturilor protejate de Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, pot justifica intervenţia prealabilă a unor organe administrative care nu îndeplinesc condiţiile cerute de art. 6 paragraful 1 din Convenţie. Ceea ce impun însă dispoziţiile acestui articol convenţional este ca decizia unei asemenea autorităţi să fie supusă controlului ulterior exercitat de un organ de plină jurisdicţie, adică un «tribunal» în sensul Convenţiei". De asemenea, "liberul acces la justiţie semnifică faptul că orice persoană se poate adresa instanţelor judecătoreşti pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor sau a intereselor sale legitime, iar nu faptul că acest drept nu poate fi supus niciunei condiţionări. Mai mult, exercitarea unui drept de către titularul său nu poate avea loc decât cu respectarea cadrului legal

[3] Similar, în art. 19 alin. (11) din Legea nr. 255/2010 se face referire la stabilirea unui cuantum superior prin hotărâre judecătorească definitivă.

[4] Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 8 februarie 1994 privind liberul acces la justiţie al persoanelor în apărarea drepturilor, libertăţilor şi intereselor lor legitime, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994.

stabilit de legiuitor, care, potrivit art. 126 alin. (2) din Constituţie, are legitimarea constituţională de a stabili procedura de judecată".[5]

36. În jurisprudenţa Curţii Constituţionale s-a subliniat însă şi că "existenţa oricărui impediment administrativ, care nu are o justificare obiectivă sau raţională şi care ar putea până la urmă să nege acest drept al persoanei, încalcă, în mod flagrant, prevederile art. 21 alin. (1)-(3) din Constituţie".[6]

37. În soluţionarea prezentei sesizări sunt relevante şi dispoziţiile art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (Convenţia) care reglementează dreptul la un proces echitabil, cu componenta dreptului de acces la un tribunal, drept care aparţine oricărei persoane care consideră ilegală o ingerinţă în exercitarea drepturilor sale cu caracter civil şi se plânge de faptul că nu a avut posibilitatea să supună o asemenea ingerinţă unui tribunal ce răspunde exigenţelor impuse de acest text.[7]

38. Din perspectiva normei convenţionale şi a jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului în materie, acest drept trebuie interpretat în lumina principiului preeminenţei dreptului, care presupune existenţa unei căi legale efective care să permită oricărui justiţiabil revendicarea drepturilor civile[8], întrucât drepturile civile protejate trebuie să fie "concrete şi efective", şi nu "teoretice şi iluzorii"[9], cerinţa efectivităţii impunând ca un individ să se bucure de o posibilitate clară şi concretă de a contesta un act ce constituie o ingerinţă în drepturile sale.[10]

39. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a acceptat că dreptul de acces la instanţă nu are un caracter absolut, fiind recunoscută existenţa unor limitări, întrucât, prin însăşi natura lui, acesta necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privinţă de o anumită marjă de apreciere.[11] Aceste limitări nu pot însă să restrângă accesul liber la o instanţă într-o asemenea măsură sau până la un punct încât să fie afectată însăşi esenţa dreptului[12] şi nu sunt în acord cu art. 6 paragraful 1 din Convenţie decât dacă urmăresc un "scop legitim" şi dacă există un "raport rezonabil de proporţionalitate între mijloacele folosite şi scopul urmărit".[13]

40. Procedurile prealabile au fost recunoscute în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului ca limitări admise în exerciţiul dreptului de acces la instanţă, arătându-se

---

[5] Decizia Curţii Constituţionale nr. 315 din 18 iunie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 520 din 20 august 2013.

[6] Decizia Curţii Constituţionale nr. 953 din 19 decembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 53 din 23 ianuarie 2007.

[7] Corneliu Bîrsan, Convenţia europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, Vol. I. Drepturi şi libertăţi, Editura All Beck, Bucureşti, 2005, pagina 458.

[8] Hotărârea din 12 noiembrie 2002, pronunţată în Cauza Beles şi alţii împotriva Republicii Cehe, paragraful 49.

[9] Hotărârea din 9 octombrie 1979, pronunţată în Cauza Airey împotriva Irlandei, paragraful 24; Hotărârea din 13 mai 1980, pronunţată în Cauza Artico împotriva Italiei, paragraful 33; Hotărârea din 15 februarie 2000, pronunţată în Cauza Garcia Manibardo împotriva Spaniei, paragraful 43; Hotărârea din 28 iunie 2005, pronunţată în Cauza Virgil Ionescu împotriva României, paragraful 44.

[10] Hotărârea din 4 decembrie 1995, pronunţată în Cauza Bellet împotriva Franţei, paragraful 36; Hotărârea din 15 octombrie 2002, pronunţată în Cauza Cañete de Goñi împotriva Spaniei, paragraful 34.

[11] Corneliu Bîrsan, op. cit., pagina 461; Hotărârea din 21 februarie 1975, pronunţată în Cauza Golder împotriva Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, paragraful 38.

[12] Hotărârea din 16 decembrie 1992, pronunţată în Cauza De Geouffre de la Pradelle împotriva Franţei, paragraful 28; Hotărârea din 17 ianuarie 2012, pronunţată în Cauza Stanev împotriva Bulgariei, paragraful 230; Hotărârea din 19 mai 2015, pronunţată în Cauza Fălie împotriva României, paragraful 19.

[13] Hotărârea din 22 octombrie 1996, pronunţată în Cauza Stubbings şi alţii împotriva Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, paragraful 50; Hotărârea din 28 octombrie 1998, pronunţată în Cauza Osman împotriva Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, paragraful 147; Cauza Garcia Manibardo împotriva Spaniei, citată anterior, paragraful 36.

însă că intervenţia iniţială a organismelor administrative, care au sau nu prerogative judiciare, poate fi justificată dacă aceste organisme se supun controlului ulterior al unui organ judiciar cu competenţă deplină, care garantează drepturile prevăzute de art. 6 paragraful 1 din Convenţie[14].

41. Totodată, în măsura în care neîndeplinirea unei condiţii în exercitarea dreptului nu se datorează culpei titularului dreptului la exerciţiul căii de atac, iar responsabilitatea modului de îndeplinire a acesteia, impusă de lege, revenea unor organe publice ale statului, în exerciţiul funcţiunii lor, el nu poate fi decăzut din posibilitatea de a o pune în valoare şi nu are a fi "ţinut responsabil".[15]

42. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a mai subliniat că, deşi este adevărat că autorităţilor naţionale le revine, în primul rând, sarcina de a interpreta şi de a aplica normele de natură procedurală, un formalism excesiv în aplicarea acestora se poate dovedi contrar art. 6 paragraful 1 din Convenţie atunci când acesta se face în detrimentul uneia dintre părţi.[16]

43. Din perspectiva celor anterior subliniate pe tărâm constituţional şi convenţional, se observă că exerciţiul dreptului de acces la instanţă al expropriatului este afectat atunci când acesta nu poate deveni concret şi efectiv, din cauza conduitei nejustificate a expropriatorului/comisiei în îndeplinirea obligaţiilor în termenele legale sau, în lipsă, a unor termene rezonabile, durata procedurii putând fi apreciată ca fiind rezonabilă numai în măsura în care i se asigură eficacitate.

44. Expropriatorul/Comisia nu poate amâna sine die îndeplinirea obligaţiilor legale şi este necesar ca o astfel de conduită să fie sancţionată, întrucât produce efecte în detrimentul expropriatului, care este pus într-o situaţie de incertitudine privind proprietatea sa, de care este lipsit şi referitor la care, de cele mai multe ori, s-a şi finalizat obiectivul pentru care a fost deposedat. Altfel, acest drept este iluzoriu.

45. În acest context, prin obstrucţionarea determinată de organele administrative, dreptul de acces la instanţă este amânat fără termen, acesta fiind, fără îndoială, afectat sau chiar lipsit de substanţă.

46. Într-adevăr, cum se susţine într-una dintre opinii, transferul dreptului de proprietate la expropriator nu operează până la data consemnării sumelor aferente despăgubirii - art. 9 alin. (4) din Legea nr. 255/2010, însă la acest moment nu se discută cerinţele legale ale lipsirii de bun, ci numai dreptul expropriatului de a se adresa unui tribunal, care să se pronunţe dacă despăgubirile consemnate în cadrul etapelor anterioare ale procedurii de expropriere respectă cerinţele impuse de art. 44 alin. (3) din Constituţie, art. 481 din Codul civil anterior/art. 562 alin. (3) din actualul Cod civil [în funcţie de data naşterii raportului juridic dedus judecăţii, art. 32 alin. (1) din Legea nr. 255/2010 prevăzând că în cazul procedurilor de expropriere aflate în curs de desfăşurare, pentru continuarea realizării obiectivelor, se aplică prevederile acestei legi] şi art. 1 din Primul Protocol adiţional la Convenţie.

47. Pentru acelaşi motiv, Decizia Curţii Constituţionale nr. 29 din 19 ianuarie 2012 şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 316 din 29 martie 2012, valorificate în susţinerea opiniei contrare, nu se circumscriu cadrului procesual prezent, acestea vizând despăgubirea care se consemnează până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti pronunţate în temeiul art. 22

---

[14] Hotărârea din 10 februarie 1983, pronunţată în Cauza Albert şi Le Compte împotriva Belgiei, paragraful 29; Hotărârea din 23 iunie 1981, pronunţată în Cauza Le Compte, Van Leuven şi De Meyere împotriva Belgiei, paragraful 51; Hotărârea din 24 mai 2005, pronunţată în Cauza Buzescu împotriva României, paragraful 60.

[15] Hotărârea din 11 ianuarie 2001, pronunţată în Cauza Platakou împotriva Greciei, paragraful 39.

[16] Hotărârea din 8 ianuarie 2013, pronunţată în Cauza S.C. Raisa M. Shipping S.R.L. împotriva României, paragraful 29

alin. (1) din Legea nr. 255/2010, referitor la care s-a reţinut că respectă caracterul prealabil cerut de art. 44 alin. (3) din Constituţie, urmând ca, pentru stabilirea cuantumului final al acesteia, să se apeleze la contestaţia în justiţie. Mai mult, în prima decizie menţionată s-a reţinut şi că "obligaţia pozitivă a legiuitorului, la nivel normativ, este aceea de a prevedea o procedură administrativă clară, precisă şi neechivocă în privinţa stabilirii despăgubirilor".

48. În egală măsură, este necesar să se sublinieze şi că soluţia oferită de opinia contrară, de solicitare a despăgubirilor aferente lipsei de folosinţă pe perioada de timp cât s-a întârziat emiterea hotărârii de stabilire a cuantumului despăgubirii, nu este un remediu suficient şi nu este de natură a paraliza drepturile cu caracter civil de care se poate prevala expropriatul.

49. Totodată, aplicarea literală a dispoziţiilor art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010 şi respingerea ca prematură/inadmisibilă a acţiunii proprietarului expropriat ar reprezenta dovada unui formalism incompatibil cu litera şi spiritul art. 6 paragraful 1 din Convenţie şi ar aduce o atingere nejustificată dreptului acestuia de acces la o instanţă pentru determinarea drepturilor sale cu caracter civil.

50. În concluzie, în contextul anterior relevat, nerecunoaşterea dreptului decât ulterior epuizării procedurii administrative prealabile nesocoteşte plenitudinea de jurisdicţie de care se bucură instanţa şi, în egală măsură, dreptul de acces la instanţă al expropriatului, recunoscut de art. 21 alin. (1)-(3) din Constituţia României, republicată, şi de art. 6 paragraful 1 din Convenţie, pentru apărarea dreptului de proprietate, protejat de normele naţionale şi convenţionale sus-menţionate.

8) Decizia nr. 16/2019, publicată în M. Of. nr. 773 din 24 septembrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bucureşti şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 21 alin. (3) din Legea nr. 165/2013, entitatea notificată va înainta dispoziţia, la emiterea căreia a fost obligată de instanţă, împreună cu dosarul administrativ, direct către Secretariatul Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor.

Considerente:

[...] 46. Situaţia premisă care a condus la sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu un recurs în interesul legii, în conformitate cu dispoziţiile art. 514 din Codul de procedură civilă, a fost generată de existenţa pe rolul secţiilor civile ale Curţii de Apel Bucureşti a cererilor având ca obiect dezlegarea pe fond a notificărilor formulate în baza Legii nr. 10/2001, ca urmare a nesoluţionării acestora pe cale administrativă, în termenele prevăzute de dispoziţiile art. 33 din Legea nr. 165/2013.

47. În această situaţie s-a constatat că devin incidente prevederile art. 35 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 165/2013, completurile s-au pronunţat asupra existenţei şi întinderii dreptului de proprietate, dispunând acordarea de măsuri reparatorii, în condiţiile legii.

48. În concret, pârâtul (entitatea învestită de lege cu soluţionarea notificării) a fost obligat să emită dispoziţie motivată prin care să propună acordarea de măsuri compensatorii prin puncte în favoarea reclamantului/reclamanţilor pentru imobilul identificat în cuprinsul hotărârii.

49. Unele completuri au obligat pârâtul să înainteze direct dosarul Secretariatului Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor, în momentul rămânerii definitive a hotărârii, fără a mai fi necesar avizul de legalitate al prefectului, prevăzut de dispoziţiile art. 21

alin. (3) din Legea nr. 165/2013, în timp ce alte completuri au dispus ca dosarul administrativ, împreună cu dispoziţia ce va fi emisă, să fie înaintat Secretariatului Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor, după efectuarea controlului de legalitate de către prefect.

50. Aşadar, problema de drept care a fost soluţionată diferit se referă la obligativitatea controlului de legalitate al prefectului, în situaţia în care instanţa de judecată se pronunţă asupra fondului notificării, potrivit dispoziţiilor art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, şi obligă primarul (ca entitate învestită de lege cu soluţionarea notificării) să emită dispoziţie administrativă.

51. Este de necontestat că, potrivit dispoziţiilor legale redate în preambulul prezentei decizii, prefectul exercită controlul asupra actelor administrative emise de autorităţile administraţiei publice locale, în înţelesul prevederilor art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 554/2004.

52. În economia Legii nr. 165/2013, însă, prefectul exercită controlul de legalitate asupra dispoziţiilor autorităţilor administraţiei publice locale emise în temeiul Legii nr. 10/2001.

53. Controlul de legalitate al prefectului are semnificaţia verificării conformităţii actelor administraţiei publice locale cu dreptul obiectiv.

54. Controlul exercitat de prefect cuprinde însă două componente, şi anume: pe de o parte, emiterea unui aviz de legalitate asupra actului administrativ şi, pe de altă parte, când actul este considerat nelegal şi nu este revocat de emitent, prefectul poate ataca direct actul în faţa instanţei de contencios administrativ competente (tutela administrativă).

55. Prin hotărârile judecătoreşti contradictorii anexate sesizării s-a reţinut existenţa a două situaţii distincte:

- emiterea dispoziţiei potrivit Legii nr. 10/2001 în faza administrativă;
- emiterea aceleiaşi dispoziţii ca urmare a punerii în executare a unei hotărâri judecătoreşti definitive.

56. Numai cea de-a doua ipoteză priveşte sesizarea de faţă, iar în cuprinsul acesteia s-au născut cele două orientări jurisprudenţiale.

57. Completurile care consideră întemeiată opinia exercitării controlului de legalitate de către prefect stabilesc totuşi această obligaţie în mod nuanţat.

58. Astfel, deşi prefectul are obligaţia să exercite controlul de legalitate, acesta nu mai poate analiza calitatea de persoană îndreptăţită, dreptul de proprietate sau măsurile reparatorii acordate, ci doar poate verifica alte aspecte.

Aceste alte aspecte au fost identificate în hotărârile judecătoreşti anexate şi ele privesc:

- respectarea celorlalte dispoziţii ale art. 21 din Legea nr. 165/2013;
- înaintarea dosarului către Secretariatul Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor;
- conformitatea dispoziţiei cu hotărârea judecătorească.

59. Dimpotrivă, cealaltă opinie susţine, în esenţă, faptul că instanţa de judecată a efectuat deja controlul de legalitate, iar dispoziţia emisă de primar reprezintă un act de executare a hotărârii judecătoreşti, or controlul exercitat de prefect este conceput de legiuitor numai pentru faza administrativă a procedurii.

60. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie apreciază că este corectă această ultimă orientare jurisprudenţială.

61. Prevederile art. 21 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 arată care este procedura de urmat în vederea acordării de măsuri reparatorii pentru imobilele care nu pot fi restituite în natură.

62. Entităţile învestite de lege transmit Secretariatului Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor deciziile care conţin propunerea de acordare a măsurilor reparatorii împreună cu întreaga documentaţie, după exercitarea controlului de legalitate de către prefect, potrivit art. 21 alin. (3) din lege.

63. În această situaţie, prefectul poate introduce şi acţiune directă la instanţa de contencios administrativ competentă, potrivit art. 11 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 554/2004.

64. Art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 dă dreptul persoanelor îndreptăţite, în situaţia în care decizia nu este emisă în termenele prevăzute de lege, să se adreseze instanţei de judecată, care, în conformitate cu art. 35 alin. (3), se pronunţă asupra fondului notificării, asupra existenţei şi întinderii dreptului de proprietate şi dispune acordarea de măsuri reparatorii, în condiţiile legii.

65. Este de remarcat că dispoziţiile legale ce impun exercitarea controlului de către prefect conferă acestuia competenţa de a efectua controlul sub toate aspectele.

66. Nu există nicio prevedere legală care să limiteze controlul de legalitate numai la unele aspecte colaterale din cuprinsul actului administrativ sau, dimpotrivă, să îl extindă în sensul de a se verifica punerea în executare a unei hotărâri judecătoreşti.

67. De asemenea, se observă că, în afară de dispoziţiile art. 21 alin. (1)-(3) din Legea nr. 165/2013, în cuprinsul art. 21 nu mai există alte referiri la obligaţiile avute de entităţile învestite în cadrul procedurii, astfel încât prefectul nu poate efectua controlul de legalitate asupra "respectării celorlalte dispoziţii ale art. 21", cum se susţine în opinia contrară.

68. Prin urmare, este întemeiată interpretarea conform căreia prevederile art. 21 alin. (3) din Legea nr. 165/2013 sunt aplicabile numai în situaţia în care notificarea a fost soluţionată prin dispoziţia emisă de primar, în faza administrativă a procedurii.

69. În sens contrar, dacă s-ar admite cealaltă opinie, un nou control de legalitate efectuat de către prefect ar fi excesiv şi ar prelungi în mod inutil termenul de soluţionare a notificării.

70. Când pronunţă hotărârea judecătorească, instanţa competentă se substituie în atribuţiile entităţii notificate şi statuează asupra fondului pretenţiei de acordare a măsurilor reparatorii.

71. Un alt argument în favoarea opiniei potrivit căreia prefectul nu mai poate exercita controlul de legalitate în situaţia analizată este şi acela potrivit căruia legalitatea unei hotărâri judecătoreşti este verificată doar prin intermediul căilor de atac prevăzute de lege, astfel că un aviz de legalitate din partea unui organ al administraţiei publice ar echivala cu o veritabilă cale de atac împotriva hotărârii judecătoreşti.

72. Dispoziţia entităţii notificate care se emite în executarea hotărârii judecătoreşti, la rândul său, nu poate face obiect al controlului de legalitate din partea prefectului şi aceasta deoarece acea dispoziţie nu a fost întocmită în baza unei evaluări proprii a autorităţii administrative notificate potrivit Legii nr. 10/2001, ci reprezintă numai formalitatea de executare benevolă prin care se dă eficienţă statuărilor făcute de instanţa judecătorească cu privire la drepturile ce fac obiect al propunerii de acordare a măsurilor reparatorii.

73. Dacă s-ar accepta opinia contrară şi s-ar da prevalenţă dreptului prefectului de a exercita controlul de legalitate asupra unei dispoziţii emise în condiţiile analizate, aceasta ar conduce, în mod cert, la afectarea principiului stabilităţii şi securităţii raporturilor juridice din perspectiva dreptului la un proces echitabil în faţa instanţei.

74. În plus, în susţinerea punctului de vedere exprimat poate fi menţionată şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 686/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 68 din 27 ianuarie 2015 (a se vedea, în acest sens, paragraful 21).

75. Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. a) şi art. 21 alin. (5) şi (8) din Legea nr. 165/2013 şi a decis că aceste prevederi sunt constituţionale în măsura în care nu se aplică deciziilor/dispoziţiilor entităţilor învestite cu soluţionarea notificărilor emise în executarea unor hotărâri judecătoreşti prin care instanţele s-au pronunţat irevocabil/definitiv asupra calităţii de persoane îndreptăţite şi asupra întinderii dreptului de proprietate.

76. Potrivit dispoziţiilor art. 17 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 165/2013, Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor validează/invalidează în tot sau în parte deciziile emise de entităţile învestite de lege care conţin propunerea de acordare de măsuri compensatorii.

77. Art. 21 alin. (5) şi (8) din Legea nr. 165/2013 dă dreptul Secretariatului Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor să verifice dosarele din punctul de vedere al existenţei dreptului persoanei care se consideră îndreptăţită la măsuri reparatorii, scop în care poate solicita documente în completare entităţilor învestite de lege, titularilor dosarelor şi oricăror altor instituţii care ar putea deţine documente relevante, urmând ca, ulterior verificării, să valideze/invalideze decizia entităţii învestite de lege.

78. Argumentându-şi soluţia, Curtea Constituţională a reamintit jurisprudenţa sa anterioară, respectiv deciziile nr. 127 din 27 martie 2003, nr. 404 din 10 aprilie 2008 şi nr. 972 din 21 noiembrie 2012, prin care deja s-a arătat că nicio autoritate a administraţiei publice nu poate controla, anula ori modifica o hotărâre a unei instanţe judecătoreşti, aceasta echivalând cu transformarea autorităţii în putere judecătorească, concurentă cu instanţele judecătoreşti în ceea ce priveşte înfăptuirea justiţiei.

79. S-a mai reiterat şi faptul că unul dintre elementele fundamentale ale supremaţiei dreptului este principiul securităţii raporturilor juridice, ce transpare din hotărârile Curţii Europene a Drepturilor Omului în cauzele Androne împotriva României, paragraful 44; Stanca Popescu împotriva României, paragraful 99.

80. În acelaşi sens se consideră că nicio altă autoritate a administraţiei publice, în speţă, prefectul, nu poate cenzura dispoziţia emisă de entitatea învestită conform Legii nr. 10/2001, ca urmare a punerii în executare a unei hotărâri judecătoreşti definitive, printr-un control de legalitate ulterior celui realizat de instanţa de judecată.

81. Cât priveşte posibilitatea exercitării controlului de legalitate al prefectului asupra "celorlalte dispoziţii ale art. 21 din Legea nr. 165/2013", este contrazisă, în primul rând, de instituţia juridică ce reglementează controlul de legalitate, care nu conţine şi nu poate conţine limitări sau extinderi ale acestuia, cum deja s-a afirmat în cuprinsul raportului, şi, pe de altă parte, lecturându-se conţinutul prevederilor art. 21 din lege, se observă că celelalte dispoziţii se referă la verificarea imposibilităţii atribuirii în compensare totală sau parţială a unor alte imobile/servicii/bunuri disponibile şi deţinute de entitate sau la verificarea epuizării suprafeţelor de teren agricol afectate restituirii în natură, identificate la nivel local, aspecte ce nu privesc ipoteza analizată.

82. Cu privire la documente, situaţia juridică a imobilului şi imposibilitatea restituirii în natură, instanţa de judecată s-a pronunţat prin hotărâre judecătorească, iar prefectul nu mai poate efectua un nou control de legalitate.

83. În ipoteza în care însăşi hotărârea judecătorească pronunţată conţine erori, neclarităţi etc., sunt aplicabile exclusiv dispoziţiile din Codul de procedură civilă privitoare la îndreptarea erorilor materiale, completarea sau lămurirea hotărârii, revizuire, contestaţie în anulare, contestaţie la executare.

84. Dacă însăşi dispoziţia emisă în baza hotărârii judecătoreşti conţine astfel de erori, de asemenea, există remediile unei îndreptări administrative sau, dacă nu s-a respectat hotărârea judecătorească, partea interesată poate recurge la justiţie fie prin formularea unei contestaţii la executare propriu-zise, fie prin formularea unei contestaţii la titlu, astfel că temerea existenţei unei greşeli în cuprinsul actului administrativ poate fi înlăturată prin utilizarea unor forme de procedură prevăzute de lege, şi nu printr-un supracontrol administrativ în afara dispoziţiilor legale.

85. Faţă de acestea, pentru soluţionarea unitară a problemei de drept ce formează obiectul recursului în interesul legii, în situaţia în care instanţa de judecată a soluţionat fondul notificării în conformitate cu prevederile art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013, se impune ca entitatea notificată să fie obligată să înainteze dispoziţia, la emiterea căreia a fost obligată de instanţă, împreună cu dosarul administrativ, direct către Secretariatul Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor.

9) Decizia nr. 17/2019, publicată în M. Of. nr. 899 din 7 noiembrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă, recursul formulat împotriva hotărârii prin care a fost soluţionată cererea de revizuire întemeiată pe motivul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 din acelaşi cod este admisibil, indiferent dacă hotărârea atacată cu revizuire are sau nu caracter definitiv.

Considerente:

[...] 29. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că, în mod contrar soluţiei propuse de autorul sesizării şi consacrate de o parte a jurisprudenţei, astfel cum rezultă din analiza hotărârilor judecătoreşti anexate sesizării, a doua orientare jurisprudenţială corespunde sensului reglementării supuse interpretării, orientare care se regăseşte şi în jurisprudenţa Completului de 5 judecători al instanţei supreme, subliniată anterior la pct. V.

30. Astfel, revizuirea este o cale extraordinară de atac, de retractare, de tradiţie în dreptul românesc, care, fără a implica realizarea unui control judiciar, determină - cu excepţia cazului în care revizuirea se întemeiază pe dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă - o nouă judecată a litigiului, întemeiată pe unele elemente care nu au fost cunoscute şi nu au putut forma obiectul judecăţii la soluţionarea primordială a cauzei.

31. Tocmai pentru că premisa revizuirii presupune o judecare primordială a litigiului care, de regulă, a parcurs toate etapele evaluării critice a hotărârii pronunţate în cauză, legiuitorul nu a atribuit hotărârii date în revizuire caracterul hotărârii de primă instanţă. De aceea, prin art. 513 alin. (5) din Codul de procedură civilă, s-a stabilit regula că "hotărârea dată asupra revizuirii este supusă căilor de atac prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită", regulă care este imutabilă, prin prisma art. 457 alin. (1) din acelaşi cod.

32. Cu toate acestea, prin art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă, legiuitorul român a statuat că "Dacă revizuirea s-a cerut pentru hotărâri potrivnice, calea de atac este recursul. În cazul în care revizuirea a fost soluţionată de una dintre Secţiile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, recursul este de competenţa Completului de 5 judecători".

33. Cu privire la norma procesuală de drept citată, în acord cu autorul sesizării şi cu instanţele care au pronunţat hotărâri care au cristalizat prima orientare jurisprudenţială, Înalta

Curte de Casaţie şi Justiţie consideră că aceasta are valoare de excepţie, fiind de strictă interpretare şi aplicare.

34. Divergenţa de păreri pleacă însă de la câmpul de aplicare a excepţiei sau a limitei derogării de la regula generală, sens în care:

- prima orientare jurisprudenţială propune interpretarea că numai dacă hotărârea atacată cu revizuire este susceptibilă de apel sau/şi recurs, atunci hotărârea dată în revizuire este supusă, la rândul ei, controlului jurisdicţional ierarhic, exclusiv pe calea recursului, fiind suprimat, aşadar, apelul; pe cale de consecinţă, revizuirea unei hotărâri definitive pentru motivul întemeiat pe dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă se supune regulii generale, consacrate în art. 513 alin. (5) din acelaşi cod, şi se soluţionează printr-o hotărâre definitivă;

- a doua orientare jurisprudenţială, care corespunde metodelor de interpretare a normei de excepţie, propune concluzia că, indiferent de categoria hotărârii atacate cu revizuire, atunci când aceasta se întemeiază pe dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, hotărârea pronunţată în calea extraordinară de atac este recursul.

35. Un prim argument în sprijinul acestei din urmă orientări rezidă în evaluarea regulii gramaticale de interpretare a textelor care, succesiv, în art. 513 din Codul de procedură civilă, stabilesc un regim distinct al căii de atac. Comparând cele două alineate succesive, sesizăm cu claritate că legiuitorul diferenţiază calea de atac a hotărârii date în revizuire, nu după criteriul hotărârii atacate, ci după criteriul motivului de revizuire cercetat în această procedură de retractare.

36. Întrucât, în procedura de elaborare legislativă, legiuitorului nu îi este permisă reglementarea paralelă, rolul conjuncţiei "dacă", introduse în alin. (6) al art. 513 din Codul de procedură civilă, este de a sublinia condiţia legată de motivul revizuirii, prin comparaţie cu alineatul precedent, unde nicio distincţie de acest gen nu este realizată. Această conjuncţie imprimă şi o interpretare restrictivă, care exclude asimilarea motivului de revizuire întemeiat pe hotărâri potrivnice, în masa tuturor celorlalte motive înglobate în alin. (5) din acelaşi articol.

37. De aceea, nu poate fi admis, aşa cum propune prima orientare jurisprudenţială, că art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă trebuie interpretat numai prin coroborare cu alineatul precedent, deoarece legiuitorul nu legiferează distinct, după natura hotărârii atacate, ci după motivul de revizuire.

38. Într-o interpretare sistematică a dispoziţiilor art. 513 din Codul de procedură civilă se impune lămurirea înţelesului şi conţinutului art. 513 alin. (6) din acelaşi cod, în antiteză cu alin. (5) al aceluiaşi articol, ţinând seama de legătura dispoziţiei legale analizate, în contextul altor dispoziţii normative relevante.

39. Astfel, se observă că legiuitorul - în opoziţie cu reglementarea din alineatul precedent, care consacră implicit că, în cazul revizuirii hotărârilor definitive, hotărârea pronunţată este definitivă - a stabilit în art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă că este supusă recursului hotărârea pronunţată, atunci când revizuirea are ca scop conservarea şi garantarea securităţii raporturilor juridice, graţie importanţei pe care o dă valorii lucrului judecat.

40. Nevoia de a preîntâmpina orice greşeală care să submineze sau să înfrângă autoritatea de lucru judecat a determinat efortul legiuitorului de a reglementa noţiunea şi limitele înglobate de autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri judecătoreşti, efectele acesteia, dar mai ales de a sublinia importanţa sa vitală în plan jurisdicţional, statuând nu doar că aceasta este intangibilă, dar şi că este prevalentă în concurs cu alte principii ale procesului civil.

41. Conservând acest deziderat şi în materia căilor extraordinare de atac, putem observa că, în cazul revizuirii pentru hotărâri potrivnice, legiuitorul a înlăturat orice limite referitoare la

admisibilitatea revizuirii în funcţie de evocarea fondului în hotărârea atacată, a stabilit norme speciale de competenţă materială, iar în final a statuat o regulă specială în materia căii de atac a hotărârii pronunţate în urma judecăţii.

42. Nu este deloc întâmplător că, în acest context, în teza a II-a a alin. (3) al art. 513 din Codul de procedură civilă, legiuitorul român a conferit dreptul părţilor la recurs chiar şi atunci când revizuirea a fost pronunţată de o secţie a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi chiar când este atacată cu revizuire o hotărâre a instanţei supreme, spre deosebire de reglementarea din Codul de procedură civilă din 1865 unde, într-adevăr, pentru această ipoteză, legiuitorul admitea că hotărârea dată în revizuire este irevocabilă.

43. Interpretarea logică a normei de drept supuse analizei conduce la concluzia că alin. (6) al art. 513 din Codul de procedură civilă instituie o derogare de la regula că hotărârea pronunţată în revizuire este supusă aceleiaşi căi de atac ca şi hotărârea supusă revizuirii.

44. Ca principiu, excepţia trebuie prevăzută ca atare de lege, iar norma de excepţie este de strictă interpretare şi aplicare, aceasta găsindu-şi sensul tocmai prin diferenţa pe care o conturează în raport cu norma generală. Fără a relua ceea ce deja s-a dezvoltat, elementul de diferenţă care delimitează sfera de aplicare a normei de excepţie este dat de motivul de revizuire, astfel că art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă permite recursul ori de câte ori motivul de revizuire invocat este cel prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 din acelaşi cod.

45. Apoi, întrucât ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, nu se poate adăuga alin. (6) al art. 513 din Codul de procedură civilă o distincţie pe care textul nu o include, respectiv aceea că este recunoscută calea de atac a recursului doar atunci când hotărârea atacată cu revizuire pentru contrarietate de hotărâri este susceptibilă de apel sau/şi recurs, dar niciodată atunci când hotărârea revizuibilă este definitivă. De aceea, argumentul interpretării coroborate a alin. (6) cu alin. (5) al art. 513 din Codul de procedură civilă nu poate fi acceptat, acesta ignorând regula de interpretare a legii în context.

46. Plecând de la aceste premise, a admite că pentru motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă se poate considera că, dacă hotărârea supusă revizuirii este definitivă, atunci hotărârea dată în revizuire este definitivă înseamnă a crea, pe cale pretoriană, o nouă derogare, adică o excepţie de la excepţie, ceea ce ar reprezenta o adăugare la lege.

47. Un alt considerent în sensul acestei interpretări este justificat de regula că actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat, dar şi de argumentul interpretării prin reducere la absurd a art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă.

48. Astfel, în sprijinul concluziilor anterioare sunt de menţionat dispoziţiile art. 513 alin. (6) teza finală din Codul de procedură civilă, potrivit cărora "În cazul în care revizuirea a fost soluţionată de una dintre secţiile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, recursul este de competenţa Completului de 5 judecători".

49. Potrivit art. 510 alin. (2) din Codul de procedură civilă, revine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie competenţa de a soluţiona o cerere de revizuire, atunci când prima hotărâre este pronunţată de o curte de apel sau atunci când una dintre hotărârile potrivnice a fost pronunţată de instanţa supremă.

50. Prima orientare jurisprudenţială avansează, pentru ipoteza în care competenţa revizuirii aparţine, potrivit legii, Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cazual, următoarea interpretare:

- dacă hotărârea a cărei revizuire se cere este pronunţată de o curte de apel, supusă recursului, instanţa supremă pronunţă o hotărâre supusă, la rândul său, recursului, neexistând

niciun element de diferenţă cu art. 513 alin. (5) din Codul de procedură civilă; astfel, legiuitorul a comis un exces şi o dublă reglementare;

- dacă hotărârea atacată cu revizuire este chiar o hotărâre a instanţei supreme, definitivă, atunci hotărârea dată în revizuire este, la rândul său, definitivă, deci dispoziţia specială nu îşi va găsi niciodată aplicare; astfel, legiuitorul a comis o legiferare inutilă;

- dacă hotărârea a cărei revizuire se cere a fost pronunţată de către o judecătorie sau de către un tribunal şi este, după caz, susceptibilă de apel/recurs, atunci hotărârea pronunţată în revizuire de către instanţa supremă este supusă recursului la Completul de 5 judecători.

51. Totuşi, pentru toate argumentele prezentate, nu poate fi admis că legiuitorul a intenţionat, în contextul noii legiferări a revizuirii, o limitare a aplicării tezei legale într-o asemenea măsură.

52. Celor deja arătate se adaugă şi argumentul că, în ierarhia instanţelor judecătoreşti, este greu de acceptat că acesta este singurul caz în care este cu adevărat nevoie să fie exercitat controlul jurisdicţional la Completul de 5 judecători asupra unei hotărâri a instanţei supreme, atunci când aceasta este chemată să cenzureze, prin revizuire, o hotărâre pronunţată de o judecătorie sau de către un tribunal.

53. Argumentul în sensul că intenţia legiuitorului nu ar fi fost în niciun caz să deschidă calea recursului împotriva unei hotărâri definitive este înlăturat nu numai de norma legală în discuţie, ci şi de alte norme similare, valorificate inclusiv de autorul sesizării, care a confirmat pentru acestea faptul că hotărârea atacată poate fi şi una definitivă - art. 406 alin. (6) din Codul de procedură civilă, care reglementează calea de atac a recursului împotriva hotărârii prin care se constată renunţarea la judecată, şi art. 421 alin. (2) din acelaşi cod, în care se arată că hotărârea care constată perimarea este supusă recursului, la instanţa superioară, în termen de 5 zile de la pronunţare, iar când perimarea se constată de o secţie a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, recursul se judecă de Completul de 5 judecători.

54. În egală măsură, sunt relevante şi dispoziţiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care prevăd că încheierea de respingere a cererii de sesizare a Curţii Constituţionale poate fi atacată numai cu recurs la instanţa imediat superioară - referitor la care s-a statuat prin Decizia nr. 321 din 9 mai 2017 a Curţii Constituţionale[17], invocată, de asemenea, în actul de sesizare, că "dispoziţiile art. 21 şi art. 24 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară raportate la cele ale art. 29 alin. (5) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale sunt constituţionale în măsura în care nu exclud posibilitatea formulării recursului împotriva hotărârii judecătoreşti de respingere a cererii de sesizare a Curţii Constituţionale pronunţată de ultima instanţă în ierarhia instanţelor judecătoreşti."

55. În această decizie s-au reţinut considerente care pot fi valorificate şi în înlăturarea aceluiaşi argument al opiniei contrare, prin care s-a susţinut că intenţia legiuitorului nu ar fi fost în niciun caz să deschidă calea recursului împotriva unei hotărâri definitive. Astfel, s-a statuat că, întrucât "egalitatea în drepturi presupune aplicarea aceluiaşi tratament juridic pentru situaţii analoage, se realizează o discriminare între persoanele care pot accesa calea de atac a recursului împotriva încheierii de respingere a cererii de sesizare a Curţii Constituţionale în funcţie de gradul instanţei judecătoreşti în faţa căreia este ridicată excepţia de neconstituţionalitate, ceea ce este contrar art. 16 alin. (1) din Constituţie", precum şi că blocarea "accesului la această cale de

[17] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 580 din 20 iulie 2017.

atac în ipoteza în care excepţia de neconstituţionalitate a fost respinsă în ultimul grad de jurisdicţie reprezintă o încălcare a dreptului la acces liber la justiţie prin raportare la folosirea căilor de atac, contrar art. 21 alin. (1) şi (2) şi art. 129 din Constituţie. De asemenea, ţinând cont de faptul că echitatea procedurii se evaluează în funcţie de garanţiile procesuale de care dispun părţile în litigiu, Curtea constată că textul criticat încalcă şi art. 21 alin. (3) din Constituţie privind dreptul la un proces echitabil. (...)".

56. Principiul celerităţii soluţionării cauzelor, invocat de autorul sesizării, cu referire şi la Expunerea de motive a noului Cod de procedură civilă, nu poate infirma un drept, cu atât mai mult cu cât în dispoziţia legală în discuţie a intervenit o modificare faţă de vechea reglementare, prevăzându-se în mod expres dreptul la recurs împotriva hotărârii prin care s-a soluţionat o cerere de revizuire de către o secţie a Înaltei Curţi, iar în actul de referinţă se subliniază că sustragerea anumitor hotărâri de la calea de atac a recursului trebuie prevăzută în mod expres.

57. Nu în ultimul rând, este de menţionat că argumente similare cu cele arătate în prezenta decizie se regăsesc în motivarea Deciziei nr. 2 din 30 ianuarie 2017[18] a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii (argumentele fiind similare şi în susţinerea opiniei care nu a fost îmbrăţişată), prin care s-au interpretat dispoziţiile art. 414 alin. (1) teza I din Codul de procedură civilă[19], în sensul că recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecata, precum şi împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a cauzei este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunţată de instanţă într-o cauză în care hotărârea ce urmează a se da asupra fondului este sau nu definitivă.

58. Se apreciază, aşadar, că finalitatea urmărită de legiuitor prin reglementarea art. 513 alin. (6) din Codul de procedură civilă corespunde celei de-a doua orientări jurisprudenţiale, astfel că, indiferent de categoria hotărârii atacate cu revizuire, atunci când aceasta se întemeiază pe dispoziţiile art. 509 alin. (1) pct. 8 din acelaşi cod, recursul este admisibil.

10) Decizia nr. 18/2019, publicată în M. Of. nr. 621 din 26 iulie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Constanţa şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a prevederilor art. 714 şi art. 95 din Codul de procedură civilă, secţiile civile ale tribunalelor sunt competente funcţional să soluţioneze apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii asupra contestaţiilor formulate împotriva executărilor silite pornite în temeiul dispoziţiilor art. 260 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare.

Considerente:

[...] 35. Problema de drept supusă dezbaterii vizează interpretarea şi aplicarea unitară a prevederilor art. 714 şi art. 95 din Codul de procedură civilă, în sensul de a se stabili dacă soluţionarea apelurilor declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii asupra

[18] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 175 din 10 martie 2017.

[19] Potrivit art. 414 alin. (1) din Codul de procedură civilă, "Asupra suspendării judecării procesului instanţa se va pronunţa prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanţa ierarhic superioară. Când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, hotărârea este definitivă" . Dispoziţiile din vechiul cod de procedură civilă din materia suspendării judecăţii, art. 2441, invocate de autorul sesizării ca argument de tehnică legislativă, nu sunt relevante.

contestaţiilor formulate împotriva executărilor silite pornite în temeiul Legii nr. 207/2015 este de competenţa secţiilor civile sau a secţiilor/completurilor de contencios administrativ şi fiscal din cadrul tribunalelor.

36. Contestaţiile la executare silită în materie fiscală sunt reglementate de prevederile art. 260 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare, potrivit cărora:

"(1) Persoanele interesate pot face contestaţie împotriva oricărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor prezentului cod de către organele de executare silită, precum şi în cazul în care aceste organe refuză să îndeplinească un act de executare în condiţiile legii.

(2) Dispoziţiile privind suspendarea provizorie a executării silite prevăzute de Codul de procedură civilă, republicat, nu sunt aplicabile.

(3) Contestaţia poate fi făcută şi împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanţă judecătorească sau de alt organ jurisdicţional şi dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege.

(4) Contestaţia se introduce la instanţa judecătorească competentă şi se judecă în procedură de urgenţă."

37. Mai întâi se impune a fi făcută precizarea că, în privinţa instanţei fondului, nu există divergenţe de opinie, întrucât toate instanţele au ţinut cont în practica lor de Decizia nr. XIV din 5 februarie 2007 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite, prin care s-a stabilit că: "Judecătoria în circumscripţia căreia se face executarea este competentă să judece contestaţia, atât împotriva executării silite înseşi, a unui act sau măsuri de executare, a refuzului organelor de executare fiscală de a îndeplini un act de executare în condiţiile legii, cât şi împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanţă judecătorească sau de un alt organ jurisdicţional, dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege."

38. Însă divergenţele de jurisprudenţă au apărut în soluţionarea apelurilor declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în materia contestaţiilor la executare fiscală, unele instanţe apreciind că acestea sunt în competenţa funcţională a secţiilor civile ale tribunalelor, iar alte instanţe statuând că sunt în competenţa secţiilor de contencios administrativ şi fiscal ale tribunalelor, în raport cu natura obiectului litigiului.

39. Pornind analiza de la considerentele Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite din Decizia nr. XIV din 5 februarie 2007, se constată că, în stabilirea interpretării de mai sus, instanţa supremă a reţinut că, potrivit dispoziţiilor art. 169 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată (2), cu modificările şi completările ulterioare (Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003), orice persoană interesată poate face contestaţie împotriva oricărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor legale de către organele de executare fiscală, precum şi împotriva refuzului acestora de a îndeplini un act de executare în condiţiile legii.

40. Totodată, s-a avut în vedere că, în conformitate cu dispoziţiile alin. (3) al aceluiaşi articol, "Contestaţia poate fi făcută şi împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanţă judecătorească sau de alt organ jurisdicţional şi dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege", iar în reglementarea competenţei şi a modului de soluţionare, în cuprinsul alin. (4) al aceluiaşi articol 169 se mai prevede: "Contestaţia se introduce la instanţa judecătorească competentă şi se judecă în procedură de urgenţă."

41. S-a considerat că, în lipsa unor proceduri exprese referitoare la instanţa judecătorească competentă, devin aplicabile, în această privinţă, dispoziţiile art. 2 alin. (3) din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003, în care se precizează că: "Unde prezentul cod nu dispune se aplică dispoziţiile Codului de procedură civilă." Or, potrivit prevederilor art. 400 alin. 2 din Codul de procedură civilă de la 1865, "Contestaţia privind lămurirea înţelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu se introduce la instanţa care a pronunţat hotărârea ce se execută", iar "Dacă o asemenea contestaţie vizează un titlu executoriu ce nu emană de la un organ de jurisdicţie, competenţa de soluţionare aparţine instanţei de executare".

42. Din coroborarea acestor dispoziţii cu prevederea de la art. 373 alin. 2 din Codul de procedură civilă de la 1865, care stabileşte că "Instanţa de executare este judecătoria în circumscripţia căreia se va face executarea, în afara cazurilor în care legea dispune altfel", instanţa supremă a decis că este competentă să judece, atât contestaţia la executarea propriu-zisă, cât şi contestaţia la titlu, judecătoria în circumscripţia căreia se face executarea

43. S-a apreciat că o atare soluţie se impune, deoarece, în cazul contestării executării silite ce se realizează de către organele administrativ-fiscale în baza unui titlu executoriu fiscal, dreptul comun este reprezentat de normele dreptului civil, material şi procesual, iar nu de normele de drept public cuprinse în Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 şi, respectiv, în titlul IX din Codul de procedură fiscală anterior, care sunt aplicabile numai la soluţionarea acţiunii în anularea sau modificarea obligaţiei fiscale ce constituie titlu de creanţă fiscală.

44. Deşi această interpretare dată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie într-o decizie de recurs în interesul legii este obligatorie pentru instanţe, în practica judiciară au apărut soluţii diferite în calificarea naturii litigiului, în raport cu natura fiscală a creanţei a cărei executare este în discuţie.

45. Unele instanţe au apreciat că, din moment ce natura creanţei puse în executare şi contestate este una fiscală, iar declanşarea formelor execuţionale s-a realizat tocmai în temeiul prevederilor speciale de urmărire reglementate de Codul de procedură fiscală, aceasta atrage competenţa funcţională de soluţionare a pricinii în favoarea instanţei de contencios administrativ din cadrul tribunalului. Astfel, competenţa funcţională vizează principiul specializării instanţei, care în cauză este dat de actul normativ cu caracter special în temeiul căruia se face executarea şi de natura creanţei puse în executare, care este una de natură fiscală.

46. Se observă că aceste instanţe au ţinut cont, în motivarea hotărârilor pronunţate, de Decizia nr. XV din 5 februarie 2007, pronunţată tot într-un recurs în interesul legii de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 764 din 12 noiembrie 2007, prin care s-au stabilit următoarele: "1. Competenţa de soluţionare în primă instanţă a contestaţiei formulate împotriva executării silite propriu-zise şi a contestaţiei care vizează lămurirea înţelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu ce nu emană de la un organ de jurisdicţie revine judecătoriei. 2. Competenţa de soluţionare a contestaţiei privind înţelesul întinderii sau aplicării titlului executoriu, ce reprezintă o hotărâre judecătorească comercială sau un alt titlu comercial emis de un organ jurisdicţional, revine, după caz, instanţei comerciale sau organului jurisdicţional care a pronunţat hotărârea ce se execută."

47. În considerentele acestei decizii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite a stabilit: "(...) cu privire la instanţa competentă să soluţioneze căile de atac în contestaţiile la executare nu există practică neunitară, divergenţele de opinie apărând în ceea ce priveşte secţia din cadrul instanţei de control judiciar la care trebuie să se înregistreze asemenea pricini.

Sub acest aspect, nu poate fi vorba despre o interpretare şi aplicare diferită a legii, deoarece, cu excepţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, secţiile celorlalte instanţe - acolo unde există secţii specializate - nu au o competenţă proprie prevăzută în texte de lege, susceptibile de interpretări diferite.

Astfel, competenţa de soluţionare a căii de atac se verifică în raport cu nivelul instanţei, împărţirea pe secţii fiind o chestiune de organizare judecătorească.

Cu toate acestea, în considerarea principiului specializării, este firesc ca, atunci când contestaţia la executare propriu-zisă sau contestaţia la titlu vizează un titlu emis în materie comercială, acestea să se îndrepte la secţia comercială - dacă aceasta există - a instanţei competente.

Sub acest aspect, nu poate fi primit punctul de vedere exprimat în unele hotărâri, conform căruia, atunci când este vorba despre o contestaţie la executare propriu-zisă, natura litigiului rămâne fără relevanţă."

48. Instanţele care au îmbrăţişat această primă opinie au concluzionat că, deşi legislaţia procesual civilă a fost modificată, considerentele acestei decizii, precum şi cele statuate rămân actuale, iar pentru identitate de raţiune sunt aplicabile şi în situaţia în care contestaţia la executare vizează un titlu emis în materie administrativă.

49. Dimpotrivă, alte instanţe au considerat că natura fiscală a creanţei ce se execută este lipsită de relevanţă, deoarece regulile de procedură şi normele de drept material aplicabile sunt cele civile, situaţie ce face ca intervenţia instanţei de contencios administrativ să fie exclusă, iar o astfel de natură a cauzei se păstrează şi în calea de atac ce va reveni spre soluţionare, de asemenea, instanţei civile, iar nu celei de contencios administrativ.

50. Aceste din urmă instanţe au interpretat corect dispoziţiile legale incidente, iar dezlegarea acestei probleme de drept controversate din practica instanţelor judecătoreşti răspunde scopului recursului în interesul legii de a asigura o aplicare şi interpretare unitară a legii de către toate instanţele şi, pe cale de consecinţă, o jurisprudenţă predictibilă.

51. Pentru a se stabili natura juridică a contestaţiei la executare în materie fiscală nu pot fi ignorate considerentele Deciziei de recurs în interesul legii nr. XIV din 5 februarie 2007, citată anterior, prin care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite a statuat că "în cazul contestării executării silite ce se realizează de către organele administrativ-fiscale în baza unui titlu executoriu fiscal, dreptul comun este reprezentat de normele dreptului civil, material şi procesual, iar nu de normele de drept public cuprinse în Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ şi, respectiv, în titlul IX din Codul de procedură fiscală, care sunt aplicabile numai la soluţionarea acţiunii în anularea sau modificarea obligaţiei fiscale, ce constituie titlu de creanţă fiscală".

52. Din această perspectivă s-a concluzionat, în soluţionarea recursului în interesul legii, că judecătoria în circumscripţia căreia se face executarea este competentă să judece contestaţia atât împotriva executării silite înseşi, a unui act sau unei măsuri de executare, a refuzului organelor de executare fiscală de a îndeplini un act de executare în condiţiile legii, cât şi împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanţă judecătorească sau de un alt organ jurisdicţional, evident numai dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege.

53. Or, natura obiectului litigiului se păstrează pe tot parcursul soluţionării cauzei, aceasta neputându-se modifica în căile de atac, în funcţie de gradul de jurisdicţie şi de stadiul procesual.

54. Din aceste considerente, dacă natura litigiului este pur civilă, iar dispoziţiile fiscale nu sunt incidente, nu există niciun argument care să atragă competenţa instanţei specializate de contencios administrativ în faza de soluţionare a căii de atac.

55. Este de principiu că numai determinarea naturii juridice a litigiului ca fiind de contencios administrativ atrage competenţa instanţelor de contencios administrativ, iar, potrivit dispoziţiilor art. 2 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 554/2004, contenciosul administrativ este definit ca fiind "activitatea de soluţionare de către instanţele de contencios administrativ competente potrivit legii organice a litigiilor în care cel puţin una dintre părţi este o autoritate publică, iar conflictul s-a născut fie din emiterea sau încheierea, după caz, a unui act administrativ, în sensul prezentei legi, fie din nesoluţionarea în termenul legal ori din refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept sau la un interes legitim".

56. Din interpretarea textului legal citat se constată că, pentru a fi în prezenţa contenciosului administrativ, este necesar a fi întrunite în mod cumulativ două condiţii: în primul rând, una dintre părţi să fie o autoritate publică şi, în al doilea rând, litigiul, conflictul, să fie rezultatul unui act administrativ tipic sau al unuia asimilat (nesoluţionarea în termenul legal ori refuzul nejustificat de a rezolva o cerere).

57. În doctrină s-a reţinut că, stricto sensu, contenciosul administrativ evocă totalitatea litigiilor dintre autorităţile publice şi persoanele vătămate în drepturile sau interesele lor legitime prin acte administrative nelegale, tipice sau asimilate, litigii care sunt de competenţa instanţelor de contencios administrativ şi sunt soluţionate în baza unui regim de putere publică guvernat de legea-cadru în materie.

58. Pe de altă parte, noţiunea de "act administrativ" este definită în art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 554/2004, text care face referire la "actul unilateral cu caracter individual sau normativ emis de o autoritate publică, în regim de putere publică, în vederea organizării executării legii sau a executării în concret a legii, care dă naştere, modifică sau stinge raporturi juridice", iar la lit. c1) se prevede că "sunt asimilate actelor administrative, în sensul prezentei legi, şi contractele încheiate de autorităţile publice care au ca obiect punerea în valoare a bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea serviciilor publice, achiziţiile publice; prin legi speciale pot fi prevăzute şi alte categorii de contracte administrative".

59. În acest context se constată că nu sunt întrunite condiţiile prevăzute cumulativ de dispoziţiile art. 2 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 554/2004 pentru a fi în prezenţa unui contencios administrativ care să reclame ratione materiae competenţa funcţională a instanţelor de contencios administrativ, nefiind suficient că în litigiu este implicată executarea unei creanţe fiscale, câtă vreme acest litigiu nu priveşte un act administrativ tipic sau asimilat.

60. Împrejurarea că titlul ce stă la baza executării este un act de natură fiscală sau o hotărâre pronunţată în materie fiscală nu constituie un argument care să atragă competenţa soluţionării unor litigii, ce nu au legătură cu normele speciale ale Legii nr. 554/2004, de către judecătorul de contencios administrativ.

61. Mai mult, atunci când legiuitorul a dorit să atribuie competenţa instanţei de contencios administrativ a făcut-o în mod clar, aşa cum rezultă din art. 213 alin. (13) din Legea nr. 207/2015 (poprirea şi sechestrul asigurător). Dimpotrivă, când se face referire la contestaţia la executare propriu-zisă împotriva actelor de executare emise de organele fiscale, art. 260 alin. (4) din Legea nr. 207/2015 se referă la instanţa de drept comun, şi nu la instanţa specializată de contencios administrativ. Dacă intenţia legiuitorului ar fi fost să se soluţioneze astfel de litigii în căile de atac de către instanţa de contencios administrativ, ar fi prevăzut expres acest lucru în

textul de lege prin care a stabilit competenţa instanţelor pentru soluţionarea contestaţiei la executare propriu-zise.

62. Un argument în plus în sprijinul celor deja antamate este şi faptul că, potrivit art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, secţiile de contencios administrativ ale tribunalelor judecă în fond, ca regulă generală, doar acele litigii fiscale determinate prin aplicarea criteriului valoric. Pe de altă parte, în apel, aceste secţii specializate judecă doar în acele situaţii prevăzute expres de alte acte normative cu caracter special (spre exemplu, Ordonanţa Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările şi completările ulterioare).

63. În consecinţă, se poate observa că în materia contenciosului administrativ există un dublu grad de jurisdicţie, potrivit căruia doar tribunalele şi curţile de apel sunt competente să soluţioneze cauze în primă instanţă, calea de atac prevăzută de lege fiind recursul. De la această regulă generală se poate deroga doar prin norme speciale, care, în materia contestaţiei la executare prevăzute de art. 260 din Legea nr. 207/2015, nu există.

64. Aşa cum s-a evidenţiat mai sus, este cert că nu se poate aprecia direct în apel competenţa funcţională a secţiei de contencios administrativ a tribunalului prin raportare la natura actului contestat, deoarece determinarea competenţei funcţionale prin raportare la natura actului se realizează cu ocazia soluţionării cauzei în fond, iar nu în calea de atac.

65. Or, dacă în determinarea instanţei competente funcţional ar prezenta relevanţă natura actului contestat, atunci, prin raportare la art. 10 din Legea nr. 554/2004, cauza ar trebui să fie soluţionată în fond de tribunal sau de curtea de apel, iar nu de către judecătorie.

66. Această soluţie ar contrazice însă voinţa legiuitorului, care, prin introducerea art. 260 din Legea nr. 207/2015, a înţeles să trateze în acelaşi mod, din punct de vedere procedural, toate contestaţiile la executare, indiferent dacă acestea privesc acte emise într-o procedură fiscală sau acte emise în executarea unor raporturi juridice de drept privat, dându-le pe toate în competenţa judecătoriei, ca instanţă de fond.

67. Nu în ultimul rând, prin raportare la dispoziţiile art. 95 pct. 4 din Codul de procedură civilă şi art. 10 din Legea nr. 554/2004, secţiile de contencios administrativ ale tribunalelor nu judecă în apel, aşa cum a statuat Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii prin Decizia nr. 17 din 18 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 930 din 27 noiembrie 2017, iar în privinţa contestaţiilor la executare nu există norme cu caracter special şi derogatoriu de la această regulă.

68. De altfel, interpretarea dată în soluţionarea prezentului recurs în interesul legii este în consens cu modificarea şi clarificarea legislativă în privinţa prevederilor art. 713 alin. (2) din Codul de procedură civilă, intervenite prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, aplicabile numai în cazul contestaţiilor formulate în legătură cu procedurile execuţionale declanşate ulterior intrării în vigoare a acestei legi de modificare.

69. Conform noii redactări a art. 713 alin. (2) din Codul de procedură civilă, existenţa oricărei alte căi procesuale, inclusiv a unei acţiuni de drept comun, elimină posibilitatea formulării, în cadrul contestaţiei la executare, de apărări de fond cu privire la dreptul cuprins în titlul executoriu.

70. Astfel, modificarea legislativă survenită elimină practic posibilitatea invocării, în cadrul contestaţiei la executare, a apărărilor de fond referitoare la dreptul cuprins în titlul executoriu. Noua redactare a art. 713 alin. (2) din Codul de procedură civilă prevede ca astfel de apărări sau motive de fond să nu poată fi invocate pe calea contestaţiei la executare, de vreme ce

partea ar avea deschisă, în toate situaţiile, calea unei acţiuni de fond (acţiune în anulare, declararea nulităţii actului juridic etc.) care va fi soluţionată în conformitate cu actul normativ cu caracter special dedus din natura raportului juridic obligaţional devenit litigios.

71. Pe cale de consecinţă, în considerarea dezlegărilor date anterior de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în interpretarea şi aplicarea unitară a prevederilor art. 714 şi art. 95 din Codul de procedură civilă, secţiile civile ale tribunalelor sunt competente funcţional să soluţioneze apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii asupra contestaţiilor formulate împotriva executărilor silite pornite în temeiul dispoziţiilor art. 260 din Legea nr. 207/2015.

11) Decizia nr. 19/2019, publicată în M. Of. nr. 860 din 24 octombrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Constanţa şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 268 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, raportat la art. 8 şi 12 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripţia extinctivă, republicat, şi a dispoziţiilor art. 211 lit. c) din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv a art. 2.526 din Codul civil, actul de control efectuat de Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuţii de control, prin care s-a stabilit în sarcina angajatorului obligaţia de a acţiona pentru recuperarea unui prejudiciu produs de un salariat ori rezultat în urma plăţii către acesta a unei sume de bani necuvenite, nu marchează începutul termenului de prescripţie extinctivă a acţiunii pentru angajarea răspunderii patrimoniale a salariatului.

Considerente:

[...] 33. Din cuprinsul actului de sesizare, din modul de prezentare a problemei de drept, pentru care s-a făcut dovada unei rezolvări neunitare prin hotărârile judecătoreşti anexate, rezultă că, în esenţă, ceea ce se supune analizei prin recursul în interesul legii constă în a se stabili dacă actul de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control marchează sau nu momentul de la care începe să curgă termenul de prescripţie extinctivă în acţiunile iniţiate de angajatori pentru recuperarea prejudiciului cauzat de salariaţi.

34. Din această perspectivă se impun a fi evidenţiate şi examinate câteva aspecte legate de instituţia prescripţiei extinctive, de răspunderea patrimonială a salariatului şi de natura juridică a actului de control al Curţii de Conturi.

35. De asemenea, în analiza problemei de drept ce face obiectul recursului în interesul legii se vor avea în vedere două perioade, şi anume: perioada anterioară intrării în vigoare a Legii nr. 62/2011 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 322 din 10 mai 2011, intrată în vigoare la 13 mai 2011), când termenul de prescripţie de 3 ani pentru antrenarea răspunderii patrimoniale a salariaţilor faţă de angajator era reglementat prin dispoziţiile art. 268 alin. (1) lit. c) din Codul muncii, care prevedeau, ca moment de început al cursului prescripţiei extinctive, data naşterii dreptului la acţiune şi, respectiv, perioada de după adoptarea Legii nr. 62/2011 (după 13 mai 2011), în care, potrivit art. 211 lit. c) din această lege, momentul de început al curgerii termenului de prescripţie în acţiunile de acest gen este legat de data producerii pagubei.

36. Prin urmare, problema de drept supusă dezlegării prin recursul în interesul legii formulat urmează a fi analizată din perspectiva dispoziţiilor legale existente anterior datei de 13

mai 2011 (care reprezintă, aşa cum s-a arătat deja, data intrării în vigoare a Legii nr. 62/2011) şi, respectiv, ulterioare acestei date.

37. În ceea ce priveşte perioada anterioară datei de 13 mai 2011, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că dispoziţiile incidente în materie sunt prevăzute de art. 268 alin. (1) lit. c) din Codul muncii, potrivit cărora "cererile în vederea soluţionării unui conflict de muncă pot fi formulate în termen de 3 ani de la data naşterii dreptului la acţiune, în situaţia în care obiectul conflictului individual de muncă constă în plata unor drepturi salariale neacordate sau a unor despăgubiri către salariat, precum şi în cazul răspunderii patrimoniale a salariaţilor faţă de angajator".

38. De altfel, alin. (2) al textului legal enunţat prevede că "în toate situaţiile, altele decât cele prevăzute la alin. (1), termenul este de 3 ani de la data naşterii dreptului".

39. Din perspectiva acestor dispoziţii exprese şi imperative ce vizează termenul de prescripţie de 3 ani, calculat "de la data naşterii dreptului la acţiune", se impune a se stabili care este momentul naşterii dreptului la acţiune de la care începe să curgă termenul de prescripţie de 3 ani pentru acţiunea de obligare a salariatului/angajatului la repararea prejudiciului.

40. În acest sens este de observat că formularea art. 268 alin. (1) din Codul muncii este similară cu cea cuprinsă în art. 7 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958, care prevede că "prescripţia începe să curgă de la data când se naşte dreptul la acţiune".

41. De asemenea, se impun a fi reţinute şi dispoziţiile art. 8 din Decretul nr. 167/1958, potrivit cărora "prescripţia dreptului la acţiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba cât şi pe cel care răspunde de ea".

42. În acelaşi sens se constată că aceste dispoziţii sunt cuprinse şi în art. 2.528 din Codul civil, care reglementează "Dreptul la acţiunea în repararea pagubei cauzate printr-o faptă ilicită", prevăzându-se că: "(1) Prescripţia dreptului la acţiune în repararea unei pagube care a fost cauzată printr-o faptă ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde de ea. (2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică, în mod corespunzător, şi în cazul acţiunii în restituire întemeiate pe îmbogăţirea fără justă cauză, plata nedatorată sau gestiunea de afaceri", aplicabil prescripţiilor începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 134/2010).

43. Din perspectiva dispoziţiilor legale enunţate se constată că în alin. (2) din ambele reglementări (art. 2.528 din Codul civil şi art. 8 din Decretul nr. 167/1958) se prevede că dispoziţiile alin. (1) se aplică, în mod corespunzător, şi în cazul faptei juridice licite, respectiv acţiunii în restituire întemeiate pe îmbogăţirea fără justă cauză, plăţii nedatorate sau gestiunii de afaceri, dispoziţii ce au relevanţă şi în analiza problemei de drept, obiect al recursului în interesul legii, din perspectiva dispoziţiilor art. 256 alin. (1) din Codul muncii, care obligă la restituirea sumei datorate încasate de salariat.

44. Astfel, termenul de prescripţie în cazul unei acţiuni întemeiate pe îmbogăţirea fără justă cauză începe să curgă, în condiţiile art. 8 alin. (2) din Decretul nr. 167/1958 (art. 2.528 din Codul civil), de la momentul la care cel al cărui patrimoniu s-a micşorat a cunoscut sau trebuia să cunoască atât faptul măririi altui patrimoniu, cât şi pe cel care a beneficiat de această mărire.

45. În ceea ce priveşte obligaţia instituită prin art. 256 din Codul muncii de restituire a unei plăţi nedatorate, ce vizează un fapt juridic licit ce exclude ideea de culpă, termenul de 3 ani începe să curgă de la momentul efectuării plăţii, când angajatorul trebuia să cunoască împrejurarea că a făcut o plată nedatorată, neputându-se susţine că ulterior plăţii au apărut

elemente care au determinat caracterul nedatorat al acesteia, precum raportul Curţii de Conturi sau raportul altui organ cu atribuţii de control.

46. Aşadar, indiferent de constatările unor organe de control cu privire la caracterul datorat sau nedatorat al drepturilor salariale achitate de angajator, acesta trebuia în momentul plăţii să cunoască dacă plata bănească către angajaţi era în concordanţă cu dispoziţiile care reglementau plata salariilor, dată la care evident angajatorul cunoştea identitatea angajaţilor cărora le-a acordat drepturi băneşti.

47. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 254 alin. (1) din Codul muncii, care prevăd că "salariaţii răspund patrimonial în temeiul normelor şi principiilor răspunderii civile contractuale pentru pagubele produse angajatorului din vina şi în legătură cu munca lor", termenul de 3 ani de prescripţie extinctivă a dreptului angajatorului de a solicita obligarea salariatului la repararea prejudiciului cauzat se calculează de la data la care angajatorul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde de ea.

48. În acest sens, începutul cursului prescripţiei extinctive este marcat de două momente, şi anume: un moment subiectiv, cel al cunoaşterii tuturor elementelor cerute de lege, şi un moment obiectiv, acela la care angajatorul trebuia să cunoască paguba şi pe cel care răspunde de ea.

49. Stabilirea momentului obiectiv de la care începe să curgă prescripţia se întemeiază pe ideea culpei prezumate a celui păgubit de a nu fi depus toate diligenţele necesare pentru descoperirea pagubei şi recuperarea acesteia.

50. Faţă de cele expuse, cum problema de drept supusă analizei se raportează la actul de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control care poate marca sau nu începutul termenului de prescripţie extinctivă, sunt necesare câteva precizări legate de atribuţiile şi actele Curţii de Conturi, din perspectiva dispoziţiilor art. 1 şi 21 din Legea nr. 94/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 94/1992), conform cărora: "Curtea de Conturi exercită funcţia de control asupra modului de formare, consolidare şi de întrebuinţare a resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public, furnizând Parlamentului şi unităţilor administrativ-teritoriale rapoarte privind utilizarea şi administrarea acestora în conformitate cu principiile legalităţii, regularităţii, economicităţii, eficienţei şi eficacităţii" (art. 21).

51. Art. 1 alin. (2) din Legea nr. 94/1992 prevede că: "Funcţia de control a Curţii de Conturi se realizează prin proceduri de audit public extern prevăzute în standardele proprii de audit, elaborate în conformitate cu standardele de audit internaţionale general acceptate."

52. De asemenea, controlul Curţii de Conturi nu se efectuează în orice situaţie, ci conform prevederilor primului paragraf al pct. 42 din Regulamentul privind organizarea şi desfăşurarea activităţilor specifice Curţii de Conturi, precum şi valorificarea actelor rezultate din aceste activităţi, aprobat prin Hotărârea Curţii de Conturi nr. 155/2014, care prevăd că: "Activitatea de control se desfăşoară conform programului anual de activitate aprobat de plenul Curţii de Conturi şi a tematicilor specifice elaborate de structurile de specialitate pe categorii de persoane juridice, pe domenii sau pe sectoare de activitate, în conformitate cu atribuţiile şi competenţele stabilite instituţiei prin lege."

53. Or, din perspectiva celor expuse, în condiţiile în care nu există certitudinea datei unui posibil control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control, entitatea publică nu poate sta în pasivitate, aşteptând verificarea ulterioară a resurselor bugetare prin actul de control, ci trebuie să depună toate diligenţele pentru depistarea existenţei unor eventuale pagube cauzate de salariaţi în privinţa acelor resurse.

54. Cum stabilirea momentului obiectiv de la care începe să curgă termenul de prescripţie extinctivă, aşa cum s-a arătat deja, se întemeiază pe ideea culpei prezumate a celui păgubit de a nu fi depus toate diligenţele necesare pentru descoperirea pagubei şi recuperarea acesteia, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că, sub aspectul curgerii prescripţiei extinctive, nu are relevanţă constatarea făcută şi adusă la cunoştinţă de organul de control al Curţii de Conturi sau de un alt organ cu atribuţii de control, care este un terţ faţă de raporturile de muncă ce s-au derulat între angajator şi angajat şi ale cărui observaţii nu dau naştere unui drept substanţial, de care să se prevaleze angajatorul, ci derivă din interpretarea conduitei acestuia, prin raportare la obligaţiile stabilite în sarcina sa în materie de salarizare şi gestionare a resurselor bugetare, în condiţiile în care, de fapt, organul de control, dacă apreciază că nu au fost respectate dispoziţiile legale, procedează la un control de legalitate.

55. Or, controlul efectuat de Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuţii de control constată doar abaterile sau neregularităţile cu privire la aplicarea legii, ce au generat paguba, în baza datelor puse la dispoziţia (Curţii de Conturi sau a unui alt organ cu atribuţii de control) de către instituţia supusă controlului.

56. Aşa cum rezultă din art. 21 din Legea nr. 94/1992, Curtea de Conturi efectuează o verificare a resurselor financiare ale entităţii controlate, având atribuţia, aşa cum s-a arătat deja, de a constata încălcări ale principiilor legale cu ocazia gestionării respectivelor resurse.

57. Paguba constatată, preexistentă raportului Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control, trebuia să fie cunoscută independent de constatările organului de control, cu atât mai mult cu cât raportul a fost efectuat în baza actelor aflate în posesia entităţii controlate.

58. Prin urmare, paguba este rezultatul exclusiv al propriei culpe cu privire la modalitatea de gestionare a resurselor financiare ale entităţii controlate, care, potrivit legii, trebuia să declanşeze mecanisme interne în ceea ce priveşte controlul de gestiune financiară, precum controlul de legalitate, controlul financiar preventiv, controlul financiar intern sau auditul.

59. Constatările Curţii de Conturi sau ale unui alt organ cu atribuţii de control, precum şi măsurile dispuse în sarcina entităţii controlate sunt obligatorii exclusiv pentru aceasta din urmă, în condiţiile în care raportul de control constată doar producerea pagubei, fără să constituie, prin el însuşi, izvor al creanţei.

60. Izvorul obligaţiei debitorului nu îl reprezintă actul de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control, ci actul sau faptul juridic ce a generat paguba invocată.

61. Cum prescripţia extinctivă se raportează la dreptul de recuperare a pagubei şi la faptul sau actul generator al acestui drept, rezultă că invocarea actului de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control este irelevantă, cu atât mai mult cu cât nu există nicio dispoziţie legală care să dispună explicit că acesta reprezintă punctul de plecare al cursului prescripţiei extinctive.

62. De altfel, actul de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control nu poate reprezenta nici măcar un act de întrerupere a cursului prescripţiei extinctive, câtă vreme dispoziţiile art. 16 din Decretul nr. 167/1958 prevăd expres şi imperativ că: "Prescripţia se întrerupe: a) prin recunoaşterea dreptului a cărui acţiune se prescrie, făcută de cel în folosul căruia curge prescripţia; b) prin introducerea unei cereri de chemare în judecată ori de arbitrare, chiar dacă cererea a fost introdusă la o instanţă judecătorească, ori la un organ de arbitraj, necompetent; c) printr-un act începător de executare. Prescripţia nu este întreruptă, dacă s-a pronunţat încetarea procesului, dacă cererea de chemare în judecată sau executare a fost respinsă, anulată sau dacă s-a perimat, ori dacă cel care a făcut-o a renunţat la ea."

63. Cum actul de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control nu se încadrează în cele trei cazuri expres reglementate de lege, acesta nu poate marca începutul unui (nou) termen de prescripţie.

64. Din această perspectivă, a susţine că momentul curgerii termenului de prescripţie este cel al datei la care a fost emis actul de control de către Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuţii de control ar însemna a se lăsa lipsită de eficienţă însăşi instituţia prescripţiei, care sancţionează pasivitatea în exerciţiul dreptului subiectiv, o pasivitate care nu poate fi justificată de entitatea controlată pe necunoaşterea şi neaplicarea dispoziţiilor legale.

65. De asemenea, a considera că începutul cursului prescripţiei extinctive este condiţionat de existenţa unui control financiar în materia acordării de drepturi derivate din raportul de muncă ar însemna a condiţiona acest moment al prescripţiei extinctive de un eveniment viitor şi incert/nesigur.

66. Din perspectiva celor expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că, în ceea ce priveşte etapa anterioară datei de 13 mai 2011, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 268 alin. (1) lit. c) din Codul muncii, raportat la art. 8 şi 12 din Decretul nr. 167/1958, pentru prejudiciile produse anterior datei de 13 mai 2011 şi plăţile nedatorate efectuate anterior acestei date, actul de control efectuat de Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuţii de control, prin care s-a stabilit în sarcina angajatorului obligaţia de a acţiona pentru recuperarea unui prejudiciu rezultat în urma plăţii către acesta a unei sume de bani necuvenite, nu marchează începutul termenului de prescripţie extinctivă a acţiunii pentru angajarea răspunderii patrimoniale.

67. Pentru perioada ulterioară datei de 13 mai 2011, data intrării în vigoare a Legii nr. 62/2011, dispoziţiile art. 211 lit. c) din acest act normativ prevăd data producerii pagubei ca fiind momentul naşterii dreptului la acţiunea în răspunderea patrimonială.

68. Astfel, art. 211 lit. c) din Legea nr. 62/2011 prevede că "Cererile pot fi formulate de cei ale căror drepturi au fost încălcate după cum urmează: (...) c) plata despăgubirilor pentru pagubele cauzate şi restituirea unor sume care au format obiectul unor plăţi nedatorate pot fi cerute în termen de 3 ani de la data producerii pagubei".

69. Aceste dispoziţii legale exprese sunt în măsură să înlăture orice dubiu cu privire la momentul naşterii dreptului la acţiunea în răspundere patrimonială sau în restituirea unei plăţi nedatorate, în condiţiile în care momentul începerii cursului prescripţiei extinctive este unul singur, bine determinat, respectiv "data producerii pagubei".

70. Chiar în condiţiile în care Legea nr. 62/2011 nu a abrogat dispoziţiile art. 268 alin. 1 lit. c) din Codul muncii, prevalenţa art. 211 lit. c) din Legea nr. 62/2011 faţă de art. 268 alin. (1) lit. c) din Codul muncii este determinată de principiul de drept specialia generalibus derogant, dat fiind faptul că Legea nr. 62/2011 este legea specială în materia conflictelor de muncă dintre partenerii de dialog social.

71. De asemenea, prevalenţa Legii nr. 62/2011 este dată şi de faptul că prin dispoziţiile art. 211 din acest act normativ este asigurată într-o mai mare măsură protecţia socială a salariaţilor, prevăzută şi garantată de art. 6 din Codul muncii.

72. Cum Legea nr. 62/2011 reglementează termenele de prescripţie în cazul conflictelor individuale de muncă, aplicându-se cu prioritate faţă de dispoziţiile art. 268 alin. (1) din Codul muncii, nu prezintă relevanţă juridică data întocmirii raportului de control de către Curtea de Conturi sau de către un alt organ cu atribuţii de control, prin care s-a constatat caracterul nelegal al unor plăţi sau existenţa unor prejudicii produse de salariat, sau data emiterii ori comunicării actului de control, întrucât acestea reprezintă momentele în care s-a constatat existenţa

prejudiciului, iar nu momentul în care prejudiciul/paguba s-a produs, acesta fiind anterior constatării lui.

73. Din perspectiva celor expuse, rezultă că actul de control al Curţii de Conturi sau al unui alt organ cu atribuţii de control nu marchează începutul curgerii termenului de prescripţie pentru acţiunea de recuperare a prejudiciului, întrucât singurul moment al începerii cursului prescripţiei, după intrarea în vigoare a Legii nr. 62/2011 (13 mai 2011), este cel al producerii efective a pagubei.

74. Prin urmare, modul de calcul al termenului de prescripţie pentru acţiunea în răspundere patrimonială îndreptată împotriva salariatului, în condiţiile prevăzute de art. 211 lit. c) din Legea nr. 62/2011, este unul de excepţie în situaţia conflictelor de muncă având ca obiect plata de despăgubiri, şi anume prin raportare la data producerii pagubei, derogatorie de la dreptul comun care se referă la data "când titularul dreptului la acţiune a cunoscut sau, după împrejurări, trebuia să cunoască naşterea lui" (art. 2.523 din Codul civil), respectiv aceea când "păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde pentru ea" (art. 2.528 din Codul civil).

75. Constatările rezultate din activitatea de control a Curţii de Conturi sau a unui alt organ cu atribuţii de control pot fi, eventual, valorificate ca mijloace de probă în litigiul având ca obiect atragerea răspunderii patrimoniale a salariatului, răspundere ce are ca unic temei raportul de muncă dintre salariat şi angajator.

76. Faţă de cele expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că, pentru prejudiciile produse şi plăţile nedatorate efectuate ulterior datei de 13 mai 2011, actul de control întocmit de Curtea de Conturi sau de un alt organ cu atribuţii de control, prin care s-a stabilit în sarcina angajatorului obligaţia de a acţiona pentru recuperarea unui prejudiciu produs de un salariat ori rezultat în urma plăţii către acesta a unor sume necuvenite, nu marchează începutul termenului de prescripţie extinctivă a acţiunii pentru antrenarea răspunderii patrimoniale a salariatului.

12) Decizia nr. 21/2019, publicată în M. Of. nr. 872 din 29 octombrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 11 alin. (1) din anexa nr. VII - Familia ocupaţională de funcţii bugetare "Apărare, ordine publică şi siguranţă naţională" la Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare, intervalul de timp cuprins între data acordării gradului militar şi data absolvirii instituţiei militare de învăţământ se ia în calcul la stabilirea de gradaţii, în măsura în care, anterior începerii studiilor sau în timpul desfăşurării acestora, a fost acordat un grad militar în condiţiile legii.

Considerente:

[...] 33. Reglementarea legală care a generat lipsa de unitate în jurisprudenţă este dată de prevederile art. 11 alin. (1) din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010.

34. Pentru a determina înţelegerea exactă a conţinutului şi sensului normei de drept care face obiectul recursului în interesul legii este necesar a observa cadrul general al reglementării şi apoi a evalua particularitatea normei de drept integrate în contextul larg al reglementării.

35. Legea-cadru nr. 284/2010 are ca obiect de reglementare stabilirea unui sistem unitar de salarizare pentru personalul din sectorul bugetar plătit din bugetul general consolidat al statului.

36. Aplicarea prevederilor Legii-cadru nr. 284/2010 s-a prevăzut a se efectua în mod etapizat, prin modificarea succesivă, după caz, a salariilor de bază, soldelor funcţiilor de bază/salariilor funcţiilor de bază şi a indemnizaţiilor lunare de încadrare, prin legi speciale anuale de aplicare, aşa cum rezultă din conţinutul art. 7 alin. (1) din această lege.

37. Potrivit dispoziţiilor art. 11 alin. (1) din secţiunea 1 a cap. III din această lege, clasele de salarizare şi coeficienţii de ierarhizare pe baza cărora se stabilesc salariile de bază, soldele/salariile de funcţie şi indemnizaţiile lunare de încadrare, sporurile şi alte drepturi specifice fiecărui domeniu de activitate corespunzător celor şapte familii ocupaţionale de funcţii bugetare, precum şi pentru personalul din autorităţile şi instituţiile publice finanţate integral din venituri proprii sunt prevăzute în anexele nr. I-VIII.

38. Anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 cuprinde reglementări specifice pentru familia ocupaţională de funcţii bugetare "Apărare, ordine publică şi siguranţă naţională".

39. Personalul încadrat în instituţiile publice de apărare, ordine publică şi siguranţă naţională este format din personal militar, poliţişti, funcţionari publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare şi personal civil, aşa cum rezultă din cuprinsul art. 2 din secţiunea 1 a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010.

40. În cadrul sistemului de salarizare, în temeiul art. 3 alin. (1) şi (2) din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea- cadru nr. 284/2010, personalul militar are dreptul la soldă lunară, care se compune din solda funcţiei de bază, indemnizaţii, compensaţii, sporuri, prime, premii şi din alte drepturi salariale.

41. La rândul său, solda funcţiei de bază este formată din solda de funcţie, solda de grad, gradaţii şi, după caz, solda de comandă, aceste elemente care compun solda funcţiei de bază regăsindu-se enumerate în art. 3 alin. (3) din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010.

42. Poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare au dreptul, în temeiul art. 4 alin. (1) şi (2) din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea- cadru nr. 284/2010, la salariu lunar care se compune din salariul funcţiei de bază, indemnizaţii, compensaţii, sporuri, prime, premii şi din alte drepturi salariale.

43. Potrivit alin. (3) al articolului mai sus indicat, salariul funcţiei de bază este compus din salariul de funcţie, salariul gradului profesional deţinut, gradaţii şi, după caz, salariul de comandă.

44. Unul dintre elementele care intră în compunerea soldei/salariului funcţiei de bază, comun atât pentru personalul militar, cât şi pentru poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare, este gradaţia.

45. Categoria de personal care are dreptul la acordarea gradaţiei, numărul de gradaţii ce pot fi acordate, intervalul de timp corespunzător pentru obţinerea unei gradaţii şi beneficiul salarial aferent acordării unei gradaţii sunt stabilite în cuprinsul prevederilor art. 11 alin. (1)-(6) din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010.

46. Din analiza de conţinut a prevederilor art. 11 alin. (1) teza întâi şi alin. (2) din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 rezultă că personalul militar, poliţişti, funcţionari publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare au dreptul, în raport cu timpul servit în această calitate, la 1-7 gradaţii, care se acordă din 3 în 3 ani, cu consecinţa majorării soldei/salariului funcţiei de bază cu o cotă procentuală de 3%.

47. Dispoziţiile art. 11 alin. (1) teza a doua din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010, referitoare la luarea în calcul, pentru stabilirea de gradaţii, a intervalului de timp cuprins între data acordării gradului militar şi data absolvirii instituţiei militare de învăţământ, sunt cele care au generat divergenţa de jurisprudenţă.

48. Referirea din textul analizat la data obţinerii gradului militar, ca moment-limită iniţial pentru luarea în calcul a duratei studiilor în cadrul unei instituţii militare de învăţământ până la data absolvirii, în vederea acordării de gradaţii, implică faptul că termenul instituit este aplicabil doar personalului militar, acesta fiind titularul dreptului la acordarea de grade militare.

49. Limitarea aplicării prevederilor art. 11 alin. (1) teza a doua din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 doar pentru personalul militar este susţinută de argumentul interpretării coroborate a prevederilor art. 1 cu cele ale art. 3 din Legea nr. 80/1995. Astfel, prin art. 1 se defineşte această categorie de personal, reprezentată de cadrele militare, ca fiind cetăţenii români cărora li s-a acordat grad de ofiţer, maistru militar sau subofiţer, în raport cu pregătirea lor militară şi de specialitate, în condiţiile prevăzute de lege, iar prin art. 3 se defineşte gradul militar, ca drept al titularului şi ca recunoaştere în plan social a calităţii de cadru militar.

50. De asemenea, art. 2 alin. 2 din Legea nr. 80/1995 enumeră, în ordinea lor ierarhică, gradele militare ce constituie grupa subofiţerilor, maiştrilor militari şi ofiţerilor.

51. Un corp distinct de personal militar recrutat pe bază de voluntariat şi situat la baza ierarhiei militare este reprezentat de soldaţii şi gradaţii profesionişti.

52. Acest corp de personal militar beneficiază de drepturile pe care le conferă gradele militare. În ordinea lor ierarhică, gradele militare ale soldaţilor şi gradaţilor profesionişti sunt: soldat, fruntaş, caporal clasa a III-a, clasa a II-a, clasa I, potrivit art. 3 alin. (1) din Legea nr. 384/2006 privind statutul soldaţilor şi gradaţilor profesionişti, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 384/2006).

53. Analiza hotărârilor judecătoreşti anexate cererii de sesizare relevă faptul că o parte dintre persoanele care au solicitat acordarea drepturilor derivate din recunoaşterea gradaţiilor, prin luarea în considerare a perioadei studiilor în cadrul instituţiilor de învăţământ superior absolvite, aparţine personalului militar al Jandarmeriei Române, respectiv cadre militare cărora li se aplică dispoziţiile Legii nr. 80/1995, potrivit art. 23 alin. (3) din Legea nr. 550/2004 privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 550/2004).

54. Categoria de personal reprezentată de poliţişti şi funcţionari publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare se împarte pe corpuri şi grade profesionale, aşa cum rezultă din prevederile art. 14 alin. (2) din Legea nr. 360/2002 privind Statutul poliţistului, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 360/2002), şi, respectiv, ale art. 9 alin. (2) din Legea nr. 293/2004 privind Statutul funcţionarilor publici cu statut special din Administraţia Naţională a Penitenciarelor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 293/2004).

55. Aşadar, poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare sunt titularii drepturilor derivate din gradele profesionale şi, astfel, nefiind titulari de grade militare, sunt excluşi din câmpul de aplicare a normei supuse interpretării în cadrul mecanismului de unificare.

56. Prin folosirea criteriilor de interpretare logică şi gramaticală a dispoziţiilor art. 11 alin. (1) teza a doua din secţiunea a 2-a a cap. II din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 rezultă că perioada de timp corespunzătoare studiului în cadrul unei instituţii militare de

învăţământ se ia în calcul la stabilirea gradaţiei, cu condiţia ca, la debutul perioadei de studiu, personalul militar, vizat de norma analizată, să fie titularul unui grad militar sau să obţină gradul militar pe parcursul perioadei de studiu, în condiţiile legii.

57. Textul legal instituie două repere temporale înăuntrul cărora curge termenul pentru acordarea de gradaţii. Primul reper este reprezentat de data acordării gradului militar şi al doilea reper este reprezentat de data absolvirii instituţiei militare de învăţământ, intervalul de timp cuprins între aceste două momente fiind cel care poate fi considerat util în dobândirea gradaţiei, în sensul art. 11 alin. (1) menţionat.

58. Aşadar, momentul care marchează începutul curgerii termenului pentru acordarea de gradaţii, cu luarea în calcul a perioadei de timp aferente efectuării studiilor în cadrul instituţiei militare de învăţământ, este reprezentat de data acordării gradului militar.

59. Perioada de timp afectată studiilor în cadrul unei instituţii militare de învăţământ şi absolvirea acesteia nu asigură, în sine (per se), îndeplinirea premiselor necesare pentru acordarea de gradaţii, deoarece, în condiţiile enunţate de dispoziţia legală analizată, este necesară raportarea la data dobândirii gradului militar, ceea ce implică deţinerea unui astfel de grad, în condiţiile legii, la începutul perioadei de studiu (sau dobândirea lui pe parcursul acestei perioade, în măsura în care ar fi permis de dispoziţiile legale referitoare la statutul cadrelor militare, şi nu ar fi vorba despre un simplu grad onorific).

60. Din examinarea hotărârilor judecătoreşti anexate rezultă că, în esenţă, cauza care a generat practica neunitară în problema acordării drepturilor aferente gradaţiilor, cu luarea în considerare a intervalului de timp cuprins între data acordării gradului militar şi data absolvirii instituţiei militare de învăţământ, este reprezentată de semnificaţia atribuită gradelor onorifice conferite studenţilor din cadrul acestor instituţii, pe durata studiilor, în sensul că acestea au fost asimilate şi echivalate cu gradele militare acordate în temeiul prevederilor legale cuprinse în Legea nr. 80/1995 sau, dimpotrivă, nu li s-a recunoscut această valenţă.

61. În ceea ce îi priveşte pe beneficiarii gradelor militare, procedura acordării acestora şi înaintării în grad se realizează potrivit anumitor reglementări speciale conţinute în Legea nr. 80/1995, precum şi în normele date în aplicarea acestei legi, elaborate prin Ghidul carierei militare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 106/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

62. Or, tocmai prin caracterul special al acestei reglementări nu este permisă asimilarea unor simple grade onorifice celor militare.

63. Astfel, conform art. 45 alin. (1) din Legea nr. 80/1995, "Acordarea gradelor şi înaintarea în gradele următoare se fac după cum urmează:

a) gradele de general şi amiral în activitate şi în rezervă, în timp de pace şi în timp de război, prin decret al Preşedintelui României, la propunerea ministrului apărării naţionale, după consultarea colegiului ministerului;

b) gradele de ofiţeri în activitate, cu excepţia celor prevăzute la lit. a), în timp de pace, prin ordin al ministrului apărării naţionale;

c) gradele de ofiţeri în rezervă, cu excepţia celor prevăzute la lit. a), în timp de pace, prin ordin al şefului Statului Major General;

d) în timp de război, acordarea gradului de sublocotenent şi înaintarea în gradele de locotenent şi căpitan în activitate sau în rezervă se fac de către comandanţii stabiliţi de şeful Marelui Cartier General, iar în cele de ofiţeri cu grade superioare, de şeful Marelui Cartier General;

e) gradele de maiştri militari şi subofiţeri în activitate, în timp de pace şi în timp de război, prin ordin al ministrului apărării naţionale sau al comandanţilor stabiliţi de acesta;

f) gradele de maiştri militari şi subofiţeri în rezervă, în timp de pace şi în timp de război, prin ordin al comandanţilor stabiliţi de ministrul apărării naţionale."

64. Proveniența ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor în activitate sau în rezervă este detaliată în cap. III din Legea nr. 80/1995.

65. Cap. IV din această lege este rezervat modalității de acordare a gradelor cu referire la frecvența în timp cu care se acordă gradele de ofițeri, maiștri militari și subofițeri în activitate și în rezervă, pe durata unui an, la categoria de persoane care au vocație la acordarea gradelor militare și la condițiile care se impun a fi îndeplinite pentru acordarea gradelor militare.

66. Acordarea gradelor militare, în condițiile și cu procedura redate de dispozițiile legale cuprinse în cap. IV din Legea nr. 80/1995, reprezintă cadrul general de acordare a gradelor militare personalului militar din structurile Ministerului Apărării Naționale și, în temeiul art. 109 alin. 1 din cap. IX din aceeași lege, dispozițiile acestei legi se aplică în mod corespunzător și ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor aparținând Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Justiției, respectiv serviciilor de stat specializate în domeniul apărării și siguranței naționale care, potrivit legii, au în structurile proprii personal militar.

67. Gradele onorifice acordate pe timpul efectuării studiilor în cadrul instituțiilor militare de învățământ nu pot fi echivalate cu gradele militare acordate în condițiile expres prevăzute de art. 45 și următoarele din Legea nr. 80/1995, fiind greșită orientarea jurisprudențială care a inclus în sfera noțiunii de grad militar și pe aceea de grad onorific.

68. Trebuie precizat că institutele militare de învățământ sunt instituții de învățământ superior care asigură formarea de ofițeri pentru toate armele și specialitățile militare, necesari armatei României, precum și altor beneficiari interni sau externi, așa cum s-a statuat prin art. 1 și 2 din Hotărârea Guvernului nr. 190/1991 privind transformarea școlilor militare de ofițeri în institute militare de învățământ, republicată.

69. Aceste institute militare de învățământ se subordonează Ministerului Apărării Naționale și funcționează pe facultăți sau secții ce se înființează prin ordin al ministrului apărării naționale, reglementare desprinsă din cuprinsul art. 3 din același act normativ.

70. În egală măsură, prin art. 176 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 1/2011), se prevede că "Învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională este învățământ de stat, parte integrantă a sistemului național de învățământ, și cuprinde: învățământ universitar pentru formarea ofițerilor, ofițerilor de poliție și a altor specialiști, precum și învățământ postuniversitar".

Prin alin. (5) și (6) ale aceluiași articol se prevede că:

"(5) Pentru învățământul superior militar, de informații, de ordine publică și de securitate națională, după caz, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Justiției, Serviciul Român de Informații și alte instituții cu atribuții în domeniile apărării, informațiilor, ordinii publice și securității naționale pot emite ordine, regulamente și instrucțiuni proprii, în condițiile legii.

(6) Ofițerii în activitate, în rezervă sau în retragere, posesori ai diplomei de absolvire a școlii militare de ofițeri cu durata de 3 sau 4 ani, pot să își completeze studiile în învățământul superior, pentru obținerea diplomei de licență în profiluri și specializări similare sau apropiate armei/specialității militare."

71. Din prevederile legale redate mai sus rezultă faptul că în fiecare din cele patru domenii, respectiv militar, de informaţii, de ordine publică şi de securitate naţională, există instituţii de învăţământ specializate, coordonate de către ministerele şi instituţiile cu atribuţii în domeniile respective.

72. În conformitate cu prevederile statutelor şi regulamentelor de funcţionare a instituţiilor militare de învăţământ, studenţilor militari li se pot conferi grade onorifice de către comandanţii sau şefii care au în subordine instituţiile militare de învăţământ, concluzie care rezultă din nota la anexa nr. 3 la Regulamentul disciplinei militare, aprobat prin Ordinul ministrului apărării naţionale nr. M.64/2013.

73. Prin art. 32 din acest regulament sunt enumerate recompensele ce se pot acorda studenţilor din instituţiile de învăţământ superior militar şi, printre acestea, se regăsesc la alin. (1) lit. k) înaintarea în gradul următor, iar la lit. l) acordarea de distincţii şi însemne militare onorifice. Textul art. 32 alin. (1) lit. k) cuprinde sintagma "înaintarea în gradul următor" ca formă de recompensă, iar nu înaintarea în gradul militar următor în sensul prevăzut de art. 3 din Legea nr. 80/1995.

74. Gradele onorifice pe durata studiilor simbolizează aprecierea rezultatelor meritorii obţinute în procesul instruirii şi al pregătirii profesionale şi nu au semnificaţia gradelor militare. Aceasta deoarece nu sunt acordate în condiţiile Legii nr. 80/1995 şi cu respectarea normelor privind competenţele de gestiune a resurselor umane, aplicabile structurilor din Ministerul Apărării Naţionale.

75. În aceste condiţii, astfel de grade onorifice acordate pe durata studiilor nu dau posibilitatea titularului să beneficieze de drepturile corespunzătoare gradului militar echivalent. Totodată, acordarea gradului onorific studentului nu este de natură să încalce drepturile ce decurg dintr-o eventuală deţinere a gradului militar dobândit anterior, respectiv a gradului militar deţinut ca rezervist (acest grad urmând să fie luat în considerare la stabilirea gradaţiei, iar nu cel onorific).

76. Astfel cum rezultă din ansamblul reglementării descrise în paragrafele anterioare, legiuitorul a prevăzut detaliat situaţiile şi procedura prin care se acordă grade militare, aşa încât, dacă intenţiona ca studenţilor de la instituţiile de învăţământ din sistemul de apărare şi securitate naţională să li se acorde grade militare pe parcursul desfăşurării studiilor, reglementa acest aspect în mod expres. Însă, aşa cum s-a menţionat, Legea nr. 80/1995 a prevăzut, prin dispoziţiile art. 48-52, doar gradul ce se acordă pentru fiecare categorie de absolvent, fără să facă nicio referire la acordarea unor grade militare în timpul şcolii, ceea ce confirmă ideea că perioada de şcolarizare în care elevii şi studenţii desfăşoară serviciul militar activ este considerată ca o perioadă de desăvârşire a pregătirii lor profesionale pentru a deveni militar profesionist.

77. Ca atare, elevul sau studentul care anterior intrării în instituţia militară de învăţământ nu a primit, în condiţiile legii, un grad militar nu este un cadru militar, nu face parte din corpul ofiţerilor, subofiţerilor sau maiştrilor militari, ci doar desfăşoară serviciu militar activ[20], fiind obligat să respecte regulamentele militare ale şcolii, să depună jurământul şi să poarte uniformă militară. Dat fiind profilul acestor instituţii de învăţământ, el dobândeşte calitatea de cadru militar, potrivit pregătirii sale, odată cu absolvirea şi acordarea unui grad corespunzător, în condiţiile art. 45 din Legea nr. 80/1995.

[20] Potrivit art. 3 alin. (3) lit. c) din Legea nr. 446/2006, serviciul militar activ se îndeplineşte în calitate de elev sau student la instituţiile de învăţământ din sistemul de apărare şi securitate naţională, cu excepţia elevilor liceelor şi colegiilor militare.

78. Aşa cum s-a arătat anterior, organizarea şi funcţionarea instituţiilor militare de învăţământ nu sunt reglementate de Legea nr. 80/1995 (care interesează statutul cadrelor militare), ci de Legea nr. 1/2011, care stabileşte, prin dispoziţiile art. 41, că "Aplicarea prevederilor prezentei legi la specificul militar, de ordine publică şi securitate naţională se face prin ordine, regulamente şi instrucţiuni proprii".

79. În acest sens, unele reglementări prevăd expres (de exemplu, Codul universitar al drepturilor şi obligaţiilor studentului din Academia de Tehnică Militară, art. 29) că studentului militar i se acordă grade militare onorifice pentru comportare bună şi îndeplinirea obligaţiilor de învăţământ, corespunzător anilor de studiu, prin ordin al comandantului academiei, înscris în ordinul de zi pe unitate, iar după promovarea examenului de diplomă, studentul militar va fi înaintat la gradul de sublocotenent/similar, prin ordin al ministrului apărării naţionale sau al beneficiarului pentru care a fost şcolarizat studentul, conform prevederilor legale.

80. Elevii şi studenţii se află, cum s-a menţionat, în desfăşurarea serviciului militar activ, pe parcursul studiilor, aşa cum stipulează art. 3 alin. (3) din Legea nr. 446/2006, însă primesc grad militar, potrivit Legii nr. 80/1995, abia după absolvire, prin ordin al ministrului apărării sau al persoanei desemnate de acesta, când devin cadre militare, intră în corpul ofiţerilor, subofiţerilor sau maiştrilor militari, astfel încât gradele onorifice obţinute pe perioada şcolarizării nu reprezintă grad militar în sensul legii speciale referitoare la statutul cadrelor militare.

81. Având în vedere că art. 11 alin. (1) din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 foloseşte sintagma de "personal militar" atunci când se referă la funcţiile din familia ocupaţională de funcţii bugetare "Apărare, ordine publică şi siguranţă naţională", corelând funcţia corespunzător unui grad militar, iar acordarea gradaţiei este condiţionată de dobândirea gradului militar (un drept cu caracter special obţinut în raport cu timpul servit în calitate de personal militar, în considerarea vechimii în această calitate), rezultă că intenţia legiuitorului a fost aceea de a se valorifica de către personalul militar, care a dobândit grad militar înainte de intrarea în instituţia militară de învăţământ, şi perioada până la absolvire, ca fiind timp servit ca personal militar.

82. Prin dispoziţia legală mai sus precizată nu a fost avută în vedere, aşadar, situaţia studenţilor care nu au dobândit încă un grad militar, aceştia devenind personal militar abia odată cu absolvirea şi acordarea gradului pentru care s-au pregătit în cadrul instituţiei militare de învăţământ.

83. Diferenţa dintre gradele de soldat sau gradat-fruntaş, caporal sau sergent, dobândite de cei care au îndeplinit serviciul militar obligatoriu, sau de soldat, fruntaş, caporal, acordate conform Legii nr. 384/2006, şi gradele de elev fruntaş, elev caporal, elev sergent, sergent major, plutonier major, plutonier adjutant, acordate pe parcursul studiilor într-o instituţie militară de învăţământ, derivă din faptul că primele sunt grade militare acordate ca urmare a dobândirii unui statut, fie prin finalizarea stagiului militar obligatoriu, fie prin intrarea în rândul soldaţilor profesionişti, iar celelalte sunt simple grade onorifice.

84. Astfel, gradele onorifice pe care le primesc studenţii militari pe parcursul anilor de studii sunt acordate în vederea dobândirii statutului după absolvirea instituţiei de învăţământ, neavând natura juridică a gradelor militare din prima categorie, câtă vreme ele se pot pierde pe parcursul procesului de învăţământ până la absolvire, ca sancţiune disciplinară, fiind o deosebire evidentă între această sancţiune şi degradarea militară, care operează în alte condiţii, prevăzute de lege.

85. Faptul că studenţii sunt supuşi unei discipline profesionale, unor reguli de sorginte militară şi unui regim militarizat nu reprezintă o condiţie de acordare a gradului militar, pe care îl

primesc abia la absolvirea facultăţii, ci face parte din procesul de deprindere cu aceste reguli, ca parte a pregătirii universitare specifice domeniului.

86. Perioada de studii superioare militare intră doar în calculul vechimii necesare acordării pensiei de serviciu, aşa cum rezultă din dispoziţiile art. 3 lit. e) pct. 3 din Legea nr. 223/2015 privind pensiile militare de stat, cu modificările şi completările ulterioare[21].

87. În concluzie, simpla calitate de student al unei instituţii militare de învăţământ superior nu este suficientă pentru obţinerea gradaţiei corespunzătoare duratei studiilor. Ea trebuie să fie dublată (cumulată) cu dobândirea unui grad militar în condiţiile legii, nesubzistând premisa legală atunci când este vorba despre un simplu grad onorific.

88. Numai în acest fel, printr-o astfel de interpretare logico- gramaticală, dispoziţia cuprinsă în art. 11 alin. (1) teza a doua din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 poate avea sens şi aplicabilitate, întrucât, pe de o parte, în absenţa dobândirii unui grad militar nu poate începe să curgă un interval de timp util pentru obţinerea gradaţiei, iar, pe de altă parte, în lipsa celor două repere temporale - data acordării gradului militar şi data absolvirii instituţiei militare - , nu există, potrivit normei legale, interval de timp de luat în calcul pentru stabilirea gradaţiei.

89. Altminteri, simpla calitate de student şi durata în sine a studiilor în cadrul instituţiei militare de învăţământ superior nu sunt suficiente pentru dobândirea gradaţiei.

90. În mod similar, chiar dacă pentru argumente diferite (care ţin de caracterul special al normei reprezentând sediul materiei) s-a statuat prin Decizia nr. 35 din 15 mai 2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 22 septembrie 2017, conform căreia, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 11 alin. (3), (5) şi (6) din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 şi art. 3 din Legea nr. 446/2006, la stabilirea gradaţiilor nu se ia în calcul perioada cât un poliţist a urmat cursurile unei instituţii de învăţământ pentru formarea poliţiştilor.

91. Referirea din conţinutul acestei decizii (paragraful 39) la faptul că legiuitorul a prevăzut, prin dispoziţiile art. 11 alin. (1) din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010, că se ia în calcul perioada studiilor la stabilirea gradaţiilor, prevăzând acest lucru în mod expres, nu reprezintă o dezlegare în sens contrar a situaţiei duratei studiilor militarilor.

92. Aceasta întrucât, pe de o parte, nu reprezentase obiect al sesizării pentru a i se da dezlegare pe calea hotărârii prealabile, iar, pe de altă parte, menţiunea respectivă este făcută prin simpla trimitere la textul legal, fără o analiză a conţinutului acestuia.

93. Analizând, în cadrul prezentului recurs în interesul legii, dispoziţiile art. 11 alin. (1) teza a doua din anexa nr. VII la Legea- cadru nr. 284/2010, concluzia este, potrivit argumentelor arătate anterior, că intervalul de timp reprezentat de perioada studiilor într-o instituţie militară de învăţământ superior poate fi luat în calcul la stabilirea gradaţiei în măsura în care anterior (sau în cursul desfăşurării studiilor) s-a dobândit un grad militar în condiţiile legii, gradul onorific neavând aptitudinea de a face să curgă un termen util pentru dobândirea unei gradaţii.

[21] Conform textului de lege indicat, "vechimea în serviciu - perioada în care o persoană din sistemul de apărare naţională, ordine publică şi securitate naţională s-a aflat în una din următoarele situaţii: (...) 3. a îndeplinit serviciul militar ca militar în termen, militar cu termen redus, elev sau student al unei instituţii militare de învăţământ din sistemul de apărare, ordine publică şi securitate naţională pentru formarea cadrelor militare/poliţiştilor/funcţionarilor publici cu statut special, cu excepţia învăţământului liceal".

13) Decizia nr. 22/2019, publicată în M. Of. nr. 853 din 22 octombrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 19 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, prin raportare la dispoziţiile art. 11 alin. (2) din acelaşi act normativ, data la care începe să curgă termenul de prescripţie pentru introducerea acţiunii în despăgubire reprezintă momentul la care persoana vătămată printr-un act administrativ nelegal a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască întinderea pagubei, nefiind legat în mod direct şi aprioric nici de comunicarea actului administrativ nelegal şi nici de momentul rămânerii definitive a hotărârii de anulare a acestuia.

Considerente:

[...] 63. Problematica supusă analizei, prin sesizarea cu recurs în interesul legii, se referă la stabilirea momentului de la care începe să curgă termenul de prescripţie pentru introducerea acţiunii în despăgubire, întemeiată pe dispoziţiile art. 19 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004.

64. Astfel cum a fost formulată, respectiv "Interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 19 din Legea nr. 554/2004, prin raportare la dispoziţiile art. 11 alin. (2) din acelaşi act normativ, în sensul de a se stabili care este momentul de la care începe să curgă termenul de prescripţie pentru introducerea acţiunii în despăgubire, respectiv de la momentul comunicării actului administrativ nelegal sau de la data rămânerii definitive a hotărârii de anulare a acestui act", problema de drept vizează două momente, cel al comunicării actului administrativ nelegal sau cel al rămânerii definitive a hotărârii de anulare a acestui act.

65. Prin actul de sesizare, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie evidenţiază trei opinii exprimate în practica judiciară şi o împărtăşeşte pe cea din urmă.

66. Opinia majoritară este în sensul că momentul de la care începe să curgă termenul de prescripţie pentru introducerea acţiunii în despăgubire este cel al rămânerii definitive a hotărârii de anulare a actului administrativ vătămător.

67. În cea de a doua opinie, instanţele de judecată au considerat că termenul de prescripţie reglementat de art. 19 din Legea nr. 554/2004 începe să curgă din momentul în care actul administrativ vătămător le-a fost adus la cunoştinţă, când reclamanţii aveau cunoştinţă de întinderea pagubei.

68. Ultima orientare jurisprudenţială, apreciată şi de autorul sesizării ca fiind în litera şi spiritul legii, evidenţiază că momentul cunoaşterii întinderii prejudiciului constituie o împrejurare de fapt care nu este, în mod direct, legată nici de comunicarea actului administrativ nelegal şi nici de momentul rămânerii definitive a hotărârii de anulare a acestuia.

69. În acelaşi sens este şi dezlegarea pe care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie o va da acestei probleme de drept, pentru următoarele considerente:

70. Art. 18 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 trasează coordonatele generale ale conţinutului hotărârii judecătoreşti pronunţate de instanţa de contencios administrativ, fără a trata în mod diferenţiat contenciosul obiectiv (de anulare) şi contenciosul subiectiv.

71. Consacrând caracterul de plină jurisdicţie al contenciosului administrativ subiectiv, art. 18 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 554/2004 prevede că instanţa care soluţionează acţiunea poate să anuleze, în tot sau în parte, actul administrativ, să oblige autoritatea publică pârâtă să emită un act administrativ ori să elibereze un certificat, o adeverinţă sau orice alt înscris, să se pronunţe

asupra legalităţii actelor sau operaţiunilor administrative care au stat la baza emiterii actului dedus judecăţii şi care nu pot fi atacate separat, conform art. 8 alin. (1) din lege.

72. Prevederea cuprinsă în art. 18 alin. (3) din lege ("În cazul soluţionării cererii, instanţa va hotărî şi asupra despăgubirilor pentru daunele materiale şi morale cauzate, dacă reclamantul a solicitat acest lucru") conduce la concluzia că instanţa nu are dreptul de a dispune din oficiu înlăturarea consecinţelor nefavorabile ale actului tipic sau asimilat considerat nelegal, ci trebuie să fie învestită în acest sens de către reclamant, printr-un capăt de cerere expres formulat.

73. Din interpretarea sistematică a dispoziţiilor art. 18 alin. (3) din Legea nr. 554/2004, în corelaţie cu normele cuprinse în art. 8 din lege, ce reglementează obiectul acţiunii judiciare, rezultă că instanţa poate acorda despăgubiri pentru prejudiciul moral sau material numai în cazul acţiunilor în contencios subiectiv, deoarece acţiunile întemeiate pe încălcarea unui interes legitim public pot avea ca obiect numai anularea actului sau obligarea autorităţii pârâte să emită un act sau un alt înscris, respectiv să efectueze o anumită operaţiune administrativă.

74. Pentru angajarea răspunderii administrativ-patrimoniale a autorităţii publice pârâte este necesară îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiţii, deduse din interpretarea prevederilor art. 1.349 şi art. 1.357 şi următoarele din Codul civil, în corelaţie cu normele care configurează regimul juridic al contenciosului administrativ: existenţa unei fapte ilicite constând într-un act administrativ nelegal anulat de instanţă sau a unui refuz nejustificat ori a nerezolvării în termen a unei cereri, constatată ca atare de instanţă; producerea unui prejudiciu; dovada legăturii de cauzalitate între actul administrativ nelegal şi prejudiciul suferit de reclamant.

75. În situaţia în care persoana vătămată, din cauza necunoaşterii cuantumului pagubei ori din alte motive, nu a formulat cererea pentru despăgubiri odată cu acţiunea prin care a cerut anularea actului, are posibilitatea de a acţiona în condiţiile art. 19 din Legea nr. 554/2004.

76. Intitulat "Termenul de prescripţie pentru despăgubiri", art. 19 din Legea nr. 554/2004 are, în realitate, un obiect de reglementare mai larg, stabilind reguli privind: 1. condiţiile de admisibilitate a acţiunii în despăgubiri; 2. durata şi data de la care curge termenul de prescripţie; 3. instanţa competentă şi 4. procedura aplicabilă.

77. Cererea pentru despăgubiri formulată pe cale separată, întemeiată pe dispoziţiile art. 19 din Legea nr. 554/2004, este condiţionată de existenţa unei hotărâri judecătoreşti prin care să fi fost admisă acţiunea îndreptată împotriva actului administrativ nelegal, tipic sau asimilat, pentru că repararea pagubei persoanei vătămate este o latură intrinsecă litigiului administrativ. În caz contrar, reclamantul nu poate recurge decât la calea dreptului comun pentru angajarea răspunderii delictuale a autorităţii publice, în condiţiile prevăzute de Codul civil.

78. Din interpretarea sistematică a prevederilor art. 1 alin. (1) şi (2), art. 8, art. 11 şi art. 18 din Legea nr. 554/2004, care transpun în plan normativ prevederea cu rang de principiu cuprinsă în art. 52 din Constituţia României, se conturează regula acţiunii în contencios subiectiv de plină jurisdicţie, conţinând şi capătul de cerere privind plata de despăgubiri pentru repararea pagubei şi înlăturarea consecinţelor vătămătoare ale actului administrativ - tipic sau asimilat - nelegal. De aceea, calea procesuală reglementată prin art. 19 din lege este una de excepţie, la care ar trebui să se recurgă numai atunci când speţa oferă elemente apte să conducă la concluzia că reclamantul nu avea, în mod rezonabil, posibilitatea să cunoască întinderea pagubei încă de la data formulării acţiunii în anulare, în cadrul termenelor prevăzute în art. 11 din Legea nr. 554/2004.

79. Termenul de prescripţie are durata de un an şi curge de la data la care reclamantul a cunoscut sau trebuia să cunoască întinderea pagubei, art. 19 preluând, în privinţa începutului prescripţiei extinctive, regulile generale din materia prescripţiei dreptului la acţiune în

răspundere pentru paguba cauzată prin fapta ilicită şi în cazurile asimilate. Momentul la care persoana vătămată a cunoscut sau trebuia să cunoască întinderea pagubei este o chestiune de fapt care se stabileşte în funcţie de circumstanţele cauzei, luându-se în considerare natura, conţinutul şi efectele conduitei administrative nelegale.

80. Trimiterea pe care alin. (2) al art. 19 din Legea nr. 554/2004 o face la termenul prevăzut de art. 11 alin. (2), printr-o tehnică legislativă ce poate genera confuzii, poate fi interpretată numai ca referindu-se la durata de un an a termenului de prescripţie şi nicidecum extinsă la natura juridică şi la punctul de plecare. În caz contrar, s-ar ajunge la o contradicţie cu alin. (1) al art. 19, care stabileşte natura termenului ca fiind de prescripţie, în timp ce art. 11 alin. (2) reglementează un termen substanţial de decădere, care curge de la data comunicării actului administrativ.

81. Analizând regulile generale din materia prescripţiei dreptului la acţiune în răspundere, se constată că în sistemul vechiului Cod civil, ca şi în acela al Decretului nr. 167/1958 privitor la prescripţia extinctivă, republicat (Decretul nr. 167/1958), începutul prescripţiei are ca regulă generală caracter abstract, obiectiv, iar nu subiectiv ori, după caz, mixt, din moment ce art. 1886 din Codul civil de la 1864 statuează că "Nicio prescripţie nu poate începe a curge mai înainte de a se naşte acţiunea supusă acestui mod de stingere", în timp ce art. 7 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958 prevede, la rândul său, că "Prescripţia începe să curgă de la data când se naşte dreptul la acţiune (...)".

82. Şi în Codul civil anterior, dar şi în Decretul nr. 167/1958 fie se confundă naşterea dreptului la acţiune cu începutul prescripţiei extinctive, fie se pun pe acelaşi plan cele două momente, deşi ele ar trebui să fie clar disociate, cel puţin la nivel teoretic şi de principiu. Într-adevăr, naşterea dreptului la acţiune este data la care dreptul subiectiv a fost încălcat, nesocotit ori, după caz, trebuia exercitat, pe când începutul prescripţiei extinctive este data la care titularul dreptului la acţiune are posibilitatea materială, dar şi juridică, de a face acte de întrerupere a prescripţiei, respectiv de a acţiona în justiţie.

83. Potrivit dispoziţiilor art. 8 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripţia extinctivă: "Prescripţia dreptului la acţiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde de ea. Dispoziţiile alineatului precedent se aplică prin asemănare şi în cazul îmbogăţirii fără just temei."

84. Această regulă se caracterizează prin stabilirea alternativă a două momente de la care începe să curgă prescripţia: un moment subiectiv, constând în data când cel păgubit a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde de ea, şi un moment obiectiv, constând în data - judecătoreşte stabilită - când păgubitul trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde de ea.

85. Regula generală prevăzută de art. 2.523 din actualul Cod civil dispune: "Prescripţia începe să curgă de la data când titularul dreptului la acţiune a cunoscut sau, după împrejurări, trebuia să cunoască naşterea lui." Potrivit art. 2.526 din cod, "Când este vorba de prestaţii succesive, prescripţia dreptului la acţiune începe să curgă de la data la care fiecare prestaţie devine exigibilă, iar dacă prestaţiile alcătuiesc un tot unitar, de la data la care ultima prestaţie devine exigibilă", iar în cazul acţiunii în răspundere pentru pagubele cauzate prin fapte ilicite, art. 2.528 alin. (1) din Codul civil prevede că "Prescripţia dreptului la acţiune în repararea unei pagube care a fost cauzată printr-o faptă ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât şi pe cel care răspunde de ea".

86. Aşa după cum rezultă din textele de lege citate, regula generală instituită de noul Cod civil privind începutul prescripţiei extinctive are, de asemenea, un caracter mixt, prezentând caracteristica stabilirii - alternativ - a două momente de la care prescripţia începe să curgă, şi anume: un moment subiectiv, principal, constând în data cunoaşterii naşterii dreptului la acţiune, şi un moment obiectiv, subsidiar, constând în data când, după împrejurări, trebuia cunoscută naşterea acestui drept.

87. Prin urmare, simpla încălcare a dreptului subiectiv, deşi implică naşterea dreptului la acţiune, nu atrage şi începutul prescripţiei extinctive, dacă titularul dreptului la acţiune nu a cunoscut, în mod efectiv, actele sau faptele de care legea leagă naşterea dreptului la acţiune şi nici, după împrejurări, nu trebuia să le cunoască. Dacă titularul dreptului la acţiune nu are cunoştinţă de elementele minime care fundamentează dreptul său, respectiv actul sau faptul juridic, licit sau ilicit, şi cel care este ţinut să răspundă, atunci nu poate acţiona, astfel încât, dacă prescripţia ar începe să curgă, curgerea ar fi nejustificată, căci aceste elemente pot să nu fie cunoscute, după cum s-a arătat, la data încălcării dreptului subiectiv.

88. În felul acesta, prin noua regulă edictată, legiuitorul încearcă să evite riscul ca prescripţia să se împlinească înainte ca ea să fi început efectiv să curgă, deoarece titularului dreptului la acţiune nu i se poate reproşa inacţiunea, cât timp nu avea posibilitatea reală de a face acte întreruptive, din cauza necunoaşterii existenţei dreptului sau a exigibilităţii acestuia ori a celui care ar fi ţinut să răspundă, după caz.

89. În sistemul actualului Cod civil, momentul începutului prescripţiei extinctive, în lipsa unei reguli speciale, trebuie determinat de instanţa de judecată numai pe baza unui probatoriu complex, deoarece trebuie stabilită nu numai data naşterii dreptului la acţiune, ci şi dacă titularul lui avea cunoştinţă ori trebuia să cunoască acest fapt.

90. În concluzie, aşa cum a arătat şi autorul sesizării, momentul la care persoana vătămată printr-un act administrativ nelegal a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască întinderea pagubei constituie o împrejurare de fapt, care trebuie dovedită printr-un probatoriu serios, nefiind legată în mod direct şi aprioric nici de comunicarea actului administrativ nelegal şi nici de momentul rămânerii definitive a hotărârii de anulare a acestuia.

14) Decizia nr. 23/2019, publicată în M. Of. nr. 142 din 21 februarie 2020

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bucureşti şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 3 lit. a), b), e) şi f) şi art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 raportat la art. 120 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006 sau, după caz, art. 52 alin. (1) din Legea nr. 93/2009, art. 632 alin. (2) şi art. 272 din Codul de procedură civilă ori, după caz, art. 5 din Legea nr. 455/2001, contractul privind serviciile financiare încheiat la distanţă în conformitate cu dispoziţiile art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 constituie titlu executoriu în lipsa semnăturii olografe sau a semnăturii electronice extinse, cu excepţia situaţiei în care părţile impun semnătura drept condiţie de validitate a contractului.

Considerente:

[...] 43. Titularul sesizării solicită unificarea practicii judiciare cu privire la caracterul de titlu executoriu al contractelor privind serviciile financiare încheiate la distanţă care nu cuprind semnătura olografă sau, după caz, semnătura electronică extinsă.

44. Practica judiciară neunitară invocată relevă faptul că aceste contracte intră sub sfera de incidenţă a dispoziţiilor Ordonanţei Guvernului nr. 85/2004 privind protecţia consumatorilor la încheierea şi executarea contractelor la distanţă privind serviciile financiare, practica fiind centrată preponderent pe contractele de credit.

45. Însă, faţă de dispoziţiile art. 3 lit. e) din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004, care definesc noţiunea de "tehnică de comunicaţie la distanţă" şi, faţă de tipurile de contracte deduse judecăţii, a căror calificare drept titluri executorii a generat practica neunitară, sunt supuse analizei de faţă exclusiv contractele la distanţă încheiate în formă electronică ori prin mijloace electronice (mijloacele electronice sunt definite de art. 1 pct. 2 din Legea nr. 365/2002 privind comerţul electronic).

46. Este de menţionat că, prin prezenta decizie, nu se intră în sfera de demarcaţie a celor două tipuri de contracte (încheiate în formă electronică ori prin mijloace electronice), întrucât aceasta are influenţă în privinţa probaţiunii, fiind fără relevanţă asupra problematicii caracterului de titlu executoriu al unor astfel de contracte.

47. "Tehnica de comunicaţie la distanţă" este definită de art. 3 lit. e) din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 drept orice mijloc care, fără a necesita prezenţa fizică simultană a celor două părţi, consumator şi furnizor, poate fi folosit pentru comercializarea ori promovarea la distanţă a serviciilor financiare.

48. Doctrina şi jurisprudenţa au asimilat tehnicilor de comunicaţie la distanţă telefonul (art. 5 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004), accesarea paginilor de internet ale furnizorilor, email-ul, serviciile poştale clasice, internetul, automatele de apel, fax-ul sau telecopiatorul (ultimele trei având o reglementare specială în art. 16 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004).

49. În contextul legal, doctrinar şi jurisprudenţial evocat s-a apreciat contractul la distanţă ca fiind genul, iar contractul în formă electronică sau încheiat prin mijloace electronice ca fiind specia şi numai acest din urmă tip de contract formează obiect al analizei de faţă.

50. În plus, din examinarea coroborată a dispoziţiilor art. 7 alin. (3) teza I cu dispoziţiile art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2014 ("dacă părţile nu au convenit altfel") se poate trage concluzia că părţile pot conveni ca un contract încheiat la distanţă să poată fi încheiat pe baza semnăturii electronice, după cum pot conveni ca manifestarea lor concordantă de voinţă, exprimată în formă electronică sau prin mijloace electronice, să fie materializată în scris, pe suport hârtie, şi să fie întărită prin semnătură olografă. De asemenea, cerinţe legate de semnătură privind diferite tipuri de contracte încheiate la distanţă pot fi impuse prin lege.

51. Numai că recursul în interesul legii de faţă nu are în vedere aceste două ipoteze, ci exclusiv ipoteza contractului încheiat electronic la distanţă, redat pe suport hârtie în scopul demarării procedurii executării silite, fără o semnătură electronică sau olografă, fiind utilă fixarea acestor două premise ale analizei prin identificarea tipului de contract la distanţă dedus judecăţii.

52. Se cuvine evocată ca prezentând importanţă Decizia nr. 7 din 22 ianuarie 2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, care a vizat aplicarea şi interpretarea art. 666 alin. (5) pct. 2, 3, 4 din Codul de procedură civilă prin raportare la art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004, decizie prin care sesizarea a fost respinsă ca inadmisibilă.

53. Dezlegările date problemei de drept care a format obiectul întrebării preliminare soluţionate prin Decizia nr. 7 din 22 ianuarie 2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, sunt obligatorii, în considerarea faptului că sesizarea nu a fost respinsă pe aspecte formale, ci, dimpotrivă, Completul pentru dezlegarea problemei de drept a făcut o analiză de fond a dispoziţiilor art. 8 din Ordonanţa

Guvernului nr. 85/2004 şi a ajuns la concluzia că problema de drept care formează obiectul sesizării nu este aptă să ducă la soluţionarea cauzei pe fond (considerentul 91).

54. În contextul dat, faţă de dispoziţiile art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă, în soluţionarea prezentului recurs în interesul legii există obligaţia de a ţine cont de faptul că, în considerentul 81, s-au reţinut următoarele:

"În temeiul acestei prevederi legale, momentul încheierii contractului la distanţă privind serviciile financiare este momentul primirii mesajului de confirmare de către consumator, referitor la comanda sa, fără a fi necesară semnătura olografă sau electronică pentru determinarea momentului la care contractul este valabil încheiat şi produce efecte".

55. De asemenea, prin Decizia nr. 7 din 22 ianuarie 2018, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat asupra faptului că, în raport cu prevederile art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004, contractul se încheie în mod valabil la momentul primirii mesajului de confirmare de către consumator, referitor la comanda sa şi că pentru valabila încheiere a acestui tip de contract nu este nevoie de semnătură olografă sau electronică.

56. Din perspectiva dispoziţiilor Codului de procedură civilă, contractul privind serviciile financiare încheiate la distanţă reprezintă un înscris pe suport informatic, potrivit celor prevăzute de art. 266 şi art. 282 din Codul de procedură civilă, şi are regimul probator descris de art. 283 din Codul de procedură civilă - prezumţia de validitate a înscrierii -, precum şi puterea doveditoare stabilită prin prevederile art. 284 din Codul de procedură civilă.

57. Totodată, un astfel de contract are caracter executoriu, atât din perspectiva dispoziţiilor art. 52 alin. (1) din Legea nr. 93/2009, cât şi din perspectiva dispoziţiilor art. 120 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006.

58. Cele două texte au conţinut identic şi conferă contractelor de credit încheiate cu o instituţie bancară sau cu una nebancară caracter de titlu executoriu.

59. Analiza textelor legale evocate pleacă de la premisa subînţeleasă a unor contracte bancare (specie a contractelor de servicii financiare), inclusiv contracte încheiate la distanţă, valabil încheiate.

60. Or, în condiţiile în care s-a statuat asupra valabilităţii acestor contracte în lipsa semnăturii olografe, coroborarea art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 cu art. 52 alin. (1) din Legea nr. 93/2009 şi cu art. 120 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006 impune concluzia că, odată stabilit momentul încheierii valabile a contractului, acesta din urmă dobândeşte şi calitatea de titlu executoriu, în lipsa oricărei alte condiţionări legale.

61. Pentru a trage această concluzie trebuie plecat, distinct de dispoziţiile art. 52 alin. (1) din Legea nr. 93/2009 şi ale art. 120 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006, şi de la analiza de ansamblu a reglementării specifice contractelor la distanţă - Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 (a cărei aplicare prioritară se impune a fi făcută, conform principiului specialia generalibus derogant), care nu prevede nicio obligaţie în sarcina părţilor contractante de a semna convenţia încheiată în condiţiile art. 8 ulterior acestui moment, prin semnătură olografă ori electronică.

62. Se apreciază, de altfel, că o atare obligaţie, pe lângă faptul că nu este impusă de actul normativ aplicabil, ar fi chiar în contradicţie cu mecanismul încheierii contractelor la distanţă, inter absentes, precum şi cu specificul contractelor referitoare la servicii financiare, la comerţul electronic, bazat pe celeritate şi pe lipsa formalismului, contractele de acest gen ţinând de activitatea comercială şi fiind funciarmente contracte care se încheie solo consensu.

63. În acest sens sunt şi dispoziţiile art. 34 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 50/2010, care prevăd: "La momentul semnării contractului, toate părţile contractante primesc câte un exemplar original al contractului de credit, cu excepţia contractelor încheiate la distanţă."

64. Ca argument complementar celor deja expuse pot fi invocate şi dispoziţiile art. 7 alin. (1) din Legea nr. 365/2002 privind comerţul electronic, care prevăd: "Contractele încheiate prin mijloace electronice produc toate efectele pe care legea le recunoaşte contractelor, atunci când sunt întrunite condiţiile cerute de lege pentru validitatea acestora".

65. Or, aşa cum s-a reţinut, contractele la distanţă încheiate electronic în condiţiile art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 sunt, în lipsă de stipulaţie expresă contrară a părţilor sau a legiuitorului, valabil încheiate fără semnătură, iar unul dintre efectele pe care legea - art. 7 alin. (1) din Legea nr. 365/2002 - îl leagă de valabilitatea lor este calitatea lor de titlu executoriu.

66. Din perspectiva semnăturii electronice sunt semnificative dispoziţiile art. 1 din Regulamentul (UE) nr. 910/2014, care prevăd:

"În vederea asigurării bunei funcţionări a pieţei interne, vizând în acelaşi timp un nivel adecvat de securitate a mijloacelor de identificare electronică şi a serviciilor de încredere, prezentul regulament:

(a) stabileşte condiţiile în care statele membre recunosc mijloacele de identificare electronică a persoanelor fizice şi juridice care intră sub incidenţa unui sistem notificat de identificare electronică al unui alt stat membru;

(b) stabileşte norme pentru serviciile de încredere, în special pentru tranzacţiile electronice şi

(c) stabileşte un cadru juridic pentru semnăturile electronice, sigiliile electronice, mărcile temporale electronice, documentele electronice, serviciile de distribuţie electronică înregistrate şi serviciile de certificare pentru autentificarea unui site internet".

67. Sunt semnificative şi dispoziţiile art. 3 pct. 11 şi 12 din acelaşi regulament, care definesc semnătura electronică şi semnătura electronică calificată.

68. De asemenea, din examinarea dispoziţiilor art. 6 alin. 1 din Regulamentul (UE) nr. 910/2014 reiese că sunt recunoscute în primul stat membru mijloacele de identificare electronică emise într-un alt stat membru atunci când este necesară o identificare electronică în temeiul dreptului intern sau al practicii naţionale.

Art. 6 alin. 1 prevede:

"Atunci când este necesară o identificare electronică care utilizează un mijloc de identificare electronică şi o autentificare în temeiul dreptului intern sau al practicii administrative naţionale pentru a accesa un serviciu prestat online de un organism din sectorul public într-un stat membru, mijloacele de identificare electronică emise într-un alt stat membru sunt recunoscute în primul stat membru în scopul autentificării transfrontaliere a respectivului serviciu online, cu condiţia să fie îndeplinite următoarele condiţii:

(a) mijloacele de identificare electronică să fie emise în cadrul unui sistem de identificare electronică inclus în lista publicată de Comisie în temeiul articolului 9;

(b) nivelul de asigurare al respectivelor mijloace de identificare electronică să corespundă unui nivel de asigurare egal sau mai ridicat decât nivelul de asigurare impus de organismul din sectorul public relevant pentru a accesa respectivul serviciu online în primul stat membru, cu condiţia ca nivelul de asigurare al mijloacelor de identificare electronică respective să corespundă nivelului de asigurare substanţial sau ridicat;

(c) organismul din sectorul public relevant utilizează nivelul de asigurare «substanţial» sau «ridicat» în legătură cu accesarea online a serviciului respectiv.

Această recunoaştere trebuie să aibă loc în termen de cel mult 12 luni de la publicarea de către Comisie a listei menţionate la primul paragraf litera (a)".

69. În această ordine de idei, în cazul unor astfel de contracte, care au regim special din punct de vedere formal, problema semnăturii olografe sau electronice este lipsită de relevanţă prin raportare la art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004, ea putând căpăta importanţă exclusiv în situaţia în care există o cerinţă legală ori un acord neîndoielnic al părţilor, care să lege validitatea contractului de forma scrisă a acestuia şi de semnătura olografă ori electronică.

70. Odată stabilită validitatea contractului, nu există niciun temei legal de respingere a cererii de executare silită în temeiul art. 666 alin. (5) pct. 3 din Codul de procedură civilă, întrucât semnătura, atunci când nu este convenită de părţi, nu reprezintă o condiţie de formă impusă de legea specială, acest contract putând constitui temei al executării în condiţiile art. 632 alin. (2) din Codul de procedură civilă, prin derogare de la dispoziţiile art. 272 din Codul de procedură civilă, prevalenţa art. 8 din Ordonanţa Guvernului nr. 85/2004 faţă de art. 272 din Codul de procedură civilă impunându-se a fi reţinută în baza principiului specialia generalibus derogant.

15) Decizia nr. 24/2019, publicată în M. Of. nr. 1001 din 12 decembrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Avocatul Poporului şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 22 din Legea nr. 104/2003 privind manipularea cadavrelor umane şi prelevarea organelor şi ţesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, republicată, locurile de muncă ale personalului care desfăşoară activitatea în serviciile de anatomie patologică şi prosecturi ale spitalelor, precum şi personalul disciplinelor universitare de anatomie, de histologie, de anatomie patologică şi al catedrei de biologie celulară sunt încadrate ex lege în categoria locurilor de muncă în condiţii deosebite, fără a fi necesară parcurgerea metodologiei prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 261/2001 privind criteriile şi metodologia de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite, cu modificările şi completările ulterioare, şi, respectiv, de Hotărârea Guvernului nr. 246/2007 privind metodologia de reînnoire a avizelor de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite, cu modificările şi completările ulterioare, în ceea ce priveşte criteriile şi metodologia de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite.

Considerente:

[...] 52. Interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 22 din Legea nr. 104/2003 privind manipularea cadavrelor umane şi prelevarea organelor şi ţesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, republicată, a generat practică judiciară neunitară la nivelul instanţelor naţionale în contextul în care instanţele judecătoreşti au fost sesizate cu acţiuni în constatarea încadrării corecte a locurilor de muncă ale reclamanţilor, angajaţi în laboratoarele de prosectură şi toxicologie, de medicină legală şi de analize complementare medico-legale aparţinând spitalelor, în condiţii deosebite de muncă.

53. Consecinţa încadrării corecte, în condiţii deosebite de muncă, a locurilor de muncă în cadrul laboratoarelor de prosectură, medicină legală şi analize complementare medico- legale aparţinând spitalelor o reprezintă diferenţa cotei de contribuţii de asigurări sociale de stat datorate prin compararea condiţiilor normale de muncă cu condiţiile deosebite.

54. Cu alte cuvinte, unele instanţe judecătoreşti au apreciat că, după intrarea în vigoare a prevederilor art. 22 din Legea nr. 104/2003, angajatorul trebuie să achite contribuţiile de asigurări sociale corespunzătoare condiţiilor deosebite de muncă, la bugetul de stat, în cunoştinţa caselor teritoriale de pensii, fără a mai fi necesară parcurgerea formalităţilor vizând obţinerea de avize de la inspectoratul teritorial de muncă, aşa cum impuneau prevederile art. 19 alin. (4) din Legea nr. 19/2000, dispoziţii care făceau trimitere la respectarea criteriilor şi metodologiei de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite, stabilite prin hotărâre a Guvernului, pe baza propunerilor comune ale Ministerului Muncii şi Protecţiei Sociale şi Ministerului Sănătăţii [art. 19 alin. (2) din Legea nr. 19/2000].

55. În acelaşi timp, în situaţii similare, cu ocazia soluţionării acţiunilor judecătoreşti în constatarea încadrării corecte a locurilor de muncă ale reclamanţilor, angajaţi în laboratoarele de prosectură şi toxicologie, de medicină legală şi de analize complementare medico-legale aparţinând spitalelor, în condiţii deosebite de muncă, alte instanţe au apreciat că dispoziţiile art. 22 din Legea nr. 104/2003 nu au semnificaţia condiţiilor deosebite de muncă din art. 19 alin. (1) din Legea nr. 19/2000 (în prezent abrogată prin Legea nr. 263/2010), de vreme ce legiuitorul nu a instituit excepţii de la regula parcurgerii metodologiei de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite, regulă instituită prin Hotărârea Guvernului nr. 261/2001 şi, ulterior, prin Hotărârea Guvernului nr. 246/2007.

56. Aceste din urmă instanţe au mai considerat că Legea nr. 19/2000 a stabilit numai o aptitudine generală a salariaţilor a căror capacitate de muncă este esenţial afectată de expunerea la risc de a le fi încadrată activitatea în condiţii deosebite de muncă în înţelesul conferit de lege, condiţiile concrete de obţinere a folosului practic, anume stagiul de cotizare la pensie în condiţii deosebite de muncă, fiind cele detaliate în Hotărârea Guvernului nr. 261/2001 şi, respectiv, în Hotărârea Guvernului nr. 246/2007. Apoi, în opinia aceloraşi instanţe, încadrarea locurilor de muncă în condiţii deosebite, potrivit art. 22 din Legea nr. 104/2003, se referă numai la acordarea, fără alte formalităţi, a sporurilor salariale, a zilelor suplimentare de concediu, la durata timpului de muncă sub 8 ore pe zi, a alimentaţiei de protecţie.

57. În atare situaţie, în cea de-a doua opinie jurisprudenţială s-a mai subliniat faptul că avizul inspectoratului teritorial de muncă constituie o etapă sine qua non în procedura legală de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite, potrivit dispoziţiilor art. 19 din Legea nr. 19/2000.

58. În considerarea argumentelor expuse mai sus, se constată că prima orientare jurisprudenţială dă curs şi eficienţă prevederilor Legii nr. 104/2003, la elaborarea căreia s-a ţinut seama de necesitatea reglementării activităţii de anatomie patologică şi prosectură din spitale, de protecţia medicilor şi a pacienţilor în desfăşurarea activităţii medicale şi de necesitatea reglementării condiţiilor legale şi etice de efectuare a necropsiei şi de preluare a cadavrelor de către instituţiile de învăţământ superior medical în scop didactic sau ştiinţific.

59. Sintagma "condiţii deosebite" este folosită de legiuitor în art. 22 din Legea nr. 104/2003 în ideea evidenţierii acelor locuri de muncă ieşite din comun, neobişnuite, speciale, ca urmare a specificului activităţii decurgând din manipularea cadavrelor şi din prelevarea de organe şi ţesuturi de la cadavre, în vederea transplantului sau în scop didactic şi ştiinţific.

60. Aceste activităţi se desfăşoară numai în compartimentele de prosectură, iar autopsiile anatomopatologice se realizează numai în spitale sau în instituţii de medicină legală, cum se arată în art. 7 din Legea nr. 104/2003, aşa încât, în contextul aceleiaşi legi, a fost subliniat caracterul deosebit al condiţiilor de muncă decurgând din desfăşurarea activităţii de către personalul specializat identificat în art. 22 din acelaşi act normativ.

61. Până la apariţia textului legal analizat, personalul de specialitate evidenţiat anterior, alături de alte categorii profesionale din diverse alte domenii de specialitate, era încadrat în locuri de muncă în condiţii deosebite numai cu respectarea criteriilor şi metodologiei de încadrare prevăzute la art. 19 alin. (2) din Legea nr. 19/2000. Corelativ, apărea reglementată obligaţia angajatorului de a obţine avizul inspectoratului teritorial de muncă pentru încadrarea locurilor de muncă în condiţii deosebite, potrivit dispoziţiilor art. 19 alin. (5) din acelaşi act normativ.

62. Faptul că legiuitorul a indicat în concret cum personalul de specialitate, avut în vedere prin Legea nr. 104/2003, îşi desfăşoară activitatea în servicii care se încadrează în categoria locurilor de muncă în condiţii deosebite, fără nicio altă trimitere la prevederi legale adiacente domeniului de interes în discuţie, fără nicio altă referire la criterii şi metodologii de încadrare a locurilor de muncă din care să rezulte caracterul deosebit al condiţiilor de muncă în care îşi prestează activitatea sus- amintitul personal de specialitate, întăreşte concluzia că după apariţia Legii nr. 104/2003 nu mai subzistă obligaţia angajatorului de a parcurge procedura metodologică prevăzută de Hotărârea Guvernului nr. 261/2001 şi, respectiv, de Hotărârea Guvernului nr. 246/2007, acte normative al căror scop îl reprezenta, după cum s-a arătat, tocmai stabilirea unor astfel de locuri de muncă în categoria locurilor de muncă în condiţii deosebite.

63. Nu poate fi reţinut silogismul juridic aflat la baza celei de-a doua orientări jurisprudenţiale în cuprinsul căruia numai premisa reglementării salarizării personalului specializat, identificat în art. 22 din Legea nr. 104/2003, s-ar afla la baza apariţiei actului normativ examinat, cu excluderea celorlalte considerente precum cele referitoare la eliminarea obţinerii de avize de la inspectoratul teritorial de muncă - avize care să ateste caracterul deosebit al condiţiilor de muncă în care îşi desfăşoară activitatea personalul specializat - ori referitoare la stagiul de cotizare în sistemul public de pensii, în lumina apariţiei Legii nr. 104/2003.

64. Nicăieri în cuprinsul legii analizate nu se face vreo diferenţiere între salarizarea personalului de specialitate, identificat în art. 22, şi condiţiile în care angajatorului personalului de specialitate îi revine obligaţia de a contribui la stagiul de cotizare în sistemul public de pensii.

65. Sintagma "condiţii deosebite de muncă" trebuie avută în vedere în mod unitar, atât din perspectiva faptului că legiuitorul a eliminat de plin drept, în mod automat, posibilitatea ca aceste locuri de muncă să se încadreze în condiţii normale de muncă, cât şi din perspectiva drepturilor şi obligaţiilor ce le revin angajaţilor şi angajatorului, cu consecinţe practice asupra salarizării şi asupra cotei de contribuţii la sistemul public de pensii. De altfel, unul dintre motivele pentru care, în baza Legii nr. 19/2000, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 104/2003, angajatorul trebuia să obţină avizul de încadrare a locurilor de muncă în condiţii deosebite, l-a constituit şi faptul că factorii decidenţi, implicaţi în această procedură, urmăreau în permanenţă o îmbunătăţire, o normalizare a condiţiilor de muncă analizate, în vederea prevenirii accidentelor de muncă şi a îmbolnăvirilor profesionale [art. 8 alin. (3) din Hotărârea Guvernului nr. 261/2001, act abrogat prin Hotărârea Guvernului nr. 246/2007]. Acest lucru permitea inclusiv acreditarea ideii că încadrarea salariaţilor într-o grupă superioară de muncă, rezultată din evaluarea condiţiilor deosebite ori speciale de muncă, putea avea nu doar un caracter permanent, ci şi unul temporar.

66. În prezent s-a renunţat la a se mai vorbi despre caracterul temporar al condiţiilor deosebite de muncă în care îşi desfăşoară activitatea personalul de specialitate identificat în prevederile art. 22 din Legea nr. 104/2003.

67. Omisiunea legiuitorului de a mai trimite la alte acte normative, prin care sunt reglementate proceduri metodologice al căror scop îl reprezintă tocmai evaluarea şi clasificarea

unor locuri de muncă în categoria locurilor de muncă în condiţii deosebite, denotă fără putinţă de tăgadă intenţia acestuia de a sublinia, pe de o parte, faptul că încadrarea respectivelor locuri de muncă în condiţii deosebite este permanentă şi, pe de altă parte, că este necesară în permanenţă o compensare corelativă a eforturilor şi a riscurilor profesionale la care se expun persoanele din prevederile legale sus-menţionate, compensare în care se include şi obţinerea de beneficii la data deschiderii drepturilor de pensie.

68. Prin urmare, prima orientare a jurisprudenţei este în litera şi în spiritul legii, în sensul că Legea nr. 104/2003 conţine dispoziţii speciale, derogatorii de la dreptul comun, de încadrare a unor locuri de muncă în condiţii deosebite, nemaifiind necesară parcurgerea procedurii reglementate de Hotărârea Guvernului nr. 261/2001 şi, respectiv, de Hotărârea Guvernului nr. 246/2007.

16) Decizia nr. 27/2019, publicată în M. Of. nr. 152 din 25 februarie 2020

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Craiova.*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 16 alin. (2), (3), (5), (6), (7), (9), (10), art. 19 alin. (3), art. 20 alin. (3), art. 35 alin. (3) şi art. 41 alin. (4) din Legea energiei electrice nr. 13/2007, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv a dispoziţiilor art. 12 alin. (2), (3), (5), (6), (8), (10) şi (11), art. 14 alin. (3), art. 15 alin. (3), art. 30 alin. (4) şi art. 44 alin. (4) din Legea energiei electrice şi a gazelor naturale nr. 123/2012, cu modificările şi completările ulterioare, stabileşte că:

Titularii dreptului de proprietate privată afectaţi de capacităţile energetice pot pretinde indemnizaţii pentru lipsa de folosinţă numai în măsura în care capacităţile energetice au fost realizate după intrarea în vigoare a Legii energiei electrice nr. 13/2007; pentru capacităţile energetice realizate anterior, exercitarea de către titularii autorizaţiilor de înfiinţare şi de către titularii licenţelor a drepturilor de uz şi de servitute se face cu titlu gratuit, potrivit dispoziţiilor speciale în vigoare la data punerii lor în funcţiune.

Titularii dreptului de proprietate privată afectaţi de capacităţile energetice pot pretinde despăgubiri pentru prejudiciile cauzate de titularii autorizaţiilor de înfiinţare şi de titularii licenţelor, în exercitarea drepturilor de uz şi de servitute, indiferent de momentul realizării capacităţii energetice (anterior sau ulterior intrării în vigoare a Legii energiei electrice nr. 13/2007).

Dispoziţiile art. 35 alin. (3) şi art. 41 alin. (4) din Legea nr. 13/2007, respectiv cele ale art. 30 alin. (4) şi art. 44 alin. (4) din Legea nr. 123/2012 se opun ca titularii dreptului de proprietate privată afectaţi de reţelele electrice de transport ori de distribuţie existente la data intrării în vigoare a legii să obţină indemnizare pentru lipsa de folosinţă de la titularul dreptului de proprietate asupra terenurilor pe care se situează respectivele capacităţi energetice, întemeiată pe această cauză.

Considerente:

[...] 84. Situaţia de fapt pe care se grefează cvasimajoritatea proceselor în care au fost pronunţate hotărârile judecătoreşti ataşate memoriului de recurs în interesul legii presupune existenţa unor capacităţi energetice, construite în perioada anterioară anului 1989, pe terenuri care se aflau atunci în proprietate de stat sau cooperatistă.

85. Evoluţia legislativă în domeniu este următoarea:

a) Decretul nr. 76/1950, abrogând dispoziţiile contrare din Legea asupra energiei din 7 iulie 1930, cu modificările ulterioare, şi din Legea pentru organizarea exploatărilor comunale din 7 mai 1938, cu modificările ulterioare, a stabilit, în art. 1, că dreptul de a produce, transporta, distribui şi vinde energie electrică aparţine statului şi a conferit, în art. 23, beneficiarilor autorizaţiilor de construire şi de exploatare a uzinelor şi reţelelor electrice dreptul de a cere exproprierea bunurilor imobile proprietate particulară şi de a instala şi întreţine stâlpi susţinători ai reţelelor electrice, cabluri subterane, conductori aerieni, posturi de transformare sau de conexiune şi altele asemenea; a mai acordat dreptul de a aşeza şi întreţine suporţi şi ancoraje pentru reţele, pe clădiri, dreptul de a utiliza străzile şi drumurile publice, precum şi proprietăţile particulare în scopul accesului la construcţia proiectată şi pentru întreţinerea şi exploatarea instalaţiilor, dreptul de a tăia arborii care ar putea provoca întreruperi, de a interzice proprietarilor imobilelor învecinate de a construi, instala sau depozita orice obiecte care ar putea prejudicia buna funcţionare a instalaţiilor electrice şi dreptul de a interzice construirea de noi clădiri şi de orice fel de "construcţiuni" sub liniile de transport principale: 220, 110, 35 şi 25 kW;

b) Decretul nr. 76/1950 a fost abrogat de Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 63/1998, act normativ care a reglementat autorizarea şi concesionarea capacităţilor energetice, inclusiv drepturile şi obligaţiile participanţilor la raporturile juridice ce iau naştere în baza legii.

Astfel, art. 44 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 63/1998 a stabilit că realizarea de noi capacităţi energetice de producere, de transport, de distribuţie a energiei electrice şi/sau termice, reabilitarea şi retehnologizarea celor existente, precum şi punerea în funcţiune a acestora sunt supuse autorizării; unei cerinţe similare erau supuse exploatarea comercială a capacităţilor de producere, de transport şi a celor de distribuţie a energiei electrice şi termice, precum şi orice activităţi de intermediere profesională a furnizării de energie electrică şi termică.

Autorizaţia de funcţionare şi cea de utilizare au dat naştere la o serie de drepturi asupra terenurilor şi altor bunuri proprietate privată a altor persoane fizice sau juridice, enumerate în art. 53 şi 54: dreptul de uz pentru executarea lucrărilor necesare realizării, reabilitării sau retehnologizării capacităţii energetice, dreptul de uz pentru asigurarea funcţionării normale a capacităţii, pentru reviziile, reparaţiile şi intervenţiile necesare, servitutea de trecere subterană, de suprafaţă sau aeriană pentru instalarea de reţele de conducte, linii sau de alte echipamente aferente capacităţii energetice şi pentru accesul la locul de amplasare a acestora, dreptul de a obţine restrângerea sau încetarea unor activităţi care ar putea pune în pericol persoane sau bunuri şi de dreptul de acces la utilităţile publice.

În mod corelativ, aceleaşi prevederi instituiau şi obligaţia de indemnizare a proprietarilor terenurilor ori a titularilor activităţilor afectate şi cea de despăgubire pentru prejudiciile cauzate.

c) Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 63/1998 a fost abrogată prin Legea nr. 318/2003 şi respinsă prin Legea nr. 380/2003.

Noul act normativ, Legea nr. 318/2003, recunoscând drepturile titularilor de autorizaţii de înfiinţare şi de licenţă asupra proprietăţii terţilor într-o manieră similară reglementării anterioare, a stabilit însă, în art. 16 alin. (4) teza întâi, că drepturile de uz şi de servitute se exercită cu titlu gratuit; teza a doua a aceluiaşi alineat a instituit obligaţia titularilor de licenţă de a plăti despăgubiri, în măsura în care, cu ocazia intervenţiei pentru retehnologizări, reparaţii, revizii, avarii, se produc pagube proprietarilor din vecinătatea capacităţilor energetice.

d) Atât Legea nr. 13/2007, cât şi Legea nr. 123/2012, stabilind că lucrările de realizare şi retehnologizare a capacităţilor energetice pentru care se acordă autorizaţii, precum şi activităţile şi serviciile pentru care se acordă licenţe sunt de interes public, au reglementat succesiv, prin

dispoziţiile care fac obiectul prezentei sesizări, drepturile şi obligaţiile de care beneficiază, respectiv care revin titularilor autorizaţiilor de înfiinţare şi de licenţe.

Astfel, art. 16 alin. (2) din Legea nr. 13/2007 prevede că asupra terenurilor şi bunurilor proprietate publică sau privată a altor persoane fizice ori juridice şi asupra activităţilor desfăşurate de persoane fizice sau juridice în vecinătatea capacităţii energetice, titularii autorizaţiilor de înfiinţare şi titularii licenţelor beneficiază, în condiţiile legii, pe durata lucrărilor de realizare şi retehnologizare, respectiv de funcţionare a capacităţii energetice, de următoarele drepturi: dreptul de uz pentru executarea lucrărilor necesare realizării sau retehnologizării capacităţii energetice, dreptul de uz pentru asigurarea funcţionării normale a capacităţii, pentru reviziile, reparaţiile şi intervenţiile necesare, servitutea de trecere subterană, de suprafaţă sau aeriană pentru instalarea de reţele electrice sau alte echipamente aferente capacităţii energetice şi pentru acces la locul de amplasare a acestora, dreptul de a obţine restrângerea sau încetarea unor activităţi care ar putea pune în pericol persoane sau bunuri şi de dreptul de acces la utilităţile publice.

Într-o formulare similară, drepturile de uz şi de servitute sunt recunoscute şi prin art. 12 alin. (2) din Legea nr. 123/2012.

Drepturile în discuţie au ca obiect utilitatea publică, au caracter legal şi se exercită pe toată durata existenţei capacităţii energetice sau, temporar, cu ocazia retehnologizării unei capacităţi în funcţiune, reparaţiei, reviziei, lucrărilor de intervenţie în caz de avarie, după cum rezultă din art. 16 alin. (3) din Legea nr. 13/2007, respectiv din art. 12 alin. (3) din Legea nr. 123/2012.

Aceste acte normative reglementează însă diferit regimul juridic al drepturilor conferite titularilor autorizaţiilor de înfiinţare şi titularilor de licenţe, distingând în funcţie de momentul obiectiv al construirii reţelelor.

Ambele legi în discuţie precizează [în art. 16 alin. (5) din Legea nr. 13/2007, respectiv în art. 12 alin. (5) din Legea nr. 123/2012] că "Exercitarea drepturilor de uz şi de servitute asupra proprietăţilor private afectate de capacităţile energetice, care se vor realiza după intrarea în vigoare a prezentei legi, se face în conformitate cu regulile procedurale privind condiţiile şi termenii referitori la durata, conţinutul şi limitele de exercitare a acestor drepturi, prevăzute într-o convenţie-cadru, precum şi pentru determinarea cuantumului indemnizaţiilor, a despăgubirilor şi a modului de plată a acestora, care se aprobă, împreună cu convenţia-cadru, prin hotărâre a Guvernului, la propunerea ministerului de resort".

e) La 28 iunie 2019 a intrat în vigoare Legea nr. 120/2019 privind unele măsuri necesare pentru realizarea lucrărilor şi implementarea proiectelor de importanţă naţională privind reţeaua electrică de transport (Legea nr. 120/2019).

Cu toate că dispoziţiile acestei legi nu formează obiect al recursului în interesul legii de faţă, este util de precizat că prevederile art. 5 alin. (2) din noua reglementare cuprind o derogare de la textul art. 12 alin. (5) din Legea nr. 123/2012, stabilind că în cazul reţelei electrice de transport care face obiectul proiectelor de importanţă naţională sau de interes comun, realizate după intrarea în vigoare a acestei legi, iniţiatorul proiectului/beneficiarul concesiunii reţelei electrice de transport exercită dreptul de uz şi servitute începând cu data finalizării lucrărilor de construire, cu titlu gratuit şi pentru proprietatea privată a unităţilor administrativ-teritoriale, în virtutea prezentei legi, pe toată durata de viaţă a capacităţii energetice. În ceea ce priveşte drepturile de uz şi de servitute asupra imobilelor proprietate privată, noua lege menţine caracterul oneros al exercitării acestora, în art. 8.

86. Hotărârile judecătoreşti definitive anexate memoriului de recurs în interesul legii au soluţionat litigii între titularii drepturilor de proprietate privată şi titularii de autorizaţii ori de licenţe, prin care cei dintâi au solicitat obligarea celor din urmă la plata de "despăgubiri", raportate la contravaloarea lipsei de folosinţă a terenului.

87. Sub un prim aspect, autorul demersului unificator al jurisprudenţei a arătat că instanţele naţionale au abordat diferit susţinerile părţilor din dosarele care le-au fost deduse judecăţii, vizând posibilitatea proprietarilor terenurilor afectate de edificarea de capacităţi energetice, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 13/2007, de a pretinde contravaloarea lipsei de folosinţă.

88. Este util de subliniat în acest context că, spre deosebire de terminologia utilizată în mod curent în acţiunile în justiţie, în care expresia "despăgubiri pentru lipsa de folosinţă" este frecvent întâlnită, legile în discuţie fac distincţie între indemnizaţie şi despăgubire.

89. Astfel, în sensul legilor supuse interpretării în prezentul recurs în interesul legii, prin noţiunea de indemnizaţie se înţelege o sumă plătită pentru exercitarea dreptului de uz şi de servitute, iar prin noţiunea de despăgubire - o sumă cuvenită pentru acoperirea unui prejudiciu cauzat, fiind indicate chiar şi criteriile de evaluare a despăgubirilor în art. 16 alin. (9) din Legea nr. 13/2007 şi în art. 12 alin. (10) din Legea nr. 123/2012, respectiv suprafaţa de teren afectată cu ocazia efectuării lucrărilor, tipurile de culturi şi plantaţii, precum şi amenajările afectate de lucrări, activităţile restrânse cu ocazia lucrărilor.

90. Evoluţia reglementărilor cu caracter special, prezentată mai sus, relevă că, în afara perioadei în care şi-a produs efectele Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 63/1998 (ale cărei dispoziţii nu formează însă obiect al recursului în interesul legii), de la data intrării în vigoare a Legii nr. 318/2003 şi până la adoptarea Legii nr. 13/2007, legiuitorul a decis ca drepturile de uz şi servitute să fie exercitate cu titlu gratuit. În acest sens se cuvin reiterate dispoziţiile cuprinse în art. 16 alin. (4) teza întâi din Legea nr. 318/2003, potrivit cărora "Exercitarea drepturilor de uz şi de servitute asupra proprietăţilor afectate de capacităţile energetice se realizează cu titlu gratuit pe toată durata existenţei acestora".

91. Odată cu apariţia Legii nr. 13/2007, această chestiune a primit o nouă abordare, fiind instituită natura oneroasă a exercitării drepturilor de uz şi servitute asupra proprietăţilor private afectate de capacităţile energetice, dar aceasta numai în măsura în care respectivele capacităţi ar fi realizate după intrarea în vigoare a legii; aşadar, în aceste limite, caracterul gratuit al exercitării drepturilor de uz şi servitute a dispărut.

92. Din prevederile art. 16 alin. (4) şi (5) din Legea nr. 13/2007, respectiv ale art. 12 alin. (4) şi (5) din Legea nr. 123/2012 rezultă că, dacă proprietarul terenului nu este statul sau unitatea administrativ-teritorială, caz în care exercitarea drepturilor de uz şi de servitute se face cu titlu gratuit, modalitatea de exercitare a acestor drepturi depinde de momentul edificării capacităţii energetice. Astfel, exercitarea drepturilor de uz şi de servitute asupra proprietăţilor private afectate de capacităţile energetice care se vor realiza după intrarea în vigoare a legii se face pe baza unei convenţii-cadru, cu un conţinut anume determinat, care va cuprinde şi cuantumul indemnizaţiei. Per a contrario, dacă astfel de capacităţi au fost realizate înainte de intrarea în vigoare a legii, exercitarea drepturilor în discuţie se face fără încheierea vreunei convenţii şi fără plata vreunei indemnizaţii.

93. În schimb, în ceea ce priveşte despăgubirile pentru prejudiciile cauzate de titularii autorizaţiilor de înfiinţare şi de titularii licenţelor, în exercitarea drepturilor de uz şi de servitute, este de notat că de la data adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 63/1998 şi până în prezent toate actele normative au recunoscut un asemenea drept persoanelor prejudiciate prin

pagube produse cu ocazia exercitării drepturilor de uz şi servitute, fără să îl raporteze la momentul realizării capacităţii energetice.

94. Statuând asupra excepţiilor de neconstituţionalitate a textelor în dezbatere, care au fost întemeiate pe pretinse încălcări ale prevederilor art. 16 şi 44 din Constituţia României, Curtea Constituţională le-a respins, notând că dreptul de proprietate nu este unul absolut, iar conţinutul şi limitele sale sunt stabilite de lege. A mai reţinut că instituirea drepturilor de uz şi servitute asupra proprietăţilor afectate de capacităţi energetice reprezintă o astfel de limitare, justificată de faptul că în acest mod se asigură valorificarea fondului energetic - bun public de interes naţional. Instanţa de contencios constituţional a mai apreciat că exercitarea drepturilor de uz şi de servitute este determinată de un interes major de ordin general şi, ca atare, a considerat că legiuitorul este pe deplin competent să reglementeze condiţiile exercitării atributelor dreptului de proprietate, în aşa fel încât să nu vină în coliziune cu interesele generale sau cu cele particulare legitime ale altor subiecte de drept, instituind nişte limitări rezonabile în valorificarea acestuia. În ceea ce priveşte distincţia operată de lege între titularii dreptului de proprietate privată asupra unor terenuri pe care existau deja capacităţi energetice şi cei pe ale căror terenuri urmează să se realizeze asemenea capacităţi, Curtea Constituţională a reţinut în mod constant că cele două categorii de persoane se diferenţiază prin momentul obiectiv al realizării acelor capacităţi energetice şi a subliniat că noile reglementări din domeniul energiei electrice (Legea nr. 13/2007 şi Legea nr. 123/2012) nu se referă la capacităţile deja realizate la data intrării în vigoare, în condiţii aparte în timp şi într-un alt cadru legislativ, astfel că a apreciat că aplicarea unui tratament diferenţiat celor două categorii de titulari ai dreptului de proprietate privată asupra terenurilor afectate de capacităţi energetice, derivată din situaţia diferită în care se află, în funcţie de reglementarea aplicabilă potrivit principiului tempus regit actum, nu încalcă dispoziţiile art. 16 din Legea fundamentală, referitoare la egalitatea cetăţenilor în faţa legii[22].

95. Prin urmare, o deplină respectare a egalităţii în drepturi presupune luarea în considerare a tratamentului pe care legea îl prevede faţă de cei cărora li se aplică cât timp reglementările sale sunt în vigoare, iar nu în raport cu efectele produse de unele anterioare, deoarece reglementări succesive pot prezenta diferenţe determinate de condiţiile obiective în care au fost adoptate, fără ca aceasta să aibă semnificaţia unei discriminări.

96. În cauzele care au justificat promovarea recursului în interesul legii, instanţele naţionale au avut o abordare divergentă, unele apreciind că, în ceea ce priveşte capacităţile energetice construite anterior intrării în vigoare a legilor speciale, se aplică regulile existente în dreptul comun privind răspunderea civilă delictuală, cu privire la acordarea despăgubirilor, iar altele considerând că dispoziţiile celor două legi speciale se aplică şi în situaţia capacităţilor energetice construite anterior intrării în vigoare a acestor legi, în sensul în care fie ar recunoaşte dreptul la contravaloarea lipsei de folosinţă, fie l-ar nega.

97. Niciuna dintre aceste opinii nu este corectă în totalitate.

98. Subliniind, din nou, distincţia pe care Legea nr. 13/2007 şi Legea nr. 123/2012 o fac între indemnizaţie şi despăgubire, în sensul expus mai sus - fiind extrem de util ca şi instanţele naţionale să o aibă în vedere -, se constată că atât timp cât domeniul energetic este reglementat

[22] În acest sens, Curtea Constituţională s-a pronunţat în Decizia nr. 878 din 10 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 593 din 7 august 2008, Decizia nr. 324 din 23 martie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 19 mai 2010, Decizia nr. 676 din 26 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 585 din 16 august 2012 sau Decizia nr. 854 din 18 decembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 28 mai 2019.

prin legi speciale, persoanele interesate nu pot recurge la normele de drept comun, căci specialia generalibus derogant (norma specială derogă de la norma generală).

99. Cu alte cuvinte, cât timp legile speciale nu recunosc dreptul la indemnizaţii pentru lipsa de folosinţă decât în cazul capacităţilor energetice realizate ulterior intrării lor în vigoare, părţile nu pot apela la dreptul comun pentru a încerca să obţină un atare drept pentru capacităţile construite anterior, pentru că o asemenea abordare ar goli de conţinut dispoziţiile de la acel moment ale legii, care consacrau caracterul gratuit al exercitării drepturilor de uz şi servitute, după cum a rezultat din cele prezentate mai sus.

100. Prerogativele pe care dreptul fundamental de proprietate le conferă titularului său nu sunt absolute, ci trebuie examinate prin raportare la funcţia lor în societate. Din acest motiv, restricţiile care răspund unor obiective de interes general nu constituie, în raport cu scopul urmărit, o intervenţie nemăsurată şi intolerabilă de natură a atinge însăşi substanţa dreptului. Aşa fiind, cazul analizat atrage concluzia că restrângerea exerciţiului dreptului de proprietate este stabilită de lege, care instituie şi caracterul gratuit al exercitării drepturilor de uz şi de servitute în situaţia capacităţilor energetice realizate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 13/2007.

101. Pe de altă parte, niciun eventual apel la dreptul comun naţional nu ar conduce la o concluzie contrară, cu sublinierea că normele generale sunt oricum înlăturate de la aplicare de normele speciale, aşa cum s-a arătat mai sus.

102. Distinct de aceasta, şi doar pentru explicarea afirmaţiei din paragraful anterior, se reţine că potrivit art. 621 alin. (1) din Codul civil, "Proprietarul este obligat să permită trecerea prin fondul său a reţelelor edilitare ce deservesc fonduri învecinate sau din aceeaşi zonă, de natura conductelor de apă, gaz sau altele asemenea, a canalelor şi a cablurilor electrice, subterane ori aeriene, după caz, precum şi a oricăror alte instalaţii sau materiale cu acelaşi scop", numai în situaţia în care trecerea prin altă parte ar fi imposibilă, periculoasă sau foarte costisitoare şi, în toate cazurile, proprietarul are dreptul la plata unei juste despăgubiri, în conformitate cu alin. (3) al aceluiaşi articol.

103. Indiferent dacă se consideră că aceste prevederi ale Codului civil acoperă situaţiile de fapt la care se referă hotărârile judecătoreşti divergente, care au condus la declanşarea prezentului mecanism de unificare sau domeniul lor de aplicare este mai limitat, circumscris doar ipotezelor în care capacităţile energetice deservesc "fonduri învecinate sau din aceeaşi zonă" faţă de cel în care se află proprietatea astfel limitată, se cuvine subliniat că dispoziţiile art. 621 sunt incluse în capitolul III, intitulat "Limitele juridice ale dreptului de proprietate privată" al titlului II "Proprietatea privată" al cărţii a III-a "Despre bunuri" a Codului civil.

104. Art. 6 alin. (6) din Codul civil stabileşte că "Dispoziţiile legii noi sunt de asemenea aplicabile şi efectelor viitoare ale situaţiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acesteia, derivate din (...) raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, şi din raporturile de vecinătate, dacă aceste situaţii juridice subzistă după intrarea în vigoare a legii noi".

105. În măsura în care, în considerarea acestui din urmă text, care reglementează aspecte privind aplicarea în timp a legii noi, s-ar reţine incidenţa art. 621 din Codul civil, o astfel de concluzie ar fi una greşită, deoarece ea ar face abstracţie de dispoziţiile art. 59 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 71/2011), potrivit cărora "Dispoziţiile art. 602-625 din Codul civil nu se aplică situaţiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acestuia". În acest context, aprecierea potrivit căreia textul art. 59 din Legea nr. 71/2011 ar fi înlăturat de la aplicare de dispoziţiile art. 6 alin. (6) din Codul civil nu poate fi acceptată, deoarece ar lipsi de sens textul legal; este cert că norma tranzitorie nu poate privi doar situaţiile juridice născute anterior intrării

în vigoare a noului Cod civil, ale căror efecte s-ar fi epuizat sub imperiul vechii reglementări, deoarece într-o asemenea ipoteză problema unui conflict în timp între legi ar fi una falsă.

106. Nici din perspectivă convenţională, problematica supusă dezlegării nu a primit o altă abordare.

107. Acceptând posibilitatea ca persoanele interesate să se considere îndreptăţite să afirme că lipsirea de deplina folosinţă a terenului fără plata unei indemnizări, chiar dacă amplasarea unor capacităţi energetice satisface o cauză de interes public, ar fi de natură să rupă justul echilibru ce trebuie să existe între cerinţele de interes general şi imperativul apărării dreptului la proprietate privată, este de notat că în Cauza Mirela Cernea şi alţii împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că amplasarea unor stâlpi de electricitate pe terenul proprietate a reclamanţilor a făcut ca lotul de teren ocupat cu fundaţiile să fie considerat, prin efectul legii naţionale, drept "bun public", iar asemenea dispoziţii nu au privat pe reclamanţi de proprietatea lor, ci au vizat punerea în aplicare la nivel naţional a unor politici de producţie şi de distribuţie a energiei electrice şi termice, intrând sub incidenţa reglementării privind "folosirea bunurilor" în sensul celui de-al doilea paragraf al art. 1 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Curtea a mai subliniat că dispoziţiile naţionale, în temeiul cărora sunt luate măsuri de limitare a dreptului de proprietate privată, sunt conforme cu dreptul statelor "de a adopta legile pe care le consideră necesare reglementării folosirii bunurilor", enunţat la al doilea paragraf al art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenţie şi, evaluând măsura în care scopul legitim de interes general se află într-un raport de just echilibru cu imperativul apărării dreptului la proprietate privată, instanţa europeană a notat că, într-un domeniu atât de complex şi de delicat ca cel al strategiei naţionale în domeniul energetic, statul dispune de o marjă largă de apreciere pentru a-şi desfăşura politicile de interes general, iar caracterul proporţional al afectării dreptului a fost apreciat prin raportare la existenţa unor garanţii de procedură care să asigure că punerea în aplicare a sistemului şi impactul său nu sunt nici arbitrare, nici imprevizibile. Din această perspectivă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că legile naţionale conţin asemenea garanţii, condiţionând exercitarea dreptului de uz şi de servitute de respectarea principiilor echităţii şi minimei afectări a dreptului de proprietate; mai mult, a apreciat că, şi dacă legiuitorul intern optează pentru soluţia gratuităţii exercitării drepturilor de uz şi de servitute, proprietarii afectaţi nu se află în imposibilitatea absolută de a fi despăgubiţi pentru efectele prejudiciabile ale lucrărilor realizate de către titularii autorizaţiilor în exercitarea drepturilor lor de uz şi de servitute.

108. Aşa fiind, prin decizia ce urmează a se pronunţa în recursul în interesul legii se va da o dezlegare textelor de lege în discuţie, prin care se va statua că titularii dreptului de proprietate privată afectaţi de capacităţile energetice pot pretinde indemnizaţii pentru lipsa de folosinţă numai în măsura în care capacităţile energetice au fost realizate după intrarea în vigoare a Legii nr. 13/2007; pentru capacităţile realizate anterior, exercitarea de către titularii autorizaţiilor de înfiinţare şi de către titularii licenţelor a drepturilor de uz şi de servitute se face cu titlu gratuit, potrivit dispoziţiilor speciale în vigoare la data punerii lor în funcţiune.

109. În ceea ce priveşte despăgubirile, urmează a se statua că titularii dreptului de proprietate privată afectaţi de capacităţile energetice pot pretinde despăgubiri pentru prejudiciile cauzate de titularii autorizaţiilor de înfiinţare şi de titularii licenţelor, în exercitarea drepturilor de uz şi de servitute, indiferent de momentul realizării capacităţii energetice (anterior sau ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 13/2007), întrucât, de la data adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 63/1998 şi până în prezent, toate actele normative au recunoscut un asemenea drept persoanelor prejudiciate prin pagube produse cu ocazia exercitării drepturilor de uz şi

servitute. Se cuvine din nou să fie subliniat că dreptul la despăgubiri este distinct de cel la indemnizare, primul dintre ele fiind legat în mod expres de producerea unei pagube, noţiune în categoria căreia nu intră şi cea derivată din lipsa de folosinţă. În acest context, se impune a reitera că prejudiciile trebuie să fie produse cu ocazia exercitării drepturilor de uz şi/sau servitute, pentru a putea da naştere dreptului la despăgubiri, simpla exercitare a dreptului de uz şi servitute nefiind aptă să producă, ea însăşi, pagube, deoarece exercitarea unui drept în limitele legii nu vatămă pe nimeni.

110. Din aceeaşi perspectivă, titularul sesizării aduce în dezbatere şi problema modului de interpretare a dispoziţiilor art. 35 alin. (3) şi art. 41 alin. (4) din Legea nr. 13/2007, respectiv a art. 30 alin. (4) şi art. 44 alin. (4) din Legea nr. 123/2012, în condiţiile în care proprietarul reţelei energetice invocă dreptul de proprietate ca având natură legală, în timp ce proprietarul terenului invocă propriul titlu.

111. Analiza memoriului de recurs în interesul legii relevă că instanţele naţionale au fost sesizate cu soluţionarea unor cereri prin care proprietarii de terenuri au pretins contravaloarea lipsei de folosinţă de la titularii de capacităţi energetice pentru amplasarea reţelei pe terenul afirmat a le aparţine celor dintâi; dacă unele instanţe au acordat asemenea indemnizaţii, altele au considerat că titularii de capacităţi energetice au un drept de proprietate care îşi are izvorul în lege şi nu pot fi obligaţi la plată. Prin urmare, a fost ridicată problema dacă dispoziţiile art. 35 alin. (3) şi art. 41 alin. (4) din Legea nr. 13/2007, respectiv ale art. 30 alin. (4) şi art. 44 alin. (4) din Legea nr. 123/2012 se opun ca titularii dreptului de proprietate privată afectaţi de capacităţi energetice să obţină indemnizare pentru lipsa de folosinţă de la titularul dreptului de proprietate asupra terenurilor pe care se situează reţelele electrice de transport ori de distribuţie, întemeiate pe această cauză.

112. Faţă de distincţia făcută între noţiunile de indemnizare şi de despăgubire, mai sus expusă, şi subliniind că textele supuse analizei se referă la terenurile pe care sunt amplasate reţele electrice de transport şi distribuţie existente la data intrării în vigoare a legii, se observă că noile legi în domeniul energiei electrice menţin, în ceea ce priveşte reţelele electrice de transport şi de distribuţie, prevederile din legislaţia anterioară, aşa cum rezultă din cuprinsul art. 35 alin. (3) şi art. 41 alin. (4) din Legea nr. 13/2007, respectiv art. 30 alin. (4) şi art. 44 alin. (4) din Legea nr. 123/2012, statuând că terenurile pe care se situează reţelele electrice de transport, respectiv de distribuţie existente la intrarea în vigoare a legii sunt şi rămân în proprietatea publică a statului pe durata de existenţă a reţelei.

113. Aceste texte legale nu consacră trecerea în proprietatea statului a terenului pe care se află reţelele electrice de transport şi de distribuţie, ci prevăd că ele sunt şi rămân în proprietatea statului, instituind un fine de neprimire a unor eventuale cereri de retrocedare, accepţiune subliniată de Curtea Constituţională, în Decizia nr. 805 din 19 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 501 din 21 iulie 2009, Decizia nr. 1.256 din 22 septembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 777 din 3 noiembrie 2011, Decizia nr. 17 din 17 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 152 din 7 martie 2012 sau în Decizia nr. 605 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 893 din 27 noiembrie 2015.

114. Prin urmare, terenurile pe care se situează reţelele electrice de transport şi de distribuţie existente la data intrării în vigoare a legii sunt şi rămân în proprietatea publică a statului şi sunt inalienabile, insesizabile şi imprescriptibile.

115. Aşadar, nu există niciun conflict între drepturile de proprietate, pentru că terenurile pe care se află reţelele electrice de transport şi de distribuţie existente la data intrării în vigoare a

legii nu au intrat niciodată în proprietatea privată, ci, dimpotrivă, erau şi au rămas în cea publică; prin urmare, în măsura în care reţeaua este amplasată, într-o exprimare generală, pe un teren proprietate privată, trebuie să se considere că suprafaţa de teren afectată reţelei (strict cea situată sub platforma pe care sunt amplasaţi stâlpi de electricitate, de exemplu) rămâne în proprietate publică, iar drepturile celor doi titulari nu se află în concurs, ci se întâlnesc la limita capacităţii energetice, fără a o putea depăşi. În niciun caz, o asemenea delimitare a proprietăţii nu are ca efect o expropriere, nici formală, nici de fapt, a titularului dreptului de proprietate privată afectat, ci duce la un control rezonabil şi lipsit de arbitrariu al folosirii bunurilor; aceasta, chiar dacă dreptul de proprietate privată (prin ipoteză, învecinat) ajunge să fie afectat; în substanţa sa, el însă nu dispare, căci titularul îl poate utiliza, vinde, dona, ceda, ipoteca ori lăsa moştenire.

116. În aceste condiţii, nu există titluri care să poată fi opuse reciproc, iar titularul dreptului de proprietate afectat de capacităţi energetice existente la data intrării în vigoare a legii nu poate opune titlul său proprietarului terenului pe care se află respectivele reţele pentru a obţine o indemnizare pentru lipsa de folosinţă, întemeiată pe această cauză.

117. În ceea ce priveşte reţelele noi care urmează a fi ridicate pe terenuri proprietate privată a unui terţ, ambele legi prevăd că acestea urmează a se edifica pe terenuri care fie vor fi cumpărate de la proprietar, fie vor fi expropriate, după cum indică art. 21 alin. (2) din Legea nr. 13/2007, preluate în art. 17 alin. (2) din Legea nr. 123/2012.

17) Decizia nr. 30/2019, publicată în M. Of. nr. 124 din 18 februarie 2020

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea Hotărârii Guvernului nr. 363/2010 privind aprobarea standardelor de cost pentru obiective de investiţii finanţate din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare, abrogată prin art. I lit. b) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 85/2018 pentru abrogarea unor dispoziţii legale în domeniul investiţiilor finanţate din fonduri publice, normele referitoare la cheltuielile indirecte şi de profit, cheltuielile de proiectare şi inginerie, consultanţă şi asistenţă tehnică au avut natura juridică a unor norme de recomandare, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 250/2017 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017 pentru modificarea şi completarea unor acte normative, precum şi pentru stabilirea unor măsuri privind realizarea investiţiilor finanţate din fonduri publice, prin care s-a instituit obligativitatea standardelor de cost.

Considerente:

[...] 34. Din examinarea jurisprudenţei rezultă că situaţia de fapt constă în depăşirea, în cadrul procedurilor de achiziţii publice şi prin contractele de achiziţii publice încheiate de autorităţile contractante, a nivelurilor prevăzute de anexele nr. 2.1-2.20 la Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 pentru cheltuielile indirecte şi de profit, menţionate în procente, pentru cheltuielile de proiectare şi inginerie, consultanţă şi asistenţă tehnică, indicate în procente din valoarea investiţiei de bază, fapt constatat prin acte de control emise de Curtea de Conturi, contestate de ordonatorii de credite; de asemenea, sunt şi situaţii în care, ca urmare a acestor acte de control, s-au formulat acţiuni de către aceştia împotriva operatorilor economici; în una dintre hotărârile judecătoreşti ataşate sesizării s-a pus în discuţie neconformitatea ofertei declarate câştigătoare, ca urmare, printre altele, a nerespectării cotei de cheltuieli indirecte, acestea fiind prevăzute într-un cuantum inferior celui prevăzut în anexele nr. 2.1-2.20 la Hotărârea Guvernului nr. 363/2010.

35. Prin sesizarea de recurs în interesul legii se solicită clarificări cu privire la natura juridică a normelor pentru care există jurisprudenţă neunitară, din punctul de vedere al modului de reglementare a conduitei prescrise.

36. În acest scop se impune a se observa cadrul general al actului normativ care reglementează standardele de cost şi, apoi, a se analiza normele de drept în cauză.

37. Hotărârea Guvernului nr. 363/2010, în vigoare de la data de 12 mai 2010, a fost modificată şi completată prin:

- Hotărârea Guvernului nr. 717/2010 pentru modificarea şi completarea Hotărârii Guvernului nr. 363/2010 privind aprobarea standardelor de cost pentru obiective de investiţii finanţate din fonduri publice[23], fiind introduse, pe lângă anexele nr. 2.1-2.15 iniţiale, trei noi anexe, 2.16-2.18;

- Hotărârea Guvernului nr. 250/2011 pentru modificarea şi completarea Hotărârii Guvernului nr. 363/2010 privind aprobarea standardelor de cost pentru obiective de investiţii finanţate din fonduri publice[24], fiind introduse două noi anexe, anexele nr. 2.19 şi 2.20;

- Hotărârea Guvernului nr. 1.061/2012 pentru modificarea anexei nr. 2.4 la Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 privind aprobarea standardelor de cost pentru obiective de investiţii finanţate din fonduri publice[25], prin care anexa nr. 2.4 a fost modificată şi înlocuită cu o altă anexă.

38. Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 a fost abrogată la data de 20 septembrie 2018, prin art. I lit. b) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 85/2018 pentru abrogarea unor dispoziţii legale în domeniul investiţiilor finanţate din fonduri publice, aprobată prin Legea nr. 11/2019 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 85/2018 pentru abrogarea unor dispoziţii legale în domeniul investiţiilor finanţate din fonduri publice.

39. Perioada în care Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 a fost în vigoare este, aşadar, de la 12 mai 2010 până la 19 septembrie 2018.

40. Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 cuprinde 5 articole şi anexele nr. 1 şi nr. 2.1-2.20.

41. Art. 1 din Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 prevede că "(1) Se aprobă Lista standardelor de cost pentru obiective de investiţii finanţate, potrivit legii, din fonduri publice, prevăzută în anexa nr. 1. (2) Se aprobă standardele de cost, prevăzute în anexa nr. 1, al căror conţinut este prevăzut în anexele nr. 2.1- 2.20", iar potrivit art. 2, "Standardele de cost elaborate de ministere şi celelalte organe de specialitate ale administraţiei publice centrale, în coordonarea Ministerului Dezvoltării Regionale şi Turismului, constituie documente de referinţă cu rol de ghidare în promovarea obiectivelor de investiţii, finanţate din fonduri publice, similare din punct de vedere tehnic cu obiectivele de referinţă prezentate în standardele respective".

42. Lista standardelor de cost este prevăzută în anexa nr. 1, care cuprinde o enumerare limitativă a obiectivelor de investiţii pentru care Ministerul Dezvoltării Regionale şi Turismului, Ministerul Mediului şi Pădurilor, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, Ministerul Sănătăţii, Ministerul Agriculturii şi Dezvoltării Rurale au elaborat standarde de cost, cu menţionarea indicativului fiecărui obiectiv, respectiv: sală de sport şcolară nivel competiţional; centru cultural; bloc de locuinţe pentru tineri; reabilitare termică anvelopare bloc de locuinţe; modernizare drum comunal clasa tehnică I; reabilitare drum judeţean clasa tehnică III-IV, modernizare drum judeţean clasa tehnică III-V; sistem centralizat de alimentare cu apă

[23] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 2 august 2010.
[24] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 210 din 25 martie 2011.
[25] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 765 din 14 noiembrie 2012.

din mediul rural; modernizare drum comunal clasa tehnică V, reabilitare drum forestier principal; reabilitare drum forestier secundar; reabilitare drum forestier magistral; drum forestier secundar; şcoală cu 8 săli de clasă; grădiniţă cu 4 săli de grupă; cămin studenţesc; spital regional de urgenţă; spital judeţean de urgenţă; canale de irigaţii-impermeabilizare; modernizare drum de exploatare agricolă - categoria I - îmbrăcăminte asfaltică.

43. Conţinutul standardelor de cost este prevăzut în anexele nr. 2.1-2.20. Standardele de cost se referă la cheltuielile cuprinse în cap. 4 "Cheltuieli pentru investiţia de bază" din Metodologia aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 28/2008.

44. Pentru fiecare obiectiv, anexele cuprind costul investiţiei de bază, un cost total şi un cost unitar, costul total al investiţiei de bază şi fiecare cost pe subcapitole de cheltuieli din investiţia de bază fiind exprimate în valori nominale.

45. În anexa nr. 2.1 se precizează că la stabilirea costului total "s-au luat în calcul (...) - pentru cheltuieli indirecte şi profit: procentul de 10% şi, respectiv, de 5%;".

46. În anexa nr. 2.1 se menţionează că "Standardul de cost nu cuprinde cheltuielile aferente următoarelor capitole din structura devizului general al investiţiei, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 28/2008: cap. 1 - Cheltuieli pentru obţinerea şi amenajarea terenului; cap. 2 - Cheltuieli pentru asigurarea utilităţilor necesare obiectivului; cap. 3 - Cheltuieli pentru proiectare şi asistenţă tehnică; cap. 5 - Alte cheltuieli; cap. 6 - Cheltuieli pentru probe tehnologice şi teste şi predare la beneficiar", precum şi că "2. Pentru eficientizarea cheltuielilor din fonduri publice, pentru următoarele capitole/subcapitole de cheltuieli necuprinse în standardul de cost se iau în considerare următoarele niveluri maximale de cheltuieli, exprimate în procente, astfel:

a) proiectare şi inginerie: 3,0% din valoarea investiţiei de bază;

b) consultanţă: 1,0% din valoarea investiţiei de bază;

c) asistenţă tehnică: 1,5% din valoarea investiţiei de bază; (...)".

47. Stabilirea caracterului imperativ sau de recomandare al normelor pentru care există jurisprudenţă neunitară trebuie să pornească de la conţinutul acestora, să se aibă în vedere voinţa legiuitorului, să se ţină seama de actele normative în executarea cărora a fost emisă hotărârea Guvernului supusă interpretării.

48. Interpretarea trebuie să fie una sistematică, realizată prin raportare la întregul conţinut al actului normativ, fiind necesar să fie avute în vedere legăturile dintre normele pe care acesta le cuprinde, dar şi dintre aceste norme şi altele, cuprinse în acte normative diferite, precum şi finalitatea urmărită de legiuitor la adoptarea normei supuse interpretării, întregul complex de factori care a determinat adoptarea de către Guvernul României a Hotărârii nr. 363/2010.

49. Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 a fost emisă în temeiul art. 108 din Constituţia României, republicată, privind actele Guvernului, şi al art. 11 lit. c) din Legea nr. 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 90/2001), şi în conformitate cu prevederile Legii nr. 500/2002 privind finanţele publice, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 500/2002), şi ale Legii nr. 273/2006 privind finanţele publice locale, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 273/2006).

50. Potrivit art. 108 din Constituţia României, republicată, şi art. 11 lit. c) din Legea nr. 90/2001, hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor, actele normative indicate în formula introductivă de către emitent fiind Legea nr. 500/2002 şi Legea nr. 273/2006, fără a fi menţionate anume dispoziţii.

51. Prevederile relevante ale Legii nr. 500/2002, forma în vigoare la data emiterii hotărârii, sunt:

- art. 22 alin. (1), (2) lit. a) şi c): "(1) Ordonatorii de credite au obligaţia de a angaja cheltuieli în limita creditelor de angajament şi de a utiliza creditele bugetare numai în limita prevederilor şi destinaţiilor aprobate, pentru cheltuieli strict legate de activitatea instituţiilor publice respective şi cu respectarea dispoziţiilor legale. (2) Ordonatorii de credite răspund, potrivit legii, de: a) angajarea, lichidarea şi ordonanţarea cheltuielilor în limita creditelor bugetare repartizate şi aprobate potrivit prevederilor art. 21; (...) c) angajarea şi utilizarea creditelor bugetare pe baza bunei gestiuni financiare;";

- art. 38: "Cheltuielile pentru investiţiile publice şi alte cheltuieli de investiţii finanţate din fonduri publice se cuprind în proiectele de buget, în baza programelor de investiţii publice, care se prezintă ca anexă la bugetul fiecărui ordonator principal de credite.";

- art. 39: "(1) Ordonatorii principali de credite vor prezenta anual programul de investiţii publice, pe clasificaţia funcţională. (2) Ordonatorii principali de credite vor transmite pentru fiecare obiectiv de investiţii inclus în programul de investiţii informaţii financiare şi nefinanciare. (3) Informaţiile financiare vor include: a) valoarea totală a proiectului; (...) e) analiza cost-beneficiu, care va fi realizată şi în cazul obiectivelor în derulare; (...)".

52. În ceea ce priveşte Legea nr. 273/2006, forma în vigoare la data emiterii hotărârii analizate, trebuie avute în vedere dispoziţiile:

- art. 14: "(3) Nicio cheltuială nu poate fi înscrisă în bugetele prevăzute la art. 1 alin. (2) şi nici nu poate fi angajată şi efectuată din aceste bugete, dacă nu există baza legală pentru respectiva cheltuială. (4) Nicio cheltuială din fonduri publice locale nu poate fi angajată, ordonanţată şi plătită dacă nu este aprobată, potrivit legii, şi dacă nu are prevederi bugetare şi surse de finanţare.";

- art. 20: "(1) Autorităţile administraţiei publice locale au următoarele competenţe şi responsabilităţi în ceea ce priveşte finanţele publice locale: (...) h) administrarea fondurilor publice locale pe parcursul execuţiei bugetare, în condiţii de eficienţă;";

- art. 48: "(2) Ordonatorii principali de credite sunt responsabili de utilizarea eficientă a fondurilor alocate investiţiilor, precum şi de realizarea obiectivelor de investiţii incluse în programele de investiţii".

53. În acest context legislativ a fost adoptată de Guvernul României Hotărârea nr. 363/2010. Noţiunea de standarde de cost nu este prevăzută de cele două acte normative indicate în formula introductivă, Legea nr. 500/2002 şi Legea nr. 273/2006, dar o definiţie în ceea ce priveşte serviciile publice se regăseşte în art. 2 lit. q) din Legea-cadru a descentralizării nr. 195/2006[26], cu modificările şi completările ulterioare (Legea-cadru nr. 195/2006), şi anume "costurile normative utilizate pentru determinarea cuantumului resurselor alocate bugetelor locale în vederea furnizării unui serviciu public şi de utilitate publică la un anumit nivel de calitate;".

54. Art. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 prevede că standardele de cost constituie documente de referinţă cu rol de ghidare în promovarea obiectivelor de investiţii, finanţate din fonduri publice, similare din punct de vedere tehnic cu obiectivele de referinţă

[26] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 453 din 25 mai 2006, abrogată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019.

prezentate în standardele respective. În anexele corespunzătoare fiecăruia dintre obiectivele de investiţii se reia faptul că standardul de cost constituie document de referinţă cu rol de ghidare în promovarea obiectivelor de investiţii finanţate din fonduri publice.

55. Emitentul actului normativ prevede, aşadar, că standardele de cost sunt documente de referinţă, cu rol de ghidare, ceea ce semnifică orientarea, îndrumarea destinatarilor lor.

56. Prin nota de fundamentare a Hotărârii Guvernului nr. 363/2010 s-a motivat emiterea actului administrativ pentru "utilizarea standardelor ca element orientativ în procedura de contractare a realizării lucrărilor de investiţii", s-a arătat că utilitatea şi importanţa acestora constă în faptul că "stau la baza determinării necesarului cheltuielilor pentru realizarea lucrărilor de investiţii, precum şi a alocării sumelor defalcate din unele venituri ale bugetului de stat pentru bugetele locale;", iar scopul actului normativ este de a aproba "standarde de cost care să răspundă unui minim necesar de finanţare şi care să evite atât subfinanţarea, cât şi suprafinanţarea datorită erorilor de fundamentare a costurilor lucrărilor de construcţii a obiectivelor de investiţii".

57. Faptul că standardele de cost constituie documente de referinţă cu rol de ghidare şi sunt orientative este reiterat în notele de fundamentare ale hotărârilor Guvernului care modifică Hotărârea Guvernului nr. 363/2010, respectiv Hotărârea Guvernului nr. 717/2010, Hotărârea Guvernului nr. 250/2011 şi Hotărârea Guvernului nr. 1.061/2012.

58. Standardele de cost aprobate se referă exclusiv la cheltuielile pentru investiţia de bază cuprinse în cap. 4 "Cheltuieli pentru investiţia de bază" din Metodologia aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 28/2008; aceste cheltuieli cuprind: 4.1. Construcţii şi instalaţii (4.1.1. Arhitectură, 4.1.2. Structura de rezistenţă, 4.1.3. Instalaţii), 4.2. Montaj utilaje tehnologice, 4.3. Utilaje, echipamente tehnologice şi funcţionale cu montaj, 4.4. Utilaje fără montaj şi echipamente de transport, 4.5. Dotări, 4.6. Active necorporale.

59. Costul total al investiţiei de bază şi fiecare cost pe subcapitole de cheltuieli din investiţia de bază, pentru fiecare obiectiv de investiţii, sunt exprimate în valori nominale, precizate de emitent a fi "valori informative", iar la stabilirea costului investiţiei de bază au fost avute în vedere analiza dispersiei costurilor unitare la obiective similare contractate în perioada 2008-2009 şi costul investiţiei de bază rezultat din rularea listelor cu cantităţi pe categorii de lucrări în preţuri la nivelul lunii ianuarie 2010 (cu excepţia anexei nr. 2.4, modificată prin Hotărârea Guvernului nr. 1.061/2012, care a avut în vedere preţuri estimative la nivelul lunii august 2012).

60. Standardele de cost au fost aprobate, în ceea ce priveşte ordonatorii de credite, în primul rând pentru a fi avute în vedere la fundamentarea indicatorilor tehnico-economici şi la determinarea necesarului cheltuielilor pentru realizarea lucrărilor de investiţii, întrucât ordonatorii de credite au obligaţia de a angaja cheltuieli în limita creditelor de angajament, cheltuielile pentru investiţiile publice fiind cuprinse în proiectele de buget, aprobă documentaţiile tehnico-economice aferente obiectivelor de investiţii noi care se finanţează, potrivit legii, din fonduri publice, au competenţe şi responsabilităţi pentru administrarea fondurilor publice locale pe parcursul execuţiei bugetare, în condiţii de eficienţă, răspund, potrivit legii, de angajarea şi utilizarea creditelor bugetare pe baza bunei gestiuni financiare şi sunt responsabili de utilizarea eficientă a fondurilor alocate investiţiilor.

61. Principiul eficienţei utilizării fondurilor publice, care priveşte maximizarea rezultatelor unei activităţi în relaţie cu resursele utilizate, este prevăzut şi de art. 2 lit. d) din

Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006[27], în vigoare la data adoptării Hotărârii Guvernului nr. 363/2010, care are ca scop inclusiv asigurarea utilizării eficiente a fondurilor publice prin aplicarea procedurilor de atribuire de către autorităţile contractante, precum şi de art. 2 lit. g) din Legea nr. 94/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 94/1992)[28].

62. Din coroborarea art. 2 din Hotărârea Guvernului nr. 363/2010, care prevede că standardul de cost constituie document de referinţă cu rol de ghidare în promovarea obiectivelor de investiţii finanţate din fonduri publice, cu dispoziţiile similare din anexe şi cu dispoziţiile potrivit cărora cheltuielile pentru investiţia de bază cuprinse în standardul de cost sunt exprimate în valori nominale, precizate ca fiind "valori informative", având în vedere şi nota de fundamentare a emitentului actului normativ şi scopul vizat, rezultă că standardele de cost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 au fost emise pentru orientarea destinatarilor, pe de o parte a ordonatorilor de credite, pentru a-i îndruma în fundamentarea necesarului de fonduri publice pentru finanţarea programelor de investiţii în condiţii de eficienţă economică, iar în procedura de contractare a realizării lucrărilor de investiţii pentru a-i ghida în analiza ofertelor în vederea adjudecării contractelor privind execuţia lucrărilor de construcţii pentru realizarea obiectivelor de investiţii, pe de altă parte a operatorilor economici, pentru elaborarea ofertelor în vederea contractării lucrărilor de construcţii.

63. În acelaşi sens trebuie interpretate şi normele din anexe, care precizează că la stabilirea costului total s-au luat în calcul, pentru cheltuieli indirecte şi profit, procentul de 10% şi, respectiv, de 5%, precum şi normele din anexe care prevăd că, pentru eficientizarea cheltuielilor din fonduri publice, pentru următoarele capitole/subcapitole de cheltuieli necuprinse în standardul de cost se iau în considerare următoarele niveluri maximale de cheltuieli, exprimate în procente, astfel: a) proiectare şi inginerie: 3,0% din valoarea investiţiei de bază; b) consultanţă: 1,0% din valoarea investiţiei de bază; c) asistenţă tehnică: 1,5% din valoarea investiţiei de bază.

64. Sintagma folosită de emitentul actului, "s-au luat în calcul", indică numai modalitatea în care s-a ţinut seama de cele două tipuri de cheltuieli în costul total al cheltuielilor pentru investiţia de bază la care se referă standardele de cost, care au o valoare informativă şi orientativă, fără a rezulta din formulare că s-ar impune vreo obligaţie de stabilire a acestor cheltuieli, indirecte şi de profit, în procente de 10% şi 5%.

65. În cadrul economiei bazate pe liberă iniţiativă şi concurenţă, în lipsa unor dispoziţii legale contrare, operatorul economic are dreptul de a stabili atât cheltuielile indirecte - care cuprind cheltuielile sale proprii, necesare pentru executarea lucrărilor de investiţii, şi se raportează la totalul cheltuielilor directe, iar nu numai al celor privind investiţia de bază, la care se referă standardul de cost -, cât şi profitul pe care intenţionează să îl obţină, care se raportează la valoarea cheltuielilor directe şi indirecte, pe baza propriilor analize, în funcţie de managementul propriu. Principiul bunei gestiuni financiare şi principiul eficienţei utilizării fondurilor publice, de care ordonatorii de credite au obligaţia să ţină seama în procedura de contractare a realizării lucrărilor de investiţii şi în aplicarea cărora au obligaţii specifice, nu instituie obligaţii în sarcina operatorilor economici în acest sens.

---

[27] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 418 din 15 mai 2006, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 337/2006, cu modificările şi completările ulterioare, abrogată prin Legea nr. 98/2016 privind achiziţiile publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 390 din 23 mai 2016.

[28] Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 238 din 3 aprilie 2014.

66. În anexa nr. 2.2 se precizează că "Standardul de cost nu cuprinde cheltuielile aferente următoarelor capitole din structura devizului general al investiţiei, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 28/2008:

- cap. 1 - Cheltuieli pentru obţinerea şi amenajarea terenului;
- cap. 2 - Cheltuieli pentru asigurarea utilităţilor necesare obiectivului;
- cap. 3 - Cheltuieli pentru proiectare şi asistenţă tehnică;
- cap. 5 - Alte cheltuieli;
- cap. 6 - Cheltuieli pentru probe tehnologice şi teste şi predare la beneficiar."

67. Cu toate acestea, deşi standardul de cost nu cuprinde cheltuielile aferente unor capitole din structura devizului general al investiţiei, se prevede că se iau în considerare niveluri maximale de cheltuieli, exprimate în procente, pentru cheltuieli cuprinse în celelalte capitole din structura devizului general al investiţiei, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 28/2008, şi anume: 3.3. (proiectare şi inginerie), 3.5. (consultanţă), 3.6. (asistenţă tehnică), care nu sunt cuprinse în standardul de cost.

68. Utilizarea termenului "maximal" semnifică, în contextul în care standardele de cost au fost adoptate pentru informare şi ghidare în evaluarea cheltuielilor cu investiţia de bază, faptul că, în scopurile pentru care acestea au fost aprobate, în privinţa cheltuielilor care nu sunt incluse în standardul de cost, se iau în considerare respectivele niveluri, până la limitele indicate.

69. Faptul că emitentul actului normativ arată şi motivul pentru care indică a se avea în vedere aceste niveluri maximale, pentru eficientizarea cheltuielilor din fonduri publice, nu este de natură să confere caracter imperativ, în condiţiile în care standardele de cost au fost aprobate de emitent ca documente de referinţă cu rol de ghidare în promovarea obiectivelor de investiţii, astfel că nu se poate aprecia că norma care priveşte aceste cheltuieli, care nici nu sunt cuprinse, de altfel, în standardul de cost, ar institui regula obligativităţii nivelurilor maximale, neprevăzute de vreun act normativ cu forţă juridică superioară în executarea căruia să fi fost emisă hotărârea Guvernului suspusă interpretării.

70. Destinatarii normelor care au prevăzut standardele de cost ca documente de referinţă cu rol de ghidare au avut, pentru motivele indicate, o marjă de apreciere în aplicarea acestora, însă nu una absolută, ci în limitele determinate de principiile care guvernează utilizarea fondurilor publice şi desfăşurarea procedurilor de achiziţii publice.

71. Marja de apreciere a ordonatorilor de credite a fost limitată, pe de o parte, de asigurarea unei bune gestiuni financiare în utilizarea fondurilor publice, ceea ce presupune aplicarea principiilor economicităţii, eficacităţii şi eficienţei utilizării fondurilor publice, dar şi realizarea unor investiţii publice de calitate şi, pe de altă parte, de respectarea regulilor de estimare a valorii contractului de achiziţie publică prevăzute de legislaţia în materia achiziţiilor publice. Art. 25 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006, în vigoare la data emiterii Hotărârii Guvernului nr. 363/2010, a prevăzut că autoritatea contractantă are obligaţia de a estima valoarea contractului de achiziţie publică pe baza calculării şi însumării tuturor sumelor plătibile pentru îndeplinirea contractului respectiv, fără taxa pe valoarea adăugată, luând în considerare orice forme de opţiuni şi, în măsura în care acestea pot fi anticipate la momentul estimării, orice eventuale suplimentări sau majorări ale valorii contractului; de asemenea, conform art. 72 din Hotărârea Guvernului nr. 925/2006 pentru aprobarea normelor de aplicare a prevederilor referitoare la atribuirea contractelor de achiziţie publică din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziţie publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice şi a contractelor de concesiune de servicii, cu modificările şi completările ulterioare, comisia de evaluare are ca atribuţie verificarea propunerilor financiare

prezentate de ofertanţi, din punctul de vedere al încadrării în fondurile care pot fi disponibilizate pentru îndeplinirea contractului de achiziţie publică respectiv, precum şi, dacă este cazul, din punctul de vedere al încadrării acestora în situaţia prevăzută la art. 202 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006 (ofertă care are un preţ aparent neobişnuit de scăzut).

72. Marja de apreciere a operatorilor economici a fost, aşadar, condiţionată de respectarea legislaţiei care reglementează procedurile de atribuire a contractului de achiziţie publică, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006 şi Hotărârea Guvernului nr. 925/2006 pentru aprobarea normelor de aplicare a prevederilor referitoare la atribuirea contractelor de achiziţie publică din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006 privind atribuirea contractelor de achiziţie publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice şi a contractelor de concesiune de lucrări publice şi a contractelor de concesiune de servicii, cu modificările şi completările ulterioare (Hotărârea Guvernului nr. 925/2006)[29], în ceea ce priveşte elaborarea ofertei în conformitate cu cerinţele din documentaţia de atribuire, valoarea estimată a contractului stabilită de autoritatea contractantă, includerea în cadrul propunerii financiare a unor preţuri care să fie rezultatul liberei concurenţe şi care să poată fi justificate.

73. Art. 36 din Hotărârea Guvernului nr. 925/2006 prevede situaţiile în care oferta este considerată inacceptabilă şi neconformă, iar art. 37 din aceeaşi hotărâre precizează că singurele oferte care pot fi considerate admisibile sunt ofertele care nu se încadrează în niciuna dintre situaţiile prevăzute la art. 36, oferta câştigătoare fiind stabilită numai dintre ofertele admisibile şi numai pe baza criteriului de atribuire precizat în anunţul de participare şi în documentaţia de atribuire.

74. Ceea ce interesează, în condiţiile în care oferta corespunde cerinţelor caietului de sarcini şi documentaţiei de atribuire, este ca preţul inclus de operatorul economic în propunerea financiară să nu depăşească valoarea estimată, preţurile propuse să fie justificate şi să fie rezultatul liberei concurenţe.

75. De altfel, şi în situaţia în care oferta depăşeşte această valoare estimată, nu poate fi respinsă decât în cazurile prevăzute la art. 36 alin. (1) lit. e) şi e1) din Hotărârea Guvernului nr. 925/2006, şi anume când preţul, fără TVA, depăşeşte valoarea estimată comunicată şi nu există posibilitatea disponibilizării de fonduri suplimentare pentru îndeplinirea contractului de achiziţie publică, respectiv preţul, fără TVA, depăşeşte valoarea estimată, şi, deşi există posibilitatea disponibilizării de fonduri suplimentare pentru îndeplinirea contractului de achiziţie publică respectiv, se constată fie că preţul este cu mai mult de 10% mai mare decât valoarea estimată prevăzută în anunţul/invitaţia de participare, fie că încheierea contractului la preţul respectiv ar conduce la eludarea aplicării acelor prevederi ale ordonanţei de urgenţă, care instituie obligaţii ale autorităţii contractante în raport cu anumite praguri valorice.

76. De asemenea, potrivit art. 202 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 34/2006 şi art. 36 alin. (1) lit. f) din Hotărârea Guvernului nr. 925/2006, în cazul unei oferte care are un preţ aparent neobişnuit de scăzut în raport cu ceea ce urmează a fi furnizat, executat sau prestat, autoritatea contractantă are obligaţia de a solicita ofertantului detalii şi precizări pe care le consideră semnificative cu privire la ofertă, precum şi de a verifica răspunsurile care justifică preţul respectiv, iar dacă, în urma verificărilor, se constată că oferta are un preţ neobişnuit de scăzut pentru ceea ce urmează a fi furnizat/prestat/executat, astfel încât nu se poate asigura

[29] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 625 din 20 iulie 2006, în prezent abrogată prin Hotărârea Guvernului nr. 395/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor referitoare la atribuirea contractului de achiziţie publică/acordului-cadru din Legea nr. 98/2016 privind achiziţiile publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 423 din 6 iunie 2016.

îndeplinirea contractului la parametrii cantitativi şi calitativi solicitaţi prin caietul de sarcini, oferta este considerată inacceptabilă.

77. Faptul că normele care au prevăzut standardele de cost din Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 au fost adoptate pentru ghidare, având caracter orientativ până la data de 16 decembrie 2017, este confirmat şi de art. V1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017[30], introdus prin Legea nr. 250/2017 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017[31] pentru modificarea şi completarea unor acte normative, precum şi pentru stabilirea unor măsuri privind realizarea investiţiilor finanţate din fonduri publice, în vigoare de la data de 17 decembrie 2017, care a instituit obligativitatea standardelor de cost.

78. Art. V1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017 a prevăzut că "(1) Obiectivele/Proiectele de investiţii şi celelalte categorii de investiţii finanţate, total sau parţial, din fonduri publice, respectiv din bugetele prevăzute la art. 1 alin. (2) din Legea nr. 500/2002 privind finanţele publice, cu modificările şi completările ulterioare, şi la art. 1 alin. (2) din Legea nr. 273/2006 privind finanţele publice locale, cu modificările şi completările ulterioare, se realizează cu încadrarea în standardele de cost, în vigoare la data aprobării/reaprobării indicatorilor tehnico-economici, conform legii. (2) Standardele de cost se elaborează de către ministere şi celelalte organe de specialitate ale administraţiei publice centrale, pentru domeniile de activitate specifice acestora, cu avizul Ministerului Dezvoltării Regionale, Administraţiei Publice şi Fondurilor Europene, se aprobă şi, după caz, se modifică şi/sau se completează, prin hotărâre a Guvernului, iniţiată de Ministerul Dezvoltării Regionale, Administraţiei Publice şi Fondurilor Europene."

79. Art. V1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017 a fost introdus ca urmare a unui amendament formulat în procedura parlamentară de adoptare a Legii nr. 250/2017, în motivarea căruia s-a arătat că "Pentru fundamentarea indicatorilor tehnico-economici aferenţi obiectivelor/proiectelor de investiţii şi celorlalte categorii de investiţii finanţate, total sau parţial, din fonduri publice, este necesară stabilirea unor standarde, în baza cărora să poată fi asigurată utilizarea fondurilor publice pentru finanţarea programelor de investiţii în condiţii de eficienţă economică şi eficacitate. Lipsa unor standarde de cost, respectiv neactualizarea celor existente, reprezintă o deficienţă sistemică a mecanismului financiar public, care îngreunează fundamentarea indicatorilor tehnico- economici şi a necesarului de fonduri pentru finanţarea programelor de investiţii publice, întrucât prin Programul Naţional de Dezvoltare Locală sunt derulate investiţii pe bază de credite de angajament este necesară asigurarea unor instrumente obiective care să conducă la o predictibilitate a cheltuielilor bugetare şi la o judicioasă utilizare a fondurilor publice" şi se precizează că "(...) standardele de cost existente pentru construcţii sunt orientative, conform actului normativ în vigoare, Hotărârea Guvernului nr. 363/2010, în timp ce standardele de cost pentru finanţarea unor servicii publice şi de utilitate publică descentralizate, standardele de calitate aferente asigurării furnizării acestora de către autorităţile administraţiei publice locale, standardele minime de cost pentru serviciile sociale şi altele, sunt obligatorii. Este necesară instituirea obligativităţii încadrării în standardele de cost şi pentru obiectivele/proiectele de investiţii şi celelalte categorii de investiţii finanţate, total sau parţial, din fonduri publice".

80. Legiuitorul, deşi a introdus obligativitatea standardelor de cost, nu a observat, la data adoptării Legii nr. 250/2017, faptul că standardele de cost în vigoare, prevăzute prin Hotărârea

[30] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 62 din 25 ianuarie 2017.
[31] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 993 din 14 decembrie 2017.

Guvernului nr. 363/2010, au fost definite de însuşi emitentul actului ca documente de referinţă cu rol de ghidare, şi, mai mult decât atât, din perspectiva aplicării concrete şi a oportunităţii, au fost aprobate la nivelul anului 2010. Astfel, la stabilirea costului investiţiei de bază s-au avut în vedere analiza dispersiei costurilor unitare la obiective similare contractate în perioada 2008-2009 şi costul investiţiei de bază rezultat din rularea listelor cu cantităţi pe categorii de lucrări în preţuri la nivelul lunii ianuarie 2010, cursul 1 euro = 4,20 lei (luat în calcul la fundamentarea bugetului pentru anul 2010), şi s-au luat în calcul, pentru materiale, utilaje şi transport, preţurile la nivelul lunii ianuarie 2010, pentru manoperă, salariul mediu brut pe ramură comunicat de Institutul Naţional de Statistică la nivelul mediei anului 2009, pentru contribuţii asupra salariilor pe care le suportă angajatorul şi le include în costuri, C.A.S., C.A.S.S., ajutor şomaj, C.C.L, fond de garantare, cotele în vigoare conform Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2010 nr. 12/2010, pentru accidentele de muncă, boli profesionale, cotele în vigoare conform Legii nr. 346/2002 privind asigurarea pentru accidente de muncă şi boli profesionale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (cu excepţia anexei nr. 2.4, modificată prin Hotărârea Guvernului nr. 1.061/2012, care a avut în vedere anul 2012).

81. De asemenea, nu s-a avut în vedere că, deşi dispoziţiile art. 4 din Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 au prevăzut că standardele de cost se actualizează periodic sau ori de câte ori este necesar, prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Dezvoltării Regionale şi Turismului, în funcţie de evoluţia progresului tehnic şi a preţurilor resurselor specifice în domeniul construcţiilor şi/sau pe baza solicitărilor fundamentate ale ministerelor şi ale celorlalte organe de specialitate ale administraţiei publice centrale, această actualizare nu a fost efectuată de la data adoptării, în anul 2010, până la data instituirii obligativităţii standardelor de cost, în anul 2017.

82. Efectele negative ale acestui act normativ au fost recunoscute de Guvernul României prin nota de fundamentare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 85/2018, prin care a fost abrogată Hotărârea Guvernului nr. 363/2010, de la data de 20 septembrie 2018. S-au abrogat nu numai Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 şi art. V1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017, s-a abrogat orice prevedere din actele normative prin care se reglementează realizarea unor obiective/proiecte de investiţii şi alte categorii de investiţii care intră sub incidenţa dispoziţiilor art. V1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017 referitoare la "încadrarea în standardele de cost în vigoare" sau "cu respectarea standardelor de cost în vigoare".

83. Nota de fundamentare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 85/2018 reconfirmă faptul că standardele de cost aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 363/2010 au fost definite ca documente de referinţă cu rol de ghidare în promovarea obiectivelor de investiţii finanţate din fonduri publice, precizează că prin art. V1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017 s-a instituit obligativitatea realizării obiectivelor/proiectelor de investiţii şi a celorlalte categorii de investiţii finanţate, total sau parţial, din fonduri publice, cu încadrarea în standardele de cost, în vigoare la data aprobării/reaprobării indicatorilor tehnico- economici, şi, mai mult de atât, constată faptul că stabilirea limitelor de cheltuieli pentru servicii de proiectare, consultanţă şi asistenţă tehnică contravine Directivei nr. 2006/123/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieţei interne.

84. Se arată, în condiţiile în care standardele de cost au fost aprobate la nivelul anului 2010, datele statistice utilizate fiind la nivelul anilor 2008-2009, fără a mai fi actualizate sau indexate ulterior şi stabilite în baza unor concepte tehnice şi funcţionale depăşite, că se impune "eliminarea dispoziţiilor care, în timp, s-a constatat că generează blocaje investiţionale, conduc la o formalizare excesivă a procesului de implementare, sunt aplicate în afara contextului legal,

îngreunează implementarea investiţiilor sau determină realizarea unor investiţii care nu aduc un plus de valoare dezvoltării infrastructurii naţionale".

85. De asemenea, este de observat că se precizează de către Guvernul României, în nota de fundamentare, faptul că, la emiterea ordonanţei de urgenţă, s-a avut în vedere că "prin standardele actuale se impun limite de cheltuieli, stabilite procentual din valoarea investiţiei de bază, pentru servicii de proiectare, consultanţă, asistenţă tehnică şi că aceasta contravine Directivei nr. 2006/123/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieţei interne, prin care se impune eliminarea oricăror tipuri de preţuri fixe, maximale sau minimale".

86. Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieţei interne prevede, la art. 15, că "(1) Statele membre examinează dacă în cadrul sistemului lor juridic se impune oricare dintre cerinţele menţionate la alineatul (2) şi se asigură că oricare astfel de cerinţe sunt compatibile cu condiţiile stabilite la alineatul (3). Statele membre îşi adaptează actele cu putere de lege şi actele administrative în aşa fel încât acestea să fie compatibile cu aceste condiţii. (2) Statele membre examinează dacă sistemul lor juridic impune ca accesul la o activitate de servicii sau exercitarea acesteia să fie în conformitate cu următoarele cerinţe nediscriminatorii: (...) (g) tarife obligatorii minime şi/sau maxime pe care trebuie să le respecte prestatorul; (3) Statele membre verifică dacă cerinţele menţionate la alineatul (2) îndeplinesc următoarele condiţii: (a) nediscriminare: cerinţele nu trebuie să fie direct sau indirect discriminatorii în funcţie de cetăţenie sau naţionalitate sau, în ceea ce priveşte societăţile, în funcţie de situarea sediului social; (b) necesitate: cerinţele trebuie să fie justificate printr-un motiv imperativ de interes general; (c) proporţionalitate: cerinţele trebuie să fie adecvate pentru a garanta îndeplinirea obiectivului urmărit; acestea nu trebuie să depăşească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectiv urmărit şi nu trebuie să fie posibilă înlocuirea acestor cerinţe cu alte măsuri mai puţin restrictive care permit atingerea aceluiaşi rezultat".

87. În hotărârile judecătoreşti anexate sesizării nu s-a analizat incidenţa dispoziţiilor Legii nr. 250/2017 de aprobare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017, prin care s-a instituit obligativitatea standardelor de cost, şi nici a Directivei nr. 2006/123/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 12 decembrie 2006. Se impune a observa însă, având în vedere motivele expuse de emitentul actului de abrogare, că, potrivit dispoziţiilor art. 288 alin. (2) şi (3) din Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene, "Directiva este obligatorie pentru fiecare stat membru destinatar cu privire la rezultatul care trebuie atins, lăsând autorităţilor naţionale competenţa în ceea ce priveşte forma şi mijloacele". Directiva nu beneficiază de efect direct, dar conţine o obligaţie de rezultat de la care statele membre nu se pot sustrage, fiind obligatorie în privinţa rezultatului care trebuie atins, astfel că, ulterior publicării în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, este necesară transpunerea ei în ordinea juridică internă, prin adoptarea legislaţiei sau a altor măsuri de către autorităţile naţionale, care să realizeze obiectivele stabilite de directivă.

88. Având în vedere obligaţia României, în calitate de stat membru al Uniunii Europene, de a asigura transpunerea în legislaţia naţională a dispoziţiilor acestei directive, au fost adoptate Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 49/2009 privind libertatea de stabilire a prestatorilor de servicii şi libertatea de a furniza servicii în România, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 68/2010, cu modificările ulterioare (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 49/2009)[32], şi Ordonanţa Guvernului nr. 13/2010 pentru modificarea şi completarea unor acte normative în

[32] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 366 din 1 iunie 2009.

domeniul justiţiei în vederea transpunerii Directivei 2006/123/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieţei interne, aprobată cu modificări prin Legea nr. 128/2010 (Ordonanţa Guvernului nr. 13/2010)[33].

89. Prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 49/2009 s-a prevăzut, în mod similar, prin art. 14, că o cerinţă privind tarifele obligatorii minime şi/sau maxime pe care trebuie să le respecte prestatorul poate fi impusă de către autorităţile competente române pentru a condiţiona accesul la o activitate de servicii sau exercitarea acesteia numai dacă sunt îndeplinite cumulativ cele trei condiţii, şi anume nediscriminare, proporţionalitate şi necesitate, iar cu privire la aceasta din urmă a stabilit ceea ce înseamnă - faptul că cerinţele sunt justificate printr-un motiv imperativ de interes general, astfel cum este definit acesta la art. 2 lit. k): "ordinea publică, siguranţa publică, sănătatea publică, păstrarea echilibrului financiar al sistemului de securitate socială, protecţia consumatorilor, beneficiarilor serviciilor şi a lucrătorilor, loialitatea tranzacţiilor comerciale, combaterea fraudei, protecţia mediului, sănătatea animalelor, proprietatea intelectuală, conservarea patrimoniului naţional istoric şi artistic, obiectivele de politică socială şi de politică culturală, precum şi orice alte considerente calificate ca motive imperative de interes general de Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene, în jurisprudenţa sa".

90. În jurisprudenţa Curţii de Justiţie a Uniunii Europene s-a stabilit în mod constant că, la aplicarea dreptului intern, instanţele naţionale sunt obligate, în măsura posibilului, să interpreteze dispoziţiile acestuia în lumina textului şi a finalităţii directivei în cauză pentru a atinge rezultatul urmărit de aceasta şi, prin urmare, să se conformeze art. 288 alin. (3) din Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene, această obligaţie de interpretare conformă a dreptului naţional fiind inerentă sistemului T.F.U.E., în măsura în care permite instanţelor naţionale să asigure, în cadrul competenţelor lor, deplina eficacitate a dreptului Uniunii atunci când judecă litigiile cu care sunt sesizate[34]. Instanţa europeană a arătat însă că "(...) obligaţia instanţei naţionale de a se referi la conţinutul unei directive atunci când interpretează şi aplică normele relevante de drept intern este limitată de principiile generale de drept şi nu poate fi utilizată ca temei pentru o interpretare contra legem a dreptului naţional"[35].

91. În ipoteza în care statul nu transpune directiva în termenul impus sau o transpune incorect sau incomplet, iar o astfel de interpretare nu este posibilă, Curtea de Justiţie a Uniunii Europene recunoaşte efectul direct al directivei, în toate cazurile în care dispoziţiile unei directive apar ca fiind, din punctul de vedere al conţinutului lor, necondiţionale şi suficient de precise, însă numai pentru persoanele de drept privat, care sunt îndreptăţite să le invoce împotriva statului[36].

92. Faţă de cele arătate, rezultă că normele referitoare la cheltuielile indirecte şi de profit, cheltuielile de proiectare şi inginerie, consultanţă şi asistenţă tehnică, prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 363/2010, în prezent abrogată prin art. I lit. b) din Ordonanţa de urgenţă a

---

[33] Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 70 din 30 ianuarie 2010.

[34] Hotărârea din 5 octombrie 2004, Pfeiffer şi alţii, C-397/01 şi C-403/01, punctul 114; Hotărârea din 23 aprilie 2009, Angelidaki şi alţii, C-378/07 şi C-380/07, punctele 197 şi 198; Hotărârea din 19 ianuarie 2010, Kiicukdeveci, C-555/07, punctul 48; Hotărârea din 24 ianuarie 2012, C-282/10, Maribel Dominguez, punctul 24.

[35] Hotărârea din 15 aprilie 2008, Impact, C-268/06, punctul 100; Hotărârea Angelidaki şi alţii, citată anterior, punctul 199; Hotărârea din 24 ianuarie 2012, Maribel Dominguez, citată anterior, punctul 25.

[36] Hotărârea din 19 ianuarie 1982, Becker, C-8/81, punctul 53; Hotărârea din 26 februarie 1986, C-152/84, Marshall, punctul 46; Hotărârea din 11 iulie 2002, Marks & Spencer, C-62/00; Hotărârea din 23 aprilie 2009, Angelidaki şi alţii, citată anterior, punctul 27.

Guvernului nr. 85/2018, au avut natura juridică a unor norme de recomandare anterior intrării în vigoare a Legii nr. 250/2017 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 6/2017 pentru modificarea şi completarea unor acte normative, precum şi pentru stabilirea unor măsuri privind realizarea investiţiilor finanţate din fonduri publice, prin care s-a instituit obligativitatea standardelor de cost.

93. Referitor la celelalte considerente, reţinute în hotărârile judecătoreşti anexate sesizării, în legătură directă cu problema de drept cu privire la care există jurisprudenţă neunitară, este de menţionat faptul că, în ceea ce priveşte controlul efectuat de Curtea de Conturi ulterior încheierii contractelor de achiziţie publică, trebuie avut în vedere că acesta se exercită, în baza competenţelor constituţionale stabilite de art. 140 alin. (1) din Constituţia României, republicată, în conformitate cu dispoziţiile Legii nr. 94/1992, asupra modului de formare, de administrare şi de întrebuinţare a fondurilor publice de către autorităţile administrativ-teritoriale, în conformitate cu principiile legalităţii, regularităţii, economicităţii, eficienţei şi eficacităţii, prin prisma acestor principii şi a dispoziţiilor legale aplicabile fiind necesar a fi examinată legalitatea actelor de control contestate.

94. În soluţionarea acţiunilor în pretenţii formulate de ordonatorii de credite împotriva operatorilor economici, însă, se impune a fi avut în vedere, pe de o parte, faptul că operatorilor economici nu le sunt opozabile actele de control întocmite ca urmare a acţiunilor de audit desfăşurate de Curtea de Conturi, iar pe de altă parte faptul că raporturile juridice dintre părţile contractante, drepturile şi obligaţiile acestora, sunt stabilite prin contractul de achiziţie publică încheiat ca urmare a finalizării procedurii de atribuire, ofertantul având obligaţia de a elabora oferta în conformitate cu cerinţele din documentaţia de atribuire, iar autoritatea contractantă obligaţia de a încheia contractul de achiziţie publică cu ofertantul a cărui ofertă a fost stabilită ca fiind câştigătoare, pe baza propunerilor tehnice şi financiare cuprinse în respectiva ofertă.

18) Decizia nr. 31/2019, publicată în M. Of. nr. 133 din 19 februarie 2020

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 131 din Codul de procedură civilă, instanţa învestită prin hotărârea de declinare a competenţei poate invoca necompetenţa materială procesuală dacă instanţa care şi-a declinat competenţa în favoarea sa nu a invocat excepţia de necompetenţă în termenul legal, indiferent dacă această din urmă instanţă se declarase sau nu competentă prin încheiere interlocutorie pronunţată potrivit prevederilor art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Considerente:

[...] 50. Problema de drept care a suscitat interpretări diferite în practica instanţelor de judecată are următoarea premisă: dacă, atunci când îşi verifică propria competenţă, instanţa de judecată căreia i se declină competenţa poate să verifice şi în ce măsură instanţa care şi-a declinat competenţa în favoarea sa a procedat la respectarea dispoziţiilor referitoare la condiţiile şi termenele de invocare a excepţiei de necompetenţă.

51. Cu alte cuvinte, problema de drept care a generat practica judiciară neunitară la nivelul instanţelor priveşte împrejurarea de a şti dacă a doua instanţă, sesizată în urma declinării

de competenţă materială procesuală[37], are posibilitatea de a-şi verifica propria competenţă nu numai prin raportare la dispoziţiile legale care instituie regulile de competenţă, ci şi prin raportare la prevederile ce reglementează regimul juridic al invocării încălcării acestor reguli.

52. Se constată că prima orientare jurisprudenţială expusă în sesizarea cu recurs în interesul legii formulată de Curtea de Apel Braşov este cea corectă, în sensul că necompetenţa materială procesuală poate fi invocată de judecător sau de părţi doar în faţa primei instanţe sesizate, până la primul termen de judecată la care părţile sunt legal citate şi pot pune concluzii, în condiţiile art. 131 din Codul de procedură civilă.

53. Invocarea excepţiei de necompetenţă materială procesuală de soluţionare a cauzei după acest moment nu mai este posibilă, competenţa fiind câştigată în mod definitiv de instanţa pe rolul căreia a fost înregistrată cererea. În situaţia în care prima instanţă invocă excepţia necompetenţei sale după momentul procesual reglementat expres în art. 131 din Codul de procedură civilă, instanţa ulterior învestită îşi poate declina competenţa în favoarea primei instanţe, cu motivarea că această instanţă a devenit competentă să soluţioneze cauza, ca urmare a pronunţării unei încheieri interlocutorii prin care a reţinut că este competentă material.

54. De asemenea, chiar şi în situaţia în care nu există o astfel de încheiere interlocutorie prin care s-a reţinut competenţa, de altfel, obligatorie, în temeiul prevederilor art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă, efectul neinvocării în termen a excepţiei de necompetenţă reprezintă stabilizarea competenţei în favoarea instanţei sesizate, aspect care nu poate fi ulterior ignorat. Aceeaşi soluţie se impune şi în cazul repartizării la secţii sau completuri specializate, asimilate sub aspectul regimului competenţei materiale procesuale.

55. Astfel, în raport cu dispoziţiile art. 130 alin. (2), art. 131 alin. (1) şi art. 132 alin. (2) din Codul de procedură civilă, prima instanţă sesizată a devenit competentă ca urmare a încheierii interlocutorii pronunţate sub aspectul competenţei, motiv pentru care excepţia necompetenţei materiale nu mai poate fi pusă în discuţie în faţa acestei instanţe. Dacă totuşi se dispune, ulterior momentului procesual reglementat de art. 131 din Codul de procedură civilă, declinarea competenţei către o altă instanţă din considerente privitoare la competenţa materială procesuală, cea de a doua instanţă învestită este ţinută, la rândul său, a face aplicarea dispoziţiilor art. 131 din Codul de procedură civilă, concluzie la care se ajunge şi prin aplicarea ipotezei reglementate de art. 133 pct. 2 din Codul de procedură civilă. Dacă a doua instanţă învestită (în favoarea căreia s-a declinat competenţa de soluţionare a cauzei) nu ar avea obligaţia verificării propriei sale competenţe, prevederile art. 133 pct. 2 din Codul de procedură civilă nu s-ar aplica în nicio situaţie, fiind imposibil a se naşte vreodată conflictul negativ de competenţă. Or, o asemenea ipoteză este de plano exclusă, a doua instanţă sesizată având astfel îndatorirea de a-şi verifica propria competenţă potrivit dispoziţiilor art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

---

[37] Astfel cum s-a reţinut în jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru soluţionarea recursului în interesul legii, în cadrul competenţei jurisdicţionale trebuie distins între competenţa materială (de atribuţie) şi competenţa teritorială, iar în cadrul competenţei materiale se distinge între competenţa materială funcţională, stabilită după felul atribuţiilor jurisdicţionale ce revin fiecărei categorii de instanţe (de exemplu, judecata în primă instanţă, judecata în apel, judecata în recurs), şi competenţa materială procesuală, care se stabileşte în raport cu obiectul, natura sau valoarea litigiului dedus judecăţii (a se vedea paragraful 16 din Decizia nr. 17 din 17 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 872 din 16 octombrie 2018, paragraful 155 din Decizia nr. 18 din 17 noiembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 6 aprilie 2017, şi paragraful 29 din Decizia nr. 16 din 18 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 924 din 24 noiembrie 2017).

56. În argumentarea acestei soluţii se vor analiza, în primul rând, regimul juridic al invocării excepţiei de necompetenţă materială procesuală, precum şi repartizarea cauzelor pe secţii sau completurilor specializate.

57. Referitor la regimul juridic al invocării excepţiei de necompetenţă, trebuie menţionat că una dintre inovaţiile actualului Cod de procedură civilă, prin care s-a urmărit să se dea o finalitate practică unui principiu nou al procesului civil, acela al accelerării judecăţii, reglementat de art. 6 alin. (1) din Codul de procedură civilă, o reprezintă stabilirea unei limite temporale pentru invocarea excepţiei de necompetenţă materială, şi anume, până la primul termen la care părţile sunt legal citate în faţa primei instanţe, adică termenul la care părţile, legal citate, pot pune şi concluzii (deci pricina nu se amână pentru un motiv care implică imposibilitatea unor dezbateri contradictorii, precum cel prevăzut de art. 222 din Codul de procedură civilă).

58. Procedând astfel se evită desfiinţarea tardivă a unor hotărâri pronunţate asupra fondului cauzei, prin efectul invocării excepţiei de necompetenţă direct în căile de atac sau chiar în primă instanţă, după ce se intră în cercetarea fondului procesului. Se produce, de asemenea, o responsabilizare atât a părţilor, cât şi a instanţei, impunându-se verificarea, în condiţii de contradictorialitate, a competenţei instanţei la primul termen la care părţile sunt legal citate şi pot pune concluzii, putându-se acorda un singur termen pentru lămuriri şi probe suplimentare, şi aceasta, cu titlu de excepţie, în condiţiile art. 131 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

59. Dacă s-ar accepta a doua opinie prezentată în sesizarea privind recursul în interesul legii s-ar ajunge la situaţia în care instanţa iniţial sesizată să îşi declare necompetenţa şi într-un moment ulterior celui prevăzut de art. 130 alin. (2) din Codul de procedură civilă şi să se înfrângă puterea de normă imperativă a acestui articol.

60. Astfel, finalitatea noii dispoziţii procedurale civile ar fi lipsită de esenţă. Desigur, instanţa care judecă procesul se va declara necompetentă doar în situaţia în care va aprecia că o altă instanţă este competentă din punct de vedere material procesual. Dacă ar fi posibilă o soluţie de declinare cu încălcarea termenului stabilit de lege s-ar afecta stabilitatea raportului juridic procesual în faţa instanţei învestite, deoarece aceasta nu şi-a îndeplinit în termenul legal obligaţia de a-şi verifica competenţa şi de a sesiza motivele care necesită declinarea de competenţă în favoarea altei instanţe.

61. În al doilea rând, problema de drept ce face obiectul prezentului recurs în interesul legii a provocat divergenţe în practica instanţelor de judecată în ceea ce priveşte efectele invocării excepţiei de necompetenţă materială cu încălcarea termenului prevăzut de lege.

62. Această problematică, a momentului până la care se poate invoca o excepţie de ordine publică, a fost analizată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în considerentele Deciziei nr. 28 din 21 septembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 772 din 16 octombrie 2015, prin care s-a reţinut că:

"63. Aceste prevederi legale referitoare la regimul de invocare a excepţiei de necompetenţă de ordine publică şi la modalitatea sa de soluţionare nu prezintă o noutate legislativă în planul dreptului procesual.

64. Aceleaşi limite procedurale referitoare la posibilitatea şi momentul invocării excepţiei, la obligaţia judecătorului de a verifica din oficiu competenţa instanţei sesizate şi de a consemna în încheiere interlocutorie cele reţinute referitor la competenţă existau şi anterior intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

65. Astfel, potrivit dispoziţiilor art. 159^1 alin. 2 şi 4 din Codul de procedură civilă din 1865, introdus prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluţionării proceselor, necompetenţa materială şi teritorială de ordine publică putea fi invocată de judecător

sau de părţi la prima zi de înfăţişare în faţa primei instanţe, dar nu mai târziu de începerea dezbaterilor asupra fondului, iar judecătorul era obligat, la prima zi de înfăţişare, să îşi verifice competenţa, consemnând în încheierea de şedinţă temeiurile reţinute.

66. Chiar dacă nu se poate pune semnul echivalenţei între primul termen de judecată la care părţile sunt legal citate şi prima zi de înfăţişare, potrivit reglementărilor succesive care guvernează regimul procesual al excepţiei de ordine publică, această distincţie nu prezintă importanţă pentru evaluarea caracterului de noutate al chestiunii de drept în discuţie, de vreme ce se pot desprinde două reguli comune relevante în cauză, care transcend în succesiunea codurilor: că necompetenţa de ordine publică se poate invoca numai până la un anumit moment procesual şi că excepţia necompetenţei se poate invoca numai în faţa primei instanţe."

63. Asupra acestei chestiuni este justă şi opinia exprimată în doctrină potrivit căreia, în ceea ce priveşte necompetenţa de ordine publică, premisa raţionamentului corect este că, dacă necompetenţa nu a fost invocată la primul termen de judecată la care părţile sunt legal citate - ori, în condiţiile art. 131 alin. (2) din Codul procedură civilă, la termenul acordat în mod excepţional pentru lămurirea împrejurărilor de fapt necesare stabilirii competenţei - aceasta se acoperă definitiv şi nu mai poate fi invocată în tot cursul procesului.

64. Aşadar, efectul neinvocării excepţiei de necompetenţă materială cel mai târziu la primul termen de judecată la care părţile sunt legal citate şi pot pune concluzii este acela că instanţa sesizată devine competentă să soluţioneze cauza.

65. Drept urmare, dacă excepţia de necompetenţă nu a fost invocată în condiţiile menţionate mai sus, atunci necompetenţa instanţei sesizate se acoperă definitiv, cu consecinţa pentru instanţa sesizată a definitivării competenţei de soluţionare a cauzei cu care a fost sesizată, în baza dispoziţiilor art. 130 alin. (2) sau (3) din Codul de procedură civilă.

66. Din interpretarea prevederilor art. 130-131 din Codul de procedură civilă rezultă că neinvocarea în termen a excepţiei de necompetenţă are ca efect consolidarea competenţei instanţei iniţial sesizate, în condiţiile operării unei prorogări legale de competenţă sui-generis.

67. În situaţia în care instanţa de judecată iniţial necompetentă, devenită însă competentă prin neinvocarea excepţiei în termenul legal, ar fi, totuşi, considerată îndreptăţită să îşi decline competenţa către instanţa pe care o apreciază ca fiind competentă, termenul statuat de lege ar fi superfluu, deoarece declinarea competenţei realizată cu nerespectarea dispoziţiilor legale ar subzista, atât instanţa de trimitere, cât şi instanţa ierarhic superioară care va pronunţa regulatorul de competenţă fiind ţinute de această soluţie.

68. În al treilea rând, răspunsul la problema de drept contradictorie existentă în jurisprudenţa instanţelor naţionale vizând posibilitatea instanţei căreia i se declină competenţa de a analiza în ce măsură instanţa care şi-a declinat competenţa în favoarea sa a respectat şi prevederile legale privind condiţiile şi termenele de invocare a excepţiei de necompetenţă nu poate fi decât acela că trebuie acordată această posibilitate instanţei la care se declină competenţa, deoarece, în caz contrar, prevederile legale care reglementează condiţiile şi, mai ales, termenele de invocare a excepţiei de necompetenţă ar fi lipsite de orice eficienţă.

69. Nu poate fi primit argumentul exprimat în a doua opinie jurisprudenţială în sensul că instanţa în faţa căreia se iveşte conflictul de competenţă s-ar transforma într-o instanţă de control judiciar, deşi declinatorul de competenţă nu este supus niciunei căi de atac, întrucât instanţa trebuie să verifice cui îi aparţine competenţa în cauza concretă dedusă judecăţii.

70. De altfel, legalitatea declinării de competenţă nu este sustrasă controlului, o atare situaţie fiind inacceptabilă din perspectiva cerinţelor statului de drept. Şi aceasta, deoarece instanţa competentă să soluţioneze conflictul negativ de competenţă verifică modul în care atât

normele de competenţă propriu-zise, cât şi normele referitoare la condiţiile şi termenele de invocare a excepţiei de necompetenţă au fost respectate. Faptul că prevederile art. 132 alin. (3) din Codul de procedură civilă dispun în sensul că hotărârea de declinare a competenţei nu este supusă niciunei căi de atac nu poate duce la altă concluzie, deoarece s-a eliminat calea de atac împotriva hotărârii de declinare a competenţei cu scopul asigurării celerităţii procesului civil şi având în vedere că declinarea de competenţă nu are caracter obligatoriu pentru instanţa de trimitere, aceasta fiind, la rândul său, îndrituită să îşi verifice competenţa şi, dacă este cazul, să se desesizeze în favoarea instanţei pe care o consideră competentă.

71. Aşadar, instanţa care primeşte dosarul îşi poate invoca din oficiu, în condiţiile art. 130 alin. (2) şi art. 131 din Codul de procedură civilă, necompetenţa materială procesuală şi poate declina competenţa în favoarea instanţei iniţial învestite, pentru considerentul că aceasta a devenit competentă prin neinvocarea în termen a excepţiei de necompetenţă. Procedând astfel, aceasta nu se transformă într-o instanţă de control judiciar, căci nu are a analiza aspecte privind nelegala compunere, respectarea principiilor dreptului la apărare şi al contradictorialităţii etc., ci doar întrunirea condiţiilor prevăzute expres de regulile de invocare a excepţiei necompetenţei materiale procesuale.

72. Pe de altă parte, instanţa care judecă conflictul de competenţă nu poate ignora faptul că instanţa iniţial învestită a devenit competentă, prin acoperirea necompetenţei sale iniţiale, neinvocate în termen, ci va trebui să îi trimită acesteia dosarul, pentru că ea trebuie să determine competenţa în mod concret, în pricina ce se judecă, iar nu in abstracto, într-o pricină similară.

73. Concluzionând, se constată că necompetenţa materială procesuală poate fi invocată de părţi ori de judecător doar în faţa primei instanţe, până la primul termen de judecată la care părţile sunt legal citate şi pot pune concluzii, în condiţiile art. 131 din Codul de procedură civilă. Invocarea excepţiei de necompetenţă materială de soluţionare a cauzei ulterior acestui moment procesual nu mai este posibilă, având loc o consolidare a competenţei materiale procesuale în mod definitiv în privinţa instanţei pe rolul căreia a fost introdusă cererea.

74. Dacă prima instanţă invocă excepţia necompetenţei materiale procesuale după momentul prevăzut expres în art. 131 din Codul de procedură civilă, instanţa ulterior învestită îşi poate declina competenţa în favoarea primei instanţe, motivând că această instanţă a devenit competentă să soluţioneze cauza ca urmare a pronunţării unei încheieri interlocutorii prin care a reţinut că este competentă material.

75. În ipoteza în care lipseşte această încheiere interlocutorie prin care s-a reţinut competenţa, al cărei caracter este obligatoriu, conform art. 131 alin. (1) din Codul de procedură civilă, neinvocarea în termen a excepţiei de necompetenţă constituie o consolidare a competenţei în favoarea instanţei sesizate, fapt ce nu poate fi ulterior ignorat.

19) Decizia nr. 33/2019, publicată în M. Of. nr. 144 din 24 februarie 2020

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de Avocatul Poporului şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 2 alin. (4), art. 59 alin. (2) şi art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 privind medierea şi organizarea profesiei de mediator, cu modificările şi completările ulterioare, instanţa de judecată nu poate consfinţi acordul de mediere referitor la înţelegerea părţilor privind desfacerea căsătoriei.

Cu privire la rezolvarea aspectelor accesorii divorţului, instanţa de judecată poate consfinţi acordul de mediere având acest obiect.

Considerente:

[...] 81. În ceea ce priveşte fondul problemei de drept supuse dezbaterii, din analiza dispoziţiilor art. 2 alin. (4), art. 59 alin. (2) şi art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 se constată că prima orientare jurisprudenţială este în acord cu litera şi spiritul legii, pentru argumentele ce vor fi prezentate în continuare.

82. Această analiză porneşte de la observaţia că art. 64 alin. (1) din Legea nr. 192/2006, care reglementează regimul juridic al acordurilor de mediere încheiate între soţi, permite rezolvarea prin mediere a neînţelegerilor dintre soţi privitoare la continuarea căsătoriei, partajul de bunuri comune, exerciţiul drepturilor părinteşti, stabilirea domiciliului copiilor, contribuţia părinţilor la întreţinerea copiilor, respectiv a celor care au ca obiect drepturi în privinţa cărora soţii pot dispune potrivit legii, cum sunt cele ce se regăsesc în enumerarea din art. 919 alin. (1) lit. b) şi f) din Codul de procedură civilă.

83. Totodată, art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 prevede că "Înţelegerea soţilor cu privire la desfacerea căsătoriei şi la rezolvarea aspectelor accesorii divorţului se depune de către părţi la instanţa competentă să pronunţe divorţul".

84. Sintagma "neînţelegerile dintre soţi privitoare la continuarea căsătoriei" din cuprinsul art. 64 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 192/2006, ca şi prevederile art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, care se referă expres la acest tip de acord, par să indice că legiuitorul acceptă ca desfacerea căsătoriei să facă obiect al acordului de mediere.

85. Având în vedere că art. 2 alin. (4) din Legea nr. 192/2006 stabileşte că nu sunt susceptibile de mediere drepturile strict personale, cum sunt cele privitoare la statutul persoanei, precum şi orice alte drepturi de care părţile, potrivit legii, nu pot dispune prin convenţie sau prin orice alt mod admis de lege, se impune determinarea efectelor pe care le produc acordurile de mediere încheiate între soţi, potrivit art. 64 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 192/2006.

86. În privinţa acordurilor de mediere care au ca obiect desfacerea căsătoriei, doctrina de specialitate a definit sintagma "statutul persoanei" din cuprinsul art. 2 alin. (4) din Legea nr. 192/2006 ca fiind condiţia juridică în familie şi societate (de exemplu, dacă este minor sau major, căsătorit ori necăsătorit, copil firesc sau adoptat etc.; persoană de drept public ori de drept privat, cu scop lucrativ sau fără scop lucrativ, de naţionalitate română sau străină etc.), iar capacitatea persoanelor desemnează aptitudinea lor, recunoscută de lege, de a avea drepturi şi obligaţii (capacitatea de folosinţă) şi de a le putea exercita (capacitatea de exerciţiu).

87. Art. 98 din Codul civil prevede că: "Starea civilă este dreptul persoanei de a se individualiza, în familie şi societate, prin calităţile strict personale care decurg din actele şi faptele de stare civilă".

88. Ca drept nepatrimonial, starea civilă conferă persoanei posibilitatea de a fi individualizată (particularizată sau identificată) cu ajutorul calităţilor care rezultă din actele juridice şi faptele juridice de stare civilă la care a participat. În acest sens, în doctrină s-a afirmat că starea civilă este de domeniul legii, iar nu de domeniul voinţei individuale, starea civilă şi elementele ei componente neputând face obiectul vreunei înstrăinări sau renunţări.

89. Or, desfacerea căsătoriei prin divorţ se circumscrie stării civile a persoanei, astfel încât dreptul de a cere divorţul dobândeşte caracter exclusiv personal.

90. Procedând la o interpretare sistematică a dispoziţiilor normative anterior evocate, concluzia care se impune este în sensul că acordurile de mediere care consemnează înţelegerile

soţilor referitoare la divorţ nu sunt apte să producă efecte juridice în privinţa desfacerii căsătoriei în sine, însă pot să ateste modalitatea în care soţii acceptă divorţul.

91. Un alt argument care susţine această concluzie este adus de faptul că, în actuala reglementare, întreaga procedură a desfacerii căsătoriei are caracter legal şi imperativ.

92. Astfel, pentru desfacerea căsătoriei, prevederile art. 916 alin. (1), art. 930 alin. (1) din Codul de procedură civilă, respectiv ale art. 376 alin. (1) din Codul civil impun, drept condiţie de formă, depunerea unei cereri având ca obiect divorţul, semnată de ambii soţi.

93. Or, acordul de mediere privitor la desfacerea căsătoriei nu reprezintă un act de învestire al instanţei, în sensul art. 194 din Codul de procedură civilă, şi nici cerere adresată notarului public sau ofiţerului de stare civilă, potrivit art. 376 alin. (1) din Codul civil.

94. Totodată, dispoziţiile art. 373 şi 374 din Codul civil prevăd că desfacerea căsătoriei prin divorţ poate fi dispusă, în cazurile prevăzute de art. 373 din Codul civil, de instanţele de judecată, procedura divorţului fiind reglementată imperativ prin dispoziţiile art. 915-935 din Codul de procedură civilă.

95. De asemenea, art. 375 din Codul civil prevede posibilitatea constatării desfacerii căsătoriei de către ofiţerul de stare civilă ori notarul public de la locul căsătoriei sau al ultimei locuinţe comune a soţilor, în cazul în care există acordul soţilor.

96. Potrivit art. 374 alin. (3) şi art. 376 alin. (3) din Codul civil, în ipoteza desfacerii căsătoriei prin acordul soţilor, indiferent de procedura prin care se realizează (administrativă, notarială sau judiciară), divorţul presupune verificarea consimţământului soţilor la desfacerea căsătoriei de către instanţa de judecată, notarul public sau ofiţerul de stare civilă, aşadar de către o autoritate publică, respectiv de către un funcţionar public învestit să îndeplinească un serviciu de interes public.

97. Or, deşi de esenţa instituţiei medierii este încrederea pe care părţile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele şi să le sprijine pentru soluţionarea conflictului, prin obţinerea unei soluţii reciproc convenabile, eficiente şi durabile, iar activitatea de mediere reprezintă o activitate de interes public, potrivit art. 2 din Legea nr. 192/2006, mediatorii nu au calitatea de agenţi instrumentatori învestiţi de lege să îndeplinească un serviciu de interes public şi nici de reprezentanţi ai statului în exercitarea funcţiei.

98. Un argument în plus în susţinerea acestei concluzii este acela că mediatorul nu este menţionat în cuprinsul art. 376 alin. (3) din Codul civil.

99. Prin urmare, nefiind îndeplinite cerinţele impuse de art. 374 alin. (3) şi art. 376 alin. (3) din Codul civil, exprimarea de către soţi a acordului acestora privind desfacerea căsătoriei în faţa unui mediator şi încheierea de către aceştia a unui acord de mediere în care consemnează acest acord nu poate avea drept consecinţă desfacerea căsătoriei prin acordul soţilor.

100. Totodată, potrivit art. 382 alin. (1) şi (3) din Codul civil, desfacerea căsătoriei prin acordul soţilor se realizează prin hotărârea judecătorească definitivă prin care se pronunţă divorţul, respectiv prin certificatul de divorţ emis de notarul public sau ofiţerul de stare civilă competent, aşadar, printr-un înscris autentic.

101. Art. 58 din Legea nr. 192/2006 prevede că acordurile de mediere au valoarea unor înscrisuri sub semnătură privată, motiv pentru care acordul de mediere încheiat în faţa mediatorului nu este menţionat în cuprinsul art. 382 alin. (1) şi (3) din Codul civil.

102. În contextul menţionat, de vreme ce acordul de mediere nu îndeplineşte cerinţa de a fi un act autentic, înţelegerea soţilor consemnată într-un astfel de acord, cu privire la divorţ, nu are aptitudinea de a determina desfacerea căsătoriei prin acord.

103. Ca urmare, prin încheierea unui acord de mediere cu privire la divorţ, soţii nu pot să deroge de la normele imperative care reglementează condiţiile şi procedura desfacerii căsătoriei.

104. De asemenea, se impune a se verifica dacă acordul de mediere cuprinzând înţelegerea soţilor privitoare la desfacerea căsătoriei poate fi consfinţit de instanţa de judecată prin pronunţarea unei hotărâri de expedient, conform art. 59 alin. (2) din Legea nr. 192/2006.

105. O atare analiză se impune întrucât, aşa cum s-a arătat anterior, art. 382 alin. (1) din Codul civil stabileşte imperativ că desfacerea căsătoriei se dispune printr-o hotărâre prin care instanţa pronunţă divorţul.

106. Potrivit art. 59 alin. (2) din Legea nr. 192/2006: "Părţile sau partea interesată se pot înfăţişa la instanţa judecătorească pentru a cere, îndeplinind procedurile legale, să se dea o hotărâre care să consfinţească înţelegerea lor. Competenţa aparţine fie judecătoriei în a cărei circumscripţie îşi are domiciliul sau reşedinţa ori, după caz, sediul oricare dintre părţi, fie judecătoriei în a cărei circumscripţie se află locul unde a fost încheiat acordul de mediere. Hotărârea prin care instanţa încuviinţează înţelegerea părţilor se dă în camera de consiliu şi constituie titlu executoriu în condiţiile legii (...)".

107. Cerinţa din art. 382 alin. (1) din Codul civil referitoare la pronunţarea divorţului printr-o hotărâre judecătorească definitivă impune concluzia că hotărârea prin care se pronunţă divorţul prin acord presupune verificarea de către instanţa de judecată a consimţământului actual al soţilor, liber şi neviciat, la desfacerea căsătoriei, cerută de art. 374 alin. (3) din Codul civil.

108. Spre deosebire de acordul exprimat în faţa instanţei, consfinţit prin hotărârea judecătorească prin care se pronunţă divorţul, înţelegerile încheiate în procedura medierii pot fi afectate de termene şi condiţii.

109. În doctrină s-a subliniat că instanţa verifică îndeplinirea condiţiei privitoare la consimţământul soţilor, în sensul că acesta este necesar a fi constatat întrunit pe tot parcursul procedurii, şi nu doar la momentul sesizării instanţei.

110. Or, prin ipoteză, acordul de mediere cuprinzând înţelegerea soţilor referitoare la divorţ consemnează acordul acestora în privinţa desfacerii căsătoriei la data încheierii lui, aşadar anterior momentului sesizării instanţei, iar nu la termenul de judecată la care instanţa trebuie să verifice stăruinţa soţilor în desfacerea căsătoriei, conform art. 931 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

111. Prin urmare, acordul de mediere cu privire la desfacerea căsătoriei are doar valoarea unui mijloc de dovadă privind intenţia soţilor de a divorţa, existentă la momentul încheierii lui, astfel încât el nu poate fi consfinţit de către instanţă pe calea unei hotărâri de expedient.

112. Această concluzie rezidă şi din reglementarea în mod distinct, în cuprinsul prevederilor alin. (1^1) şi alin. (2) ale art. 64 din Legea nr. 192/2006, a regimului juridic al acordurilor de mediere privind stingerea conflictelor ce au ca obiect exerciţiul drepturilor părinteşti, contribuţia părinţilor la întreţinerea copiilor şi stabilirea domiciliului copiilor de cel aplicabil înţelegerilor încheiate de soţi referitoare la desfacerea căsătoriei.

113. Astfel, este neîndoielnic că, potrivit art. 64 alin. (1^1) din Legea nr. 192/2006, pot fi consfinţite prin pronunţarea unei hotărâri de expedient acordurile de mediere încheiate de soţi pentru soluţionarea amiabilă a conflictelor ce au ca obiect exerciţiul drepturilor părinteşti, contribuţia acestora la întreţinerea copiilor, stabilirea domiciliului copiilor. Această concluzie rezultă cu evidenţă din simpla lecturare a acestei norme.

114. Însă legiuitorul nu a înţeles să includă acordurile de mediere cu privire la desfacerea căsătoriei în enumerarea din art. 64 alin. (1^1) al Legii nr. 192/2006, în privinţa acestora

limitându-se la a statua prin art. 64 alin. (2) al Legii nr. 192/2006 că pot fi depuse la instanţa competentă să pronunţe divorţul.

115. Or, în măsura în care voinţa legiuitorului ar fi fost aceea ca acordurile de mediere, cuprinzând înţelegerea soţilor referitoare la desfacerea căsătoriei, să poată fi consfinţite prin pronunţarea unei hotărâri de expedient, nu s-ar mai fi impus o atare diferenţiere.

116. De altfel, intenţia legiuitorului ca înţelegerile încheiate între soţi privitoare la desfacerea căsătoriei să nu facă parte din cele care pot fi consfinţite de instanţă, conform procedurii prevăzute de art. 438 din Codul de procedură civilă, rezultă şi din art. 916 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

117. În acest sens, art. 916 alin. (4) din Codul de procedură civilă, normă care este cuprinsă în capitolul I intitulat "Dispoziţii comune" al titlului I din cartea a VI-a a Codului de procedură civilă, titlu care reglementează procedura divorţului, stabileşte că, odată cu cererea de divorţ, soţii pot alătura acesteia înţelegerea lor rezultată din mediere cu privire la desfacerea căsătoriei şi, după caz, la rezolvarea aspectelor accesorii divorţului.

118. Aşadar, prin această prevedere legală, legiuitorul a înţeles să rămână consecvent reglementării anterioare inserate în art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006.

119. Interpretarea dată art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, în sensul că instanţa nu poate lua act, printr-o hotărâre de expedient, de înţelegerea soţilor asupra desfacerii căsătoriei, divorţul vizând starea civilă a persoanei, este în concordanţă şi cu art. 2.268 alin. (1) din Codul civil potrivit căruia "Nu se poate tranzacţiona asupra capacităţii sau stării civile a persoanelor şi nici cu privire la drepturi de care părţile nu pot să dispună potrivit legii".

120. Ca atare, încheierea unui acord de mediere de către soţi, în care este consemnată înţelegerea acestora referitoare la desfacerea căsătoriei, nu îi îndreptăţeşte să solicite consfinţirea acestui acord în condiţiile stabilite de art. 59 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, care fac trimitere la art. 438 din Codul de procedură civilă, soţii fiind obligaţi să se conformeze normelor de procedură stabilite imperativ de art. 915 şi următoarele din Codul de procedură civilă.

121. Soluţia este conformă şi jurisprudenţei Curţii Constituţionale care a statuat că "procesul de divorţ în întregul său, şi nu doar acţiunea prin care aceste aspecte sunt deduse judecăţii, are caracter strict personal, deoarece obiectul său implică antamarea de către instanţă a unor aspecte ţinând de viaţa intimă şi familială a părţilor din litigiu. Acest caracter strict personal al procesului a impus adoptarea unei proceduri speciale, derogatorii de la normele dreptului comun, care nu face decât să dea expresie particularităţii esenţiale a procesului de divorţ şi implicit prevederilor constituţionale cuprinse în art. 26 referitor la viaţa intimă, familială şi privată" (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 305 din 12 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 485 din 29 iunie 2016).

122. În ceea ce priveşte acordurile de mediere încheiate între soţi în temeiul art. 64 alin. (1) din Legea nr. 192/2006, care au ca obiect soluţionarea pe cale amiabilă a conflictelor ce derivă din efectele nepatrimoniale ale divorţului, precum numele soţilor, efectele divorţului în raporturile dintre soţi şi copiii lor minori, aceste înţelegeri pot constitui obiect al medierii, în privinţa acestora prevederile art. 64 alin. (1^1) din Legea nr. 192/2006 stabilind neechivoc că pot îmbrăca forma unor hotărâri de expedient.

123. Un argument în acest sens îl constituie prevederile art. 383 alin. (1), art. 396 alin. (1) şi art. 400 din Codul civil, norme care consacră expres posibilitatea încheierii unor înţelegeri între soţi referitoare la numele acestora, respectiv la modalitatea de exercitare a drepturilor părinteşti sau la locuinţa copilului, după divorţ.

124. Ca atare, soţii sunt îndreptăţiţi să solicite consfinţirea acordurilor de mediere cu acest obiect încheiate în temeiul art. 64 alin. (1) din Legea nr. 192/2006, prin pronunţarea unei hotărâri de expedient de către instanţa de judecată învestită cu soluţionarea divorţului.

125. Această hotărâre urmează a se pronunţa în cazul desfacerii căsătoriei prin procedura divorţului reglementată de art. 915-935 din Codul de procedură civilă, ţinându-se cont şi de dezlegarea din prezenta decizie referitoare la efectele unui acord de mediere având ca obiect înţelegerea părţilor privind desfacerea căsătoriei.

126. Tot astfel, potrivit art. 2 coroborat cu art. 64 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 192/2006, şi efectele patrimoniale ale divorţului pot constitui obiect al înţelegerilor soţilor, astfel cum sunt consemnate în cuprinsul acordurilor de mediere.

127. Pentru aceste considerente, se va constata că, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 2 alin. (4), art. 59 alin. (2) şi art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, instanţa de judecată nu poate consfinţi acordul de mediere referitor la înţelegerea părţilor privind desfacerea căsătoriei.

128. Cu privire la rezolvarea aspectelor accesorii divorţului, instanţa de judecată poate consfinţi acordul de mediere având acest obiect, pentru ipoteza în care se va desface căsătoria.

b) Decizii de respingere

Decizia nr. 26/2019 publicată în M. Of. nr. 153 din 26 februarie 2020

Soluţia: *Respinge ca inadmisibil recursul în interesul legii formulat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie privind "admisibilitatea cererilor de încuviinţare a executării silite pornite de instituţiile de credit împotriva Fondului Naţional de Garantare a Creditelor pentru I.M.M. prin invocarea ca titlu executoriu a contractelor de garantare, raportat la dispoziţiile art. 11 alin. (4) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 92/2013 şi art. 11 alin. (5) din anexa 1 a Ordinului nr. 8/2014 al Ministerului Finanţelor Publice".*

Considerente:

[...] 35. Verificând regularitatea învestirii, prin prisma dispoziţiilor legale anterior menţionate, se constată că este îndeplinită cerinţa legală privind titularul sesizării.

36. Nu este îndeplinită însă condiţia referitoare la existenţa unei probleme de drept soluţionate în mod diferit de instanţele judecătoreşti, prin hotărâri definitive (dacă litigiul s-a judecat potrivit Codului de procedură civilă) sau prin hotărâri judecătoreşti irevocabile (dacă judecata s-a desfăşurat în baza dispoziţiilor Codului de procedură civilă de la 1865), ce trebuie dovedită prin anexarea la cererea formulată de titularul sesizării a unei jurisprudenţe relevante.

37. În acest sens se constată că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost învestită, prin promovarea prezentului recurs în interesul legii, cu solicitarea de a statua asupra problemei de drept referitoare la "admisibilitatea cererilor de încuviinţare a executării silite pornite de instituţiile de credit împotriva Fondului Naţional de Garantare a Creditelor pentru I.M.M. prin invocarea ca titlu executoriu a contractelor de garantare, raportat la dispoziţiile art. 11 alin. (4) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 92/2013 şi art. 11 alin. (5) din anexa nr. 1 la Ordinul nr. 8/2014 al ministrului finanţelor publice".

38. Or, din analiza hotărârilor identificate de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi ataşate sesizării iniţiale reiese că nu există jurisprudenţă divergentă în ceea ce priveşte interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 11 alin. (4)

din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 92/2013 şi ale art. 11 alin. (5) din anexa nr. 1 a Ordinului nr. 8/2014, hotărârile anexate reţinând incidenţa unei alte norme decât cele ce au fost invocate drept temei în memoriul de recurs, respectiv art. 120 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006.

39. De altfel, însuşi titularul sesizării, la fila 4 a precizărilor depuse la 13 august 2019, arată că "în cuprinsul hotărârilor judecătoreşti anexate sesizării de recurs în interesul legii nu se fac menţiuni cu privire la incidenţa acestor articole de lege [art. 11 alin. (4) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 92/2013 şi art. 11 alin. (5) din anexa 1 a Ordinului Ministerului Finanţelor Publice nr. 8/2014], ci doar cu privire la aplicabilitatea dispoziţiilor atotcuprinzătoare din art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006".

40. Ulterior, prin precizările depuse la 2 octombrie 2019, titularul sesizării a înţeles să schimbe limitele sesizării iniţiale prin modificarea temeiul juridic, în sensul solicitării instanţei supreme de a se pronunţa asupra chestiunii de drept referitoare la "admisibilitatea cererilor de încuviinţare a executării silite pornite de instituţiile de credit împotriva Fondului Naţional de Garantare a Creditelor pentru I.M.M. prin invocarea ca titlu executoriu a contractelor de garantare, raportat la dispoziţiile art. 120 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2006 privind instituţiile de credit şi adecvarea capitalului".

41. Or, în cazul mecanismelor de asigurare a unei practici judiciare unitare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie procedează la dezlegarea cu caracter obligatoriu şi de principiu a problemei sau chestiunii de drept cu care a fost învestită, fără a realiza o activitate de judecată specifică procesului civil.

42. Astfel, atât recursul în interesul legii, cât şi sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept reprezintă mecanisme procedurale prin care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie asigură interpretarea şi aplicarea unitară a legii, în realizarea rolului fundamental ce îi revine potrivit dispoziţiilor art. 126 alin. (3) din Constituţia României.

43. Niciunul dintre cele două mecanisme procedurale reglementate de titlul III "Dispoziţii privind asigurarea unei practici judiciare unitare" al cărţii a II-a "Procedura contencioasă" din Codul de procedură civilă nu reprezintă cereri de chemare în judecată ori căi de atac în sensul prevederilor procedurale. Un argument în acest sens îl reprezintă faptul că procedura de judecată în faţa primei instanţe şi căile de atac sunt reglementate în titlurile I şi II ale cărţii a II-a din Codul de procedură civilă, pe când cele două mecanisme de asigurare a unei practici judiciare unitare sunt reglementate în titlul III al cărţii a II-a.

44. Este de observat că, în cuprinsul titlului III "Dispoziţii privind asigurarea unei practici judiciare unitare" al cărţii a II-a "Procedura contencioasă" din Codul de procedură civilă, legiuitorul nu face trimitere la aplicarea dispoziţiilor referitoare la judecata în primă instanţă, în apel sau în recurs, aşa cum a procedat (spre exemplu, prin dispoziţiile art. 482, 494, 508 ori art. 513 din Codul de procedură civilă) atunci când a considerat că este necesar să fie aplicate în mod corespunzător reguli specifice unei alte proceduri de judecată.

45. De altfel, cele două mecanisme procedurale de asigurare a unei practici judiciare unitare nu reprezintă un "proces civil" în înţelesul de diferend, conflict între două sau mai multe subiecte de drept, iar Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu realizează o judecată propriu-zisă, caracterizată prin pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti irevocabile, în reglementarea art. 377 alin. 2 din Codul de procedură civilă de la 1865, ori definitive, în reglementarea art. 634 alin. (1) din Codul de procedură civilă din 2010, şi, ulterior, prin punerea în executare a titlului executoriu.

46. În consecinţă, instrumentele procedurale de asigurare a unei practici judiciare unitare rezidă, în esenţa lor, în activitatea de dezlegare, cu caracter de principiu, a unei probleme/chestiuni de drept, iar în soluţionarea unui recurs în interesul legii Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu aplică dispoziţiile referitoare la judecata procesului civil în primă instanţă ori în căile de atac, care să permită modificarea învestirii iniţiale, cu atât mai mult cu cât în "precizările" depuse se schimbă chiar temeiurile juridice în legătură cu care se pretinde că există practică neunitară.

47. Instanţa supremă este ţinută de limitele învestirii iniţiale, normele referitoare la modificarea cererii cuprinse în cartea a II-a "Procedura contencioasă" - titlul I "Procedura în faţa primei instanţe" - capitolul I "Sesizarea instanţei de judecată" nefiind compatibile cu specificul mecanismelor de asigurare a unei practici judiciare unitare reglementate de titlul III al cărţii a II-a din Codul de procedură civilă.

48. Din această perspectivă, raportat la obiectul sesizării iniţiale, se constată că practica judiciară ataşată în cele două anexe ale sesizării nu se circumscrie obiectului recursului în interesul legii promovat, iar soluţiile pronunţate nu susţin cele două opinii jurisprudenţiale descrise de titularul sesizării, sub acest aspect motivarea sesizării fiind lacunară, întrucât titularul sesizării se limitează doar la a indica mai multe texte de lege care ar fi incidente. Or, în această situaţie, i-ar reveni instanţei supreme sarcina de a stabili care este norma legală incidentă şi de a justifica înrâurirea pe care dezlegarea recursului în interesul legii ar avea-o asupra cauzei pendinte, ceea ce ar reprezenta o depăşire a limitelor sesizării.

49. Aşa fiind, deşi reprezintă o reală problemă practică, aspectele sesizate reclamă, în fapt, absenţa unei norme clare şi lipsite de echivoc în materie, însă acestea nu pot fi soluţionate prin mijlocul procedural ales, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie având rolul de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii, iar nu pe acela de a stabili care este norma de drept incidentă în funcţie de circumstanţele particulare ale speţei deduse judecăţii.

II. Decizii pronunţate în materie penală

a) Decizii de admitere

1) Decizia nr. 1/2019, publicată în M. Of. nr. 187 din 8 martie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, stabileşte că:*

Fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmaţii mincinoase sau de a nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările esenţiale cu privire la care a fost întrebată întruneşte numai elementele de tipicitate ale infracţiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

Considerente:

[...] 7. Analiza pe fond a recursului în interesul legii

Faţă de multitudinea de hotărâri judecătoreşti definitive, invocate în sesizarea de recurs în interesul legii cuprinse în anexele nr. 1-23, se constată că problema de drept ce a fost soluţionată diferit de instanţele de judecată (existând la nivelul instanţelor practică judiciară neunitară în acest sens) şi asupra căreia Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este chemată să se pronunţe prin intermediul mecanismului de unificare a practicii a posteriori a recursului în interesul legii se referă la încadrarea juridică a faptei unei persoane audiate ca martor de a face afirmaţii mincinoase sau de a nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările esenţiale cu privire la care a fost întrebată în dispoziţiile art. 273 alin. (1) din Codul penal (mărturie mincinoasă) sau în dispoziţiile art. 273 alin. (1) din Codul penal în concurs formal cu art. 269 alin. (1) din Codul penal (favorizarea făptuitorului), cu aplicarea art. 38 alin. (2) din acelaşi cod.

Astfel, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii constată că în analiza acestei chestiuni de drept se impun a fi avute în vedere deopotrivă aspectele teoretice şi practice legate de tipicitatea infracţiunilor de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal şi, respectiv, de favorizare a făptuitorului prevăzută de art. 269 alin. (1) din Codul penal.

Potrivit dispoziţiilor art. 269 din Codul penal, favorizarea făptuitorului constă în ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate.

Obiectul juridic general al infracţiunii de favorizare a făptuitorului îl constituie relaţiile sociale a căror ocrotire este asigurată prin apărarea activităţii de înfăptuire a justiţiei. Această infracţiune are şi un obiect juridic special constituit din relaţiile sociale a căror existenţă este ocrotită împotriva acţiunilor de imixtiune a terţilor în actul de justiţie penală sau în exercitarea până la capăt a dreptului statului de a pedepsi.

Subiectul activ al infracţiunii de favorizare a făptuitorului poate fi orice persoană, cu excepţia celui care a săvârşit infracţiunea sau a participat la săvârşirea infracţiunii la care se referă favorizarea, autofavorizarea nefiind incriminată.

Favorizarea are caracterul de incriminare generală, dar subsidiară, ajutorul dat unui făptuitor primind calificarea de favorizare numai atunci când alte dispoziţii de lege nu incriminează ipoteze speciale de favorizare (Vintilă Dongoroz, Explicaţii teoretice ale Codului penal român, Partea specială, vol. IV, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972, p. 214, ultimul alineat).

Mărturia mincinoasă este incriminată prin dispoziţiile art. 273 din Codul penal şi constă în fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmaţii mincinoase ori nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele şi împrejurările esenţiale cu privire la care este întrebat.

Obiectul juridic general constă în relaţiile sociale referitoare la înfăptuirea justiţiei, relaţii care presupun sinceritate din partea celor ascultaţi ca martori în orice procedură în care se ascultă martori. Obiectul juridic special al infracţiunii constă în acele relaţii sociale a căror existenţă este asigurată prin apărarea activităţii de înfăptuire a justiţiei împotriva faptelor de natură să împiedice sau să zădărnicească aflarea adevărului de către organele judiciare.

Subiectul activ este calificat prin calitatea de martor, calitate pe care o au „numai persoanele ce au o sarcină judiciară (...) care decurge din existenţa unui raport special în care aceste persoane se găsesc faţă de organul judiciar" (Vintilă Dongoroz, Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială. vol. IV, Ediţia a II-a, Editura Academiei Române, Editura All Beck, Bucureşti, 2003, p. 157). Tot în ceea ce priveşte sfera de cuprindere a calităţii de martor, în doctrină s-a arătat că „declaraţiile neadevărate făcute de o persoană care nu are calitatea de martor (...) nu îndeplinesc condiţiile de tipicitate" (Sergiu Bogdan, Doris Alina Şerban, Drept penal. Partea specială. Infracţiuni contra persoanei şi contra înfăptuirii justiţiei, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2017, p. 339).

Concluziile sunt în sensul că infracţiunea de favorizare a făptuitorului are caracterul de incriminare generală, neputându-se reţine un concurs ideal de infracţiuni în ipoteza unei pretinse declaraţii mincinoase între infracţiunea de favorizare a făptuitorului şi infracţiunea de mărturie mincinoasă, aceasta din urmă având caracterul unei norme speciale, astfel că se aplică principiul *specialia generalibus derogant*.

Favorizarea are caracterul de incriminare generală, dar subsidiară, între infracţiunile de favorizare a făptuitorului şi cea de mărturie mincinoasă existând un raport de subsidiaritate de tipul infracţiune generală - infracţiune specială, astfel că presupusul ajutor dat de către inculpatul X nu poate primi calificarea juridică de favorizare a făptuitorului, câtă vreme legiuitorul, prin dispoziţiile Codului penal, a incriminat o ipoteză specială de favorizare, în cazul nostru, cea de mărturie mincinoasă.

Infracţiunea de favorizare a făptuitorului nu poate fi reţinută decât atunci când nu există alte incriminări speciale ale favorizării, cum este şi mărturia mincinoasă. În cazul infracţiunilor contra înfăptuirii justiţiei care prin specificul lor se pot prezenta ca formă aparte de favorizare, ele îşi păstrează autonomia şi nu pot da naştere unui concurs de infracţiuni doar pentru că, în urma efectelor produse, au împiedicat sau îngreunat cercetările într-o cauză penală[38].

De altfel, aceasta este opinia unanim acceptată în doctrină - V. Dongoroz, citat supra, Sergiu Bogdan, Doris Alina Şerban, Drept penal. Partea specială. Infracţiuni contra persoanei şi contra înfăptuirii justiţiei, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2017, p. 321, M. Udroiu, Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014 sau M. Udroiu, Drept penal. Partea specială, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2018, V. Dobrinoiu, N. Neagu, Drept penal. Partea specială, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2014, cât şi majoritară, în practica judiciară.

[38] Ca aspect juridic general, favorizarea făptuitorului nu poate fi calificată ca o normă generală faţă de orice altă incriminare din Codul penal sau din legislaţia specială, prin urmare, în ipoteze în care fapta comisă întruneşte şi elementele constitutive ale unei infracţiuni care aduce atingere altor valori sociale, de pildă, ale unei infracţiuni de serviciu sau de corupţie, aceasta va fi reţinută în concurs cu infracţiunea de favorizare a făptuitorului.

Prin urmare, din perspectiva celor expuse, în raport cu interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor din conţinutul normelor legale ce definesc infracţiunile de mărturie mincinoasă şi de favorizarea făptuitorului, Completul pentru judecarea recursului în interesul legii va stabili că fapta unei persoane audiate ca martor de a face afirmaţii mincinoase sau de a nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările esenţiale cu privire la care a fost întrebată întruneşte numai elementele de tipicitate ale infracţiunii de mărturie mincinoasă, prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal. [...]

2) Decizia nr. 4/2019, publicată în M. Of. nr. 546 din 3 iulie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, în interpretarea şi aplicarea unitară a prevederilor art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, stabileşte că:*

În ipoteza în care instanţa a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, nu este posibilă pronunţarea unei hotărâri de achitare întemeiate pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a şi lit. c) din Codul de procedură penală.

Considerente:

[...] 11.2. Pe fondul recursului în interesul legii

În vederea atingerii criteriilor de eficienţă şi celeritate a procedurilor judiciare, Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluţionării proceselor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010, a introdus în Codul de procedură penală din 1968 articolul 320^1 (modificat ulterior prin art. V din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 121/2011) prin care a fost reglementată judecata în cazul recunoaşterii vinovăţiei, aceasta fiind configurată de legiuitor ca reprezentând o procedură simplificată, ce avea la bază pledoaria de vinovăţie a inculpatului.

Pentru raţiuni identice ce privesc crearea unui cadru procesual adecvat care să asigure rezolvarea cauzelor într-un termen optim şi în mod eficient, aceeaşi construcţie juridică a fost preluată, în esenţă, şi în actuala codificare procesual penală, adoptată prin Legea nr. 135/2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările şi completările ulterioare, intrată în vigoare la 1 februarie 2014, fiind reglementată, sub o nouă denumire - „Procedura în cazul recunoaşterii învinuirii” -, în cuprinsul art. 349 alin. (2), art. 374 alin. (4), art. 375, art. 377, art. 395 alin. (2) şi art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală. Potrivit expunerii de motive a proiectului Legii nr. 135/2010, care a transpus întocmai, sub acest aspect, argumentele ce au justificat includerea în fondul activ al legislaţiei a art. 320^1 prin Legea nr. 202/2010, noua instituţie introdusă în structura procesului penal român „presupune recunoaşterea de către inculpat a faptelor reţinute în actul de sesizare a instanţei” şi constituie un răspuns la nevoia „de eficacitate a judecăţii, contribuind la înlăturarea unor proceduri greoaie şi deseori inutile pentru stabilirea adevărului judiciar, subsumându-se exigenţelor de ordin calitativ ale actului de justiţie”.

Din interpretarea logică, sistematică şi teleologică a dispoziţiilor din legea de procedură penală în vigoare, ce au fost anterior menţionate, rezultă că judecata în cazul recunoaşterii învinuirii reprezintă o procedură de sine stătătoare, distinctă, particulară, de soluţionare a cauzei, derogatorie de la judecata desfăşurată potrivit dreptului comun şi care, prin natura sa şi consecinţele produse atât în plan procesual penal, cât şi în aplicarea normelor de drept

substanţial, creează premisele trecerii de la o ordine juridică impusă, cu caracter imperativ, la una negociată, menită să stingă conflictul de drept penal dedus judecăţii, dar şi să satisfacă interesele părţilor, în principal prin diminuarea duratei procesului şi atenuarea răspunderii penale a acuzatului care a optat pentru parcurgerea procedurii abreviate având la bază pledoaria de vinovăţie.

Manifestarea de voinţă a inculpatului de a fi judecat în procedura simplificată, deşi necesară, nu este suficientă pentru declanşarea acesteia, legiuitorul configurând, în cuprinsul actualei reglementări (care a păstrat acelaşi caracter mixt, cuprinzând atât norme de drept procesual, cât şi prevederi de drept pozitiv, substanţial), în mod similar cu dispoziţiile din vechea codificare procesual penală (art. 320^1), condiţiile de procedibilitate ce trebuie îndeplinite cumulativ pentru admiterea solicitării şi urmarea unei astfel de proceduri [art. 349 alin. (2) şi art. 374 alin. (4)], cadrul procesual în care o atare cerere poate fi formulată şi, ulterior, soluţionată (prin admitere sau respingere), forma pe care este necesar să o prezinte şi mijloacele de probă ce pot fi administrate în ipoteza încuviinţării ei de către instanţă [art. 375 şi art. 377 alin. (1)-(3)], dar stabilind, deopotrivă, şi efectele obligatorii în planul dreptului material pe care o asemenea conduită procesuală le determină [art. 396 alin. (10)].

Astfel, potrivit art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, când judecata s-a desfăşurat în conformitate cu dispoziţiile art. 375 alin. (1), (1^1) şi (2) din acelaşi cod (şi anume în procedura recunoaşterii învinuirii), când cererea inculpatului ca judecata să aibă loc în aceste condiţii a fost respinsă sau când cercetarea judecătorească s-a derulat în temeiul art. 377 alin. (5) ori art. 395 alin. (2) din Codul de procedură penală, iar instanţa reţine aceeaşi situaţie de fapt ca cea recunoscută de acuzat, în caz de condamnare sau amânare a aplicării pedepsei, limitele prevăzute de lege în cazul închisorii se reduc cu o treime, iar, în privinţa amenzii penale, cu o pătrime, urmând ca, pentru inculpaţii minori, atitudinea lor procesuală să fie avută în vedere la alegerea măsurilor educative, cu precizarea că, în cazul celor privative de libertate, limitele perioadelor pentru care se dispun, prevăzute de lege, se reduc cu o treime.

Aşadar, din interpretarea gramaticală a textului de lege menţionat, care foloseşte sintagma „în caz de condamnare sau amânare a aplicării pedepsei", reiese că, spre deosebire de dispoziţiile Codului de procedură penală din 1968, care, în art. 320^1 alin. 7, prevedeau exclusiv soluţia condamnării [jurisprudenţa, inclusiv cea a instanţei supreme, stabilind însă că respectiva procedură era compatibilă şi cu aplicarea prevederilor art. 10 alin. 1 lit. b^1) din Codul de procedură penală anterior], în noua codificare procesual penală nu este exclusă de plano posibilitatea pronunţării de către instanţă a unei hotărâri de achitare în cazul în care judecata a parcurs procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, mai ales că nu există vreo prevedere legală care să interzică în mod expres o asemenea modalitate de stingere a acţiunii penale în situaţia dată.

Cu toate acestea, având în vedere, pe de o parte, faptul că dispoziţiile de drept substanţial din cuprinsul art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală nu vizează exclusiv ipoteza în care cauza a fost soluţionată în procedura abreviată, ci şi alte trei situaţii în care o asemenea procedură fie nu a fost admisă pentru neîndeplinirea unei/unor condiţii de procedibilitate, fie a fost abandonată ulterior încuviinţării şi s-a dispus efectuarea cercetării judecătoreşti în procedura obişnuită, reţinându-se, în final, aceeaşi situaţie de fapt cu cea recunoscută de inculpat [art. 377 alin. (5) şi art. 395 alin. (2)], iar, pe de altă parte, împrejurarea că normele procesual penale instituie condiţii stricte ce trebuie îndeplinite în mod cumulativ pentru ca manifestarea de voinţă a acuzatului de a fi judecat în condiţiile art. 374 alin. (4) din Codul de procedură penală să poată fi valorificată prin admiterea cererii, se consideră că stabilirea temeiurilor legale ce pot

fundamenta eventuale soluţii de achitare în cazul în care s-a urmat procedura recunoaşterii învinuirii nu se poate realiza decât prin interpretarea teleologică şi sistematică a textelor de lege ce reglementează această instituţie, a căror analiză coroborată conduce la concluzia incompatibilităţii unei atare proceduri speciale, derogatorii de la dreptul comun, cu aplicarea dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a şi lit. c) din Codul de procedură penală.

Astfel, una dintre exigenţele obligatorii ce trebuie satisfăcută în vederea incidenţei prevederilor referitoare la procedura simplificată constă, potrivit art. 349 alin. (2) teza I şi art. 374 alin. (4) raportat la art. 375 alin. (1) şi (1^1) din Codul de procedură penală, în solicitarea inculpatului, făcută personal sau prin înscris autentic, anterior începerii cercetării judecătoreşti în cauză, ca judecata să se realizeze numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale [bineînţeles, a celor care nu au fost excluse în procedura de cameră preliminară, potrivit art. 346 alin. (5) din Codul de procedură penală, sau în procedura plângerii împotriva soluţiilor de netrimitere în judecată, în conformitate cu art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din acelaşi cod] şi a înscrisurilor noi pe care le pot prezenta părţile şi persoana vătămată, cerinţă ce se regăsea şi în reglementarea anterioară [art. 320^1 alin. 2 şi 3 din Codul de procedură penală de la 1968], cu singura diferenţă că, faţă de noile dispoziţii, aceasta făcea referire doar la înscrisurile în circumstanţiere ce puteau fi depuse de acuzat.

Totodată, potrivit aceloraşi norme procesual penale, o altă condiţie pe care inculpatul trebuie să o îndeplinească pentru ca cererea sa de judecare în procedura accelerată să poată fi admisă este aceea de a „recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa” prin actul de sesizare a instanţei sau, după caz, prin încheierea judecătorului de cameră preliminară pronunţată în conformitate cu art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, atitudine procesuală care, deopotrivă, trebuie exprimată fie personal, fie prin act autentic. Soluţia legislativă actuală este esenţialmente identică cu cea prevăzută în Codul de procedură penală din 1968, care, în art. 320^1 alin. 2, stipula că „judecata poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, doar atunci când inculpatul declară că recunoaşte în totalitate faptele reţinute în actul de sesizare şi nu solicită administrarea de probe, cu excepţia înscrisurilor în circumstanţiere (...)”, situaţie în care, neintervenind nicio modificare de conţinut în ceea ce priveşte această cerinţă de admisibilitate, toate consideraţiile exprimate în literatura de specialitate şi aspectele statuate în jurisprudenţă anterior intrării în vigoare a Legii nr. 135/2010 îşi păstrează pe deplin valabilitatea.

Aşadar, conform art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din Codul de procedură penală, care au preluat întocmai textul art. 320^1 alin. 2 din codificarea procesual penală abrogată, pentru a beneficia de procedura abreviată, inculpatul trebuie să recunoască în integralitate faptele de care este acuzat, adică toate actele de conduită săvârşite, astfel cum au fost reţinute prin rechizitoriu sau, după caz, prin încheierea judecătorului de cameră preliminară, atât din punctul de vedere al laturii obiective, cât şi al celei subiective, dar şi sub aspectul tuturor circumstanţelor ce le caracterizează, indiferent de natura lor şi de momentul în care intervin în raport cu acţiunile sau inacţiunile imputate. Cu alte cuvinte, pentru ca judecata să se desfăşoare în procedura recunoaşterii învinuirii, ca urmare a încuviinţării de către instanţă a unei asemenea cereri formulate de inculpat, dispoziţiile legale în vigoare, ca şi cele anterioare, pretind să existe o acceptare/confirmare necondiţionată de către cel din urmă a faptelor reţinute în sarcina sa, adică a existenţei acestora şi a comiterii lor cu forma de vinovăţie cerută de lege, nefiind admisă, pentru întrunirea condiţiei instituite de norma procesuală, o recunoaştere parţială, calificată, indiferent dacă aceasta priveşte participarea la faptă în altă calitate decât cea reţinută în actul de sesizare (spre exemplu, participarea în calitate de complice, nu de coautor), săvârşirea acţiunilor

cu o altă formă de vinovăţie decât cea stabilită de procuror (de pildă, culpă în loc de intenţie) sau comiterea altor acte materiale ori a infracţiunii în alte împrejurări, circumstanţe şi modalităţi (în acelaşi sens, Daniel Atasiei şi Horia Ţiţ, „Mica Reformă în Justiţie, Legea nr. 202/2010 comentată", Editura Hamangiu, 2010, pag. 308-309; Cristina Celea, „Judecata în cazul recunoaşterii vinovăţiei" în Revista de drept penal, nr. 1/2011, pag. 86-96; Victor Văduva, „Judecata în cazul recunoaşterii învinuirii" în Revista Dreptul, nr. 5/2014, pag. 195-212; Valentin Cristian Ştefan, „Judecata în cazul recunoaşterii învinuirii" în Revista de drept penal, nr. 2/2014, pag. 96-102; Magdalena Iordache, „Judecata în cazul recunoaşterii învinuirii", Editura Universul Juridic, 2014, pag. 54-56; Nicolae Volonciu, Andreea Simona Uzlău şi colaboratorii, „Noul Cod de procedură penală comentat", ediţia a 2-a revizuită şi adăugită, Editura Hamangiu, 2015, pag. 1015-1016; Mihail Udroiu şi colaboratorii, „Codul de procedură penală", Comentariu pe articole, ediţia a 2-a, Editura C.H. Beck, 2017, pag. 1451, 1536-1539).

Aşadar, procedura simplificată nu poate fi legal încuviinţată şi aplicată de către instanţă în situaţia în care inculpatul recunoaşte doar faptele în materialitatea lor, nu însă şi forma de vinovăţie cu care procurorul, în rechizitoriu, sau judecătorul de cameră preliminară, în încheierea pronunţată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, a reţinut că a fost comisă activitatea imputată, aspect subliniat, de altfel, aşa cum s-a arătat în dezvoltările de mai sus, atât de literatura de specialitate, dar şi de instanţele judecătoreşti, inclusiv de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, atât anterior, cât şi ulterior datei de 1 februarie 2014, aceasta statuând, în jurisprudenţa sa constantă, că admisibilitatea cererii de recurgere la o asemenea procedură este condiţionată de recunoaşterea integrală a săvârşirii faptei, atât ca realitate obiectivă, cu toate circumstanţele şi împrejurările menţionate în actul de sesizare, cât şi ca poziţie psihică, sub aspectul formei de vinovăţie cu care s-a acţionat, aceasta neputând fi contestată într-un atare demers procesual (spre exemplu, deciziile penale nr. 4.526 din 14 decembrie 2010, nr. 2.334 din 9 iunie 2011, nr. 365 din 13 februarie 2012, nr. 1.231 din 19 aprilie 2012, nr. 14 din 6 ianuarie 2014, nr. 1.275 din 10 aprilie 2014, nr. 1.556 din 7 mai 2014, nr. 2.479 din 8 septembrie 2014 ale instanţei supreme, Secţia penală).

În sensul unei asemenea interpretări a sintagmei „recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa" din cuprinsul art. 349 alin. (2) şi art. 374 alin. (4) din Codul de procedură penală, pledează şi denumirea sub care legiuitorul a reglementat această instituţie în actuala codificare procesual penală, respectiv „Procedura în cazul recunoaşterii învinuirii", astfel cum reiese din titlurile marginale ale art. 375 şi 377 din acelaşi cod, noţiunea de „învinuire" referindu-se, în mod evident, atât la aspectele de ordin obiectiv ale acţiunii inculpatului, cât şi la poziţia sa subiectivă în raport cu fapta de care este acuzat.

Astfel, potrivit Dicţionarului explicativ al limbii române, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 1998, prin „învinuire" se înţelege acţiunea de a învinui şi rezultatul ei, învinovăţire, acuzare, acuzaţie, inculpare, vină, culpă, iar „a învinui" înseamnă a acuza pe cineva în faţa unei instanţe judecătoreşti, a inculpa, a considera vinovat, a învinovăţi, a acuza. Pe de altă parte, definiţia juridică a termenului se referă la activitatea procesuală ce are ca scop stabilirea săvârşirii unei infracţiuni de către o persoană, trimiterea acesteia în judecată penală şi susţinerea vinovăţiei ei în faţa organului judiciar, în vederea tragerii la răspundere penală, în condiţiile legii.

Rezultă, aşadar, în mod incontestabil, că pentru aplicarea dispoziţiilor privind procedura abreviată persoana trimisă în judecată trebuie să adopte o atitudine de recunoaştere integrală şi necondiţionată a învinuirii, adică atât a faptelor în materialitatea lor, sub toate componentele ce alcătuiesc latura obiectivă, cât şi din punctul de vedere al împrejurărilor de natură subiectivă care au stat la baza săvârşirii actului de conduită imputat, instanţa având obligaţia legală de a verifica

manifestarea de voinţă a inculpatului din perspectiva ambelor aspecte menţionate, ce acoperă integral elementele de ordin constitutiv ale acuzaţiei formulate (ale învinuirii), şi de a admite cererea de parcurgere a judecăţii simplificate numai în situaţia în care acestea sunt recunoscute în totalitate.

Cu alte cuvinte, în ipoteza în care inculpatul acceptă comiterea faptei în materialitatea ei, în circumstanţele descrise în cuprinsul rechizitoriului sau, după caz, al încheierii date în conformitate cu art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, însă nu manifestă acelaşi comportament procesual şi cu privire la forma de vinovăţie reţinută în actul de acuzare, exigenţele aplicării procedurii în cazul recunoaşterii învinuirii nu sunt îndeplinite, iar solicitarea de judecare în această variantă simplificată trebuie respinsă de instanţă pentru neîntrunirea condiţiei de admisibilitate prevăzute de art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din acelaşi cod.

De altfel, din punct de vedere semantic, prezintă relevanţă şi împrejurarea că sintagma folosită de legiuitor în cuprinsul textelor de lege anterior invocate, pentru a defini una dintre cerinţele de admisibilitate ale procedurii recunoaşterii învinuirii („dacă recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa”), se regăseşte şi în reglementarea unei alte instituţii care, asemenea celei dintâi, reprezintă o formă prescurtată a judecăţii în cazul anumitor infracţiuni, înţelesul său fiind unul identic, care nu a suscitat până în prezent controverse în literatura de specialitate şi jurisprudenţa instanţelor. Astfel, una dintre exigenţele ce se impun a fi întrunite pentru aplicarea procedurii speciale a acordului de recunoaştere a vinovăţiei constă, potrivit art. 479 şi art. 482 lit. g) din Codul de procedură penală, în recunoaşterea fără rezerve de către inculpat a faptei pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală împotriva sa, cerinţă ce presupune cu evidenţă confirmarea existenţei acesteia şi a comiterii ei cu forma de vinovăţie cerută de lege şi reţinută de procuror (aşa cum, de altfel, indică şi denumirea instituţiei), căci, în absenţa unei recunoaşteri totale şi necondiţionate, de care depinde în mod evident şi acceptarea încadrării juridice, ar lipsi înseşi premisele negocierii soluţiei ce urmează a fi dată acţiunii penale, a felului şi a cuantumului pedepsei, precum şi a modalităţii ei de executare, ceea ce ar echivala, practic, cu imposibilitatea încheierii acordului între procuror şi acuzat şi, implicit, cu inaplicabilitatea respectivei proceduri.

Ca atare, neexistând motive pertinente care să justifice atribuirea unui sens diferit aceleiaşi sintagme folosite de legiuitor în reglementarea celor două instituţii ale „justiţiei negociate”, se apreciază că cerinţa instituită de art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din Codul de procedură penală pentru parcurgerea procedurii abreviate nu poate avea decât semnificaţia unei recunoaşteri integrale şi necondiţionate a faptelor de către inculpat, inclusiv sub aspectul formei de vinovăţie stabilite în rechizitoriu sau în încheierea pronunţată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din acelaşi cod, în lipsa unei asemenea manifestări de voinţă solicitarea acuzatului de a se prevala de aceste dispoziţii de favoare neputând fi admisă de instanţă, cu consecinţa firească a efectuării cercetării judecătoreşti în procedura obişnuită.

Dacă, dimpotrivă, cererea de soluţionare a cauzei în procedura simplificată este încuviinţată de instanţă, în conformitate cu dispoziţiile art. 375 alin. (2) din Codul de procedură penală, constatându-se, astfel, că sunt îndeplinite toate condiţiile de admisibilitate prevăzute de normele procesual penale, deci inclusiv aceea a recunoaşterii integrale şi necondiţionate a învinuirii, adică a faptei în materialitatea ei, sub toate componentele ce alcătuiesc latura obiectivă, dar şi din punctul de vedere al elementelor de ordin subiectiv care au stat la baza săvârşirii actului de conduită imputat, instanţa, la finalul cercetării judecătoreşti realizate potrivit art. 377 alin. (1)-(4) din acelaşi cod, nu va putea pronunţa o hotărâre de achitare întemeiată pe prevederile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, din moment ce

inculpatul a recunoscut comiterea faptei cu forma de vinovăţie prevăzută de lege, iar instanţa, dispunând parcurgerea judecăţii prescurtate, a apreciat, implicit, că probele administrate în cursul urmăririi penale, în baza cărora acuzatul a cerut să fie judecat, sunt suficiente pentru aflarea adevărului şi deplina lămurire a tuturor aspectelor de care depinde dezlegarea pricinii.

În situaţia în care, în pofida atitudinii inculpatului de recunoaştere în totalitate a faptei, inclusiv sub aspectul poziţiei sale psihice la momentul săvârşirii acesteia, instanţa consideră că mijloacele de probă din faza anchetei penale nu oferă informaţii satisfăcătoare, îndestulătoare, pentru corecta soluţionare a conflictului de drept penal şi aflarea adevărului în speţă, existând îndoieli în ceea ce priveşte forma de vinovăţie cu care a acţionat acuzatul (recunoscută, de altfel, fără rezerve), aceasta are obligaţia legală de a respinge cererea de judecată în procedura prescurtată şi de a aplica dispoziţiile privind procedura de drept comun sau, după caz, de a repune cauza pe rol şi a efectua cercetarea judecătorească, în condiţiile art. 395 alin. (2) din Codul de procedură penală, în situaţia în care, anterior, încuviinţase solicitarea de aplicare a prevederilor art. 374 alin. (4) din acelaşi cod, urmând ca, în final, raportat la probele administrate cu respectarea principiilor contradictorialităţii şi oralităţii, să dispună fie achitarea, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, fie una dintre celelalte soluţii reglementate de art. 396 din acelaşi cod, iar, în caz de condamnare, aplicarea unei pedepse în limitele prevăzute de alin. (10) al textului de lege menţionat, dacă situaţia de fapt reţinută este aceeaşi cu cea recunoscută de către inculpat. În acelaşi sens s-a pronunţat şi Curtea Constituţională care a arătat, în considerentele Deciziei nr. 250 din 7 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 11 iunie 2015, că „aplicarea procedurii simplificate este o derogare de la dreptul comun şi presupune soluţionarea cu celeritate a unor cauze penale pentru care cercetarea judecătorească propriu-zisă devine redundantă, întrucât în prima fază a procesului penal au fost dezlegate în totalitate aspectele legate de existenţa infracţiunii şi de vinovăţia inculpatului” (paragraful 19), dar şi că „ori de câte ori există dubii cu privire la vinovăţia inculpatului ori la existenţa legitimei apărări, care prin ele însele pot constitui cauze care împiedică punerea în mişcare a acţiunii penale ori care înlătură caracterul penal al faptei (...), în virtutea temeiului constituţional (...) al art. 124 alin. (1), instanţa este datoare să respingă cererea formulată, întrucât înfăptuirea justiţiei presupune aplicarea legii în acord cu dreptatea ca valoare supremă a statului de drept” (paragraful 22).

A aprecia că recunoaşterea învinuirii se referă la acceptarea situaţiei faptice descrise în rechizitoriu sau în încheierea dată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, în sensul exclusiv de realitate obiectivă, fără a viza şi elementele de factură subiectivă ale infracţiunii deduse judecaţii, şi a admite cererea de judecare în procedura simplificată în ipoteza unei asemenea recunoaşteri (parţială şi condiţionată), cu consecinţa achitării inculpatului în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, ca urmare a examinării elementelor de tipicitate ale laturii subiective doar în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale şi a înscrisurilor noi, echivalează, practic, cu transformarea unei proceduri speciale, derogatorii de la dreptul comun, într-una obişnuită, ce se converteşte în regulă, încălcându-se astfel dreptul la un proces echitabil, recunoscut, deopotrivă, şi celorlalte părţi, dar şi persoanei vătămate (nu doar acuzatului), care sunt în acest mod lipsite de posibilitatea de a propune probe şi de a-şi exercita celelalte drepturi procesuale garantate de art. 81 alin. (1) lit. b), c), f), g) şi art. 85 alin. (1) din Codul de procedură penală, pentru a dovedi poziţia psihică conştientă cu care a acţionat inculpatul şi a obţine astfel o hotărâre de condamnare a acestuia şi de obligare la plata eventualelor despăgubiri civile. Cu alte cuvinte, acceptarea unei asemenea semnificaţii a noţiunii de recunoaştere a învinuirii ar conduce automat la încuviinţarea solicitării

de soluţionare a cauzelor în procedura abreviată în toate situaţiile în care inculpatul, deşi a recunoscut fapta în materialitatea ei, nu a confirmat toate împrejurările şi circumstanţele ce o caracterizează, astfel cum au fost reţinute în actul de sesizare, atât în privinţa laturii obiective, cât şi a celei subiective, aspect care, pe de o parte, determină, în mod nepermis, eludarea dispoziţiilor privind efectuarea cercetării judecătoreşti în procedura tipică, care oferă cele mai multe garanţii de administrare a justiţiei în mod echitabil, iar, pe de altă parte, contravine însăşi voinţei legiuitorului, care a reglementat această instituţie ca fiind una de favoare pentru acuzat, dar numai în situaţia în care acceptă în integralitate şi necondiţionat actele de conduită reţinute în sarcina sa din perspectiva tuturor aspectelor de ordin obiectiv, dar şi a resorturilor de natură subiectivă ce au stat la baza săvârşirii acestora.

Ca atare, în ipoteza în care manifestarea de voinţă a inculpatului nu se circumscrie unor asemenea exigenţe şi, deci, nu îndeplineşte condiţia de recunoaştere în totalitate a faptelor, astfel cum această sintagmă a fost explicitată în debutul expunerii, cu prilejul analizării cerinţei instituite de art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din Codul de procedură penală, instanţa are obligaţia de a respinge cererea de parcurgere a procedurii simplificate, conform art. 375 alin. (3), şi de a efectua cercetarea judecătorească potrivit art. 376, 378 şi următoarele din acelaşi cod, fără ca, în final, să fie exclusă aplicarea dispoziţiilor art. 396 alin. (10) teza a II-a din Codul de procedură penală, în situaţia în care există identitate între starea de fapt constatată de judecător şi cea recunoscută de acuzat.

Sub acest din urmă aspect, este de menţionat că deşi în textul indicat nu se face distincţie în privinţa cazurilor în care se impune îndeplinirea cerinţei reţinerii de către instanţă a aceleiaşi situaţii de fapt ca cea recunoscută de inculpat pentru a se individualiza o pedeapsă între limitele reduse cu o treime, din interpretarea coroborată a normelor de procedură reiese că această condiţie se referă doar la ultimele două ipoteze, adică atunci când s-a respins cererea acuzatului de judecare în procedură simplificată sau când cercetarea judecătorească a avut loc conform art. 377 alin. (5) ori art. 395 alin. (2) din Codul de procedură penală, întrucât, pentru încuviinţarea solicitării inculpatului de a se urma procedura abreviată, aşa cum stabilesc dispoziţiile art. 375 alin. (1), (1^1) şi (2) din acelaşi cod, este necesară îndeplinirea tuturor condiţiilor cumulative prevăzute de art. 374 alin. (4) din Codul de procedură penală, la care se face trimitere, printre care şi cea a recunoaşterii necondiţionate şi integrale a faptelor reţinute în sarcina sa prin rechizitoriu sau încheierea prevăzută de legea procesual penală în art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c).

Altfel spus, pentru a fi incidente dispoziţiile art. 374 alin. (4) raportat la art. 375 alin. (1), (1^1) şi (2) din Codul de procedură penală cu referire la art. 396 alin. (10) teza I din acelaşi cod, este obligatoriu să existe o triplă identitate a situaţiei de fapt, respectiv cea reţinută de instanţă, cea descrisă în actul de sesizare şi cea recunoscută de inculpat, în timp ce, pentru celelalte două ipoteze reglementate de art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, când instanţa dispune efectuarea cercetării judecătoreşti potrivit procedurii comune, sens în care administrează probele ce sunt necesare, este suficientă doar îndeplinirea identităţii între împrejurările faptice stabilite de judecător şi cele recunoscute de către inculpat. O asemenea soluţie îşi găseşte explicaţia tocmai în faptul că acuzatul nu a recunoscut integral învinuirea ce i-a fost adusă, motiv pentru care cererea sa de judecare în procedura simplificată a fost respinsă, însă, ulterior, probele administrate în cauză au confirmat poziţia sa procesuală, sens în care conduita corespunzătoare manifestată se impune a fi valorificată prin atenuarea răspunderii sale penale în condiţiile prevăzute de art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală.

În consecinţă, pentru toate motivele expuse în dezvoltările anterioare, se constată că, în situaţia în care cererea de soluţionare a cauzei în procedura recunoaşterii învinuirii a fost

încuviinţată de instanţă, în conformitate cu dispoziţiile art. 375 alin. (2) din Codul de procedură penală, constatându-se astfel întrunirea tuturor condiţiilor de admisibilitate prevăzute de normele procesual penale, deci inclusiv aceea a recunoaşterii integrale şi necondiţionate a faptelor, prevăzută de art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din Codul de procedură penală, instanţa, la finalul cercetării judecătoreşti efectuate în conformitate cu prevederile art. 377 alin. (1)-(4) din acelaşi cod, nu va putea pronunţa o hotărâre de achitare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală.

În fine, o condiţie esenţială pentru a se recurge la procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, instituită de art. 349 alin. (2) teza a III-a din Codul de procedură penală, este şi aceea ca probele administrate în cursul urmăririi penale [în concret, cele care nu au fost excluse în procedura de cameră preliminară, potrivit art. 346 alin. (5) din Codul de procedură penală, sau în procedura plângerii împotriva soluţiilor de netrimitere în judecată, conform art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din acelaşi cod] să fie suficiente pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei, caracterul neîndestulător al acestora sau, cel puţin, aprecierea instanţei în acest sens conducând la respingerea cererii inculpatului de judecare într-o atare procedură şi la efectuarea cercetării judecătoreşti în procedura obişnuită, în care instanţa, la solicitarea procurorului, a părţilor şi a persoanei vătămate sau chiar din oficiu, poate administra probele necesare pentru corecta dezlegare a conflictului juridic de drept penal cu care a fost învestită.

Într-adevăr, raportat la specificul său derogatoriu de la dreptul comun, se impunea ca procedura abreviată să fie însoţită de reglementarea unor garanţii care să asigure caracterul echitabil al procesului penal, astfel încât să nu se ajungă la nesocotirea principiului aflării adevărului în favoarea respectării regulii celerităţii soluţionării cauzelor. Prin admiterea cererii de parcurgere a unei asemenea proceduri, ce are drept consecinţă derularea cercetării judecătoreşti într-o formă atipică, restrânsă, prescurtată, nu trebuie să se aducă atingere demersului de cunoaştere deplină a existenţei sau inexistenţei faptei pentru care se desfăşoară procesul penal (cu toate circumstanţele de loc, de timp, de mod, de mijloace, de scop ce o caracterizează), a formei de vinovăţie cu care a fost comisă, a mobilului şi scopului ce a stat la baza săvârşirii acesteia, a naturii şi întinderii prejudiciului cauzat, a identităţii certe a autorului, precum şi a aspectelor care influenţează răspunderea lui penală, motiv pentru care una dintre condiţiile imperios necesare pentru încuviinţarea judecăţii simplificate, alături de poziţia inculpatului de recunoaştere integrală şi necondiţionată a învinuirii, o constituie caracterul suficient al probelor administrate în cursul urmăririi penale pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei.

Chiar dacă verificarea îndeplinirii cerinţei instituite de art. 349 alin. (2) teza a III-a din Codul de procedură penală nu obligă la o analiză a materialului probator din faza anchetei penale de natura celei specifice etapei deliberării asupra soluţiei procesului (aşa cum prevedea codificarea procesual penală anterioară în art. 320^1 alin. 4), aceasta presupune, în mod evident, o evaluare cantitativă, dar şi calitativă a dovezilor administrate, inclusiv din perspectiva fiabilităţii şi a forţei probante, astfel încât instanţa să aprecieze asupra suficienţei lor pentru corecta dezlegare a conflictului juridic de drept penal, mai ales în cazul în care, deşi inculpatul a recunoscut în totalitate faptele reţinute în sarcina sa, există dubii sau neclarităţi cu privire la anumite aspecte de care depinde fie existenţa acestora, fie întrunirea elementelor de tipicitate ale infracţiunii deduse judecăţii, fie comiterea lor de către acuzat. Or, în această din urmă situaţie, dacă apreciază că materialul strâns în etapa instrucţiei penale nu permite justa soluţionare a cauzei, neîndeplinind criteriul suficienţei instituit de norma procesual penală, instanţa are obligaţia legală de a respinge, în temeiul art. 375 alin. (3) din Codul de procedură penală, cererea

inculpatului de judecare în procedura recunoaşterii învinuirii şi de a efectua cercetarea judecătorească obişnuită, astfel încât să se asigure caracterul echitabil al procedurii judiciare, prin garantarea respectării drepturilor subiecţilor procesuali şi administrarea tuturor mijloacelor de probă necesare pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei, în scopul aflării adevărului, aşa cum impun dispoziţiile art. 5 din Codul de procedură penală.

De altfel, în acelaşi sens s-a pronunţat, în mod constant, şi Curtea Constituţională care, examinând conformitatea cu Legea fundamentală a mai multor dispoziţii ce reglementează procedura în cazul recunoaşterii învinuirii, a statuat că, raportat la „efectele procedurii de judecată simplificate, instanţa poate respinge, în baza unor criterii obiective şi rezonabile, cererea formulată de inculpat, întrucât, indiferent că recunoaşterea învinuirii este totală sau parţială, ceea ce prevalează este existenţa unui proces echitabil, despre care nu se poate vorbi în măsura în care se neagă principiul aflării adevărului. Prin urmare, nu simpla recunoaştere a învinuirii, chiar şi integrală, este determinantă pentru a se da eficienţă unui proces echitabil desfăşurat în limitele legalităţii şi imparţialităţii, aceasta constituind doar o condiţie procedurală, ci stabilirea vinovăţiei inculpatului cu privire la faptele reţinute în sarcina sa. De altfel, având în vedere tocmai riscul exercitării de presiuni asupra inculpatului spre a-şi recunoaşte vinovăţia cu privire la faptele pe care nu le-a săvârşit, posibilitatea instanţei de a respinge cererea de judecare a cauzei potrivit procedurii simplificate constituie o garanţie a dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 21 alin. (3) din Constituţie şi de art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale. (...) Prin urmare, instanţa are posibilitatea de a respinge cererea inculpatului, chiar şi în condiţiile unei recunoaşteri totale a faptelor reţinute în sarcina sa, atunci când nu este lămurită asupra împrejurărilor de fapt ale cauzei şi consideră că judecata nu poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, ci trebuie să se facă potrivit dreptului comun” (Decizia nr. 753 din 13 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 95 din 2 februarie 2017, paragraful 16; în acelaşi sens, deciziile nr. 250 din 7 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 11 iunie 2015; nr. 484 din 23 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 603 din 10 august 2015; nr. 726 din 29 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 887 din 26 noiembrie 2015; nr. 275 din 10 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 557 din 22 iulie 2016; nr. 497 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 832 din 20 octombrie 2016; nr. 723 din 6 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 263 din 13 aprilie 2017; nr. 220 din 17 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 523 din 26 iunie 2018).

De asemenea instanţa de contencios constituţional a arătat că „(...) recurgerea la procedura simplificată de judecată în cazul recunoaşterii învinuirii presupune manifestarea de voinţă a inculpatului de a recurge la această procedură, precum şi o recunoaştere în totalitate a faptelor reţinute în sarcina sa. Cu toate acestea, simpla manifestare de voinţă a inculpatului de a recurge la procedura simplificată de judecată şi declaraţia formală de recunoaştere a învinuirii nu conduc automat la aplicarea acestei proceduri şi a unei pedepse în limitele prevăzute de art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, instanţa de judecată fiind cea care, verificând dacă probele administrate în faza urmăririi penale sunt suficiente pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei, dispune urmarea sau nu a acestei proceduri” (Decizia nr. 754 din 13 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 199 din 22 martie 2017, paragraful 15).

Aşadar, chiar dacă acuzatul recunoaşte integral şi necondiţionat faptele reţinute în sarcina sa, instanţei îi este interzis sa încuviinţeze cererea acestuia de urmare a procedurii abreviate în situaţia în care constată că probele strânse în cursul urmăririi penale, în baza cărora inculpatul a solicitat să fie judecat, nu sunt satisfăcătoare, îndestulătoare, lămuritoare pentru clarificarea tuturor aspectelor necesare pentru rezolvarea corespunzătoare a cauzei, în acord cu principiul legalităţii şi cel al aflării adevărului, într-o atare ipoteză revenindu-i obligaţia de a parcurge procedura obişnuită şi de a administra, la propunerea procurorului, a părţilor, a persoanei vătămate sau din oficiu, toate dovezile necesare pentru justa soluţionare a procesului.

Reprezentând elementul central al oricărei proceduri judiciare penale, probele furnizează elementele de fapt care servesc la constatarea existenţei sau inexistenţei infracţiunii, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea tuturor împrejurărilor indispensabile pentru corecta rezolvare a conflictului de drept penal, astfel încât administrarea lor potrivit dreptului comun, în condiţii de oralitate şi contradictorialitate, în situaţia în care instanţa constată insuficienţa celor strânse în cursul anchetei penale, constituie o garanţie fundamentală a respectării dreptului la un proces echitabil, precum şi a principiului aflării adevărului în cauza dedusă judecăţii, astfel încât orice acuzat care a comis o infracţiune să fie pedepsit potrivit legii şi nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, indiferent dacă, din diverse motive, a recunoscut învinuirea formulată împotriva sa.

Ca atare, obligaţia instanţei de a respinge solicitarea de urmare a procedurii simplificate de judecată în cazul în care nu este îndeplinită condiţia de admisibilitate prevăzută de art. 349 alin. (2) teza a III-a din Codul de procedură penală, chiar dacă inculpatul a acceptat integral şi necondiţionat faptele reţinute în sarcina sa, are menirea de a asigura tocmai lămurirea, prin administrarea de probe, a tuturor aspectelor ce privesc cauza dedusă judecăţii, astfel încât să se stabilească dincolo de orice îndoială rezonabilă că persoana trimisă în judecată a săvârşit infracţiunea ce i-a fost imputată sau, dimpotrivă, să se constate că dovezile strânse pe parcursul procesului nu confirmă ori nu demonstrează cu certitudine că aceasta este autorul faptei ce formează obiectul acuzaţiei penale, caz în care devin incidente dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală.

Dacă însă cererea de judecare în procedura recunoaşterii învinuirii este încuviinţată, considerându-se astfel că sunt îndeplinite toate cerinţele de admisibilitate prevăzute de art. 349 alin. (2) şi art. 374 alin. (4) din Codul de procedură penală, inclusiv recunoaşterea integrală şi necondiţionată a faptelor (atât sub aspectul elementelor de natură obiectivă, cât şi al celor de factură subiectivă) şi caracterul îndestulător al probelor administrate în cursul urmăririi penale pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei, instanţa, la finalul cercetării judecătoreşti realizate potrivit art. 377 alin. (1)-(4) din acelaşi cod, nu va putea pronunţa o hotărâre de achitare întemeiată pe prevederile art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală, din moment ce inculpatul a acceptat fără rezerve comiterea actelor de conduită ce i-au fost imputate, iar organul judiciar, dispunând parcurgerea judecăţii prescurtate, a apreciat, implicit, că există probe suficiente că persoana care a recunoscut în totalitate faptele este autorul acestora.

În situaţia în care, în pofida atitudinii inculpatului de asumare integrală şi necondiţionată a învinuirii, se apreciază că mijloacele de probă din faza anchetei penale nu oferă informaţii satisfăcătoare, îndestulătoare, pentru corecta soluţionare a conflictului de drept penal şi aflarea adevărului în speţă, existând dubii/îndoieli ca acesta ar fi autorul faptelor, instanţa, aşa cum s-a arătat şi anterior, are obligaţia legală de a respinge cererea de judecată în procedura abreviată şi de a aplica dispoziţiile privind procedura de drept comun sau, după caz, de a repune cauza pe rol şi a efectua cercetarea judecătorească, în condiţiile art. 395 alin. (2) din Codul de procedură

penală, în situaţia în care, anterior, încuviinţase solicitarea de aplicare a prevederilor art. 374 alin. (4) din acelaşi cod, urmând ca, în final, raportat la probele administrate cu respectarea principiilor contradictorialităţii şi oralităţii, să dispună fie achitarea, în baza art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală, fie una dintre celelalte soluţii reglementate de art. 396 din acelaşi cod, iar, în caz de condamnare, aplicarea unei pedepse în limitele prevăzute de alin. (10) al textului de lege menţionat, dacă situaţia de fapt reţinută este aceeaşi cu cea recunoscută de către inculpat.

Între procedura în cazul recunoaşterii învinuirii şi aplicarea dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală există o incompatibilitate evidentă, ce rezultă chiar din modul de edictare a normelor ce reglementează această instituţie şi, respectiv, cazul de împiedicare a exercitării în continuare a acţiunii penale indicat, deoarece, în privinţa celui din urmă, textul de lege stipulează că este incident atunci când „nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea”, în timp ce procedura abreviată poate fi urmată numai dacă, printre altele, inculpatul „recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa”, iar „instanţa apreciază că probele sunt suficiente pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei”, cu alte cuvinte, în ipoteza în care există probe că persoana care a recunoscut în totalitate faptele este autorul acestora, iar probele au caracter suficient.

Într-adevăr, aşa cum s-a arătat în dezvoltările anterioare, din interpretarea dispoziţiilor art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală rezultă că noua codificare procesual penală nu exclude de plano pronunţarea de către instanţă a unei hotărâri de achitare în cazul în care judecata s-a efectuat în procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, însă cazurile în care aceasta se poate dispune sunt limitate chiar de condiţiile de admisibilitate ale cererii de parcurgere a unei atare proceduri (cu referire, în special, la recunoaşterea în totalitate a faptelor şi aprecierea caracterului suficient al probelor pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei), aşa încât, dacă se consideră că acestea sunt îndeplinite şi se face aplicarea art. 375 alin. (2) din Codul de procedură penală, o eventuală soluţie de achitare nu va putea depinde de evaluarea pe fond a probatoriului administrat (altfel decât prin prisma suficienţei probelor în stabilirea existenţei faptei şi a vinovăţiei inculpatului în comiterea ei), ci exclusiv de intervenţia unor cauze evidente care împiedică exercitarea, în continuare, a acţiunii penale, cum ar fi, spre exemplu, intrarea în vigoare a unei legi de dezincriminare, declararea neconstituţionalităţii normei de incriminare şi neintervenţia legiuitorului în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale, absenţa discernământului în comiterea faptei, lipsa calităţii speciale prevăzute de lege pentru subiectul activ al infracţiunii etc. (în acelaşi sens, Mihail Udroiu şi colaboratorii, „Codul de procedură penală”, Comentariu pe articole, ediţia a 2-a, Editura C.H. Beck, 2017, pag. 1539).

În concluzie, având în vedere că, potrivit prescripţiilor normative ce reglementează procedura în cazul recunoaşterii învinuirii, pentru aplicarea acesteia este imperios necesar ca inculpatul să accepte integral şi necondiţionat faptele reţinute în sarcina sa prin rechizitoriu sau, după caz, prin încheierea pronunţată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, sub aspectul tuturor elementelor de ordin obiectiv şi subiectiv [condiţie reglementată de art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din Codul de procedură penală], dar şi ca instanţa să aprecieze că probele sunt suficiente pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei [cerinţă prevăzută de art. 349 alin. (2) teza a III-a din Codul de procedură penală], în situaţia admiterii cererii şi judecării cauzei într-o asemenea procedură, instanţa, la finalul cercetării judecătoreşti realizate potrivit art. 377 alin. (1)-(4) din Codul de procedură penală, nu

va putea pronunţa o hotărâre de achitare întemeiată pe prevederile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a şi lit. c) din acelaşi cod.

În considerarea celor expuse, Completul pentru judecarea recursului în interesul legii, în temeiul art. 474 alin. (1) din Codul de procedură penală, va admite sesizarea formulată de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, în interpretarea şi aplicarea unitară a prevederilor art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, va stabili că, în ipoteza în care instanţa a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, nu este posibilă pronunţarea unei hotărâri de achitare întemeiate pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a şi lit. c) din Codul de procedură penală. [...]

3) Decizia nr. 5/2019, publicată în M. Of. nr. 334 din 2 mai 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea şi aplicarea art. 174, cu referire la art. 154 alin. (2) teza I din Codul penal, stabileşte că:*

Prin data săvârşirii infracţiunii şi, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale în cazul infracţiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp se înţelege momentul apariţiei primei pagube ori al obţinerii primului folos necuvenit.

Considerente:

[...] 6.3. Cu privire la dezlegarea problemei de drept sesizate, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii reţine următoarele:

Problema de drept ridicată în recursul în interesul legii, cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, implică stabilirea datei săvârşirii infracţiunii, dată de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale, în cazul infracţiunilor simple (constând într-o singură acţiune sau inacţiune) a căror latură obiectivă presupune producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp, respectiv dacă aceasta este data actului de executare sau data finalizării producerii pagubei/realizării folosului, ulterioară actului de executare.

Termenul de prescripţie a răspunderii penale pentru o infracţiune începe să curgă (ca regulă) de la data săvârşirii infracţiunii, astfel încât se impune identificarea momentului la care se consideră a fi săvârşită o infracţiune.

În acest sens, conform dispoziţiilor art. 174 din Codul penal, legea stabileşte că: „Prin săvârşirea unei infracţiuni sau comiterea unei infracţiuni se înţelege săvârşirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepseşte ca infracţiune consumată sau ca tentativă, precum şi participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice.”

Referitor la momentul consumării infracţiunii, s-a arătat că: „o infracţiune tip se consideră consumată atunci când toate condiţiile din conţinutul incriminării sunt întrunite, adică atunci când fapta, în obiectivitatea sa concretă, corespunde perfect obiectivităţii juridice din textul incriminator” (Vintilă Dongoroz, Drept penal, Reeditarea ediţiei din 1939, Asociaţia Română de Ştiinţe Penale, Bucureşti, 2000, p. 241); „infracţiunea fapt consumat se realizează atunci când activitatea infracţională prezintă toate condiţiile cerute de lege pentru existenţa infracţiunii în configuraţia tipică a acesteia. Infracţiunea se consumă în momentul în care fapta săvârşită produce rezultatul tipic, potrivit legii, pentru existenţa infracţiunii în forma tip”

(Costică Bulai, Bogdan N. Bulai, Manual de drept penal, Partea generală, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007, p. 438); „consumarea infracţiunii are loc în momentul în care sunt întrunite toate elementele constitutive ale acesteia, cu alte cuvinte atunci când se realizează o perfectă coincidenţă între fapta concret săvârşită de autor şi modelul-tip descris în norma de incriminare" (Florin Streteanu, Tratat de drept penal, Partea generală, volumul I, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 666).

Aşadar, data la care se consideră săvârşită o infracţiune (implicit momentul de la care începe să curgă, ca regulă, termenul de prescripţie a răspunderii penale raportat la aceasta) este data de la care fapta concret comisă dobândeşte relevanţă penală, după caz: momentul consumării sau chiar şi momentul de la care se poate reţine comiterea tentativei respectivei infracţiuni. În acest ultim caz, desigur, sunt avute în vedere doar ipotezele incriminărilor în raport cu care tentativa este posibilă şi (în plus) relevantă penal (incriminată/pedepsibilă) - căci în art. 174 din Codul penal legiuitorul se referă la „(...) faptele pe care legea le pedepseşte (...) ca tentativă".

Totodată, art. 154 din Codul penal prevede termenele de prescripţie a răspunderii penale, stabilind că aceste termene încep să curgă de la data săvârşirii infracţiunii:

- în cazul infracţiunilor continue, termenul curge de la data încetării acţiunii sau inacţiunii;

- în cazul infracţiunilor continuate, de la data săvârşirii ultimei acţiuni sau inacţiuni, iar în cazul infracţiunilor de obicei, de la data săvârşirii ultimului act;

- în cazul infracţiunilor progresive, termenul de prescripţie a răspunderii penale începe să curgă de la data săvârşirii acţiunii sau inacţiunii şi se calculează în raport cu pedeapsa corespunzătoare rezultatului definitiv produs.

După cum se poate observa, momentul de debut al curgerii termenului de prescripţie a răspunderii penale este în directă legătură cu calificarea concretă a faptei, deci cu stabilirea naturii juridice a infracţiunii ca fiind simplă, continuă, continuată sau progresivă.

Obiectul prezentului recurs în interesul legii vizează exclusiv infracţiunile simple ce constau într-o singură acţiune sau inacţiune, care prezintă particularitatea producerii unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp. Drept urmare, pentru a stabili data săvârşirii acestei infracţiuni, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie are în vedere doar acest tip de infracţiune.

În ceea ce priveşte calificarea infracţiunilor de înşelăciune comise prin mai multe acte materiale, la care se referă unele dintre hotărârile definitive ataşate prezentului recurs în interesul legii, aceasta a fost stabilită în funcţie de particularităţile fiecărei cauze în parte, nefiind rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie ca în acest recurs în interesul legii să stabilească dacă, în speţele citate, încadrarea juridică a faptelor a fost sau nu corectă şi care dintre formele unităţii infracţionale ar fi trebuit reţinute.

Data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale, în cazul infracţiunilor simple a căror latură obiectivă presupune producerea unei pagube/realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp, va fi stabilită în urma analizei argumentelor logico-juridice care au determinat statuarea unei anumite date a începerii termenului de prescripţie a răspunderii penale în cazul altor forme ale unităţii de infracţiuni. În consecinţă, pentru identificarea datei de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale în cazul infracţiunii simple, Înalta Curte va analiza modul de reglementare a acestuia şi raţiunea pentru care legiuitorul a ales una sau alta dintre soluţiile prevăzute de cod în cazul altor forme ale unităţii infracţionale.

Deosebirile existente între infracţiunea simplă şi infracţiunea continuă, continuată şi progresivă, chiar şi atunci când aceasta presupune producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp, sunt evidente:

a) infracţiunea simplă, sub raport obiectiv, se caracterizează printr-o activitate unică, ce produce rezultatul tipic şi nu cunoaşte un moment al epuizării distinct de cel al consumării, infracţiunea fapt epuizat fiind posibilă doar la infracţiunile continue, continuate, progresive şi la cele de obicei (V. Dongoroz, Drept penal, Bucureşti, 2000, pag. 244, reeditare curs 1939; V. Papadopol, Formele unităţii infracţionale în dreptul penal român, Bucureşti 1992, pag. 34; C. Bulai, Manual de drept penal, Bucureşti 1999, pag. fila 411, C. Mitrache, Drept penal român, Bucureşti 1994, pag. 109);

b) infracţiunea continuă implică o continuitate la nivelul acţiunii sau al inacţiunii care constituie elementul material al laturii obiective, în timp ce în cazul infracţiunilor simple care produc pagube succesive sau generează foloase patrimoniale succesive nu există o asemenea continuitate. În cazul primei infracţiuni, subiectul însuşi lasă să continue actul de conduită. Tocmai în considerarea faptului că subiectul are posibilitatea de a pune capăt actului său de conduită, dar alege să lase să îi continue efectele, legiuitorul a stabilit, potrivit art. 154 alin. (3) din Codul penal, că, în cazul infracţiunilor continue, termenul de prescripţie a răspunderii penale curge de la data încetării acţiunii sau inacţiunii;

c) infracţiunea continuată presupune, potrivit art. 35 alin. (1) din Codul penal, săvârşirea la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiaşi rezoluţii, acţiuni sau inacţiuni care prezintă, fiecare în parte, conţinutul aceleiaşi infracţiuni. Infracţiunea continuată, cauză de majorare a pedepsei, implică o reiterare a acţiunii sau a inacţiunii, spre deosebire de infracţiunile examinate în prezentul recurs în interesul legii, care presupun numai o producere succesivă a pagubei ori o obţinere succesivă a folosului patrimonial. În considerarea repetării actului de conduită într-o formă care întruneşte toate elementele de tipicitate ale unei infracţiuni, conform art. 154 alin. (3) din Codul penal, în cazul infracţiunilor continuate, termenul de prescripţie a răspunderii penale curge de la data săvârşirii ultimei acţiuni sau inacţiuni;

Spre deosebire de infracţiunea continuată, în cazul infracţiunilor simple care produc pagube succesive sau generează foloase patrimoniale succesive, nu există acţiuni sau inacţiuni care prezintă, fiecare în parte, conţinutul aceleiaşi infracţiuni săvârşite la diferite intervale de timp şi în realizarea aceleiaşi rezoluţii infracţionale.

d) partea generală a Codului penal nu cuprinde nicio dispoziţie privitoare la infracţiunea progresivă. În partea specială a Codului penal sunt incriminate infracţiuni progresive, iar elementele de tipicitate ale acestei forme a unităţii infracţionale au fost identificate prin analiza conţinutului lor şi generalizarea elementelor comune.

Astfel, infracţiunea progresivă este definită ca fiind infracţiunea a cărei latură obiectivă, după ce a atins momentul consumării corespunzător unei anumite infracţiuni, se amplifică progresiv, fie prin agravarea urmării produse, fie prin producerea de noi urmări vătămătoare, corespunzătoare unei infracţiuni mai grave. În acest caz, rezultatul infracţiunii se amplifică în timp, deşi actul de conduită al subiectului a încetat. Spre deosebire de infracţiunea continuă, la care subiectul, având posibilitatea să pună capăt conduitei sale, nu o face, în cazul infracţiunii progresive rezultatul se amplifică în timp, de regulă independent de voinţa subiectului. Elementul material al infracţiunii progresive este identic cu acela al infracţiunii de bază, constând în acţiunea sau inacţiunea constitutivă a acesteia.

Pentru ca amplificarea rezultatului să dea naştere infracţiunii progresive este necesar, pe de o parte, ca posibilitatea amplificării urmărilor să rezulte din cuprinsul textului de incriminare

şi, pe de altă parte, ca rezultatul amplificat să atribuie faptei care l-a produs o încadrare juridică deosebită, mai grea decât aceea pe care i-o conferea rezultatul iniţial.

Potrivit art. 154 alin. (3) din Codul penal, în cazul infracţiunii progresive, termenul de prescripţie a răspunderii penale începe să curgă de la data săvârşirii acţiunii sau inacţiunii, dar se calculează în raport cu pedeapsa corespunzătoare rezultatului definitiv produs.

În concluzie, faţă de cele ce precedă, prin dispoziţiile art. 154 din Codul penal, legiuitorul a stabilit data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale, în cazul unor forme ale unităţii infracţionale, atât în raport cu conduita subiectului, cât şi cu întrunirea elementelor de tipicitate ale infracţiunii (data ultimului act de executare în cazul infracţiunilor continuate, data la care conduita a încetat în cazul infracţiunii continue şi data la care conduita a produs primul rezultat de natură să încadreze fapta în ilicitul penal, în cazul infracţiunii progresive).

Deşi nu implică încadrarea juridică într-o altă infracţiune, mai gravă, infracţiunile simple care produc pagube succesive sau generează foloase patrimoniale succesive, într-un interval de timp, prezintă asemănări cu infracţiunile progresive, prin amplificarea urmării produse, care poate determina reţinerea unei forme agravate (cu titlu de exemplu, incidenţa dispoziţiilor legale privitoare la faptele care au produs consecinţe deosebit de grave - art. 256^1 din Codul penal pentru infracţiunea de înşelăciune şi art. 309 din Codul penal pentru infracţiunea de abuz în serviciu).

Această perspectivă este apropiată de modul în care fostul Tribunal Suprem a înţeles să interpreteze noţiunea de „dată a săvârşirii infracţiunii”. Astfel, prin Decizia de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987 a Plenului Tribunalului Suprem, s-a stabilit că, în cazul infracţiunilor cu urmări progresive ori ale căror consecinţe nu se produc imediat după executarea acţiunii sau inacţiunii de către autor, instanţele care au considerat că „data săvârşirii infracţiunii este aceea a producerii rezultatului, când elementele constitutive ale faptei penale sunt în întregime întrunite”, nu au interpretat corect legea, întrucât „fapta trebuie considerată săvârşită la data executării acţiunii sau inacţiunii ce caracterizează latura obiectivă a infracţiunii, indiferent de momentul producerii rezultatului”.

Prin aceeaşi decizie s-a stabilit că: „În cazurile când legea penală prevede că anumite efecte juridice se produc în raport cu data săvârşirii infracţiunii, prin această expresie se înţelege data actului de executare ce caracterizează latura obiectivă a infracţiunii, iar nu data consumării acesteia prin producerea rezultatului.”

Este important de precizat aici că, spre deosebire de ipoteza avută în vedere de fostul Tribunal Suprem, care viza infracţiunile cu urmări progresive, în care exista o primă acţiune care permitea tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate şi, implicit, curgerea termenului de prescripţie a răspunderii penale de la data executării acţiunii sau inacţiunii ce caracterizează latura obiectivă a infracţiunii, în cazul infracţiunilor a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube/realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp şi pentru care nu este incriminată tentativa, data acţiunii sau inacţiunii nu se poate identifica cu data săvârşirii infracţiunii şi, în egală măsură, cu momentul de debut al curgerii termenului de prescripţie a răspunderii penale, în condiţiile în care, la acest moment, nu există o infracţiune aflată cel puţin în faza unei tentative pedepsibile.

În consecinţă, în cazul infracţiunilor de: abuz în serviciu, prevăzută de art. 297 din Codul penal, folosirea funcţiei pentru favorizarea unor persoane, prevăzută de art. 301 din Codul penal, momentul de debut al curgerii termenului de prescripţie a răspunderii penale este cel în care s-a produs prima pagubă sau s-a obţinut primul folos patrimonial, întrucât doar atunci sunt întrunite

toate condiţiile cerute de norma de incriminare pentru existenţa infracţiunii în configuraţia sa tipică, acesta fiind momentul în care fapta săvârşită a produs rezultatul cerut de norma de incriminare pentru existenţa infracţiunii în forma tip.

Prin urmare, atunci când infracţiunea comisă este o infracţiune de rezultat sau de pericol concret, dacă, în caz concret, urmarea tipică (corespunzătoare stadiului de infracţiune consumată) se produce la o oarecare distanţă în timp faţă de momentul desfăşurării (şi încetării comiterii) elementului material, momentul de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale este momentul consumării (data producerii primei urmări relevante penal/primul moment de la care fapta se poate încadra juridic drept infracţiune).

Momentul de debut al curgerii termenului de prescripţie a răspunderii penale nu poate fi extins până la data producerii definitive a pagubei sau până la data realizării definitive a folosului patrimonial.

În primul rând, astfel cum s-a arătat anterior, potrivit art. 154 din Codul penal, curgerea termenului de prescripţie este legată de data actului de conduită, or infracţiunea simplă nu cunoaşte un moment al epuizării, distinct de cel al consumării, infracţiunea fapt epuizat fiind posibilă doar la infracţiunile continue, continuate, progresive şi la cele din obicei.

Pe de altă parte, având în vedere natura instituţiei prescripţiei penale, care presupune, în primul rând, un drept al unei persoane care a comis o infracţiune, aceasta beneficiind de posibilitatea de a nu mai fi trasă la răspundere penală dacă s-a împlinit un termen şi, în al doilea rând, faptul că această instituţie de drept penal instituie o obligaţie de rezultat în sarcina statului, reprezentat prin organele judiciare, de a stabili răspunderea penală şi de a aplica pedeapsa corespunzătoare celui care a săvârşit o infracţiune, într-un termen rezonabil, nu poate fi acceptat punctul de vedere, care propune calcularea termenului de prescripţie de la data producerii definitive a pagubei sau de la data realizării definitive a folosului patrimonial, întrucât acest lucru ar presupune prelungirea în mod excesiv, artificial şi nejustificat a termenului de prescripţie, după momentul la care a încetat actul de conduită care a dat naştere infracţiunii.

În aceste condiţii, prin calcularea termenului de prescripţie de la data producerii definitive a pagubei sau de la data realizării definitive a folosului patrimonial, s-ar admite că în cazul infracţiunilor simple legiuitorul a dorit să instituie un tratament mai puţin favorabil decât cel aplicabil infracţiunii progresive (tip) care, în principiu, presupune schimbarea încadrării juridice dintr-o infracţiune iniţială mai uşoară într-o infracţiune mai gravă.

În altă ordine de idei, dacă s-ar accepta soluţia propusă de parchet, instanţa ar putea fi împiedicată să judece fapta comisă sau să pronunţe o hotărâre cu privire la aceasta, pe considerentul că până la data judecăţii nu s-a finalizat integral procesul de amplificare a urmării imediate (de pildă, că nu s-a produs încă definitiv paguba/prejudiciul final), cu alte cuvinte, pe motiv că procesul de amplificare (progresivă) a urmării imediate a infracţiunii este încă în curs de desfășurare.

În concluzie, se constată că, în cazul infracţiunilor ce constau într-o singură acţiune sau inacţiune şi a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube/realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp, data săvârşirii infracţiunii şi, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale nu poate fi alta decât momentul apariţiei primei pagube ori al obţinerii primului folos necuvenit, acest moment fiind cel care permite încadrarea faptei comise drept infracţiune.

Prin urmare, având în vedere obiectul sesizării, în considerarea celor expuse, în interpretarea şi aplicarea art. 174, cu referire la art. 154 alin. (2) teza I din Codul penal, se va stabili că:

Prin data săvârşirii infracţiunii şi, implicit, data de la care începe să curgă termenul de prescripţie a răspunderii penale în cazul infracţiunilor simple a căror latură obiectivă implică producerea unei pagube ori realizarea unui folos necuvenit pe o perioadă de timp se înţelege momentul apariţiei primei pagube ori al obţinerii primului folos necuvenit. [...]

4) Decizia nr. 8/2019, publicată în M. Of. nr. 427 din 30 mai 2019

Soluţia: *În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, modificată prin Legea nr. 169/2017, stabileşte următoarele:*

Competenţa soluţionării cererii prin care o persoană privată de libertate solicită acordarea zilelor compensatorii în baza art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 pentru restul de pedeapsă rezultat dintr-o condamnare anterioară şi care se regăseşte în pedeapsa în a cărei executare se află revine instanţei de executare sau instanţei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală.

Considerente:

[...] 7. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi dispoziţiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reţine următoarele:

Dispoziţiile art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 514 din 14 august 2013, cu modificările şi completările ulterioare, introduse prin Legea nr. 169/2017 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 571 din 18 iulie 2017, reglementează o măsură compensatorie în favoarea persoanelor care au executat pedepse ori măsuri preventive privative de libertate în condiţii necorespunzătoare, prin cazarea în centre de detenţie ori de reţinere şi arestare preventivă lipsite de condiţiile impuse de standardele europene.

În esenţă, această măsură presupune considerarea ca executate, suplimentar, a 6 zile din pedeapsa aplicată pentru fiecare 30 de zile executate în condiţii necorespunzătoare începând cu 24.07.2012, cu consecinţe asupra cuantumului pedepsei executate efectiv şi, implicit, asupra restului de pedeapsă rămas neexecutat, în ipoteza liberării condiţionate.

Prin Decizia nr. 7 din 26 aprilie 2018, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a stabilit că, în interpretarea dispoziţiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancţionator de la art. 104 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Codul penal, trebuie recalculată, începând cu data de 24.07.2012, perioada executată efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiţionată anterior intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condiţiilor de detenţie necorespunzătoare.

Din considerentele acestei decizii rezultă că în sfera de aplicare a dispoziţiilor art. 55^1 alin. (1) şi (8) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal intră nu doar persoanele aflate în executarea pedepsei închisorii la momentul intrării în vigoare a acestor dispoziţii legale, care au vocaţia de a beneficia de liberarea condiţionată, ci şi persoanele care au fost liberate condiţionat anterior acestui moment.

Deşi această decizie are în vedere determinarea restului rămas neexecutat dintr-o pedeapsă anterioară în vederea aplicării tratamentului sancţionator în caz de recidivă postcondamnatorie, ceea ce presupune, ca situaţie premisă, existenţa unui proces penal pendinte, considerentele deciziei sunt deopotrivă aplicabile, pentru identitate de raţiune, şi persoanelor aflate în executarea unor pedepse rezultante în cuprinsul cărora se regăseşte, cumulat cu pedeapsa aplicată pentru o nouă infracţiune, un rest rămas neexecutat dintr-o pedeapsă pentru care aceste persoane au beneficiat de liberare condiţionată anterior intrării în vigoare a dispoziţiilor art. 55^1 alin. (1) şi (8) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal şi Deciziei nr. 7 din 26 aprilie 2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

Într-o asemenea ipoteză, recalcularea părţii executate efectiv din pedeapsa anterioară, prin luarea în considerare a zilelor compensatorii acordate pentru executarea acesteia în condiţii de detenţie necorespunzătoare, va avea ca efect reducerea restului rămas neexecutat şi, prin aceasta, reducerea pedepsei rezultante definitiv aplicate, în condiţiile în care restul neexecutat dintr-o pedeapsă anterioară s-a adăugat la pedeapsa stabilită pentru noua infracţiune.

În aceste condiţii, în ipoteza analizată, zilele considerate ca executate, ca măsură compensatorie prevăzută de art. 55^1 alin. (1) şi (8) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, intră în sfera noţiunii de „cauză de micşorare a pedepsei” în accepţiunea art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală, iar cererile condamnaţilor având ca obiect acordarea zilelor compensatorii pentru restul neexecutat dintr-o pedeapsă anterioară urmează a fi analizate prin prisma dispoziţiilor legale referitoare la contestaţia la executare.

În consecinţă, având în vedere dispoziţiile art. 598 alin. (2) din Codul procedură penală raportat la dispoziţiile art. 597 alin. (1) şi (6) din Codul de procedură penală, competenţa de soluţionare a unor asemenea cereri formulate în faza de executare a pedepsei aparţine instanţei de executare sau instanţei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere.

În privinţa atribuţiilor judecătorului de supraveghere a privării de libertate, acestea sunt strict reglementate în art. 9 alin. (2) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, iar între ele nu se regăseşte şi aceea de a soluţiona cererile prin care condamnaţii solicită acordarea zilelor compensatorii, în ipoteza analizată.

Este adevărat că potrivit art. 9 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, judecătorul de supraveghere a privării de libertate soluţionează plângerile deţinuţilor privind exercitarea drepturilor prevăzute de lege, între care se află şi dreptul la condiţii minime de cazare (art. 80 teza finală din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal).

Încălcarea acestui drept de către administraţia penitenciarului, datorată însă condiţiilor obiective ale locului de deţinere, nu poate face obiectul plângerii adresate judecătorului de

supraveghere a privării de libertate, în condiţiile art. 9 alin. (2) lit. a) şi art. 56 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, ci conduce la reducerea pedepsei executate în condiţii necorespunzătoare, în baza mecanismului compensatoriu prevăzut de art. 55^1 din aceeaşi lege şi aplicat conform art. II-VI din Legea nr. 169/2017 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Dispoziţiile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, care reglementează „compensarea în cazul cazării în condiţii necorespunzătoare", se regăsesc în titlul III, cap. IV al legii menţionate referitor la „Condiţiile de detenţie", în timp ce „Drepturile persoanelor condamnate" fac parte din cap. V al aceleiaşi legi.

În accepţiunea legii, „compensarea în cazul cazării în condiţii necorespunzătoare" nu este un drept, ci o măsură compensatorie pentru încălcarea unui drept, aplicată în temeiul legii, iar nu ca urmare a procedurii desfăşurate de judecătorul de supraveghere a privării de libertate, în condiţiile art. 56 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Întrucât „compensarea în cazul cazării în condiţii necorespunzătoare" nu se regăseşte în categoria drepturilor persoanelor condamnate, nu există un temei legal pentru stabilirea competenţei judecătorului de supraveghere a privării de libertate în soluţionarea cererilor prin care persoana privată de libertate solicită acordarea zilelor compensatorii în baza art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

De altfel, aşa cum rezultă explicit din dispoziţiile art. 9 alin. (2) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, atribuţiile judecătorului de supraveghere a privării de libertate au caracter administrativ sau, după caz, administrativ-jurisdicţional.

Or, având în vedere cele expuse anterior privind natura juridică a zilelor considerate ca executate, ca măsură compensatorie prevăzută de art. 55^1 alin. (1) şi (8) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, incidenţa unei cauze de micşorare a pedepsei nu poate fi analizată în procedura administrativ-jurisdicţională prevăzută de art. 56 raportat la art. 9 alin. (2) lit. a) din aceeaşi lege.

În considerarea celor expuse, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, competenţa soluţionării cererii prin care o persoană privată de libertate solicită acordarea zilelor compensatorii în baza art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 pentru restul de pedeapsă rezultat dintr-o condamnare anterioară şi care se regăseşte în pedeapsa în a cărei executare se află revine instanţei de executare sau instanţei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală. [...]

Notă: Prevederile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 au fost abrogate prin Legea nr. 240/2019, publicată în M. Of. nr. 1028 din 20 decembrie 2019.
Conform art. III din Legea nr. 240/2019, „prevederile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul

procesului penal, cu modificările și completările ulterioare, se aplică persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, a măsurilor preventive privative de libertate, minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție, în centre educative sau în penitenciare, respectiv minorilor care au executat pedepse în penitenciare, potrivit Legii nr. 15/1968 privind Codul penal al României, cu modificările și completările ulterioare, și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centre de detenție, în aplicarea art. 21 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, pentru perioada cuprinsă între 24 iulie 2012 și data intrării în vigoare a prezentei legi."

5) Decizia nr. 10/2019, publicată în M. Of. nr. 472 din 11 iunie 2019

Soluţia: *În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, art. 342 alin. (6) din Codul penal şi art. 549[1] din Codul de procedură penală, stabileşte următoarele:*

„În cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, cu privire la care s-a dispus o soluţie de clasare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma şi muniţia intră sub incidenţa confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în procedura reglementată de art. 549[1] din Codul de procedură penală, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma şi muniţia la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă."

Considerente:

[...] 7.3. Analiza pe fond a problemei de drept ce formează obiectul recursului în interesul legii

Hotărârile judecătoreşti definitive transmise de Curtea de Apel Timişoara odată cu sesizarea privind recursul în interesul legii, precum şi de celelalte curţi de apel şi de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ilustrează existenţa unei practici judiciare neunitare cu privire la interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, art. 342 alin. (6) din Codul penal şi art. 549[1] din Codul de procedură penală.

Divergenţa opiniilor jurisprudenţiale provine, pe de o parte, din aprecierea diferită asupra implicaţiilor pe care le au dispoziţiile introduse de Legea nr. 319/2015 de modificare a Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor şi muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, asupra normei de incriminare prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, iar, pe de altă parte, din statuarea asupra caracterului obligatoriu al măsurii de siguranţă în cazul incidenţei prevederilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal.

Astfel, în prima situaţie, instanţele au apreciat diferit asupra caracterului legal sau nelegal al deţinerii de arme şi/sau muniţii de către titularul permisului care nu depune arma şi/sau muniţia la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a acestuia, faptă ce nu constituie infracţiunea reglementată de art. 342 alin. (6) din Codul penal, întrucât nu a fost săvârşită cu vinovăţia prevăzută de lege.

Din examinarea dispoziţiilor Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, astfel cum a fost modificată şi completată prin Legea nr. 319/2015, reiese că în cadrul procedurii administrative de anulare a permisului de armă a fost instituită obligaţia de notificare a titularului de către organele competente cu 6 luni înainte de expirarea valabilităţii acestuia. Această

completare legislativă a determinat instanţele să sesizeze atât instanţa de contencios constituţional, cât şi instanţa supremă în vederea clarificării consecinţelor pe care dispoziţiile nou-introduse le au asupra conţinutului constitutiv al infracţiunii de nerespectare a regimului armelor şi muniţiilor, prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, apreciindu-se că modificarea procedurii administrative şi necorelarea cu norma incriminatoare atrage incidenţa unui caz care împiedică punerea în mişcare şi exercitarea acţiunii penale, respectiv „fapta nu este prevăzută de legea penală”, prevăzută de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală.

Această problemă de drept nu face obiectul prezentului recurs în interesul legii, titularul sesizării referindu-se expres în conţinutul cererii la ipoteza în care clasarea este dispusă de procuror pe motiv că fapta nu a fost săvârşită cu vinovăţie, chiar dacă se menţionează ca temei de drept prevederile art. 16 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală fără a se preciza în concret teza avută în vedere.

Cu toate acestea, se impune a se observa că prin Decizia nr. 16/2017 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în dezlegarea unei chestiuni de drept în materie penală s-a statuat în sensul că în procedura de confiscare sau de desfiinţare a unui înscris în cazul clasării, reglementată de prevederile art. 549^1 din Codul de procedură penală, judecătorul de cameră preliminară nu poate modifica temeiul clasării, deoarece soluţia nu este prevăzută în dispoziţiile art. 549^1 alin. (7) din Codul de procedură penală nici după modificarea operată prin art. II pct. 128 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 18/2016 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum şi pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, ca urmare a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 166 din 17 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 264 din 21 aprilie 2015.

S-a observat că prin modificările operate pentru punerea de acord a dispoziţiilor legale cu decizia respectivă legiuitorul a avut în vedere exclusiv dispozitivul acesteia şi nu a vizat dispoziţiile art. 549^1 alin. (7) din Codul de procedură penală privind soluţiile pe care le poate pronunţa judecătorul de cameră preliminară. Astfel, deşi în considerente instanţa de contencios constituţional a precizat în cadrul paragrafelor 43 şi 52, că, în procedura reglementată de art. 549^1 din Codul de procedură penală desfăşurată în faţa judecătorului de cameră preliminară, acesta decide asupra fondului cauzei - respectiv cu privire la elementele esenţiale ale raportului de conflict - faptă, persoană şi vinovăţie, aceste considerente nu au aplicabilitate „întrucât nu pot modifica textul legal peste voinţa legiuitorului”.

Deşi sesizarea asupra dezlegării chestiunii de drept a fost respinsă ca inadmisibilă, trebuie precizat că motivarea s-a fundamentat pe faptul că interpretarea dispoziţiei legale incidente, respectiv art. 549^1 alin. (7) din Codul de procedură penală, este clară şi neechivocă, iar „aplicarea corectă a dreptului se impune într-un mod atât de evident încât nu lasă loc de îndoială cu privire la modul de soluţionare a întrebării adresate”. Ca atare, instanţa supremă în exercitarea rolului constituţional de unificare a practicii judiciare a statuat, chiar dacă de o manieră indirectă, cu referire expresă la infracţiunea de nerespectare a regimului armelor şi al muniţiilor prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, că judecătorul de cameră preliminară nu se pronunţă, cu ocazia soluţionării propunerii de confiscare formulate de procuror în cazul clasării, asupra incriminării/dezincriminării unei infracţiuni, nu analizează trăsăturile esenţiale ale acesteia şi nu poate stabili incidenţa prevederilor art. 16 alin. (1) lit. b) teza I sau a II-a din Codul de procedură penală, chestiuni ce pot fi evaluate exclusiv în procedura instituită de art. 340 şi 341 din Codul de procedură penală.

Mai mult, prin aceeaşi decizie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a arătat că „Fapta prevăzută în art. 342 alin. (6) din Codul penal rămâne incriminată independent de îndeplinirea sau neîndeplinirea obligaţiei de notificare, întrucât norma de incriminare a nerespectării regimului armelor şi al muniţiilor, în varianta reglementată în art. 342 alin. (6) din Codul penal, nu face referire la norma extrapenală cuprinsă în art. 25 alin. (3) teza finală din Legea nr. 295/2004. Norma extrapenală (art. 25 alin. 3 teza finală din Legea nr. 295/2004) nu reglementează o condiţie de existenţă a infracţiunii prevăzute în art. 342 alin. (6) din Codul penal, caracterul penal al faptei nedepinzând de îndeplinirea obligaţiei de notificare instituite prin dispoziţiile art. 25 alin. (3) teza finală din Legea nr. 295/2004.

Prin urmare, infracţiunea de nerespectare a regimului armelor şi al muniţiilor, în varianta prevăzută în art. 342 alin. (6) din Codul penal, se consumă prin nedepunerea armei şi a muniţiei la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, indiferent dacă obligaţia de notificare prevăzută în art. 25 alin. (3) teza finală din Legea nr. 295/2004 a fost sau nu a fost îndeplinită. Neîndeplinirea obligaţiei de notificare reglementată în art. 25 alin. (3) teza finală din Legea nr. 295/2004 constituie însă un element pe baza căruia se poate stabili lipsa intenţiei, ca formă de vinovăţie cerută de lege pentru existenţa infracţiunii de nerespectare a regimului armelor şi al muniţiilor, în varianta prevăzută în art. 342 alin. (6) din Codul penal."

Ca atare, instanţa supremă a apreciat că modificarea intervenită în procedura administrativă, deşi nu poate atrage incidenţa cazului care împiedică punerea în mişcare şi exercitarea acţiunii penale prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală - „fapta nu este prevăzută de legea penală" -, ar putea fundamenta ipoteza reglementată de art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală / „fapta nu a fost săvârşită cu vinovăţia prevăzută de lege".

Revenind, aşadar, la obiectul sesizării, se constată că în cazul faptei prevăzute în art. 342 alin. (6) din Codul penal cu privire la care s-a dispus o soluţie de clasare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma şi muniţia intră sub incidenţa confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în procedura reglementată de art. 549^1 din Codul de procedură penală, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma şi muniţia la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă.

Astfel, se impune o analiză prealabilă a sintagmei „de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă" cuprinsă în dispoziţiile art. 342 alin. (6) din Codul penal, care incriminează fapta de nedepunere a armei şi a muniţiei la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la momentul respectiv.

Or, cu privire la înţelesul acestei cerinţe esenţiale a elementului material al laturii obiective a infracţiunii, dispoziţiile incriminatorii şi cele existente în titlul X al aceluiaşi cod (care reglementează înţelesul unor termeni sau expresii în legea penală) nu atribuie noţiunii un înţeles de sine stătător în legea penală. Prin urmare, în contextul exigenţelor de unitate terminologică impuse de prevederile art. 37 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, în absenţa unei astfel de consacrări autonome în legea penală, semnificaţia sintagmei analizate se stabileşte în acord cu înţelesul „atribuit prin actul normativ care o instituie".

În cazul de faţă, acest act normativ este Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care statuează expres în art. 25

alin. (1) asupra valabilităţii permisului de armă, astfel: „(1) Permisul de armă are o valabilitate de 5 ani, termen care se calculează de la data eliberării sau, după caz, de la data ultimei prelungiri, exceptând perioada de suspendare.” Obligaţia instituită în sarcina autorităţii competente de a notifica „Începând cu 6 luni înainte de expirarea valabilităţii permisului de armă (...), dar nu mai târziu de 30 de zile înainte de data expirării valabilităţii permisului de armă.” prevăzută de alin. (3) al aceluiaşi articol, nu scuteşte pe titularul permisului de îndeplinirea obligaţiei de a depune arma şi muniţia la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, obligaţie a cărei nerespectare este incriminată de legea penală.

Examinând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 342 alin. (6) din Codul penal şi ale art. 25 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, Curtea Constituţională a statuat prin deciziile nr. 791 din 17 noiembrie 2015 şi nr. 602 din 28 septembrie 2017 în acelaşi sens. Astfel, instanţa de contencios constituţional a apreciat că susţinerile autorilor în sensul că prevederile art. 342 din Codul penal se completează sau sunt modificate de art. 25 alin. (3) din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, în aşa fel încât termenul se calculează de la data primirii înştiinţării asupra expirării perioadei de valabilitate a permisului de armă constituie „mai degrabă recomandări de lege ferenda în materie, în sensul dorit de autorul excepţiei şi în funcţie de interpretarea şi modalitatea de aplicare concretă a legii în cadrul litigiului în care a fost invocată excepţia (...).”

Ca atare, deşi din examinarea procedurii administrative de suspendare sau de anulare a permisului de armă reglementată de Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, comparativ cu dispoziţiile art. 342 alin. (6) din Codul penal, rezultă o necorelare cu privire la termenul de depunere a armelor şi muniţiilor la un armurier autorizat, conţinutul normelor cuprinse în Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu poate modifica norma de incriminare.

Astfel, dispoziţiile art. 342 alin. (6) din Codul penal incriminează nedepunerea armei şi a muniţiei la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, în timp ce art. 30 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, prevede că deţinătorul armelor este obligat ca, în termen de 10 zile de la data la care i-a fost adusă la cunoştinţă măsura suspendării sau anulării permisului de armă, să depună armele la un armurier autorizat.

Având în vedere principiul nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege, consacrat de art. 1 şi art. 2 din Codul penal şi garantat de art. 7 din Convenţia europeană a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, dar şi dispoziţiile art. 59 şi art. 60 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, ce statuează în sensul că modificarea sau completarea unei norme trebuie să fie expresă, dispoziţiile Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu au aptitudinea de a influenţa norma de incriminare.

Aşa fiind, reglementarea distinctă a procedurii administrative de suspendare sau de anulare a permisului de armă nu poate modifica momentul în raport cu care armele şi muniţiile nedepuse la un armurier autorizat devin „bunuri a căror deţinere este interzisă de legea penală”, în accepţiunea art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal referitoare la măsura de siguranţă a confiscării speciale.

Armele şi muniţiile nedepuse la un armurier autorizat pot constitui bunuri a căror deţinere este interzisă de legea penală, supuse confiscării speciale, numai în cazul în care nedepunerea armei şi a muniţiei la un armurier autorizat dobândeşte configuraţia unei fapte prevăzute de legea penală şi numai de la momentul la care legea penală interzice deţinerea în continuare a armei şi a muniţiei.

Măsura de siguranţă a confiscării speciale prevăzute în art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal se raportează exclusiv la legea penală, iar nu la legea extrapenală care reglementează măsura administrativă de suspendare sau de anulare a permisului de armă.

În consecinţă, unicul moment de la care deţinerea armei şi a muniţiei nedepuse la un armurier autorizat devine interzisă de legea penală, în sensul dispoziţiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, este reprezentat de momentul stabilit în cuprinsul normei de incriminare prevăzute în art. 342 alin. (6) din Codul penal - împlinirea termenului de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, iar acesta nu poate fi înlocuit cu momentul fixat în art. 30 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, pentru aplicarea măsurii administrative de suspendare sau de anulare a permisului de armă.

Relativ la chestiunea privind caracterul obligatoriu al confiscării speciale, dispoziţiile art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal prevăd expres că sunt supuse confiscării speciale, ca măsură de siguranţă care presupune comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, bunurile a căror deţinere este interzisă de legea penală.

Or, în raport cu modul în care este redactată norma de incriminare, nedepunerea armei şi a muniţiei la un armurier autorizat constituie o faptă prevăzută de legea penală la momentul împlinirii termenului de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă. Aşadar, ulterior acestui moment, arma şi muniţia deţinute sunt „bunuri a căror deţinere este interzisă de legea penală”, în cazul de faţă, de art. 342 alin. (6) din Codul penal.

Armele şi muniţiile constituie, în general, bunuri a căror deţinere este interzisă de legea penală în absenţa autorizării, concluzie care se desprinde atât din dispoziţiile art. 342 alin. (1) şi (2) din Codul penal, cât şi din economia Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

Deţinerea armelor şi a muniţiilor este neautorizată şi, în consecinţă, interzisă de legea penală atât în ipoteza în care persoana nu are un permis de armă, cât şi în ipoteza în care persoana nu are un permis de armă valabil şi nu depune arma şi muniţia în interiorul termenului prevăzut de legea penală.

Aşadar, la împlinirea termenului de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, termen prevăzut de legea penală, armele şi muniţiile deţinute de persoana care nu are un permis de armă valabil, ca efect al comiterii faptei de a nu le depune la un armurier autorizat, devin bunuri a căror deţinere este interzisă de legea penală, în sensul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal.

Incriminând în dispoziţiile art. 342 alin. (6) din Codul penal nedepunerea armei şi a muniţiei la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, legiuitorul a stabilit, implicit, caracterul interzis al deţinerii armei şi a muniţiei în intervalul ulterior împlinirii termenului prevăzut în norma de incriminare. A admite că legiuitorul a incriminat fapta descrisă în art. 342 alin. (6) din Codul penal, dar nu a interzis deţinerea armei şi a muniţiei după împlinirea termenului de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă înseamnă a nega raţiunea care stă la baza normei de incriminare prevăzute în art. 342 alin. (6) din Codul penal şi a desprinde concluzia, greu de acceptat, că

legiuitorul a incriminat nedepunerea unor bunuri într-un termen imperativ, deşi deţinerea bunurilor după expirarea termenului imperativ este permisă, iar nu interzisă de legea penală.

În acelaşi sens s-a pronunţat şi Curtea Constituţională în Decizia nr. 725/2016 prin care a statuat asupra excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal invocată într-o cauză ce avea ca obiect contestaţia exercitată împotriva încheierii pronunţate de judecătorul de cameră preliminară prin care s-a dispus confiscarea unei arme în procedura prevăzută de art. 549^1 din Codul de procedură penală. Astfel, instanţa de contencios constituţional a reţinut că deţinerea unui bun este interzisă de lege atât în situaţia în care deţinerea se realizează cu un anumit scop ilicit, expres prevăzut de lege, în lipsa acestui scop, deţinerea având un caracter licit, dar şi în situaţia când simpla posesie a unui bun, indiferent de scopul urmărit, constituie o faptă prevăzută de legea penală, fiind vorba în acest caz de o interdicţie legală cu caracter general.

În ceea ce priveşte a doua categorie de bunuri, s-a apreciat că „legiuitorul a prezumat existenţa unei periculozităţi obiective ce derivă din însăşi substanţa/natura acestor bunuri, astfel că simpla deţinere a acestora, contrar dispoziţiilor legale, creează acea stare de pericol pentru a cărei înlăturare este necesară intervenţia organului judiciar prin măsura confiscării bunurilor respective. În categoria acestor bunuri sunt incluse şi acelea pentru a căror deţinere este necesară îndeplinirea unor condiţii, fiind supuse unui regim de autorizare. În cazul acestora din urmă nerespectarea regimului de autorizare determină ca deţinerea să fie contrară legii penale. În doctrină, s-a evidenţiat că regimul de autorizare este introdus tocmai pentru a da posibilitatea organelor de stat competente să verifice dacă persoanele care solicită autorizarea prevăzută în fiecare caz în parte prezintă garanţii, în sensul că vor folosi aceste bunuri într-un mod care să nu cauzeze o stare de pericol pentru valorile sociale ocrotite de legea penală şi pentru ordinea publică, în general.” (paragraful 23).

„Or, (...) condiţiile în care deţinerea, portul, folosirea şi operaţiunile cu arme şi muniţii sunt permise pe teritoriul României sunt reglementate de Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 425 din 10 iunie 2014, iar art. 342 din Codul penal reglementează infracţiunea de nerespectare a regimului armelor şi al muniţiilor. Astfel, aceste bunuri intră în categoria celor pentru a căror deţinere este necesară îndeplinirea unor condiţii, fiind supuse unui regim de autorizare. Îndeplinirea condiţiilor impuse de lege este circumscrisă întregii perioade în care bunul se află în posesia persoanei, indiferent dacă aceasta foloseşte sau nu bunul respectiv, necesitatea îndeplinirii acestor condiţii grevându-se pe starea de pericol ce derivă din însăşi substanţa/natura acestora. Totodată, persoanele în posesia cărora se află aceste bunuri şi în sarcina cărora intră îndeplinirea acestor condiţii nu se pot prevala de necunoaşterea legii. (...)” (paragraful 26)

Argumentele instanţei de contencios constituţional fac inutilă orice altă apreciere asupra proporţionalităţii măsurii în raport cu scopul vizat, chestiunea fiind analizată în cuprinsul deciziei menţionate din perspectiva dreptului de proprietate garantat de art. 44 din Constituţia României, republicată, precum şi în considerarea art. 1 din Protocolul adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Mai mult, confirmă faptul că se ridică serioase dubii asupra situaţiilor în care ar fi incident cazul de clasare prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, „fapta nu a fost săvârşită cu vinovăţia prevăzută de lege”, în cazul comiterii faptei penale incriminate de art. 342 alin. (6) din Codul penal, în contextul în care subiectul activ este, de regulă, chiar titularul permisului de armă.

Prin urmare, din perspectiva celor expuse, având în vedere obiectul sesizării, în raport cu interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, art. 342

alin. (6) din Codul penal şi art. 549[1] din Codul de procedură penală, Completul competent pentru judecarea recursului în interesul legii, în temeiul art. 473 şi art. 474 din Codul de procedură penală, va stabili că „în cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, cu privire la care s-a dispus o soluţie de clasare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma şi muniţia intră sub incidenţa confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în procedura reglementată de art. 549[1] din Codul de procedură penală, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma şi muniţia la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă.” [...]

6) Decizia nr. 11/2019, publicată în M. Of. nr. 477 din 12 iunie 2019

Soluţia: *În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, stabileşte că:*

Pentru infracţiunea de lovire sau alte violenţe săvârşită asupra unui membru de familie, prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, atunci când acţiunea penală a fost pusă în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal poate fi dispusă numai ca efect al retragerii plângerii prealabile, şi nu ca efect al împăcării.

Considerente:

[...] 9.2. Pe fondul recursului în interesul legii

În conformitate cu dispoziţiile art. 158 alin. (1) şi (2) din Codul penal, retragerea plângerii prealabile poate interveni până la pronunţarea unei hotărâri definitive, în cazul infracţiunilor pentru care punerea în mişcare a acţiunii penale este condiţionată de introducerea unei plângeri prealabile.

Retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.

Împăcarea, potrivit dispoziţiilor art. 159 alin. (1) din Codul penal, poate interveni în cazul în care punerea în mişcare a acţiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres.

Noul Cod penal a restrâns instituţia împăcării numai la situaţiile în care sunt îndeplinite cumulativ ambele condiţii: acţiunea penală a fost pusă în mişcare din oficiu şi legea să o prevadă în mod expres.

În Codul penal anterior, împăcarea era prevăzută în cazul infracţiunilor pentru care acţiunea penală se punea în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate (spre exemplu, lovirea sau alte violenţe - art. 180 alin. final, vătămare corporală - art. 181 alin. final, violare de domiciliu - art. 192 alin. final ş.a.). De asemenea, intervenea numai în cazul infracţiunilor pentru care legea prevedea că împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală, menţiune cuprinsă de regulă în alineatul final al articolului care incrimina fapta.

Practic, era vorba de aceleaşi infracţiuni pentru care acţiunea penală se punea în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Numai în mod excepţional în Codul penal anterior se prevedea că împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală, deşi acţiunea penală se punea în mişcare din oficiu (de exemplu, în cazul infracţiunii de seducţie - art. 199 din Codul penal).

Noul Cod penal prevede în mod expres, aşa cum impun dispoziţiile art. 159 alin. (1) teza finală, că împăcarea înlătură răspunderea penală în cazul următoarelor infracţiuni: furt - art. 228 din Codul penal; furt calificat - art. 229 alin. (1) şi alin. (2) lit. b) şi c) din Codul penal; furt de

folosinţă - art. 230 din Codul penal, în temeiul art. 231 alin. (2) din Codul penal; însuşirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor - art. 243 din Codul penal; înşelăciunea - art. 244 din Codul penal; înşelăciunea privind asigurările - art. 245 din Codul penal.

Totodată, în cazul infracţiunilor de lovire sau alte violenţe prevăzute în art. 193 din Codul penal şi de vătămare din culpă prevăzute în art. 196 din Codul penal, săvârşite asupra unui membru de familie, împăcarea înlătură răspunderea penală când acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu.

În cazul acestor infracţiuni, punerea în mişcare a acţiunii penale se face din oficiu, astfel că, fiind îndeplinite cumulativ cerinţele art. 159 alin. (1) din Codul penal, încetarea procesului penal poate fi dispusă numai ca efect al împăcării.

Prin urmare, potrivit noului Cod penal, în cazul infracţiunilor pentru care punerea în mişcare a acţiunii penale este condiţionată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, iar acţiunea penală a fost pusă în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal este posibilă numai ca urmare a retragerii plângerii prealabile, legea neprevăzând posibilitatea împăcării în aceste situaţii.

În cazul infracţiunii de lovire sau alte violenţe săvârşite asupra unui membru de familie, prevăzută de art. 193 alin. (1) şi (2) din Codul penal raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, acţiunea penală se pune în mişcare atât la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, astfel cum prevăd dispoziţiile art. 193 alin. (3) din Codul penal, cât şi din oficiu, conform prevederilor art. 199 alin. (2) din Codul penal.

În situaţia în care acţiunea penală a fost pusă în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, împăcarea nu operează întrucât nu sunt îndeplinite cumulativ condiţiile impuse de dispoziţiile art. 159 alin. (1) din Codul penal referitoare la împăcare.

Astfel, chiar dacă legea o prevede în mod expres la art. 199 alin. (2) din Codul penal - împăcarea înlătură răspunderea penală - punerea în mişcare a acţiunii penale nu s-a făcut din oficiu.

În acest caz, retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă, conform art. 158 alin. (2) din Codul penal, fiind o infracţiune pentru care punerea în mişcare a acţiunii penale este condiţionată de introducerea unei plângeri prealabile.

Când acţiunea penală a fost pusă în mişcare din oficiu, încetarea procesului penal se dispune ca efect al împăcării având în vedere că sunt îndeplinite cumulativ condiţiile prevăzute de art. 159 alin. (1) din Codul penal.

În considerarea celor expuse, Completul pentru judecarea recursului în interesul legii va admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, va stabili că pentru infracţiunea de lovire sau alte violenţe săvârşită asupra unui membru de familie, prevăzută de art. 193 raportat la art. 199 alin. (1) din Codul penal, atunci când acţiunea penală a fost pusă în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, încetarea procesului penal poate fi dispusă numai ca efect al retragerii plângerii prealabile, şi nu ca efect al împăcării. [...]

7) Decizia nr. 15/2019, publicată în M. Of. nr. 789 din 30 septembrie 2019

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 318 alin. (6) lit. c) din Codul de procedură penală, stabileşte că:*

În ipoteza renunţării la urmărirea penală faţă de un suspect sau inculpat minor care a împlinit vârsta de 16 ani poate fi dispusă faţă de acesta obligaţia prestării unei munci neremunerate în folosul comunităţii.

Considerente:

[...] 10. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, examinând sesizarea de recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi dispoziţiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reţine următoarele:

Hotărârile judecătoreşti definitive transmise de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie odată cu sesizarea privind recursul în interesul legii, precum şi de celelalte curţi de apel relevă existenţa unei practici judiciare neunitare cu privire la interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 318 alin. (6) lit. c) din Codul de procedură penală.

Divergenţa opiniilor jurisprudenţiale provine din aprecierea diferită asupra obligaţiei de prestare a unei munci neremunerate în folosul comunităţii, obligaţie dispusă de procuror prin ordonanţa de renunţare la urmărirea penală a suspectului sau inculpatului minor care a împlinit vârsta de 16 ani.

În opinia completului competent cu soluţionarea prezentului recurs în interesul legii, chiar dacă este adevărat că, în unele legislaţii, munca în folosul comunităţii este considerată a fi o pedeapsă, în viziunea legiuitorului român o astfel de măsură nu reprezintă decât o obligaţie care se aplică în cadrul unor măsuri de individualizare judiciară (amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere) pentru a înlesni integrarea socială a persoanelor care au săvârşit fapte prevăzute de legea penală. Din acest motiv nu este justificată opinia care susţine că legiuitorul ar fi exclus munca în folosul comunităţii din rândul obligaţiilor care pot fi impuse minorilor deoarece, prin stabilirea acestei măsuri, s-ar ajunge la aplicarea unei pedepse infractorului minor.

De altfel, din examinarea art. 121 din Codul penal se observă că şi obligaţiile prevăzute de acest text de lege au un caracter independent faţă de măsurile educative, urmărind să contribuie în plus la reintegrarea socială a minorului care a comis infracţiuni. Or, în viziunea legiuitorului român, tocmai acesta este şi scopul muncii neremunerate în folosul comunităţii.

Spre deosebire de alte state europene în care se aplică munca în folosul comunităţii ca formă de pedeapsă alternativă la pedepsele cu privare scurtă de libertate, în sistemul de drept naţional aceasta nu reprezintă o alternativă prevăzută de lege pentru pedepse privative de libertate.

Chiar în statele europene în care munca în folosul comunităţii constituie o pedeapsă alternativă la pedeapsa privativă de scurtă durată pot fi pedepsiţi cei care sunt majori, dar şi minorii ce au împlinit deja 16 ani, evident şi în cazul acestora din urmă numai după obţinerea consimţământului.

Indiferent de denumire (muncă de interes general, pedeapsă în comunitate sau serviciu comunitar) ori de natura juridică (pedeapsă principală, obligaţie de supraveghere, măsură provizorie sau educativă sau chiar având triplă natură juridică: pedeapsă principală, obligaţie de supraveghere, precum şi pedeapsă complementară aplicată la infracţiuni rutiere - studiu de drept comparat, Decizia Curţii Constituţionale nr. 666/2018, paragrafele 28 şi 29), scopul muncii în

folosul comunităţii este, în toate statele, acela de a înlesni reintegrarea socială a infractorilor, în special a celor minori şi tineri.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în cursul deliberării, a apreciat întemeiate atât argumentele expuse în sesizarea formulată de Ministerul Public, cât şi pe cele menţionate în opiniile specialiştilor Facultăţii de Drept a Universităţii Babeş-Bolyai Cluj-Napoca şi Facultăţii de Drept din cadrul Universităţii „Nicolae Titulescu", toate acestea fiind în acord cu punctul de vedere al Direcţiei legislaţie, studii, documentare şi informatică juridică a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, argumente menţionate anterior şi care nu vor fi reluate.

De altfel, toate aceste argumente juridice sunt regăsite şi au fundamentat soluţiile pronunţate de majoritatea instanţelor judecătoreşti.

Legea procesual penală nu face distincţie după cum soluţia de renunţare la urmărirea penală şi obligaţia prestării unei munci neremunerate în folosul comunităţii pot fi aplicate faţă de un suspect/inculpat major sau minor.

Dispoziţiile art. 318 alin. (6) din Codul de procedură penală prevăd, în situaţia în care procurorul dispune renunţarea la urmărirea penală, posibilitatea de a institui în sarcina inculpatului sau a suspectului, după consultarea prealabilă a acestuia, a uneia sau mai multor obligaţii, printre care şi aceea a prestării unei munci neremunerate în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, pentru realizarea scopului de prevenţie al legii penale.

Obligaţia de prestare a unei munci neremunerate în folosul comunităţii este prevăzută de legiuitor ca o formă de adaptare a soluţiei de renunţare la urmărirea penală la conţinutul faptei, la modul şi mijloacele de săvârşire, scopul urmărit şi împrejurările concrete de săvârşire, urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârşirea infracţiunii raportat şi la persoana suspectului sau inculpatului, conduita sa anterioară săvârşirii infracţiunii şi eforturile depuse pentru înlăturarea consecinţelor infracţiunii, iar nu ca o pedeapsă.

Legislaţia penală a diferenţiat răspunderea penală a minorilor în două categorii de vârstă, sancţionarea acestora fiind nuanţată şi în funcţie de acest criteriu, însă dispoziţiile Codului de procedură penală sunt aplicabile tuturor suspecţilor sau inculpaţilor, indiferent de vârsta acestora.

Totodată, din perspectiva actualului Cod al muncii, o persoană dobândeşte capacitatea generală de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani, potrivit dispoziţiilor art. 13 alin. (1) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care stipulează că: „Persoana fizică dobândeşte capacitatea de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani."

La această vârstă se presupune legal că minorul are motricitatea fizică şi discernământul pentru a munci, asumându-şi în mod direct şi total obligaţiile din cadrul raporturilor juridice de muncă. În situaţia examinată, raporturile juridice de muncă se nasc şi se derulează nu prin încheierea unui contract individual de muncă, ci în baza unei decizii a autorităţii judiciare.

Mai mult, dispoziţiile art. 11 alin. (4) din Ordonanţa Guvernului nr. 2/2011 privind regimul juridic al contravenţiilor, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările şi completările ulterioare, permite aplicarea sancţiunii prestării unei activităţi în folosul comunităţii minorului care a împlinit vârsta de 16 ani dacă, în raport cu gravitatea faptei, se apreciază că amenda este neîndestulătoare, normele contravenţionale corelându-se cu legislaţia muncii. [...]

8) Decizia nr. 29/2019, publicată în M. Of. nr. 63 din 30 ianuarie 2020

Soluţia: *Admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă:*

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 65 alin. (3) din Codul penal, stabileşte că: aplicarea pedepselor accesorii constând în interzicerea drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a), b) şi d) -o) din Codul penal, a căror exercitare a fost interzisă de instanţă ca pedeapsă complementară, nu este posibilă în cazul dispunerii unei soluţii de condamnare la pedeapsa amenzii.

Considerente:

[...] 11.2. Pe fondul recursului în interesul legii

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, examinând sesizarea de recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi dispoziţiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reţine următoarele:

Sub un prim aspect se impune a fi subliniat că sistemul pedepselor prevăzut de Codul penal român este unul tripartit, cuprinzând pedepse principale, pedepse complementare şi pedepse accesorii, conform capitolului I - Categoriile pedepselor, titlul III - Pedepsele, art. 53-55 din Codul penal.

Potrivit art. 54 din Codul penal, „Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării unor drepturi, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate", iar, potrivit art. 65 din Codul penal, „(1) Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) şi d)-o) din Codul penal, a căror exercitare a fost interzisă de instanţă ca pedeapsă complementară.

(2) În cazul detenţiunii pe viaţă, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de către instanţă a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a)-o) sau a unora dintre acestea.

(3) Pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării unor drepturi se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până când pedeapsa principală privativă de libertate a fost executată sau considerată ca executată.

(4) În cazul detenţiunii pe viaţă, pedeapsa accesorie având conţinutul prevăzut la art. 66 alin. (1) lit. c) se pune în executare la data liberării condiţionate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată."

O interpretare sistemică şi coroborată a textelor legale indicate mai sus conduce la concluzia că nu se poate aplica pedeapsa accesorie pe lângă pedeapsa principală a amenzii, deoarece legiuitorul a exclus în mod lipsit de echivoc această posibilitate chiar şi în ipoteza interzicerii drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) şi d)-o) din Codul penal, ca pedeapsă complementară.

Art. 54 din Codul penal constituie norma generală în materia pedepsei accesorii şi stabileşte obligativitatea aplicării pedepsei accesorii doar pe lângă pedepsele privative de libertate, respectiv închisoarea şi detenţiunea pe viaţă.

Se poate accepta că dispoziţiile art. 65 alin. (1) din Codul penal nu se referă expres la situaţia aplicării pedepsei accesorii a interzicerii drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) şi d)-o) din Codul penal, a căror exercitare a fost interzisă de instanţă ca pedeapsă complementară numai pe lângă pedeapsa închisorii, însă alin. (2) şi (3) al aceluiaşi articol prevăd neîndoielnic drepturile ce pot fi interzise ca pedeapsă accesorie în cazul condamnării la pedeapsa principală a detenţiunii pe viaţă şi dispoziţia conform căreia pedeapsa accesorie se execută din

momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până când pedeapsa principală privativă de libertate a fost executată sau considerată ca executată.

Este de necontestat faptul că textele de lege din Codul penal aplicabile în cazul unei instituţii se interpretează coroborat şi logic, fiind obligatoriu a fi avută în vedere topografia textelor, ci nu scos din context, acordând-se un alt sens decât cel avut în vedere de legiuitor. Excepţiile de la regulile generale sunt expres şi limitativ prevăzute de lege şi menţionate în cuprinsul actului normativ.

În condiţiile în care art. 54 din Codul penal constituie regula, nu se poate reţine că art. 65 alin. (1) din Codul penal ar permite aplicarea vreunei excepţii.

În aceste condiţii pedeapsa accesorie este, aşadar, consecutivă stabilirii unei pedepse principale privative de libertate (închisoarea sau detenţia pe viaţă) însoţită de aplicarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi.

Mai mult, în cuprinsul art. 27 alin. (1)-(4) din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate, dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, sunt prevăzute dispoziţii imperative care stabilesc cadrul de executare al pedepselor accesorii ce însoţesc pedeapsa detenţiunii pe viaţă şi a închisorii, nefiind făcută vreo referire la executarea pedepsei accesorii în cazul condamnării la pedeapsa amenzii.

Nu în ultimul rând, această concluzie rezultă şi din Expunerea de motive a Codului penal, care se referă la pedeapsa accesorie exclusiv în legătură cu pedeapsa principală privativă de libertate. Concret, în Expunerea de motive a Codului penal, legiuitorul arată că pedeapsa accesorie cunoaşte o reglementare diferită faţă de cea actuală (Codul penal anterior), atât sub aspectul modului de aplicare, cât şi sub aspectul conţinutului, după cum aceasta însoţeşte pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau pedeapsa închisorii.

Pedeapsa accesorie în cazul pedepsei detenţiunii pe viaţă este reglementată similar cu dispoziţiile în vigoare (Codul penal anterior) şi se aplică de drept, prin efectul legii (...).

Pedeapsa accesorie în cazul pedepsei închisorii îşi păstrează caracteristicile esenţiale din reglementarea în vigoare (Codul penal anterior), însă sfera pedepsei accesorii obligatorii, constând în interzicerea exercitării unor drepturi ca urmare a aplicării unei pedepse privative de libertate, a fost redusă, în timp ce sfera pedepsei accesorii facultative, constând în interzicerea exercitării unor drepturi atunci când instanţa consideră necesar, a fost semnificativ extinsă.

Relativ la cele ce precedă, aplicarea pedepsei accesorii în cazul condamnării la pedeapsa principală neprivativă de libertate a amenzii, chiar şi în situaţia în care este stabilită şi pedeapsa complementară, echivalează cu aplicarea unei pedepse neprevăzute de lege, contrar jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului referitoare la art. 7 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

În considerarea celor expuse, Completul pentru judecarea recursului în interesul legii va admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în consecinţă:

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 65 alin. (3) din Codul penal, va stabili că: aplicarea pedepselor accesorii constând în interzicerea drepturilor prevăzute de art. 66 alin. (1) lit. a), b) şi d)-o) din Codul penal, a căror exercitare a fost interzisă de instanţă ca pedeapsă complementară, nu este posibilă în cazul dispunerii unei soluţii de condamnare la pedeapsa amenzii. [...]

9) Decizia nr. 32/2019, publicată în M. Of. nr. 148 din 25 februarie 2020

Soluţia: *În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 64 alin. (3) din Codul de procedură penală stabileşte că:*

Judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu poate participa la judecarea aceleiaşi cauze într-o cale extraordinară de atac, în etapa admisibilităţii în principiu (contestaţie în anulare, revizuire şi recurs în casaţie).

Considerente:

[...] 10.2. Pe fondul recursului în interesul legii

În structura tipică a procesului penal, în actuala codificare, distingem patru faze: urmărirea penală, camera preliminară, judecata şi punerea în executare a hotărârilor penale.

Fazele procesului penal sunt diviziuni ale acestuia în care îşi desfăşoară activitatea o anumită categorie de organe judiciare în îndeplinirea atribuţiilor ce se înscriu în funcţia lor procesuală şi după epuizarea cărora pot fi date anumite soluţii privind cauza penală. În cadrul organelor judiciare penale, fiecărei categorii de organe i-a fost conferită, prin lege, o anumită funcţie procesuală, astfel că vom distinge funcţia procesuală de desfăşurare a urmăririi penale, funcţia procesuală de desfăşurare a camerei preliminare, funcţia desfăşurării judecării cauzelor penale şi funcţia punerii în executare a hotărârilor judecătoreşti penale.

În partea specială a Codului de procedură penală, legiuitorul a consacrat titlul III, cu denumirea marginală „Judecata", celei de-a treia faze a procesului penal. În cadrul acestui titlu, cap. II reglementează judecata în primă instanţă, cap. III este dedicat apelului, iar cap. V căilor extraordinare de atac, cu menţiunea că primele trei secţiuni ale acestui din urmă capitol sunt dedicate contestaţiei în anulare, recursului în casaţie şi revizuirii.

În privinţa acestor trei căi extraordinare de atac, legiuitorul a prevăzut etapa admiterii în principiu, reglementările fiind menţionate supra la pct. 4.

Prin dispoziţiile art. 64 din Codul de procedură penală au fost reglementate cazurile de incompatibilitate a judecătorului, alin. (3) prevăzând că judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiaşi cauze într-o cale de atac sau la rejudecarea cauzei după desfiinţarea ori casarea hotărârii.

În aceste condiţii, câtă vreme legiuitorul a folosit sintagma „aceleiaşi cauze într-o cale de atac", fără a distinge între calea ordinară a apelului şi căile extraordinare de atac, nu se poate susţine că acestea din urmă au fost excluse, pe cale de interpretare, din sfera incompatibilităţii.

Chiar dacă în etapa admiterii în principiu, prin natura şi conţinutul ei specific, se verifică doar întrunirea condiţiilor de exercitare a căii extraordinare de atac referitoare la caracterul definitiv al hotărârii penale ce face obiectul căii extraordinare de atac, dacă este formulată de o persoană care are calitatea cerută de lege pentru a o exercita, dacă este introdusă în termenul prevăzut de lege, dacă motivele concrete invocate în susţinerea căii extraordinare de atac se încadrează în cazurile expres şi limitativ prevăzute de Codul de procedură penală şi dacă în sprijinul contestaţiei sunt depuse dovezi ori sunt invocate dovezi care există în dosar, nu se poate susţine că această etapă nu se circumscrie unei judecăţi, câtă vreme dispoziţiile care reglementează etapa admiterii în principiu pentru fiecare dintre aceste căi extraordinare de atac sunt cuprinse în Partea specială a Codului de procedură penală, titlul III - Judecata. Faptul că şi în etapa admiterii în principiu are loc o judecată a fost reţinut şi de Curtea Constituţională a României în paragraful 16 al Deciziei nr. 542/2015, prin care s-a constatat că soluţia legislativă potrivit căreia admisibilitatea în principiu a contestaţiei în anulare se examinează de către instanţă „fără citarea părţilor" este neconstituţională.

Astfel, instanţa de contencios constituţional a reţinut că „Referitor la activitatea procesuală desfăşurată de instanţă în etapa admiterii în principiu a contestaţiei în anulare, Curtea constată că instanţa examinează cererea sub aspectul îndeplinirii condiţiilor de folosire a acestei căi extraordinare de atac, realizând o activitate procesuală de statuare în ceea ce priveşte exercitarea unui drept procesual şi, implicit, soluţionarea unei situaţii procesuale, ceea ce înseamnă că este vorba de o judecată şi că sunt incidente prevederile art. 21 alin. (3) din Constituţie, potrivit cărora «părţile au dreptul la un proces echitabil [...]»". De altfel, chiar dacă nu în materie penală, ci în materie civilă, legiuitorul, prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.074 din 18 decembrie 2018, a modificat art. 41 alin. (1) din Codul de procedură civilă ce reglementează cazurile de incompatibilitate absolută, textul de lege prevăzând că „Judecătorul care a pronunţat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluţionat cauza nu poate judeca aceeaşi pricină în apel, recurs, contestaţie în anulare sau revizuire şi nici după trimiterea spre rejudecare, cu excepţia cazului în care este chemat să se pronunţe asupra altor chestiuni decât cele dezlegate de instanţa de apel sau, după caz, de recurs".

Este de menţionat faptul că soluţia legislativă menţionată în alineatul precedent este diferită celei din codificarea procesual civilă anterioară care, prin art. 24 alin. 1, prevedea că „Judecătorul care a pronunţat o hotărâre într-o pricină nu poate lua parte la judecata aceleiaşi pricini în apel sau în recurs şi nici în caz de rejudecare după casare" şi pe tărâmul căreia Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a pronunţat Decizia nr. II din 15 ianuarie 2007 în recurs în interesul legii, în sensul că „Judecătorul care soluţionează fondul cauzei nu devine incompatibil să soluţioneze cererea de revizuire sau contestaţia în anulare", observându-se faptul că, în textul de lege precitat, căile extraordinare de atac în materie civilă erau excluse explicit din sfera de incidenţă a acestui caz de incompatibilitate. În considerarea celor expuse, în interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor art. 64 alin. (3) din Codul de procedură penală, Completul pentru judecarea recursului în interesul legii va admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi va stabili că judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu poate participa la judecarea aceleiaşi cauze într-o cale extraordinară de atac, în etapa admisibilităţii în principiu (contestaţie în anulare, revizuire şi recurs în casaţie). [...]

b) Decizii de respingere

1) Decizia nr. 3/2019, publicată în M. Of. nr. 276 din 11 aprilie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibil, recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov privind: „Incidenţa dispoziţiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, în cazul cererilor formulate în etapa executării pedepsei de persoanele condamnate printr-o hotărâre penală definitivă pentru comiterea infracţiunii de abuz în serviciu prevăzute de art. 297 alin. (1) din Codul penal - comisă prin încălcarea unor atribuţii de serviciu reglementate prin alte acte decât prin legislaţia primară, legi şi ordonanţe ale Guvernului - şi care invocă dezincriminarea faptei, ca efect al aplicării Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016 a Curţii Constituţionale."*

Considerente:

[...] 6.2. Admisibilitatea recursului în interesul legii

Potrivit dispoziţiilor art. 471 alin. (1) din Codul de procedură penală, recursul în interesul legii urmăreşte ca Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să se pronunţe asupra unei chestiuni de drept soluţionate diferit de instanţele judecătoreşti, iar, potrivit alineatului secund al aceluiaşi text legal, cererea trebuie să cuprindă soluţiile diferite date problemei de drept şi motivarea acestora, jurisprudenţa Curţii Constituţionale, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Curţii Europene a Drepturilor Omului sau, după caz, a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, opiniile relevante exprimate în domeniu, precum şi soluţia ce se propune a fi pronunţată în recursul în interesul legii.

Dispoziţiile art. 471 alin. (3) din Codul de procedură penală impun ca, sub sancţiunea respingerii cererii de recurs ca inadmisibilă, aceasta să fie însoţită de copii ale hotărârilor judecătoreşti definitive din care să rezulte că problema de drept care formează obiectul judecăţii a fost soluţionată diferit de instanţele judecătoreşti.

Dispoziţiile art. 472 din Codul de procedură penală reafirmă condiţia de admisibilitate enunţată de art. 471 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Din perspectiva textelor legale evocate se apreciază că, la momentul sesizării instanţei cu recursul în interesul legii, erau întrunite condiţiile de admisibilitate impuse de lege, însă, de la acest moment şi până la soluţionarea cererii de către Completul competent să judece recursul în interesul legii, problema de drept ce a generat practica neunitară a fost tranşată de către Curtea Constituţională prin Decizia nr. 651 din 25 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.083 din 20 decembrie 2018.

Prin decizia sus-menţionată s-a constatat că art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală este neconstituţional întrucât acesta nu prevede printre cazurile de înlăturare sau modificare a pedepsei sau a măsurii educative şi deciziile Curţii Constituţionale prin care se constată neconstituţionalitatea unei norme de incriminare.

Astfel, prin Decizia nr. 651 din 25 octombrie 2018 a Curţii Constituţionale, dispoziţiile art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală au căpătat o altă configuraţie, fiind modificate faţă de momentul sesizării în prezenta cauză.

În raport cu dispoziţiile art. 11 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, potrivit cărora deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii, se apreciază că nu mai poate exista o practică neunitară, astfel încât condiţia de admisibilitate prevăzută de art. 471 alin. (1) din Codul de procedură penală, referitoare la practica neunitară, nu mai subzistă.

În considerarea celor expuse, Completul competent să judece recursul în interesul legii va respinge, ca inadmisibil, recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Braşov privind: „Incidenţa dispoziţiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, în cazul cererilor formulate în etapa executării pedepsei de persoanele condamnate printr-o hotărâre penală definitivă pentru comiterea infracţiunii de abuz în serviciu prevăzute de art. 297 alin. (1) din Codul penal - comisă prin încălcarea unor atribuţii de serviciu reglementate prin alte acte decât prin legislaţia primară, legi şi ordonanţe ale Guvernului - şi care invocă dezincriminarea faptei, ca efect al aplicării Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016 a Curţii Constituţionale.” [...]

2) Decizia nr. 25/2019, publicată în M. Of. nr. 86 din 6 februarie 2020

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibil, recursul în interesul legii declarat de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, privind „interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal privind întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, ulterior publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 297 din 26 aprilie 2018”.*

Considerente:

[...] 9. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, examinând admisibilitatea sesizării cu recurs în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi dispoziţiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reţine următoarele:

Potrivit art. 471 alin. (1) din Codul de procedură penală, pentru a se asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate instanţele judecătoreşti, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din oficiu sau la cererea ministrului justiţiei, colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau colegiile de conducere ale curţilor de apel, precum şi Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să se pronunţe asupra chestiunilor de drept care au fost soluţionate diferit de instanţele judecătoreşti.

Problema ce a fost soluţionată diferit de instanţele de judecată şi asupra căreia Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este chemată să se pronunţe prin intermediul mecanismului de unificare a practicii a posteriori a recursului în interesul legii este cea a efectelor Deciziei Curţii Constituţionale nr. 297 din 26 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 518 din 25 iunie 2018, prin care s-a admis excepţia de neconstituţionalitate şi s-a constatat că soluţia legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripţiei răspunderii penale prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, din cuprinsul dispoziţiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, este neconstituţională.

Astfel, într-o primă orientare jurisprudenţială, minoritară, s-a apreciat că, în prezent, ca efect al declarării neconstituţionalităţii prevederilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale nu mai este posibilă. S-a arătat că, în lipsa definirii cauzelor de întrerupere a prescripţiei răspunderii penale, instanţa este obligată să aplice dispoziţiile referitoare la prescripţia răspunderii penale prevăzute de art. 154 din Codul penal, întrucât nu poate să aplice legea prin analogie sau să suplinească lipsa unei reglementări, iar reformularea normei în sensul art. 123 din Codul penal din 1969 ar presupune o reactivare a unei prevederi care a fost abrogată expres prin intrarea în vigoare a noului Codul penal. Mai mult, instanţele de judecată nu au competenţa de a completa dispoziţiile art. 155 alin. (1) din Codul penal, aceasta fiind o prerogativă exclusivă a legiuitorului.

În cea de a doua orientare jurisprudenţială, majoritară, s-a susţinut, în esenţă, că efectele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 297/2018 nu se extind asupra întregii instituţii a întreruperii termenului de prescripţie a răspunderii penale, ci, potrivit considerentelor hotărârii instanţei de contencios constituţional, cauza de întrerupere este incidentă numai în ipoteza actelor de procedură care, potrivit legii, trebuie comunicate suspectului sau inculpatului. Ca atare, dispoziţiile art. 155 alin. (1) din Codul penal au rămas în fondul activ al legislaţiei şi continuă să producă efecte, dar singurele acte care pot avea ca efect întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale sunt cele care se comunică suspectului sau inculpatului.

Cu privire la posibilitatea ca o asemenea chestiune, care vizează, în fapt, stabilirea efectelor unei decizii pronunţate de Curtea Constituţională, să constituie obiect al analizei Înaltei

Curţi de Casaţie şi Justiţie pe calea recursului în interesul legii, prin Decizia nr. 206 din 29 aprilie 2013, instanţa de contencios constituţional a statuat, cu valoarea de principiu, următoarele:

„În ceea ce priveşte competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, care se reflectă în reglementarea infraconstituţională a recursului în interesul legii, aceasta este prevăzută de art. 126 alin. (3) din Constituţie, potrivit căruia «Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie asigură interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanţe judecătoreşti, potrivit competenţei sale». Curtea Constituţională a statuat, prin Decizia nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 461 din 3 iulie 2009, că «în exercitarea atribuţiei prevăzute de art. 126 alin. (3) din Constituţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie are obligaţia de a asigura interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate instanţele judecătoreşti, cu respectarea principiului fundamental al separaţiei şi echilibrului puterilor, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituţia României. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are competenţa constituţională să instituie, să modifice sau să abroge norme juridice cu putere de lege ori să efectueze controlul de constituţionalitate al acestora.» Aşadar, competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie privind soluţionarea recursului în interesul legii este dublu circumstanţiată - numai cu privire la «interpretarea şi aplicarea unitară a legii» şi numai cu privire la «celelalte instanţe judecătoreşti».

Curtea Constituţională decide asupra constituţionalităţii legilor, în timp ce Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prin intermediul recursului în interesul legii, decide asupra modului de interpretare şi aplicare a conţinutului normelor juridice. Pe de altă parte, prin efectele produse, deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii potrivit art. 147 alin. (4) din Constituţie, inclusiv pentru legiuitor, în timp ce deciziile pronunţate pe calea recursului în interesul legii se adresează judecătorului de la instanţele judecătoreşti.

Ca urmare, faţă de textul constituţional de referinţă al art. 126 alin. (3), sintagma «dezlegarea dată problemelor de drept judecate», cuprinsă în art. 414^5 alin. 4 din Codul de procedură penală, pe de o parte, nu poate privi decât interpretarea şi aplicarea unitară a conţinutului dispoziţiilor legale, cu sensul de acte normative, iar nu şi a deciziilor Curţii Constituţionale şi a efectelor pe care acestea le produc, şi, pe de altă parte, nu poate privi decât interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către instanţele judecătoreşti, iar nu şi de către Curtea Constituţională, care este o autoritate distinctă de sistemul judecătoresc. Altfel spus, numai în aceste condiţii «dezlegarea dată problemelor de drept judecate» poate fi obligatorie, pentru că numai în aceste condiţii poate exista o compatibilitate cu normele constituţionale. Orice altă interpretare este în contradicţie cu prevederile art. 147 alin. (1) şi (4) din Constituţie, deoarece lipseşte de efecte deciziile Curţii Constituţionale, determinând ca recursul în interesul legii să fie transformat, cu încălcarea Constituţiei, într-o formă de control al actelor Curţii Constituţionale.

5. Decizia nr. 8 din 18 octombrie 2010 a Secţiilor Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 14 iunie 2011

Contrar prevederilor constituţionale ale art. 147 alin. (1) şi (4), procurorul general al României a promovat un recurs în interesul legii «cu privire la consecinţele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 62/2007[...] asupra activităţii dispoziţiilor art. 205, 206 şi 207 din Codul penal». Altfel spus, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost solicitată ca, prin intermediul recursului în interesul legii, să se pronunţe în legătură cu efectele deciziei Curţii Constituţionale."

Ulterior acestei decizii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, prin completurile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în mod constant a constatat

inadmisibilitatea sesizărilor în care se punea în discuţie interpretarea, aplicarea sau stabilirea efectelor unei decizii pronunţate de instanţa de contencios constituţional. În acest sens se reţin, spre exemplu:

- Decizia nr. 24 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 869 din 20 noiembrie 2015: „Efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale la cazul dedus judecăţii, demers pe deplin posibil şi în speţa de faţă.

Pe de altă parte, a sesiza Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în procedura reglementată de art. 475 din Codul de procedură penală, în vederea clarificării unei dispoziţii constatate, în parte, neconstituţională, pe motivul inexistenţei unei modificări legislative corespunzătoare în termenul de 45 de zile, înseamnă a ignora limitele prerogativelor instanţei supreme, consacrate de art. 126 alin. (3) din Legea fundamentală. În exercitarea competenţei sale constituţionale, Înalta Curte poate asigura doar interpretarea şi aplicarea unitară a unei norme juridice de către instanţele judecătoreşti, nicidecum modificarea sau completarea acelei norme juridice, cele din urmă constituind atribute exclusive ale legiuitorului - primar ori delegat.”;

- Decizia nr. 22 din 25 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.057 din 28 decembrie 2016: „(...) efectele unei decizii prin care Curtea Constituţională declară neconstituţionalitatea unei dispoziţii legale sunt expres prevăzute de art. 147 alin. (4) din Constituţia României, respectiv ele sunt general obligatorii de la data publicării în Monitorul Oficial şi au putere numai pentru viitor. În plus, forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care acesta se sprijină (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012, Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări.

Cât timp, în prezentarea raţionamentului său juridic (paragraful 49 al deciziei), Curtea Constituţională a identificat, într-o manieră lipsită de orice echivoc, organele care au abilitatea să efectueze acte de supraveghere tehnică şi condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească, aceasta a furnizat astfel atât autorităţilor cu competenţe în procesul de legiferare, cât şi instanţelor judecătoreşti toate elementele necesare pentru cunoaşterea efectelor ce trebuie atribuite deciziei sale.

Or, în acest context argumentativ neechivoc, a solicita instanţei supreme clarificări suplimentare cu privire la aceste aspecte echivalează cu o nesocotire a plenitudinii de jurisdicţie a Curţii Constituţionale în domeniul controlului de neconstituţionalitate.

Efectele deciziilor Curţii nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectele deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale la cazul dedus judecăţii, demers pe deplin posibil şi în speţa de faţă.”;

- Decizia nr. 4 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 255 din 12 aprilie 2017: „sesizarea instanţei supreme prin mecanismul de unificare a

jurisprudenţei prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală pune în discuţie, în esenţă, interpretarea şi aplicarea Deciziei Curţii Constituţionale nr. 397 din 15 iunie 2016.

Prin decizia sus-menţionată, Curtea Constituţională nu a declarat neconstituţionale dispoziţiile art. 67 din Legea nr. 192/2006 privind medierea şi organizarea profesiei de mediator, ci doar a stabilit care este interpretarea conformă cu Constituţia a acestui text de lege. În egală măsură, potrivit jurisprudenţei sale, Curtea Constituţională a stabilit, cu referire la sintagma «dezlegarea dată problemelor de drept» cuprinsă în art. 414^5 alin. 4 din Codul de procedură penală din 1968, care îşi păstrează valabilitatea şi în prezent şi se aplică mutatis mutandis şi în cazul mecanismului de unificare a jurisprudenţei prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală în vigoare, că aceasta «(...) pe de o parte, nu poate privi decât interpretarea şi aplicarea unitară a conţinutului dispoziţiilor legale, cu sensul de acte normative, iar nu şi a deciziilor Curţii Constituţionale şi a efectelor pe care acestea le produc, şi, pe de altă parte, nu poate privi decât interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către instanţele judecătoreşti, iar nu şi de către Curtea Constituţională, care este o autoritate distinctă de sistemul judecătoresc» (Decizia Curţii Constituţionale nr. 206 din 29 aprilie 2013).

Prin urmare, cum în speţă se solicită instanţei supreme să se pronunţe asupra interpretării şi aplicării unei decizii a Curţii Constituţionale, iar nu a unei dispoziţii legale, sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa este şi din această perspectivă inadmisibilă.";

- Decizia nr. 1 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 16 aprilie 2018: „Efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale la cazul dedus judecăţii, demers pe deplin posibil şi în speţa de faţă.

De altfel, Curtea Constituţională, în considerentele Deciziei nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013 a statuat că, în raport cu dispoziţiile art. 126 alin. (3) din Constituţie, «sintagma „dezlegarea dată problemelor de drept judecate", cuprinsă în art. 414^5 alin. 4 din Codul de procedură penală (din 1968), pe de o parte, nu poate privi decât interpretarea şi aplicarea unitară a conţinutului dispoziţiilor legale, cu sensul de acte normative, iar nu şi a deciziilor Curţii Constituţionale şi a efectelor pe care acestea le produc, şi, pe de altă parte, nu poate privi decât interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către instanţele judecătoreşti, iar nu şi de către Curtea Constituţională, care este o autoritate distinctă de sistemul judecătoresc. Altfel spus, numai în aceste condiţii „dezlegarea dată problemelor de drept judecate" poate fi obligatorie, pentru că numai în aceste condiţii poate exista o compatibilitate cu normele constituţionale. Orice altă interpretare este în contradicţie cu prevederile art. 147 alin. (1) şi (4) din Constituţie, deoarece lipseşte de efecte deciziile Curţii Constituţionale, determinând ca recursul în interesul legii să fie transformat, cu încălcarea Constituţiei, într-o formă de control al actelor Curţii Constituţionale». Or, *mutatis mutandis,* aceste considerente se aplică şi în cazul hotărârilor prealabile."

Mai mult, în mecanismul de unificare a practicii judiciare prevăzut de dispoziţiile art. 475 şi următoarele din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost sesizată de curţile de apel Cluj şi Constanţa cu aceeaşi problemă de drept ce a determinat formularea prezentului recurs în interesul legii.

Astfel, prin Decizia nr. 5 din 21 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 381 din 15 mai 2019, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a respins ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia penală

şi pentru cauze penale cu minori şi de familie în Dosarul nr. 18.348/212/2016, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarelor chestiuni de drept:

1) „Dacă, în interpretarea art. 155 alin. (1) din Codul penal, cauza de întrerupere a cursului prescripţiei răspunderii penale constând în îndeplinirea unor acte de procedură în cauză îşi produce efectele numai în cazul oricărui act de procedură care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului în desfăşurarea procesului penal”.

2) „Dacă actele de procedură îndeplinite anterior publicării în Monitorul Oficial al României a Deciziei nr. 297/26.04.2018 a Curţii Constituţionale, cu respectarea art. 155 alin. (1) din Codul penal, în forma în vigoare la data efectuării lor, au condus la întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale în cauzele aflate pe rol”.

Aceeaşi soluţie de inadmisibilitate a fost pronunţată şi cu privire la sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia penală şi de minori în Dosarul nr. 8.402/211/2016/a2, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarelor chestiuni de drept:

1) „Dacă termenul de prescripţie se întrerupe prin actele de procedură comunicate inculpatului sau acesta nu se mai întrerupe, nefiind legiferat în prezent prin ce acte se întrerupe cursul termenului prescripţiei”.

2) „Dacă actele de întrerupere a cursului termenului prescripţiei răspunderii penale îndeplinite sub imperiul Codului penal anterior sau al noului Cod penal până la data publicării Deciziei C.C.R. nr. 297/2018 îşi produc efectele şi ulterior acestei decizii”.

În considerentele deciziei s-a reţinut că „(...) fiind învestit cu dezlegarea unor chestiuni de drept prin care instanţele de trimitere au solicitat Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să stabilească natura, caracterul şi efectele unei decizii a Curţii Constituţionale, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în jurisprudenţa sa (Decizia nr. 24 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 869 din 20 noiembrie 2015; Decizia nr. 22 din 25 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.057 din 28 decembrie 2016, şi Decizia nr. 1 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 16 aprilie 2018) a statuat, pe de o parte, că efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale, la cazul dedus judecăţii.

Pe de altă parte, s-a reţinut că a sesiza Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în procedura reglementată de art. 475 din Codul de procedură penală, în vederea clarificării unei dispoziţii constatate, în parte, neconstituţională, pe motivul inexistenţei unei modificări legislative corespunzătoare în termenul de 45 de zile înseamnă a ignora limitele prerogativelor instanţei supreme, consacrate de art. 126 alin. (3) din Constituţie. În exercitarea competenţei sale constituţionale, Înalta Curte poate asigura doar interpretarea şi aplicarea unitară a unei norme juridice de către instanţele judecătoreşti, nicidecum modificarea sau completarea acelei norme juridice, cele din urmă constituind atribute exclusive ale legiuitorului - primar or delegat (Decizia nr. 24 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 869 din 20 noiembrie 2015; Decizia nr. 1 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 16 aprilie 2018, ambele ale Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală).

În sensul celor statuate de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală este şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care, prin Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018, în paragraful nr. 62, reţine: «Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are competenţa să se pronunţe în legătură cu efectele deciziei Curţii Constituţionale sau să dea dezlegări obligatorii care contravin deciziilor Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia Curţii Constituţionale nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013 (...)».

În plus, în jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a statuat cu valoare de principiu că forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care aceasta se sprijină (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995; Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012; Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări."

În aceste condiţii, în raport cu jurisprudenţa instanţei de contencios constituţional şi a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală (Decizia nr. 5 din 21 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 381 din 15 mai 2019), se constată că problema de drept asupra căreia instanţele s-au pronunţat în mod diferit excedează competenţei instanţei supreme, Curtea Constituţională fiind singura care poate statua asupra efectelor deciziilor pronunţate.

În plus, se reţine că, în prezent, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţia penală, prin Decizia penală nr. 151 din data de 8 martie 2019, pronunţată în Dosarul nr. 316/197/2018, a sesizat instanţa de contencios constituţional cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal privind sintagma „cursul prescripţiei se întrerupe" astfel cum este reglementat după intervenirea Deciziei Curţii Constituţionale nr. 297/2018.

Ca atare, în cauză nu este întrunită condiţia de admisibilitate impusă de art. 471 alin. (1) din Codul de procedură penală, întrucât cererea de recurs nu vizează interpretarea legii, respectiv a dispoziţiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, ci stabilirea efectelor Deciziei Curţii Constituţionale nr. 297/2018 asupra acestui text de lege.

În considerarea celor expuse, Completul pentru soluţionarea recursului în interesul legii va respinge, ca inadmisibil, recursul în interesul legii declarat de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, privind „interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal privind întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, ulterior publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 297 din 26 aprilie 2018". [...]

3) Decizia nr. 28/2019, publicată în M. Of. nr. 79 din 4 februarie 2020

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibil, recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bucureşti având ca obiect interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor vizând competenţa funcţională (complet de drepturi şi libertăţi, complet de cameră preliminară, instanţă de judecată) de soluţionare a căii de atac împotriva încheierii prin care a fost respinsă ca inadmisibilă cererea de sesizare a Curţii Constituţionale a României cu o excepţie de neconstituţionalitate.*

Considerente:

[...] 9.1. Analiza condiţiilor de admisibilitate

Sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie s-a făcut de către Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bucureşti în temeiul dispoziţiilor art. 471 alin. (1) din Codul de procedură penală, care stabileşte că, pentru asigurarea interpretării şi aplicării unitare a legii de către toate instanţele judecătoreşti, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din oficiu sau la cererea ministrului justiţiei, colegiul de conducere al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau colegiile de conducere ale curţilor de apel, precum şi Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să se pronunţe asupra chestiunilor de drept care au fost soluţionate diferit de instanţele judecătoreşti.

Verificând regularitatea învestirii, în raport cu prevederile legale menţionate anterior, care enumeră, în categoria subiecţilor de drept care pot promova recurs în interesul legii, colegiile de conducere ale curţilor de apel, se constată că această primă condiţie referitoare la calitatea procesuală activă a titularului sesizării este îndeplinită.

Tot sub aspectul condiţiilor de admisibilitate, dispoziţiile art. 471 alin. (2) din Codul de procedură penală prevăd în mod imperativ ca cererea să cuprindă pe lângă soluţiile diferite date problemei de drept şi motivarea acestora, jurisprudenţa Curţii Constituţionale, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Curţii Europene a Drepturilor Omului sau, după caz, a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene, opiniile exprimate în doctrina relevantă în domeniu, precum şi soluţia ce se propune a fi pronunţată în recurs în interesul legii, iar în mod formal, sesizarea îndeplineşte condiţiile menţionate în contextul în care cuprinde soluţia ce se propune de către titular şi nu se limitează în a expune cele patru orientări jurisprudenţiale ale instanţelor naţionale.

Dispoziţiile art. 471 alin. (3) din Codul de procedură penală prevăd că cererea de recurs în interesul legii trebuie să fie însoţită, sub sancţiunea respingerii ca inadmisibilă, de copii ale hotărârilor judecătoreşti definitive din care rezultă că problemele de drept care formează obiectul judecăţii au fost soluţionate în mod diferit de instanţele judecătoreşti, sancţiunea nerespectării acestei dispoziţii fiind prevăzută expres de art. 472 din Codul de procedură penală. Astfel, dispoziţiile legale menţionate statuează în sensul că: „Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecăţii au fost soluţionate în mod diferit prin hotărâri judecătoreşti definitive, care se anexează la cerere.”

Din analiza hotărârilor judecătoreşti ataşate actului de sesizare în dovedirea existenţei unei jurisprudenţe neunitare cu privire la problema de drept ce face obiectul recursului în interesul legii se constată că în susţinerea celor patru opinii, deşi au fost comunicate mai multe hotărâri judecătoreşti definitive, analizarea lor relevă faptul că sesizarea formulată tinde la identificarea de către instanţa supremă a modului de aplicare în timp a unei decizii a Curţii Constituţionale, iar, pe de altă parte, dezlegarea de drept vizează doar aspecte teoretice, cu caracter general, referitoare la efectele Deciziei nr. 321 din 9 mai 2017 a Curţii Constituţionale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 580 din 20 iulie 2017.

Referitor la aplicarea directă de către instanţele judecătoreşti a deciziilor sale, Curtea Constituţională a arătat în Decizia nr. 186 din 18 noiembrie 1999 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 16 mai 2000 că „dispoziţiile constituţionale pot şi trebuie să fie aplicate în mod direct de către instanţele judecătoreşti şi în cazul în care, printr-o decizie a Curţii Constituţionale, a fost constatată neconstituţionalitatea prevederilor legale existente, iar legiuitorul nu a procedat încă la modificarea sau abrogarea, după caz, a acelor prevederi legale”. Aşadar, deciziile Curţii Constituţionale, fiind obligatorii şi având forţă pentru viitor, au putere de lege, iar având putere de lege, în dreptul penal substanţial, vor genera situaţii tranzitorii, în care

se va pune problema legii penale mai favorabile ori cea a dezincriminării, în considerare art. 5 ori art. 4 din Codul penal.

Forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care acesta se sprijină (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012, Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări.

Prin urmare, efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie, ci trebuie aplicate într-un mod conform considerentelor sale, la cazul dedus judecăţii.

Referitor la efectele deciziilor Curţii Constituţionale se reţine că, potrivit dispoziţiilor art. 147 alin. (4) din Constituţie, deciziile prin care Curtea Constituţională declară neconstituţionalitatea unei dispoziţii legale, indiferent de tipul acestora (simple, interpretative sau manipulatorii) sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor.

De asemenea, potrivit art. 31 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, decizia prin care se constată neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau ordonanţă în vigoare este definitivă şi obligatorie.

Din interpretarea dispoziţiilor legale anterior menţionate rezultă că toate deciziile Curţii Constituţionale au ca efect obligaţia organelor de aplicare a legilor de a se conforma acestora, în sensul de a nu aplica prevederile constatate neconstituţionale, iar, în cazul celor interpretative, aceste organe trebuie să îşi adapteze practica în conformitate cu interpretarea dată normei de către instanţa de contencios constituţional.

Or, în aceste condiţii, a solicita instanţei supreme clarificări suplimentare cu privire la aspectele învederate în conţinutul sesizării echivalează cu o nesocotire a plenitudinii de jurisdicţie a Curţii Constituţionale în domeniul controlului de neconstituţionalitate.

Pentru considerentele anterior expuse, constatând că nu sunt îndeplinite cumulativ condiţiile de admisibilitate prevăzute de dispoziţiile art. 475 din Codul de procedură penală, în temeiul art. 477 din Codul de procedură penală, se va respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bucureşti având ca obiect interpretarea şi aplicarea unitară a dispoziţiilor vizând competenţa funcţională (complet de drepturi şi libertăţi, complet de cameră preliminară, instanţă de judecată) de soluţionare a căii de atac împotriva încheierii prin care a fost respinsă ca inadmisibilă cererea de sesizare a Curţii Constituţionale a României cu o excepţie de neconstituţionalitate. [...]

HOTĂRÂRI PREALABILE

I. Decizii pronunţate în materie civilă

a) Decizii de admitere

1) Decizia nr. 5/2019, publicată în M. Of. nr. 237 din 27 martie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Galaţi - Secţia a II-a civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea dispoziţiilor art. 133 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 85/2014, planul de reorganizare a debitorului nu poate să prevadă eşalonarea la plată a creanţelor curente (inclusiv a celor bugetare).

Considerente:

[...] 55. Problema de drept ce se solicită a fi dezlegată pe calea mecanismului hotărârii prealabile este aceea de a stabili dacă dispoziţiile art. 133 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 85/2014, potrivit cărora "planul de reorganizare va menţiona: [...] e) modalitatea de achitare a creanţelor curente", pot fi interpretate în sensul că prin planul de reorganizare a debitorului se poate prevedea eşalonarea la plată a creanţelor curente (inclusiv a celor bugetare).

56. Aşadar, sesizarea instanţei de trimitere priveşte înţelesul sintagmei "modalitatea de achitare a creanţelor curente", utilizată de legiuitor în conţinutul textului legal anterior menţionat, respectiv a se stabili dacă eşalonarea la plată a creanţelor curente (stabilirea de rate şi termene de scadenţă ale acestor rate) se subsumează acesteia.

57. Interpretarea normei în discuţie nu se poate limita la sensul gramatical al termenului modalitate (mod, mijloc, putinţă, posibilitate), ci trebuie să aibă în vedere scopul urmărit de legiuitor prin stabilirea acestei cerinţe a planului de reorganizare şi regimul juridic al creanţelor curente, astfel cum este acesta stabilit prin Legea nr. 85/2014.

58. Din perspectiva evoluţiei reglementărilor în materie trebuie precizat că Legea nr. 85/2006 nu conţinea, în art. 95 alin. (5), o cerinţă similară celei prescrise de art. 133 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 85/2014.

59. De asemenea, se constată că la redactarea noii legi a insolvenţei legiuitorul a fost preocupat de asigurarea unei protecţii sporite şi mai eficiente a creditorilor împotriva posibilităţii debitorului de fraudare a intereselor acestora prin intermediul planului de reorganizare, în acest sens fiind edictate dispoziţiile art. 138 alin. (5), art. 139 alin. (1) lit. a), art. 139 alin. (2) lit. d) din Legea nr. 85/2014.

60. Aceeaşi preocupare a legiuitorului transpare şi în ceea ce îi priveşte pe titularii creanţelor curente, adică acele creanţe rezultând din exercitarea de către debitor a activităţii curente, aşa cum este definită prin art. 5 pct. 2 din Legea nr. 85/2014 ca "activitate de producţie, comerţ sau prestări de servicii şi operaţiuni financiare, propusă a fi efectuată de debitor în perioada de observaţie şi în perioada de reorganizare, în cursul normal al activităţii sale, cum ar fi: a) continuarea activităţilor contractate şi încheierea de noi contracte, conform obiectului de activitate; b) efectuarea operaţiunilor de încasări şi plăţi aferente acestora; c) asigurarea finanţării capitalului de lucru in limite curente".

61. Astfel, ca element de noutate faţă de vechea lege a insolvenţei, titularul unei creanţe curente al cărei cuantum depăşeşte valoarea-prag are posibilitatea de a solicita, prin mecanismele reglementate de art. 75 alin. (3) şi (4), art. 77 alin. (2) şi art. 143 alin. (3) din Legea nr. 85/2014,

în perioada de observaţie, dar şi în perioada de reorganizare, recunoaşterea creanţei şi, ulterior, deschiderea procedurii de faliment al debitorului, în caz de întârziere la plată pentru mai mult de 60, respectiv 90 de zile de la scadenţă, în cazul creanţelor furnizorilor de utilităţi. Judecătorul-sindic va putea respinge cererea de trecere la faliment doar în trei ipoteze: creanţa curentă nu este datorată, este achitată sau debitorul a încheiat o înţelegere de plată cu creditorul curent.

62. Titularii creanţelor curente sunt, în acord cu prevederile art. 5 pct. 21, creditori curenţi, adică acei creditori ce deţin creanţe certe, lichide şi exigibile, născute în timpul procedurii de insolvenţă, şi care au dreptul de a li se achita cu prioritate creanţa, integral şi imediat, conform documentelor din care rezultă.

63. Această regulă rezultă atât din art. 5 pct. 21, cât şi din art. 102 alin. (6) din Legea nr. 85/2014, potrivit căruia creanţele născute după data deschiderii procedurii, în perioada de observaţie sau în procedura reorganizării judiciare, vor fi plătite conform documentelor din care rezultă, nefiind necesară înscrierea la masa credală.

64. Prin urmare, titularii acestui tip de creanţe au prioritate la plată şi nu intră în concurs cu creditorii îndreptăţiţi să participe la procedură (titularii creanţelor anterioare deschiderii procedurii contra debitorilor, înscrişi în tabelele de creanţe), art. 102 alin. (6) din Legea nr. 85/2014 preluând principiul plăţii imediate şi integrale consacrat de art. 64 alin. (6) din vechea Lege a insolvenţei nr. 85/2006.

65. Regimul juridic privilegiat aplicabil creanţei curente, care derogă de la principiile fundamentale ale procedurii insolvenţei (procedură colectivă, concursuală şi egalitară), se justifică prin imperativul continuării activităţii debitorului după data deschiderii procedurii insolvenţei, pentru evitarea intrării debitorului în faliment. Trebuie observat că, în general, creanţele curente reprezintă contravaloarea furnizării către debitor a unor servicii sau produse necesare desfăşurării activităţii acestuia, în temeiul unor contracte anterioare deschiderii procedurii şi care nu pot fi denunţate sau modificate de către creditor [art. 123 alin. (1) din Legea nr. 85/2014], astfel că, oricând, un furnizor căruia nu îi este achitată creanţa curentă poate înceta contractul pe motiv de neplată, cu consecinţe grave pentru toţi creditorii.

66. În egală măsură, dispoziţiile legale din care rezultă acest regim juridic de favoare sunt în concordanţă cu procedura de reorganizare judiciară şi cu conţinutul dat de art. 5 pct. 53 şi pct. 54 teza I şi art. 133 alin. (2) din Legea nr. 85/2014 planului de reorganizare, document fundamental al procedurii de reorganizare, care cuprinde în mod obligatoriu programul de plată a creanţelor înscrise în tabelul definitiv.

67. Cum în tabelul definitiv sunt cuprinse toate creanţele asupra averii debitorului la data deschiderii procedurii, conform art. 5 pct. 67 teza I din Legea nr. 85/2014, rezultă că programul de plată a creanţelor menţionat în planul de reorganizare nu poate cuprinde cuantumul creanţelor curente, faţă de conţinutul explicit al prevederilor art. 5 pct. 53 din acelaşi act normativ.

68. Dacă creanţele născute anterior deschiderii procedurii nu pot fi achitate decât în baza graficului de plată cuprins în planul de reorganizare, cheltuielile curente, născute în perioada de observaţie, trebuie achitate de îndată ce devin exigibile, întrucât, aşa cum s-a arătat, acestea se achită cu prioritate faţă de creanţele din tabelul definitiv, potrivit documentelor din care rezultă.

69. Creditorii titulari ai creanţelor curente (cu excepţia cazului în care au şi calitate de creditori ai unei creanţe anterioare deschiderii procedurii) nu fac parte din adunarea creditorilor şi nici din comitetul creditorilor, nu participă la adunările sau comitetele creditorilor şi nu votează planul de reorganizare, deci nu au la îndemână mijloace efective şi eficiente de recuperare a creanţelor în cadrul procedurii insolvenţei, ceea ce constituie o justificare în plus pentru protecţia specifică acordată de legiuitor.

70. În aceste condiţii, cerinţa ca planul de reorganizare să menţioneze modalitatea de achitare a creanţelor curente, înscrisă de legiuitor în art. 133 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 85/2014, nu este susceptibilă de o interpretare extensivă, în sensul posibilităţii de eşalonare a plăţii creanţelor curente prin programul de plată a creanţelor curente cuprins în planul de reorganizare, prin modificarea termenelor de scadenţă ale acestora, în absenţa acordului creditorilor curenţi.

71. O atare interpretare apare ca fiind în contradicţie atât cu regimul juridic privilegiat al acestui tip de creanţe, cât şi cu scopul urmărit de legiuitor prin dispoziţia supusă analizei. Sub acest ultim aspect este de subliniat faptul că planul de reorganizare are drept scop principal configurarea modului de stingere a creanţelor înscrise în tabelul definitiv, însă, ţinând cont de faptul că în perioada de reorganizare debitorul continuă activitatea, fiind firesc să genereze obligaţii curente, planul, pentru a putea fi considerat sustenabil, trebuie să asigure achitarea acestora din urmă.

72. Prin urmare, în absenţa acordului creditorilor curenţi, a unor convenţii de plată încheiate între părţile contractante, singura eşalonare posibilă a plăţii creanţelor curente este aceea decurgând din data exigibilităţii fiecăreia, planul de reorganizare fiind necesar a indica fluxul de numerar previzionat, respectiv sursele de plată ce pot asigura acoperirea creanţelor curente.

73. În acest sens, art. 140 alin. (3) teza I din Legea nr. 85/2014 stabileşte: "Sumele provenite din activitatea curentă a debitorului sau din valorificarea activelor negrevate de cauze de preferinţă vor fi prevăzute a se distribui pro rata pentru fiecare creanţă prevăzută a se achita în timpul reorganizării, după deducerea sumelor prevăzute ca fiind necesare plăţii creanţelor curente exigibile şi a celor necesare asigurării capitalului de lucru, dacă este cazul."

74. Aceasta este semnificaţia sintagmei cuprinse în art. 133 alin. (4) lit. e) din Legea nr. 85/2014, fiind dificil de conceput că legiuitorul ar fi optat pentru salvarea afacerii debitorului cu riscul insolvenţei creditorilor titulari ai unor creanţe curente.

75. De altfel, stabilirea de către creditorii votanţi ai planului a unei modalităţi de eşalonare la plată a creanţelor curente ar avea ca efect, printre altele, anularea dreptului creditorilor curenţi de a formula cererea de trecere la faliment, conform art. 143 alin. (3) din Legea nr. 85/2014, şi menţinerea în mod artificial a unei proceduri de reorganizare care nu poate acoperi creanţele curente (şi implicit activitatea curentă).

76. De asemenea, permiţând debitorului să stabilească în mod unilateral când să efectueze plata, s-ar încălca fără justificare şi în contra intenţiei legiuitorului echilibrul contractual, în condiţiile în care, prin art. 123 alin. (5) din Legea nr. 85/2014, legiuitorul a stabilit în mod expres că, pe parcursul perioadei de observaţie, administratorul judiciar va putea să modifice clauzele contractelor încheiate de debitor, inclusiv contractele de credit, astfel încât acestea să asigure echivalenţa viitoarelor prestaţii, numai cu acordul cocontractanţilor.

77. Argumentul expus în încheierea instanţei de trimitere, în sprijinul opiniei că eşalonarea la plată a creanţelor curente ar fi permisă, întemeiat pe dispoziţiile art. 133 alin. (5) lit. H din Legea nr. 85/2014, care dau posibilitatea prelungirii prin plan a datei scadenţei fără a face distincţie între creanţele anterioare deschiderii procedurii şi cele curente, nu poate fi primit, întrucât textul legal menţionat nu poate fi privit izolat, ci în ansamblul reglementărilor având ca obiect planul de reorganizare şi regimul diferitelor tipuri de creanţe, fiind evident că această posibilitate priveşte exclusiv creanţele înscrise în tabelul definitiv.

78. Pentru dezlegarea problemei de drept supuse judecăţii prezintă relevanţă şi dispoziţiile art. 175 din Legea nr. 85/2014, potrivit cărora o procedură de reorganizare prin

continuarea activităţii sau de lichidare pe bază de plan poate fi închisă în baza unui raport al administratorului judiciar, care constată îndeplinirea tuturor obligaţiilor de plată asumate prin planul confirmat, precum şi plata creanţelor curente scadente. Distincţia făcută de textul legal între îndeplinirea obligaţiilor de plată cuprinse în plan şi plata creanţelor curente întăreşte concluzia că planul de reorganizare nu poate prevedea eşalonarea la plată a creanţelor curente.

79. Soluţia propusă este în acord şi cu prevederile art. 165 alin. (6) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, care stabileşte pentru debitorii aflaţi sub incidenţa legislaţiei privind insolvenţa, cu excepţia situaţiilor prevăzute la art. 167 alin. (11) şi (12), următoarea ordine de stingere a creanţelor: mai întâi obligaţiile fiscale născute după data deschiderii procedurii insolvenţei, în ordinea vechimii, iar ulterior sumele datorate în contul ratelor din programele de plăţi ale obligaţiilor fiscale, cuprinse în planul de reorganizare.

80. Procedura prin care debitorul ar putea obţine, pentru creanţele bugetare restante, înlesniri sau eşalonări la plată, acordate în condiţiile Codului de procedură fiscală, nu se confundă cu posibilitatea de eşalonare prin planul de reorganizare a creanţelor bugetare. Operaţiunea de calificare a creanţelor bugetare drept creanţe curente se realizează de către administratorul judiciar şi este supusă cenzurii judecătorului- sindic în caz de contestare, de aceea ea excedează chestiunii de drept care face obiectul întrebării prealabile.

2) Decizia nr. 7/2019 publicată în M. Of. nr. 175 din 5 martie 2019

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligaţiilor asumate prin credite pot solicita stingerea obligaţiilor izvorâte din contractele de credit debitorii care sunt supuşi în continuare unei executări silite, deşi executarea silită a imobilului ipotecat a fost finalizată prin adjudecare, instanţa de judecată astfel învestită urmând să verifice dacă sunt îndeplinite condiţiile referitoare la existenţa impreviziunii.

Considerente:

[...] 38. Potrivit art. 8 alin. (1) din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligaţiilor asumate prin credite, "În situaţia în care creditorul nu se conformează dispoziţiilor prevăzute de prezenta lege, debitorul poate cere instanţei să pronunţe o hotărâre prin care să se constate stingerea obligaţiilor născute din contractul de credit ipotecar şi să se transmită dreptul de proprietate către creditor."

39. Iar în conformitate cu alin. (5) al aceluiaşi articol, "Dreptul de a cere instanţei să constate stingerea datoriilor izvorâte din contractele de credit aparţine şi consumatorului care a fost supus unei executări silite a imobilului ipotecat, indiferent de titularul creanţei, de stadiul în care se află ori de forma executării silite care se continuă contra debitorului".

40. Expunerea de motive a Legii nr. 77/2016 relevă că adoptarea sa a fost determinată de ideea de echitate şi împărţire a riscurilor contractuale în executarea contractului de credit, în urma situaţiilor apărute în timpul crizei economice, când debitorii nu au mai fost în măsură să îşi îndeplinească obligaţiile asumate.

41. Divergenţele la nivel jurisprudenţial au fost declanşate de considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 639 din 27 octombrie 2016, prin care s-a reţinut că "Legea nr. 77/2016

condiţionează stingerea tuturor datoriilor consumatorilor de transmiterea voluntară a dreptului de proprietate asupra bunului ipotecat din patrimoniul consumatorilor în cel al profesioniştilor". Folosindu-se de aceste argumente, instanţele de judecată au tras concluzia că cererile întemeiate pe dispoziţiile art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016 nu mai pot fi primite atât timp cât, în urma adjudecării, consumatorii nu mai deţin în proprietate imobilul, pentru a-l putea da în plată profesionistului.

42. Aşadar, în prima etapă, Decizia Curţii Constituţionale nr. 639 din 27 octombrie 2016 a determinat, în sensul expus mai sus, orientarea jurisprudenţială a celor mai multe instanţe.

43. Ulterior, după publicarea Deciziei Curţii Constituţionale nr. 95 din 28 februarie 2017, punctul de vedere s-a deplasat spre sensul opus; în prezent, o atare opinie este împărtăşită de majoritatea instanţelor.

44. În Decizia Curţii Constituţionale nr. 95 din 28 februarie 2017, instanţa de contencios constituţional a reţinut că legiuitorul a recurs la o ficţiune juridică, în sensul că "datoriile rezultate din contractul de credit sunt considerate stinse, chiar dacă bunul imobil aferent garanţiei a fost vândut la un preţ mai mic decât valoarea datoriei debitorului către instituţia de credit." Mai departe, Curtea a mai considerat că legea a apreciat, în contextul impreviziunii, că "sumele de bani plătite în mod voluntar în executarea contractului, cele obţinute din adjudecarea bunului, indiferent de data la care aceasta a avut loc, precum şi, după caz, de sumele rezultate din urmărirea silită a altor bunuri ale debitorului până la data formulării notificării acoperă valoarea datoriilor aferente contractului de credit", dar şi că "o asemenea ficţiune juridică, departe de a fi arbitrară, valorifică un element accesoriu al contractului de credit, ipoteca, definită, în cazul de faţă, ca fiind un drept real asupra unui bun imobil afectat restituirii sumei de bani împrumutate, şi este de natură să asigure echilibrul contractual dintre părţi în limitele riscului inerent unui contract de credit, eliminând din sfera raporturilor dintre debitor şi creditor riscul supraadăugat."

45. În continuarea acestor argumente, trăgând concluzia care a fundamentat respingerea excepţiei de neconstituţionalitate, Curtea Constituţională a subliniat, la paragraful 48 din aceeaşi decizie, că "stingerea datoriei prin darea în plată a imobilului ipotecat reprezintă o ficţiune juridică aplicabilă tuturor procedurilor de executare silită începute anterior sau ulterior intrării în vigoare a legii, indiferent că bunul aferent garanţiei a fost vândut în cadrul acestei proceduri".

46. Trebuie remarcat că prin dispoziţiile art. 8 alin. (1) din Legea nr. 77/2016 este prevăzut cadrul general al cererii pe care o poate formula debitorul pentru a se constata de către instanţă stingerea obligaţiilor născute din contractul de credit ipotecar şi a se dispune transmiterea dreptului de proprietate către creditor, prin darea în plată, pe când chestiunea de drept ce face obiectul analizei în prezenta cauză vizează numai ipoteza reglementată la alin. (5) al aceluiaşi articol, care se referă la situaţia consumatorului care a fost supus unei executări silite a imobilului ipotecat şi care are dreptul de a cere instanţei să constate stingerea datoriilor izvorâte din contractele de credit. Din această perspectivă, dezlegarea care urmează a fi dată va viza doar textul cuprins în art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016.

47. În sprijinul admisibilităţii cererilor întemeiate pe dispoziţiile art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016, promovate de cei ale căror imobile ipotecate fuseseră deja adjudecate, se cuvine a fi avută în vedere şi metoda sistematică de interpretare a normelor juridice, care presupune lămurirea înţelesului normei, ţinând cont de legăturile sale cu altele, din acelaşi act normativ sau dintr-un altul. Or, dacă legiuitorul ar fi înţeles ca dispoziţiile legii să se aplice numai debitorilor care mai deţin încă imobilul, această situaţie ar fi fost oricum acoperită de prevederile art. 8 alin. (1) din Legea nr. 77/2016, fără a fi necesară introducerea alin. (5). În acest context este util a se avea în vedere şi interpretarea istorico-teleologică, în cadrul căreia poate prezenta relevanţă

faptul că, în forma iniţială, proiectul legii nu cuprindea şi alin. (5) în cadrul art. 8, acesta fiind introdus pe parcursul procesului legislativ, prin amendament aprobat.

48. Nu în ultimul rând, interpretarea gramaticală permite lămurirea conţinutului unei norme pe baza regulilor gramaticii, ceea ce presupune folosirea procedeelor de analiză morfologică şi sintactică a textului legal, ţinându-se cont de înţelesul termenilor utilizaţi în textul respectiv, de legătura dintre aceşti termeni, de construcţia propoziţiei şi a frazei, de particulele întrebuinţate, precum şi de semnele de punctuaţie.

49. Din această perspectivă, între alineatele (1) şi (5) ale art. 8 din Legea nr. 77/2016 există o diferenţă: dacă în primul alineat se recunoaşte debitorului dreptul de a cere pronunţarea unei hotărâri prin care să se constate stingerea obligaţiilor născute din contractul de credit ipotecar şi să se transmită dreptul de proprietate către creditor, în alin. (5) dreptul recunoscut consumatorului care a fost supus unei executări silite a imobilului ipotecat este limitat la a cere instanţei să constate stingerea datoriilor izvorâte din contract.

50. În aceste condiţii, în cele două alineate în discuţie, legiuitorul pare să configureze două acţiuni distincte.

51. De aceea, o deplină respectare a normelor de tehnică legislativă trasate de Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, ar fi impus ca autoritatea legiuitoare să plaseze acţiunea la care se referă art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016 într-un articol separat, deoarece articolul cuprinde, ca regulă, o singură dispoziţie normativă aplicabilă unei situaţii date, pe când alineatele, ca subdiviziuni ale articolului, reglementează ipoteze juridice specifice ansamblului.

52. Procedând însă la interpretarea art. 8 din Legea nr. 77/2016, în forma adoptată de către Parlamentul României, instanţa de contencios constituţional a arătat, în paragrafele 196-199 din Decizia nr. 806 din 7 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 413 din 15 mai 2018 (reluate şi în Decizia Curţii Constituţionale nr. 329 din 10 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 713 din 16 august 2018), că prevederile art. 8 alin. (5) trebuie înţelese în contextul mai larg al art. 8 şi, astfel, a subliniat că dacă art. 8 alin. (1) din Legea nr. 77/2016 îl indică pe titularul dreptului de a recurge la remediul juridic reglementat de textul art. 8, respectiv debitorul, dispoziţiile art. 8 alin. (5) clarifică sfera titularului dreptului, prin referirea la o categorie specifică, adică la consumatorul care a fost supus unei executări silite a imobilului ipotecat.

53. Aşadar, dreptul de a cere să se constate stingerea datoriilor izvorâte din contractele de credit aparţine şi consumatorului care a fost supus unei executări silite a imobilului ipotecat şi nu este condiţionat de stadiul în care se află executarea ori de forma executării silite care se continuă contra sa.

54. Este evident că, după încuviinţarea executării silite, creditorul poate porni executarea în toate formele prevăzute de lege, simultan sau succesiv. Cum însă executarea silită prin poprire sau asupra bunurilor mobile, fructelor şi veniturilor imobilelor nu conferă realizarea imediată şi de substanţă a creanţei, executarea silită imobiliară rămâne prima formă de executare în opţiunile creditorului. Dar chiar şi dacă o asemenea formă a executării este deja epuizată şi o altă formă de executare continuă, considerentele expuse mai sus relevă că debitorului îi este deschisă calea prevăzută de art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016.

55. Cu ocazia examinării unor asemenea cereri, instanţele naţionale se vor conforma celor statuate prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 623 din 25 octombrie 2016 şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 329 din 10 mai 2018, urmând să verifice măsura în care sunt îndeplinite condiţiile impreviziunii.

3) Decizia nr. 10/2019, publicată în M. Of. nr. 470 din 10 iunie 2019

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

Pentru acordarea pensiei de serviciu în baza dispoziţiilor art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, la stabilirea condiţiilor de vechime trebuie avută în vedere numai vechimea în funcţiile enumerate în cuprinsul acestui alineat, iar trimiterea la prevederilealin. (1) al aceluiaşi articol se referă la perioada de cel puţin 25 de ani.

Considerente:

[...] 118. Cu referire la chestiunea de drept care necesită pronunţarea unei hotărâri prealabile, în limitele expuse la analiza condiţiilor de admisibilitate, se constată că problema de drept este următoarea: "Pentru acordarea pensiei de serviciu în baza art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004, la stabilirea îndeplinirii condiţiilor de vechime (...) poate fi avută în vedere în acest scop şi vechimea în alte funcţii de specialitate juridică asimilată cu vechimea în magistratură în conformitate cu art. 82 alin. (1), astfel cum a fost interpretat prin Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 26 din 21 septembrie 2015 (...)?"

119. Art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004, aplicabil persoanelor care la momentul solicitării acordării pensiei de serviciu nu mai sunt în funcţie, prevede că: "Persoanele care îndeplinesc condiţiile de vechime prevăzute la alin. (1) şi (3) în funcţia de judecător, procuror, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, precum şi în funcţia de judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi de la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi se pot pensiona şi pot beneficia, la împlinirea vârstei de 60 de ani, de pensie de serviciu, chiar dacă la data pensionării au o altă ocupaţie. În acest caz, pensia se stabileşte dintr-o bază de calcul egală cu indemnizaţia de încadrare brută lunară pe care o are un judecător sau procuror în activitate, în condiţii identice de funcţie, vechime şi grad al instanţei sau parchetului, şi sporurile, în procent, avute la data eliberării din funcţie ori, după caz, cu salariul de bază brut lunar şi sporurile avute în ultima lună de activitate înainte de data pensionării. De această pensie de serviciu pot beneficia numai persoanele care au fost eliberate din funcţie din motive neimputabile." Aşa cum s-a arătat şi la paragraful 64 din prezenta decizie, prin Legea nr. 242/2018 a fost adăugată la art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 în categoria funcţiilor utile cea de notar de stat, înlăturată însă ulterior prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 7/2019.

120. Caracterul neclar al reglementării vizează, în circumstanţele particulare ale speţei, aşa cum rezultă din sesizare, interpretarea sintagmei "condiţiile de vechime prevăzute la alin. (1) al art. 82 din Legea nr. 303/2004", în sensul dacă această trimitere vizează exclusiv perioada de 25 de ani sau vizează textul în integralitatea lui, cuprinzând şi funcţiile asimilate celor de judecător şi procuror care pot fi luate în considerare la calculul vechimii.

121. În contextul pronunţării Deciziei nr. 26 din 21 septembrie 2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a solicitat ca, prin hotărârea prealabilă, să se statueze cu privire la posibilitatea includerii în calculul vechimii prevăzute de art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 a perioadelor în care persoana îndreptăţită la acordarea pensiei de serviciu a exercitat profesia de avocat, personal de specialitate în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult.

122. Cu alte cuvinte, dacă, potrivit dezlegării date prin decizia mai sus menţionată, în calculul vechimii de 25 de ani se au în vedere perioadele desfăşurate de beneficiarii pensiei de

serviciu în activităţile şi funcţiile conexe celor de judecător şi procuror, expres prevăzute de art. 82 alin. (1) şi alin. (2) din lege, respectiv magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi, precum şi în exercitarea profesiei de avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult, se poate considera că, şi în cazul în care pensia de serviciu se solicită în condiţiile art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004, poate fi valorificată perioada în care solicitantul a desfăşurat profesia de avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult, dată fiind trimiterea pe care alin. (5) o face la alin. (1)?

123. Din perspectiva istoricului reglementării, în forma iniţială, art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 prevedea că au dreptul la pensie de serviciu, chiar dacă la data pensionării au o altă ocupaţie, judecătorii şi procurorii care îndeplinesc condiţiile de vechime de cel puţin 25 de ani, respectiv de 20 până la 25 de ani numai în aceste funcţii.

124. Prin art. I pct. 6 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 100/2007 pentru modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul justiţiei, acest articol a fost modificat şi completat în sensul că s-a menţionat că acest drept se naşte la împlinirea vârstei de 60 de ani, s-a prevăzut un alt mod de calcul al pensiei şi a fost introdusă condiţia ca persoanele care solicită acest drept să fi fost eliberate din funcţie din motive neimputabile.

125. Ulterior, prin Legea nr. 97/2008 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 100/2007 pentru modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul justiţiei, sfera persoanelor care pot beneficia de prevederile art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 a fost extinsă în sensul că, pentru îndeplinirea condiţiilor de vechime de 25, respectiv între 20 şi 25 de ani, a devenit utilă, alături de vechimea în funcţiile de judecător şi procuror, şi vechimea în funcţiile de magistrat-asistent, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, judecător sau procuror financiar ori consilier de conturi la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi.

126. Prin Legea nr. 242/2018, art. 82 alin. (5) a fost completat prin includerea vechimii în funcţia de notar de stat, ce a fost înlăturată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 7/2019.

127. Examinând condiţiile reglementate pentru acordarea pensiei de serviciu în ipoteza analizată, se constată că art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 prevede, pentru deschiderea dreptului la pensia de serviciu, îndeplinirea cumulativă a condiţiilor de vârstă (începând cu împlinirea vârstei de 60 de ani) şi de vechime în funcţie.

128. Vechimea în funcţie are două componente: 1) numărul de ani (25 de ani sau între 20 şi 25 de ani) şi 2) funcţia/funcţiile deţinută/deţinute de solicitant.

129. Art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 menţionează condiţia de vârstă (la împlinirea vârstei de 60 de ani) şi funcţiile considerate utile pentru calculul pensiei de serviciu, respectiv: judecător, procuror, magistrat-asistent, personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, judecător ori procuror financiar, consilier de conturi la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi.

130. Singurul element care nu este expres menţionat în cuprinsul acestui alineat este numărul de ani necesar pentru întrunirea condiţiei de vechime.

131. Prin comparaţie, alin. (1) şi (2) din art. 82 al Legii nr. 303/2004, care au o ipoteză diferită de alin. (5), fiind aplicabile în situaţiile în care titularii cererilor de acordare a pensiei de serviciu sunt în funcţie, prevăd atât condiţia de vârstă, cât şi cele două componente ale condiţiilor de vechime în funcţie.

132. Spre deosebire de situaţia persoanelor care la data solicitării pensiei sunt în funcţie, reglementată de alin. (1)-(3) ale art. 82 din lege, unde regula generală [alin. (1)] este însoţită de

două categorii de excepţii [de vârstă - alin. (2) şi de vechime, pentru judecători şi procurori - alin. (3)], persoanele care solicită pensionarea în condiţiile alin. (5) nu beneficiază de derogarea de vârstă, fiind obligatorie îndeplinirea condiţiei de minimum 60 de ani.

133. Considerentele expuse conduc la concluzia că alin. (5) al art. 82 din Legea nr. 303/2004 are o individualitate proprie, constituind sediul materiei pentru acordarea pensiei de serviciu persoanelor care la momentul solicitării acestui drept nu mai sunt în funcţie.

134. În mod evident, tratamentul juridic aplicat celor două categorii de beneficiari nu este identic, condiţiile impuse de alin. (5) fiind mai restrictive.

135. Această diferenţă de tratament a fost invocată, de altfel, în faţa Curţii Constituţionale, susţinându-se încălcarea principiului egalităţii, reglementat de art. 16 din Constituţia României, republicată.

136. Aşa cum s-a menţionat cu prilejul expunerii jurisprudenţei Curţii Constituţionale, criticile de neconstituţionalitate a prevederilor art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004, din perspectiva existenţei unei discriminări între magistraţii în funcţie şi foştii magistraţi, au fost apreciate ca fiind nefondate, arătându-se că: "persoanele care se pensionează din funcţia de judecător sau de procuror, rămânând în această funcţie până la îndeplinirea tuturor condiţiilor de pensionare, cele care, deşi au trecut în altă activitate, au în funcţia de judecător sau de procuror o vechime de 20 de ani sau chiar de 25 de ani, se află, în mod evident, într-o situaţie diferită faţă de persoanele care la data îndeplinirii condiţiilor de pensionare sunt încadrate în alte funcţii, iar în funcţia de judecător sau procuror nu au realizat o vechime de cel puţin 25 sau 20 de ani. Conform jurisprudenţei Curţii Constituţionale, concordantă şi cu practica Curţii Europene a Drepturilor Omului, situaţia obiectiv diferită în care se află diferite categorii de persoane justifică sau chiar impune instituirea prin lege a unui tratament juridic rezonabil diferenţiat, fără ca aceasta să reprezinte privilegii ori discriminări."

137. Modificările suferite de prevederile art. 82 din Legea nr. 303/2004 nu lipsesc de valabilitate statuările anterioare ale instanţei de contencios constituţional, deoarece au caracter de principiu, iar principiile care guvernează acordarea pensiei de serviciu, din perspectiva analizată, nu au suferit modificări.

138. În ceea ce priveşte coroborarea cu prevederile alin. (1), în toate formele pe care le-a cunoscut art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004, acesta a făcut trimitere la "condiţiile de vechime prevăzute de alin. (1) şi (3)".

139. De asemenea, în toate formele pe care le-a cunoscut art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004, trimiterea la "condiţiile de vechime prevăzute de alin. (1) şi (3)" a fost însoţită de menţionarea funcţiilor în care această vechime trebuie să fie realizată, singurul element care nu s-a regăsit explicit şi nu se regăseşte nici în prezent fiind cel privitor la întinderea în timp a raportului de serviciu.

140. Prin urmare, pe cale de interpretare logică, trimiterea pe care, încă din forma iniţială a Legii nr. 303/2004, art. 82 alin. (5) o face la "condiţiile de vechime prevăzute de alin. (1) şi (3)", care au, la rândul lor, ipoteze diferite [în sensul că alin. (1) reglementează norma cu caracter general, iar alin. (3) reglementează excepţia de la condiţia de vechime, care este permisă şi de alin. (5)], vizează exclusiv perioada de 25 de ani, respectiv de 20-25 ani.

141. Faţă de considerentele deja expuse, coroborarea alin. (5) din art. 82 cu alin. (1) conduce la concluzia că beneficiază de pensie de serviciu persoanele care au împlinit vârsta de 60 de ani şi au o vechime de cel puţin 25 de ani în funcţia de judecător, procuror, magistrat-asistent sau personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor, precum şi în funcţia de

judecător ori procuror financiar sau consilier de conturi de la secţia jurisdicţională a Curţii de Conturi şi nu mai sunt în funcţie, putând avea o altă ocupaţie.

142. În ceea ce priveşte Decizia nr. 26 din 21 septembrie 2015, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, aceasta a vizat, pe de o parte, interpretarea dispoziţiilor art. 82 alin. (4) din Legea nr. 303/2004, care, aşa cum s-a arătat deja, face trimitere la "conceptul de vechime în magistratură prevăzută la alin. (1) şi (2)", iar, pe de altă parte, alcătuirea vechimii de 25 de ani în cazurile reglementate de alin. (1) şi (2) ale art. 82 din Legea nr. 303/2004.

143. Cu referire la această din urmă problemă de drept, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut că: "nu există niciun motiv şi niciun argument raţional ca în ipoteza pensionării la împlinirea vârstei de 60 de ani, reglementată de art. 82 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, să nu se includă, în calculul vechimii de 25 de ani, activitatea de avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult, similar cu ipoteza prevăzută în art. 82 alin. (2) din lege, deja reglementată ca ipoteză de excepţie şi pentru care se acceptă, fără echivoc, adiţionarea, în calculul vechimii de 25 de ani, a perioadelor desfăşurate în respectivele activităţi."

144. Această soluţie a fost fundamentată pe constatarea unei diferenţe de reglementare între alin. (1) şi (2) ale art. 82 din Legea nr. 303/2004, evident mai favorabilă în situaţia de excepţie prevăzută de alin. (2), care permite pensionarea fără limită de vârstă, în raport cu norma generală reglementată de alin. (1), care prevede pensionarea la împlinirea condiţiilor standard de vârstă şi vechime în funcţie.

145. S-a apreciat astfel că, "în raport cu finalitatea urmărită de legiuitor şi în contextul interpretării raţionale a întregului articol 82 din Legea nr. 303/2004, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, se impun recunoaşterea şi acceptarea că funcţiile şi profesiile conexe celor de judecător şi procuror, validate ca utile de alin. (2) al acestui articol, respectiv avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult, produc efecte similare şi în cazul art. 82 alin. (1) din acest act normativ".

146. Prin urmare, Decizia nr. 26 din 21 septembrie 2015, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept anterior modificării Legii nr. 303/2004, prin Legea nr. 242/2018, a avut ca efect extinderea prevederilor care permit valorificarea la calculul vechimii de 25 de ani, necesară pentru acordarea pensiei de serviciu, a perioadei în care judecătorii, procurorii, magistraţii- asistenţi, personalul de specialitate juridică asimilat judecătorilor şi procurorilor, precum şi foştii judecători şi procurori financiari şi consilierii de conturi de la secţia jurisdicţională care au exercitat aceste funcţii la Curtea de Conturi au desfăşurat profesia de avocat, personal de specialitate juridică în fostele arbitraje de stat, consilier juridic sau jurisconsult, prevăzută la alin. (2), şi în ipoteza în care pensionarea se produce în condiţiile reglementate de alin. (1) al art. 82 din Legea nr. 303/2004.

147. Or, aşa cum s-a arătat pe larg în cele ce precedă, în sensul art. 82 din Legea nr. 303/2004, vechimea în funcţie are două componente: 1) întinderea în timp a raportului de serviciu (25 de ani sau între 20 şi 25 de ani) şi 2) funcţia/funcţiile deţinută/deţinute de solicitant.

148. Pornind de la constatarea conform căreia trimiterea pe care art. 82 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 o face la "condiţiile de vechime prevăzute de alin. (1) şi (3)" vizează exclusiv perioada de 25 de ani, respectiv de 20-25 de ani, se reţine că Decizia nr. 26 din 21 septembrie 2015, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, nu poate fi, prin ipoteză, aplicabilă persoanelor care, nemaifiind în funcţie, solicită acordarea pensiei de serviciu, la împlinirea vârstei de 60 de ani, şi aceasta deoarece

decizia de unificare a practicii judiciare a analizat cealaltă componentă a condiţiei de vechime în funcţie, respectiv cea privitoare la funcţia/funcţiile deţinută/deţinute de solicitantul aflat în funcţie.

149. Pe de altă parte, cum dispoziţia considerată de favoare este cuprinsă legislativ în art. 82 alin. (2) din Legea nr. 303/2004, alineat care, pentru considerentele expuse cu prilejul examinării admisibilităţii sesizării, nu poate fi coroborat cu alin. (5) din acelaşi articol, în contextul legal evocat al existenţei unei reglementări distincte a dreptului la pensia de serviciu pentru persoanele care nu mai sunt în funcţie la momentul solicitării deschiderii dreptului la pensie, niciunul din argumentele care au condus la pronunţarea Deciziei nr. 26 din 21 septembrie 2015 de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu subzistă.

4) Decizia nr. 16/2019, publicată în M. Of. nr. 402 din 22 mai 2019

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare, prin raportare la alin. (1) al aceluiaşi articol, o hotărâre judecătorească în materie civilă, referitoare la restituirea despăgubirilor acordate în baza Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, pronunţată în favoarea unei instituţii publice finanţate de la bugetul de stat, precum Autoritatea Naţională pentru Restituirea Proprietăţilor, este asimilată, în vederea executării, unui titlu executoriu referitor la creanţe bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale.

În interpretarea art. 226 alin. (10) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare, prin raportare la art. 227 alin. (8) din acelaşi cod, în cadrul executării silite a creanţelor datorate unor instituţii publice finanţate de la bugetul de stat, prevăzute de hotărâri judecătoreşti care nu cuprind obligaţii de plată a unor dobânzi şi penalităţi de întârziere, organele fiscale nu pot calcula şi stabili din oficiu, prin titluri executorii fiscale (în lipsa unor dispoziţii ale titlului executoriu trimis spre executare), obligaţii fiscale accesorii, precum dobânzi şi penalităţi de întârziere.

Considerente:

[...] 70. Sesizarea pune în discuţie interpretarea unor dispoziţii de drept material în legătură cu calificarea, din perspectiva procedurii executării silite, a unei creanţe rezultate dintr-un raport juridic de drept civil, constatate printr-o hotărâre judecătorească care impune obligaţia restituirii sumei de bani acordate de o instituţie publică şi care urmează să se facă venit la bugetul de stat, precum şi a efectelor juridice ce decurg dintr-o astfel de calificare, respectiv dacă o asemenea creanţă îşi păstrează caracterul civil ori devine o creanţă bugetară sau fiscală şi dacă organul de executare poate calcula sau nu, din oficiu, accesorii fiscale (dobânzi şi penalităţi) la aceasta.

71. Problema s-a ivit în cazurile în care beneficiarii unor măsuri reparatorii dispuse în baza Legii nr. 10/2001, care au încasat sume de bani acordate în conformitate cu procedura prevăzută de titlul VII din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietăţii şi justiţiei, precum şi unele măsuri adiacente, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr.

247/2005), au fost obligaţi, prin hotărâri judecătoreşti de întoarcere a executării, să restituie aceste sume la bugetul de stat. Punerea în executare a acestor hotărâri a fost făcută prin proceduri diferite, în funcţie de calificarea creanţei supuse restituirii, jurisprudenţa şi punctele de vedere ataşate nefiind unitare în calificarea acesteia.

72. Astfel, într-o opinie minoritară, s-a considerat că ceea ce se execută este şi rămâne o creanţă civilă, motiv pentru care executarea sa este supusă dreptului comun, reprezentat de cartea a V-a "Despre executarea silită" din Codul de procedură civilă.

73. Opinia majoritară consideră că executarea hotărârii urmează procedura prevăzută de Codul de procedură fiscală, întrucât sumele de bani supuse restituirii constituie venit la bugetul de stat, iar competenţa de executare revine organelor de executare fiscală.

74. Mai departe însă, analizând contestaţiile formulate împotriva actelor prin care s-au calculat, din oficiu, obligaţii fiscale accesorii (dobânzi şi penalităţi de întârziere), jurisprudenţa a statuat în sensuri diferite.

75. O parte a jurisprudenţei a apreciat că acest tip de creanţă este o creanţă fiscală, motiv pentru care este purtătoare de dobânzi şi penalităţi, cu titlu de accesorii fiscale, ce pot fi stabilite şi din oficiu de către organul de executare fiscală, fiind menţinute actele administrative atacate.

76. O altă parte a jurisprudenţei a apreciat că o astfel de creanţă poate fi asimilată unei creanţe bugetare izvorâte din raporturi contractuale, distinctă, în accepţiunea Codului de procedură fiscală, de creanţa fiscală, astfel că nu este putătoare de dobânzi şi penalităţi decât în măsura în care acestea au fost prevăzute expres în titlul executoriu care se execută.

77. Pentru lămurirea problemei asupra căreia s-au ivit divergenţele de opinii, aceea dacă respectivele creanţe, care - deşi izvorăsc dintr-un raport juridic civil - se fac venit la bugetul de stat, pot fi asimilate, în faza executării silite, unor creanţe supuse dispoziţiilor Codului de procedură fiscală, trebuie pornit de la analizarea definiţiilor date de lege instrumentelor de drept fiscal.

78. În acest sens se reţine că, potrivit art. 1 pct. 11 din Legea nr. 207/2015, creanţa fiscală principală este definită ca dreptul la perceperea impozitelor, taxelor şi contribuţiilor sociale, precum şi dreptul contribuabilului la restituirea sumelor plătite fără a fi datorate şi la rambursarea sumelor cuvenite, în situaţiile şi condiţiile prevăzute de lege, iar potrivit art. 1 pct. 8 din aceeaşi lege, creanţa bugetară principală este reprezentată de dreptul la încasarea oricărei sume care se cuvine bugetului general consolidat.

79. Conform art. 226 alin. (1) din Codul de procedură fiscală, executarea silită a creanţelor fiscale se efectuează în temeiul unui titlu executoriu emis "potrivit prevederilor prezentului cod" de către organul de executare silită competent; alin. (2) al aceluiaşi articol prevede că în titlul executoriu emis, potrivit legii, de organul de executare silită prevăzut la alin. (1) se înscriu creanţele fiscale, principale şi accesorii, neachitate la scadenţă, stabilite şi individualizate în titluri de creanţă fiscală întocmite şi comunicate în condiţiile legii, precum şi creanţele bugetare individualizate în alte înscrisuri care, potrivit legii, constituie titluri executorii. Niciun titlu executoriu nu se poate emite în absenţa unui titlu de creanţă fiscală emis şi comunicat în condiţiile legii sau a unui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu. Art. 226 alin. (3) din Codul de procedură fiscală prevede că executarea silită a creanţelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale se efectuează în baza hotărârii judecătoreşti sau a altui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu.

80. Rezultă din textele de lege menţionate că, pentru creanţele fiscale, organul de executare este abilitat a emite titlul executoriu în baza titlului de creanţă fiscală care constată şi

creanţa principală şi accesoriile, putând doar să actualizeze accesoriile stabilite de autoritatea fiscală competentă.

81. În acest sens nu pot fi ignorate cele statuate de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 150 din 8 februarie 2011, care, în examinarea excepţiei de neconstituţionalitate a art. 142 alin. (6) din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003 [al cărui conţinut este similar celui al art. 227 alin. (8) din noul Cod de procedură fiscală], a arătat că textul legal este constituţional, întrucât "se referă la o operaţiune strict contabilă, şi anume calcularea de către organul de executare a cuantumului exact al dobânzilor, penalităţilor, majorărilor etc., luând în considerare nivelul prevăzut în titlul executoriu şi întinderea în timp a acestor accesorii. Aşadar, organul de executare nu stabileşte noi impozite şi taxe sau accesorii, ci doar le actualizează potrivit titlului executoriu existent".

82. Pentru creanţele bugetare, titluri executorii sunt şi alte înscrisuri care au acest caracter conform legii, hotărârile judecătoreşti pronunţate în reglarea unor raporturi juridice de drept civil putând reprezenta astfel de înscrisuri la care textul de lege face trimitere.

83. Sunt, totodată, de reţinut, cu distincţiile ce rezultă din compararea acestora, şi definiţiile cuprinse în art. 1 pct. 9 din Codul de procedură fiscală, potrivit cărora creanţa bugetară accesorie este dreptul la încasarea dobânzilor, penalităţilor sau a altor asemenea sume, în baza legii, aferente unor creanţe bugetare principale; potrivit art. 1 pct. 12 din acelaşi cod, creanţa fiscală accesorie este dreptul la perceperea dobânzilor, penalităţilor sau majorărilor aferente unor creanţe fiscale principale, precum şi dreptul contribuabilului de a primi dobânzi, în condiţiile legii.

84. De asemenea, potrivit art. 1 pct. 20 din Codul de procedură fiscală, dobânda este obligaţia fiscală accesorie reprezentând echivalentul prejudiciului creat titularului creanţei fiscale principale ca urmare a neachitării la scadenţă de către debitor a obligaţiilor fiscale principale, iar potrivit art. 1 pct. 33 din acelaşi cod, penalitatea de întârziere este obligaţia fiscală accesorie reprezentând sancţiunea pentru neachitarea la scadenţă de către debitor a obligaţiilor fiscale principale.

85. Din examinarea acestor definiţii legale rezultă că legislaţia fiscală distinge între creanţele fiscale, ce decurg din neplata impozitelor, taxelor şi contribuţiilor sociale, care au un regim specific de constatare şi atrag, cu titlu de accesorii, dobânzi şi penalităţi de întârziere stabilite din oficiu de organul de executare fiscală, şi creanţele bugetare, ce includ alte tipuri de venituri cuvenite bugetului general consolidat al statului şi care permit accesorii, însă acestea se stabilesc exclusiv conform legii în baza căreia a fost emis titlul executoriu şi se dispun prin acesta.

86. Este adevărat că, în reglementarea art. 226 - "Titlul executoriu şi condiţiile pentru începerea executării silite", Codul de procedură fiscală se referă doar la creanţe fiscale şi la creanţe bugetare rezultate din raporturi contractuale, dar, prin coroborarea dispoziţiilor alin. (3) al acestui articol cu cele ale art. 1 pct. 8 din acelaşi cod (creanţa bugetară este orice sumă care se cuvine bugetului general consolidat), rezultă că pot fi cuprinse în sfera creanţelor bugetare supuse procedurii speciale de executare şi alte creanţe de drept privat, care îşi au izvorul într-un raport juridic extracontractual, cum este, în cazul de faţă, creanţa pe care A.N.R.P. o are de încasat şi care, deşi provine din întoarcerea executării, dispusă pe cale judiciară în condiţiile dreptului comun, pentru neîndeplinirea unor condiţii reglementate de o normă de drept substanţial civil, se face, prin voinţa legiuitorului, venit la bugetul de stat.

87. Sesizarea pendinte priveşte două aspecte: dacă o astfel de creanţă poate fi asimilată, în faza de executare silită, unei creanţe bugetare, cu consecinţa atragerii competenţei executorilor

proprii ai organului financiar şi, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă aceştia pot stabili, din oficiu, obligaţii de plată accesorii, respectiv dobânzi şi penalităţi de întârziere.

88. Astfel cum dispune art. 29 alin. (5) din Legea nr. 207/2015, organul fiscal central, prin A.N.A.F., este competent şi pentru colectarea creanţelor bugetare stabilite în titluri executorii, cuvenite bugetului de stat, indiferent de natura acestora, care au fost transmise acestuia în vederea recuperării, potrivit legii.

89. De asemenea, potrivit dezlegării date prin Decizia nr. 66 din 2 octombrie 2017, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pentru creanţele rezultate din raporturi juridice contractuale ce au dobândit natura unor creanţe bugetare sunt aplicabile prevederile dreptului comun în ceea ce priveşte regimul juridic, mai puţin recuperarea pe calea executării silite. S-a considerat că este exclusă executarea silită potrivit regulilor generale (reprezentate de dispoziţiile art. 623 din Codul de procedură civilă), această activitate fiind dată în competenţa executorilor fiscali (din cadrul Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală sau ai unităţilor administrativ-teritoriale), care efectuează executarea silită în baza titlului executoriu obţinut în condiţiile dreptului comun, însă după regulile corespunzătoare din Legea nr. 207/2015, având în vedere că, potrivit art. 226 alin. (10) din Codul de procedură fiscală, instituţiile publice finanţate total sau parţial de la buget, care nu au organe de executare silită proprii, transmit titlurile executorii organului fiscal, iar sumele astfel realizate se fac venit la bugetul de stat.

90. Cum creanţele rezultate din raporturi juridice contractuale de drept privat pot dobândi, în condiţiile enunţate prin Decizia nr. 662 din 2 octombrie 2017, natura unor creanţe bugetare, având în vedere că sfera de cuprindere din definiţia legală dată creanţelor bugetare este mai mare, pentru identitate de raţiune, este evident că, şi în cazul altor hotărâri judecătoreşti, chiar dacă nu se referă la creanţa bugetară izvorâtă dintr-un raport juridic contractual, în măsura în care aceasta constituie o creanţă de încasat la bugetul consolidat al statului, poate fi asimilată, în vederea executării silite, uneia izvorâte dintr-un raport juridic contractual, atrăgând procedura de executare şi competenţa organului fiscal specializat.

91. O astfel de interpretare se bazează pe statuarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept din Decizia nr. 66 din 2 octombrie 2017 (paragraful 72), conform căreia "Situaţia specială, în acest caz (s.n. al regimului derogatoriu de la dreptul comun, în materia executării creanţelor bugetare, ce dă în competenţa executorilor fiscali executarea acestora) este dată de faptul că obiectul executării silite îl constituie încasarea creanţelor bugetare, interesul general ocrotit impunând adoptarea unor reguli care să asigure protejarea eficientă a creanţelor statului şi recuperarea lor cu prioritate".

92. Prin urmare, o hotărâre judecătorească în materie civilă, referitoare la restituirea unor despăgubiri acordate în baza Legii nr. 10/2001, pronunţată în favoarea unei instituţii publice finanţate de la bugetul de stat, precum Autoritatea Naţională pentru Restituirea Proprietăţilor, este asimilată, în vederea executării silite, unui titlu executoriu referitor la creanţe bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale [la care se referă art. 226 alin. (3) din Codul de procedură fiscală], asimilare ce priveşte exclusiv procedura de executare prin organele proprii ale administraţiei financiare.

93. În ceea ce priveşte cel de-al doilea aspect al chestiunii de drept cu dezlegarea căreia instanţa supremă a fost sesizată trebuie pornit de la aceeaşi premisă, în sensul că, deşi o astfel de creanţă se execută prin executorii fiscali, iar sumele încasate se fac venit la bugetul de stat, nu înseamnă că ea se transformă ope legis într-o creanţă fiscală, ci îşi menţine caracterul de creanţă

bugetară izvorâtă din alte titluri executorii, conform legii, aşa cum este hotărârea judecătorească ce tranşează un litigiu de drept civil, iar nu de drept fiscal.

94. Acest tip de creanţă bugetară nu intră în sfera de reglementare a dispoziţiilor art. 173 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură fiscală, potrivit cărora, pentru neachitarea la termenul de scadenţă de către debitor a obligaţiilor fiscale principale, se datorează după acest termen dobânzi şi penalităţi de întârziere, mai puţin pentru sumele "datorate cu titlu de amenzi de orice fel, obligaţii fiscale accesorii stabilite potrivit legii, cheltuieli de executare silită, cheltuieli judiciare, sumele confiscate, precum şi sumele reprezentând echivalentul în lei al bunurilor şi sumelor confiscate care nu sunt găsite la locul faptei".

95. În acest sens urmează a se reţine şi faptul că, din modul de redactare a art. 226 alin. (2) din Codul de procedură fiscală reiese cu claritate diferenţa de tratament juridic pe care legiuitorul însuşi a înţeles să o facă, stipulând expres în privinţa creanţelor fiscale principale şi accesorii că în titlul executoriu emis potrivit legii de organul de executare silită se înscriu aceste creanţe "stabilite şi individualizate în titluri de creanţă fiscală întocmite şi comunicate în condiţiile legii", în timp ce, referitor la creanţele bugetare, a arătat că se înscriu în titlul executoriu emis de organul de executare silită acele "creanţe bugetare individualizate în alte înscrisuri care, potrivit legii, constituie titluri executorii". Niciun titlu executoriu nu se poate emite în absenţa unui titlu de creanţă fiscală emis şi comunicat în condiţiile legii sau a unui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu.

96. Rezultă deci că pentru creanţele bugetare (principale sau accesorii) este necesar ca acestea să fie deja prevăzute în înscrisul ce constituie titlul executoriu care este transmis spre executare silită organelor competente.

97. Reglementarea este similară şi pentru executarea silită a creanţelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale, în legătură cu care art. 226 alin. (3) din Codul de procedură fiscală dispune că "se efectuează în baza hotărârii judecătoreşti sau a altui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu".

98. Prin urmare, dacă creanţa rezultă dintr-un raport juridic de drept civil, chiar dacă executorul fiscal este cel abilitat, potrivit art. 226 alin. (10) din Codul de procedură fiscală, să ia măsuri pentru executarea acesteia, iar creanţa este asimilată, în vederea executării, unei creanţe bugetare, ea nu este purtătoare de dobânzi şi penalităţi fiscale pentru neexecutare, aşa cum este creanţa fiscală. În măsura în care prin hotărârea judecătorească pronunţată în procedura judiciară de soluţionare a litigiului, înaintată ca titlu executoriu, s-au prevăzut obligaţii accesorii, acestea se execută, în mod evident, odată cu creanţa principală, însă, în lipsa unei astfel de prevederi din titlu, nu se pot calcula, din oficiu, de către organul de executare fiscală accesorii ale debitului principal.

5) Decizia nr. 19/2019, publicată în M. Of. nr. 573 din 12 iulie 2019

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secţia I civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 10, art. 38, art. 57, art. 134 alin. (1) şi art. 254 alin. (3) şi (4) din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, stipularea clauzei penale în contractul individual de muncă sau într-un act adiţional al acestuia, prin care este evaluată paguba produsă angajatorului de salariat din

vina şi în legătură cu munca sa, este interzisă şi este sancţionată cu nulitatea clauzei astfel negociate.

Considerente:

[...] 47. Problema de drept cu a cărei dezlegare a fost învestită instanţa supremă prin acest mecanism de unificare a practicii judiciare presupune a oferi un răspuns întrebării dacă angajatul, în cadrul răspunderii sale patrimoniale, are un drept la evaluarea judiciară a pagubei produse angajatorului de către angajat din vina şi în legătură cu munca sa sau la evaluarea convenţională ulterioară producerii pagubei, atunci când contravaloarea pagubei constatate nu este mai mare decât echivalentul a cinci salarii minime brute pe economie.

48. În acest demers, instanţa supremă nu se poate limita la interpretarea coroborată a dispoziţiilor art. 38 şi 254 din Codul muncii, aşa cum se solicită prin sesizare, fără însă a le nega importanţa. O lămurire completă şi judicioasă a problematicii juridice în discuţie presupune o interpretare sistemică a dispoziţiilor Codului muncii, cu relevanţă în cauză, a principiilor ce guvernează această ramură de drept, a ansamblului normelor care guvernează răspunderea patrimonială a angajatului şi a modalităţilor de angajare a acesteia prin raportare la dispoziţiile Codului civil, care reglementează răspunderea civilă contractuală.

49. Dispoziţiile art. 254 alin. (1) din Codul muncii prevăd că salariaţii răspund patrimonial, în temeiul normelor şi principiilor răspunderii civile contractuale, pentru pagubele materiale produse angajatorului din vina şi în legătură cu munca lor. Răspunderea patrimonială este, aşadar, o varietate a răspunderii civile contractuale reglementate de Codul civil, cu particularităţile determinate de specificul raporturilor juridice de muncă, având ca temei dispoziţiile contractului individual de muncă şi legea.

50. Această răspundere poate interveni dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiţii de fond: calitatea de salariat la angajatorul în patrimoniul căruia s-a produs paguba; fapta ilicită şi personală a salariatului, săvârşită în legătură cu munca sa; paguba cauzată angajatorului; raportul de cauzalitate între fapta ilicită şi pagubă; vinovăţia salariatului.

51. Paguba cauzată angajatorului trebuie, la rândul ei, să îndeplinească mai multe condiţii, care, de asemenea, se impun a fi întrunite cumulativ. În primul rând, paguba trebuie să fie certă, respectiv să aibă o existenţă sigură şi o întindere determinabilă la momentul evaluării, iar în al doilea rând paguba trebuie să fie cauzată angajatorului de către propriul salariat, să aibă caracter material şi să nu fi fost reparată până la momentul la care angajatorul solicită acoperirea acesteia.

52. Verificarea îndeplinirii condiţiei caracterului cert al întinderii pagubei produse de angajat presupune evaluarea acesteia, în ipoteza în care paguba nu poate fi acoperită în natură, dispoziţiile Codului civil reglementând evaluarea judiciară, legală şi convenţională a întinderii acesteia.

53. Evaluarea judiciară a întinderii pagubei este efectuată de instanţa de judecată învestită cu soluţionarea unei cereri de chemare în judecată având ca obiect angajarea răspunderii patrimoniale a unui salariat pentru fapta sa cauzatoare de prejudicii în patrimoniul angajatului său, care în baza probatoriului administrat, după verificarea celorlalte condiţii pentru antrenarea răspunderii, determină contravaloarea pierderii patrimoniale suferite de angajator.

54. În schimb, evaluarea convenţională presupune negocierea unei clauze penale în contract prin care părţile stipulează că debitorul se obligă la o anumită prestaţie în cazul obligaţiei principale [art. 1.538 alin. (1) din Codul civil].

55. Cu privire la sfera raporturilor de muncă, clauza penală ar reprezenta o stipulaţie în contractul de muncă sau într-un act adiţional la acesta prin care angajatorul şi salariatul

evaluează anticipat producerii ei întinderea pagubei pe care angajatorul ar încerca-o din neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligaţiilor de serviciu ale salariatului. Prin stipularea acestei clauze, angajatorul nu ar mai fi obligat să dovedească existenţa şi întinderea pagubei, fiind suficient să facă proba neexecutării sau executării necorespunzătoare a obligaţiilor contractuale ale salariatului său.

56. Art. 254 alin. (3) şi (4) din Codul muncii stabileşte însă că recuperarea contravalorii pagubei produse angajatorului de către salariat, atunci când întinderea acesteia nu depăşeşte cinci salarii minime brute pe economie, se convine între cei doi actori implicaţi, în urma întocmirii unei note de constatare şi evaluare a pagubei întocmite de angajator.

57. Prin urmare, evaluarea pagubei în acest caz este ulterioară producerii pagubei, pe baza elementelor de fapt constatate cu prilejul descoperirii ei, întinderea despăgubirii fiind de natură a acoperi prejudiciul efectiv suferit de angajator, iar nu un prejudiciu evaluat convenţional, prealabil producerii pagubei, care chiar în condiţiile în care ar fi fost convenit prin inserarea unei clauze penale în contractul de muncă sau într-un act adiţional la acesta n-ar putea fi valorificat în această procedură specială. Realizarea acordului de voinţă între cei doi actori, în legătură cu aspectele constatate prin nota anterior menţionată, echivalează cu o convenţie de evaluare a pagubei, ulterioară momentului producerii acesteia, prin care se tranzacţionează între părţile contractante cu privire la pretenţiile lor derivate din aceasta.

58. Prin dispoziţiile legale anterior menţionate, legiuitorul a înţeles să reglementeze o procedură specială de constatare şi evaluare a pagubei prin acordul părţilor fără concursul organelor de jurisdicţie a muncii atunci când întinderea pagubei nu depăşeşte cinci salarii minime brute pe economie, legiuitorul înţelegând să deroge de la regula sesizării instanţelor judecătoreşti pentru antrenarea răspunderii patrimoniale, fără a se înţelege prin aceasta că derogarea este mai amplă şi ar viza şi cerinţa evaluării pagubei ulterior producerii ei.

59. Nota de constatare şi evaluare a pagubei întocmită de angajator în cadrul acestei proceduri are, în mod evident, valenţe probatorii în ce priveşte existenţa şi întinderea pagubei produse acestuia de salariatul său în legătură cu munca sa, în măsura realizării acordului dintre angajator şi salariat. În acest mod legiuitorul, cel puţin în cazul pagubelor care nu depăşesc cinci salarii minime brute pe economie, a exclus o evaluare anticipată a întinderii pagubei. În cazul în care salariatul nu îşi dă acordul pentru recuperarea pe cale convenţională a pagubei, angajatorul trebuie, în vederea constatării şi recuperării ei, să se adreseze instanţelor judecătoreşti competente, nota de constatare şi evaluare a pagubei constituind cel mult un început de dovadă scrisă, în ansamblul materialului probator administrat în cauză.

60. În cazul pagubelor care depăşesc limita anterior menţionată, procedura simplificată prevăzută de art. 254 alin. (3) şi (4) din Codul muncii nu este aplicabilă şi, prin urmare, nu este permisă evaluarea convenţională a întinderii pagubei posterior producerii acesteia şi, cu atât mai puţin, nu este permisă evaluarea convenţională prealabilă producerii pagubei prin negocierea unei clauze penale.

61. Aşadar, în situaţia dată, angajatorul ca titular al cererii de chemare în judecată prin care tinde să angajeze răspunderea patrimonială a salariatului său trebuie să facă dovada îndeplinirii condiţiilor angajării acestui tip de răspundere, inclusiv a existenţei şi întinderii concrete a pagubei suferite prin fapta ilicită a salariatului său, iar stabilirea cuantumului creanţei necesare pentru îndestularea sa este în competenţa exclusivă a instanţei de judecată învestite.

62. De altfel, acesta este şi sensul dispoziţiilor art. 169 alin. (1) din Codul muncii, care stabilesc că pot fi efectuate reţineri din salariu, cu titlu de daune cauzate angajatorului, numai în

cazul unor creanţe certe, lichide şi exigibile "constatate ca atare printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă", sintagmă echivalentă cu evaluarea judiciară a întinderii pagubei.

63. Astfel trebuie înţeleasă şi dispoziţia legală prevăzută de art. 272 din Codul muncii referitoare la sarcina probei, în sensul că angajatorul are obligaţia legală a dovedirii tuturor condiţiilor răspunderii patrimoniale, care, în mod corelativ, presupune un drept în favoarea salariatului, care implică ca angajarea răspunderii sale, sub acest aspect, să fie făcută în condiţii de contradictorialitate, oralitate şi publicitate, prin administrarea de mijloace de probă apte a dovedi toate elementele acestei răspunderi, inclusiv a certitudinii, efectivităţii şi întinderii pagubei pretins a fi provocată angajatorului său.

64. De altfel, diferenţa terminologică între dispoziţiile Codului muncii şi cele ale Codului civil nu este întâmplătoare. Noţiunea de pagubă are un sens mai restrâns decât cea de prejudiciu, prima semnificând dauna materială efectivă şi actuală (damnum emergens) cauzată patrimoniului angajatorului prin fapta ilicită a salariatului său în legătură cu munca sa, precum şi foloasele nerealizate (lucrum censans, fiind excluse aşadar daunele morale. Or, dauna materială actuală şi efectivă nu poate fi evaluată anticipat prin negocierea şi stipularea unei clauze penale în contractul individual de muncă sau în orice act modificator al acestuia.

65. Pe de altă parte, stipularea unei clauze penale în contractul individual de muncă nu suportă exigenţele compatibilităţii nici cu dispoziţiile art. 255 din Codul muncii, referitoare la divizibilitatea răspunderii salariaţilor. În situaţia unei pagube produse de mai mulţi salariaţi, legiuitorul prevede că răspunderea fiecăruia se stabileşte în raport cu măsura în care a contribuit la producerea ei, iar dacă această contribuţie nu poate fi determinată, răspunderea fiecărui salariat se stabileşte proporţional cu salariul său net de la data constatării pagubei şi, atunci când este cazul, şi în funcţie de timpul efectiv lucrat de la ultimul său inventar. Aceste elemente temporare pentru determinarea întinderii răspunderii fiecărui coparticipant la producerea pagubei exclud convenţia prealabilă de evaluare a prejudiciului în cazul fiecăruia, dispoziţiile normei anterior menţionate constituind de fapt criterii legale pentru evaluarea judiciară a pagubei produse de fiecare salariat participant.

66. Constituind un drept legal al angajatului, acesta nu poate renunţa la el, conform art. 38 din Codul muncii. Clauza penală stipulată în contractul individual de muncă sau într-un act adiţional la acesta are o asemenea semnificaţie, de renunţare implicită la dreptul salariatului de a-i fi angajată răspunderea patrimonială numai în justiţie, pe baza unei evaluări judiciare a pagubei, fiind interzisă conform art. 10 din Codul muncii şi, în consecinţă, lovită de nulitate, în temeiul art. 57 din acelaşi cod, sancţiune juridică care poate fi constatată pe cale de acţiune sau pe cale de excepţie.

67. Nu în ultimul rând, este de menţionat că stipularea clauzei penale în cadrul contractului individual de muncă pentru neexecutarea, executarea cu întârziere sau necorespunzătoare a unei obligaţii principale din contract are un puternic efect cominatoriu, constituind un mijloc de presiune asupra salariatului care, sub presiunea ameninţării cu plata unei sume forfetare ridicate, este determinat să renunţe la alte drepturi fundamentale ale sale, cum sunt dreptul la alegerea locului de muncă, dreptul la negocieri ulterioare etc.

6) Decizia nr. 26/2019, publicată în M. Of. nr. 755 din 17 septembrie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploieşti - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

Situaţia în care hotărârea redactată de unul dintre membrii completului de recurs este semnată doar de către judecătorul redactor, în timp ce, pentru ceilalţi membri, este semnată de către preşedintele completului sau de preşedintele instanţei, în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă, nu se încadrează în ipoteza prevăzută de dispoziţiile art. 503 alin. (2) pct. 1 din Codul de procedură civilă.

Considerente:

[...] 78. Ca o cale extraordinară de atac, de retractare, contestaţia în anulare permite părţii interesate să solicite instanţei care a pronunţat hotărârea atacată ca, în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege, să îşi anuleze propria hotărâre şi să procedeze la o nouă judecată.

79. Potrivit dispoziţiilor art. 503 alin. (2) pct. 1 din Codul de procedură civilă, în limitele supuse interpretării, hotărârile instanţelor de recurs pot fi atacate cu contestaţie în anulare atunci când ele au fost pronunţate cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanţei şi, deşi se invocase excepţia corespunzătoare, instanţa de recurs a omis să se pronunţe asupra acesteia.

80. Doctrina a arătat că în conceptul de alcătuire a instanţei şi în sfera acestui motiv de contestaţie în anulare intră orice neregularităţi privitoare la compunerea sau constituirea instanţei de recurs; tot literatura de specialitate a indicat, ca exemple de situaţii care conturează neregularităţile la care se referă art. 503 alin. (2) pct. 1 din Codul de procedură civilă, participarea la judecată a unui judecător incompatibil, judecarea cauzei de un complet format dintr-un număr de membri necorespunzător celui prevăzut de lege, alcătuirea completului cu un judecător suspendat ori eliberat din funcţie, neparticiparea procurorului la judecată, atunci când legea impune obligativitatea concluziilor sale, neparticiparea la şedinţa de judecată a grefierului sau, după caz, a magistratului-asistent.

81. Aceste ipoteze au, desigur, un caracter exemplificativ, dar pentru a aprecia dacă altele intră în sfera de aplicare a textului legal supus interpretării trebuie pornit de la conţinutul concret al normei, care leagă neregularităţile în discuţie de data pronunţării hotărârii. Cu alte cuvinte, calea de atac a contestaţiei în anulare nu este deschisă decât dacă momentul până la care neregularităţile au subzistat este cel al pronunţării hotărârii.

82. Motivul de contestaţie în anulare în dezbatere trebuie privit din această perspectivă, nu doar pentru că interpretarea gramaticală a textului impune o atare concluzie, ci şi pentru că extinderea aplicării sale pentru o etapă ulterioară pronunţării, cea a redactării hotărârii şi a semnării ei, goleşte de înţeles condiţia pe care art. 503 alin. (2) pct. 1 teza finală din Codul de procedură civilă o impune, şi anume cea a invocării în recurs a excepţiei corespunzătoare, care rămâne însă nesoluţionată.

83. Regula pe care art. 503 alin. (2) pct. 1 teza finală din Codul de procedură civilă o instituie presupune deci ca motivele prevăzute la art. 503 alin. (2) pct. 1 să nu poată fi primite decât dacă instanţa de recurs a omis să se pronunţe asupra lor, cu toate că fuseseră invocate pe cale de excepţie.

84. Or, interpretarea textului în sensul recunoaşterii contestaţiei în anulare şi pentru ipoteza în care o pretinsă încălcare a normelor referitoare la alcătuirea instanţei ar putea fi identificată în etapa ulterioară pronunţării, cea a redactării şi semnării hotărârii, ar pune partea în imposibilitate de a mai invoca excepţia corespunzătoare în faţa instanţei de recurs, dezînvestită

prin pronunţare; o astfel de interpretare lipseşte de conţinut cerinţa impusă de art. 503 alin. (2) pct. 1 teza finală din Codul de procedură civilă, făcând-o inaplicabilă şi deci golind-o de efecte.

85. Din această perspectivă, construcţia logică a raţionamentului instanţei de trimitere este plasată pe o premisă greşită şi care contravine legii.

86. Etapa redactării şi semnării hotărârii succedă, în mod firesc, pronunţării acesteia, sens în care art. 426 alin. (5) din Codul de procedură civilă prevede că atât redactarea, cât şi semnarea hotărârii sunt operaţiuni ce trebuie îndeplinite într-un anumit termen care curge de la pronunţare.

87. Hotărârea se redactează de către judecător sau, în cazul completului colegial, de unul dintre membrii completului, conform desemnării preşedintelui. La Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, magistraţii-asistenţi care participă la şedinţele de judecată redactează hotărâri, conform repartizării făcute de preşedinte, aşa cum rezultă din prevederile art. 71 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

88. După redactare, hotărârea este semnată de judecător ori de membrii completului colegial, precum şi de către grefier, iar la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, şi de magistratul-asistent.

89. Cu toate acestea, există situaţii în care vreunul dintre judecători este împiedicat să semneze hotărârea, din diverse motive; asemenea situaţii includ, fără a se limita la ele, concediul în diversele lui forme, suspendarea, demisia, pensionarea, decesul.

90. Pentru astfel de ipoteze, dispoziţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă înlătură ipoteza unei neregularităţi derivate din nesemnarea hotărârii de către judecătorii aflaţi într-o asemenea imposibilitate, stabilind în sarcina preşedintelui completului sau, dacă şi acesta se află într-o situaţie similară, a preşedintelui instanţei obligaţia de a semna hotărârea; cauza care determină împiedicarea trebuie menţionată în hotărâre.

91. Tocmai de aceea, semnarea hotărârii în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă nu determină aplicarea sancţiunii nulităţii, instituită, de altfel, de art. 401 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în mod exclusiv, pentru ipoteza nesemnării minutei.

92. Rămâne rezultat al unui raţionament speculativ aprecierea instanţei de trimitere în sensul că, în situaţia în care hotărârea este semnată de către preşedintele instanţei sau de preşedintele completului, există posibilitatea ca motivele care au fost avute în vedere la pronunţare să fie schimbate; mai mult decât atât, o atare apreciere este şi contrazisă de conţinutul art. 426 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care impune ca redactarea hotărârii să se realizeze de către judecătorul care a soluţionat procesul, care a luat parte la dezbateri şi la deliberare, iar nu de către cel care semnează pentru cel/cei împiedicat/împiedicaţi să semneze, în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

93. Această perspectivă nu contravine jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului tocmai pentru că premisa legii - de altfel, şi a sesizării - este că hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au soluţionat procesul, spre deosebire de hotărârea pronunţată în Cauza Cerovsek şi Bozicnik împotriva Sloveniei, în care Curtea a fost chemată să determine dacă reclamanţii au avut parte de un proces echitabil, în condiţiile în care motivarea deciziei de condamnare pronunţate de instanţa naţională nu fusese a judecătorului care a pronunţat-o, ci a altuia, care nu participase la proces.

94. Nejustificată rămâne şi temerea instanţei de trimitere, în sensul că semnarea hotărârii în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă poate crea părţilor impresia că hotărârea a fost redactată de un judecător care nu a participat la dezbateri, pentru că cei interesaţi au posibilitatea de a identifica persoana redactorului, atât timp cât art. 131 alin. (5) din

Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1.375/2015, cu modificările ulterioare, impune ca menţiunea privind iniţialele acestuia să fie trecută pe ultima pagină a hotărârii judecătoreşti tehnoredactate.

95. În final, se cuvine subliniat că, de vreme ce semnarea hotărârii de către persoanele indicate în art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă, în condiţiile prevăzute, este o ipoteză pe care legea o reglementează, intervenirea sa nu poate constitui un motiv de atacare pe calea contestaţiei în anulare a hotărârii astfel semnate, deoarece norma de drept nu poate fi interpretată în sensul în care iniţial ar reglementa o situaţie permisă, pentru ca mai apoi să o circumscrie unui motiv de nelegalitate; textele de lege trebuie nu doar interpretate, ci şi înţelese în mod coroborat.

7) Decizia nr. 41/2019, publicată în M. Of. nr. 21 din 14 ianuarie 2020

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 5 şi art. 12 din anexa nr. I capitolul I lit. B din Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare, în calculul drepturilor salariale pentru plata cu ora nu se include şi gradaţia de merit.

Considerente:

[...] 36. Formele de angajare a personalului didactic din învăţământul preuniversitar sunt reglementate în titlul IV capitolul I secţiunea a 4-a din Legea nr. 1/2011. Astfel:

"Art. 254. - (1) În unităţile de învăţământ sau în consorţiile şcolare poate fi angajat personal didactic cu contract individual de muncă pe perioadă nedeterminată sau perioadă determinată de cel mult un an şcolar, cu posibilitatea prelungirii contractului, respectiv în plata cu ora, în condiţiile legii.

(...)

(19) Posturile didactice/Catedrele rămase neocupate prin concurs sau vacantate în timpul anului şcolar se ocupă pe perioadă determinată, prin detaşare, prin plata cu ora, până la sfârşitul anului şcolar ori până la revenirea pe post a cadrului didactic care a beneficiat de rezervarea postului/catedrei. În situaţia în care posturile didactice nu pot fi astfel ocupate până la începerea cursurilor, inspectoratele şcolare organizează, la nivel judeţean, concursuri pentru ocuparea posturilor didactice în vederea angajării cu contract individual de muncă pe perioadă determinată a personalului didactic calificat. În mod excepţional, până la începerea cursurilor, inspectoratele şcolare pot organiza testări prin interviu şi lucrare scrisă, în profilul postului solicitat, în vederea angajării cu contract individual de muncă pe perioadă determinată a personalului fără studii corespunzătoare postului."

37. În privinţa salarizării, se reţine că sub imperiul Legii nr. 63/2011, pe de o parte, gradaţia de merit făcea parte din salariul de bază, potrivit dispoziţiilor exprese ale legii, iar pe de altă parte, la calculul drepturilor salariale pentru posturi didactice în sistem de plată cu ora legea prevedea în mod expres că se are în vedere şi gradaţia de merit.

Legea nr. 63/2011

ANEXA Nr. 5

Metodologia de calcul al drepturilor salariale care se acordă personalului didactic şi personalului didactic auxiliar din învăţământ:

Art. 2. - "(...)

(2) Salariul de bază este format din:

A. salariul de încadrare al funcţiei didactice prevăzut în anexele nr. 1 şi 2 la lege, în care este inclus sporul de stabilitate numai pentru tranşele de vechime în învăţământ de peste 10 ani, precum şi sporul de suprasolicitare neuropsihică existent la toate tranşele de vechime în învăţământ;

B. indemnizaţia de conducere, astfel cum este reglementată în anexa nr. 4 la lege;

C. indemnizaţia pentru învăţământ special;

D. gradaţia de merit, astfel cum este reglementată prin art. 92, 264 şi 311 din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011;

E. indemnizaţia pentru personalul didactic care îndeplineşte activitatea de diriginte, pentru învăţători, educatoare, institutori şi profesor pentru învăţământul preşcolar şi primar. (...)

Art. 3. - " Modul de calcul pentru salariul de bază al personalului didactic încadrat pe funcţiile prevăzute în anexele nr. 1 şi 2 la lege este următorul:

(...)

D. 1. Personalul didactic şi personalul didactic auxiliar beneficiază de gradaţia de merit potrivit art. 92, 264 şi 311 din Legea nr. 1/2011.

2. Cuantumul gradaţiei de merit se calculează prin aplicarea procentului de 25% la salariul de încadrare, care devine bază de calcul pentru celelalte sporuri şi drepturi salariale. (...)"

Art. 10. - "(1) Personalul didactic şi personalul didactic asociat, inclusiv cadrele didactice pensionate pentru limită de vârstă, care funcţionează pe posturi didactice în sistem de plată cu ora sunt salarizate pentru activitatea depusă în funcţie de condiţiile pe care le îndeplinesc la încadrare. La calculul drepturilor salariale se vor avea în vedere: norma didactică de predare, salariul de încadrare prevăzut în anexele nr. 1 şi 2 la lege, indemnizaţia de învăţământ special, gradaţia de merit, sporul pentru titlul ştiinţific de doctor de care a beneficiat până la data de 31 decembrie 2009 şi indemnizaţia pentru localităţi izolate. (...)"

38. Legea nr. 63/2011 a fost abrogată prin art. VI din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 250/2016, cu modificările ulterioare.

39. Potrivit reglementării cuprinse în Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, gradaţia de merit nu a mai fost inclusă în salariul de bază, aceasta fiind acordată distinct, prin aplicarea procentului de 25% la salariul de bază prevăzut în anexa nr. 2 a actului normativ.

40. Totodată, potrivit dispoziţiilor art. 3^3 alin. (12) din ordonanţă, a fost menţinută şi forma de salarizare în regim de plată cu ora. În ceea ce priveşte calculul drepturilor salariale pentru posturile didactice în regim de plată cu ora s-a prevăzut (Normele metodologice aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 582/2016) că acesta va fi realizat prin utilizarea numărului de ore aferent normei didactice de predare şi a salariului de bază corespunzător funcţiei didactice de predare, urmând a fi avute în vedere, după caz, şi indemnizaţia de învăţământ special, gradaţia de merit, compensaţia pentru titlul ştiinţific de doctor şi indemnizaţia pentru locaţii izolate.

41. Rezultă deci că după abrogarea Legii nr. 63/2011 opţiunea legiuitorului a fost aceea de a nu mai include gradaţia de merit în salariul de bază, păstrând însă, în privinţa calculului drepturilor salariale corespunzătoare regimului de plată cu ora, includerea gradaţiei de merit.

42. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 prevede că:

Art. 3^3. - "(1) Prin excepţie de la prevederile art. 2 alin. (2), începând cu luna august 2016, salariile personalului prevăzut în anexa nr. 2 se stabilesc potrivit prezentului articol.

(2) Salariile de bază prevăzute în anexa nr. 2 includ salariul de încadrare aferent tranşei de vechime în învăţământ şi gradaţiile corespunzătoare vechimii în muncă pentru funcţiile de execuţie, respectiv salariul de încadrare aferent tranşei de vechime în învăţământ, indemnizaţia de conducere şi gradaţiile corespunzătoare vechimii în muncă pentru funcţiile de conducere.

(...)

(4) Pentru personalul didactic de predare, de predare şi cercetare din universităţi, de conducere, îndrumare şi control, la salariul de bază stabilit potrivit anexei nr. 2 se acordă următoarele sporuri şi indemnizaţii, dacă sunt îndeplinite condiţiile de acordare prevăzute de lege, astfel:

(...)

b) gradaţie de merit, care se determină prin aplicarea procentului de 25% la salariul de bază; (...)"

43. Normele metodologice de aplicare a prevederilor art. 3^1 alin. (2), (3) şi (8), art. 3^3 şi 3^4 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 582/2016, cu modificările şi completările ulterioare

Art. 8. - "(...)

(3) Pentru personalul didactic de predare salarizat în sistem de plată cu ora, la calculul drepturilor salariale se vor utiliza numărul de ore aferent normei didactice de predare şi salariul de bază al funcţiei didactice de predare şi, după caz, indemnizaţia de învăţământ special, gradaţia de merit, compensaţia pentru titlul ştiinţific de doctor şi indemnizaţia pentru localităţi izolate. (...)"

44. Dispoziţiile art. 3^3 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 şi implicit cele ale art. 8 din Normele metodologice aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 582/2016 au fost abrogate prin art. 44 pct. 23 din Legea-cadru nr. 153/2017, începând cu data de 1 iulie 2017, dată de la care salarizarea personalului didactic se face în conformitate cu acest act normativ.

45. Potrivit dispoziţiilor Legii-cadru nr. 153/2017, în vigoare în prezent, gradaţia de merit reglementată de art. 264 din Legea nr. 1/2011 nu este inclusă în salariul de bază. Gradaţia avută în vedere de noul act normativ reprezintă salariul de bază corespunzător funcţiei, acordat în raport cu vechimea în muncă, şi nu se confundă cu gradaţia de merit, specifică familiei ocupaţionale de funcţii bugetare "Învăţământ".

46. În anexa nr. I a Legii-cadru nr. 153/2017 sunt prevăzute salariile de bază pentru funcţiile din învăţământ, aferente unei norme didactice.

47. Ca reglementare specifică personalului didactic din învăţământ, alături de alte sporuri şi indemnizaţii, art. 5 din anexa nr. I capitolul I lit. B prevede, distinct de salariile de bază pentru funcţiile din învăţământ, stabilite diferenţiat pe funcţii, grade/trepte şi gradaţii pentru o normă didactică, şi beneficiul gradaţiei de merit reglementate de art. 264 din Legea nr. 1/2011.

48. Sub acest aspect, este de subliniat faptul că gradaţia de merit este reglementată ca "distincţie", conform titlului IV secţiunea a 7-a din Legea nr. 1/2011, fiind un beneficiu acordat prin concurs, acest regim juridic (distinct faţă de salariul de bază) fiind păstrat şi prin reglementarea din art. 5 din anexa nr. I capitolul I lit. B din Legea-cadru nr. 153/2017.

49. De asemenea, art. 12 din aceeaşi anexă a legii a păstrat ca formă de salarizare a personalului didactic de predare şi salarizarea prin plata cu ora, calculul drepturilor salariale în

acest caz urmând a se face prin raportare la norma didactică de predare-învăţare-evaluare şi de instruire practică şi de evaluare curentă a preşcolarilor şi a elevilor în clasă prevăzută de art. 262 alin. (3) din Legea nr. 1/2011, fără ca legea să mai prevadă şi includerea gradaţiei de merit.

50. Modalitatea de calcul al tarifului de plată cu ora a fost detaliată prin Normele metodologice aprobate prin Ordinul nr. 4.827/2018. Astfel, la salariul de bază aferent cadrului didactic încadrat, având în vedere treapta de vechime în învăţământ şi gradul didactic corespunzător, se aplică, după caz, indemnizaţia pentru învăţământ special (prevăzută de art. 4 din anexă), indemnizaţia pentru zone izolate (prevăzută de art. 3 din anexă), sporul pentru activitatea de predare în sistemul penitenciar [prevăzută de art. 13 alin. (3) din anexă], sporul pentru predare simultană (prevăzut de art. 7 din anexă), nemaifiind prevăzută şi aplicarea gradaţiei de merit (prevăzută de art. 5 din anexă).

51. Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice

Art. 7. - "În înţelesul prezentei legi, termenii şi expresiile de mai jos au următoarea semnificaţie:

a) salariul de bază reprezintă suma de bani la care are dreptul lunar personalul plătit din fonduri publice, corespunzător funcţiei, gradului/treptei profesionale, gradaţiei, vechimii în specialitate, astfel cum este stabilită în anexele nr. I-IX;

(...)

e) salariul lunar cuprinde salariul de bază ori, după caz, indemnizaţia lunară sau indemnizaţia de încadrare, compensaţiile, indemnizaţiile, sporurile, adaosurile, primele, premiile, precum şi celelalte elemente ale sistemului de salarizare corespunzătoare fiecărei categorii de personal din sectorul bugetar;

(...)

i) sporul reprezintă un element al salariului lunar/soldei lunare, acordat ca procent la salariul de bază, solda de funcţie/salariul de funcţie, indemnizaţia de încadrare, în condiţiile legii, pentru fiecare categorie de personal;

j) gradaţia reprezintă salariul de bază corespunzător funcţiei, acordat în raport cu vechimea în muncă, în condiţiile prezentei legi; (...)"

ANEXA Nr. I

B. Reglementări specifice personalului didactic din învăţământ

Art. 5. - "(1) Personalul didactic din învăţământ, inclusiv personalul didactic auxiliar din bibliotecile centrale universitare, beneficiază de gradaţie de merit, acordată prin concurs. Această gradaţie se acordă pentru 16% din posturile didactice existente la nivelul inspectoratului şcolar, bibliotecilor centrale universitare, respectiv al instituţiei de nivel superior şi reprezintă o creştere cu 25% a salariului de bază deţinut. Gradaţia de merit se atribuie pe o perioadă de 5 ani."

Art. 12. - "(1) Personalul didactic de predare, de conducere, îndrumare şi control, inclusiv cadrele didactice metodiste din unităţile de învăţământ preuniversitar, poate fi salarizat şi prin plata cu ora sau prin cumul, potrivit prevederilor Legii nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare. Calculul pentru plata cu ora sau prin cumul se face la norma didactică prevăzută de Legea nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

(2) Modalitatea de aplicare a prevederilor alin. (1) se stabileşte prin ordin al ministrului educaţiei naţionale."

52. Normele metodologice privind salarizarea prin plata cu ora pentru personalul didactic de predare, de conducere, de îndrumare şi control, precum şi pentru cadrele didactice metodiste din unităţile de învăţământ preuniversitar de stat şi unităţile conexe, aprobate prin Ordinul ministrului educaţiei naţionale nr. 4.827/2018:

Art. 9. - "(1) Calculul pentru plata cu ora se raportează la norma didactică de predare-învăţare-evaluare, de instruire practică şi de evaluare curentă a preşcolarilor şi a elevilor în clasă prevăzută la art. 262 alin. (3) din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare.

(2) Pentru calculul tarifului la plata cu ora aferent posturilor didactice de predare/catedrelor vacante/rezervate se utilizează salariul de bază aferent cadrului didactic încadrat, având în vedere treapta de vechime în învăţământ şi gradul didactic corespunzător. La salariul de bază se aplică, după caz, următoarele sporuri: indemnizaţie pentru învăţământ special, indemnizaţie pentru zone izolate, spor pentru activitatea de predare în sistemul penitenciar, spor pentru predare simultană.

(3) Tarifele orare din învăţământul preuniversitar se calculează prin raportarea salariului de bază calculat conform alin. (2) la numărul de ore aferent normei didactice de predare, astfel:

a) 1/72 pentru norma didactică de 18 ore pe săptămână;

b) 1/64 pentru norma didactică de 16 ore pe săptămână în învăţământul special;

c) 1/96 pentru norma didactică de 24 de ore pe săptămână, învăţători, antrenori din palatele şi cluburile copiilor, profesori de instruire practică şi maiştri-instructori;

d) 1/80 pentru norma didactică de 20 de ore pe săptămână, învăţător-educator, institutor-educator, profesor-educator, maistru-instructor şi profesor de instruire practică în învăţământul special;

e) 1/80 pentru profesori pentru învăţământul primar, învăţători, institutori învăţământ primar;

f) 1/100 pentru profesori pentru învăţământul preşcolar, educatoare, institutori învăţământ preşcolar."

53. Având în vedere evoluţia reglementărilor legislative, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept concluzionează că, în prezent, câtă vreme legea nu mai prevede, pe de o parte, includerea gradaţiei de merit în salariul de bază, iar pe de altă parte, în cazul calculului drepturilor salariale corespunzătoare regimului de plată cu ora, nici raportarea la gradaţia de merit, opţiunea legiuitorului a fost aceea de a nu mai include acest beneficiu în cazul salarizării în regim de plată cu ora.

8) Decizia nr. 43/2019, publicată în M. Of. nr. 22 din 14 ianuarie 2020

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale privind pronunţarea unei hotărâri prealabile, şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea art. 83^2 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, astfel cum a fost introdus prin Legea nr. 118/2014 pentru completarea Legii nr. 303/2004, dispoziţia legală menţionată nu se aplică în cazul condamnărilor pentru infracţiuni săvârşite anterior intrării sale în vigoare.

Considerente:

[...] 60. Problema de drept cu a cărei dezlegare a fost învestită instanţa supremă prin acest mecanism de unificare a practicii judiciare presupune a oferi un răspuns întrebării dacă dispoziţiile art. 83^2 din Legea nr. 303/2004, text introdus prin Legea nr. 118/2014, se aplică în cazul condamnărilor pentru infracţiunile la care face referire textul de lege menţionat, săvârşite

anterior adoptării lui. De răspunsul afirmativ la această întrebare depinde soluţionarea celei de-a doua chestiuni, şi anume dacă această dispoziţie legală îi vizează şi pe judecătorii al căror drept la pensie de serviciu a fost stabilit şi pus în plată anterior completării Legii nr. 303/2004 prin Legea nr. 118/2014, dar a căror condamnare a intervenit după această modificare legislativă, pentru infracţiuni de acest gen, săvârşite, evident, anterior adoptării textului în discuţie.

61. Pentru considerentele ce vor fi prezentate în continuare, având în vedere necesitatea asigurării previzibilităţii reglementării şi ţinând seama de interpretarea istorico- teleologică a dispoziţiilor legale în discuţie, rezultată din observarea procesului de legiferare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că dispoziţiile art. 83^2 din Legea nr. 303/2004, text introdus prin Legea nr. 118/2014, se aplică exclusiv infracţiunilor săvârşite după intrarea sa în vigoare.

62. Astfel, cerinţa previzibilităţii presupune ca norma juridică să fie enunţată cu suficientă precizie, pentru a permite cetăţeanului să îşi controleze conduita, să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, faţă de circumstanţele în care acţionează, consecinţele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă.

63. În acest sens a statuat şi Curtea Constituţională, care, prin Decizia nr. 51 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 190 din 14 martie 2016, a reţinut, în legătură cu precizia şi previzibilitatea normei juridice, că "(...) lex certa, norma trebuie să fie redactată clar şi precis, astfel încât să permită oricărei persoane - care, la nevoie, poate apela la consultanţă de specialitate - să îşi corecteze conduita şi să fie capabilă să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecinţele care pot apărea dintr-un act determinat" (paragraful 46).

64. Prin urmare, previzibilitatea unei norme presupune că destinatarul acesteia are reprezentarea unor coordonate în funcţie de care este obligat să îşi modeleze conduita.

65. Or, verificând din această perspectivă aplicarea art. 83^2 din Legea nr. 303/2004 în cazul unor infracţiuni săvârşite anterior intervenirii unei dispoziţii care statuează că o asemenea conduită înlătură vocaţia la pensia de serviciu, norma respectivă, chiar dacă nu are caracterul unei sancţiuni penale, induce acelaşi efect, al lipsei de previzibilitate, pentru situaţiile consumate anterior intrării ei în vigoare.

66. Nu se poate considera că o astfel de conduită era sancţionată în lege încă de la data adoptării ei, astfel că data săvârşirii faptelor nu ar prezenta relevanţă în privinţa aplicării art. 83^2, câtă vreme, în forma iniţială a Legii nr. 303/2004, nu erau menţionate cazurile prevăzute de art. 83^2, referitoare la neacordarea pensiei de serviciu, introduse prin Legea nr. 118/2014, în vigoare începând cu data de 27 iulie 2014.

67. Or, efectele dispoziţiilor de modificare şi de completare a unei dispoziţii legale sunt strict individualizate de art. 62 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 24/2000), care prevede că dispoziţiile de modificare şi de completare se încorporează, de la data intrării lor în vigoare, în actul de bază, identificându-se cu acesta. Intervenţiile ulterioare de modificare sau de completare a acestora trebuie raportate tot la actul de bază.

68. De asemenea, nu se poate aprecia că aceste cazuri, strict determinate, de interdicţie de la beneficiul unei pensii de serviciu erau subînţelese prin menţiunea generală de la art. 81 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 [în forma iniţială a legii; art. 82 alin. (5), în forma actuală a legii], care stabileşte că au drept la pensia de serviciu numai persoanele care au fost eliberate din funcţie din motive neimputabile. Acest text de lege se referă la situaţia în care magistratul se pensionează din altă ocupaţie, iar la împlinirea vârstei de 60 de ani solicită, pentru vechimea de 25 de ani în funcţiile de la art. 82 alin. (1) şi (3), acordarea pensiei de serviciu. Constatându-se că a fost eliberat din funcţie din motive imputabile, nu i se acordă beneficiul solicitat.

69. Condiţia prevăzută la art. 81 alin. (5), anterior menţionat, nu este aplicabilă în situaţia magistraţilor aflaţi în funcţie, care formulează cerere de pensionare în baza art. 81 alin. (1), (2) sau (3) [art. 82 alin. (1), (2) şi (3) din forma actuală a legii] pentru care, dacă în curs se află o procedură judiciară de acest fel, se suspendă soluţionarea cererii.

70. După introducerea art. 83^2, titularii pensiei de serviciu, indiferent de temeiul acordării acesteia, pierd acest beneficiu dacă, ulterior pensionării, sunt condamnaţi pentru infracţiunile prevăzute în cuprinsul articolului nou-adoptat.

71. Dispoziţia legală respectivă, menită să reglementeze situaţia în care persoana a fost condamnată după ce i s-a recunoscut şi pus în plată dreptul la pensia de serviciu, nu poate înlătura însă de la aplicare principiul previzibilităţii normei care, după intervenţia legiuitorului prin Legea nr. 118/2014, a condiţionat acordarea acestui beneficiu de o anumită conduită ce trebuie respectată.

72. Faptul că legiuitorul nu distinge în mod expres cu privire la data săvârşirii infracţiunii nu înseamnă că aceasta nu prezintă relevanţă în aplicarea dispoziţiilor legii. Dimpotrivă, data săvârşirii infracţiunii urmează a fi valorificată, cu aplicarea principiului neretroactivităţii legii, consfinţit de art. 15 alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia "Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile", în sensul că, pentru persoanele care au săvârşit fapta anterior intrării în vigoare a modificării legislative, survenirea unei condamnări penale nu atrage şi pierderea beneficiului pensiei de serviciu.

73. Aşadar, o normă specială, cum este cea prevăzută la art. 83^2 din Legea nr. 303/2004, fiind de strictă interpretare şi aplicare, nu poate fi extinsă, prin analogie, la alte situaţii, aflate în afara sferei sale de aplicare temporală.

74. Situaţia juridică premisă, declanşatoare a procesului de aplicare a normei în discuţie, este reprezentată de comiterea unei infracţiuni, iar dacă fapta ilicită a fost săvârşită înainte de intrarea în vigoare a normei restrictive de beneficiu şi s-a epuizat până la data adoptării legii noi, ea nu poate genera alte efecte decât cele prevăzute de legea în vigoare la data săvârşirii sale, conform principiului constituţional al neretroactivităţii legii civile, a cărui aplicare se regăseşte şi în dispoziţiile art. II din Legea nr. 118/2014.

75. Acest raţionament nu contrazice considerentele Deciziei nr. 28 din 17 octombrie 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin care s-a respins ca inadmisibilă altă sesizare prealabilă, pentru neîndeplinirea condiţiei ca de modul de dezlegare a chestiunii de drept să depindă soluţionarea pe fond a cauzei în care a fost formulată, întrucât decizia menţionată nu statuează asupra momentului săvârşirii faptelor, aspect care nu a constituit obiectul sesizării respective.

76. În sprijinul acestei interpretări, pentru identitate de raţiune, pot fi reţinute şi argumentele ce se regăsesc în considerentele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 436 din 8 iulie 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 52 alin. (3) din Legea nr. 303/2004, prin care se acordă relevanţă datei săvârşirii abaterii disciplinare în ceea ce priveşte aplicarea interdicţiei magistratului sancţionat de a se înscrie la procedura de selecţie pentru Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

77. Curtea Constituţională a reţinut, în considerentele deciziei sus-menţionate, următoarele:

"28. Fără îndoială că, de la data apariţiei sale, Legea nr. 303/2004 se aplică tuturor situaţiilor juridice născute sub imperiul său. Altfel spus, împrejurarea că unui judecător sau unui procuror care a primit o sancţiune disciplinară pentru o abatere săvârşită după intrarea în vigoare a Legii nr. 303/2004 îi este înlăturată/interzisă materializarea, după acel moment, a oricărei

intenţii de promovare ca judecător la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu este de natură a-i afecta vreun drept fundamental, întrucât simpla expectativă/vocaţie pe care acesta o are trebuie să se supună regulilor noi instituite, reguli care de altfel îi erau deplin cunoscute.

(...)

30. Aşa fiind, deşi legea nouă poate dispune cu privire la consecinţe şi efecte nerealizate susceptibile de executare continuă/succesivă, ea nu va putea reglementa cu privire la fapte care, înainte de intrarea ei în vigoare, au dat naştere sau, după caz, au modificat sau au stins o situaţie juridică, ori cu privire la efecte pe care acea situaţie juridică le-a produs înainte de aceeaşi dată. Prin urmare, abaterea disciplinară săvârşită anterior apariţiei Legii nr. 303/2004 reprezintă, din perspectiva conflictului de legi civile în timp, facta praeterita, realizată în întregime înainte de intrarea în vigoare a legii noi şi pentru care, dacă s-ar aplica o lege ulterioară, ar însemna să i se atribuie efect retroactiv. De aceea, dacă legea creează o situaţie juridică nouă, ea nu ar putea să prevadă că noua situaţie juridică s-a născut din fapte anterioare intrării sale în vigoare."

78. Instanţa de contencios constituţional a admis excepţia de neconstituţionalitate din perspectiva criticilor fundamentate pe încălcarea dispoziţiilor art. 15 alin. (2) din Constituţie, apreciind că prevederile art. 52 alin. (3) din Legea nr. 303/2004 sunt constituţionale în măsura în care sintagma "nu au fost niciodată sancţionaţi disciplinar" vizează numai abaterile disciplinare comise după intrarea în vigoare a Legii nr. 303/2004.

79. Prin urmare, constatând că o astfel de condiţie nu exista anterior adoptării Legii nr. 118/2014 în privinţa magistraţilor eliberaţi din funcţie prin pensionare şi aplicând, prin analogie, raţionamentul dezvoltat în Decizia Curţii Constituţionale nr. 436 din 8 iulie 2014, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că dispoziţiile Legii nr. 118/2014 nu se aplică infracţiunilor săvârşite înainte de intrarea în vigoare a acestei legi.

80. Un alt argument în susţinerea acestei interpretări îl reprezintă decizia de modificare a textului iniţial al normei din proiectul Legii nr. 118/2014, prin care a fost completată Legea nr. 303/2004 cu prevederile care fac obiectul interpretării, măsură luată în cadrul procesului de legiferare, la momentul adoptării actului normativ, şi care a condus la transformarea unei norme tranzitorii într-una cu efecte exclusiv pentru viitor.

81. În acest sens este de menţionat că propunerea legislativă a cuprins, iniţial, o normă tranzitorie de aplicare, în următoarea redactare a art. II: "Prevederile art. I se aplică, de la momentul intrării în vigoare a prezentei legi, şi magistraţilor condamnaţi definitiv anterior, indiferent de momentul pensionării".

82. Or, în forma adoptată, textul legal stipulează la art. II că "Prevederile art. I se aplică de la data intrării în vigoare a prezentei legi".

83. Aşadar, dacă în prima variantă, cea propusă prin proiect, norma se aplica şi magistraţilor condamnaţi definitiv anterior intrării în vigoare a legii, efectele actului normativ fiind extinse, printr-o normă cu caracter tranzitoriu, şi pentru situaţiile în care atât fapta, cât şi condamnarea au avut loc anterior intrării în vigoare a legii, în forma finală, adoptată de legiuitor, textul legal nu poate fi înţeles decât în sensul că s-a renunţat la dispoziţia cu caracter tranzitoriu, astfel că nu doar pierderea propriu-zisă a vocaţiei la pensia de serviciu prin condamnare, ci şi fapta generatoare a acestei situaţii se situează, temporal, după intrarea în vigoare a normei care instituie o astfel de interdicţie.

84. Stabilind că legea se aplică de la data intrării ei în vigoare, deci numai situaţiilor produse sub imperiul acesteia - faptelor, şi nu doar condamnărilor pronunţate după intrarea în vigoare a legii - prin norma de la art. II din Legea nr. 118/2014, legiuitorul a exclus de sub incidenţa legii situaţiile trecute.

85. Or, câtă vreme faptele care au generat condamnarea pentru o infracţiune dintre cele enumerate de art. 83^2 din Legea nr. 303/2004 au fost săvârşite anterior intrării în vigoare a dispoziţiilor legale care prevăd pierderea beneficiului pensiei de serviciu, acestora nu le sunt aplicabile dispoziţiile legii noi, ci prevederile legii în vigoare la data săvârşirii faptelor, care, aşa cum s-a arătat mai sus, nu conţineau această interdicţie.

86. Reţinând, cu privire la primul aspect al sesizării, că textul de lege nou-introdus nu este aplicabil în cazul condamnărilor pentru infracţiuni săvârşite anterior intrării sale în vigoare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că această interpretare face de prisos analizarea celui de-al doilea aspect al sesizării, lămurit implicit prin dezlegarea celui dintâi.

9) Decizia nr. 44/2019, publicată în M. Of. nr. 46 din 23 ianuarie 2020

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova - Secţia I civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în interpretarea dispoziţiilor art. 25 alin. (2) din Legea nr. 255/2010, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 233/2018, stabileşte că:*

Scutirea de la plata taxelor datorate Inspectoratului de Stat în Construcţii vizează exclusiv lucrările realizate în legătură cu o expropriere pentru cauză de utilitate publică în cadrul proiectelor cuprinse în programul Ministerului Transporturilor, Departamentului pentru Proiecte de Infrastructură şi Investiţii Străine, Ministerului Mediului şi Schimbărilor Climatice, Ministerului Dezvoltării Regionale şi Administraţiei Publice, Ministerului Economiei, Ministerului Finanţelor Publice şi Agenţiei Naţionale pentru Resurse Minerale sau în cele ale autorităţilor administraţiei publice judeţene şi locale privind dezvoltarea de obiective de interes naţional, respectiv de interes judeţean şi local.

Considerente:

[...] 61. Constatând existenţa unei practici neunitare privind interpretarea şi aplicarea art. 25 alin. (2) din Legea nr. 255/2010, în forma anterioară modificării aduse prin Legea nr. 233/2018, se consideră că dezlegarea problemei de drept în discuţie se poate realiza printr-o interpretare teleologică şi sistematică a normelor cuprinse în Legea nr. 255/2010.

62. Astfel, în expunerea de motive a Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes naţional, judeţean şi local s-a arătat că "Prin prezentul act normativ, iniţiatorul propune un cadru juridic pentru luarea măsurilor de pregătire a realizării obiectivelor de interes naţional, judeţean şi local şi a obiectivelor de importanţă strategică şi securitate naţională care, în forma simplificată, să stabilească relaţia dintre expropriat şi expropriator, (...)".

63. "Procedurile de expropriere instituite de prezentul proiect de act normativ permit, în primul rând, ducerea la îndeplinire, în timp util, a procesului accelerat de realizare a obiectivelor de interes naţional, judeţean şi local şi a obiectivelor de importanţă strategică şi securitate naţională, conform strategiilor şi programelor aprobate de Guvernul României, precum şi onorarea în termen de către statul român a obligaţiilor asumate prin convenţiile şi acordurile internaţionale".

64. În considerarea scopului avut în vedere de iniţiatorul actului normativ, acela al realizării unor proceduri de expropriere, Legea nr. 255/2010 a reglementat în mod sistematic, ulterior stabilirii domeniului său de aplicare, în art. 1, sfera lucrărilor de utilitate publică, a calităţii de expropriator şi expropriat, menţionând în continuare întreaga procedură a exproprierii: etapele, competenţele autorităţilor implicate în procedura exproprierii, drepturile

expropriatului şi obligaţiile expropriatorului şi ale altor unităţi competente pentru ca, în final, în capitolul VIII, intitulat "Dispoziţii finale", în art. 32 şi 34, să menţioneze că prevederile prezentei legi se aplică şi în cazul procedurilor de expropriere aflate în curs de desfăşurare, Legea nr. 255/2010 urmând a se completa în mod corespunzător cu prevederile Legii nr. 33/1994, precum şi cu cele ale Codului civil şi ale Codului de procedură civilă, în măsura în care nu contravin prevederilor prezentei legi.

65. Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică reprezintă legea generală în materie de expropriere, astfel că trimiterea pe care Legea nr. 255/2010 o face la această lege semnifică tocmai caracterul pe care legiuitorul a înţeles să îl dea Legii nr. 255/2010, acela de lege specială în materia exproprierii, aplicabilă în domeniul specializat al obiectivelor de interes naţional, judeţean şi local.

66. Ca atare, atât din expunerea de motive a Legii nr. 255/2010, din titulatura acesteia, cât şi din modul în care este reglementată, din trimiterile pe care le face la incidenţa altor legi care reglementează procedura exproprierii, rezultă fără putinţă de tăgadă că prevederile sale se circumscriu exclusiv scopului realizării unor obiective de interes naţional, judeţean şi local derulate în cadrul unor proceduri de expropriere pentru cauză de utilitate publică, motiv pentru care niciunul dintre articolele Legii nr. 255/2010 nu poate fi aplicat decât pentru lucrările desfăşurate în cadrul unor proceduri de expropriere.

67. În acest context trebuie analizată şi scutirea prevăzută de art. 25 alin. (2) din Legea nr. 255/2010, în forma anterioară modificării aduse prin Legea nr. 233/2018.

68. Deşi este cert că acest articol nu prevedea expres că scutirea de la plata taxelor prevăzute de Legea nr. 10/1995 şi Legea nr. 50/1991 se acordă numai pentru lucrările de construcţii necesare realizării unei exproprieri pentru cauză de utilitate publică, executate în cadrul proiectelor autorităţilor administraţiei publice judeţene şi locale, privind dezvoltarea de obiective de interes naţional, respectiv de interes judeţean şi local, textul trebuie interpretat sistematic, luând în considerare locul său în cadrul reglementării.

69. Art. 25 se regăseşte în capitolul VI al Legii nr. 255/2010, în forma anterioară modificării aduse prin Legea nr. 233/2018, intitulat "Avize, acorduri, certificate şi autorizaţii", care debutează cu art. 24 în cuprinsul căruia este menţionată cerinţa ca depunerea documentaţiilor pentru eliberarea certificatelor de urbanism necesare realizării lucrărilor prevăzute la art. 1 al Legii nr. 255/2010 să se realizeze de către expropriator.

70. Cum această prevedere impune expres cerinţa existenţei unei exproprieri, se desprinde din nou concluzia că lucrările prevăzute la art. 1 din lege sunt executate în legătură cu exproprierea, numai în urma declanşării unei astfel de proceduri existând persoane juridice care dobândesc calitatea de expropriator şi cărora le revin obligaţiile de obţinere a documentaţiei necesare prevăzute în acest capitol.

71. Art. 24 reaminteşte, în mod explicit, că toate aceste proceduri se aplică doar în ipoteza în care a avut loc o expropriere, astfel încât art. 25, care face parte din acelaşi capitol, trebuie şi el interpretat în aceleaşi coordonate, determinate de cerinţa ca lucrările de construcţii să fie executate pe coridorul de expropriere.

72. Din interpretarea coroborată a acestor texte legale rezultă că scutirea prevăzută de art. 25 alin. (2) din Legea nr. 255/2010 operează numai în cazul lucrărilor executate în cadrul proiectelor cuprinse în programul Ministerului Transporturilor, Departamentului pentru Proiecte de Infrastructură şi Investiţii Străine, Ministerului Mediului şi Schimbărilor Climatice, Ministerului Dezvoltării Regionale şi Administraţiei Publice, Ministerului Economiei, Ministerului Finanţelor Publice şi Agenţiei Naţionale pentru Resurse Minerale sau în cele ale

autorităţilor administraţiei publice judeţene şi locale, privind dezvoltarea de obiective de interes naţional, respectiv de interes judeţean şi local şi care sunt în legătură cu exproprierea unor terenuri pentru cauză de utilitate publică.

73. Faptul că, ulterior abrogării Legii nr. 198/2004, astfel cum a fost modificată şi completată prin Legea nr. 184/2008, prevederile art. 3 alin. (10) din actul normativ abrogat au fost preluate în art. 25 alin. (2) din Legea nr. 255/2010 nu trebuie să conducă automat la concluzia menţinerii scutirii de la plată a taxelor către Inspectoratul de Stat în Construcţii, menţionate în Legea nr. 10/1995 şi în Legea nr. 50/1991, pentru toate lucrările de construcţii executate în cadrul proiectelor cuprinse în programul Ministerului Transporturilor sau în cele ale autorităţilor administraţiei publice locale privind dezvoltarea de drumuri de interes naţional, respectiv de interes judeţean şi local, deoarece Legea nr. 198/2004 nu condiţiona acordarea scutirii de existenţa unei exproprieri, iar obiectul său de reglementare era mai restrâns decât cel al Legii nr. 255/2010 (referindu-se numai la lucrări de construcţie de autostrăzi şi drumuri naţionale, pe când obiectul Legii nr. 255/2010 privea toate lucrările necesare realizării unor obiective de interes naţional, judeţean şi local).

74. A îmbrăţişa un punct de vedere contrar ar însemna ca o scutire, ca măsură legislativă de favoare care, din acest motiv, se impune a fi interpretată restrictiv, să se aplice extensiv, în cadrul unei legi ulterioare, al cărei obiect de reglementare este nu doar mai vast, ci este şi limitat expres, în chiar titlul său, la un anume scop, acela al realizării de lucrări în cadrul procedurii de expropriere, cerinţă care nu exista în vechea reglementare.

75. Abrogarea unui act normativ printr-un nou act normativ, care legiferează parţial în acelaşi domeniu, nu impune legiuitorului reluarea integrală şi în aceeaşi formă a reglementărilor din legea anterioară, iar, în cazul în care aceasta se produce, sfera de aplicare nu poate fi prezumată ca fiind aceeaşi, norma preluată neputând fi desprinsă din contextul noului act normativ în care a fost inserată sau interpretată şi aplicată independent de obiectul de reglementare a acestuia, numai în acord cu actul normativ abrogat.

76. Prin adoptarea Legii nr. 233/2018, care a completat textul art. 25 alin. (2) din Legea nr. 255/2010, prevăzând expres că scutirea priveşte taxele "datorate pentru lucrările de construcţii executate pe coridorul de expropriere", legiuitorul a confirmat faptul că trebuia delimitată, încă de la început, sfera lucrărilor în privinţa cărora operează scutirea menţionată, ca fiind în legătură cu o expropriere pentru cauză de utilitate publică.

77. Modificările pe care Legea nr. 233/2018 le-a adus Legii nr. 255/2010 nu reprezintă o retroactivitate a legii noi, ci un argument în plus, în sensul că legiuitorul a adus doar clarificări unui text de lege susceptibil de mai multe interpretări şi a cărui semnificaţie putea fi dedusă doar din interpretarea corelată a acestuia cu celelalte norme cuprinse în Legea nr. 255/2010.

78. Prin acest act normativ modificator, legiuitorul şi-a exprimat într-o manieră mult mai clară intenţia de legiferare iniţială şi nu a restrâns sfera de aplicare a scutirii doar la lucrările executate pentru expropriere întrucât, încă de la început, aceasta era delimitată în raport cu lucrările enumerate la art. 1 al Legii nr. 255/2010, a căror efectuare era vizată de realizarea exproprierii pentru cauză de utilitate publică, astfel cum reieşea fără echivoc din cuprinsul art. 2 alin. (2) al Legii nr. 255/2010, care identifica expropriatorul pentru fiecare categorie de obiective: de interes naţional, de interes judeţean şi de interes local.

10) Decizia nr. 45/2019, publicată în M. Of. nr. 934 din 20 noiembrie 2019

Soluția: *Admite sesizările conexate formulate de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie şi Secţia a IV-a civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile.*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, stabileşte următoarele:

Termenul de 6 luni nu se aplică cererilor formulate împotriva refuzului entităţilor învestite de lege de soluţionare a notificării, altele decât cele prevăzute de art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013.

Obligaţia entităţii învestite conform legii de soluţionare, pe cale administrativă, a notificărilor legal formulate, fie prin restituire în natură, fie prin acordarea de măsuri reparatorii prin echivalent, se menţine chiar în condiţiile neexercitării procedurii judiciare prevăzute de art. 35 din Legea nr. 165/2013.

Considerente:

[...] 140. Chestiunea de drept pe care o conţine prima sesizare rezidă în clarificarea domeniului de aplicare a dispoziţiilor art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, în sensul dacă acestea sunt aplicabile tuturor cererilor prin care se solicită soluţionarea notificărilor/cererilor, fie de către entităţile învestite (pe calea obligaţiei de a face), fie direct, de către instanţa de judecată sesizată.

141. Dezlegarea solicitată Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie permite a se stabili dacă cererea din litigiul aflat pe rolul instanţei de trimitere, având ca obiect obligarea la soluţionarea notificării/cererii (formulate în baza Legii nr. 10/2001) a entităţii învestite de lege, trebuie formulată în termenul de 6 luni prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013.

142. Din cele două opinii ale completului de judecată asupra chestiunii de drept rezultă că dezlegarea a fost solicitată pentru a se analiza dacă art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 înglobează în domeniul său de aplicare toate cererile de chemare în judecată.

143. O asemenea analiză presupune a se stabili dacă norma este susceptibilă de o interpretare restrictivă ori de o interpretare extensivă, în funcţie de concordanţa între formularea textului şi situaţiile pe care legiuitorul le-a avut în vedere la edictarea normei din art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013.

144. Legea nr. 165/2013 a fost adoptată în urma recomandărilor făcute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin Hotărârea-pilot adoptată în anul 2010 în Cauza Maria Atanasiu împotriva României, cu intenţia de a eficientiza şi finaliza procesul de acordare a măsurilor reparatorii cuvenite pentru imobilele preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist, proces început prin legi anterioare şi aflat în diferite stadii de soluţionare a "cererilor" în sensul art. 3 pct. 1 din lege, inclusiv a notificărilor formulate în baza Legii nr. 10/2001.

145. În acest scop, prin art. 33 din Legea nr. 165/2013 au fost instituite noi termene de soluţionare a cererilor depuse în baza legilor de reparaţie şi nesoluţionate până la data intrării în vigoare de către entităţile învestite de lege.

146. De asemenea, prin art. 34 s-au prevăzut termene de soluţionare a dosarelor în sarcina altor entităţi învestite de lege, cu atribuţii în procesul de restituire a imobilelor preluate abuziv şi de stabilire a măsurilor reparatorii.

147. În conformitate cu prevederile art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, vizate de sesizările de faţă, "în cazul în care entitatea învestită de lege nu emite decizia în termenele

prevăzute la art. 33 şi 34, persoana care se consideră îndreptăţită se poate adresa instanţei judecătoreşti prevăzute la alin. (1) în termen de 6 luni de la expirarea termenelor prevăzute de lege pentru soluţionarea cererilor".

148. Finalitatea demersului judiciar la care se referă norma citată este explicitată în alin. (3), care trimite în mod expres la alin. (2) din art. 35, în sensul că, "în cazurile prevăzute la alin. (1) şi (2), instanţa judecătorească se pronunţă asupra existenţei şi întinderii dreptului de proprietate şi dispune restituirea în natură sau, după caz, acordarea de măsuri reparatorii în condiţiile prezentei legi".

149. Conexiunea logică impusă de norma de trimitere indică sfera acţiunilor la care se referă art. 35 alin. (2), anume cele în care notificarea este soluţionată pe fond chiar de către instanţa de judecată. În cadrul acestor acţiuni, instanţa procedează în acelaşi mod ca în cazul contestaţiei reglementate prin art. 35 alin. (1), formulate împotriva deciziei/dispoziţiei motivate emise de entitatea învestită de lege, cu diferenţa că acţiunile prevăzute de alin. (2) sunt generate de refuzul de soluţionare a notificării pe cale administrativă.

150. Acţiunile prin care se tinde la soluţionarea pe fond a notificării de către instanţa de judecată sunt în mod evident distincte de cele prin care titularul notificării urmăreşte doar a-l constrânge pe debitor, cu concursul instanţei, să execute el însuşi obiectul obligaţiei. În primul caz, persoana îndreptăţită urmăreşte constatarea de către instanţă a existenţei şi întinderii dreptului de proprietate şi pronunţarea unei hotărâri de restituire în natură a bunului sau, după caz, de acordare a măsurilor reparatorii în condiţiile legii.

151. Chiar dacă ambele acţiuni sunt îndreptate împotriva refuzului nejustificat al entităţii învestite de lege de soluţionare a notificării, ele relevă mijloace procesuale diferite, în primul rând pretenţii diferite, ca obiect al cererii de chemare în judecată, şi conduc la un rezultat diferit, anume la un titlu executoriu privind însuşi dreptul la măsuri reparatorii în primul caz, respectiv la un titlu executoriu pentru obligarea entităţii învestite de lege la soluţionarea notificării, în al doilea caz.

152. Prerogativa expres recunoscută instanţei de judecată prin art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013 nu este altceva decât o consacrare legislativă a soluţiei adoptate prin Decizia nr. XX/2007, în aplicarea art. 26 alin. (3) din Legea nr. 10/2001. Prin decizia pronunţată în recurs în interesul legii s-a statuat că "instanţa de judecată este competentă să soluţioneze pe fond nu numai contestaţia formulată împotriva deciziei/dispoziţiei de respingere a cererilor prin care s-a solicitat restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv, ci şi acţiunea persoanei îndreptăţite în cazul refuzului nejustificat al entităţii deţinătoare de a răspunde la notificarea părţii interesate".

153. Întrucât reglementarea Legii nr. 165/2013 a preluat un tip de acţiune în justiţie recunoscut în materia Legii nr. 10/2001 prin mecanismul de unificare jurisprudenţială, pentru identificarea intenţiei legiuitorului la edictarea normei este relevant a se reaminti că, anterior Deciziei nr. XX/2007, a fost pronunţată, tot într-un recurs în interesul legii, Decizia nr. IX/2006, prin care s-a stabilit că "instanţa căreia îi revine competenţa de a soluţiona cererile formulate împotriva refuzului persoanei juridice notificate, deţinătoare a imobilului, de a emite decizie sau dispoziţie motivată de restituire în natură sau de acordare de despăgubiri potrivit Legii nr. 10/2001, este secţia civilă a tribunalului în a cărui rază teritorială îşi are sediul persoana juridică respectivă".

154. În considerentele care susţin dezlegarea dată prin Decizia nr. IX/2006 cu privire la competenţa jurisdicţională s-a reţinut că cererile împotriva refuzului de a se emite decizie sau dispoziţie motivată vizează drepturile subiective civile prevăzute de Legea nr. 10/2001, aplicându-li-se dispoziţiile acestui act normativ cu caracter special. Totodată, aceste cereri nu

sunt premature sau inadmisibile, întrucât o atare respingere "ar însemna să se nesocotească, printr-un formalism excesiv, caracterul reparatoriu al Legii nr. 10/2001 şi să fie împiedicate persoanele îndreptăţite să-şi redobândească imobilele ce li s-au preluat abuziv".

155. Cererile prin care se solicita instanţei, la acel moment, să cenzureze refuzul emiterii deciziei prevăzute de art. 25 alin. (1) din Legea nr. 10/2001 aveau ca obiect obligarea entităţii învestite de lege la soluţionarea notificării. Abia ulterior s-a dezvoltat o practică neunitară în privinţa cererilor având ca obiect soluţionarea pe fond a notificării de către instanţa de judecată, divergenţă tranşată prin Decizia nr. XX/2007.

156. Aşadar, anterior Legii nr. 165/2013, titularii notificărilor nesoluţionate în termenul legal aveau la îndemână mai multe acţiuni, cu obiect concretizat în pretenţii diferite şi al căror regim juridic a fost stabilit în mecanismele de unificare a jurisprudenţei.

157. Prin Legea nr. 165/2013, cu referire la cererile formulate în temeiul Legii nr. 10/2001, a fost reglementat exclusiv dreptul la cea de-a doua acţiune dintre cele menţionate anterior, după cum rezultă din coroborarea dispoziţiilor alin. (2) şi (3) ale art. 35.

158. Raţiunea opţiunii este evidentă şi răspunde finalităţii de accelerare a procesului de restituire sau de acordare a măsurilor reparatorii urmărite prin reglementarea în ansamblul său. Prima acţiune conduce la temporizarea procedurii, deoarece notificarea urmează a fi soluţionată tot de către entitatea învestită de lege, iar persoana îndreptăţită va avea deschisă exclusiv calea contestaţiei împotriva eventualei decizii/dispoziţii motivate, prevăzută de art. 33 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 cu referire la art. 25 şi 26 din Legea nr. 10/2001, care va putea fi contestată în conformitate cu art. 35 alin. (1) din Legea nr. 165/2013.

159. În contextul deciziilor nr. IX/2006 şi nr. XX/2007, din care rezultă distincţiile între acţiunile uzitate în practică anterior intrării în vigoare a Legii nr. 165/2013, preluarea în mod expres doar a uneia dintre aceste acţiuni denotă intenţia de reglementare a unui tip special de acţiune în justiţie pentru exercitarea vocaţiei la măsuri reparatorii, a celui mai energic în atingerea scopului de acordare a reparaţiei prejudiciului cauzat prin preluarea abuzivă a imobilului anterior anului 1989, compatibil cu reglementarea de ansamblu.

160. Rigorile legale care caracterizează acţiunea expres reglementată sunt de strictă interpretare şi aplicare, în conformitate cu principiul general de drept exceptio est strictissimae interpretationis.

161. Interpretarea logică şi istorico-teleologică a normei, astfel cum s-a arătat anterior, exclude extinderea aplicării art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 şi la alte acţiuni prin care se tinde la cenzurarea de către instanţa de judecată a refuzului nejustificat al entităţii învestite de lege de a emite decizia/dispoziţia motivată, precum cea din litigiile pendinte pe rolul instanţelor de trimitere.

162. Pentru aceste considerente se impune a se răspunde la prima întrebare în sensul următor: în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, termenul de 6 luni nu se aplică cererilor formulate împotriva refuzului entităţilor învestite de lege de soluţionare a notificării, altele decât cele prevăzute de art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013.

163. Dezlegarea dată anterior, precum şi considerentele care o susţin sunt utile în parte şi pentru răspunsul la cea de-a doua întrebare din sesizările conexe formulate în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă.

164. În motivarea admisibilităţii sesizării, completul de judecată a arătat că dezlegarea este necesară pentru tranşarea fondului raportului juridic de drept substanţial în cadrul unei acţiuni de obligare la soluţionarea notificării a entităţii învestite de lege în acest sens, acţiune introdusă după împlinirea termenului de 6 luni prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr.

165/2013 şi care nu presupune soluţionarea pe fond a notificării chiar de către instanţă, pentru a fi aplicabil art. 35 alin. (3) din lege.

165. Întrebarea cu finalitatea explicată de instanţa de trimitere are ca premisă neaplicarea dispoziţiilor art. 35 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 165/2013 în ipoteza unei acţiuni de obligare la soluţionarea notificării a entităţii învestite de lege.

166. Întrucât această premisă a fost validată prin dezlegarea dată chestiunii de drept ce formează obiectul primei sesizări, potrivit celor expuse anterior, se constată că cea de-a doua întrebare are obiect, urmând a fi analizată ca atare.

167. Cu toate că întrebarea se referă în mod explicit la supravieţuirea obligaţiei de soluţionare a notificării pe cale administrativă, este util a se analiza, avându-se în vedere finalitatea explicată de instanţa de trimitere, şi dacă însuşi dreptul subiectiv valorificat în acţiuni de obligare la soluţionarea notificării a entităţii învestite de lege este afectat după expirarea termenului de 6 luni prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013.

168. În acest sens, chiar completul de judecată, exprimându-şi punctul de vedere asupra chestiunii de drept, a arătat că trebuie lămurit dacă sancţiunea decăderii pentru nerespectarea termenului procedural de 6 luni prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 produce efecte şi pe planul dreptului substanţial, respectiv conduce sau nu la pierderea însuşi dreptului la soluţionarea notificării formulate în baza Legii nr. 10/2001.

169. În consecinţă, chestiunea de drept supusă dezlegării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie rezidă în a se clarifica dacă neexercitarea procedurii prevăzute de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 îl împiedică pe titularul notificării nesoluţionate să obţină de la debitor, cu concursul instanţei de judecată, executarea ulterioară a obligaţiei de soluţionare a notificării.

170. Mai mult, întrucât întrebarea face referire în mod expres la menţinerea obligaţiei în sarcina entităţii învestite de lege după expirarea termenului de 6 luni prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, ar trebui lămurită eventuala stingere a obligaţiei menţionate în această ipoteză.

171. Cât priveşte îndreptăţirea titularului notificării nesoluţionate la executarea obligaţiei chiar de către debitor, se reţin următoarele:

172. Prin Decizia nr. 25/2018, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a calificat termenele prevăzute de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 ca fiind termene procedurale legale, imperative şi absolute, a căror nerespectare atrage decăderea conform dispoziţiilor art. 185 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

173. Această dezlegare este confirmată prin Decizia nr. 85/2018, prin care Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a respins ca inadmisibilă sesizarea privind interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 33 alin. (1) şi art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, apreciind că nu este îndeplinită condiţia de admisibilitate ca instanţa supremă să nu fi statuat asupra chestiunii de drept sesizate, faţă de considerentele sus- menţionate din Decizia nr. 25/2018.

174. În contextul statuărilor instanţei supreme în privinţa calificării termenului prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 şi a sancţiunii aplicabile în cazul nerespectării acestuia, ce nu pot fi repuse în discuţie, trebuie reamintit că decăderea reglementată prin art. 185 alin. (1) din Codul de procedură civilă are ca efect pierderea dreptului procesual care nu a fost exercitat în termenul legal.

175. În consecinţă, cererea de sesizare a instanţei în temeiul art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 nu mai poate fi formulată după expirarea termenului de 6 luni.

176. În schimb, nu se poate reţine o concluzie similară în privinţa altor cereri formulate împotriva refuzului nejustificat de soluţionare a notificării.

177. Decăderea, ca sancţiune procedurală, nu trebuie confundată cu decăderea de drept civil, astfel cum este reglementată de Codul civil, ale cărui dispoziţii, potrivit art. 2 alin. (2), constituie dreptul comun "pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispoziţiilor sale". Această decădere, prevăzută de art. 2.545-2.550 din Codul civil, conduce, potrivit art. 2.545, la pierderea chiar a dreptului subiectiv în cazul neexercitării acestuia în termenul stabilit prin lege sau prin voinţa părţilor pentru exercitarea unui drept sau săvârşirea unor acte unilaterale.

178. Drept urmare, a extinde efectele decăderii pentru nerespectarea termenului procedural de 6 luni prevăzut de art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 asupra dreptului subiectiv însuşi ar echivala cu confundarea nepermisă a sancţiunii de drept procesual cu sancţiunea de drept civil. Mai mult, s-ar ajunge la o dublă calificare a aceluiaşi termen ca fiind procedural, dar şi de drept substanţial, dată fiind condiţia expresă din art. 2.545 din Codul civil ca termenul pentru exercitarea unui drept să fie instituit prin lege sau prin voinţa părţilor.

179. Este adevărat că decăderea, ca sancţiune procedurală, deşi nu atinge dreptul subiectiv ce se valorifică prin acţiune, poate duce în mod indirect la pierderea dreptului la acţiune, mai exact a unei componente a sa, şi anume a dreptului de a obţine condamnarea pârâtului.

180. Acest efect indirect se produce, însă, numai în privinţa dreptului la acţiune expres reglementat prin art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, nu şi în privinţa altor acţiuni ce nu intră în domeniul de aplicare al normei menţionate, precum cererile din litigiile pendinte pe rolul instanţelor de trimitere, potrivit chestiunii de drept tranşate în prima sesizare din cauza de faţă.

181. Mai mult decât atât, acceptarea unei concluzii contrare ar deschide calea unei interpretări în sensul suprimării prin lege a dreptului titularului de a sesiza instanţa pentru constrângerea debitorului la executarea obligaţiei.

182. Or, dispoziţiile art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 nu exclud promovarea unei alte cereri în justiţie decât cea expres reglementată, prevăzând doar "posibilitatea" persoanei care se consideră îndreptăţită de a se adresa instanţei judecătoreşti pentru a obţine constatarea existenţei şi a întinderii dreptului de proprietate şi acordarea măsurilor reparatorii prevăzute de lege.

183. De asemenea, nici nu s-ar putea considera că acţiunile de tipul celor din litigiile pendinte tind la eludarea normei din art. 35 alin. (2) al Legii nr. 165/2013, atunci când sunt formulate după expirarea termenului imperativ de 6 luni.

184. Legea nr. 165/2013 are ca scop nu numai accelerarea, dar şi finalizarea procedurilor începute prin formularea cererii în baza Legii nr. 10/2001, iar de emiterea deciziei/dispoziţiei motivate a entităţii învestite de lege este legată întreaga procedură ulterioară, reglementată, după caz, prin Legea nr. 10/2001, Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietăţii şi justiţiei, precum şi unele măsuri adiacente, cu modificările şi completările ulterioare, şi Legea nr. 165/2013 şi care se încheie cu restituirea în natură sau, după caz, cu plata despăgubirilor cuvenite persoanei îndreptăţite.

185. Cât timp notificarea nu a fost soluţionată şi nu a intervenit o cauză de stingere a obligaţiei soluţionării notificării, nu poate fi infirmată îndreptăţirea titularului notificării de a pretinde îndeplinirea obligaţiei, pentru valorificarea dreptului subiectiv la măsurile reparatorii prevăzute de lege.

186. Titularul notificării nesoluţionate în termenul legal suportă doar riscul temporizării şi al finalizării cu întârziere a procedurii, în condiţiile în care nu recurge în termenul de 6 luni la calea procesuală deschisă prin dispoziţiile art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, deoarece nu

va mai putea sesiza ulterior instanţa pe acest temei de drept, chiar dacă entitatea învestită de lege va persista în refuzul de emitere a deciziei/dispoziţiei motivate şi după obţinerea titlului executoriu vizând constrângerea sa la executarea obligaţiei.

187. Cât priveşte stingerea obligaţiei debitorului de soluţionare a notificării formulate în temeiul Legii nr. 10/2001 este de reţinut că prin Decizia nr. 5/2015 s-a considerat că este prematură cererea de chemare în judecată privind soluţionarea pe fond a notificării nerezolvate de către entitatea deţinătoare, cerere introdusă după intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013, dar anterior împlinirii termenelor din procedura prealabilă reglementate de acest act normativ.

188. Această dezlegare s-a fundamentat inter alia pe considerentul că, în contextul Legii nr. 165/2013, obligaţia entităţii învestite de lege de soluţionare a "cererilor" - în sensul art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013 - este exigibilă la data împlinirii termenelor prevăzute de art. 33 şi 34 din acest act normativ.

189. În consecinţă, legea privind modurile de stingere a obligaţiei este cea de la data exigibilităţii acesteia.

190. Potrivit art. 1.615 din Codul civil, "obligaţiile se sting prin plată, prin compensaţie, confuziune, remitere de datorie, imposibilitate fortuită de executare, precum şi prin alte moduri expres prevăzute de lege."

191. Pe acest temei, doar stingerea prin plată poate fi luată în considerare în contextul art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, în ipoteza în care s-a pronunţat o hotărâre prin care instanţa a soluţionat pe fond notificarea, în substituirea entităţii învestite de lege. În acest caz, obligaţia se consideră a fi fost executată, iar executarea oricărei prestaţii care constituie obiectul însuşi al obligaţiei reprezintă o plată, în conformitate cu dispoziţiile art. 1.469 alin. (2) din Codul civil.

192. Pe cale de consecinţă, cât timp legiuitorul, printr-o prevedere expresă, nu a legat stingerea obligaţiei în discuţie de nesesizarea instanţei de judecată în temeiul art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 nu se poate ajunge la concluzia stingerii obligaţiei entităţii învestite de lege în această ipoteză.

193. În consecinţă, se impune a se răspunde la cea de-a doua întrebare în sensul următor: în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 35 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, obligaţia entităţii învestite conform legii de soluţionare, pe cale administrativă, a notificărilor legal formulate, fie prin restituire în natură, fie prin acordarea de măsuri reparatorii prin echivalent, se menţine chiar în condiţiile neexercitării procedurii judiciare prevăzute de art. 35 din Legea nr. 165/2013.

11) Decizia nr. 49/2019, publicată în M. Of. nr. 1010 din 16 decembrie 2019

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VI-a civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea dispoziţiilor art. 5 alin. (1) pct. 72 din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenţei şi de insolvenţă, astfel cum a fost modificat prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 2 octombrie 2018, cerinţa referitoare la cuantumul creanţelor bugetare mai mic de 50% din totalul declarat al creanţelor debitorului nu este aplicabilă pentru cererile de deschidere a procedurii insolvenţei formulate de lichidatorul numit în procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990.

Considerente:

[...] 51. Prin art. I din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 840 din 2 octombrie 2018, a fost modificat art. 5 alin. (1) pct. 72 din Legea nr. 85/2014, în sensul adăugării unei noi fraze cu următorul conţinut:

"Când cererea de deschidere a procedurii de insolvenţă este introdusă de debitor, cuantumul creanţelor bugetare trebuie să fie mai mic de 50% din totalul declarat al creanţelor debitorului".

52. Din preambulul acestei ordonanţe de urgenţă rezultă că emiterea actului normativ a avut ca premisă, între altele, necesitatea eficientizării mecanismelor de recuperare a creanţelor bugetare faţă de societăţile aflate în stare de insolvenţă şi necesitatea adoptării unor măsuri menite să evite afectarea mediului concurenţial prin folosirea procedurilor insolvenţei în mod abuziv de către unii debitori care utilizează mecanismele reglementate de legea insolvenţei cu scopul de a se sustrage de la plata sumelor datorate bugetului general consolidat.

53. În expunerea de motive a proiectului de lege pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018, elaborat de Guvernul României cu nr. E181/27.09.2018 şi înregistrat la Senat cu nr. L607/02.10.2018, au fost expuse motivele emiterii proiectului de act normativ şi s-a arătat că una dintre schimbările preconizate se referă la întărirea regulilor privind responsabilizarea debitorului în gestionarea activităţii şi plata datoriilor către bugetul de stat, prin stabilirea unei condiţii suplimentare pentru deschiderea procedurii, şi anume ca debitorul să poată obţine deschiderea procedurii numai dacă cuantumul creanţelor bugetare este mai mic de 50% din totalul declarat al creanţelor debitorului.

S-a precizat că această măsură va da posibilitatea organului fiscal de a identifica, împreună cu contribuabilul, cele mai bune soluţii în vederea colectării optime a creanţelor bugetare, dar şi a continuării activităţii de către contribuabil, în sensul viabilizării activităţii acestuia, folosindu-se cu precădere posibilităţile de acordare a facilităţilor la plată, prevăzute deja în procedura fiscală (de exemplu, eşalonarea la plată, cu anularea penalităţilor de întârziere). De asemenea, această măsură urmăreşte asanarea mediului economic, prin limitarea utilizării abuzive a procedurii insolvenţei, strict pentru evitarea plăţii obligaţiilor fiscale către bugetul public, astfel încât să se asigure protejarea interesului public major de colectare a impozitelor şi taxelor la buget şi asigurarea unui mediu concurenţial loial. Se creează astfel o excepţie de la regula generală potrivit căreia debitorul care are o obligaţie de minimum 40.000 lei poate intra în mod voluntar în insolvenţă.

54. În calitate de cameră prim sesizată, în şedinţa din 21 noiembrie 2018 Senatul a adoptat proiectul de lege privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018 cu modificări, una dintre acestea fiind în sensul eliminării ultimei fraze din art. 5 alin. (1) pct. 72 al Legii nr. 85/2014, a cărei interpretare face obiectul prezentei proceduri.

55. În prezent, procedura parlamentară referitoare la proiectul de lege pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018 se află în curs la Camera Deputaţilor (cameră decizională), având nr. PL-x 721/28.11.2018.

56. Evoluţia legislativă şi motivele reglementării prezentate anterior sunt deosebit de relevante pentru aplicarea metodei de interpretare istorico-teleologică. Astfel, intenţia legiuitorului poate fi determinată prin raportare la premisele modificării normative, dar şi la scopul urmărit.

57. Pentru a stabili dacă legiuitorul a urmărit ca, şi pentru introducerea cererii de deschidere a procedurii insolvenţei de către lichidatorul numit în procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990, să fie aplicabilă condiţia referitoare la cuantumul creanţelor

bugetare reglementate în cazul unei cereri introductive formulate de debitor, prin organele statutare, trebuie observat dacă obiectivele urmărite sunt plauzibile în ambele situaţii.

58. Or, în situaţia în care atribuţiile lichidatorului sunt limitate legal la operaţiunile, actele şi procedurile implicate de lichidarea societăţii, nu există riscul unei utilizări abuzive a procedurii insolvenţei, doar pentru evitarea plăţii obligaţiilor fiscale, după cum nu mai există nici raţiunea continuării/viabilizării activităţii debitorului şi nici a utilizării facilităţilor la plată prevăzute în procedura fiscală, în scopul optimizării colectării creanţelor bugetare.

59. În acelaşi sens deschiderea procedurii simplificate de faliment ar crea cadrul juridic, în condiţii de transparenţă şi sub controlul judiciar exercitat de judecătorul sindic, pentru formularea unor acţiuni în anularea actelor/transferurilor efectuate în dauna drepturilor creditorilor, în cei 2 ani anteriori deschiderii procedurii, precum şi a cererii de atragere a răspunderii patrimoniale a persoanelor care au contribuit la starea de insolvenţă a debitorului.

60. În concluzie, utilizând metoda de interpretare teleologică, rezultă că, pentru cererile de deschidere a procedurii insolvenţei formulate de lichidatorul numit în procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990, nu este aplicabilă cerinţa referitoare la cuantumul creanţelor bugetare.

61. La aceeaşi concluzie se ajunge şi utilizând interpretarea logică şi gramaticală a textului legal.

62. Astfel, dacă în ceea ce priveşte valoarea-prag de 40.000 lei se menţionează expres că ea este aplicabilă atât pentru creditori, cât şi pentru debitori, inclusiv pentru cererile formulate de lichidatorul numit în procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990, în ultima frază a art. 5 alin. (1) pct. 72 din Legea nr. 85/2014 se menţionează doar cererea de deschidere a procedurii de insolvenţă introdusă de debitor.

63. Aşadar, modificarea adoptată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018 nu a mai inclus referirea la lichidatorul numit conform Legii nr. 31/1990. Dacă legiuitorul a simţit nevoia să se refere expres la acest lichidator în cazul valorii-prag, era logic să procedeze la fel şi în cazul condiţiei privind cuantumul creanţelor bugetare, dacă ar fi urmărit ca aceasta să se aplice şi pentru cererile introductive formulate de lichidator.

64. Argumentul potrivit căruia cererea de deschidere a procedurii nu este formulată de către lichidatorul judiciar în nume propriu, ci în calitate de reprezentant al debitoarei, conform art. 255 din Legea nr. 31/1990, nu are puterea de a fundamenta o altă interpretare.

65. În cuprinsul Legii nr. 85/2014, în cazul cererii de deschidere a procedurii insolvenţei formulate de lichidatorul numit în procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990 există reglementări speciale şi derogatorii. Astfel, la art. 67 alin. (2) din Legea nr. 85/2014 se stipulează că: "... Nedepunerea documentelor prevăzute la alin. (1) lit. a)-g) şi k)-n) atrage respingerea cererii de deschidere a procedurii, cu excepţia cazurilor prevăzute la art. 38 alin. (2) lit. c) şi d), precum şi a cazului în care cererea de deschidere a procedurii este formulată de lichidatorul numit în procedura de lichidare prevăzută de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările şi completările ulterioare".

66. Prin urmare, chiar dacă potrivit normei generale lichidatorul stă în judecată în numele societăţii debitoare, în cadrul legii speciale a insolvenţei cererea introductivă formulată de lichidatorul numit conform Legii nr. 31/1990 are un regim juridic diferit şi derogatoriu în raport cu cererea formulată de debitor prin organele statutare.

12) Decizia nr. 51/2019, publicată în M. Of. nr. 64 din 30 ianuarie 2020

Soluția: *Admite sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile, formulată de Curtea de Apel Bacău - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal şi stabileşte că termenul de "salariu de bază" prevăzut de art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare, şi de art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, cu modificările şi completările ulterioare, se interpretează extensiv, în sensul că se referă şi la "salariul funcţiei de bază" al poliţiştilor.*

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile, formulată de aceeaşi autoare în acelaşi dosar, cu privire la următoarea problemă de drept:

Identificarea categoriilor de personal plătit din fonduri publice cărora le este aplicabil nivelul maxim de salarizare prevăzut de art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare, astfel cum a fost interpretat de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin Decizia nr. 23 din 26 septembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 899 din 9 noiembrie 2016, precum şi de art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, cu modificările şi completările ulterioare, introdus prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 250/2016, cu modificările ulterioare, în raport cu termenii specifici folosiţi de legiuitor pentru definirea drepturilor salariale cuvenite fiecăreia dintre aceste categorii, respectiv dacă aceste dispoziţii se aplică şi personalului militar, poliţiştilor şi funcţionarilor publici cu statut special, în condiţiile în care aceste categorii profesionale, potrivit legislaţiei privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, în vigoare începând cu data de 1 ianuarie 2010, nu beneficiază de un salariu de bază.

Considerente:

[...] 89. Este necesară, în primul rând, fixarea limitelor dezlegării chestiunii de drept cu care instanţa supremă a fost învestită, întrucât întrebarea adresată de instanţa de trimitere are un grad de generalitate care nu permite formularea unui răspuns util. Aşadar, analiza urmează a fi limitată la problema de drept punctuală din litigiul pendinte, respectiv interpretarea extensivă a termenului de "salariu de bază" cuprins în art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 şi în art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, în sensul de a stabili dacă se referă şi la "salariul funcţiei de bază" al poliţiştilor.

90. În al doilea rând, este utilă o prezentare succintă, pe de o parte, a actelor normative relevante în materia salarizării categoriei socioprofesionale a poliţiştilor, iar, pe de altă parte, a contextului legislativ în care au fost adoptate normele juridice solicitate a fi interpretate.

91. Astfel, se cuvine a fi menţionate următoarele acte normative în materia salarizării poliţiştilor, cu relevanţă pentru soluţionarea chestiunii de drept analizate:

Ordonanţa Guvernului nr. 38/2003 privind salarizarea şi alte drepturi ale poliţiştilor, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 353/2003, cu modificările şi completările ulterioare, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice (Ordonanţa Guvernului nr. 38/2003)

Art. 1. - "Dispoziţiile prezentei ordonanţe se aplică funcţionarilor publici cu statut special, denumiţi în continuare poliţişti, din unităţile Ministerului de Interne aflate sub incidenţa Legii nr. 360/2002 privind Statutul poliţistului."

Art. 2. - "Poliţiştii au dreptul lunar la un salariu de bază, compus din: salariul pentru funcţia îndeplinită, salariul pentru gradul profesional deţinut, gradaţii, sporul pentru misiune permanentă şi, după caz, indemnizaţia de conducere şi salariul de merit."

Art. 4. - "(1) Poliţiştii, pentru rezultate deosebite obţinute în activitatea desfăşurată, pot primi un salariu de merit lunar, de până la 20% din salariul pentru funcţia îndeplinită.

(2) Salariul de merit se stabileşte o dată pe an, de regulă după aprobarea bugetului, în baza criteriilor elaborate prin ordin al ministrului de interne, şi se acordă pentru cel mult 30% din numărul total de posturi prevăzute în statele de organizare. (...)"

Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare

Art. 5. - "Reglementările din cuprinsul prezentei legi au ca scop următoarele:

(...)

b) stabilirea salariilor de bază, a soldelor funcţiilor de bază/salariilor funcţiilor de bază şi a indemnizaţiilor lunare de încadrare, ca principal element al câştigului salarial. (...)"

Art. 7. - "(1) Aplicarea prevederilor prezentei legi se realizează etapizat, prin modificarea succesivă, după caz, a salariilor de bază, soldelor funcţiilor de bază/salariilor funcţiilor de bază şi a indemnizaţiilor lunare de încadrare, prin legi speciale anuale de aplicare."

Anexa nr. VII "Familia ocupaţională de funcţii bugetare «Apărare, ordine publică şi siguranţă naţională»"

Art. 2. - "(1) Personalul încadrat în instituţiile publice de apărare, ordine publică şi siguranţă naţională este format din personal militar, poliţişti, funcţionari publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare, personal civil.

(...)

(3) Prin poliţişti, în sensul prezentei legi, se înţelege funcţionarii publici cu statut special din unităţile Ministerului Administraţiei şi Internelor, aflaţi sub incidenţa Legii nr. 360/2002 privind Statutul poliţistului, cu modificările şi completările ulterioare. (...)

Art. 4. - "(1) Poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare au dreptul la salariu lunar.

(2) Salariul lunar se compune din salariul funcţiei de bază, indemnizaţii, compensaţii, sporuri, prime, premii şi din alte drepturi salariale.

(3) Salariul funcţiei de bază este compus din salariul de funcţie, salariul gradului profesional deţinut, gradaţii şi, după caz, salariul de comandă. (...)"

Art. 93. - "(...)

(2) Drepturile băneşti stabilite a fi acordate poliţiştilor şi funcţionarilor publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare, prin alte acte normative, în raport cu salariul de bază, se vor calcula faţă de salariul funcţiei de bază.(...)"

92. Tot astfel, se cuvine să fie reamintit contextul legislativ în care au fost adoptate cele două norme juridice, respectiv art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 şi art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, cu sublinierea

voinţei legiuitorului şi a raţiunii esenţiale a edictării acestor acte normative - eliminarea inechităţilor existente în materie de salarizare.

93. În acest sens, art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 a fost introdus prin art. I pct. 1 din Legea nr. 71/2015, având următorul conţinut: "Prin excepţie de la prevederile alin. (1) şi (2), personalul din aparatul de lucru al Parlamentului şi din celelalte instituţii şi autorităţi publice, salarizat la acelaşi nivel, precum şi personalul din cadrul Consiliului Concurenţei şi al Curţii de Conturi, inclusiv personalul prevăzut la art. 5 din aceste instituţii, care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază şi al sporurilor mai mici decât cele stabilite la nivel maxim în cadrul aceleiaşi instituţii sau autorităţi publice pentru fiecare funcţie/grad/treaptă şi gradaţie, va fi salarizat la nivelul maxim dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii."

94. Art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 a fost introdus prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, având următorul conţinut: "Prin excepţie de la prevederile art. 1 alin. (1), începând cu luna august 2016, personalul plătit din fonduri publice care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază/indemnizaţiilor de încadrare mai mic decât cel stabilit la nivel maxim pentru fiecare funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, după caz, va fi salarizat la nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul instituţiei sau autorităţii publice respective, dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii."

95. Ulterior, a fost adoptată Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016, prin care s-a modificat art. 3^1 alin. (1), acesta dobândind următorul conţinut: "Prin excepţie de la prevederile art. 1 alin. (1), începând cu luna august 2016, personalul plătit din fonduri publice care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază/indemnizaţiilor de încadrare, aferent unui program normal al timpului de muncă, mai mic decât cel stabilit în plată la nivel maxim pentru fiecare funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, după caz, va fi salarizat la nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul instituţiei sau autorităţii publice respective, dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii."

96. În chestiunea de drept ce interesează sesizarea de faţă prezintă relevanţă Decizia Curţii Constituţionale nr. 794 din 15 decembrie 2016, prin care s-a admis excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015.

În cuprinsul considerentelor de principiu expuse cu prilejul examinării criticii de neconstituţionalitate, raportată la art. 16 din Constituţie, instanţa de contencios constituţional reţine la paragraful 29 că, "aşa cum a statuat în mod constant în jurisprudenţa sa, principiul constituţional al egalităţii în faţa legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite (a se vedea Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994). Or, din moment ce situaţia juridică a personalului bugetar de acelaşi grad, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate şi aceleaşi studii este identică, atunci şi tratamentul juridic aplicabil - salariul de bază/indemnizaţia de încadrare - trebuie să fie acelaşi (...)."

În continuare, se arată că "30. (...) dispoziţiile de lege criticate lipsesc de sens şi, practic, anulează voinţa legiuitorului şi raţiunea esenţială a edictării actului normativ respectiv, astfel cum sunt precizate în preambulul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, anume acelea de a egaliza veniturile personalului bugetar cu aceeaşi funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, prin raportare la nivelul maxim, şi de a elimina inechităţile existente. (...)"

Chiar dacă în decizia precitată Curtea Constituţională a examinat un alt text de lege decât cele supuse prezentei dezbateri, totuşi se observă că soluţia legislativă a egalizării salariale la nivel maxim a fost adoptată de legiuitor, începând cu data de 9 aprilie 2015, astfel că aceste considerente expuse de instanţa constituţională se verifică şi în privinţa textelor de lege în analiză.

97. De altfel, şi în considerentele deciziilor nr. 23/2016 şi nr. 54/2017 pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, interpretarea art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 se realizează în lumina principiilor reglementate de art. 3 din Legea-cadru nr. 284/2010, în special a celui definit la lit. c): "echitate şi coerenţă, prin crearea de oportunităţi egale şi remuneraţie egală pentru muncă de valoare egală, pe baza principiilor şi normelor unitare privind stabilirea şi acordarea salariului şi a celorlalte drepturi de natură salarială ale personalului din sectorul bugetar", statuându-se că acest principiu denotă în mod esenţial asumarea de către legiuitor a egalităţii de tratament juridic, respectiv un tratament juridic echitabil şi nediscriminatoriu între categoriile de personal din sectorul bugetar care desfăşoară muncă de valoare egală, în sensul de a se asigura acestora, prin aplicarea dispoziţiilor legii de salarizare, o remuneraţie egală.

98. Relevanţă pentru analiza sesizării de faţă prezintă şi Decizia nr. 30 din 17 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1025 din 20 decembrie 2016, privind pronunţarea unei hotărâri prealabile. Problema de drept asupra căreia a statuat instanţa supremă a vizat un conflict de legi în timp, creat de succesiunea unor acte normative referitoare la drepturile salariale ale poliţiştilor şi personalului civil, sub două aspecte: unul privind stabilirea dispoziţiilor legale referitoare la acordarea sporului de izolare şi altul privind reperul la care trebuie raportat procentul prevăzut de dispoziţiile legale ce reglementează acest spor (respectiv "salariul de bază" sau "salariul funcţiei de bază").

Observând că noţiunea de "salariu de bază al poliţiştilor" nu mai este una de actualitate în contextul legislativ în vigoare şi că în reglementarea Ordonanţei Guvernului nr. 38/2003 - art. 2 - poliţiştii aveau dreptul la salariu de bază, instanţa supremă, în rezolvarea chestiunii de drept deduse judecăţii, ce implica stabilirea premisei de analiză, anume a raportului dintre normele succesive - norme generale şi/sau norme speciale, a reţinut în cuprinsul paragrafelor 85 şi 86 următoarele considerente:

"85. Nu în ultimul rând, trebuie menţionate şi luate în considerare şi prevederile art. 93 alin. (2) din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010, potrivit cărora «Drepturile băneşti stabilite a fi acordate poliţiştilor şi funcţionarilor publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare, prin alte acte normative, în raport cu salariul de bază, se vor calcula faţă de salariul funcţiei de bază».

86. Această normă îşi va găsi aplicarea pentru toate celelalte situaţii în care - fie pentru drepturi deja stabilite a fi acordate (anterior Legii-cadru nr. 284/2010), fie pentru alte drepturi de natură salarială, care nu sunt cuprinse în Legea-cadru nr. 284/2010, ci sunt prevăzute de acte normative anterioare, care sunt în continuare în vigoare - legiuitorul (ca în cazul poliţiştilor şi funcţionarilor publici cu statut special din sistemul administraţiei penitenciare) a prevăzut ca bază de calcul salariul de bază, noţiune care nu mai are un corespondent în legislaţia actuală, astfel încât era necesar, pe calea unei dispoziţii tranzitorii, să se indice noţiunea juridică echivalentă pentru acordarea acestora în continuare, în raport cu componentele legale ale salariului lunar al acestor categorii de funcţionari publici."

99. Revenind la sesizarea dedusă analizei în prezenta cauză, se mai cuvine a fi expuse, cu acelaşi titlu preliminar, şi câteva consideraţii de ordin teoretic referitoare la interpretarea extensivă a legii civile.

Astfel, în doctrină, interpretarea extensivă este acea formă de interpretare impusă de concluzia că între formularea literară (lingvistică) a normei civile şi conţinutul real al acesteia nu există o concordanţă deplină şi perfectă, în sensul că formularea lingvistică este prea restrictivă faţă de înţelesul mai larg ce trebuie atribuit textului interpretat (lex dixit minus quam voluit). La baza acestei interpretări stă prezumţia voinţei tacite a legiuitorului, în sensul că nu a avut nicio intenţie de a restrânge aplicabilitatea textului doar la cazurile expres prevăzute.

Problema interpretării extensive nu trebuie confundată cu aplicarea prin analogie a legii avută în vedere de art. 10 din Codul civil.

100. În lumina acestor consideraţii doctrinare, precum şi a considerentelor de principiu cuprinse în statuările instanţei supreme şi instanţei de contencios constituţional, prezentate în detaliu, noţiunea de "salariu de bază" utilizată de legiuitor în cele două norme de drept în analiză trebuie interpretată extensiv, în sensul că se referă şi la noţiunea juridică echivalentă - "salariul funcţiei de bază" al poliţiştilor.

101. Este de observat în acest sens scopul Legii-cadru nr. 284/2010 reglementat la art. 5 lit. b), în sensul în care noţiunile echivalente salariul de bază, solda funcţiei de bază, salariul funcţiei de bază şi, respectiv, indemnizaţia de încadrare sunt definite drept "principal element al câştigului salarial", în acord cu principiile generale referitoare la caracterul unitar, echitatea şi coerenţa sistemului de salarizare a personalului din sectorul bugetar instituite de art. 3 lit. a) şi c) din aceeaşi lege.

102. Or, voinţa legiuitorului şi raţiunea esenţială a adoptării celor două norme juridice, aşa cum au fost precizate deja pe larg, sunt subsumate imperativului egalizării şi înlăturării inechităţilor din sistemul de salarizare al personalului bugetar, aplicabil - în primul rând şi în mod necesar - elementului principal (de bază) al sistemului de salarizare.

103. Faptul că în cuprinsul art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 şi al art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 sunt enumerate doar o parte din elementele salariale principale corespondente - "salariul de bază", respectiv "salariul de bază/indemnizaţia de încadrare" - nu poate goli de conţinut scopul declarat al legii, ţinând seama şi de caracterul complex şi dinamic al sistemului de salarizare, fiind evident că domeniul real de aplicare a celor două norme de drept în discuţie nu ar putea fi stabilit decât printr-o interpretare corelată a dispoziţiilor legii-cadru şi ale legilor speciale anuale de salarizare.

104. De altfel, în chiar statuarea de principiu dată prin Decizia nr. 23/2016, instanţa supremă interpretează norma de excepţie (derogarea de la regula menţinerii nivelului de salarizare din anul precedent) prin raportare la toţi destinatarii normei ce conţine regula şi făcând referire la toate cele patru tipuri de elemente salariale principale (de bază), respectiv salariul de bază/solda funcţiei de bază/salariul funcţiei de bază/indemnizaţia de încadrare, aşa cum s-a arătat la paragraful 74 din prezenta decizie.

105. În plus şi în mod determinant, principiul caracterului unitar al sistemului de salarizare se opune excluderii, din câmpul de aplicare a operaţiunii egalizării la nivel maxim, a unei largi categorii socioprofesionale din personalul bugetar, aşa cum este şi cazul categoriei de personal a poliţiştilor.

106. Un argument a fortiori este dat de reglementarea unor dispoziţii tranzitorii în cuprinsul art. 93 alin. (2) din secţiunea a II-a "Alte dispoziţii" a anexei nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010, în sensul indicării "salariului funcţiei de bază" drept noţiune echivalentă "salariului de

bază", în contextul în care rezolvarea conflictului între normele succesive era necesară tocmai pentru că noţiunea din urmă nu mai era una de actualitate în reglementarea salarizării poliţiştilor.

107. Raportat la considerentele expuse, termenul de "salariu de bază" prevăzut de art. 1 alin. (5^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 şi de art. 31 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 trebuie interpretat extensiv, în sensul că se referă şi la "salariul funcţiei de bază" al poliţiştilor.

13) Decizia nr. 62/2019, publicată în M. Of. nr. 51 din 27 ianuarie 2020

Soluția: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Braşov - Secţia civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile şi, în consecinţă, stabileşte că:*

În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 55 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, sintagma "dacă îşi continuă studiile o singură dată în fiecare formă de învăţământ de zi" se interpretează în sensul că persoana aflată în continuarea studiilor care se înscrie la o nouă facultate/specializare beneficiază de protecţie specială în condiţiile prevăzute deart. 55 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, în măsura în care programul corespunzător de studii universitare de licenţă, conform art. 140 alin. (1) din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, cu modificările şi completările ulterioare, la care s-a înscris iniţial nu este finalizat.

Considerente:

[...] 59. Rezolvarea de principiu a chestiunii de drept presupune o corelare a normelor ce reglementează instituirea măsurilor de protecţie specială prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului cu cele privind organizarea sistemului de învăţământ din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011.

60. Sub acest aspect se poate observa că Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 face vorbire de învăţământ preuniversitar, învăţământ superior, învăţământ postuniversitar.

61. Conform art. 22 alin. (2) din acelaşi act normativ, învăţământul preuniversitar este organizat pe niveluri, forme de învăţământ şi, după caz, filiere şi profiluri şi asigură condiţiile necesare pentru dobândirea competenţelor-cheie şi pentru profesionalizarea progresivă.

62. Art. 23 alin. (1) din Legea nr. 1/2011 vine să detalieze care sunt nivelurile din învăţământul preuniversitar, respectiv: a) educaţia timpurie (0-6 ani), formată din nivelul antepreşcolar (0-3 ani) şi învăţământul preşcolar (3-6 ani); b) învăţământul primar, care cuprinde clasa pregătitoare şi clasele I-IV; c) învăţământul secundar, care cuprinde: (i) învăţământul secundar inferior sau gimnazial, care cuprinde clasele V-VIII; (ii) învăţământul secundar superior, care poate fi: - învăţământ liceal, care cuprinde clasele de liceu IX-XII/XIII; - învăţământ profesional cu durata de minimum 3 ani; d) învăţământul terţiar nonuniversitar, care cuprinde învăţământul postliceal.

63. Formele de organizare a învăţământului preuniversitar sunt, conform art. 25 din Legea nr. 1/2011: învăţământ cu frecvenţă şi învăţământ cu frecvenţă redusă.

64. În schimb, pentru învăţământul superior, legiuitorul optează pentru împărţirea acestuia în "programe de studii", şi nu în "niveluri de învăţământ".

65. Astfel, conform art. 140 din Legea nr. 1/2011, în învăţământul superior există programele de studii universitare de licenţă care se pot organiza la următoarele forme de învăţământ: cu frecvenţă, cu frecvenţă redusă şi la distanţă; programele de studii universitare de master ce se pot organiza la următoarele forme de învăţământ: cu frecvenţă şi cu frecvenţă

redusă şi programele de studii universitare de doctorat ce se pot organiza, de regulă, la forma de învăţământ cu frecvenţă şi, prin excepţie, şi la forma de învăţământ cu frecvenţă redusă.

66. De altfel, în cadrul Legii nr. 1/2011, legiuitorul a arătat la art. 142 alin. (7) că persoana admisă la un program de studii universitare de licenţă, master sau doctorat are calitatea de student, respectiv student-doctorand, pe întreaga perioadă a prezenţei sale în cadrul programului respectiv, de la înmatriculare şi până la susţinerea examenului de finalizare a studiilor sau exmatriculare, mai puţin pe perioadele de întrerupere a studiilor, aceste examene de finalizare a studiilor în învăţământul superior fiind, conform art. 143 din aceeaşi lege: a) examen de licenţă, pentru ciclul de studii universitare de licenţă sau examen de diplomă pentru învăţământul din domeniul ştiinţelor inginereşti; b) examen de disertaţie, pentru ciclul de studii universitare de master; c) examen de susţinere publică a tezei de doctorat; d) examen de certificare, pentru programele de studii postuniversitare de tip specializare; e) examen de selecţie, care precedă examenul de licenţă, în cazul studenţilor/absolvenţilor care provin de la instituţii de învăţământ superior şi/sau programe de studii care au intrat în lichidare.

67. Este cert, raportat la cele arătate anterior, că în speţa avută spre soluţionare de către instanţa de trimitere persoana care reclamă beneficiul dispoziţiilor art. 55 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 nu a finalizat programul de studii universitare de licenţă, ci doar a schimbat specializarea/facultatea.

68. Având în vedere că în acest caz nu se poate reţine că ar fi vorba de finalizarea unui program de studii universitare şi înscrierea la un alt program de studii universitare - de licenţă, master ori doctorat, se poate concluziona că, în cauză, nu se pune problema schimbării formei de învăţământ/programului de studiu/nivelului de învăţământ, ci de schimbarea specializării pentru care s-a optat iniţial în cadrul aceluiaşi program de studii universitare de licenţă, în forma de organizare - zi, fără ca cel început anterior să fie finalizat.

69. Trebuie observat că noţiunea "zi" din cadrul textului supus interpretării a fost inserată încă de la adoptarea Legii nr. 272/2004, care în forma iniţială statua, la art. 51 alin. (2), următoarele: "La cererea tânărului, exprimată după dobândirea capacităţii depline de exerciţiu, dacă îşi continuă studiile într-o formă de învăţământ de zi, protecţia specială se acordă, în condiţiile legii, pe toată durata continuării studiilor, dar fără a se depăşi vârsta de 26 de ani."

70. La acel moment, conţinutul textului era în deplină concordanţă cu dispoziţiile art. 15 alin. (10) din Legea învăţământului nr. 84/1995, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 606 din 10 decembrie 1999, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 84/1995) - în vigoare de la 30 august 1995 până la 8 februarie 2011, când a fost abrogată şi înlocuită prin Legea nr. 1/2011 - potrivit cărora "formele de organizare a învăţământului sunt: învăţământ de zi, seral, cu frecvenţă redusă, la distanţă, (...)".

71. Conform considerentelor ce vor fi arătate în continuare, se impune concluzia că noţiunea "învăţământ de zi" din Legea nr. 84/1995 îşi găseşte corelarea în noţiunea "învăţământ cu frecvenţă" din actul normativ ulterior.

72. Astfel, conform art. 139 din Legea nr. 1/2011, "Formele de organizare a programelor de studii sunt: a) cu frecvenţă, caracterizată prin activităţi de învăţământ şi/sau de cercetare programate pe durata întregii zile, specifice fiecărui ciclu de studii universitare, aproximativ uniform distribuite săptămânal/zilnic pe parcursul semestrului şi presupunând întâlnirea nemijlocită, în spaţiul universitar, a studenţilor cu cadrele didactice şi de cercetare; b) cu frecvenţă redusă, caracterizată prin activităţi dedicate mai ales unor cursuri de sinteză şi pregătirii aplicative, programate în mod compact şi periodic, presupunând întâlnirea nemijlocită, în spaţiul universitar, a studenţilor cu cadrele didactice de predare, completate de alte mijloace de

pregătire specifice învăţământului la distanţă; c) la distanţă, caracterizată prin utilizarea unor resurse electronice, informatice şi de comunicaţii specifice, activităţi de autoînvăţare şi autoevaluare completate de activităţi specifice de tutorat".

73. Dintre cele trei forme de organizare a învăţământului, potrivit Legii nr. 1/2011, numai forma de învăţământ "cu frecvenţă" presupune activităţi de învăţământ pe durata întregii zile, specifice fiecărui ciclu de studii universitare, aproximativ uniform distribuite săptămânal/zilnic, care sunt echivalente formei de învăţământ "zi" din reglementarea anterioară.

74. Singura modificare a conţinutului textului supus analizei faţă de redactarea iniţială s-a efectuat ulterior intrării în vigoare, la data de 9 februarie 2011, a Legii nr. 1/2011, prin art. I pct. 26 din Legea nr. 257/2013 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 607 din 30 septembrie 2013, care a introdus sintagma "dacă îşi continuă studiile o singură dată în fiecare formă de învăţământ de zi".

75. Astfel, intenţia legiuitorului este clară în contextul în care rezultă că se urmăreşte ca după finalizarea fiecărui nivel de învăţământ preuniversitar sau program de studii universitare enunţat de Legea nr. 1/2011 să nu se mai poată urma încă o dată aceeaşi "formă de învăţământ".

76. Raţionamentul este acelaşi cu cel al interpretării dispoziţiilor art. 499 alin. (3) din Codul civil, dată de jurisprudenţă, şi care rezultă implicit şi din considerentele Deciziei nr. 65 din 1 octombrie 2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în sensul că obligaţia părinţilor de a întreţine copiii majori aflaţi în continuarea studiilor (ca şi ocrotirea copiilor majori aflaţi sub protecţie specială - n.n.) decurge din starea de nevoie în care se află aceştia, când, urmând cursurile zilnice ale unei forme de învăţământ, nu se pot angaja sau desfăşura o activitate remunerată.

77. Or, câtă vreme au fost finalizate "o dată" nivelurile de învăţământ preuniversitar/programele de studii universitare, prevăzute de lege, care ar permite accederea la un loc de muncă care să îi asigure persoanei ocrotite resursele necesare traiului, opţiunea de a începe o nouă "formă de învăţământ", de acelaşi fel, nu se mai circumscrie stării de nevoie, ca şi condiţie esenţială a instituirii unei forme de protecţie specială impusă de art. 55 din Legea nr. 272/2004.

78. Concluzionând, sintagma "o singură dată" se referă la parcurgerea, dar şi finalizarea unei singure etape de studiu, la zi/cu frecvenţă, fără a putea fi reluată după finalizare aceeaşi etapă - nivel de învăţământ preuniversitar/program de studii universitare, iar sintagma "fiecare formă de învăţământ" se referă la nivelurile de învăţământ/programele de studii (spre exemplu, liceal, postliceal, studii cu licenţă, de masterat, doctorat), în sensul că finalizarea unei etape de studiu nu exclude parcurgerea şi a celorlalte (caz în care legiuitorul ar fi folosit expresii de genul "îşi continuă studiile o singură dată în una din formele de învăţământ de zi" sau "îşi continuă studiile o dată într-o singură formă de învăţământ de zi").

79. Prin urmare, în înţelesul art. 55 alin. (2) din Legea nr. 272/2004, persoana aflată în continuarea studiilor, care beneficiază de protecţia specială prevăzută de lege, se poate înscrie la o nouă facultate/specializare în măsura în care programul de studii universitare de licenţă la care s-a înscris iniţial nu este finalizat.

b) Decizii de respingere

1) Decizia nr. 1/2019, publicată în M. Of. nr. 136 din 20 februarie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile vizând interpretarea dispoziţiilor art. 91 din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (art. 110 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările şi completările ulterioare) şi a dispoziţiilorart. 131 din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003 (art. 215 din Legea nr. 207/2015), în sensul de a stabili dacă, în ipoteza în care s-a dispus o condamnare pentru evaziune fiscală şi obligarea condamnatului la plata sumelor datorate bugetului de stat (debit principal şi accesorii), prescripţia dreptului de a stabili obligaţiile fiscale şi prescripţia dreptului de a cere executarea silită curg de la data săvârşirii faptelor sau de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.*

Considerente:

[...] 29. În cauză este neîndeplinită condiţia existenţei unei chestiuni de drept şi o atare concluzie rezultă din examinarea actului de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, dar şi a dispoziţiilor legale incidente în problematica ce face obiectul dezbaterii în speţă.

30. Procedura hotărârii prealabile are menirea de a elimina riscul apariţiei unei practici neunitare, printr-o rezolvare de principiu a unei chestiuni de drept esenţiale şi controversate, cu caracter de noutate.

31. Admisibilitatea sesizării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este condiţionată de regularitatea actului de învestire, acesta fiind reprezentat de încheierea motivată la care se referă dispoziţiile art. 520 alin. (1) teza a doua din Codul de procedură civilă.

32. În conformitate cu dispoziţiile art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se face de către completul de judecată, după dezbateri contradictorii, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 519 din cod, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. Dacă prin încheiere se dispune sesizarea, aceasta va cuprinde motivele care susţin admisibilitatea sesizării, precum şi punctul de vedere al completului de judecată şi al părţilor.

33. Înţelesul noţiunii de "motivare" a actului de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în vederea pronunţării hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a făcut obiectul analizei instanţei supreme (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept), fiind de subliniat faptul că din cuprinsul motivării încheierii de sesizare trebuie să rezulte îndeplinirea tuturor condiţiilor prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă şi, de aici, necesitatea declanşării mecanismului de unificare a jurisprudenţei, reprezentat de hotărârea prealabilă pentru dezlegarea unor chestiuni de drept[39].

34. Astfel, cerinţa motivării încheierii de sesizare nu este una de rol formal, fiind de subliniat faptul că din însuşi cuprinsul hotărârii de trimitere trebuie să rezulte îndeplinirea condiţiilor legale în privinţa existenţei chestiunii de drept ce se cere a fi lămurită, respectiv trebuie să fie identificată o problemă de drept care să prezinte o dificultate suficient de mare, ce

[39] Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 88 din 4 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 114 din 6 februarie 2018.

poate primi interpretări diferite, şi, prin urmare, susceptibilă să constituie izvorul unei practici judiciare neunitare.

35. Numai în aceste condiţii este justificată intervenţia instanţei supreme, în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept, deoarece simpla îndoială cu privire la sensul unei norme juridice, a cărei interpretare nu ridică, în concret, o dificultate serioasă, nu poate constitui temei pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile.

36. Privită din perspectiva considerentelor mai sus arătate, încheierea de sesizare pronunţată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă în Dosarul nr. 13.382/4/2017 nu relevă niciun element de natură a contura existenţa unei veritabile probleme de drept ivite cu prilejul determinării momentului de început al cursului termenului de prescripţie a dreptului organului fiscal de a cere executarea silită a creanţei fiscale.

37. Trebuie subliniat faptul că titularul sesizării instanţei supreme în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile nu este partea care formulează în faţa instanţei de trimitere o astfel de cerere, ci însăşi instanţa de trimitere, astfel că nu este nici relevantă şi, cu atât mai puţin, suficientă, din perspectiva verificării îndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, împrejurarea că partea care a adresat instanţei de judecată o astfel de solicitare a prezentat propriile argumente pentru care consideră că sunt întrunite toate cerinţele legale în acest sens şi stăruie în sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea dezlegării pretinsei probleme de drept.

38. În aceeaşi ordine de idei, se observă că instanţa de trimitere susţine existenţa unei imposibilităţi de a-şi formula un punct de vedere cu privire la chestiunea de drept, pentru motivul că astfel s-ar antepronunţa, din moment ce soluţionarea apelului ce formează obiectul Dosarului civil nr. 13.382/4/2017 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă depinde, în mod esenţial, de modalitatea de dezlegare a problemei de drept în discuţie.

39. Trecând peste faptul că exprimarea punctului de vedere este o obligaţie legală, prevăzută ca atare în sarcina instanţei de trimitere prin dispoziţiile art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, se constată că încheierea de sesizare nu cuprinde niciun element de natură a reliefa existenţa însăşi a chestiunii de drept, punctul de vedere reprezentând opinia instanţei de trimitere cu privire la modalitatea de interpretare a normei de drept ce se circumscrie problemei sesizate, şi nu opinia acestei instanţe asupra modalităţii de rezolvare a fondului cauzei.

40. În plus, este de observat că nu este îndeplinită nici condiţia existenţei unei chestiuni de drept, aşa cum aceasta a fost explicitată mai sus, întrucât interpretarea normelor legale incidente în materia prescripţiei dreptului organului fiscal de a constata creanţa fiscală nu comportă o dificultate sporită, susceptibilă de mai multe concluzii.

41. Prealabil lămuririi acestui aspect, se remarcă faptul că instanţa de trimitere a formulat cererea de pronunţare a hotărârii prealabile, solicitând interpretarea atât a dispoziţiilor legale privind prescripţia dreptului organului fiscal de a constata creanţa fiscală, cât şi a prevederilor legale de referinţă în materia executării silite a creanţelor fiscale.

42. Aşa cum s-a arătat mai sus, pentru a fi admisibilă sesizarea instanţei supreme în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, art. 519 din Codul de procedură civilă statuează ca încheierea de sesizare să vizeze o chestiune de drept, de a cărei lămurire să depindă soluţionarea cauzei, cu alte cuvinte o problemă de drept pertinentă şi relevantă pentru modalitatea de soluţionare a fondului litigiului pendinte.

43. Or, din economia Dosarului nr. 13.382/4/2017 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă se desprinde concluzia că obiectul cererii de chemare în judecată vizează strict constatarea prescripţiei dreptului de a cere executarea silită, nu şi constatarea intervenirii

prescripţiei dreptului organului fiscal de a constata creanţa fiscală, context în care cererea de pronunţare a unei hotărâri prealabile, prin care să fie interpretate dispoziţiile art. 91 din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003 (art. 110 din Legea nr. 207/2015), este inadmisibilă, din moment ce problematica interpretării prevederilor referitoare la prescripţia dreptului organelor fiscale de a stabili creanţa fiscală nu poate conduce la dezlegarea cauzei, nefăcând obiectul cererii deduse judecăţii.

44. Cât priveşte prescripţia dreptului de a cere executarea silită a creanţei fiscale, este evident că momentul de început al cursului termenului prescripţiei nu poate fi condiţionat nicidecum de data săvârşirii faptei care a generat creanţa a cărei executare silită este în discuţie, ci trebuie raportat la titlul executoriu, ce permite organului fiscal să procedeze la executarea silită a debitorului său.

45. Particularizat cauzei de faţă, se constată că, prin Decizia penală nr. 3/A din 5 martie 2013, pronunţată de Tribunalul Bucureşti - Secţia I penală în Dosarul penal nr. 15.182/4/2010, instanţa a dispus, între altele, admiterea acţiunii civile formulate de partea civilă Agenţia Naţională de Administrare Fiscală şi obligarea inculpatului la plata obligaţiilor fiscale accesorii aferente sumei de 639.361,45 lei, calculate conform legii.

46. Prin Cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 4 Bucureşti cu nr. 13.382/4/2017, reclamantul a solicitat instanţei să constate intervenită prescripţia dreptului de a cere executarea silită a creanţei stabilite împotriva sa prin Decizia penală nr. 3/A din 5 martie 2013, pronunţată de Tribunalul Bucureşti - Secţia I penală în Dosarul nr. 15.182/4/2010, acţiunea acestuia fiind respinsă cu motivarea, în esenţă, că termenul de prescripţie a dreptului de a cere executarea silită este de 5 ani, şi nu de 3 ani, şi începe să curgă de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a fost pronunţată decizia penală ce constituie titlul executoriu, respectiv la data de 1 ianuarie 2014.

47. În cursul soluţionării apelului declarat de către reclamant împotriva Sentinţei civile nr. 823 din 25 ianuarie 2018, pronunţată de Judecătoria Sectorului 4 Bucureşti, a fost formulată prezenta cerere de sesizare în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, conform celor prezentate în partea introductivă a acestei decizii.

48. Suplimentar celor mai sus reţinute în analiza admisibilităţii prezentei cereri de pronunţare a hotărârii prealabile, se observă şi faptul că problematica determinării momentului de început al cursului termenului prescripţiei dreptului de a cere executarea silită a creanţei fiscale, născută în contextul faptic particular al cauzei ce formează obiectul Dosarului nr. 13.382/4/2017 al Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, nu comportă nicio dificultate de dezlegare.

49. Potrivit dispoziţiilor art. 131 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 92/2003, dreptul de a cere executarea silită a creanţelor fiscale se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naştere acest drept.

50. Aceeaşi reglementare este cuprinsă şi în actualul Cod de procedură fiscală, fiind de observat, în acest sens, dispoziţiile art. 215 alin. (1) din Legea nr. 207/2015, potrivit cărora dreptul organului de executare silită de a cere executarea silită a creanţelor fiscale se prescrie în termen de 5 ani de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naştere acest drept.

51. Prin urmare, atât timp cât titlul executoriu în cauza în care a fost formulată sesizarea în vederea pronunţării hotărârii prealabile este reprezentat de o hotărâre judecătorească prin care reclamantul a fost obligat la plata obligaţiilor fiscale accesorii, aferente debitului principal de 639.361,45 lei, nu rezultă, în niciun mod, existenţa unei reale dificultăţi de apreciere a momentului de început al termenului de prescripţie a dreptului de a cere executarea silită a

creanţei fiscale consfinţite prin Decizia penală nr. 3/A din 5 martie 2013, pronunţată de Tribunalul Bucureşti - Secţia I penală în
Dosarul nr. 15.182/4/2010.

2) Decizia nr. 2/2019, publicată în M. Of. nr. 157 din 27 februarie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibile, sesizările conexate formulate de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:*

"Recursurile declarate împotriva hotărârilor judecătoreşti pronunţate după publicarea Deciziei Curţii Constituţionale nr. 369 din 30 mai 2017 în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 20 iulie 2017, în litigiile evaluabile în bani de până la 1.000.000 lei inclusiv, pornite anterior publicării deciziei, recursuri nesoluţionate până la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a Deciziei Curţii Constituţionale nr. 454 din 4 iulie 2018 (1 octombrie 2018), devin admisibile sau îşi menţin caracterul inadmisibil rezultat din interpretarea dispoziţiilor art. 27 din Codul de procedură civilă cu referire la art. 147 alin. (4) din Constituţia României cât priveşte producerea efectelor Deciziei Curţii Constituţionale nr. 369 din 30 mai 2017, dată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie- Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prin Decizia nr. 52 din 18 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 609 din 17 iulie 2018?".

Considerente:

[...] 34. Caracterul real al problemei de drept, caracterizat printr-o dificultate sporită, era dat, la momentul sesizării, de inexistenţa unei decizii a Curţii Constituţionale, pronunţate în temeiul art. 31 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, de admitere a unei excepţii invocate în cadrul controlului a posteriori şi de constatare a neconstituţionalităţii art. 27 din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost interpretat prin Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 52 din 18 iunie 2018.

35. La data de 18 decembrie 2018, Curtea Constituţională a pronunţat Decizia nr. 874 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 27 din Codul de procedură civilă, în interpretarea dată prin Decizia nr. 52 din 18 iunie 2018 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanţelor judecătoreşti, precum şi pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu referire la sintagma "precum şi în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv", precum şi a prevederilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Prin această decizie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 2 din 3 ianuarie 2019, la punctul 1, instanţa de contencios constituţional a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile art. 27 din Codul de procedură civilă, în interpretarea dată prin Decizia nr. 52 din 18 iunie 2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, sunt neconstituţionale.

Pentru a decide astfel, Curtea Constituţională a reţinut că

"(...) incidenţa efectelor deciziei Curţii Constituţionale nr. 369 din 30 mai 2017 şi în cauzele aflate pe rolul instanţelor judecătoreşti, la momentul publicării acesteia - cauze pendinte, în care respectivele dispoziţii sunt aplicabile - indiferent de invocarea excepţiei până la

publicarea deciziei de admitere, este în acord cu prevederile art. 147 alin. (4) din Constituţie, dispoziţii constituţionale pe care se întemeiază expresia obligativităţii erga omnes a interpretării şi soluţiei pronunţate de instanţa de contencios constituţional, care implică obligaţia constituţională a tuturor autorităţilor de a aplica întocmai deciziile Curţii, la situaţiile concrete în care normele constatate neconstituţionale au incidenţă (a se vedea şi Decizia nr. 866 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 1 februarie 2016). Aşa cum Curtea Constituţională a reţinut în mod expres în Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018, anterior citată, paragraful 61, art. 147 din Constituţie este, în privinţa normelor procedurale, de imediată aplicare, având caracter sancţionatoriu. Prin urmare, în interpretarea acestui text constituţional, raportat la normele de procedură civilă, Curtea a constatat că acesta se aplică atât situaţiilor pendinte, cât şi celor ce se vor naşte în viitor, sfera de aplicare a art. 147 alin. (4) din Constituţie neputând fi condiţionată de faptul că procesul civil a fost pornit anterior sau ulterior publicării Deciziei Curţii Constituţionale nr. 369 din 30 mai 2017."

"Astfel, din acest punct de vedere, Curtea reţine, în prezenta cauză, că interpretarea dată normei legale criticate de către instanţa supremă, prin hotărârea prealabilă pronunţată, contrar celor statuate printr-o decizie a Curţii Constituţionale, interpretare prin care sunt invalidate efectele de ordin constituţional ale unei decizii ale Curţii Constituţionale, de imediată aplicare asupra cauzelor pendinte, astfel cum acestea au fost stabilite în mod expres de instanţa constituţională, încalcă Legea fundamentală. În acest mod, prin hotărârea prealabilă pronunţată, Înalta Curte procedează într-un mod contrar comportamentului constituţional loial de care aceasta trebuie să dea dovadă faţă de jurisprudenţa instanţei constituţionale, a cărei respectare constituie una dintre valorile care caracterizează statul de drept (a se vedea Decizia nr. 581 din 20 iulie 2016, precitată, paragraful 50) (...). " (paragraful 73)

"De aceea, interpretarea dată de instanţa supremă textelor de lege criticate, care este în mod expres contrară considerentului nr. 32 al Deciziei Curţii Constituţionale nr. 369 din 30 mai 2017, referitoare la efectele deciziei de constatare a neconstituţionalităţii, este de natură a contraveni efectelor de ordin constituţional ale deciziilor Curţii Constituţionale prin care se constată neconstituţionalitatea unei norme legale, iar o înlăturare a acestor efecte, în cauzele deduse soluţionării instanţelor de judecată, echivalează cu nerespectarea principiului constituţional al valorii obligatorii şi opozabilităţii erga omnes a deciziilor Curţii Constituţionale, consacrată de art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală." (paragraful 74)

De asemenea a reţinut că:

"86. (...) interpretarea constituţională a prevederilor art. 27 din Codul de procedură civilă, prin raportare la dispoziţiile art. 16 alin. (1) şi art. 21 din Constituţie, trebuie să se facă cu observarea efectului general obligatoriu şi al aplicării pentru viitor a deciziei Curţii Constituţionale nr. 369 din 30 mai 2017, care este aplicabilă în toate litigiile în care raportul juridic guvernat de prevederea legală constatată neconstituţională nu este definitiv consolidat, respectiv în toate litigiile în care hotărârea judecătorească privind cererile evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv a fost pronunţată după publicarea deciziei Curţii Constituţionale."

"Prin urmare, pentru cele arătate, Curtea reţine că prevederile art. 27 din Codul de procedură civilă, în interpretarea dată prin Decizia nr. 52 din 18 iunie 2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, sunt neconstituţionale, fiind încălcate prevederile din Legea fundamentală cuprinse în art. 147 alin. (4) referitor la efectele deciziilor Curţii Constituţionale, prin raportare la art. 16 alin. (1) referitor

la egalitatea în drepturi, art. 21 alin. (1) şi (2) privind accesul liber la justiţie şi art. 126 alin. (3) referitoare la competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie." (paragraful 87)

36. Decizia Curţii Constituţionale nr. 874 din 18 decembrie 2018 se încadrează, în mod evident, în ipoteza normativă a art. 518 din Codul de procedură civilă, problema încetării efectelor Deciziei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 52 din 18 iunie 2018 fiind, astfel, lămurită.

37. În aceste condiţii, sesizările formulate de instanţa de trimitere au devenit inadmisibile, întrucât gradul de dificultate al problemei de drept, tranşate astfel de instanţa de contencios constituţional, nu mai justifică rezolvarea de principiu printr-o hotărâre a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

3) Decizia nr. 3/2019, publicată în M. Of. nr. 125 din 18 februarie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Buzău - Secţia I civilă cu privire la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "instanţa de judecată poate lua act de acordul de mediere, prin care părţile s-au înţeles cu privire la desfacerea căsătoriei şi la rezolvarea aspectelor accesorii divorţului, conform art. 64 alin. (2) şi art. 59 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 privind medierea şi organizarea profesiei de mediator, cu modificările şi completările ulterioare?"*

Considerente:

[...] 32. Din examinarea hotărârilor judecătoreşti depuse la dosarul cauzei rezultă că instanţele naţionale s-au confruntat cu problema de drept în discuţie, dându-i interpretări contradictorii.

33. În esenţă, unele instanţe au considerat că nu se poate lua act de acordul de mediere cu privire la divorţ, reţinând că divorţul reprezintă o acţiune personală, ce priveşte statutul persoanei, şi care, potrivit art. 2 alin. (4) din Legea nr. 192/2006, nu poate forma obiect de mediere. În acelaşi sens, conform art. 64 alin. (1) lit. a) din actul normativ menţionat, pot fi rezolvate prin mediere neînţelegerile dintre soţi vizând continuarea căsătoriei, iar nu şi divorţul. În plus, divorţul nu face parte dintre cauzele în care se poate pronunţa o hotărâre de expedient în baza acordului de mediere, potrivit art. 64 alin. $(1)^1$ din legea în discuţie.

34. Au mai fost avute în vedere şi dispoziţiile art. 916 alin. (4) din Codul de procedură civilă, care prevăd depunerea acordului de mediere alăturat cererii de divorţ, necesitatea pronunţării asupra divorţului doar în baza unei cereri care să respecte cerinţele art. 148 din acelaşi cod, dispoziţiile legale privind publicitatea hotărârii de divorţ, conform art. 928 alin. (4), care nu s-ar putea realiza decât în baza hotărârii pronunţate de instanţă asupra cererii de divorţ.

35. S-a concluzionat, în această opinie, că dispoziţiile art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 se referă la posibilitatea încheierii unui acord de mediere doar în ceea ce priveşte modalitatea de desfacere a căsătoriei (prin acord sau din culpă comună ori exclusivă), nu şi în legătură cu divorţul însuşi.

36. Alte instanţe au ţinut seama de acordul de mediere referitor la divorţ, dar sub condiţia ca instanţa să pronunţe desfacerea căsătoriei prin acord, în urma verificării consimţământului liber exprimat al părţilor în acest sens, în condiţiile art. 931 alin. (1) din Codul de procedură civilă, transformând, practic, cererea de pronunţare a unei hotărâri de expedient în baza acordului de mediere asupra divorţului într-o cerere de divorţ prin acordul dat în faţa instanţei de judecată.

37. Într-o jurisprudenţă diferită, instanţele au considerat că se poate lua act de acordul de mediere asupra divorţului, în baza art. 59 alin. (2) şi art. 64 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, sub condiţia, acolo unde este cazul, a respectării principiului interesului superior al minorului, astfel cum este reglementat în Legea nr. 272/2004.

38. În ipoteza în care dispoziţiile legale în discuţie au fost aplicate şi interpretate de instanţe în mod neunitar, prin hotărâri judecătoreşti definitive/irevocabile, se constată că există o practică judiciară conturată, fapt ce determină pierderea caracterului de noutate al problemei de drept supuse analizei.

39. Aşadar, existenţa unei practici neunitare denotă nu numai că se poate recurge la mecanismul recursului în interesul legii, ci şi că nu mai poate fi sesizată Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, deoarece scopul preîntâmpinării practicii neunitare nu mai poate fi atins, problema de drept care a suscitat-o nemaifiind, prin urmare, una nouă, ci una care a creat deja practică diferită.

4) Decizia nr. 4/2019, publicată în M. Of. nr. 132 din 19 februarie 2019

Soluţia: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile formulată de Tribunalul Arad - Secţia I civilă cu privire la următoarea chestiune de drept: "Cum se determină rezerva succesorală, cotitatea disponibilă specială şi cota succesorală a soţului supravieţuitor instituit legatar universal, în condiţiile în care vine la moştenire în concurs cu alţi descendenţi ai defunctului decât cei comuni, prin raportare la prevederile art. 972, art. 1.055, art. 1.074, art. 1.086, art. 1.087, art. 1.088, art. 1.089 şi art. 1.090 din noul Cod civil?"*

Considerente:

[...] 40. (...) Instituirea unei cotităţi disponibile speciale a soţului supravieţuitor în concurs cu alţi descendenţi decât cei comuni, prin art. 1.090 din noul Cod civil adoptat prin Legea nr. 287/2009, în vigoare de la 1 octombrie 2011, nu este în sine o reglementare nouă, întrucât soluţia reprezintă o reluare a dispoziţiilor art. 939 din Codul civil de la 1864, însă nu o reeditare fidelă a acestei norme, ci cu adăugarea unor necesare clarificări şi prin valorificarea doctrinei şi a jurisprudenţei dezvoltate în aplicarea acesteia.

41. Astfel, art. 939 din Codul civil anterior prevedea că: "Bărbatul sau femeia care, având copii dintr-alt maritagiu, va trece în al doilea sau subsecvent maritagiu nu va putea dărui soţului din urmă decât o parte egală cu partea legitimă a copilului ce a luat mai puţin şi fără ca, nici într-un caz, donaţiunea să treacă peste cuartul bunurilor."

42. Preocuparea pentru protecţia descendenţilor dintr-o căsătorie anterioară a defunctului împotriva liberalităţilor exagerate pe care părintele lor le-ar face în favoarea soţului dintr-o căsătorie ulterioară îşi are originea în dreptul roman, fiind regăsită ulterior şi în vechiul drept francez (edictul cancelarului Michel de l'Hopital din anul 1558 sau Edictul celei de-a doua căsătorii). Dispoziţia legală cuprinsă în acest edict a fost preluată, cu unele modificări, de art. 1.098 din Codul civil francez şi, mai apoi, împrumutată de legiuitorul român, prin art. 939 din Codul civil din 1864, text mai sus citat (a se vedea Dan Chirică, Tratat de drept civil. Succesiunile şi liberalităţile, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2014, pag. 404, Francisc Deak, Romeo Popescu, Tratat de drept succesoral, ediţia a III-a, 2014, Editura Universul Juridic, vol. II, pag. 276 şi 277).

43. Împrejurarea că reglementarea cuprinsă în alin. (1) al art. 1.090 din noul Cod civil ar fi una nouă, diferită de cea din art. 939 a Codului civil din 1864, este doar aparentă, decurgând

din terminologia uzitată de legiuitor, specifică epocilor istorice diferite în care cele două texte au fost redactate. Chiar dacă art. 939 din vechea reglementare făcea referire la descendenţii dintr-o altă căsătorie a defunctului, textul era deopotrivă aplicabil atât copiilor din afara căsătoriei, cât şi celor adoptaţi, încă din anul 1954, ca urmare a intrării în vigoare a Codului familiei.

44. Este adevărat că, în aplicarea acestui text de lege, în lipsa normelor de aplicare a Legii nr. 319/1944, au existat, în jurisprudenţă şi doctrină, destule controverse cu privire la imputarea rezervei succesorale a soţului supravieţuitor, considerându-se că aceasta se impută fie asupra întregii moşteniri, fie asupra cotităţii disponibile ordinare.

45. Aceste dispute doctrinare şi jurisprudenţiale şi-au pierdut însă relevanţa juridică, în condiţiile în care noul Cod civil stabileşte explicit întinderea rezervei succesorale a fiecărui moştenitor rezervatar, prin dispoziţiile art. 1.088 din Codul civil, ca fiind jumătate din cota succesorală care, în absenţa liberalităţilor sau dezmoşteniriilor, i s-ar fi cuvenit ca moştenitor legal.

46. Pe de altă parte, legea nouă, spre deosebire de Codul civil anterior, reglementează în mod expres noţiunea de rezervă succesorală, în art. 1.086, ca fiind partea din bunurile moştenirii la care moştenitorii rezervatari au dreptul în virtutea legii, chiar împotriva voinţei defunctului, manifestată prin liberalităţi ori dezmoşteniri, ceea ce dezleagă fără echivoc chestiunea imputării tuturor rezervelor succesorale asupra întregii mase succesorale.

47. În consecinţă, solicitarea instanţei de trimitere în sensul de a se stabili cum se determină rezerva succesorală, cotitatea disponibilă specială şi cota succesorală a soţului supravieţuitor instituit legatar universal, în condiţiile în care vine la moştenire cu alţi descendenţi ai defunctului decât cei comuni (în speţă fiind vorba despre un singur descendent, iar nu mai mulţi), vizează, în realitate, o cerere de reevaluare a controverselor existente sub imperiul vechii reglementări, cu ignorarea normelor clare, explicite şi lămuritoare din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, în special cele de la art. 1.086, 1.088, 1.089 şi 1.090.

48. Or, aceste noi reglementări au pus capăt disputelor juridice anterioare fie prin adoptarea unor norme cu un conţinut clar, lămuritor şi nesusceptibil de mai multe interpretări (neargumentate, de altfel, de către instanţa de trimitere), fie prin aceea că legiuitorul a optat pentru o altă soluţie legislativă decât cea propusă - în tăcerea legii - pe cale doctrinară şi valorificată jurisprudenţial sub imperiul Codului civil de la 1864, anume cu privire la distribuirea diferenţei din succesiune ce rămâne după deducerea sumei dintre rezervele succesorale ale moştenitorilor rezervatari (rezerva succesorală totală) şi cotitatea disponibilă specială culeasă de soţul supravieţuitor în temeiul legatului universal, atunci când vine în concurs cu un alt/alţi descendent/descendenţi decât cei comuni - art. 1.090 alin. (2) din Codul civil.

Astfel, soluţia Codului civil actual este în sensul că această diferenţă va fi culeasă de către descendenţi, în condiţiile în care, anterior, o parte importantă a doctrinei şi jurisprudenţei dezvoltate în aplicarea Codului civil de la 1864 a promovat soluţia distribuirii acestei diferenţe între moştenitorii legali, după regulile devoluţiunii legale (în sfârşit, şi în prezent există opinii izolate în sensul "supravieţuirii" soluţiei doctrinare şi jurisprudenţiale corespunzătoare vechiului Cod civil, întemeiate pe ideea de încălcare flagrantă a voinţei exheredării indirecte a descendenţilor de către de cuius prin instituirea ca legatar universal a soţului din căsătoria subsecventă - în acest sens, a se vedea Noul Cod civil, Comentariu pe articole, ediţia 2, 2015, Editura C. H. Beck - Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinescu şi I. Macovei - coordonatori, fila 1191).

49. Conform unei jurisprudenţe constante a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanţelor, în urma unei interpretări adecvate, în timp ce opiniile jurisprudenţiale izolate sau cele pur subiective nu pot constitui temei declanşator al mecanismului pronunţării unei hotărâri prealabile.

50. În acest context, din examenul jurisprudenţial efectuat se poate constata că nu numai că problema de drept ce face obiectul prezentei sesizări a mai fost anterior dedusă judecăţii instanţelor naţionale, ci şi împrejurarea că s-a conturat o practică judiciară unitară în legătură cu chestiunea de drept ce se cere a fi lămurită, în lumina normelor din noul Cod civil.

51. Astfel, ca urmare a consultării curţilor de apel din ţară, acestea au înaintat instanţei supreme copii ale următoarelor hotărâri judecătoreşti: Sentinţa nr. 86 din 31 ianuarie 2014 a Judecătoriei Sinaia, rămasă definitivă prin Decizia nr. 324 din 21 mai 2014 a Tribunalului Prahova, Sentinţa nr. 11.721 din 11 octombrie 2016 a Judecătoriei Sectorului 2 Bucureşti, Sentinţa nr. 4.496 din 4 iunie 2018 a Judecătoriei Sectorului 5 Bucureşti, Sentinţa nr. 946 din 18 iunie 2015 a Judecătoriei Făgăraş, definitivă prin Decizia nr. 409 din 4 martie 2016 a Tribunalului Braşov, Sentinţa nr. 429 din 11 iunie 2014 a Judecătoriei Huşi. În plus, instanţa care a formulat sesizarea a anexat, la rândul său, copia Sentinţei nr. 1.405 din 29 septembrie 2014 a Judecătoriei Arad, precum şi copia Sentinţei nr. 916 din 12 februarie 2016 a Judecătoriei Arad.

52. Din conţinutul hotărârilor judecătoreşti sus-menţionate rezultă că, învestite cu o cerere de reducţiune a liberalităţilor excesive în limitele cotităţii disponibile speciale prevăzute de art. 1.090 din Codul civil, în ipoteza exheredării indirecte totale a unicului descendent dintr-o căsătorie anterioară a defunctului, atunci când soţul supravieţuitor, instituit legatar universal, vine în concurs la moştenire cu un singur copil, instanţele au aplicat şi interpretat în mod unitar normele legale incidente.

53. În esenţă, aplicând acelaşi raţionament juridic, au procedat, mai întâi, la determinarea cuantumului cotităţii disponibile ordinare, de 1/2 din moştenire, reţinând că rezerva globală rezultă din adiţionarea rezervei soţului supravieţuitor cu cea a descendentului necomun, dintr-o căsătorie anterioară a defunctului (1/8+3/8). Ulterior, au calculat cotitatea disponibilă specială a soţului supravieţuitor, constatând că, atâta vreme cât descendentul necomun nu poate primi mai puţin decât rezerva sa de 3/8 din moştenire, înseamnă că partea din moştenire reprezentând cotitatea disponibilă specială a soţului supravieţuitor se va raporta la limita maximă, fixă, de 1/4 din moştenire. Cu privire la regimul juridic al diferenţei dintre cele două cotităţi disponibile, faţă de conţinutul explicit al prevederilor alineatului 2 al art. 1.090 din Codul civil, instanţele au apreciat, în mod unanim, că defunctul putea dispune de această diferenţă în favoarea oricui, cu excepţia soţului supravieţuitor, şi că, în măsura în care nu a dispus de această diferenţă de 1/4 din moştenire, ea va reveni descendentului. În final, au constatat că soţului supravieţuitor i se cuvine o cotă de 3/8 din moştenire (1/8 rezerva, la care se adaugă cotitatea disponibilă specială de 1/4), iar copilului o cotă de 5/8 din moştenire (3/8 rezerva plus 1/4 diferenţa dintre cotitatea disponibilă ordinară şi cotitatea disponibilă specială).

54. Faţă de cele mai sus arătate rezultă nu numai faptul că problema de drept, pe măsură ce a primit o dezlegare din partea instanţelor, şi-a pierdut caracterul de noutate, ci, mai ales, împrejurarea că aceasta nu este una reală, dificilă, atâta vreme cât nu a generat interpretări diferite, contradictorii şi, pe cale de consecinţă, nici practică judiciară neunitară.

55. Aşadar, procedând la analiza condiţiei dificultăţii chestiunii de drept cu a cărei rezolvare de principiu Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost sesizată, subsecventă cerinţei noutăţii, se apreciază că aceasta nu este îndeplinită.

56. Totodată, se reţine că jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat că, deşi textul de lege (art. 519 din Codul de procedură civilă) nu conţine o definiţie a acestei noţiuni, totuşi, pentru a fi vorba de o problemă de drept reală, trebuie ca norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă (lacunară) sau neclară. Chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie că nu este corelat cu alte dispoziţii legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare (Decizia nr. 16 din 23 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016).

57. Astfel cum s-a arătat, chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită trebuie să fie una specifică şi să pună în dezbatere, în principiu, o normă de drept punctuală, o anumită dispoziţie legală sau concluzia ce poate rezulta din coroborarea mai multor texte de lege, iar nu un întreg act normativ şi, cu atât mai puţin, norme care nu mai sunt în vigoare.

58. De asemenea, problema de drept, pentru a fi considerată una reală, trebuie să privească posibilitatea interpretării diferite sau contradictorii a unui text de lege, a unei reguli cutumiare neclare, incomplete ori, după caz, incerte sau incidenţa unor principii generale al căror conţinut sau sferă de aplicare sunt discutabile.

59. Or, aşa cum s-a reţinut, instituţia juridică a cotităţii disponibile speciale a soţului supravieţuitor, astfel cum a fost integrată în prevederile noului Cod civil, întinderea rezervei şi, corelativ, a cotităţii disponibile speciale atunci când soţul supravieţuitor, instituit legatar universal, vine în concurs cu un singur descendent (doar al defunctului), nu a suscitat serioase dificultăţi de interpretare, din moment ce s-a cristalizat o practică judiciară unitară în această materie.

60. De altfel, opiniile exprimate în doctrină sunt împărţite numai în ceea ce priveşte utilitatea acestei reglementări, nu şi relativ la criteriile de stabilire a cotităţii disponibile speciale, atunci când defunctul lasă un descendent necomun cu soţul supravieţuitor şi îl gratifică pe soţul supravieţuitor cu un legat universal. Astfel, unii autori apreciază că acest text de lege este "vetust şi nedrept", în contradicţie cu logica, cu art. 14 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului şi cu alte texte ale noului Cod civil - cu referire la art. 964 alin. (2) din Codul civil - a se vedea D. Chirică, cit. supra, pag. 405-407. Alţi autori, dimpotrivă, constată că această regulă este utilă, scopul acesteia fiind ocrotirea descendenţilor lui de cuius împotriva influenţelor şi presiunilor pe care soţul din ultima căsătorie ar putea să le exercite asupra părintelui unui/unor copii care nu sunt şi ai săi (a se vedea, în acest sens, Francisc Deak, Romeo Popescu, cit. supra, pag, 278, C. Macovei/Dobrilă, Noul Cod civil - Comentariu pe articole, pag. 1.119). În schimb, atunci când analizează modul de aplicare a acestei instituţii juridice la ipoteza în discuţie, toţi autorii mai sus citaţi adoptă acelaşi raţionament şi ajung la aceeaşi concluzie, identică cu cea relevată de jurisprudenţă şi prezentată în precedentele considerente.

61. Prin dispoziţiile art. 521 alin. (1) din Codul de procedură civilă se stabilesc, în mod explicit, limitele de competenţă ale completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, circumscrise "numai" la problema "supusă dezlegării". Aşadar, acesta nu poate proceda la lămurirea altei probleme de drept, independent de noutatea sau dificultatea acesteia, dacă respectiva chestiune nu face obiectul sesizării şi, implicit, al cauzei în care se formulează sesizarea.

5) Decizia nr. 6/2019, publicată în M. Of. nr. 243 din 29 martie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploieşti - Secţia I civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:*

"Lămurirea modului de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările şi completările ulterioare, referitoare la noţiunea de «salarii brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă», prin raportare la actele normative ce reglementau modul de întocmire a carnetului de muncă şi care stabileau că în acesta se înscrie retribuţia tarifară de încadrare".

Considerente:

[...] 102. Sesizarea nu întruneşte însă condiţia de admisibilitate referitoare la ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire să depindă soluţionarea pe fond a cauzei în curs de judecată.

103. În acest sens, se reţine că instanţa de trimitere a fost învestită cu soluţionarea unui litigiu în care reclamantul a solicitat obligarea casei teritoriale de pensii la recalcularea pensiei, prin valorificarea salariilor brute ce rezultă din adeverinţa emisă de depozitarul arhivei fostului angajator, în ipoteza în care cererea cu acelaşi obiect a fost respinsă de pârâtă prin decizie, motivat de împrejurarea că adeverinţa nu atestă salariile brute ale reclamantului, în sensul prevederilor art. 165 din Legea nr. 263/2010.

104. Prima instanţă a respins acţiunea, chiar în condiţiile în care a înţeles să dea eficienţă statuărilor obligatorii din deciziile nr. 19 din 17 octombrie 2011 şi nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin care a fost afirmat principiul contributivităţii, reţinând că, deşi deciziile menţionate au fost date în interpretarea unor dispoziţii ale Legii nr. 19/2000 [art. 2 lit. e) şi art. 164] şi ale Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005, soluţiile lor legislative se regăsesc reluate, în acelaşi conţinut, în dispoziţiile Legii nr. 263/2010, astfel că şi dezlegările obligatorii de recurs în interesul legii îşi păstrează actualitatea.

105. De asemenea, respingând acţiunea, a mai reţinut că adeverinţa contestatorului nu conţine suficiente date care să îi permită aplicarea Deciziei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii nr. 19 din 10 decembrie 2012, care impune, printre altele, condiţia - pentru ca sporurile şi alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 să poată fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiei - ca acestea să fi fost incluse în baza de calcul al pensiei conform legislaţiei anterioare. Or, adeverinţa în cauză cuprinde doar cuantumul salariilor tarifare şi brute realizate de contestator în perioadele 22.02.1968 - 25.10.1970 şi 3.03.1972 - 1.04.2001, atestând că angajatorul a calculat, a reţinut şi a virat cotele aferente contribuţiei de asigurări sociale şi contribuţia la pensie suplimentară. Însă adeverinţa nu individualizează distinct sporurile permanente, procentul sau suma acordată, perioada de timp în care partea a primit sporul, temeiul de drept ce a stat la baza acordării şi nici sumele primite cu alt titlu (sporuri nepermanente, prime, compensaţii), aşa cum prevede art. 124 alin. (1) din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare, şi cum ar fi fost necesar pentru a permite instanţei verificările necesare aplicării Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii.

106. Instanţa nu a primit teza contestatorului în sensul că salariile brute indicate în adeverinţă ar fi trebuit valorificate în integralitate, arătând că, tocmai pornind de la considerentele Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012, includerea sau neincluderea veniturilor (încasate cu alt titlu decât salariu tarifar de încadrare) în baza de calcul şi încasarea sau neîncasarea contribuţiei de asigurări sociale pentru veniturile prevăzute de textele de lege ce au generat o practică neunitară constituie o problemă de fapt, specifică fiecărui caz.

107. O atare verificare nu ar putea fi realizată decât în condiţiile indicării naturii sporului/primei/compensaţiei, a procentului sau sumei acordate, a perioadei de timp în care a primit acel spor şi a temeiului de drept ce a stat la baza acordării, pentru că, în principiu, nu pot fi valorificate la stabilirea drepturilor de pensie şi veniturile încasate cu caracter ocazional de către beneficiarul dreptului la pensie.

108. Apelul declarat a criticat, în esenţă, neaplicarea dispoziţiilor art. 165 din Legea nr. 263/2010, conform cărora la determinarea punctajelor lunare se utilizează salariile brute (adică toate veniturile brute din muncă, constând din salariul de bază, precum şi adaosurile salariale), iar nu doar salariul de încadrare (suma înscrisă în contractul individual de muncă, fără sporuri, alte indemnizaţii sau adaosuri), aceasta în condiţiile în care adeverinţa prezentată conţine salariul brut încasat (salariul de bază, precum şi adaosurile salariale), iar în carnetul de muncă este consemnat doar salariul tarifar.

109. În soluţionarea acestei cauze, la solicitarea apelantului- contestator şi în reformularea cererii sale de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile [privitoare la lămurirea modului de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. 165 alin. (1) - (3) din Legea nr. 263/2010, raportat la principiul contributivităţii], instanţa de trimitere a dedus dezlegării chestiunea privind lămurirea modului de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 referitoare la noţiunea de "salarii brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă", prin raportare la actele normative ce reglementau modul de întocmire a carnetului de muncă şi care stabileau că în acesta se înscrie retribuţia tarifară de încadrare.

110. Argumentându-şi sesizarea, instanţa de trimitere a arătat, în esenţă, că, potrivit dispoziţiilor din Decretul nr. 92/1976 privind carnetul de muncă (în vigoare până în anul 2011), în cuprinsul acestuia se înscrie retribuţia tarifară, echivalentă salariului de încadrare sau de bază, şi că nu există dispoziţii care să impună o asimilare a salariului brut cu cel tarifar.

111. În opinia sa, alăturarea în art. 165 din Legea nr. 263/2010 a sintagmei "salariu brut sau net, după caz" cu sintagma "în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă" este de natură a crea confuzii câtă vreme înscrierile în carnetele de muncă, potrivit legislaţiei anterioare, priveau retribuţia tarifară de încadrare.

112. Instanţa de trimitere admite că nu există nicio dificultate în stabilirea diferenţelor între salariul tarifar (de bază, de încadrare), salariul brut şi salariul net, nici la nivel legislativ şi nici la nivel de jurisprudenţă.

113. Potrivit celor anterior prezentate, chestiunea dedusă lămuririi de instanţa de trimitere ţine de problema recunoaşterii dreptului la recalcularea pensiei în condiţiile art. 165 din Legea nr. 263/2010, cu referire la sporuri şi venituri suplimentare punctajelor anuale luate în calcul la stabilirea dreptului la pensie, pe baza adeverinţelor emise de foştii angajatori sau de deţinătorii arhivelor acestora, în raport cu modul de valorificare a acestor probatorii.

114. Se reţine şi faptul că, în justificarea sesizării, instanţa de trimitere s-a prevalat de existenţa unei jurisprudenţe neunitare la nivelul mai multor instanţe din ţară, plasate în aceeaşi cazuistică a modalităţii diferite în care instanţele au acceptat să valorifice, în procedura de

recalculare a pensiilor, adeverinţele emise de angajatori care atestă salariile brute obţinute de foştii angajaţi.

115. Se constată însă că dezlegarea problemei de drept sesizate de instanţa de trimitere ca fiind prezentă la nivelul conţinutului normei reprezentate de art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 - în ceea ce priveşte trimiterea la "salariile brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă" -, unită cu conţinutul art. 11 alin. 2 din Decretul nr. 92/1976, care menţionează înscrierea în carnetul de muncă a retribuţiei tarifare de încadrare, precum şi a altor drepturi ce se includ în aceasta, nu este aptă să conducă în sine la dezlegarea pe fond a litigiului cu soluţionarea căruia a fost învestită curtea de apel.

116. În primul rând, afirmaţia în sensul că în carnetul de muncă se regăseşte înscris salariul tarifar nu corespunde realităţii, în practică regăsindu-se cel mai adesea înscrise, alături de acesta, şi sporurile acordate angajatului, aspect ce a fost sesizat, pe cale de apărare, de către intimata casa teritorială de pensii şi în litigiul dedus judecăţii în prezenta cauză.

117. Situaţia este admisă de însuşi textul de lege - art. 165 alin. (2) din Legea nr. 263/2010 - care prevede că, la determinarea punctajelor lunare, pe lângă salariile prevăzute la alin. (1) se au în vedere şi sporurile cu caracter permanent care, după data de 1 aprilie 1992, au făcut parte din baza de calcul al pensiilor conform legislaţiei anterioare şi care sunt înscrise în carnetul de muncă sau sunt dovedite cu adeverinţe eliberate de unităţi, conform legislaţiei în vigoare.

118. Tot astfel, prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – Completul competent să judece recursul în interesul legii s-a statuat că: "În interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 2 lit. e) şi art. 164 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale şi pct. V din anexa la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, sporurile şi alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 vor fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public dacă au fost incluse în baza de calcul conform legislaţiei anterioare, sunt înregistrate în carnetul de muncă (s.n.) sau în adeverinţe eliberate de unităţi, conform legislaţiei în vigoare, şi pentru acestea s-a plătit contribuţia de asigurări sociale".

119. Prin urmare, de vreme ce realitatea a demonstrat că în carnetul de muncă al salariatului au fost înscrise, alături de salariul tarifar, şi sporurile cuvenite acestuia pentru munca prestată, împrejurare acceptată deopotrivă de legiuitor, este lipsit de interes ori de sens a statua potrivit celor solicitate de instanţa de trimitere, anume că, în acord cu legislaţia care stabilea regimul de ţinere şi întocmire a carnetelor de muncă, în cuprinsul acestuia era înscris/se înscria salariul tarifar al angajatului.

120. O atare dezlegare nu aduce niciun plus raţionamentului necesar soluţionării cauzei cu judecata căreia instanţa de trimitere a fost învestită, de vreme ce aplicarea dispoziţiilor art. 165 din Legea nr. 263/2010 în cererile de recalculare a pensiilor din sistemul public nu poate avea loc prin reţinerea izolată a alin. (1) al acestuia, fără corelarea necesară cu alin. (2) al aceluiaşi articol, dată de sintagma "pe lângă salariile prevăzute la alin. (1) ", astfel cum, de altfel, rezultă din considerentele Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii şi cum s-a stabilit implicit, dar cu titlu obligatoriu, prin dispozitivul aceleiaşi decizii, atunci când s-a condiţionat luarea în calcul la stabilirea şi recalcularea pensiei a sporurilor şi veniturilor suplimentare nu doar de plata contribuţiei de asigurări sociale pentru acestea, ci şi de includerea lor în baza de calcul al pensiei, conform legislaţiei anterioare.

121. Inaptitudinea problemei de drept sesizate în dezlegarea raportului juridic litigios dedus judecăţii este demonstrată şi de argumentarea instanţei de trimitere asupra fondului chestiunii de drept, întrucât pentru a ajunge la concluzia valorificării adeverinţelor în care se menţionează salariile brute obţinute de angajat până la data de 1 iulie 1977 şi după 1 ianuarie 1991, chiar dacă acestea nu sunt defalcate (în sensul indicării în mod separat a salariului tarifar de încadrare, a denumirii sporurilor cu caracter permanent, a procentului sau sumei acordate, a perioadei şi temeiului în baza cărora partea a primit sporul), curtea de apel aplică multe alte raţionamente care ies din aria chestiunii de drept sesizate, cum ar fi:

- inaplicabilitatea, în privinţa adeverinţelor ce atestă salariul brut al angajatului, a dispoziţiilor art. 124 alin. (1) şi ale art. 127 din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare, relativ la elementele obligatorii ale unor atari documente;

- concluzia - pe care o deduce în baza analizării dispoziţiilor Legii nr. 3/1977, ale Decretului nr. 389/1972, ale Legii nr. 49/1992 şi ale art. 96 din Legea nr. 263/2010 - în sensul că, deşi baza de calcul la stabilirea pensiei se raporta la salariul tarifar de încadrare, salariul de bază sau retribuţia tarifară de încadrare, venitul asigurat era dat de câştigul brut realizat de salariat.

122. De altfel, în baza acestui din urmă raţionament deduce instanţa de trimitere, în dezacord cu dezlegările din Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii nr. 19 din 10 decembrie 2012, că, în respectarea principiului contributivităţii, salariul brut menţionat de art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 se referă la echivalentul câştigului brut care cuprinde salariul de încadrare, sporurile şi alte drepturi încasate de salariat potrivit legii, şi nu la salariul tarifar de încadrare care era menţionat în carnetul de muncă, astfel încât procedura de recalculare a pensiilor poate avea loc prin simpla dovedire a salariilor brute, care includ orice fel de sporuri sau adaosuri salariale pentru care angajatorul declară, pe propria răspundere, că s-au plătit contribuţii de asigurări sociale.

123. Separat de acest aspect, jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a stabilit că, pentru a se recurge la procedura instituită prin dispoziţiile art. 519 şi 520 din Codul de procedură civilă, este necesară o anume dificultate a chestiunii de drept supuse interpretării, condiţie de admisibilitate care, deşi nu rezultă expres din textul reglementării, decurge neîndoielnic din raţiunea instituţiei cu rol unificator de jurisprudenţă. Astfel, s-a vorbit, în legătură cu chestiunea de drept dedusă interpretării prin mecanismul procedural prevăzut de art. 519 şi 520 din Codul de procedură civilă, de necesitatea ca norma disputată să fie îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară. În consecinţă, chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una serioasă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie pentru că nu este corelat cu alte dispoziţii legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare[40].

124. Pentru a fi considerată reală, problema de drept trebuie să privească posibilitatea interpretării diferite sau contradictorii a unui text de lege, a unei reguli cutumiare neclare, incomplete ori, după caz, incerte sau incidenţa unor principii generale al căror conţinut sau sferă de aplicare sunt discutabile. În acest sens, instanţa care iniţiază sesizarea este obligată să releve norma a cărei interpretare se solicită, caracterul complex sau, după caz, precar al reglementării, de natură a conduce, în final, la o jurisprudenţă neunitară.

[40] Decizia nr. 16 din 23 mai 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016.

125. Aceste condiţii nu se verifică în privinţa chestiunii de drept sesizate, care nu apare ca fiind una esenţială, deoarece instanţa de trimitere nu justifică în vreun fel nici dificultăţile întâmpinate în interpretarea normei art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 şi nici pe cele determinate de corelarea acesteia cu dispoziţiile legale din alte acte normative (spre exemplu, cele care reglementează ţinerea şi întocmirea carnetelor de muncă).

126. Instanţa de trimitere nu expune care ar fi variantele de interpretare posibile în legătură cu înţelesul art. 165 alin. (1) ori al sintagmei "salarii brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă", în contextul reglementării de ansamblu a art. 165 (în întregul său) şi, mai ales, cum s-a reflectat această posibilitate de interpretare în soluţiile instanţelor, prezentate ca exemple de practică neunitară.

127. Dimpotrivă, examinarea chestiunii de drept sesizate, astfel cum a fost expusă de instanţa de trimitere, relevă că posibila "problemă de drept" îşi are sursa într-o variantă de interpretare izolată a dispoziţiilor art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 şi, deci, contrară interpretării şi înţelesului exact al normei, dat de corelarea sa necesară cu alin. (2) al aceluiaşi articol, astfel cum a fost determinat deja prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, dovada evidentă în acest sens fiind dată de faptul că, prezentând cealaltă opinie (sub forma unui contraargument), instanţa de trimitere se referă chiar la înţelesul şi sensul sintagmelor, pretins a fi neclare din alin. (1) al art. 165, ce rezultă din corelarea lor cu alin. (2) al aceluiaşi articol, potrivit interpretării şi dezlegării realizate prin menţionata decizie pronunţată în recurs în interesul legii.

128. În plus, se observă că divergenţa în jurisprudenţa instanţelor invocată de instanţa de sesizare nu se situează nicidecum la nivelul definirii noţiunilor de salarii brute sau nete, salarii tarifare ori al determinării tipului de salariu avut în vedere de norma art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, ci în modul în care fiecare dintre acestea a valorificat, de la caz la caz, adeverinţele emise de angajator/deţinătorul arhivei acestuia în procedura de recalculare a pensiei, în funcţie de cât de detaliate au fost prezentate informaţiile cu privire la salariile, sporurile şi alte adaosuri salariale realizate de fostul angajat şi de contribuţiile de asigurări sociale suportate de angajator şi/sau de fostul angajat. Modul de valorificare a acestor instrumente probatorii a fost influenţat de înţelesul mai larg ori mai restrictiv pe care îl dau instanţele principiului contributivităţii avut în vedere şi la pronunţarea Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, existând instanţe care, în procedura recalculării pensiei, valorifică adeverinţe care atestă salariile brute ale fostului angajat şi faptul că s-au plătit contribuţii de asigurări sociale (aplică Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 sus-menţionată, în înţelesul dat de penultimul considerent al motivării acesteia), dar şi instanţe care, în temeiul dispoziţiilor art. 124 alin. (1) şi art. 127 din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare, impun condiţii de formă adeverinţelor şi pretind un conţinut detaliat al acestora pentru a putea face aplicarea Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 - Completul competent să judece recursul în interesul legii (în înţelesul dat de considerente, dar şi de dispozitiv), admiţând că nu orice fel de sporuri pentru care s-au plătit contribuţii de asigurări sociale justifică recalcularea pensiei, ci doar acelea care, în plus, au fost incluse în baza de calcul al pensiei, conform legislaţiei anterioare.

129. Niciuna din soluţiile evocate de instanţa de trimitere nu denotă o dificultate în înţelegerea şi aplicarea normei art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, de felul sau natura celei ridicate de instanţa de sesizare, aşa încât se poate reţine că întrebarea instanţei relevă o părere

izolată, nesusţinută de o jurisprudenţă care, prin caracterul său controversat în rezolvarea chiar a chestiunii de drept sesizate, să necesite şi să justifice intervenţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pe calea mecanismului instituit prin art. 519 şi 520 din Codul de procedură civilă, în vederea preîntâmpinării generalizării practicii neunitare.

130. Chestiunea de drept sesizată nu respectă nici cerinţa noutăţii.

131. Privită în substanţă, potrivit observaţiilor de la punctul anterior, chestiunea de drept ridicată de instanţa de trimitere priveşte problematica luării în calcul, la recalcularea pensiilor din sistemul public, a sporurilor şi altor venituri suplimentare dovedite în baza unor adeverinţe eliberate de unitatea angajatoare/depozitarul arhivei acesteia.

132. Or, asupra acestei problematici Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a pronunţat trei decizii în recurs în interesul legii: Decizia nr. 5 din 20 septembrie 2010 - cu aplicaţie punctuală în privinţa posibilităţii luării în calcul la stabilirea şi recalcularea pensiilor a sumelor plătite pentru munca prestată de foştii salariaţi în regim de lucru prelungit, în condiţiile art. 1 şi 2 din Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 1.546/1952, Decizia nr. 19 din 17 octombrie 2011 - cu referire la posibilitatea luării în calcul la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public a formelor de retribuire obţinute în acord global şi Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 - de aplicaţie generală, cu privire la posibilitatea/condiţiile luării în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public a sporurilor şi altor venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001.

133. Toate aceste decizii au fost pronunţate, în principal, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 2 lit. e) şi art. 164 alin. (1) - (3) din Legea nr. 19/2000, soluţii legislative care au fost reluate în acelaşi conţinut şi în dispoziţiile art. 2 lit. e) şi art. 165 din Legea nr. 263/2010.

134. "Împrejurarea că aceleaşi dispoziţii legale sunt cuprinse într-o altă reglementare nu le conferă caracter de noutate", iar " (...) raţiunile care au stat la baza interpretării dispoziţiilor art. 164 alin. (1) - (3) din Legea nr. 19/2000, prin deciziile instanţei supreme evocate chiar de instanţa de trimitere, se transpun egal în interpretarea dispoziţiilor art. 165 alin. (1) - (3) din Legea nr. 263/2010, care fac obiectul prezentei sesizări". Aceste aspecte au fost reţinute prin Decizia nr. 84 din 20 noiembrie 2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (paragrafele 72 şi 82), prin care s-a respins, ca inadmisibilă, o altă sesizare ce a vizat modul de interpretare şi aplicare a prevederilor art. 165 din Legea nr. 263/2010 raportat la principiul contributivităţii reţinut în considerentele Deciziei nr. 5 din 20 septembrie 2010 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite şi ale deciziilor nr. 19 din 17 octombrie 2011 şi nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, dar şi prin Decizia nr. 33 din 14 mai 2018 a aceluiaşi complet al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 562 din 4 iulie 2018 (paragrafele 52 şi 53), prin care, de asemenea, s-a respins ca inadmisibilă o sesizare vizând, în esenţă, problema actualităţii şi aplicabilităţii în continuare, sub imperiul Legii nr. 263/2010, a Deciziei nr. 19 din 17 octombrie 2011 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii.

135. Astfel, prin cele trei decizii pronunţate în recurs în interesul legii şi, în special, prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 de aplicaţie generală, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii a stabilit, în acord şi cu statuările Curţii Constituţionale, asupra sensului şi condiţiilor în care, cu respectarea principiului contributivităţii, sporurile şi alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 pot fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public.

136. Pretextând necesitatea clarificării noţiunii de "salariu brut sau net, după caz", menţionate de art. 165 din Legea nr. 263/2010, în corelare cu legislaţia care reglementa modul de întocmire a carnetului de muncă şi care stabilea că în acesta se înscrie retribuţia tarifară de încadrare, instanţa de trimitere realizează o amplă demonstraţie - care include şi înlăturarea de la aplicare a dispoziţiilor art. 124 alin. (1) ori ale art. 127 din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare, în privinţa adeverinţelor ce conţin salariile brute ale foştilor angajaţi ori analiza comparativă a normelor legale pe baza cărora se determină baza de calcul la stabilirea pensiei şi baza de calcul al contribuţiei de asigurări sociale - la finalul căreia concluzionează că "în deplină concordanţă cu deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 19 din 17 octombrie 2011 şi nr. 19 din 10 decembrie 2012 care confirmă necesitatea respectării principiului contributivităţii, (...) salariul brut menţionat de art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 se referă, aşa cum este menţionat chiar în text, la echivalentul câştigului brut care cuprinde salariul de încadrare, sporurile şi alte drepturi încasate de salariat potrivit legii şi nu la salariul tarifar de încadrare care era menţionat în carnetul de muncă".

137. Prin aceasta, instanţa de trimitere urmăreşte ca rezultat valorificarea adeverinţelor în care se menţionează salariile brute obţinute de reclamant până la 1 iulie 1977 şi după 1 ianuarie 1991, chiar dacă acestea nu sunt defalcate (prin indicarea separată a salariului tarifar de încadrare, a denumirii sporurilor cu caracter permanent, a procentului sau sumei acordate, a perioadei în care sporul a fost primit şi a temeiului în baza căruia s-a acordat) în privinţa oricărui tip de spor sau venit suplimentar.

138. Or, în afirmarea concordanţei cu Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, se ajunge la o soluţie contrară dezlegării din decizia pronunţată în recurs în interesul legii, care stabileşte, printre condiţiile necesare ca sporurile şi alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 să poată fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public, pe aceea referitoare la includerea acestora în baza de calcul, conform legislaţiei anterioare, limitând o astfel de posibilitate pentru orice sporuri sau venituri suplimentare.

139. Tocmai întrucât, în substanţa sa, problema de drept sesizată este identică cu aceea ce a făcut obiectul dezlegării din Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, se ajunge ca rezolvarea propusă de instanţa de trimitere să tranşeze aceeaşi chestiune a sporurilor şi veniturilor suplimentare ce pot fi avute în vedere la stabilirea/recalcularea pensiilor din sistemul public, dar într-o soluţie contrară aceleia a deciziei pronunţate în recurs în interesul legii, cu toate că aceasta e propusă "în deplină concordanţă cu deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 19 din 17 octombrie 2011 şi nr. 19 din 10 decembrie 2012".

140. Doar în aparenţă plasată pe tărâmul necesităţii lămuririi "modului de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 referitoare la noţiunea de salarii brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă", se constată că problema de drept sesizată este, în realitate, aceeaşi cu cea dezlegată prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012, de sub autoritatea soluţiei căreia se încearcă, pe această cale, să se iasă, prin propunerea remodelării interpretării şi aplicării principiului contributivităţii.

141. Sub un al doilea aspect, chestiunea sesizată nu respectă condiţia noutăţii, întrucât aceasta se referă la necesitatea lămuririi unei norme care a intrat în vigoare în anul 2010, respectiv art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, şi în a cărei interpretare şi aplicare s-a conturat în timp o jurisprudenţă consolidată a instanţelor.

142. Necesitatea lămuririi noţiunii de "salarii brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă" [noţiune regăsită în alin. (1) al art. 165 din Legea nr. 263/2010] a fost justificată prin aceea că "la data la care au intrat în vigoare dispoziţiile Legii nr. 263/2010, Legea nr. 53/2003 - Codul muncii prevedea la art. 160 că salariul cuprinde salariul de bază, indemnizaţiile, sporurile, precum şi alte adaosuri".

143. Totuşi, precum s-a arătat, conţinutul art. 165 al Legii nr. 263/2010 este identic cu cel al art. 164 din Legea nr. 19/2000, act normativ la a cărui intrare în vigoare erau aplicabile - după cum arată chiar instanţa de trimitere - prevederile Legii salarizării nr. 14/1991, cu modificările şi completările ulterioare (în vigoare de la 11 martie 1991 până la 28 februarie 2003), care la art. 1 alin. (2) prevedea, în mod similar Codului muncii de mai târziu, că "salariul cuprinde salariul de bază, adaosurile şi sporurile la acesta".

144. Or, şi în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 164 al Legii nr. 19/2000, cu referire la sporurile şi veniturile suplimentare utilizate la determinarea punctajelor anuale pentru perioadele anterioare intrării în vigoare a legii, în procedura de stabilire şi recalculare a dreptului la pensie s-a conturat o jurisprudenţă consistentă a instanţelor, care a devenit şi divergentă şi care a fost unificată prin Decizia nr. 5 din 20 septembrie 2010 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite şi prin deciziile nr. 19 din 17 octombrie 2011 şi nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii.

145. Nu este nimic schimbat sub aspectul definirii noţiunii de salariu în cadrul legal existent la data apariţiei Legii nr. 263/2010 în raport cu cadrul legal existent la data apariţiei Legii nr. 19/2000, care să justifice necesitatea aducerii la acest moment a unor clarificări în conţinutul alin. (1) al art. 165 din Legea nr. 263/2010, încât să impună schimbarea soluţiei din Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii.

146. Sub un al treilea aspect, trebuie subliniat că întreaga jurisprudenţă la care s-a raportat sesizarea şi care a fost comunicată de curţile de apel din ţară la solicitarea completului învestit cu dezlegarea chestiunii de drept a relevat, cel mult, o divergenţă a instanţelor în aplicarea Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, cu referire la valorificarea adeverinţelor eliberate de fostele unităţi angajatoare ori de deţinătorii de arhive, în procedura de stabilire şi recalculare a pensiilor din sistemul public.

147. Astfel, pentru unele instanţe, este suficient ca adeverinţele în cauză să ateste salariile brute ale fostului angajat, pentru ca ele să poată fi luate în calcul, potrivit art. 165 din Legea nr. 263/2010, şi valorificate în procedura recalculării pensiei din sistemul public. În această opinie, adeverinţele doveditoare nu sunt supuse rigorilor de conţinut impuse prin dispoziţiile art. 124 alin. (1) sau ale art. 127 din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare, iar respectarea principiului contributivităţii reclamă luarea în calcul a acestora cât timp atestă salariile brute încasate de reclamant anterior datei de 1 iulie 1977 şi după 1 ianuarie 1991 [potrivit art. 165 alin. (1) lit. a) şi c) din Legea nr. 263/2010] şi faptul că angajatorul a calculat şi a virat lunar contribuţia de asigurări sociale.

148. Dimpotrivă, pentru alte instanţe, pentru valorificarea adeverinţelor în aceeaşi procedură a recalculării pensiilor, în aplicarea dispoziţiilor art. 165 din Legea nr. 263/2010 şi a Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, acestea trebuie să respecte anumite condiţii de

formă [art. 124 alin. (1) sau art. 127 din Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare], care să includă denumirea sporurilor, procentul sau suma acordată, perioada în care s-a plătit sporul şi temeiul în baza căruia s-a acordat. Aceste instanţe au considerat că doar astfel se poate da eficienţă principiului contributivităţii care trebuie analizat în concret, în raport cu natura fiecărui venit şi cu dispoziţiile legale incidente privind categoriile de venituri supuse plăţii contribuţiei de asigurări sociale, şi doar astfel se poate asigura, în fiecare caz în parte, verificarea îndeplinirii condiţiilor indicate prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 - Completul competent să judece recursul în interesul legii [care prevede posibilitatea luării în calcul a sporurilor şi a altor venituri suplimentare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public, în respectarea dispoziţiilor art. 2 lit. e) şi art. 164 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 19/2000 cu trimitere la pct. V din anexa la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005, dacă au fost incluse în baza de calcul conform legislaţiei anterioare, sunt înregistrate în carnetul de muncă sau în adeverinţele eliberate de unităţi, conform legislaţiei în vigoare, şi pentru acestea s-a plătit contribuţia de asigurări sociale].

149. Această observaţie întăreşte menţiunea anterioară în sensul existenţei unei identităţi a chestiunii de drept sesizate cu cea care a fost tranşată prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, în măsura în care sesizarea este privită în substanţa sa, dincolo de forma în care aceasta a fost adresată Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

150. Totodată, ea demonstrează şi neîndeplinirea condiţiei de admisibilitate care impune ca Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să nu fi statuat asupra chestiunii de drept sesizate. Concluzii generale:

151. Deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pronunţate în procedura recursului în interesul legii sunt obligatorii pentru instanţe, conform art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă, respectiv art. 3307 alin. 4 din Codul de procedură civilă de la 1865.

152. Potrivit dispoziţiilor art. 518 din Codul de procedură civilă, decizia pronunţată în recurs în interesul legii îşi încetează aplicabilitatea la data modificării, abrogării sau constatării neconstituţionalităţii dispoziţiei legale care a făcut obiectul interpretării.

153. Raportat la conţinutul acestei norme, se apreciază că nu este posibilă modificarea, sub orice aspect, a unei soluţii date în recurs în interesul legii pe calea mecanismului reglementat în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

154. De asemenea, trebuie amintit că, răspunzând criticii potrivit căreia textul de lege este neconstituţional deoarece limitează veniturile ce se au în vedere la stabilirea punctajului de pensie, Curtea Constituţională a reţinut că "art. 164 alin. (3) din Legea nr. 19/2000 prevede luarea în calcul la determinarea punctajelor anuale, pe lângă salariu, şi a sporurilor cu caracter permanent, (...), aşa cum acestea sunt înregistrate în carnetul de muncă sau sunt dovedite cu adeverinţe eliberate de unităţi".[41]

155. Totodată, faţă de susţinerea că dispoziţia criticată este discriminatorie întrucât, pentru stagiile efectuate înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 19/2000, nu pot fi utilizate la calculul punctajelor acele venituri care nu au caracter permanent, deşi asiguraţii au contribuit în acelaşi mod, indiferent de perioada în care au realizat aceste stagii, instanţa de contencios constituţional

[41] Decizia Curţii Constituţionale nr. 43 din 11 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 88 din 5 februarie 2007; Decizia Curţii Constituţionale nr. 336 din 10 martie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 439 din 23 iunie 2011.

a reţinut că legiuitorul are competenţa exclusivă şi opţiunea liberă pentru stabilirea veniturilor în raport cu care se datorează contribuţia la fondul asigurărilor sociale şi în raport cu care se calculează cuantumul pensiilor şi al altor ajutoare sociale[42].

156. Pe de altă parte, instanţa supremă a statuat, într-un context similar celui al sesizării de faţă, că problema de drept care face obiectul sesizării nu are caracter de noutate atât timp cât, printr-o decizie pronunţată în aceeaşi procedură a hotărârii prealabile, a fost explicat sensul interpretării unei dispoziţii legale anterioare, ale cărei principii transcend actelor normative a căror interpretare s-a solicitat[43.]

6) Decizia nr. 9/2019, publicată în M. Of. nr. 539 din 1 iulie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a VI-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Dacă sunt incidente dispoziţiile art. 416 alin. (1) din Codul de procedură civilă privind perimarea, în cazul suspendării de drept a judecării cererii, conform art. 64 alin. (4) din acelaşi cod, şi dacă reluarea judecării procesului se face prin cerere de redeschidere, formulată de una dintre părţile din proces, sau operează din oficiu, după pronunţarea hotărârii de către instanţa de apel."

Considerente:

[...] 51. În cazul de faţă, titularul sesizării solicită interpretarea unor dispoziţii legale care nu comportă o reală şi serioasă dificultate, de natură a fi supuse dezlegării în cadrul procedurii hotărârii prealabile.

52. În acelaşi sens, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, într-o sesizare anterioară ce viza o problemă similară, respectiv cea a reluării din oficiu a judecăţii cauzei suspendate în condiţiile art. 520 alin. (4) din Codul de procedură civilă, a reţinut că "Ceea ce se impune este doar realizarea unui simplu raţionament judiciar, prin citirea textului a cărui interpretare formează obiectul sesizării în corelare cu art. 415 din Codul de procedură civilă, şi cu înţelegerea faptului că procedura hotărârii prealabile a fost creată pentru a facilita judecătorului, iar nu părţilor, interpretarea unui text de lege. Procedându-se astfel, nu s-ar mai putea identifica nicio sursă de ambiguitate în cuprinsul textului legal şi nicio dificultate a stabilirii raţiunii textelor legale a căror lămurire se solicită." (Decizia nr. 52 din 3 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 764 din 26 septembrie 2017)

53. Raţionamentul expus este pe deplin aplicabil şi în cazul prezentei sesizări, cu atât mai mult cu cât, în situaţia declarării căii de atac împotriva încheierii de respingere ca inadmisibilă a cererii de intervenţie, textul legal [art. 64 alin. (4) din Codul de procedură civilă] prevede că suspendarea judecării cauzei este obligatorie (de drept) şi durează până la soluţionarea căii de atac.

---

[42] Decizia Curţii Constituţionale nr. 356 din 23 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.015 din 3 noiembrie 2004; Decizia nr. 409 din 3 mai 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 498 din 19 iulie 2012.

[43] Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 11 din 20 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 204 din 24 martie 2017, şi Decizia nr. 84 din 20 noiembrie 2017 a aceluiaşi complet, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 108 din 5 februarie 2018.

54. Interpretarea dispoziţiilor legale referitoare la repunerea pe rol a cauzei trebuie făcută prin raportare la dispoziţiile legale privind suspendarea judecării cauzelor, care, în cazul supus discuţiei, este o suspendare de drept, între cele două instituţii juridice existând un raport de simetrie în ce priveşte regimul juridic aplicabil, aşa încât şi repunerea pe rol trebuie supusă unui regim juridic asemănător.

55. Se constată, de asemenea, că titularul sesizării, prin mecanismul procedural instituit prin art. 519 din Codul de procedură civilă, solicită chiar soluţionarea căii de atac cu care a fost învestit, în condiţiile în care criticile din memoriul de recurs formulat în cauza în care s-a dispus sesizarea vizează aspectul inaplicabilităţii instituţiei perimării, raportat la faptul că repunerea cauzei pe rol trebuia efectuată din oficiu.

56. Or, este atributul exclusiv al instanţei solicitante să soluţioneze cauza cu judecata căreia a fost învestită, aplicând în acest scop mecanismele de interpretare a actelor normative incidente cauzei.

7) Decizia nr. 11/2019, publicată în M. Of. nr. 417 din 28 mai 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile formulate de Curtea de Apel Oradea - Secţia I civilă cu privire la următoarea problemă de drept: "dezlegarea modului de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. 3^1 alin. (1), (1^1) şi (1^3) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, cu modificările şi completările ulterioare, în raport cu prevederile anexei nr. IV capitolul I lit. b) nr. crt. 1 din Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare, stabilindu-se, în concret, dacă, din punct de vedere al salarizării, funcţia de actor este similară cu celelalte funcţii menţionate în anexa nr. IV capitolul I lit. b) nr. crt. 1 din Legea-cadru nr. 284/2010 şi dacă (funcţiile) acestea se includ în sintagma «fiecare funcţie» prevăzută la art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 sau, dimpotrivă, funcţia de actor, din punct de vedere al salarizării, nu poate fi similară cu celelalte funcţii prevăzute în aceeaşi anexă nr. IV capitolul I lit. b) nr. crt. 1 din Legea-cadru nr. 284/2010, întrucât nu este vorba despre «aceleaşi funcţii şi atribuţii» [în sensul art. 3^1 alin. (1^3) teza a doua din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015], în cauză instituţiile fiind diferite, chiar dacă (instituţiile respective) se află în subordinea aceluiaşi ordonator principal de credite."*

Considerente:

[...] 39. Din modalitatea de formulare a sesizării prin care se solicită "a se stabili, în concret", dacă, din punct de vedere al salarizării, "funcţia de actor este similară cu celelalte funcţii menţionate în anexa nr. IV capitolul I lit. b) nr. crt. 1 din Legea- cadru nr. 284/2010 şi dacă (funcţiile) acestea se includ în sintagma «fiecare funcţie» prevăzută la art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 sau, dimpotrivă, funcţia de actor, din punct de vedere al salarizării, nu poate fi similară cu celelalte funcţii prevăzute în aceeaşi anexă nr. IV capitolul I lit. b) nr. crt. 1 din Legea-cadru nr. 284/2010, întrucât nu este vorba despre «aceleaşi funcţii şi atribuţii» [în sensul art. 3^1 alin. (1^3) teza a doua din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015], în cauză instituţiile fiind diferite, chiar dacă (instituţiile respective) se află în subordinea aceluiaşi ordonator principal de credite", rezultă că, în cauza de faţă, este vorba despre relaţionarea unor prevederi legale şi realizarea unui raţionament judiciar, prin aplicarea

dispoziţiilor legale în raport cu o anumită situaţie de fapt, neputând fi identificate texte de lege lacunare ori controversate, care să necesite interpretarea printr-o hotărâre prealabilă.

40. Or, aplicarea unor dispoziţii legale în raport cu o anumită stare de fapt revine în exclusivitate instanţei de judecată învestite cu soluţionarea litigiului.

41. Procedura hotărârii prealabile are menirea de a elimina riscul apariţiei unei practici neunitare, printr-o rezolvare de principiu a unei probleme de drept esenţiale şi controversate, cu caracter de noutate.

42. Din această perspectivă, în analiza condiţiilor de admisibilitate a sesizării, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a reţinut în mod constant că art. 519 din Codul de procedură civilă nu defineşte noţiunea de "noutate" şi nici nu oferă criterii pentru conturarea acesteia, aşa încât rămâne atributul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, sesizată cu pronunţarea unei hotărâri prealabile, să decidă dacă chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită este nouă.

43. Pentru a conchide asupra noutăţii chestiunii de drept, este necesar a se observa scopul legiferării acestei instituţii procesuale a hotărârii prealabile, ca mecanism de unificare a practicii, anume acela de a preîntâmpina apariţia unei practici neunitare (control a priori), spre deosebire de mecanismul recursului în interesul legii, care are menirea de a înlătura o practică neunitară deja intervenită în practica instanţelor judecătoreşti (control a posteriori).

44. Un act normativ recent adoptat sau recent intrat în vigoare are mai degrabă un potenţial de a conţine probleme noi de drept care ar fi susceptibile de a genera practică neunitară decât un act normativ intrat în vigoare de mai mult timp. Cu toate acestea, nu se poate nega de plano, doar pe baza criteriului vechimii, că un act normativ mai vechi nu poate genera chestiuni noi de drept, întrucât este posibil ca o instanţă să fie chemată să se pronunţe pentru prima dată asupra respectivei probleme de drept, după cum sunt posibile modificări sau completări ulterioare mai recente ale actului normativ, care să ridice probleme de interpretare. Ca atare, caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanţelor în urma unei interpretări mai adecvate, în timp ce opiniile jurisprudenţiale izolate sau cele pur subiective nu pot constitui temei declanşator al mecanismului pronunţării unei hotărâri prealabile.

45. În Decizia nr. 52 din 3 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 764 din 26 septembrie 2017, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept menţiona că, în raportul întocmit pentru darea unui aviz solicitat Curţii de Casaţie franceze, în cadrul procedurii instituite prin art. 1.031-1 din Codul de procedură civilă francez, procedură preluată şi în Codul de procedură civilă român, în art. 519 - 521 (raport publicat în Buletinul informativ al Curţii de Casaţie franceze nr. 777 din 1 martie 2013), s-a arătat, cu privire la faptul că problema de drept trebuie să prezinte o dificultate serioasă, că "o problemă poate să fie nouă şi totuşi să nu reclame intervenţia curţii supreme, care nu trebuie să fie considerată un serviciu public de consultanţă juridică", precum şi că "dificultatea «serioasă» a problemei de drept... nu-l scuteşte pe judecătorul fondului de obligaţia sa de a judeca". (paragraful 26)

"Prin urmare, rămâne atributul exclusiv al instanţei solicitante să soluţioneze cauza cu judecata căreia a fost învestită, aplicând în acest scop mecanismele de interpretare a actelor normative". (paragraful 27)

46. Orientarea instanţelor spre o anumită interpretare a normelor analizate face ca, pe de o parte, chestiunea de drept supusă dezbaterii să îşi piardă caracterul de noutate, iar, pe de altă parte, ca problema de drept să nu mai prezinte o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme prin pronunţarea unei hotărâri prealabile.

47. În cazul analizat, examinarea datelor comunicate de către curţile de apel (evidenţiate la pct. VII din prezenta decizie - hotărâri judecătoreşti şi opinii ale instanţelor naţionale), arată că există deja practică judiciară în materie şi că instanţele naţionale au în vedere acelaşi tip de soluţii.

48. În plus, relaţionarea textelor de lege în discuţie a fost expusă şi în cuprinsul actului de sesizare, ceea ce conduce la concluzia că nu este vorba despre identificarea unei chestiuni de drept controversate, susceptibile de a genera interpretări diferite, în egală măsură de pertinente, care să necesite pronunţarea unei hotărâri prealabile. Acest mecanism nu trebuie transformat într-o procedură dilatorie, de natură a întârzia inutil cursul procesului.

49. Din perspectiva celor expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept reţine că, aşa cum rezultă din opiniile exprimate de instanţele naţionale şi implicit din hotărârile pronunţate în asemenea cauze, chestiunea ce se solicită a fi dezlegată prin pronunţarea unei hotărâri prealabile şi-a clarificat înţelesul în practica şi în opinia instanţelor, acestea stabilind că, deşi sunt prevăzute în aceeaşi anexă, capitol, literă şi număr curent din Legea-cadru nr. 284/2010, conform art. 3^1 alin. (1^1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, funcţia de actor nu este "aceeaşi" cu celelalte funcţii şi nu este vorba despre "aceleaşi atribuţii", în sensul art. 3^1 alin. (1^3) teza a doua din aceeaşi ordonanţă.

50. Este evident, aşadar, că în situaţia în care opiniile exprimate de instanţele naţionale şi hotărârile pronunţate în asemenea cauze, comunicate la solicitarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, converg, nefiind expusă vreo dezlegare contară a acestei probleme de drept, nu se impune intervenţia mecanismului legal de unificare a practicii judiciare reprezentat de hotărârea prealabilă.

8) Decizia nr. 12/2019, publicată în M. Of. nr. 316 din 23 aprilie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a V-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: "Interpretarea dispoziţiilor art. 688 alin. (2) din Codul de procedură civilă şi art. 1.155 alin. (2) din Codul civil, în sensul de a se stabili dacă există posibilitatea începerii executării silite a bunurilor moştenirii împotriva moştenitorilor acceptanţi ai debitorului decedat, cât timp nu au fost stabilite cotele succesorale şi calitatea de moştenitor a acestora în cadrul dezbaterii succesorale."*

Considerente:

[...] 50. Problema de drept ce face obiectul sesizării presupune a se stabili, prin interpretarea prevederilor art. 688 alin. (2) din Codul de procedură civilă raportat la art. 1.155 alin. (2) din Codul civil, dacă un creditor poate solicita şi obţine încuviinţarea executării silite împotriva moştenitorilor majori acceptanţi, chiar înainte ca succesiunea să fi fost dezbătută şi să fi fost stabilite cotele fiecăruia dintre ei.

51. Regula divizării de drept a pasivului succesoral între moştenitorii universali şi cu titlu universal, proporţional cu cotele succesorale, este consacrată în Codul civil de la 1864 în mai multe prevederi legale (art. 774, art. 775, art. 777, art. 893, art. 896, art. 902 şi art. 1.060), iar în actualul Cod civil este reglementată prin art. 1.114 alin. (2) şi art. 1. 155 alin. (1).

52. O derogare de la regula divizării de drept a obligaţiilor de plată este instituită prin prevederile art. 1.155 alin. (2) din Codul civil, potrivit cărora "Înainte de partajul succesoral, creditorii ale căror creanţe provin din conservarea sau din administrarea bunurilor moştenirii ori

s-au născut înainte de deschiderea moştenirii pot cere să fie plătiţi din bunurile aflate în indiviziune. De asemenea, ei pot solicita executarea silită asupra acestor bunuri."

53. Dispoziţiile legale mai sus enunţate, care fac obiectul întrebării prealabile, sunt recunoscute în doctrină ca o excepţie de la regula divizării de drept a pasivului succesoral proporţional cu cotele succesorale, regulă instituită prin alin. (1) al aceluiaşi articol[44].

54. În acest sens, se arată în doctrina la care s-a făcut referire mai sus, că această excepţie permite creditorilor, identificaţi prin art. 1.155 alin. (2) din Codul civil, să urmărească bunurile din masa succesorală, aflate în indiviziune„fără a se preocupa de diviziunea de drept a pasivului şi de faptul că plata datoriilor şi sarcinilor moştenirii se suportă proporţional cu cota succesorală la care moştenitorii au vocaţie".

55. Soluţia de excepţie, privind derogarea de la regula divizării de drept a obligaţiei de plată a pasivului, a fost identificată şi acceptată în doctrina relevantă în această materie, anterioară intrării în vigoare a noului Cod civil, chiar în lipsa unei reglementări legale exprese, fiind o creaţie a practicii judiciare, justificată de neajunsurile aplicării în toate cazurile a regulii diviziunii de drept a pasivului asupra creditorilor şi întemeiată pe dreptul de gaj general al creditorilor chirografari.

56. Astfel, de la regula diviziunii de drept a pasivului succesoral proporţional cu părţile ereditare, sub imperiul Codului civil de la 1864, au fost reglementate prin art. 1.061 pct. 1, 2, 3 şi art. 893, art. 896 patru cazuri în care pasivul succesoral nu se divide între moştenitori sau se divide altfel decât proporţional cu părţile ereditare. La aceste patru excepţii doctrina a mai adăugat o excepţie întemeiată pe dreptul de gaj general al creditorilor, care rămâne indivizibil cât timp durează indiviziunea între moştenitori şi care conferă creditorilor moştenirii posibilitatea ca, până la partaj, să urmărească bunurile succesorale pentru întreaga datorie, fără a suporta riscul insolvabilităţii dintre moştenitori[45].

57. Drept urmare, rezultă că excepţia cuprinsă în art. 1.155 alin. (2) din Codul civil a mai fost analizată în doctrină şi înainte de intrarea în vigoare a noului Cod civil pe considerente de echitate, spre a se evita situaţia în care punerea în executare a creanţelor creditorilor să fie influenţată de regula divizării de drept a pasivului succesoral, cu consecinţa divizării gajului creditorilor chirografari.

58. Textul art. 1.155 alin. (2) din Codul civil vine să valorifice soluţia care a fost identificată în doctrina şi jurisprudenţa anterioare intrării în vigoare a noului Cod civil.

59. Ca atare, câtă vreme problema de drept ce face obiectul sesizării a mai fost reţinută în doctrină anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, ca urmare a consacrării sale la nivel jurisprudenţial, caracterul de noutate al chestiunii de drept nu mai este de actualitate. În acest sens, prin decizia Secţiei civile nr. 2.107 din 24 septembrie 1987 pronunţată de instanţa supremă[46] s-a statuat că, în temeiul titlului obţinut contra debitorului său, creditorul este

[44] Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), Noul Cod civil. Comentariu pe articole, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2012, pag. 1202-1203; Francisc Deak, Romeo Popescu, Tratat de drept succesoral, vol. III, Transmisiunea şi partajul moştenirii, Ediţia a III-a actualizată şi completată, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2014, pag. 127.

[45] Fr. Deak, Tratat de drept succesoral, Editura Actami, Bucureşti, 1999, pag. 515-516; M. Eliescu, Moştenirea şi devoluţiunea ei în dreptul R.S.R., Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1966, pag. 231; I. Zinveliu, Dreptul la moştenire în R.S.R., Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973, pag. 121; C. Toader, R. Popescu, L. Stănciulescu, V. Stoica, coordonator Fr. Deak, Moştenirea testamentară. Transmisiunea şi împărţeala moştenirii, Editura Actami, Bucureşti, 1996, pag. 157; D. Chirică, Drept civil. Succesiuni şi testamente, Editura Rosetti, Bucureşti, 2003, pag. 443.

[46] Publicată în Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul 1987, pag. 241-242.

îndreptăţit să urmărească succesorii acestuia, în caz de deces, fie continuând executarea începută împotriva debitorului, fie trecând direct la executarea împotriva acestora.

60. Şi după consacrarea legală a excepţiei de la regula diviziunii de drept a obligaţiei de plată a pasivului prin art. 1.155 alin. (2) din Codul civil, practica judiciară identificată în urma verificărilor efectuate, chiar redusă cantitativ, din cauza circumstanţelor factuale speciale în care se poate ivi, ilustrează orientarea clară, întemeiată pe argumentele oferite de literatura juridică de specialitate, spre încuviinţarea executării silite, la cererea creditorului a cărui creanţă s-a născut înainte de deschiderea moştenirii, asupra bunurilor în indiviziune aflate în patrimoniul succesoral, în situaţia în care moştenirea a fost acceptată şi există numai moştenitori majori.

61. În acest sens, chiar la nivelul Tribunalului Bucureşti - Secţia a V-a civilă, instanţa în cadrul căreia funcţionează completul de judecată care a formulat întrebarea prealabilă, s-a pronunţat Decizia nr. 376/A din 13 octombrie 2016, definitivă, într-o cauză identică cu cea în care s-a dispus prezenta sesizare, care valorifică orientarea doctrinară şi jurisprudenţială relevate anterior. Aceeaşi orientare jurisprudenţială s-a regăsit într-o decizie definitivă pronunţată de Tribunalul Brăila (Decizia nr. 731 din 27 iulie 2016) şi într-o încheiere pronunţată de Judecătoria Arad (Încheierea nr. 2.024 din 13 aprilie 2016, definitivă prin neapelare). De asemenea, opiniile exprimate de curţile de apel şi de tribunale sunt orientate în mod majoritar către aceeaşi soluţie oferită de doctrină şi de practica judiciară.

62. În cauză, completul de judecată care a admis sesizarea nu a prezentat niciun raţionament care să evidenţieze caracterul dificil al chestiunii de drept cu care se confruntă - ce reprezintă o cerinţă subsumată scopului acestui mecanism de asigurare a unei practici judiciare unitare -, prin redarea variantelor de interpretare posibile, împreună cu argumentele legale care fundamentează fiecare variantă şi prin expunerea punctului de vedere conform art. 520 alin. (1) teza a doua din Codul de procedură civilă. Refuzul instanţei de trimitere de a reda, în cuprinsul sesizării, punctul său de vedere, motivat de o viitoare incompatibilitate decurgând din această situaţie, este contrar dispoziţiilor legale care instituie o atare cerinţă, precum şi finalităţii demersului întreprins.

63. În absenţa punctului de vedere al completului de judecată care a dispus sesizarea, verificarea pragului de dificultate a chestiunii de drept se raportează şi la motivele de apel cuprinse în cererea de apel care face obiectul judecăţii, alături de celelalte aspecte analizate în considerentele expuse anterior.

64. Se constată că prin cererea de apel dedusă spre soluţionare instanţei de trimitere se invocă, în esenţă, faptul că prima instanţă a omis a analiza temeiul de drept substanţial reprezentat de art. 1.155 alin. (2) din Codul civil şi că astfel nu s-a procedat la analiza coroborată a acestui temei de drept alături de dispoziţiile procedurale incidente, respectiv art. 688 alin. (2) din Codul de procedură civilă, ceea ce ar avea drept consecinţă limitarea, în mod nelegal, a posibilităţii unui creditor de a-şi recupera creanţa, în mod eficient şi cu celeritate, fără a aştepta finalizarea procedurii succesorale.

65. În contextul dat, este de precizat că prevederile art. 688 alin. (1) din Codul de procedură civilă transpun în plan procesual acest drept de preferinţă al creditorilor succesiunii în materia executării silite, statuând, pe de o parte, că executarea silită în vederea realizării creanţelor lor poate începe după decesul debitorului şi că, pe de altă parte, în locul acestuia vor sta, în procedura de executare, în temeiul alin. (2) al aceluiaşi articol, după acceptarea succesiunii, toţi moştenitorii acceptanţi, dacă sunt numai moştenitori majori.

66. În cazul analizat, se constată, pe de o parte, că instanţa de trimitere nu a evidenţiat nicio dificultate în procesul de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor legale ce fac obiectul

sesizării, iar, pe de altă parte, că aceste dispoziţii legale sunt redactate într-un mod clar, lipsit de echivoc, fără potenţial de a genera interpretări diferite, care să justifice necesitatea pronunţării unei hotărâri prealabile în scopul prevenirii apariţiei unei practici judiciare neunitare.

67. Operaţiunea de interpretare şi aplicare a unor texte de lege la anumite circumstanţe, ce caracterizează fiecare litigiu, nu pot fi transferate completului constituit pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, ci revin instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei.

68. Dispoziţiile legale supuse interpretării nu generează în prezent nicio controversă şi nici nu justifică vreun grad de dificultate apt să reclame intervenţia instanţei supreme prin mecanismul hotărârii prealabile.

9) Decizia nr. 13/2019, publicată în M. Of. nr. 307 din 19 aprilie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea problemă de drept: "Dacă, în cazul acţiunilor întemeiate pe dispoziţiile art. 8 din Legea nr. 77/2016, prezintă relevanţă criteriul evaluabil în bani al cererii în aprecierea posibilităţii exercitării recursului".*

Considerente:

[...] 63. Cu privire la problema de drept ce se cere a fi lămurită, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că, aşa cum a arătat chiar instanţa de trimitere, aceasta a mai făcut obiectul analizei şi cu prilejul altor sesizări, chiar dacă pe cale incidentală, în etapa verificării condiţiilor de admisibilitate în sesizările respective.

64. Astfel, prin deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 61/2017, nr. 6/2018 şi nr. 37/2018, s-a constatat că prevederile art. 9 şi, respectiv, cele ale art. 7 alin. (3) din Legea nr. 77/2016 cuprind dispoziţii legale derogatorii de la prevederile dreptului comun cuprinse în art. 461 alin. (1) din Codul de procedură civilă numai în privinţa termenului de exercitare a apelului.

65. În paragraful 51 din Decizia nr. 6/2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie s-a reţinut în mod expres faptul că: "Fiind o normă cuprinsă într-o lege specială, ea este de strictă interpretare şi aplicare. Prin urmare, nu ar putea fi interpretată în sensul derogării de la legea generală şi în ceea ce priveşte posibilitatea exercitării căii de atac a recursului atunci când hotărârea pronunţată în faza judecării apelului ar fi susceptibilă de o astfel de cale de atac."

66. În cazul analizat, titularul sesizării nu solicită de fapt interpretarea unor dispoziţii legale care să comporte o reală dificultate, ci invocă necesitatea înlăturării unei pretinse controverse ce ar rezulta din considerentele unor hotărâri pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie asupra chestiunii referitoare la relevanţa criteriului evaluabil în bani al cererii în aprecierea posibilităţii exercitării recursului în cazul acţiunilor întemeiate pe dispoziţiile art. 8 din Legea nr. 77/2016.

67. Astfel, obiectul sesizării trimise de Curtea de Apel Oradea este formulat în următorii termeni: dacă, în cazul acţiunilor întemeiate pe dispoziţiile art. 8 din Legea nr. 77/2016, prezintă relevanţă criteriul evaluabil în bani al cererii în aprecierea posibilităţii exercitării recursului.

68. În încheierea de sesizare s-a arătat: "considerentele inserate în cuprinsul Deciziei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 61/2017, pe de o parte, şi al deciziilor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 6/2018 şi nr. 37/2018, pe de altă parte, întreţin controversa asupra chestiunii în discuţie, existând riscul de a se genera practică neunitară", dedusă din faptul că argumentele

aduse în cuprinsul ultimelor două decizii ar putea fi aplicate prin analogie şi în cazul acţiunilor introduse în temeiul art. 8 din Legea nr. 77/2016.

69. Acţiunea ce a determinat prezenta sesizare are ca obiect constatarea stingerii obligaţiilor născute dintr-un contract de credit şi pronunţarea unei hotărâri care să ţină loc de act autentic de înstrăinare a unui imobil prin transmiterea dreptului de proprietate asupra acestuia de la reclamanţi la pârâtă.

70. Temeiul de drept al cererii îl constituie art. 8 din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligaţiilor asumate prin credite.

71. Prin Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 61/2017 s-a stabilit că este inadmisibilă sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă cu o cerere de pronunţare a unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept de către instanţa de apel, într-o acţiune întemeiată pe dispoziţiile art. 8 din Legea nr. 77/2016 al cărei obiect are o valoare de peste 1.000.000 lei, deoarece, în acest caz, instanţa de apel, ca titular al sesizării, nu este învestită cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă, câtă vreme hotărârea pronunţată de aceasta este supusă recursului, neîncadrându-se în niciuna dintre excepţiile de la art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

72. Prin aceeaşi decizie s-a reţinut şi că în cauza respectivă nu se punea problema incidenţei Deciziei nr. 369 din 30 mai 2017 a Curţii Constituţionale, prin care s-a constatat că sintagma "precum şi în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv" cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 este neconstituţională, deoarece litigiul în cadrul căruia s-a formulat sesizarea nu făcea parte din categoria celor la care se referă sintagma a cărei neconstituţionalitate a fost constatată, valoarea obiectului cererii fiind mai mare de 1.000.000 lei.

73. Per a contrario, în litigiile al căror obiect este sub pragul valoric de 1.000.000 lei, prezintă relevanţă Decizia nr. 369 din 30 mai 2017 a Curţii Constituţionale, prin care s-a constatat că sintagma "precum şi în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv" cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 este neconstituţională.

74. Pe de altă parte, prin deciziile nr. 6/2018 şi nr. 37/2018 ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie s-a reţinut că, potrivit regulii generale cuprinse în art. 483 alin. (1) din Codul de procedură civilă, hotărârile date în apel sunt supuse recursului, cu excepţiile cuprinse în alin. (2) al aceluiaşi articol printre care nu se regăsesc hotărârile pronunţate în litigiile atribuite prin lege, în temeiul art. 94 pct. 3 din Codul de procedură civilă, în competenţa materială a judecătoriei în primă instanţă. Cum excepţiile sunt de strictă interpretare, rezultă că astfel de hotărâri rămân supuse recursului.

75. Aşadar, contrar celor susţinute de instanţa de sesizare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că cele reţinute în considerentele deciziilor nr. 61/2017, nr. 6/2018 şi nr. 37/2018 nu sunt de natură să ducă la naşterea unei practici neunitare, câtă vreme toate duc la aceeaşi concluzie.

76. În cazul analizat, titularul sesizării urmăreşte, în realitate, ca Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să facă raţionamentul judiciar, care este propriu judecătorului cauzei, şi să aplice prin relaţionare texte de lege clare, necontroversate la o situaţie de fapt dată.

77. Conform art. 8 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 77/2016, în situaţia în care creditorul nu se conformează dispoziţiilor prevăzute de prezenta lege, debitorul poate cere instanţei să pronunţe o hotărâre prin care să se constate stingerea obligaţiilor născute din contractul de credit ipotecar şi să se transmită dreptul de proprietate către creditor [alin. (1)]. Cererea se judecă cu

celeritate, cu citarea părţilor, de către judecătoria în circumscripţia căreia domiciliază debitorul [alin. (2)].

78. Conform art. 9, hotărârea pronunţată potrivit prevederilor art. 8 poate fi atacată cu apel, în termen de 7 zile de la comunicare.

79. Cum aceste texte de lege au fost deja analizate şi interpretate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ceea ce ar avea de făcut instanţa de trimitere este doar să stabilească, prin recurgerea la regulile de interpretare general valabile, aplicabile în orice litigiu evaluabil în bani, în ce măsură hotărârea instanţei de apel este sau nu susceptibilă de recurs. Raţionamentul este oricum facilitat de pronunţarea deciziilor nr. 369 din 30 mai 2017 şi nr. 874 din 18 decembrie 2018 ale Curţii Constituţionale.

80. Împrejurarea că, prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă a fost modificat în sensul că "nu sunt supuse recursului hotărârile pronunţate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a) -j[3]), în cele privind navigaţia civilă şi activitatea în porturi, conflictele de muncă şi de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile pronunţate în materia protecţiei consumatorilor, a asigurărilor, precum şi în cele ce decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligaţiilor asumate prin credite. De asemenea nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanţele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanţă sunt supuse numai apelului" nu este de natură să influenţeze consideraţiile anterioare, faţă de dispoziţiile art. 24 din Codul de procedură civilă.

81. Prin urmare, rămâne atributul exclusiv al instanţei de trimitere să soluţioneze cauza cu judecata căreia a fost învestită, aplicând, în acest scop, mecanismele de interpretare a actelor normative, aprecierea în sensul că "instanţa supremă nu a precizat în mod expres dacă această valoare a obligaţiei de plată ce se solicită a fi stinsă are relevanţă în aprecierea admisibilităţii căii de atac a recursului" neputându-şi afla rostul în procedura declanşată prin încheierea Curţii de Apel Oradea.

10) Decizia nr. 15/2019, publicată în M. Of. nr. 419 din 29 mai 2019

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal privind pronunţarea unei hotărâri prealabile referitoare la "modul de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. 30 alin. (6) din Legea-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare, art. 4 alin. (1) şi art. 6 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010 privind unele măsuri de reîncadrare în funcţii a unor categorii de personal din sectorul bugetar şi stabilirea salariilor acestora, precum şi alte măsuri în domeniul bugetar, art. 1 alin. (5) din Legea nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare, cu privire la acordarea sumelor compensatorii tranzitorii reprezentând sporul de 25% cuvenit agenţilor de poliţie care au absolvit studii superioare, după intrarea în vigoare a Legii-cadru nr. 330/2009".*

Considerente:

[...] 51. În speţă, problema de drept supusă dezlegării pe calea prezentei sesizări a făcut obiectul unei jurisprudenţe care s-a conturat începând din anul 2013, aşa cum rezultă din hotărârile judecătoreşti anexate.

52. În plus şi în mod determinant, se constată că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a mai fost sesizată anterior asupra acestei chestiuni de drept.

53. Astfel, prin Decizia nr. 82 din 20 noiembrie 2017, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 172 din 23 februarie 2018), a fost luată în dezbatere sesizarea formulată de Curtea de Apel Iaşi - Secţia de contencios administrativ şi fiscal, în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarele chestiuni de drept: "Interpretarea prevederilor art. 30 alin. (6) din Legea-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare (Legea-cadru nr. 330/2009), art. 1 alin. (5) din Legea nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare (Legea nr. 285/2010), art. 5 alin. (1) şi art. 6 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010 privind unele măsuri de reîncadrare în funcţii a unor categorii de personal din sectorul bugetar şi stabilirea salariilor acestora, precum şi alte măsuri în domeniul bugetar (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010), art. 1 alin. (1) şi (2) şi art. 5 din Legea nr. 283/2011 privind aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 80/2010 pentru completarea art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 37/2008 privind reglementarea unor măsuri financiare în domeniul bugetar (Legea nr. 283/2011), art. 1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 84/2012 privind stabilirea salariilor personalului din sectorul bugetar în anul 2013, prorogarea unor termene din acte normative, precum şi unele măsuri fiscal- bugetare, aprobată prin Legea nr. 36/2014 (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 84/2012), art. 1 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 103/2013 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2014, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu completări prin Legea nr. 28/2014, cu modificările şi completările ulterioare (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 103/2013), art. 1 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 71/2015, cu modificările şi completările ulterioare (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014), prin raportare la art. 3 din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare, republicată, cu modificările ulterioare (Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000), în sensul de a se lămuri dacă funcţionarii publici care au absolvit studiile superioare după intrarea în vigoare a Legii-cadru nr. 330/2009 au dreptul la sumele compensatorii reprezentând contravaloarea sporului de 25% de studii superioare, pentru perioada anterioară intrării în vigoare a Legii nr. 71/2015 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, cu modificările ulterioare (Legea nr. 71/2015)."

54. Prin decizia amintită, sesizarea formulată a fost respinsă, ca inadmisibilă, pentru lipsa caracterului de noutate a problemei de drept propuse, faţă de existenţa Deciziei nr. 21 din 21 noiembrie 2016 pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.002 din 13 decembrie 2016) şi faţă de împrejurarea că acest caracter de noutate se pierde pe măsură ce o chestiune de drept similară a primit o dezlegare din partea instanţei supreme.

55. În cuprinsul deciziei de respingere, ca inadmisibilă, a sesizării, s-au reţinut următoarele: "Deşi sporul de 25% pentru studii superioare instituit prin Ordonanţa Guvernului nr. 38/2003 este diferit de sporul de doctorat de 15% reglementat prin legi speciale, ce a făcut obiect de analiză al Deciziei nr. 21/2016, interpretarea textelor în discuţie decurge din aceleaşi

principii statuate de legile de salarizare care s-au succedat în timp şi se impune cu caracter obligatoriu de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I, conform art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă". (paragraful 41)

56. S-a reţinut, în acelaşi timp, că: "În condiţiile în care mecanismul de interpretare şi aplicare a actelor normative în domeniul salarizării funcţionarilor publici [cu referire la art. 30 alin. (6) din Legea-cadru nr. 330/2009, art. 1 alin. (5) din Legea nr. 285/2010, art. 5 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 1/2010] a fost dezlegat cu valoare de principiu prin decizia menţionată, chiar dacă vizând alt spor, similar celui în discuţie, riscul unei practici neunitare nu mai subzistă" (paragraful 43), putându-se face aplicarea principiului analogiei - ubi eadem ratio, ibi idem jus - faţă de existenţa aceloraşi raţiuni ale legii (paragraful 46).

57. Or, prin sesizarea de faţă se deduce judecăţii, în cadrul mecanismului hotărârii prealabile, aceeaşi chestiune de drept, referitoare la sumele compensatorii ce pot fi acordate funcţionarilor publici care au absolvit studiile superioare după intrarea în vigoare a Legii-cadru nr. 330/2009, cu cea care a făcut obiectul întrebării preliminare soluţionate prin decizia menţionată anterior, nr. 82/2017, în sensul constatării inadmisibilităţii, tocmai pentru că se formulase judecăţii o problemă de drept similară celei căreia instanţa supremă îi dăduse deja dezlegare de principiu şi cu valoare obligatorie.

58. Rezultă, potrivit celor expuse anterior, nu doar că sesizarea nu întruneşte condiţiile de admisibilitate referitoare la noutate şi la inexistenţa unei statuări anterioare a instanţei supreme asupra problemei de drept, dar că are loc o utilizare excesivă a mecanismului unificării jurisprudenţiale, fără efectuarea unor verificări minime din partea instanţei de trimitere asupra exigenţelor procedurale ale art. 519 din Codul de procedură civilă.

11) Decizia nr. 17/2019, publicată în M. Of. nr. 399 din 22 mai 2019

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: "interpretarea art. 688 alin. (2) din Codul de procedură civilă şi a art. 1.155 alin. (2) din Codul civil cu privire la posibilitatea încuviinţării executării silite asupra bunurilor moştenirii împotriva succesibililor acceptanţi, câtă vreme nu s-a emis certificat de moştenitor".*

Considerente:

[...] La o dată anterioară, pe rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a fost înregistrat Dosarul nr. 3.166/1/2018 având ca obiect aceeaşi chestiune de drept cu cea dedusă soluţionării în dosarul de faţă, soluţia adoptată în cazul celei dintâi sesizări fiind aceea de respingere ca inadmisibilă.

23. Ambele sesizări provin din dosare aflate pe rolul Tribunalului Bucureşti, la secţii diferite (a IV-a şi a V-a), instanţă care a fost învestită cu judecarea apelurilor declarate împotriva unor încheieri de respingere a cererilor de încuviinţare a executării silite pronunţate de Judecătoria Sector 1, în cauze diferite, dar privind situaţia juridică a aceloraşi creditor şi debitor, respectiv moştenitori acceptanţi ai succesiunii acestuia din urmă.

24. Argumentele de inadmisibilitate reţinute în cazul sesizării din Dosarul nr. 3.166/1/2018 al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept au subliniat neîndeplinirea condiţiilor vizând noutatea şi dificultatea chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării.

25. Astfel, evidenţiind că cerinţa "noutăţii chestiunii de drept" regăsită în cuprinsul art. 519 din Codul de procedură civilă este o condiţie diferită de aceea a nepronunţării anterioare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau de cea a inexistenţei unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare pe problema de drept sesizată, s-a reţinut că întrebarea instanţei de trimitere vizează o problemă de drept - cea a excepţiei de la regula divizării de drept a pasivului succesoral proporţional cu cotele succesorale - care a fost recunoscută şi acceptată la nivel jurisprudenţial şi doctrinar chiar şi sub legislaţia vechiului Cod civil (care, prin mai multe dispoziţii legale, instituia regula divizării de drept a pasivului succesoral între moştenitorii universali şi cu titlu universal, proporţional cu cotele succesorale ale acestora) şi în lipsa unei reglementări legale exprese, fiind instituită pe cale jurisdicţională pentru a surmonta neajunsurile aplicării în toate cazurile a regulii diviziunii de drept a pasivului asupra creditorilor, excepţie ce a fost întemeiată şi justificată pe dreptul de gaj general al creditorilor chirografari. Această excepţie a fost recunoscută în doctrină ca adăugându-se celor patru cazuri de excepţie de la regula diviziunii de drept a pasivului succesoral proporţional cu părţile ereditare, consacrate legislativ prin art. 1.061 pct. 1, 2, 3 şi art. 893, 896 din Codul civil de la 1864.

26. În acest context s-a menţionat că textul art. 1.155 alin. (2) din Codul civil nu face decât să valorifice soluţia care a fost identificată în doctrină şi jurisprudenţă sub reglementarea Codului civil de la 1864.

27. Astfel fiind, s-a concluzionat că problema de drept sesizată nu este nouă, aceasta chiar în condiţiile în care prima consacrare la nivel legislativ se regăseşte în dispoziţiile art. 1.155 alin. (2) din Codul civil, raţiunea şi necesitatea reglementării care indică, deopotrivă, şi soluţia de urmat în cazul dat, regăsite în întreaga dezbatere doctrinară asupra acestuia, sub imperiul Codului civil din 1864, făcând superfluă dezbaterea chestiunii de drept pe calea procedurală a pronunţării de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a unei hotărâri prealabile.

28. De asemenea s-a mai observat că orientarea jurisprudenţială actuală este majoritar îndreptată în sensul încuviinţării executării silite la cererea creditorului a cărui creanţă s-a născut înainte de deschiderea moştenirii, asupra bunurilor în indiviziune aflate în patrimoniul succesoral, în situaţia în care moştenirea a fost acceptată şi există numai moştenitori majori, în acelaşi sens fiind şi opiniile teoretice exprimate de curţile de apel şi de tribunale.

29. Tot în cadrul analizei condiţiilor de admisibilitate a sesizării s-a remarcat şi absenţa oricăror elemente care să evidenţieze caracterul dificil al problemei de drept, care este privitoare la dispoziţii legale redactate în mod clar, lipsit de echivoc, fără potenţial de a genera interpretări diferite şi care să necesite pronunţarea unei hotărâri prealabile în scopul prevenirii apariţiei unei practici judiciare neunitare.

30. Văzând argumentele de inadmisibilitate reţinute în cazul precedentei sesizări identice, care afirmă lipsa condiţiei noutăţii şi a caracterului dificil al problemei de drept, ca şi stadiul similar al jurisprudenţei şi opiniilor teoretice exprimate de colectivele de judecători, se impune - în virtutea coerenţei jurisprudenţiale şi a necesităţii asigurării caracterul unitar al acesteia, elemente care trebuie să se regăsească inclusiv la nivelul completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept - adoptarea aceleiaşi soluţii în privinţa actualei sesizări, identice cu cea care a făcut obiectul Dosarului nr. 3.166/1/2018.

12) Decizia nr. 20/2019, publicată în M. Of. nr. 651 din 6 august 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile, formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia a IV-a pentru litigii de muncă şi asigurări sociale cu privire la interpretarea dispoziţiilor art. 11 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017 privind unele măsuri fiscal-bugetare, modificarea şi completarea unor acte normative şi prorogarea unor termene, aprobată cu completări prin Legea nr. 80/2018, cu modificările şi completările ulterioare, coroborat cu dispoziţiile art. 44 din Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare, şi stabilirea "modalităţii în care mai pot fi considerate suspendate ajutoarele sau, după caz, indemnizaţiile la ieşirea la pensie, retragere, încetarea raporturilor de serviciu ori la trecerea în rezervă, ulterior datei de 1 iulie 2017, dată la care au fost abrogate aceste drepturi prin Legea-cadru nr. 153/2017".*

Considerente:

[...] 51. Sesizarea de faţă a fost formulată într-un litigiu generat de solicitarea reclamantei privind acordarea şi plata ajutorului financiar prevăzut de art. 20 alin. (1) şi (2) din capitolul II al anexei nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010, actualizat cu rata inflaţiei la momentul plăţii efective, şi a dobânzii legale aferente, începând cu data trecerii în rezervă/retragere, 31 mai 2016, şi până la data plăţii efective.

52. Problema de drept generată de valorificarea unor venituri suplimentare în perioada de suspendare a acordării acestora prin acte normative succesive şi ulterior abrogate nu este însă nouă, existând mai multe hotărâri ale instanţei supreme, pronunţate atât în cadrul recursului în interesul legii, cât şi în cadrul procedurii de dezlegare a unor chestiuni de drept prin hotărâri prealabile.

53. Astfel, prin Decizia nr. XXIII din 12 decembrie 2005, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite a admis recursul în interesul legi, declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, şi a statuat următoarele:

"În aplicarea dispoziţiilor art. 41^1 alin. (1) din Legea nr. 50/1996 privind salarizarea şi alte drepturi ale personalului din organele autorităţii judecătoreşti, introdus prin Ordonanţa Guvernului nr. 183/2000 stabileşte:

Prima de concediu, pe lângă îndemnizaţia de concediu, respectiv o sumă egală cu indemnizaţia brută sau, după caz, salariul brut din luna anterioară plecării în concediu, pentru magistraţi şi personalul auxiliar, se acordă numai pentru anii 2001 şi 2002, astfel cum a fost reglementată prin dispoziţia legală menţionată."

54. În motivarea acestei soluţii, instanţa supremă a reţinut că efectele produse de actele normative de suspendare sau de amânare a punerii în aplicare a dispoziţiei legale referitoare la dreptul dobândit trebuie limitate numai la perioada cât a fost în vigoare actul normativ care a prevăzut dreptul respectiv. Orice altă interpretare ar însemna o prelungire a valabilităţii dispoziţiei de suspendare a aplicării unui text de lege şi după momentul abrogării lui, "ceea ce ar fi de neconceput şi inadmisibil".

55. Ca atare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut că nu este posibil să se aplice dispoziţiile de prelungire succesivă a termenelor de punere în aplicare a art. 41^1 alin. (1) din Legea nr. 50/1996, privind prima de concediu de odihnă pentru magistraţi şi personalul auxiliar, prin invocarea prevederilor din legile bugetului de stat pe anii 2003, 2004 şi 2005, pentru că s-ar contraveni principiului neretroactivităţii legii civile, prevăzut în art. 15 alin. (2) din Constituţia României.

56. De asemenea, prin Decizia nr. 5 din 5 martie 2018, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Completul competent să judece recursul în interesul legii a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Suceava şi, în consecinţă, a stabilit că:

"Litigiile având ca obiect acordarea ajutoarelor salariale de care beneficiază cadrele militare, poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special la trecerea în rezervă sau direct în retragere, în temeiul art. 20 alin. (1) din capitolul II al anexei nr. VII din Legea- cadru nr. 284/2010 sunt de competenţa în primă instanţă a secţiilor/completurilor specializate în soluţionarea litigiilor de muncă, respectiv raportat la calitatea de funcţionar public a reclamanţilor, a secţiilor/completurilor specializate de contencios administrativ.

Acţiunile având ca obiect acordarea ajutoarelor salariale de care beneficiază cadrele militare, poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special la trecerea în rezervă sau direct în retragere formulate în temeiul art. 20 alin. (1) din capitolul II al anexei nr. VII din Legea-cadru nr. 284/2010 introduse în perioada de suspendare a exerciţiului dreptului la acordarea de ajutoare/indemnizaţii sunt prematur formulate."

57. În motivarea acestei soluţii, din analiza circumstanţelor specifice ale instituirii ajutoarelor salariale de care beneficiază cadrele militare, poliţiştii şi funcţionarii publici cu statut special la trecerea în rezervă sau direct în retragere, instanţa supremă a reţinut că, pe fondul suspendării repetate prin acte normative reţinute ca fiind constituţionale, acestea nu au intrat niciodată în patrimoniul beneficiarilor avuţi în vedere de Legea-cadru nr. 284/2010, ele având în continuare un conţinut abstract, fiind condiţionate în recunoaşterea lor concretă de o nouă manifestare a legiuitorului, motiv pentru care nu pot fi considerate "bunuri" din această perspectivă.

58. În condiţiile în care exerciţiul dreptului la acordarea ajutoarelor prevăzute de art. 20 din capitolul II al anexei nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 a fost suspendat prin prevederi legale succesive, speciale şi derogatorii, începând cu anul 2011 şi până în anul 2017 inclusiv, aspect recunoscut de jurisprudenţa constantă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi a Curţii Constituţionale, se apreciază că nu poate fi vorba nici de o speranţă legitimă de valorificare efectivă a acestor drepturi.

59. În concluzie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a apreciat că acest argument se consolidează în contextul abrogării Legii- cadru nr. 284/2010 prin Legea-cadru nr. 153/2017, care nu mai stabileşte asemenea drepturi, art. 66 din Legea nr. 24/2000 recunoscând posibilitatea abrogării chiar şi în cazul normelor suspendate.

60. Mai mult decât atât, instanţa supremă a reţinut că, deşi în întreaga perioadă în care Legea-cadru nr. 284/2010 a fost în vigoare, dispoziţiile privitoare la aceste drepturi nu au fost abrogate în mod expres, nu se poate susţine că acestea s-au născut efectiv în patrimoniul beneficiarilor avuţi în vedere iniţial, în condiţiile în care valorificarea lor a fost în mod repetat suspendată şi nicio altă dispoziţie legală sau soluţie de jurisprudenţă nu a diminuat efectul actelor normative reţinute a fi suspendat exerciţiul drepturilor pentru a concretiza o speranţă legitimă pentru viitor.

61. Nu în ultimul rând, chestiunea de drept: "dacă art. 8 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal- bugetare, cu modificările şi completările ulterioare, se interpretează în sensul că se aplică şi la stabilirea cuantumului ajutoarelor prevăzute de art. 20 alin. (1) şi (2) din anexa nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare" a fost soluţionată prin Decizia nr. 35 din 4 iunie 2018, în care Înalta

Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a reţinut aceleaşi principii în interpretarea dispoziţiilor privind suspendarea acordării plăţii ajutoarelor financiare prevăzute de art. 20 din capitolul II al anexei nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010.

62. Astfel, în condiţiile în care exerciţiul dreptului la acordarea ajutoarelor prevăzute de art. 20 din capitolul II al anexei nr. VII la Legea-cadru nr. 284/2010 a fost suspendat prin prevederi legale succesive, speciale şi derogatorii, începând cu anul 2011 şi până în anul 2017 inclusiv, aşa cum s-a constatat în mod constant de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, s-a apreciat că nu poate fi vorba nici de o speranţă legitimă de valorificare efectivă a acestor drepturi.

63. Totodată, s-a reţinut că, potrivit celor statuate în considerentele Deciziei nr. 5 din 5 martie 2018 (paragrafele 95, 96), această concluzie se consolidează în contextul abrogării Legii-cadru nr. 284/2010 prin Legea-cadru nr. 153/2017, care nu mai stabileşte asemenea drepturi, art. 66 din Legea nr. 24/2000 recunoscând posibilitatea abrogării chiar şi în cazul normelor suspendate.

64. Devine astfel evident că problema de drept la care face referire sesizarea, în contextul în care vizează consecinţele suspendării unei norme cu efect asupra exerciţiului dreptului ce făcea obiectul acesteia, imposibil de circumscris noţiunii de "speranţă legitimă" asimilabilă noţiunii de "bun" susceptibil de valorificare, nu are caracter de noutate în sensul dispoziţiilor art. 519 din Codul de procedură civilă.

65. De asemenea, chestiunea de drept relevată, chiar dacă are legătură cu dezlegarea cauzei, faţă de criticile deduse judecăţii în apel, care pun în discuţie modul de aplicare de către prima instanţă a dispoziţiilor art. 11 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017, nu îndeplineşte cerinţa de a fi o veritabilă, reală problemă de drept, aptă să declanşeze mecanismul unificării prevăzut de art. 519 din Codul de procedură civilă.

66. Astfel cum s-a arătat în doctrină, pentru a fi justificată intervenţia instanţei supreme în scopul preîntâmpinării unei jurisprudenţe neunitare, este necesar ca respectiva chestiune de drept să aducă în dezbaterea judiciară aspecte dificile şi controversate de interpretare, generate de neclaritatea normei, de caracterul incomplet al acesteia, susceptibil de mai multe sensuri ori accepţiuni deopotrivă de justificate faţă de imprecizia redactării textului legal.

67. Aceasta întrucât domeniul de aplicare a mecanismelor de unificare (recursul în interesul legii şi hotărârea prealabilă) îl reprezintă numai ambiguităţile reglementării, nici omisiunile legislative, nici contradicţiile legislative, nici scadenţele legislative neputând face obiect al acestora.

68. În mod asemănător, în jurisprudenţa dezvoltată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în legătură cu această cerinţă, s-a statuat că în sesizarea instanţei supreme cu procedura pronunţării unei hotărâri prealabile trebuie să fie identificată o problemă de drept care necesită cu pregnanţă a fi lămurită, care să prezinte o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept şi al înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securităţii raporturilor juridice deduse judecăţii (în acest sens, deciziile nr. 24 din 29 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 820 din 4 noiembrie 2015; nr. 6 din 30 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 24 februarie 2017; nr. 10 din 4 aprilie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 23 mai 2016; nr. 62 din 18 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 797 din 9 octombrie 2017; nr. 52 din 3 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 764 din 26 septembrie 2017;

nr. 90 din 4 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 191 din 1 martie 2018).

69. Raţiunea unei asemenea abordări este dată de faptul că o procedură gândită şi reglementată în scopul preîntâmpinării unei jurisprudenţe neunitare atunci când există premisele interpretărilor diferite - şi deci, în vederea asigurării coeziunii şi previzibilităţii actului de justiţie - nu trebuie să se transforme în reversul acesteia, adică într-o procedură dilatorie, de temporizare a judecăţii.

70. Raportat la aceste exigenţe care circumstanţiază noţiunea de chestiune de drept căreia i se poate da dezlegare în cadrul mecanismului hotărârii prealabile, se constată că ele nu se regăsesc în cadrul sesizării de faţă.

71. Astfel, solicitarea instanţei de trimitere nu vizează interpretarea unei norme neclare, imprecise, lacunare, ci se referă la o dispoziţie, cuprinsă în art. 11 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017, conform căreia "În anul 2018 nu se acordă ajutoarele sau, după caz, indemnizaţiile la ieşirea la pensie, retragere, încetarea raporturilor de serviciu ori la trecerea în rezervă", nelămurirea titularului sesizării fiind dacă "mai pot fi considerate suspendate ajutoarele sau, după caz, indemnizaţiile menţionate, ulterior datei de 1 iulie 2017, dată la care au fost abrogate aceste drepturi prin Legea-cadru nr. 153/2017".

72. Dincolo de contradicţia care subzistă în chiar conţinutul sesizării (în ce măsură pot fi considerate suspendate în anul 2018 drepturi care au fost abrogate printr-o reglementare din anul 2017), rezolvarea problemei semnalate presupune, în realitate, o analiză a succesiunii actelor normative în timp, a regimului juridic aplicabil unor drepturi al căror exerciţiu a fost mai întâi suspendat, iar apoi au fost abrogate, respectiv dacă în acest context, al abrogării unor drepturi, mai poate fi suspendat ulterior exerciţiul lor.

73. Astfel, analiza instanţei trebuie doar să facă distincţia între norme care suspendă exerciţiul unor drepturi şi norme care abrogă drepturi subiective.

74. În cazul primei categorii de norme şi al consecinţelor produse pe planul dreptului subiectiv afectat, cu referire punctuală chiar la cele aduse în discuţie prin prezenta cerere de hotărâre prealabilă, instanţa supremă s-a pronunţat, aşa cum s-a menţionat anterior, în mai multe rânduri, arătând că, pe fondul suspendării repetate prin acte normative reţinute ca fiind constituţionale, aceste drepturi nu au intrat în patrimoniul beneficiarilor avuţi în vedere de Legea-cadru nr. 284/2010, ele având în continuare un conţinut abstract, fiind condiţionate în recunoaşterea lor concretă de o nouă manifestare a legiuitorului, motiv pentru care nu pot fi considerate bunuri din această perspectivă (Decizia nr. 5 din 5 martie 2018, Decizia nr. 35 din 4 iunie 2018). În acelaşi sens s-a statuat că lipsa caracterului actual al dreptului şi inexistenţa unei "speranţe legitime" de valorificare efectivă a acestuia s-au consolidat în contextul abrogării Legii-cadru nr. 284/2010 prin Legea-cadru nr. 153/2017 (paragraful 83 din Decizia nr. 35 din 4 iunie 2018).

75. În privinţa normelor abrogatoare, ele presupun încetarea eficacităţii dispoziţiilor normative pentru viitor şi pot dispune o abrogare directă sau expresă ori abrogarea tacită (când actul normativ nou, fără a conţine vreo dispoziţie abrogatoare, conţine doar dispoziţii incompatibile cu cele cuprinse în actul normativ vechi).

76. Or, nicio dificultate de determinare a efectelor abrogării nu există cu referire la datele speţei deduse spre analiză în cadrul sesizării prealabile, câtă vreme prin art. 44 alin. (1) pct. 9 din Legea-cadru nr. 153/2017 s-a dispus abrogarea expresă a Legii-cadru nr. 284/2010, iar conform art. 64 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, "abrogarea unei dispoziţii sau a unui act normativ are caracter definitiv".

77. De asemenea, faptul că dispoziţia din Legea-cadru nr. 284/2010 referitoare la drepturile de natura celor pretinse în cauză avusese efectele suspendate în timp, prin acte normative succesive, trebuie interpretat cu referire la art. 66 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, menţionată anterior, din care rezultă că şi astfel de norme pot face obiect al abrogării.

78. Faţă de consecinţele pe care le produce un act normativ care scoate din circuitul juridic, pentru viitor, textele de lege care fac obiectul acestuia, trebuie observat în ce măsură un act normativ ulterior (în speţă, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017) poate suspenda drepturi care făceau obiect de reglementare al actului abrogat (recte, Legea-cadru nr. 284/2010, abrogată prin Legea-cadru nr 153/2017).

79. Aşadar, rezolvarea chestiunii de drept sesizate nu presupune decât aplicarea corectă a regulilor referitoare la succesiunea legilor în timp şi la efectul suspensiv sau abrogator al unor norme, cu referire punctuală la măsura în care abrogarea unor drepturi mai poate constitui temei ulterior pentru suspendarea exerciţiului aceloraşi drepturi.

80. În acest context, nicio dificultate nu poate fi identificată în legătură cu interpretarea vreunor dispoziţii legale neclare sau imprecise ori în ce priveşte determinarea şi aplicarea corectă a principiilor care guvernează aplicarea legii în timp, pentru a se considera că este admisibilă declanşarea procedurii hotărârii prealabile.

13) Decizia nr. 21/2019, publicată în M. Of. nr. 812 din 7 octombrie 2019

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: "Dacă prevederile art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000 trebuie interpretate în sensul că permit instanţei de drept comun, sesizate de o persoană cu privire la care Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării a constatat că a fost supusă unei discriminări prin concediere, să dispună restabilirea situaţiei anterioare discriminării în sensul reintegrării în funcţia deţinută anterior concedierii şi anularea deciziei de concediere, chiar şi atunci când această decizie a fost contestată anterior, potrivit procedurii speciale prevăzute de Codul muncii, iar contestaţia a fost respinsă ca urmare a constatării existenţei unei cauze reale şi serioase a concedierii sau, într-o astfel de situaţie, este posibilă numai acordarea unor despăgubiri."*

Considerente:

[...] 43. Din verificările efectuate, în legătură cu chestiunea de drept analizată, se constată că a existat o jurisprudenţă neunitară, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000, sub aspectul stabilirii instanţei competente să soluţioneze acţiunile pentru repararea prejudiciilor pretinse de persoanele care se consideră discriminate, formulate în temeiul acestor prevederi legale.

44. Divergenţa de jurisprudenţă a fost rezolvată pe calea recursului în interesul legii.

45. În acest sens, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii a pronunţat Decizia nr. 10/2016, prin care a stabilit, cu efect obligatoriu de la data publicării sale în Monitorul Oficial al României, Partea I, că "în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea şi sancţionarea tuturor formelor de discriminare, republicată, instanţa competentă să soluţioneze cererile pentru acordarea de despăgubiri şi restabilirea situaţiei anterioare discriminării sau anularea situaţiei create prin discriminare este judecătoria sau tribunalul, după caz, ca instanţe de

drept civil, în raport cu obiectul învestirii şi valoarea acestuia, cu excepţia cererilor în care discriminarea a survenit în contextul unor raporturi juridice guvernate de legi speciale şi în care protecţia drepturilor subiective se realizează în faţa unor jurisdicţii speciale, cazuri în care cererile vor fi judecate de aceste instanţe, potrivit dispoziţiilor legale speciale".

46. În jurisprudenţa instanţei supreme s-a statuat că, potrivit art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă, deciziile Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în materia unificării jurisprudenţei, pe calea pronunţării unui recurs în interesul legii, sunt acte jurisdicţionale cu forţă obligatorie, atât în ceea ce priveşte considerentele, cât şi dispozitivul, însă această caracteristică se circumscrie doar considerentelor decisive, care fundamentează şi explică soluţia adoptată în limitele atribuţiilor recunoscute prin legea fundamentală Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (a se vedea Decizia Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 34 din 15 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 803 din 11 octombrie 2017).

47. Prin Decizia nr. 10/2016, pronunţată de instanţa supremă - Completul competent să judece recursul în interesul legii, s-a lămurit problema interpretării şi aplicării aceloraşi prevederi legale care fac obiectul prezentei sesizări, sub aspectul determinării instanţei competente material să soluţioneze cererile pentru acordarea de despăgubiri şi restabilirea situaţiei anterioare discriminării sau anularea situaţiei create prin discriminare.

48. Atât considerentele, cât şi dispozitivul acestei decizii sunt apte să furnizeze un răspuns edificator şi util pentru întrebarea adresată de instanţa de trimitere.

49. În acest sens prezintă relevanţă mai multe considerente decisive, care sprijină şi explicitează dispozitivul Deciziei nr. 10/2016, pronunţată în recursul în interesul legii, după cum se va reliefa în continuare.

50. În cuprinsul paragrafului 37 s-a arătat că "rolul reglementării cuprinse în art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000 a fost acela de a asigura întotdeauna existenţa unei căi în justiţie pentru reclamarea cazurilor de discriminare. Dacă o astfel de cale există deja la nivelul legii speciale care reglementează relaţiile sociale aparţinând altor ramuri ori domenii ale dreptului în contextul cărora s-a manifestat comportamentul discriminatoriu, legea specială se va aplica cu întâietate, sub toate aspectele, atât în ceea ce priveşte condiţiile de fond şi de formă cărora le va fi supusă acţiunea, cât şi în ceea ce priveşte instanţa competentă".

51. Prin considerentul reţinut în paragraful 29 se arată că "formularea unei cereri de chemare în judecată «potrivit dreptului comun» de către persoana care se consideră discriminată, semnifică - în termenii art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000 - posibilitatea de a sesiza instanţa judecătorească în mod direct şi necondiţionat de parcurgerea prealabilă a unor proceduri, de sesizarea altor organisme (spre exemplu, de sesizarea Consiliului Naţional pentru Combaterea Discriminării) ori de respectarea unor termene speciale [altele decât cele din dreptul comun, după cum se arată prin alin. (2) al art. 27 din acelaşi act normativ, cu trimitere la termenul general de prescripţie de 3 ani]".

52. În continuare, la paragraful 30, se explicitează sintagma "potrivit dreptului comun", statuându-se, în contextul dat, că aceasta "semnifică, inclusiv aspectul că, de regulă, dar nu în mod necesar şi absolut, instanţa sesizată va fi cea de drept comun, respectiv cea civilă".

53. În privinţa chestiunii de drept evidenţiate în cuprinsul întrebării, referitoare la posibilitatea instanţei de drept comun de a restabili situaţia anterioară discriminării, prin anularea deciziei de concediere şi reintegrarea în funcţia deţinută anterior concedierii, relevant este paragraful 31, prin care s-a reţinut că "Ori de câte ori (...) actul sau faptul discriminatoriu a cărui sancţionare se urmăreşte intră în sfera ori a fost săvârşit în raporturile juridice care aparţin altor domenii/ramuri ale dreptului - dreptului muncii şi asigurărilor sociale ori dreptului administrativ,

dreptului concurenţei etc. - şi în care protecţia drepturilor subiective se realizează în condiţiile unor legi speciale, în faţa unor jurisdicţii speciale, angajarea răspunderii civile (lato sensu) pentru actele/faptele acuzate drept discriminatorii va avea loc, în virtutea principiului de drept specialia generalibus derogant, chiar pe calea respectivelor legi speciale, aşadar în condiţiile acestora şi în faţa jurisdicţiilor speciale, aceasta însemnând inclusiv în faţa unor instanţe cu competenţă materială specială, derogatorie de la dreptul comun".

54. Faţă de cele mai sus expuse rezultă că problema de drept din cuprinsul întrebării prealabile a fost tratată de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. 10/2016, pronunţată de Completul competent să judece recursul în interesul legii.

55. Este de remarcat faptul că, prin întrebarea formulată, instanţa de trimitere a solicitat să se lămurească dacă se poate solicita, pe calea dreptului comun, în temeiul art. 27 din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000, anularea deciziei de concediere şi restabilirea situaţiei anterioare, în condiţiile în care există o hotărâre definitivă prin care s-a stabilit că a fost legală concedierea şi o altă hotărâre definitivă prin care angajatorul a fost sancţionat contravenţional pentru discriminarea manifestată în legătură cu încetarea raportului de muncă, prin concedierea reclamantei.

56. Modalitatea în care instanţa de trimitere va concilia efectele celor două hotărâri definitive este o problemă care excedează conţinutului normativ al prevederilor art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000, care fac obiectul sesizării.

57. A stabili dacă instanţa de trimitere poate să dispună restabilirea situaţiei anterioare discriminării, pornind de la situaţia premisă din litigiul pendinte şi de la problema specifică, aceea a modalităţii în care efectele celor două hotărâri definitive se răsfrâng în cauza dedusă spre judecată, nu reprezintă o chestiune de interpretare a art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000, ci presupune doar exersarea aplicării sale la situaţia de fapt şi de drept proprie cauzei, atribut care aparţine instanţei sesizate să judece litigiul.

58. Analiza de conţinut a întrebării prealabile relevă că instanţa de trimitere nu are nicio dificultate în a determina sensul dispoziţiilor art. 27 alin. (1) din Ordonanţa Guvernului nr. 137/2000, sub aspectul pretenţiei concrete care poate face obiectul cererii de chemare în judecată, potrivit dreptului comun.

59. Problema cu care se confruntă instanţa de trimitere nu ţine nici de interpretarea sintagmei "anularea situaţiei create prin discriminare", din cuprinsul normei legale analizate, ci este în legătură directă cu hotărârea pe care o va adopta, dilema fiind, aşa cum rezultă din încheierea de sesizare, dacă instanţa acordă doar despăgubiri sau dispune şi reintegrarea în funcţia deţinută anterior, fără anularea deciziei de concediere, sau dispune şi anularea deciziei de concediere. Hotărârea care se va pronunţa în ultimă instanţă rămâne atributul exclusiv al instanţei sesizate cu litigiul şi nu poate fi transferată în sarcina completului care pronunţă hotărârea prealabilă.

60. Pe de altă parte, premisele utilizării acestui mecanism de unificare a practicii judiciare nu sunt îndeplinite şi pentru că nu sunt indicii cu privire la posibilitatea apariţiei unei practici neunitare, care să poată fi preîntâmpinată pe calea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept.

61. Examinarea datelor comunicate de către curţile de apel arată că nicio altă instanţă naţională, în afară de titularul sesizării, nu a fost sesizată cu o cerere care să descrie o situaţie identică sau similară cu cea dedusă judecăţii instanţei de trimitere.

62. Nici condiţia referitoare la nestatuarea asupra chestiunii de drept de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu este îndeplinită, întrucât problema de drept a fost rezolvată de către instanţa supremă printr-o decizie de principiu pronunţată într-un recurs în interesul legii.

63. Interpretarea realizată de instanţa supremă asupra aceleiaşi dispoziţii legale printr-o hotărâre de principiu pronunţată în recurs în interesul legii, în absenţa unor elemente noi, care să prefigureze o nouă abordare a chestiunii de drept, sunt aspecte ce conduc la concluzia că nu sunt întrunite condiţiile restrictive impuse de prevederile art. 519 din Codul de procedură civilă.

14) Decizia nr. 22/2019, publicată în M. Of. nr. 773 din 24 septembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Gorj - Secţia I civilă pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile privind dezlegarea următoarei chestiuni de drept: modul de interpretare şi aplicare a dispoziţiilor art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997 pentru modificarea şi completarea Legii fondului funciar nr. 18/1991, cu modificările şi completările ulterioare, privind cerinţele concrete în care poate fi solicitat şi obţinut preţul actualizat al unui teren vândut în baza unui titlu constatat nul ulterior vânzării, prin explicitarea sintagmelor "vânzări succesive ale terenurilor" şi "preţul actualizat".*

Considerente:

[...] 38. (...) Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept reţine că procedura sesizării instanţei supreme cu dezlegarea unei chestiuni de drept se circumscrie unui incident procedural ivit în cursul unui proces aflat în desfăşurare, al cărui obiect presupune interpretarea unor norme de drept îndoielnice, lacunare sau neclare, care sunt determinante pentru soluţionarea pe fond a cauzei, în scopul împiedicării apariţiei unei jurisprudenţe neunitare, iar nu însăşi interpretarea şi aplicarea legii cu privire la un anumit raport juridic, cu particularităţi proprii, atribut ce intră şi trebuie să rămână în sfera de competenţă a instanţei de judecată.

39. Aceasta, întrucât identificarea normelor legale incidente şi interpretarea acestora în vederea aplicării într-o anumită cauză, folosind metodele specifice de interpretare a normelor juridice, sunt în competenţa judecătorului care soluţionează litigiul, căruia îi revine obligaţia de a judeca direct şi efectiv, cu respectarea dispoziţiilor art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă ("Niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă") şi a dispoziţiilor art. 22 din Codul de procedură civilă potrivit cărora

"(1) Judecătorul soluţionează litigiul conform regulilor de drept care îi sunt aplicabile.

(2) Judecătorul are îndatorirea să stăruie, prin toate mijloacele legale, pentru a preveni orice greşeală privind aflarea adevărului în cauză, pe baza stabilirii faptelor şi prin aplicarea corectă a legii, în scopul pronunţării unei hotărâri temeinice şi legale. (...)".

40. În speţă, se constată că la judecata în primă instanţă s-a statuat că dispoziţiile art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997 sunt incidente raportului juridic dedus judecăţii prin aplicarea efectului pozitiv al lucrului judecat raportat la considerentele unei hotărâri judecătoreşti irevocabile, anume ale Deciziei civile nr. xxx din 1 noiembrie 2016 a Tribunalului Gorj - Secţia I civilă. Cât priveşte cuantumul despăgubirii, judecătorul fondului a apreciat că sintagma "preţ actualizat" prevăzută de textul de lege ar putea fi susceptibilă de două înţelesuri, şi anume de preţ de piaţă al terenului şi de preţ al vânzării actualizat cu indicii de inflaţie. Pornind de la această distincţie, judecătorul a apreciat că norma de drept ar fi imprecisă şi că se impune interpretarea acesteia, sens în care, folosind metode şi argumente de interpretare a legii, pe care le-a enunţat în

cuprinsul hotărârii, a tras concluzia că reclamanţii sunt îndreptăţiţi să primească, cu titlu de despăgubire, preţul de piaţă al terenului, şi nu preţul încasat de autorul pârâţilor în urma înstrăinării imobilului, actualizat cu indicii de inflaţie.

41. Or, analizarea şi dezlegarea unor astfel de probleme de drept ale cauzei, asupra cărora părţile au puncte de vedere divergente, sunt şi rămân în atributul exclusiv de soluţionare al instanţelor judecătoreşti.

42. Aceasta, întrucât răspunsul la întrebarea dacă raportului juridic de despăgubire dedus în concret judecăţii i se aplică sau nu prevederile art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997, se impune a fi formulat în raport cu circumstanţele particulare ale cauzei, nefiind necesare dezlegări cu valoare de principiu ale cerinţelor prevăzute de textul de lege, deoarece nu analiza unor astfel de cerinţe a constituit fundamentul judecăţii în primă instanţă.

43. În acest sens, în jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (Decizia nr. 16 din 23 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016) s-a reţinut că operaţiunea de interpretare şi aplicare a textului de lege la diferitele circumstanţe particulare ce caracterizează un anumit litigiu nu poate fi atribuită completului constituit pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile şi că revine instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei rolul de a realiza o interpretare cazuală sau judiciară, care presupune ca, anterior soluţionării cauzei, să studieze circumstanţele particulare ale speţei deduse judecăţii, să identifice problemele de drept şi, ulterior, să procedeze la interpretarea şi aplicarea normelor de drept, pentru emiterea actului jurisdicţional final.

44. În consecinţă, pentru argumentele expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată că nu este îndeplinită condiţia legală privind ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei în curs de judecată, întrucât particularităţile specifice ale speţei nu pot antrena un răspuns cu valoare de principiu.

45. Nici condiţia de admisibilitate a sesizării constând în dificultatea chestiunii de drept supuse interpretării nu este îndeplinită.

46. Astfel, în jurisprudenţa anterioară a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a reţinut că, deşi textul de lege (art. 519 din Codul de procedură civilă) nu conţine o definiţie a acestei noţiuni, totuşi, pentru a fi vorba despre o veritabilă problemă de drept, trebuie ca norma juridică disputată să fie îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară, iar chestiunea de drept supusă dezbaterii să fie una serioasă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text de lege este incomplet, fie că nu este corelat cu alte dispoziţii legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare (Decizia nr. 16 din 23 mai 2016, anterior citată).

47. Aşa fiind, instanţa care iniţiază sesizarea trebuie să evidenţieze caracterul complex sau, după caz, precar al normei de drept a cărei interpretare o solicită, de natură a conduce la o jurisprudenţă neunitară, condiţia neputând fi apreciată ca îndeplinită doar prin prezentarea opiniilor părţilor litigante, care au ca fundament interesele contradictorii ale acestora, în raport cu scopul urmărit.

48. În speţa supusă analizei, din cuprinsul încheierii de sesizare nu rezultă care este dificultatea întâmpinată de instanţa de apel în interpretarea dispoziţiilor art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997 şi nu sunt evidenţiate aspectele lacunare sau imprecise ale acestor dispoziţii legale şi care ar putea antrena o interpretare dual sau contradictorie a textului de lege enunţat.

49. Verificând conţinutul literal (formularea) al normei juridice prevăzute de dispoziţiile art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997, se constată că acesta coincide cu conţinutul real al normei, în sensul că se precizează cu claritate părţile şi obiectul raportului juridic care cade sub incidenţa sa. Anume, norma de drept enunţă că despăgubirea se plăteşte fostului proprietar rămas fără teren de către cel care a vândut terenul pe baza titlului constatat nul, iar această despăgubire este echivalentul preţului actualizat.

50. În ceea ce priveşte sintagma "înstrăinări succesive", din conţinutul normei juridice rezultă că aceasta se referă la înstrăinările succesive care au fost efectuate de către cel care a vândut terenul în baza titlul de proprietate nul, intenţia legiuitorului fiind aceea ca norma juridică să fie incidentă tuturor înstrăinărilor de acest fel, indiferent de numărul acestora, una sau mai multe înstrăinări succesive, condiţia fiind ca toate aceste înstrăinări să fi fost efectuate în baza titlului de proprietate nul, în conformitate cu prevederile art. III alin. (1) din Legea nr. 169/1997.

51. Folosind argumentul reducerii la absurd, rezultă că o altă interpretare a sintagmei ar fi de natură să conducă la concluzii imposibile, cum ar fi cea potrivit căreia fostul proprietar poate fi despăgubit doar în situaţia în care terenul a fost înstrăinat pe baza titlului prin mai multe acte juridice sau doar în situaţia în care, la rândul său, terţul dobânditor de bună-credinţă ar fi înstrăinat şi el terenul altor subdobânditori, nu şi în cazul în care terenul a fost înstrăinat printr-un singur act juridic, ceea ce ar fi absurd.

52. Rezultă deci că sintagma "înstrăinări succesive" se referă la totalitatea înstrăinărilor, una sau mai multe, efectuate în baza titlului de proprietate lovit de nulitate, şi nu la existenţa, drept condiţie de admisibilitate a acţiunii în despăgubire a fostului proprietar, a mai multor înstrăinări succesive ale aceluiaşi teren care să fi fost efectuate de terţii dobânditori de bună-credinţă, în baza actelor de proprietate deţinute, altele decât titlul de proprietate nul emis în procedura legii de reparaţie.

53. Verificând conţinutul literal al normei juridice prevăzute de dispoziţiile art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997 se constată, totodată, că aceasta relevă faptul că despăgubirea care se plăteşte fostului proprietar rămas fără teren de către cel care a înstrăinat terenul pe baza titlului constatat nul este echivalentul preţului actualizat, sintagmă care se referă la suma de bani consemnată în actul sau actele de înstrăinare, actualizată cu indicii de inflaţie. De altminteri, preţul de piaţă, adică preţul cel mai probabil cu care se poate vinde un bun la o anumită dată, după ce acesta a fost expus, într-o măsură rezonabilă, pe o piaţă concurenţială, nu este supus operaţiunii de actualizare cu indicii de inflaţie.

54. Aşa fiind, în măsura în care interpretarea literală a normei juridice prevăzute de art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997 acoperă raporturile juridice pe care, în intenţia sa, legiuitorul a dorit să le reglementeze, nu se justifică ca, pe cale de interpretare extensivă, conţinutul normei de drept menţionate să fie, în parte, înlăturat.

55. De altfel, despăgubirea datorată de persoana care, cu bună-credinţă, a înstrăinat terenul deţinut în baza unui titlu de proprietate ale cărui vicii nu le cunoştea nu poate fi asimilată, folosind argumentul de analogie, cu alte tipuri de despăgubiri acordate de stat, întrucât faptul "înstrăinării" unui teren ce s-a dovedit, ulterior, că aparţine unui alt proprietar nu poate fi asimilat, în lipsa voinţei legiuitorului, cu o "deposedare abuzivă" de bunuri, în înţelesul dat acestei sintagme prin dispoziţiile legilor speciale de reparaţie.

56. Este de observat, totodată, că însuşi legiuitorul a reglementat distinct, în cadrul legilor speciale de reparaţie, diverse cuantumuri ale despăgubirilor care pot fi acordate persoanelor îndreptăţite. În acest sens pot fi exemplificate dispoziţiile art. 50 alin. (2^1) şi art. 50^1 alin. (1) din Legea nr. 10/2001, care prevăd restituirea preţului de piaţă al imobilelor, stabilit conform

standardelor internaţionale de evaluare, comparativ cu dispoziţiile art. 50 alin. (2) din acelaşi act normativ, care prevăd restituirea preţului actualizat plătit.

57. Cu privire la acest aspect, este relevantă şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care a statuat că opţiunea legiuitorului de a reglementa, prin dispoziţiile art. III alin. (2^4) din Legea nr. 169/1997, obligaţia persoanei care a înstrăinat prin acte de vânzare-cumpărare succesive sau în alt mod terenul pe baza unui titlu constatat nul de a remite preţul actualizat fostului proprietar rămas fără teren nu vine în contradicţie cu spiritul Legii nr. 18/1991, şi anume cu caracterul reparator consacrat de aceasta, întrucât soluţia se justifică pentru menţinerea stabilităţii raporturilor juridice civile şi protejarea drepturilor câştigate de subdobânditorii de bună-credinţă în temeiul legilor ce au reglementat regimul reconstituirii şi constituirii dreptului de proprietate funciară (Decizia nr. 375 din 6 iulie 2005 şi Decizia nr. 746 din 24 iunie 2008, precitate).

15) Decizia nr. 23/2019, publicată în M. Of. nr. 770 din 23 septembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi de familie pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile privind dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "se pot aplica prevederile art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, unui cesionar de drepturi litigioase beneficiar al unei hotărâri judecătoreşti pronunţate în temeiul exclusiv al Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, deci nu şi al Legii nr. 165/2013, dar rămase definitive după intrarea în vigoare a acestui din urmă act normativ, hotărâre prin care i s-ar fi stabilit cuantumul despăgubirilor cuvenite, cuantum neafectat de vreo reducere, ca urmare a inexistenţei vreunei dispoziţii legale în acest sens, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013?".*

Considerente:

[...] Chestiunea de drept cu a cărei lămurire a fost învestită Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie vizează aplicabilitatea prevederilor art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 într-o situaţie dată, aceea în care cesionarul de drepturi litigioase - destinatarul normei - este îndreptăţit la măsuri reparatorii prin echivalent în baza unei hotărâri judecătoreşti prin care i s-ar fi stabilit cuantumul despăgubirilor cuvenite, rămasă irevocabilă după intrarea în vigoare a Legii nr. 165/2013.

Art. 24 alin. (2) prevede că persoanele îndreptăţite la măsuri compensatorii, altele decât titularul dreptului de proprietate, fost proprietar sau moştenitorii legali ori testamentari ai acestuia, beneficiază de măsura compensatorie prin puncte, cu plafonarea punctelor în modalitatea expres prevăzută de normă.

Aşadar, cesionarul de drepturi litigioase este în mod expres exclus de la măsura reparatorie a compensării integrale prin puncte, recunoscută celorlalţi titulari ai dreptului de proprietate, conform art. 24 alin. (1) din Legea nr. 165/2013.

Printr-o jurisprudenţă constantă, Curtea Constituţională a considerat că tratamentul juridic aplicat persoanelor care au dobândit, în temeiul unor contracte cu titlu oneros, drepturile cuvenite potrivit legilor de restituire a proprietăţii nu constituie o discriminare, opţiunea legiuitorului fiind

justificată de situaţia diferită a destinatarilor normelor din alin. (1), respectiv alin. (2) al art. 24 din Legea nr. 165/2013.

42. Este de reţinut că, în cuprinsul sesizării, instanţa de trimitere a considerat că soluţionarea pe fond a cauzei depinde de lămurirea chestiunii de drept, deoarece stabilirea aplicării sau neaplicării art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 are înrâurire asupra numărului concret de puncte care trebuie atribuite în compensare, iar acest număr constituie obiect al cererii de apel (pct. 18 din prezenta hotărâre).

Din aceste explicaţii reiese că instanţa de trimitere se socoteşte învestită cu cercetarea îndreptăţirii reclamantului din cauză, în calitate de cesionar de drepturi litigioase, fie la emiterea unei decizii de compensare integrală prin puncte, fie la emiterea unei decizii de compensare cu plafonarea punctelor (aceasta din urmă fiind efectiv emisă în cauză de către intimata Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor). Ţinând cont că instanţei de judecată îi revine prerogativa aprecierii limitelor devoluţiunii în apel, urmează a se constata că întrebarea adresată nu pune niciun moment în discuţie stabilirea domeniului de aplicare al dispoziţiilor art. 41 din Legea nr. 165/2013, cu toate că prima instanţă a făcut aplicarea art. 41, iar prin apel s-au formulat critici pe acest aspect.

43. În acest context se reţine că referirea instanţei de trimitere la situaţia pronunţării în speţă a unei hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile nu are drept scop identificarea unei ipoteze care să justifice aplicarea procedurii din art. 41, derogatorie de la cea instituită prin dispoziţiile art. 16 şi următoarele ale Legii nr. 165/2013, ci vizează modalitatea de aplicare a acestei din urmă proceduri, ce presupune emiterea unei decizii de compensare prin puncte de către Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor, urmată de valorificarea punctelor în condiţiile legii.

Cu alte cuvinte, instanţa de trimitere are în vedere aplicarea sau neaplicarea dispoziţiilor art. 24 alin. (2), ce constituie parte integrantă din procedura descrisă în art. 16 şi următoarele din lege, în prezenţa unei anumite hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile de care beneficiază destinatarul normei din art. 24 alin. (2) al legii.

44. Această finalitate a prezentei sesizări exclude existenţa unei probleme de drept care priveşte interpretarea diferită sau contradictorie a unui text de lege şi ce ar putea, astfel, justifica declanşarea mecanismului reglementat prin art. 519 din Codul de procedură civilă.

În raţionamentul juridic regăsit în sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, eventuala aplicare sau neaplicare a dispoziţiilor art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013 depinde de evaluarea conţinutului şi a efectelor hotărârii judecătoreşti la care instanţa de trimitere face referire, în sensul dacă prin acea hotărâre au fost stabilite sumele de bani reprezentând despăgubiri, precum şi autoritatea de lucru judecat a hotărârii definitive şi irevocabile ori forţa executorie a acesteia. De altfel, aceste aspecte formează obiect al învestirii instanţei de apel (pct. 11 şi 12 din prezenta hotărâre).

Or, atare verificări, ce privesc un mijloc de probă administrat în cauză, ţin de prerogativele exclusive ale instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei, neputând fi acceptată implicarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în soluţionarea fondului apelului, prin aprecierea aspectelor relevante în judecarea cauzei.

45. În acelaşi timp, în condiţiile în care raţionamentul juridic pe care instanţa de trimitere şi-a întemeiat sesizarea de faţă are drept premisă incidenţa procedurii prevăzute de dispoziţiile art. 16 şi următoarele ale Legii nr. 165/2013 - ce presupune emiterea unei decizii de compensare prin puncte de către Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor, urmată de valorificarea punctelor în condiţiile legii -, eventuala valorificare a autorităţii de lucru judecat a hotărârii

judecătoreşti definitive şi irevocabile prin care s-ar fi stabilit în favoarea cesionarului de drepturi litigioase cuantumul neplafonat al despăgubirilor cuvenite ar conduce, practic, la înlăturarea aplicării în cauză a dispoziţiilor art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013.

Or, atare rezultat, atât timp cât nu decurge din stabilirea pe cale de interpretare a domeniului de aplicare al normei, poate fi conceput ca efect fie al neconstituţionalităţii art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, fie al contrarietăţii dintre norma din legea naţională şi Convenţia europeană a drepturilor omului.

46. Astfel, Curtea Constituţională a constatat, în mai multe rânduri, neconstituţionalitatea unor prevederi legale prin care se tindea la nerespectarea efectelor unei hotărâri judecătoreşti definitive şi irevocabile, cu consecinţa încălcării ordinii juridice a statului de drept şi obstrucţionării bunei funcţionări a justiţiei (de exemplu, Decizia nr. 686 din 26 noiembrie 2014, pronunţată chiar în materia Legii nr. 165/2013, prin care s-a constatat că anumite dispoziţii sunt constituţionale "în măsura în care nu se aplică deciziilor/dispoziţiilor entităţilor învestite cu soluţionarea notificărilor, emise în executarea unor hotărâri judecătoreşti prin care instanţele s-au pronunţat irevocabil/definitiv asupra calităţii de persoane îndreptăţite şi asupra întinderii dreptului de proprietate").

47. Rezultatul preconizat prin sesizarea de faţă nu poate fi atins în cadrul procedurii vizând dezlegarea unei chestiuni de drept, deoarece, în mod evident, acest complet nu se poate pronunţa asupra neconstituţionalităţii art. 24 alin. (2) din Legea nr. 165/2013, dar nici asupra contrarietăţii acestei norme cu Convenţia europeană a drepturilor omului (sugerată de una dintre opiniile exprimate în punctul de vedere al instanţei de trimitere), ce rămâne atributul exclusiv al instanţei de judecată, cât timp confruntarea normei naţionale cu cea a Convenţiei nu are ca scop stabilirea înţelesului sau a conţinutului normei, ci doar stabilirea aplicării normei în cauză.

16) Decizia nr. 24/2019, publicată în M. Of. nr. 614 din 25 iulie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile formulată de Curtea de Apel Craiova - Secţia I civilă cu privire la următoarea problemă de drept: "aplicabilitatea dispoziţiilor art. 107 alin. (3) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările şi completările ulterioare, teza referitoare la recalcularea pensiei prin adăugarea veniturilor, în ceea ce priveşte pensiile de serviciu ale magistraţilor nepuse în plată".*

Considerente:

[...] 57. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept observă însă că prin contestaţia dedusă judecăţii în Dosarul nr. 10382/63/2017 al Tribunalului Dolj contestatoarea a solicitat instanţei anularea Deciziei nr. xxxxxx din 25 mai 2017, emisă de intimata Casa Judeţeană de Pensii Dolj, şi stabilirea pensiei cuvenite în mod legal, conform dispoziţiilor art. 82 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 303/2004, arătând că, prin decizia contestată, intimata i-a calculat pensia de serviciu prin luarea în considerare a venitului salarial realizat în luna iunie 2010, la momentul emiterii primei decizii de pensionare, care nu a fost pusă în plată niciodată. Conform susţinerilor contestatoarei, care are funcţia de judecător la Curtea de Apel Craiova, la stabilirea pensiei de serviciu trebuia aplicat art. 82 din Legea nr. 303/2004, care prevede că baza de calcul al pensiei de serviciu pentru magistraţi este reprezentată de indemnizaţia de încadrare brută lunară şi sporurile obţinute în ultima lună înainte de data

pensionării, astfel că în mod nelegal intimata Casa Judeţeană de Pensii Dolj a avut în vedere veniturile din luna iunie 2010.

58. Aşadar, obiectul litigiului îl constituie o contestaţie împotriva unei decizii de recalculare a pensiei întemeiate pe dispoziţiile art. 82 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 303/2004, iar nu o solicitare de recalculare a pensiei în temeiul dreptului comun, reprezentat de art. 107 alin. (3) din Legea nr. 263/2010, teza referitoare la recalcularea pensiei prin adăugarea veniturilor.

59. De altfel, soluţia de admitere a contestaţiei reclamantei, pronunţată la judecata cauzei în fond, care face obiectul apelului, respectiv considerentele pe care aceasta se întemeiază nu au legătură cu aplicarea art. 107 alin. (3) din Legea nr. 263/2010, prima instanţă neanalizând incidenţa acestei dispoziţii legale în ceea ce priveşte pensiile de serviciu ale magistraţilor nepuse în plată.

60. Potrivit art. 519 din Codul de procedură civilă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are a se pronunţa într-o interpretare de principiu a unei norme de drept, dacă circumstanţele cauzei pentru care trebuie să dea acea interpretare nu sunt în mod real sau pe deplin clarificate.

61. Îndeplinirea acestei condiţii presupune o deplină concordanţă între situaţia juridică ce a determinat mai multe posibile interpretări ale textului de lege, fiecare aplicabilă în respectiva cauză, şi conţinutul întrebării, care să vizeze un aspect lămuritor pentru chestiunea respectivă.

62. Prin urmare, văzând conţinutul contestaţiei deduse judecăţii, soluţia instanţei de fond, de obligare a intimatei la emiterea unei decizii de pensie cu aplicarea dispoziţiilor art. 82 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 303/2004, precum şi limitele efectului devolutiv al apelului, determinate de ceea ce s-a supus judecăţii la prima instanţă (art. 478 din Codul de procedură civilă), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată că un răspuns la întrebarea prealabilă formulată de instanţa de trimitere nu este de natură a conduce la soluţionarea pe fond a cauzei, întrucât situaţia premisă enunţată în conţinutul întrebării, respectiv existenţa unei cereri de recalculare a pensiei de serviciu a unui magistrat, întemeiată pe dispoziţiile art. 107 alin. (3) din Legea nr. 263/2010, teza referitoare la recalcularea pensiei prin adăugarea veniturilor, nu este realizată în pricina ce a prilejuit sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

17) Decizia nr. 25/2019, publicată în M. Of. nr. 796 din 1 octombrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

- interpretarea dispoziţiilor art. 3 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 2 lit. b) din Hotărârea Guvernului nr. 1.284/2011 privind stabilirea procedurii de reevaluare a locurilor de muncă în condiţii speciale prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările ulterioare, în sensul de a se stabili dacă, după încadrarea unor locuri de muncă în condiţii speciale, în conformitate cu art. 30 alin. (1) lit. e) raportat la anexele nr. 2 şi 3 din Legea nr. 263/2010, angajatorul poate condiţiona angajatului încadrat în astfel de locuri de muncă recunoaşterea prestării muncii în condiţii speciale de expunerea efectivă a acestuia la factorii de risc pentru mai mult de 50% din timpul normal de lucru;

- interpretarea dispoziţiilor art. 30 alin. (1) lit. e) raportat la anexele nr. 2 şi 3 şi art. 30 alin. (2) din Legea nr. 263/2010 şi a prevederilor art. II din Legea nr. 325/2015 pentru modificarea Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, în sensul de a se stabili dacă, în situaţia în care, ca urmare a procedurii de reevaluare a locurilor de muncă în condiţii speciale prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010, s-a emis un aviz negativ de către Comisia pentru reevaluarea locurilor de muncă în condiţii speciale cu privire la anumite locuri de muncă, se mai poate recunoaşte încadrarea în condiţii speciale a acestor locuri de muncă după emiterea acestui aviz până la intrarea în vigoare a Legii nr. 325/2015.

Considerente:

[...] În legătură cu cea dintâi chestiune de drept supusă dezbaterii, se reţine că, prin Decizia nr. 12 din 23 mai 2016, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, s-a arătat, la paragraful 78, că "Potrivit soluţiei normative a art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010, care determină, într- o modalitate asemănătoare celei reglementate în art. 1 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 226/2006, locurile de muncă în condiţii speciale, cele două condiţii - regăsirea activităţilor/locurilor de muncă în anexa nr. 2 la lege şi înscrierea angajatorului în anexa nr. 3 - trebuie îndeplinite cumulativ pentru ca un loc de muncă să fie considerat ca încadrat în condiţii speciale".

66. Întrunirea acestor cerinţe nu formează obiect al sesizării de faţă, activitatea indicată de reclamant în acţiune şi unitatea angajatoare figurând în anexele nr. 1 şi 2 la Legea nr. 226/2006, respectiv în anexele nr. 2 şi 3 la Legea nr. 263/2010, aspecte reţinute de instanţa de trimitere prin încheierea de sesizare.

67. Cât priveşte însă criteriul referitor la expunerea efectivă a angajatului încadrat în locuri de muncă în condiţii speciale la factorii de risc pentru mai mult de 50% din timpul normal de lucru, acesta constituie un criteriu general aplicabil în concurs cu cele menţionate anterior, cu referire la Decizia nr. 12 din 23 mai 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii. De altfel, se constată că asupra acestui aspect s-a pronunţat Curtea Constituţională prin Decizia nr. 618 din 2 octombrie 2018, relevante în acest sens fiind paragrafele 27-29 din această decizie, ce au fost redate in extenso mai sus, la cap. VII "Jurisprudenţa Curţii Constituţionale".

68. Prin această decizie, Curtea Constituţională a reţinut că, alături de enumerarea expresă a locurilor de muncă încadrate în condiţii speciale, în cuprinsul art. 30 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, art. 3 alin. (1) lit. h) din acelaşi act normativ stabileşte criteriile generale care justifică această încadrare, arătând că este vorba de "locurile de muncă unde gradul de expunere la factorii de risc profesional sau la condiţiile specifice unor categorii de servicii publice, pe durata a cel puţin 50% din timpul normal de muncă, poate conduce în timp la îmbolnăviri profesionale, la comportamente riscante în activitate, cu consecinţe grave asupra securităţii şi sănătăţii în muncă a asiguraţilor". Per a contrario, s-a constatat că, atunci când locurile de muncă nu întrunesc aceste criterii, acestea nu pot fi încadrate în condiţii speciale.

69. Prin urmare, instanţa de contencios constituţional a apreciat că încadrarea locurilor de muncă prevăzute de art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010 în condiţii speciale trebuie să se subordoneze, în egală măsură, criteriilor stabilite prin art. 3 alin. (1) lit. h) din acelaşi act normativ, iar, în măsura în care, în urma reevaluării, se constată că aceste criterii nu mai sunt întrunite, nu se mai poate vorbi de existenţa unui temei legal pentru a se păstra o astfel de încadrare.

70. În acest context, a făcut trimitere şi la dispoziţiile art. 3 alin. (1) şi (2) din Hotărârea Guvernului nr. 1.284/2011, în care se arată, în mod expres, că "reevaluarea locurilor de muncă în

condiţii speciale se realizează în baza următoarelor criterii: a) existenţa activităţilor şi a unităţilor pentru care se solicită reevaluarea, în anexele nr. 2 şi 3 la Legea nr. 263/2010, cu modificările şi completările ulterioare; b) existenţa locurilor de muncă pentru care au fost acordate avizele de încadrare în condiţii speciale, la unităţile solicitante; c) existenţa, la locurile de muncă pentru care se solicită reevaluarea, a aceloraşi factori de risc identificaţi iniţial pentru care a fost acordat avizul de încadrare în condiţii speciale; d) identificarea prezenţei efectelor nocive asupra stării de sănătate a lucrătorilor identificate prin boli profesionale sau boli legate de profesiune, pentru care a fost acordat avizul de încadrare în condiţii speciale la locurile de muncă şi pentru care se solicită reevaluarea", iar "menţinerea încadrării locurilor de muncă în condiţii speciale se realizează în condiţiile îndeplinirii cumulative a criteriilor prevăzute la alin. (1)".

71. Ca atare, faţă de dezlegările anterior prezentate, se observă că prima chestiune de drept ce face obiectul prezentei sesizări nu prezintă un grad de dificultate ridicat, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile. Instanţa de trimitere are la îndemână toate elementele pentru a face aplicarea dispoziţiilor legale a căror interpretare o solicită pe această cale.

72. Cât priveşte cea de-a doua problemă de drept invocată, se reţine că nu este îndeplinită una dintre condiţiile de admisibilitate, şi anume ca asupra chestiunii de drept în litigiu Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să nu fi statuat anterior.

73. Potrivit jurisprudenţei constante a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanţelor, în urma unei interpretări a dispoziţiilor legale incidente, iar eventualele opinii jurisprudenţiale diferite nu pot constitui temei declanşator al mecanismului pronunţării unei hotărâri prealabile.

74. Deoarece scopul sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile este acela de a preîntâmpina generarea unei jurisprudenţe neunitare derivate din interpretarea şi aplicarea diferită a aceleiaşi dispoziţii legale, trebuie reamintit, astfel cum s-a reţinut constant de către instanţa supremă, că evaluarea acestei condiţii presupune ca asupra chestiunii de drept Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să nu fi statuat deja şi ca aceasta să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare, dar şi ca problema de drept să nu fi primit deja o anumită interpretare în jurisprudenţă[47].

75. Din această perspectivă, se observă că norma supusă interpretării nu este nouă, nici măcar pentru completul de judecată al Curţii de Apel Constanţa - Secţia I civilă care a declanşat procedura prevăzută de art. 519 din Codul de procedură civilă prin Încheierea de sesizare din 8 ianuarie 2019, pronunţată în Dosarul nr. 7.266/118/2017. Rezultă din hotărârile judecătoreşti ataşate sesizării că acelaşi complet de judecată, în aceeaşi compunere, a soluţionat în apel, în cursul anului 2017, cauze similare în care a interpretat şi aplicat dispoziţiile legale a căror dezlegare o solicită. Edificator în acest sens este faptul că instanţa de trimitere - Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă, în aceeaşi compunere, a pronunţat Decizia nr. 87 din 7 martie 2017 în Dosarul nr. 4.343/118/2013, Decizia nr. 88 din 7 martie 2017 în Dosarul nr. 8.663/118/2013 şi Decizia nr. 336 din 25 octombrie 2017 în Dosarul nr. 5.343/118/2014, prin care a dat o rezolvare aceleiaşi chestiuni de drept care face obiectul prezentei sesizări.

[47] Spre exemplu, Decizia nr. 4 din 14 aprilie 2014, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 437 din 16 iunie 2014.

76. În egală măsură, instanţele naţionale, în jurisprudenţa generată de Legea nr. 263/2010, deşi nesemnificativă ca volum, au aplicat dispoziţiile legale a căror interpretare se solicită, astfel cum rezultă din hotărârile judecătoreşti anexate, pronunţate în perioada anilor 2015-2018.

77. Totodată, se constată că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a mai fost sesizată anterior asupra acestei chestiuni de drept, fiind în mod evident inexactă motivarea titularului sesizării, potrivit căreia instanţa supremă nu a statuat asupra dispoziţiilor legale a căror interpretare se solicită.

78. Astfel, prin Decizia nr. 12 din 23 mai 2016, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii a interpretat dispoziţiile care reglementează regimul şi metodologia de recunoaştere a condiţiilor speciale de muncă, arătând evoluţia în timp a reglementării începând cu Legea nr. 19/2000, precum şi rolul procedurilor administrative stabilite prin hotărârile Guvernului pentru încadrarea sau reevaluarea locurilor de muncă în condiţii speciale şi a concluzionat în sensul că nu este deschisă calea unei acţiuni în constatare de drept comun a condiţiilor speciale de muncă în care angajaţii şi-au desfăşurat activitatea după data de 1 aprilie 2001 şi nici a acţiunii în obligare a angajatorilor la încadrarea locurilor de muncă în aceste condiţii, atunci când nu sunt întrunite cumulativ condiţiile privind înscrierea activităţii şi a unităţii angajatoare în anexele nr. 1 şi 2 la Legea nr. 226/2006 şi, respectiv, în anexele nr. 2 şi 3 la Legea nr. 263/2010.

79. De altfel, această decizie a fost indicată chiar de către reclamant în motivarea cererii de chemare în judecată ce face obiectul Dosarului nr. 7.266/118/2017, înregistrat pe rolul Tribunalului Constanţa şi aflat în faţa instanţei de apel, şi a fost aplicată şi de alte instanţe învestite cu soluţionarea unor cauze similare celei pentru care titularul sesizării a apreciat că se impune declanşarea mecanismului prevăzut de art. 519 din Codul de procedură civilă, astfel cum rezultă din cap. VI "Jurisprudenţa instanţelor naţionale în materie" al prezentei decizii.

80. Ca atare, rezultă că, prin verificarea atentă a susţinerilor părţilor, titularul sesizării ar fi putut constata că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie s-a pronunţat cu privire la interpretarea dispoziţiilor legale care formează obiectul celei de-a doua întrebări din sesizare.

81. Totodată, prin Decizia nr. 14 din 23 mai 2016, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010 şi ale Hotărârii Guvernului nr. 1.284/2011 privind stabilirea procedurii de reevaluare a locurilor de muncă în condiţii speciale prevăzute la art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010, a statuat că instanţa de judecată de drept comun nu poate proceda ea însăşi la analizarea condiţiilor de muncă ale reclamanţilor şi, dacă este cazul, la încadrarea locurilor de muncă ale acestora în condiţii speciale, în situaţia în care angajatorul nu a urmat procedura de reevaluare prevăzută de Hotărârea Guvernului nr. 1.284/2011, nu există un aviz al Comisiei pentru reevaluarea locurilor de muncă în condiţii speciale şi unitatea nu este nominalizată în anexa nr. 3 la Legea nr. 263/2010.

82. Această decizie a fost pronunţată tot în urma unei sesizări formulate de Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă, astfel încât, fie şi prin consultarea propriei jurisprudenţe, autorul sesizării ar fi evitat formularea unei noi solicitări în legătură cu interpretarea aceleiaşi probleme de drept, precum şi prelungirea inutilă a duratei soluţionării cauzei.

83. Un argument în plus în susţinerea aspectelor învederate anterior derivă din faptul că dispoziţiile art. 30 alin. (1) lit. e), alin. (2) şi (3) din Legea nr. 263/2010 şi ale art. II din Legea nr. 325/2015 au fost supuse controlului de constituţionalitate, prin Decizia nr. 618 din 2 octombrie 2018 pronunţată de Curtea Constituţională.

84. Cu această ocazie, Curtea Constituţională a învederat că nu este de natură să schimbe concluziile reţinute în conţinutul deciziei faptul că prin art. II din Legea nr. 325/2015 s-a prevăzut în mod expres că, "începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi, angajatorii care, în urma procedurii de reevaluare, nu au mai obţinut avizul de încadrare în condiţii speciale de muncă datorează contribuţia de asigurări sociale în cota prevăzută de lege pentru condiţii normale de muncă, aceştia nemaiavând temei legal pentru încadrarea persoanelor în condiţii speciale de muncă", nu este de natură să schimbe concluziile reţinute în decizie. Astfel, deşi, pentru a respecta principiul neretroactivităţii legii, consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituţie, textul de lege amintit se aplică de la momentul intrării sale în vigoare pentru viitor, această situaţie nu trebuie interpretată în sensul că, anterior intrării sale în vigoare, angajatorii care, în urma procedurii de reevaluare, nu au mai obţinut avizul de încadrare în condiţii speciale de muncă datorau contribuţia de asigurări sociale în cota prevăzută de lege pentru condiţii speciale de muncă. Din contră, precizarea făcută în textul de lege, în care se arată că angajatorii nu mai plătesc contribuţii de asigurări sociale aferente locurilor de muncă în condiţii speciale, "nemaiavând temei legal pentru încadrarea persoanelor în condiţii speciale de muncă", nu face decât să confirme cele mai sus reţinute, în sensul că, prin constatarea inexistenţei condiţiilor concrete de risc la locul de muncă, în urma reevaluării, dispoziţiile legale referitoare la locurile de muncă în condiţii speciale nu mai sunt incidente (paragraful 31).

85. În acelaşi timp, prezintă relevanţă şi Decizia nr. 806 din 6 decembrie 2018 a Curţii Constituţionale referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 20 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale, ale art. 1 alin. (1) şi (2) şi art. 2 alin. (2) din Legea nr. 226/2006 privind încadrarea unor locuri de muncă în condiţii speciale, ale art. 2-6, art. 9, art. 13 şi art. 16 din Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2003 privind metodologia şi criteriile de încadrare a persoanelor în locuri de muncă în condiţii speciale şi ale art. 30 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, în interpretarea dată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii prin Decizia nr. 12 din 23 mai 2016, în considerentele căreia s-a reţinut că "(...) legiuitorul nu a avut în vedere acordarea competenţei de a evalua îndeplinirea condiţiilor speciale ale unor locuri de muncă instanţelor de judecată, ci unor autorităţi administrative, specializate. Numai în mod excepţional, atunci când din motive obiective dovedirea perioadelor de activitate desfăşurate în condiţii speciale nu era posibilă, ca urmare a distrugerii arhivelor, instanţele de judecată, potrivit art. 11 alin. (2) din Hotărârea Guvernului nr. 1.025/2003, aveau posibilitatea de a se pronunţa cu privire la reconstituirea perioadei lucrate în condiţii speciale" (paragraful 27).

86. În consecinţă, faţă de împrejurarea că dispoziţiile legale ce constituie obiect al interpretării sunt, în fapt, o preluare a reglementărilor anterioare conţinute de Legea nr. 19/2000 şi Legea nr. 226/2006, iar procedura de reevaluare a locurilor de muncă, prevăzută de Hotărârea Guvernului nr. 1.284/2011, reprezintă o continuare în plan legislativ a dispoziţiilor Hotărârii Guvernului nr. 1.025/2003, prin care s-a procedat la încadrarea acestor locuri de muncă în condiţii speciale, şi, având în vedere statuările anterioare ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, obligatorii pentru instanţe în conformitate cu dispoziţiile art. 517 alin. (4) şi art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă, precum şi considerentele instanţei de contencios constituţional învestite cu controlul de constituţionalitate a dispoziţiilor legale supuse interpretării, se constată că nu sunt îndeplinite cumulativ condiţiile de admisibilitate care să justifice pronunţarea unei hotărâri prealabile.

18) Decizia nr. 27/2019, publicată în M. Of. nr. 861 din 24 octombrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea privind pronunţarea unei hotărâri prealabile formulată de Tribunalul Timiş - Secţia a II-a civilă cu privire la următoarea problemă de drept:*

Cum se interpretează şi/sau se aplică prevederile art. 719 alin. (1) din Codul de procedură civilă în ceea ce priveşte momentul până la care se dispune suspendarea executării silite, respectiv care este înţelesul sintagmei "până la soluţionarea contestaţiei la executare" din acest text de lege?

Considerente:

[...] 30. Din cuprinsul sesizării reiese că justificarea prezentului demers în justiţie se regăseşte în constatarea făcută de tribunal în dosarul cauzei, în sensul că, deşi problema efectelor suspendării dispuse de prima instanţă a făcut obiectul întâlnirii preşedinţilor secţiilor civile ale curţilor de apel în noiembrie 2015, care, la punctul 16 din minuta întocmită cu acea ocazie, au apreciat că suspendarea executării silite este limitată în timp până la momentul soluţionării în primă instanţă a contestaţiei, în continuare instanţele au dat interpretări diferite acestui text de lege.

31. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept observă că autorul sesizării nesocoteşte pe această cale prevederile legale instituite pentru declanşarea procedurii prealabile, dar şi scopul urmărit de legiuitor prin reglementarea menţionatului mecanism procedural, respectiv pe acela de asigurare a predictibilităţii jurisprudenţei, anterior intervenirii unei practici neunitare constante în rândul instanţelor judecătoreşti.

32. S-a putut observa, din multitudinea hotărârilor judecătoreşti comunicate în prezentul dosar, în considerarea jurisprudenţei instanţelor naţionale în materie, că opiniile judecătorilor diferă chiar şi în cadrul circumscripţiei aceleiaşi curţi de apel sau aceluiaşi tribunal şi că dovada soluţionării diferite a prezentei probleme de drept exista anterior actului de sesizare a instanţei supreme.

33. Prin urmare, în cauza de faţă, mecanismul de unificare al hotărârii prealabile nu mai poate fi utilizat, câtă vreme nu se pune problema lămuririi unei chestiuni de drept cu caracter de noutate care să facă obiect al sesizării, ci se semnalează necesitatea asigurării unei interpretări şi aplicări unitare a legii de către toate instanţele judecătoreşti, scop care se poate atinge numai prin formularea unui recurs în interesul legii.

19) Decizia nr. 28/2019, publicată în M. Of. nr. 874 din 30 octombrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secţia I civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Dacă prevederile art. II alin. (1) şi (2) din Legea nr. 130/2015 pentru completarea Legii nr. 567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanţelor judecătoreşti şi al parchetelor de pe lângă acestea şi al personalului care funcţionează în cadrul Institutului Naţional de Expertize Criminalistice se aplică şi fostului personal auxiliar de specialitate, care a ieşit la pensie sub imperiul Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările şi completările ulterioare, în perioada începând cu data abrogării art. 68 din Legea nr. 567/2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanţelor judecătoreşti şi

al parchetelor de pe lângă acestea şi al personalului care funcţionează în cadrul Institutului Naţional de Expertize Criminalistice, cu modificările şi completările ulterioare, şi data intrării în vigoare a art. 68[5] din aceeaşi lege, când s-a reintrodus pensia de serviciu pentru această categorie."

Considerente:

[...] Deşi sesizarea ridică o problemă de aplicabilitate a unui text de lege la situaţia concretă a cauzei, aceasta este eronat reţinută ca bază de interpretare, posibil contradictorie, pentru respectivul text de lege.

55. Astfel, în ceea ce priveşte situaţia litigioasă, rezultă din cuprinsul sesizării că reclamanta face parte din categoria personalului auxiliar de specialitate al instanţelor căruia i s-au deschis drepturile de pensie în baza Legii nr. 567/2004 la data de 31.10.2007, astfel cum ea însăşi precizează. Pensia de serviciu s-a transformat în pensie din sistemul contributiv în baza Legii nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor, cu modificările ulterioare (Legea nr. 119/2010), şi a fost revizuită potrivit Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 59/2011 pentru stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor prevăzute la art. 1 lit. c)-h) din Legea nr. 119/2010 privind stabilirea unor măsuri în domeniul pensiilor (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 59/2011), fiind menţinută ca pensie în sistemul contributiv şi după intrarea în vigoare a Legii nr. 263/2010, lege care a abrogat în mod expres dispoziţiile art. 68, 68[1] alin. (2), 68[2]-68[4] din Legea nr. 567/2004 - sediul de reglementare în materia pensiei de serviciu, pentru respectiva categorie profesională.

56. Prin art. I din Legea nr. 130/2015 a fost introdus în Legea nr. 567/2004 art. 68[5] care a instituit, din nou, pensia de serviciu, art. II prevăzând norme tranzitorii de aplicare a legii pentru diferite categorii de beneficiari.

57. Spre deosebire de persoanele ale căror drepturi de pensie s-au deschis după data de 25 iulie 2015, data intrării în vigoare a Legii nr. 130/2015, pentru care baza de calcul este formată, potrivit art. 68[5] alin. (1), din media salariilor de bază brute lunare realizate de pensionar, inclusiv sporurile, corespunzătoare ultimelor 12 luni de activitate anterioare lunii în care se depune cererea de pensionare, pentru cei care îndeplinesc condiţiile de acordare a pensiei de serviciu, dar la data pensionării au o altă ocupaţie [a căror situaţie este reglementată de art. 68[5] alin. (7)] şi cei care sunt beneficiarii unei pensii din sistemul public [vizaţi de norma tranzitorie reprezentată de art. II alin. (1) din Legea nr. 130/2015], baza de calcul o reprezintă media salariilor de bază brute lunare, din ultimele 12 luni anterioare lunii în care se depune cererea de pensionare, realizate de personalul auxiliar de specialitate aflat în activitate în condiţii identice de funcţie, vechime, grad sau treaptă şi nivel al instanţei ori parchetului unde a funcţionat solicitantul înaintea eliberării din funcţia de personal auxiliar de specialitate, ceea ce diferă fiind modul de calcul al sporurilor.

58. Reclamantei i s-a eliberat adeverinţa din 29.09.2015 de către Tribunalul Neamţ, conţinând baza de calcul în vederea stabilirii pensiei, fiindu-i emisă decizie de stabilire a pensiei de serviciu de către Casa de Pensii la data de 12.11.2015. Pe calea acţiunii ce face obiectul soluţionării în cauza în care a fost formulată sesizarea, promovată la data de 12.03.2018, reclamanta solicită eliberarea unei noi adeverinţe, care să modifice baza de calcul anterioară, prin includerea altor valori de referinţă sectorială faţă de cea utilizată la stabilirea pensiei de serviciu în anul 2015, de 305 lei, respectiv de 405 lei, 421 lei şi 463 lei.

59. Instanţa de trimitere întreabă dacă personalului auxiliar de specialitate care a ieşit la pensie sub imperiul Legii nr. 263/2010 îi sunt aplicabile dispoziţiile art. II alin. (1) şi (2) din Legea nr. 130/2015, considerând că, în cazul unui răspuns afirmativ, art. II alin. (1) s-ar aplica retroactiv, prin raportare la data naşterii dreptului la pensie.

60. Mai susţine că art. II alin. (1) nu schimbă condiţiile stabilite pentru pensia de serviciu reglementată de art. 68^5 alin. (7) în privinţa persoanelor care, la data pensionării, aveau o altă ocupaţie decât aceea de personal auxiliar de specialitate al instanţelor judecătoreşti şi al parchetelor de pe lângă acestea, dar consideră că textul este neclar, întrucât este edictat doar pentru a introduce o nouă categorie de beneficiari, mărind sfera persoanelor care beneficiază de acest drept.

61. Se constată însă că, distinct de condiţia noutăţii, aceste sumare argumente nu sunt apte a dovedi că problema de drept sesizată este una veritabilă.

62. Reamintind că scopul sesizării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu pronunţarea unei hotărâri prealabile este acela de a preîntâmpina generarea unei jurisprudenţe neunitare, ca urmare a unei interpretări şi aplicări diferite a unei dispoziţii legale, Curtea subliniază că, deşi evaluarea condiţiei revine acestei instanţe, astfel cum s-a reţinut deja în decizii anterioare pronunţate în această materie, evidenţierea acesteia este necesară în actul de sesizare, în măsura în care, prin dispoziţiile art. 520 din Codul de procedură civilă, instanţei de trimitere îi este cerută o primă evaluare a condiţiilor din textul de lege anterior.

63. Din acest punct de vedere, îndeplinirea acestei condiţii trebuie evaluată primordial de autorul sesizării, prin relevarea tuturor datelor care pot susţine şi justifica nevoia instanţei de a primi o dezlegare de principiu a unei norme de drept. Instanţa de trimitere trebuie să argumenteze fie că în aplicarea normei legale supuse interpretării nu se degajă o jurisprudenţă relevantă, fie că anumite realităţi socioeconomice impun o reconsiderare a conţinutului acesteia.

64. Mai concret, pentru a vădi necesitatea unificării practicii în problema care necesită interpretare, autorul sesizării ar trebui să semnaleze complexitatea, dualitatea sau precaritatea textului de lege, fie prin raportare la nişte tendinţe jurisprudenţiale, fie prin dezvoltarea unor puncte de vedere argumentate exhaustiv care să reclame necesitatea intervenţiei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

65. Or, completul de judecată al Curţii de Apel Bacău care a formulat sesizarea cu chestiunea de drept în discuţie nu a realizat o evaluare comparativă a jurisprudenţei instanţelor naţionale, nici chiar a jurisprudenţei propriei instanţe, pentru a putea caracteriza în mod relevant de ce se conturează premisele unei jurisprudenţe neunitare care să facă necesară intervenţia mecanismului de unificare ori dacă problema de drept are un caracter veritabil şi relevă o dificultate de interpretare care riscă, prin interpretări diferite, să genereze răspunsuri neconciliabile.

66. Trecând, mai departe, la examenul jurisprudenţei naţionale, în verificarea acestei condiţii de admisibilitate, Curtea constată că aceasta nu relevă că aspectele problematizate prin actul de sesizare au fost soluţionate până în acest moment într-o jurisprudenţă care să reflecte una sau mai multe orientări în aplicarea textelor de lege enunţate în întrebarea adresată instanţei supreme. Jurisprudenţa ataşată, în acord cu Decizia Curţii Constituţionale nr. 502 din 17 iulie 2018 (paragraful 20: "legiuitorul a considerat că se impune acordarea din nou a dreptului la pensie de serviciu. Dispoziţiile art. II din Legea nr. 130/2015 se referă la acest aspect"; paragraful 24: "art. II alin. (2) din Legea nr. 130/2015 reprezintă opţiunea legiuitorului referitoare la acordarea, pentru viitor, a dreptului la pensie de serviciu categoriilor de personal la care se referă Legea nr. 130/2015"), dar şi punctele de vedere exprimate de instanţele de judecată, cu o singură excepţie, aceea a Tribunalului Ialomiţa, formulată la nivel teoretic şi care preia argumentele instanţei de trimitere, converg în a considera că persoanele care au în plată pensii din sistemul contributiv pot opta, în baza unei cereri, pentru pensia de serviciu, în aplicarea dispoziţiilor tranzitorii ale art. II din Legea nr. 130/2015, sens în care, potrivit art. 68^5

alin. (13), li se eliberează adeverinţa necesară, această interpretare fiind dată, de altfel, în mod neechivoc, şi de organul de pensii care a emis aceste decizii în aplicarea directă a legii, fără a fi necesară o procedură jurisdicţională.

67. În consecinţă, astfel cum a fost formulată, chestiunea de drept nu este o problemă veritabilă care să nască vreo dificultate de interpretare, neînregistrându-se în practica administrativă sau jurisdicţională vreo situaţie în care Legea nr. 130/2015 să nu fie aplicată în astfel de situaţii.

68. Se constată că nu este îndeplinită nici condiţia ca de lămurirea chestiunii de drept să depindă soluţionarea pe fond a cauzei. Procedura sesizării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu dezlegarea unei chestiuni de drept are o natură sui generis, care se circumscrie unui incident procedural ivit în cursul unui proces aflat în desfăşurare, al cărui obiect îl constituie chestiunea de drept de care depinde soluţionarea pe fond a cauzei.

69. Prin urmare, îndeplinirea acestei condiţii presupune o deplină concordanţă între situaţia juridică ce a determinat mai multe posibile interpretări ale textului de lege, dar fiecare aplicabile în respectiva cauză, şi conţinutul întrebării, care să vizeze un aspect lămuritor pentru chestiunea respectivă.

70. Potrivit art. 519 din Codul de procedură civilă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are a se pronunţa, într-o interpretare de principiu a unei norme de drept, dacă circumstanţele cauzei pentru care trebuie să dea acea interpretare nu sunt în mod real sau pe deplin clarificate.

71. De aceea, întrebarea adresată Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nu poate fi disociată de contextul care a generat-o, care trebuie să fie întotdeauna unul cazual şi să cuprindă exhaustiv toate elementele determinante ale cauzei.

72. În cauză, înţelesul literal al întrebării, clar şi neechivoc, vizează aplicabilitatea normelor tranzitorii ale art. II din Legea nr. 130/2015 personalului auxiliar căruia, în perioada 2010-2015, i s-a stabilit pensie în sistem contributiv, pe când litigiul în care s-a formulat întrebarea are ca obiect posibilitatea aplicării art. 68^5 din Legea nr. 567/2004, astfel cum a fost modificată prin art. I din Legea nr. 130/2015, pentru a revizui baza de calcul al pensiei de serviciu ce fusese deja restabilită, în cazul reclamantei, începând cu 1.08.2015, prin aplicarea Legii nr. 130/2015.

73. Din examenul actului de sesizare, încheierea din 20.02.2019 pronunţată de Curtea de Apel Bacău, este evident că întrebarea adresată instanţei supreme nu se suprapune pe datele de fapt ale cauzei cu care completul este învestit şi că pleacă de la nişte premise greşit apreciate de către instanţa de trimitere, afectând aptitudinea chestiunii de drept de a răspunde în mod util rezolvării cauzei în mod definitiv.

74. Reamintind că întrebarea vizează aplicabilitatea textelor de lege în discuţie pentru categoria personalului auxiliar de specialitate al instanţelor sau parchetelor de pe lângă acestea, pensionat sub imperiul Legii nr. 263/2010, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie observă, în urma examenului propriu al Încheierii din 20.02.2019 şi al actelor relevante ataşate sesizării, că reclamanta este, încă din anul 2015, beneficiar al acestei categorii de pensie chiar în temeiul acestei legi.

75. Rezultă aşadar că, la data înregistrării cererii de chemare în judecată (în dosarul în care a fost formulată sesizarea), 12.03.2018, reclamanta beneficiase deja de prevederile art. II alin. (1) din Legea nr. 130/2015, deoarece i s-a restabilit dreptul la pensie de serviciu ca fost personal auxiliar de specialitate al instanţelor care, la data intrării în vigoare a acestei legi, beneficia de o categorie de pensie din sistemul public de pensii.

76. Întrucât obiectul acţiunii formulate de reclamantă îl reprezintă solicitarea emiterii unei noi adeverinţe, care să facă posibilă recalcularea pensiei reclamantei pe baza unui venit stabilit la o valoare de referinţă cu coeficient mai ridicat, iar nu vocaţia acesteia de a beneficia de pensie de serviciu, rezultă că, pe aceste premise, întrebarea instanţei de apel nu este relevantă pentru soluţionarea cauzei, deoarece problema respectivă este depăşită deja şi, oricum, nu aceasta este chestiunea de drept dedusă judecăţii în litigiu, aşa cum rezultă din modul de formulare a acesteia.

77. Analiza obiectului şi temeiului cererii de chemare în judecată plasează sub semnul incertitudinii aspectul dacă instanţa de apel şi-ar putea întemeia soluţia pe inaplicabilitatea normei tranzitorii, în condiţiile în care, odată ce dreptul s-a deschis, aceasta este ţinută să verifice, prin aplicarea art. 68^5 din Legea nr. 567/2004, introdus prin art. I din Legea nr. 130/2015, solicitarea reclamantei de a i se emite o adeverinţă care să cuprindă schimbarea, cu caracter retroactiv, a bazei de calcul al pensiei, prin raportare la veniturile salariale obţinute de o persoană cu o funcţie similară, aflată în activitate în perioada de referinţă.

78. În acest context devine evident că soluţionarea chestiunii de drept cu care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost sesizată nu este de natură să ducă la rezolvarea pe fond a litigiului.

20) Decizia nr. 29/2019, publicată în M. Of. nr. 591 din 18 iulie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Argeş - Secţia civilă pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea problemă de drept: "dacă prin interpretarea dispoziţiilor art. 48-49 şi art. 55 alin. (1) din Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, cu modificările şi completările ulterioare, în categoria prejudiciilor aduse persoanelor juridice produse prin accidente de vehicule sunt incluse prejudiciile produse unităţilor sanitare prevăzute de art. 320 alin. (1) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătăţii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare".*

Considerente:

[...] 34. (...) În prezenta cauză, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost sesizată prin Decizia civilă nr. 5.710 din 19.12.2018, pronunţată de Tribunalul Argeş - Secţia civilă, hotărâre prin care instanţa de apel a procedat şi la soluţionarea apelului cu care a fost învestită.

35. Potrivit dispoziţiilor art. 520 alin. (2) din Codul de procedură civilă, prin încheierea prin care completul de judecată dispune sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cauza va fi suspendată până la pronunţarea hotărârii prealabile.

36. Soluţia impusă de textul de lege este firească, fiind justificată de caracterul şi finalitatea acestei proceduri, câtă vreme instituţia dezlegării, în prealabil, a unor chestiuni de drept reprezintă un incident procedural prin intermediul căruia Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este chemată să statueze, printr-o hotărâre de principiu, asupra unei chestiuni noi de care depinde soluţionarea pe fond şi în ultimă instanţă a unei cauze civile.

37. În condiţiile în care, în speţă, instanţa de trimitere a soluţionat apelul cu care a fost învestită, demersul iniţiat de aceasta cu privire la interpretarea chestiunii de drept în discuţie este lipsit de finalitate, rezultatul nemaiputând fi valorificat în procedura în care iniţial a fost considerat necesar.

38. Se mai reţine, de asemenea, şi că sub acest aspect, al îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate a sesizării potrivit dispoziţiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, actul de

sesizare nu este deloc motivat, deşi instanţa de trimitere avea această obligaţie, potrivit dispoziţiilor art. 520 alin. (1) teza a doua din acelaşi cod.

39. În jurisprudenţa constantă a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie civilă din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie s-a sancţionat, sub aspectul admisibilităţii, neregăsirea în încheierea de sesizare a punctului de vedere al completului de judecată învestit cu soluţionarea cauzei asupra tuturor condiţiilor prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă (deciziile nr. 20 din 22 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 din 5 august 2015; nr. 31 din 19 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 918 din 11 decembrie 2015; nr. 16 din 23 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016; nr. 21 din 13 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 774 din 4 octombrie 2016).

21) Decizia nr. 30/2019, publicată în M. Of. nr. 588 din 17 iulie 2019

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Tribunalul Prahova - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile privind dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "în interpretarea dispoziţiilor art. 3 şi art. 4 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 77/2016, prin darea în plată a unui singur imobil se pot stinge creanţe izvorând din două sau mai multe contracte de credit încheiate de debitor cu acelaşi creditor?; prin sintagma «creditul a fost contractat de consumator cu scopul de a achiziţiona, construi, extinde, moderniza, amenaja, reabilita un imobil cu destinaţie de locuinţă» folosită în art. 4 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 77/2016 a fost avut în vedere scopul prefigurat de consumator la încheierea contractului, care poate fi dovedit cu orice mijloc de probă, sau cel consemnat efectiv în contractul de credit, cunoscut de creditor la momentul încheierii contractului şi care poate fi dovedit cu menţiunea contractuală?".*

Considerente:

[...] 79. Se reţine că, în conformitate cu prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanţelor judecătoreşti, precum şi pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările ulterioare (normă incidentă în litigiile pornite în intervalul cuprins între data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă - 15 februarie 2013 - şi 31 decembrie 2018), hotărârile de primă instanţă sunt exceptate de la recurs doar în situaţia în care legea prevede că sunt supuse numai apelului.

80. Contestaţia întemeiată pe prevederile art. 7 din Legea nr. 77/2016 este o cerere atribuită de legiuitor în competenţa materială de primă instanţă a judecătoriei, indiferent de valoarea litigiului, printr-o lege specială, în temeiul art. 94 pct. 3 din Codul de procedură civilă.

81. În temeiul art. 7 alin. (2) din Legea nr. 77/2016, natura pricinii, iar nu valoarea litigiului, este criteriul atribuirii competenţei materiale de primă instanţă a judecătoriei. Această precizare este necesară pentru a se arăta inaplicabilitatea exceptării de la calea de atac a recursului a hotărârilor pronunţate în cererile evaluabile în bani situate sub un anumit prag valoric, în acest sens fiind şi Decizia nr. 369 din 30 mai 2017 a Curţii Constituţionale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 20 iulie 2017.

82. Alin. (3) al art. 7 din Legea nr. 77/2016 prevede că: "Apelul împotriva hotărârii pronunţate în conformitate cu dispoziţiile alin. (2) se depune de partea interesată în termen de 15 zile lucrătoare de la comunicare şi se judecă cu celeritate".

83. Această prevedere legală constituie o normă derogatorie de la dispoziţiile de drept comun cuprinse în art. 468 alin. (1) din Codul de procedură civilă numai în ceea ce priveşte termenul de apel.

84. Competenţa de soluţionare a apelului revine tribunalului, potrivit art. 95 pct. 2 din Codul de procedură civilă.

85. Potrivit regulii generale cuprinse în art. 483 alin. (1) din Codul de procedură civilă, hotărârile date în apel sunt supuse recursului, cu excepţiile cuprinse în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, cu modificările ulterioare, excepţii între care nu se regăsesc şi hotărârile pronunţate în litigiile atribuite prin lege, în temeiul art. 94 pct. 3 din Codul de procedură civilă, în competenţa materială de primă instanţă a judecătoriei.

86. Ca atare, hotărârile pronunţate în litigiile întemeiate pe art. 7 din Legea nr. 77/2016 sunt susceptibile de recurs, prin aplicarea regulii instituite de art. 483 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

87. Această normă nu ar putea fi interpretată în sensul derogării de la legea generală şi în ceea ce priveşte posibilitatea exercitării căii de atac a recursului, ea fiind de strictă interpretare şi aplicare.

88. Dacă legiuitorul ar fi intenţionat să suprime recursul în cazul acestor litigii ar fi prevăzut în mod expres că hotărârea pronunţată în astfel de litigii poate fi atacată numai cu apel.

89. Neexistând o astfel de prevedere în legea specială, vor deveni aplicabile dispoziţiile dreptului comun cuprinse în prevederile art. 483 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

90. Este de menţionat că aceeaşi interpretare a fost dată şi în cuprinsul deciziilor nr. 6 din 22 ianuarie 2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pronunţată în Dosarul nr. 2.477/1/2017 şi publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 261 din 26 martie 2018, şi nr. 37 din 4 iunie 2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pronunţată în Dosarul nr. 426/1/2018 şi publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 624 din 18 iulie 2018.

91. Este adevărat că prevederile art. 482 alin. (2) din Codul de procedură civilă au fost modificate prin art. I pct. 49 din Legea nr. 310/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, în sensul că hotărârile pronunţate în cererile ce decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 au fost excluse explicit, de la controlul pe calea recursului.

92. Însă, acest text de lege nu este aplicabil în litigiul în care s-a formulat prezenta sesizare, în raport cu prevederile art. 24, art. 25 alin. (1) din Codul de procedură civilă, acesta rămânând supus legii de procedură în vigoare la data începerii procesului (27 octombrie 2016), respectiv art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 în forma în vigoare la data declanşării demersului judiciar.

93. În concluzie, hotărârea ce urmează a fi pronunţată de instanţa de apel în cauza în care a fost formulată prezenta sesizare este supusă recursului, situaţie în care se constată că nu este îndeplinită condiţia de admisibilitate prevăzută de art. 519 din Codul de procedură civilă, potrivit căreia titularul sesizării trebuie să fie învestit cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă.

22) Decizia nr. 31/2019, publicată în M. Of. nr. 858 din 24 octombrie 2019

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IV-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă adoptat prin Legea nr. 134/2010, coroborat cu art. 549[1] din Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, competenţa de a cerceta falsul aparţine instanţei civile sau instanţei penale?".*

Considerente:

[...] 107. (...) Se observă că prin cererea de chemare în judecată, precizată succesiv, reclamanţii au solicitat să se constate falsul săvârşit de notar la emiterea Certificatului de moştenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, prin atestarea în mod fals că numita C a acceptat succesiunea în termenul de 6 luni. Au solicitat totodată să se constate falsul intelectual săvârşit de notarul public şi falsul în declaraţii săvârşit de pârâta B1.

108. În motivarea acţiunii, întemeiată în drept pe dispoziţiile art. 308 din Codul de procedură civilă, reclamanţii au arătat că certificatul de moştenitor emis cu privire la succesiunea defunctului D atestă în mod fals că numita C este moştenitoarea legală a acestuia. S-a menţionat că într-un alt litigiu civil derulat între părţi s-a constatat că numita C nu este moştenitoarea legală a defunctului deoarece nu a acceptat succesiunea în termenul de şase luni, aspecte menţionate şi în plângerea penală înregistrată la 26 mai 2000 la Parchetul de pe lângă Judecătoria Sectorului 4.

109. Excepţia inadmisibilităţii acţiunii, invocată de pârâte, care au susţinut că dispoziţiile art. 308 din Codul de procedură civilă autorizează cercetarea falsului doar pe cale incidentală, în cadrul unei acţiuni preexistente, şi nu pe cale principală, a fost respinsă printr-o încheiere care, nefiind apelată, a intrat sub puterea lucrului judecat.

110. Prima instanţă a respins acţiunea, arătând că reclamantele - cărora le revenea sarcina probei - nu au făcut dovada existenţei unei ordonanţe sau hotărâri judecătoreşti pronunţate de instanţa penală, care să statueze asupra imposibilităţii punerii în mişcare sau continuării acţiunii penale, ci au depus la dosar o plângere penală, fără a indica stadiul procedurii de soluţionare a acesteia.

111. Întrucât, în aplicarea dispoziţiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, instanţa civilă are un rol subsidiar şi complementar instanţelor penale, prescripţia răspunderii penale nu poate fi analizată şi asumată doar în considerarea perioadei îndelungate de timp scurse de la data săvârşirii faptei şi în considerarea poziţiei procesuale a părţii adverse, care nu a contestat falsul. Reţine prima instanţă că, independent de aceste argumente, sunt relevante şi decisive considerentele altor hotărâri judecătoreşti definitive prin care s-a statuat în privinţa legalităţii certificatului de moştenitor. Totodată, pretinsa săvârşire a infracţiunilor de fals intelectual şi fals în declaraţii nu poate fi apreciată doar pe baza unor prezumţii simple, în condiţiile în care dosarul notarial nu mai există fizic din anul 2003.

112. Confirmând soluţia primei instanţe, în apel, tribunalul a subliniat în plus că acţiunea pentru stabilirea falsului raportată la falsul intelectual având doar o componentă penală se putea judeca numai în măsura în care pretinsul autor era indicat în calitate de pârât, în cererea de chemare în judecată, condiţie neîndeplinită în cauză. În privinţa falsului în declaraţii invocat în cererea de chemare în judecată s-a reţinut că acesta nu intră sub incidenţa dispoziţiilor art. 308 din Codul de procedură civilă.

113. Prin recursul formulat împotriva deciziei instanţei de apel, reclamanţii au invocat, printre alte motive, şi aplicarea greşită a dispoziţiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, susţinând că instanţele de fond au reţinut că instanţa civilă nu poate constata că acţiunea penală

nu poate fi pusă în mişcare ori nu poate continua şi că noţiunea de fals din cuprinsul art. 308 din Codul de procedură civilă se limitează doar la situaţiile prevăzute de art. 304 şi art. 305 alin. (1) din acelaşi cod şi nu include şi falsul în înscrisuri reglementat de art. 320-322 şi art. 326 din Codul penal.

114. Totodată, recurentele au ataşat plângerea penală formulată împotriva unei pârâte şi a notarului emitent al certificatului de moştenitor, au solicitat sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru interpretarea dispoziţiilor art. 308 din Codul de procedură civilă, precum şi o cerere de sesizare a Curţii Constituţionale a României cu excepţia de neconstituţionalitate a acestor dispoziţii legale. Această din urmă cerere a fost, de asemenea, admisă prin aceeaşi încheiere prin care s-a dispus şi sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile.

115. În acest context, apreciind că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, autorul sesizării se întreabă dacă "în interpretarea art. 308 din Codul de procedură civilă, coroborat cu art. 549^1 din Codul de procedură penală, competenţa de a cerceta falsul aparţine instanţei civile sau instanţei penale", considerând că de răspunsul la această întrebare depinde soluţionarea cauzei pe fond.

116. Or, analizând condiţia enunţată, se observă că problema competenţei instanţei civile - învestită cu soluţionarea unei acţiuni având ca obiect stabilirea falsului la emiterea Certificatului de moştenitor nr. 755 din 12 iunie 1981, care atestă că C a acceptat succesiunea defunctului - sau a instanţei penale, nu a format obiectul cercetării instanţelor de fond.

117. Astfel, aşa cum s-a precizat anterior, aceste instanţe au respins acţiunea şi, respectiv, apelul reclamantelor, ca nefondate, în considerarea unor argumente referitoare la limitele învestirii instanţei, a cadrului procesual în care nu figura ca parte şi autorul pretinsului fals, precum şi a considerentelor decisive ale unor hotărâri judecătoreşti definitive, care au vizat parţial problema legalităţii certificatului de moştenitor în legătură cu care s-a invocat săvârşirea falsului.

118. Distinct de faptul dacă, în actuala reglementare procesuală civilă, în conformitate cu regulile stabilite prin art. 129 şi art. 130 alin. (2) din Codul de procedură civilă, excepţia necompetenţei instanţei poate sau nu să fie invocată direct în recurs, se remarcă faptul că o atare chestiune nu a fost supusă cenzurii instanţei nici prin motivele de recurs şi nici de instanţă din oficiu, chiar dacă din încheierea de sesizare ar rezulta că aceasta a constituit problema centrală a litigiului (dat fiind modul de prezentare a circumstanţelor sesizării, descrise în încheierea de trimitere).

119. În altă ordine de idei, trebuie remarcat, în raport cu conţinutul întrebării adresate de Curtea de Apel Bucureşti, că se solicită o interpretare prin coroborare a prevederilor art. 308 "Cercetarea falsului de către instanţa civilă" din Codul de procedură civilă cu cele ale art. 549^1 "Procedura de confiscare sau de desfiinţare a unui înscris în cazul clasării" din Codul de procedură penală. În cauză însă nu s-a solicitat şi desfiinţarea înscrisului pretins fals, ci doar constatarea săvârşirii falsului, ceea ce reprezintă un argument în plus în susţinerea considerentelor care vizează neîndeplinirea cerinţei privind existenţa unui raport de dependenţă între chestiunea de drept ce face obiectul sesizării şi soluţia pe fond a cauzei.

120. Într-un cadru de analiză mai larg se are în vedere şi că sesizarea a fost fundamentată pe preexistenţa dezlegărilor regăsite în Decizia nr. XV din 21 noiembrie 2005 de recurs în interesul legii, pe conţinutul noilor reglementări ale art. 308 din Codul de procedură civilă, ale art. 549^1 din Codul de procedură penală şi pe necesitatea de a lămuri, în aplicarea dispoziţiilor

art. 518 din Codul de procedură civilă, în ce măsură noile soluţii legislative ale Codului de procedură penală au condus la încetarea aplicabilităţii dezlegărilor din recursul în interesul legii.

121. Or, sub acest aspect, trebuie avut în vedere că atât cele două decizii de recurs în interesul legii nr. XV din 21 noiembrie 2005 şi nr. 2 din 4 aprilie 2011 - care au tranşat asupra posibilităţii promovării de către procuror a acţiunii în desfiinţarea înscrisului falsificat, în faţa instanţei civile, atunci când acţiunea penală s-a stins în faza de urmărire penală printr-o soluţie de netrimitere în judecată (pct. 2 al Deciziei nr. XV din 21 noiembrie 2005, care menţionează că aceeaşi acţiune aparţine părţilor în celelalte cazuri, nedezlegând o problemă de practică neunitară a recursului în interesul legii, ci doar reamintind calea de drept comun aflată la dispoziţia părţilor) -, cât şi noile dispoziţii ale art. 549[1] din Codul de procedură penală - care au reglementat asupra aceleiaşi căi procesuale pentru situaţiile în care procurorul a dispus clasarea sau renunţarea la urmărirea penală, pe care însă au deferit-o în competenţa judecătorului de cameră preliminară, aşadar a unei instanţe penale - sunt incidente ipotezei în care titularul acţiunii/sesizării adresate instanţei este procurorul, ipoteză neregăsită însă în speţa aflată pe rolul Curţii de Apel Bucureşti.

122. Instanţa de trimitere nu a fost învestită cu o acţiune în desfiinţarea înscrisului falsificat, ci cu una în constatarea falsului pe cale principală, la iniţiativa unora din subiectele afectate de existenţa înscrisului pretins fals, iar nu la cea a procurorului, ca urmare a clasării cauzei penale sau a renunţării la urmărirea penală, pentru a-şi pune problema în ce măsură soluţia Deciziei de recurs în interesul legii nr. XV din 21 noiembrie 2005, care a fost completată cu cea a Deciziei nr. 2 din 4 aprilie 2011 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, mai este producătoare de efecte juridice sub puterea de reglementare a noilor dispoziţii cuprinse în art. 549[1] din Codul de procedură penală.

123. Cât priveşte posibilitatea sesizării instanţei civile cu cercetarea falsului asupra unui înscris pe cale principală, în ipoteza unei acţiuni penale care nu mai poate fi pusă în mişcare sau care nu mai poate fi exercitată (problemă ce o cuprinde, implicit, şi pe aceea a competenţei instanţei civile de a cerceta falsul), se reţine că atât doctrina[48], cât şi jurisprudenţa s-au pronunţat favorabil şi unanim, independent de problematica pe care a ridicat-o în practică acţiunea în desfiinţarea înscrisului falsificat iniţiată de procuror, în cazul emiterii de către acesta a unei ordonanţe de încetare a urmăririi penale ori a unei soluţii de neîncepere sau scoatere de sub urmărire penală (în terminologia Codului de procedură penală din 1968), ce a făcut obiectul dezlegărilor prin cele două decizii de recurs în interesul legii.

23) Decizia nr. 32/2019, publicată în M. Of. nr. 810 din 7 octombrie 2019

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Tribunalul Bucureşti - Secţia a IV-a civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile referitoare la următoarea chestiune de drept: "Care este termenul de prescripţie a dreptului de a obţine executarea silită aplicabil creanţelor stabilite în favoarea autorităţilor publice cu titlu de despăgubiri civile datorate de cadrele militare în temeiul Ordonanţei Guvernului nr. 121/1998 privind răspunderea materială a militarilor, ca urmare a soluţionării acţiunii civile în cadrul unui proces penal?".*

[48] V. M. Ciobanu, G. Boroi, T. Briciu, Curs selectiv 2011, p. 272, I. Deleanu, Tratat 2013, vol. I, p. 1016, V. Dănăilă, în G. Boroi (coord.), Noul Cod, vol. I, p. 638, G. Boroi, M. Stancu, Drept procesual civil, p. 449-450.

Considerente:

[...] 65. Unicul argument invocat de autorul sesizării este acela că problema de drept ridicată este realmente nouă şi presupune o analiză interdisciplinară a problemei sesizate, capacitate care este limitată în privinţa secţiei civile a tribunalului, însă asigurată pe deplin de completul specializat al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

66. Caracterul pluridisciplinar al problemei de drept supuse analizei, în raport cu competenţa materială procesuală a instanţei care are spre soluţionare cauza, nu poate constitui însă, în sine, temei pentru activarea mecanismului de unificare prin pronunţarea unei hotărâri prealabile, atunci când nu este evidenţiată o problemă de drept reală, concretizată într-o dificultate concretă a instanţei în legătură cu dezlegarea chestiunii de drept.

67. Prin sesizare se solicită să se deceleze care este termenul de prescripţie aplicabil unei anumite categorii de creanţe, operaţiune ce presupune, aşa cum reţine chiar instanţa de trimitere, identificarea naturii juridice a creanţei în cauză, pentru ca apoi chestiunea termenului de prescripţie a dreptului de a obţine executarea silită să decurgă automat din aceasta.

68. Se poate însă lesne constata, pornind de la conţinutul actului de sesizare, că instanţa de trimitere nu are vreo dificultate legată de calificarea creanţei, solicitându-se practic Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept pronunţarea unei hotărâri prin care să soluţioneze litigiul.

24) Decizia nr. 33/2019, publicată în M. Of. nr. 866 din 28 octombrie 2019

Soluţia: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: "dacă în aplicarea şi interpretarea art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, în forma în vigoare la data de 1 februarie 2017, prin raportare la prevederile art. 1 alin. (1) şi (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 99/2016, egalizarea la nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare se poate realiza prin luarea în considerare şi a sporului de dispozitiv, inclus în salariul de bază, recunoscut printr-o hotărâre judecătorească şi nereglementat legal pentru categoria de funcţionari din cadrul autorităţii respective".*

Considerente:

[...] 68. Se cuvine a fi menţionat faptul că reglementarea în discuţie, având ca obiect egalizarea indemnizaţiilor/salariilor personalului plătit din fondurile publice, a fost introdusă, iniţial, prin efectul Legii nr. 71/2015, act normativ care a aprobat cu modificări şi completări Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 83/2014 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2015, precum şi alte măsuri în domeniul cheltuielilor publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 925 din 18 decembrie 2014.

Potrivit dispoziţiilor art. I pct. 1 din Legea nr. 71/2015, la art. 1, după alin. (5) se introduce un nou alineat, alin. (5^1), cu următorul cuprins:

"(5^1) Prin excepţie de la prevederile alin. (1) şi (2), personalul din aparatul de lucru al Parlamentului şi din celelalte instituţii şi autorităţi publice, salarizat la acelaşi nivel, precum şi personalul din cadrul Consiliului Concurenţei şi al Curţii de Conturi, inclusiv personalul prevăzut la art. 5 din aceste instituţii, care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază şi al sporurilor mai mici decât cele stabilite la nivel maxim în cadrul aceleiaşi instituţii sau autorităţi

publice pentru fiecare funcţie/grad/treaptă şi gradaţie, va fi salarizat la nivelul maxim dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii."

69. După cum se observă, legiuitorul, raportându-se la nivelul maxim de salarizare pentru funcţii identice, nu a tratat diferenţiat drepturile stabilite prin dispoziţii legale de cele recunoscute prin hotărâri judecătoreşti, astfel că singurul criteriu relevant pentru realizarea operaţiunii de aliniere a salariilor sau indemnizaţiilor a fost acela al nivelului maxim aflat în plată pentru aceeaşi/acelaşi funcţie/grad/treaptă şi aceeaşi gradaţie.

70. Ulterior, la 31 august 2016 a fost adoptată Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016 pentru modificarea şi completarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal- bugetare, pentru modificarea şi completarea unor acte normative şi pentru aplicarea unitară a dispoziţiilor legale.

71. Prin efectul dispoziţiilor art. I pct. 1 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, după art. 3 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 se introduc şase noi articole, art. 3^1 -3^6, relevante în cauza de faţă fiind dispoziţiile prevăzute de art. 3^1 alin. (1) şi (1^2), astfel cum au fost modificate şi completate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016.

72. Potrivit dispoziţiilor art. 3^1 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, prin excepţie de la prevederile art. 1 alin. (1), începând cu luna august 2016, personalul plătit din fonduri publice care beneficiază de un cuantum al salariilor de bază/indemnizaţiilor de încadrare mai mic decât cel stabilit la nivel maxim pentru fiecare funcţie, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, după caz, va fi salarizat la nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul instituţiei sau autorităţii publice respective, dacă îşi desfăşoară activitatea în aceleaşi condiţii.

73. În aplicarea prevederilor alin. (1), pentru stabilirea nivelului maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul instituţiei sau autorităţii publice respective, se iau în considerare numai drepturile salariale prevăzute în actele normative privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice şi nu se includ drepturile stabilite sau recunoscute prin hotărâri judecătoreşti, aşa cum se prevede la art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, astfel cum a fost modificată şi completată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016.

74. Prin urmare, soluţia legală adoptată prin efectul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016 a prevăzut explicit faptul că pentru determinarea conceptului de nivel maxim al salariului de bază sau al indemnizaţiei de încadrare nu se iau în calcul drepturile stabilite sau recunoscute prin hotărâri judecătoreşti.

75. Însă, prin Decizia nr. 794 din 15 decembrie 2016, Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal- bugetare sunt neconstituţionale.

76. Din cuprinsul Deciziei nr. 794/2016 se poate observa că, la declararea neconstituţionalităţii dispoziţiilor art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, Curtea Constituţională a reţinut că excluderea majorărilor salariale stabilite sau recunoscute prin hotărâri judecătoreşti de la calculul nivelului maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare din cadrul autorităţii publice afectează art. 124 şi 126 din Constituţie, precum şi principiul fundamental al separaţiei şi echilibrului puterilor - legislativă, executivă şi judecătorească - în cadrul democraţiei constituţionale, consacrat de art. 1 alin. (4)

din Legea fundamentală, deoarece, printr-un act normativ emis de Guvern, ca legiuitor delegat, potrivit art. 115 alin. (4)-(6) din Constituţie, se consacră, pe cale legislativă, nerecunoaşterea hotărârilor judecătoreşti definitive, respectiv definitive şi irevocabile, emise de puterea judecătorească.

77. Soluţionând critica la adresa constituţionalităţii Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016, instanţa de contencios constituţional reţine că, în jurisprudenţa sa referitoare la art. 124 şi art. 126 din Constituţia României şi la efectele hotărârilor judecătoreşti, a stabilit că înfăptuirea justiţiei, în numele legii, are semnificaţia că actul de justiţie izvorăşte din normele legale, iar forţa lui executorie derivă tot din lege. Altfel spus, hotărârea judecătorească reprezintă un act de aplicare a legii pentru soluţionarea unui conflict de drepturi sau interese, constituind un mijloc eficient de restabilire a ordinii de drept democratice şi de eficientizare a normelor de drept substanţial.

78. Totodată, Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile art. 3^1 alin. (1^2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, introduse prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 43/2016, contravin principiului egalităţii în faţa legii, consacrat prin art. 16 din Constituţia României, deoarece stabilesc că persoanele aflate în situaţii profesionale identice, dar care nu au obţinut hotărâri judecătoreşti prin care să li se fi recunoscut majorări salariale, au indemnizaţii de încadrare diferite (mai mici) faţă de cei cărora li s-au recunoscut astfel de drepturi salariale, prin hotărâri judecătoreşti, generând diferenţe în stabilirea salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare. Or, tratamentul juridic diferit instituit de legiuitor nu are nicio justificare obiectivă şi rezonabilă. Dimpotrivă, prevederile legale criticate lipsesc de sens şi chiar anulează voinţa legiuitorului şi raţiunea esenţială a edictării actului normativ respectiv, astfel cum sunt precizate în preambulul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 20/2016, anume acelea de a egaliza veniturile personalului bugetar cu aceeaşi funcţie, acelaşi/aceeaşi grad/treaptă, aceeaşi gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, prin raportare la nivelul maxim, şi de a elimina inechităţile existente.

79. În consecinţă, tocmai pentru respectarea principiului constituţional al egalităţii în faţa legii, invocat şi de instanţa de sesizare, Curtea Constituţională a statuat că "nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare, prevăzut de Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, corespunzător fiecărei funcţii, grad/treaptă, gradaţie, vechime în funcţie sau în specialitate, trebuie să includă majorările (indexările) stabilite prin hotărâri judecătoreşti şi să fie acelaşi pentru tot personalul salarizat potrivit dispoziţiilor de lege aplicabile în cadrul aceleiaşi categorii profesionale, respectiv familii ocupaţionale prevăzute de Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice".

80. Faţă de cele reţinute, este lipsită de suport ipoteza avută în vedere de instanţa de trimitere, în sensul existenţei unui concurs între principiul legalităţii şi cel al echităţii (sau al egalităţii), fiind în afara oricărei discuţii faptul că o hotărâre judecătorească definitivă este prezumată a fi pronunţată în limitele principiului legalităţii, prezumţie ce are un caracter irefragrabil.

81. În plus, trebuie subliniat faptul că alinierea salariilor de bază, după caz a indemnizaţiilor de încadrare la nivelul maxim pentru funcţii identice se realizează nu prin raportare la un spor individual recunoscut printr-o hotărâre judecătorească în concret, ci prin raportare la nivelul maxim aflat în plată pentru funcţia în discuţie, drepturile salariale ale personalului plătit din fonduri publice fiind, la rândul lor, stabilite prin acte administrative sau acte juridice specifice legislaţiei muncii a căror legalitate este prezumată.

82. Raportat la contextul evidenţiat în considerentele anterioare, se apreciază că instanţa de sesizare dispunea de toate elementele necesare pentru o corectă aplicare a legii la litigiul pendinte, ţinând seama şi de celelalte principii de drept şi instituţii juridice incidente. Verificarea premiselor sesizării, determinate de circumstanţele litigiului, precum şi modalitatea de formulare a întrebării relevă faptul că instanţa de trimitere nu pune în discuţie, de fapt, interpretarea normelor de drept invocate, ci se referă exclusiv la aplicabilitatea prevederilor legale în discuţie şi a celor statuate prin decizia Curţii Constituţionale şi pentru o perioadă anterioară intrării în vigoare a acestora.

83. Nu în ultimul rând, în continuarea analizei privitoare la condiţiile de admisibilitate pentru declanşarea procedurii sesizării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, judecătorii-raportori constată a nu fi îndeplinită nici cerinţa noutăţii chestiunii de drept în condiţiile în care actele normative indicate în întrebare au fost adoptate pentru reglementarea salarizării în anii 2015 şi 2016, iar până în prezent au fost lămurite aspecte esenţiale pentru aplicarea lor atât de către Curtea Constituţională (prin Decizia nr. 794/2016 mai sus amintită), cât şi de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. În acest sens relevante sunt deciziile nr. 23/2016, nr. 36/2019, nr. 49/2018 şi nr. 56/2018, care, deşi privesc personalul altor autorităţi publice sau alte probleme de drept punctuale decurgând din interpretarea aceloraşi norme, trasează asupra unor chestiuni de drept importante referitoare la aplicarea textelor indicate în cuprinsul întrebării şi la efectele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 794/2016. În raport cu acestea, instanţa de sesizare nu indică aspecte noi punctuale care să permită reanalizarea textelor legale pe calea procedurii de unificare, ci doar urmăreşte obţinerea unui răspuns la o problemă litigioasă concretă ce îi este dedusă în mod exclusiv spre soluţionare.

25) Decizia nr. 34/2019, publicată în M. Of. nr. 768 din 23 septembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a III-a civilă şi pentru cauze cu minori şi familie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

"- prevederile art. 21 din Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, se interpretează în sensul recunoaşterii competenţei Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor de a verifica şi legalitatea respingerii cererii de restituire în natură ori în sensul limitării acestei competenţe la verificările strict prevăzute de alin. (5) al acestui articol, respectiv existenţa dreptului persoanei care se consideră îndreptăţită la măsuri reparatorii;

- în cazul în care art. 21 din Legea nr. 165/2013 recunoaşte competenţa Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor de a verifica şi legalitatea respingerii cererii de restituire în natură, într-o contestaţie împotriva deciziei de invalidare emise de Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor în urma acestei verificări, în care se constată că este posibilă restituirea în natură, prevederile art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013 se interpretează în sensul că instanţa judecătorească dispune această măsură (restituirea în natură), fără a depăşi competenţele etapei de analiză ce se desfăşoară în procedura de validare/invalidare, ori că obligă Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor să trimită

dosarul unităţii deţinătoare a imobilului, pentru emiterea de către aceasta a actului de restituire."

Considerente:

[...] 54. Referitor la prima chestiune de drept [prevederile art. 21 din Legea nr. 165/2013 se interpretează în sensul recunoaşterii competenţei Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor de a verifica şi legalitatea respingerii cererii de restituire în natură ori în sensul limitării acestei competenţe la verificările strict prevăzute de alin. (5) al acestui articol, respectiv existenţa dreptului persoanei care se consideră îndreptăţită la măsuri reparatorii], rezolvarea acesteia se poate deduce cu uşurinţă din interpretarea coroborată a prevederilor legale incidente.

55. Astfel, de esenţa[49] reglementării Legii nr. 165/2013 este faptul că trebuie să se recurgă la acordarea măsurilor compensatorii doar în cazul imposibilităţii soluţionării notificării prin restituire în natură, fapt ce rezultă din prevederile exprese ale art. 16, dar şi ale art. 21 alin. (1) şi (4) din lege:

"Art. 16. - Cererile de restituire care nu pot fi soluţionate prin restituire în natură la nivelul entităţilor învestite de lege se soluţionează prin acordarea de măsuri compensatorii sub formă de puncte, care se determină potrivit art. 21 alin. (6) şi (7).";

"Art. 21. - (1) În vederea acordării de măsuri compensatorii pentru imobilele care nu pot fi restituite în natură, entităţile învestite de lege transmit Secretariatului Comisiei Naţionale deciziile care conţin propunerea de acordare de măsuri compensatorii, întreaga documentaţie care a stat la baza emiterii acestora şi documentele care atestă situaţia juridică a imobilului obiect al restituirii la momentul emiterii deciziei, inclusiv orice înscrisuri cu privire la construcţii demolate. (...)

(4) Comisiile judeţene de fond funciar şi Comisia de Fond Funciar a Municipiului Bucureşti pot propune Comisiei Naţionale soluţionarea cererilor de retrocedare prin acordare de măsuri compensatorii potrivit prezentei legi numai după epuizarea suprafeţelor de teren agricol afectate restituirii în natură, identificate la nivel local."

56. Faptul că art. 21 alin. (5) din Legea nr. 165/2013 prevede că "Secretariatul Comisiei Naţionale, în baza documentelor transmise, procedează la verificarea dosarelor din punctul de vedere al existenţei dreptului persoanei care se consideră îndreptăţită la măsuri reparatorii (...)" nu înseamnă că acesta nu ar avea posibilitatea verificării îndeplinirii condiţiei prealabile a sesizării sale, impusă în mod expres de lege, anume cea a imposibilităţii soluţionării notificării prin restituire în natură.

57. Aşa cum a reţinut chiar instanţa de trimitere, potrivit art. 17 alin. (5) din Legea nr. 165/2013, Secretariatul Comisiei Naţionale pentru Compensarea Imobilelor preia toate atribuţiile, drepturile şi obligaţiile Secretariatului Comisiei Centrale pentru Stabilirea Despăgubirilor şi se asigură de către Autoritatea Naţională pentru Restituirea Proprietăţilor, iar prin dispoziţiile art. 21 din titlul VII al Legii nr. 247/2005, neabrogate, acesta avea posibilitatea verificării dacă imobilul este restituibil sau nu în natură.

58. Mai mult, prin mai multe decizii[50] ale Curţii Constituţionale care au privit articole ale Legii nr. 165/2013 s-a reţinut că "invalidarea deciziilor emise de entităţile învestite de lege care

[49] În același sens, paragrafele 36 şi 37 din Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nr. 80 din 12 noiembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1080 din 20 decembrie 2018.

[50] Decizia nr. 10 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 8 mai 2017, paragraful 24; Decizia nr. 269 din 7 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 513 din 9 iulie 2014, paragraful 47.

conţin propunerea de acordare de măsuri compensatorii poate fi rezultatul constatării că imobilul poate fi restituit în natură, modalitate care prevalează asupra restituirii în echivalent, în concepţia Legii nr. 165/2013, conform principiului enunţat în art. 2 lit. a) din aceasta. Invalidarea poate fi, de asemenea, consecinţa constatării că solicitantul nu este titularul dreptului de proprietate privată asupra imobilului revendicat".

59. În ceea ce priveşte a doua chestiune de drept [prevederile art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013 se interpretează în sensul că instanţa judecătorească dispune această măsură (restituirea în natură), fără a depăşi competenţele etapei de analiză ce se desfăşoară în procedura de validare/invalidare, ori că obligă Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor să trimită dosarul unităţii deţinătoare a imobilului, pentru emiterea de către aceasta a actului de restituire], prevederile art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013 sunt inechivoce.

60. Astfel, potrivit acestor dispoziţii: "În cazurile prevăzute la alin. (1) şi (2), instanţa judecătorească se pronunţă asupra existenţei şi întinderii dreptului de proprietate şi dispune restituirea în natură sau, după caz, acordarea de măsuri reparatorii în condiţiile prezentei legi."

61. Or, alin. (1) al art. 35 din Legea nr. 165/2013 reglementează posibilitatea atacării la tribunal a deciziilor emise în temeiul prevederilor art. 33 (decizii emise de entităţile învestite cu soluţionarea cererilor formulate în temeiul Legii nr. 10/2001 de admitere sau de respingere a cererilor) şi art. 34 (decizii emise de Comisia Naţională pentru Compensarea Imobilelor), iar alin. (2) al art. 35 stabileşte posibilitatea sesizării tribunalului în cazul în care entitatea învestită de lege nu emite decizia în termenele prevăzute la art. 33 şi 34.

62. Atât timp cât legea prevede atribuţia instanţei de a se pronunţa în sensul menţionat expres la art. 35 alin. (3) din Legea nr. 165/2013, când notificarea nu a fost soluţionată în termenele prevăzute de lege, cu atât mai mult se justifică această reglementare în cazul în care aceste entităţi au soluţionat cererea, dar într-un mod care nu corespunde dispoziţiilor legale aplicabile.

26) Decizia nr. 37/2019, publicată în M. Of. nr. 941 din 25 noiembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Suceava - Secţia I civilă privind pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

"1. Interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole şi celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 şi ale Legii nr. 169/1997, văzând că dovada dreptului de proprietate pentru reconstituire se face conform prevederilor art. 6 alin. (1) din Legea nr. 1/2000, dacă îndreptăţirea la reconstituire poate rezulta, din perspectiva prevederilor art. 1 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi din aplicarea principiului bunei-credinţe, văzând culpa comisiilor de fond funciar cu ocazia emiterii titlului de proprietate şi trecerea a 13 ani de la emiterea titlului de proprietate până la formularea acţiunii de constatare a nulităţii absolute a acestuia. Se are în vedere, pe de altă parte, eventuala culpă a petentei raportat la prevederile art. 12 alin. (3) din Regulamentul privind procedura de constituire, atribuţiile şi funcţionarea comisiilor pentru stabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor, a modelului şi modului de atribuire a titlurilor de proprietate, precum şi punerea în posesie a proprietarilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 131/1991, care nu a depus niciun act doveditor conform

documentaţiilor înaintate de comisiile de fond funciar, faptul că este vorba de terenuri cu vegetaţie forestieră, ce constituie bunuri de interes naţional conform prevederilor art. 4 alin. (1) din Legea nr. 26/1996 - Codul silvic, cu modificările şi completările ulterioare, că petenta a folosit şi exploatat terenul cu vegetaţie forestieră 13 ani până în prezent, văzând că prin acţiunea dedusă judecăţii se invocă un motiv de nulitate absolută a titlului de proprietate.

2. Interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (3^1) din Legea nr. 1/2000, în sensul dacă aceste prevederi se raportează la suprafaţa de teren cu vegetaţie forestieră ce a aparţinut în proprietatea, înzestrarea, folosinţa sau administrarea unităţilor de cult, ca subiecte de drept individuale care au solicitat reconstituirea dreptului de proprietate, sau la terenul ce a aparţinut, în aceleaşi modalităţi, cultului religios din care acestea fac parte.

3. Interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, respectiv dacă este îndreptăţit la reconstituirea dreptului de proprietate atât fostul proprietar, cât şi titularul unui drept de folosinţă considerat «proprietar util».

4. Interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (3^1) din Legea nr. 1/2000, respectiv dacă aceste prevederi se aplică «automat» şi cererilor de reconstituire formulate anterior intrării în vigoare a acestor prevederi, văzând că hotărârea de reconstituire a dreptului de proprietate a comisiei judeţene de fond funciar a fost emisă după intrarea în vigoare a acestor dispoziţii legale."

Considerente:

[...] 94. Verificând chestiunile de drept care fac obiectul prezentei sesizări, se constată că acestea nu se constituie în probleme de drept reale şi determinate, care să privească interpretarea diferită sau contradictorie a textelor de lege enunţate.

95. Dimpotrivă, respectivele chestiuni de drept cu a căror lămurire a fost învestită Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie au ca premisă aspecte litigioase ale cauzei, care nu au fost pe deplin clarificate, situaţie în care, la acest moment, al sesizării pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, nu se poate aprecia în ce măsură dezlegările care ar fi date chestiunilor de drept invocate ar avea influenţă asupra soluţiei ce se va pronunţa în cauza pendinte, condiţie impusă de dispoziţiile art. 519 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

96. Astfel, examinând conţinutul cererii de chemare în judecată, se constată că reclamanta a dedus judecăţii o acţiune în constatarea nulităţii unui titlu de proprietate emis în procedura Legii nr. 18/1991 şi a actelor administrative care au stat la baza emiterii acestuia, titlu al cărui titular este unitatea de cult pârâtă - Parohia Ortodoxă X, în considerarea faptului că printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă s-a stabilit că fundaţia Y nu a deţinut în proprietate teren forestier pe raza judeţului, fapt care impune concluzia potrivit căreia unitatea de cult pârâtă nu era îndreptăţită la reconstituire în temeiul dispoziţiilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000.

97. Prima instanţă a admis cererea, în condiţiile art. III alin. (1) lit. a) pct. (vi) din Legea nr. 169/1997, reţinând, prin motivarea principală, că Parohia Ortodoxă X nu era îndreptăţită la reconstituirea dreptului de proprietate în temeiul dispoziţiilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, pentru motivul că în cauză operează prezumţia de lucru judecat în raport cu considerentele Deciziei civile nr. 147/A din 13 noiembrie 2013 a Curţii de Apel Cluj - Secţia I civilă, rămasă irevocabilă, potrivit cărora fundaţia Y nu a deţinut în proprietate terenuri aparţinând fondului forestier în judeţul în care este constituită parohia.

98. Prin apelul formulat, unitatea de cult pârâtă a susţinut că în cauză nu era incidentă excepţia autorităţii de lucru judecat a Deciziei civile nr. 147/A din 13 noiembrie 2013 a Curţii de Apel Cluj, pentru lipsa identităţii părţilor, obiectului şi cauzei juridice, cu precizarea că terenul

din titlul său de proprietate nu se identifică cu cel care a făcut obiectul acţiunii în revendicare formulate de fundaţia Y. Totodată, unitatea de cult pârâtă a arătat că prezumţia lucrului judecat, reţinută în raport cu considerentele hotărârii judecătoreşti menţionate, a fost răsturnată prin probatoriile administrate dovedind că fundaţia Y a deţinut în proprietate şi alte terenuri forestiere decât cele care au făcut obiectul procesului de revendicare, caz în care era îndreptăţită la reconstituire în baza cererii formulate în temeiul dispoziţiilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000.

99. În raport cu limitele învestirii prin cererea de chemare în judecată şi, mai apoi, prin cererea de apel, se impuneau analizarea şi statuarea cu prioritate de către judecătorii fondului cu privire la incidenţa asupra raportului juridic dedus în concret judecăţii a prevederilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000.

100. Dispoziţiile art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, în vigoare la data formulării cererii de reconstituire de către unitatea de cult pârâtă, respectiv 2 martie 2000, prevedeau următoarele: "Centrele eparhiale, parohiile, schiturile, mânăstirile, constituite până la data intrării în vigoare a prezentei legi, dobândesc, prin reconstituire, suprafeţe până la limita de 30 ha din fondul bisericesc al cultului căruia îi aparţin, recunoscut de lege, dacă acesta a avut în proprietate terenuri forestiere în judeţul în care a fost constituită parohia, schitul sau mânăstirea."

101. Dispoziţiile art. 29 alin. (2) din lege au fost modificate prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 102/2001 privind modificarea şi completarea Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole şi celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 şi ale Legii nr. 169/1997, precum şi modificarea şi completarea Legii nr. 18/1991, republicată, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 29 iunie 2001, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 400/2002, în sensul următor: "Centrele eparhiale, protoieriile, mănăstirile, schiturile, parohiile, filiile, constituite până la data intrării în vigoare a prezentei legi, dobândesc, prin reconstituire, suprafeţe până la limita de 30 ha din fondul bisericesc al cultului căruia îi aparţin, recunoscut de lege, dacă acesta a avut în proprietate terenuri forestiere."

102. În acest context, judecătorii fondului aveau a lămuri care este legătura dintre sintagma "fond bisericesc" al cultului, având înţelesul de bunuri aparţinând bisericii, prevăzută de dispoziţiile art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, şi persoana juridică, fundaţia Y, în a cărei denumire există sintagma "fondul bisericesc", având înţelesul de titular de drepturi şi obligaţii, aspect esenţial din perspectiva analizei condiţiilor impuse de legiuitor pentru emiterea valabilă a titlurilor de proprietate în temeiul art. 29 alin. (2) din lege.

103. Or, chestiunile de drept care fac obiectul sesizării pornesc de la premisa prestabilită potrivit căreia legiuitorul, prin dispoziţiile art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, ar fi avut în vedere bunurile aparţinând fundaţiei Y, ca subiect de drepturi şi obligaţii. Totodată, prin modul în care sunt formulate, respectivele chestiuni de drept pun în discuţie faptul că prevederile art. 29 alin. (2) din lege s-ar aplica oricăror raporturi juridice având ca obiect terenuri aparţinând fondului forestier, indiferent de titularul dreptului de proprietate.

104. În condiţiile în care, la momentul sesizării, aspecte litigioase ale cauzei, cum este cel menţionat, nu sunt lămurite, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu poate analiza şi stabili care este relevanţa pentru soluţionarea în fond a litigiului a dezlegării chestiunilor de drept transmise, referitoare la interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, care fac trimitere la sintagma "fond bisericesc" al cultului, în înţelesul de patrimoniu al cultului căruia îi aparţine unitatea pârâtă.

105. Mecanismul procedural instituit prin dispoziţiile art. 519 din Codul de procedură civilă nu poate fi utilizat de titularul sesizării pentru a obţine interpretarea unor norme de drept mai înainte de tranşarea într-o manieră clară a aspectelor litigioase ale cauzei aflate pe rolul instanţei de trimitere şi, cu atât mai puţin, pentru lămurirea unor probleme de drept ipotetice, în considerarea diverselor aspecte litigioase ale cauzei.

106. În condiţiile în care chestiunile de drept ce fac obiectul sesizării sunt bazate pe aspecte prezumtive, cum sunt şi cele care fac obiectul prezentei sesizări, acestea nu au nici caracter determinat, deoarece, în realitate, ele pun în discuţie o întreagă problematică a textelor de lege indicate, însă nu în raport cu limitele învestirii instanţei prin acţiunea în constatarea nulităţii absolute dedusă în concret judecăţii ori prin motivele de apel, ci în raport cu diverse ipoteze de fapt şi de drept care ar putea fi generate de evaluarea probatoriilor şi de interpretarea şi aplicarea textelor de lege invocate de părţile litigante.

107. Astfel, analizând pct. 1 al sesizării prin care se solicită interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, văzând că dovada dreptului de proprietate pentru reconstituire se face conform prevederilor art. 6 alin. (1) din Legea nr. 1/2000, dacă îndreptăţirea la reconstituire poate rezulta, din perspectiva prevederilor art. 1 din Primul Protocol adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi din aplicarea principiului bunei- credinţe, văzând culpa comisiilor de fond funciar cu ocazia emiterii titlului de proprietate şi trecerea a 13 ani de la emiterea titlului de proprietate până la formularea acţiunii de constatare a nulităţii absolute a acestuia, se observă că această problemă de drept nu a făcut obiectul apărărilor formulate de unitatea de cult pârâtă, nici al analizei primei instanţe şi nu constituie motiv de apel.

108. Se constată, totodată, că prin chestiunea de drept de la acest punct al sesizării nu se tinde la interpretarea dispoziţiilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 şi nici la statuarea asupra unei eventuale incompatibilităţi a acestui text de lege cu dispoziţiile art. 1 din Primul Protocol adiţional la Convenţie, cu finalitatea înlăturării lui din dreptul intern, ci se solicită Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să evalueze dacă soluţia anulării unui titlu de proprietate emis în circumstanţele particulare evidenţiate în sesizare reprezintă sau nu o ingerinţă proporţională în dreptul la respectarea bunurilor, în sensul Convenţiei.

109. Or, o astfel de evaluare se poate realiza numai pe baza unei analize nemijlocite şi directe de către instanţele judecătoreşti de drept comun, în raport cu situaţia particulară a fiecărei cauze, tocmai pentru a se verifica in concreto păstrarea justului echilibru între interesele statului şi cele ale părţilor litigante.

110. Această analiză nu poate fi realizată in abstracto, pe calea sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, întrucât ar exceda competenţelor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi ar contraveni dispoziţiilor art. 519 din Codul de procedură civilă[51].

111. Cât priveşte chestiunea de drept expusă la pct. 3 din sesizare, prin care se solicită interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, respectiv dacă este îndreptăţit la reconstituirea dreptului de proprietate atât fostul proprietar, cât şi titularul unui drept de folosinţă considerat "proprietar util", se constată că această problemă nu a făcut obiectul analizei primei instanţe şi, contrar celor expuse în încheierea de sesizare, nu constituie motiv de

[51] A se vedea şi Decizia nr. 1 din 16 ianuarie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 210 din 29 martie 2012.

apel. De altminteri, norma de drept a cărei lămurire se cere nu face trimitere la titularul unui drept de folosinţă, iar sintagma "proprietar util" este invocată de părţile litigante în contextul prezentării evoluţiei situaţiei juridice a bunurilor aparţinând fundaţiei Y în diverse etape istorice.

112. Cât priveşte chestiunea de drept expusă la pct. 2, prin care se solicită interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (3^1) din Legea nr. 1/2000, în sensul dacă aceste prevederi se raportează la suprafaţa de teren cu vegetaţie forestieră ce a aparţinut în proprietatea, înzestrarea, folosinţa sau administrarea unităţilor de cult, ca subiecte de drept individuale care au solicitat reconstituirea dreptului de proprietate, sau la terenul ce a aparţinut, în aceleaşi modalităţi, cultului religios din care acestea fac parte, se constată următoarele:

113. Deşi vizează interpretarea prevederilor alin. (3^1) al art. 29 din Legea nr. 1/2000, introdus prin dispoziţiile Legii nr. 400/2002, în parte, întrebarea excedează conţinutul normei de drept, care nu face referire la terenuri deţinute în proprietate, ci doar la terenuri deţinute în folosinţă/administrare sau în înzestrare.

114. Astfel, alin. (3^1), în vigoare la data emiterii titlului de proprietate, 10 septembrie 2004, prevedea următoarele: "Structurile de cult prevăzute la alin. (2), care au avut în folosinţă sau în înzestrare terenuri cu destinaţie forestieră, dobândesc în proprietate suprafeţe până la limita de 30 ha din pădurile pe care le-au avut în administrare sau în înzestrare."

115. Pe de altă parte, referitor la această problemă de drept, unitatea de cult pârâtă a formulat o apărare de fond subsidiară, în sensul recunoaşterii valabilităţii titlului de proprietate din perspectiva prevederilor alin. (3^1) al art. 29 din Legea nr. 1/2000, introdus prin dispoziţiile Legii nr. 400/2002, justificat de faptul că fundaţia Y a deţinut astfel de terenuri în folosinţă sau administrare, apărare reiterată ca motiv de apel.

116. Această apărare nu a fost primită de prima instanţă, care a reţinut, printr-o motivare subsidiară, că dispoziţiile art. 29 alin. (3^1) din Legea nr. 1/2000, deşi prevăd un caz de reconstituire a dreptului de proprietate, nu pot fi aplicate raportului juridic dedus judecăţii, în lipsa probelor şi a vreunei cereri de reconstituire care să ateste faptul că unitatea de cult pârâtă ar fi deţinut în folosinţă, în înzestrare ori în administrare teren forestier de care să fi fost deposedată abuziv de stat.

117. Problema necesităţii formulării sau nu a unei noi cereri de reconstituire întemeiate pe dispoziţiile art. 29 alin. (3^1) din Legea nr. 1/2000 se regăseşte la pct. 4 al sesizării, prin care se solicită interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 29 alin. (3^1) din Legea nr. 1/2000, respectiv dacă aceste prevederi se aplică "automat" şi cererilor de reconstituire formulate anterior intrării în vigoare a acestor prevederi, văzând că hotărârea de reconstituire a dreptului de proprietate a comisiei judeţene de fond funciar a fost emisă după intrarea în vigoare a acestor dispoziţii legale.

118. Se constată că problema de la pct. 4, relativă la necesitatea formulării unei cereri noi de reconstituire - întemeiate pe alin. (3^1) al art. 29 din Legea nr. 1/2000 - este prejudicială în raport cu chestiunea de drept de la pct. 2, relativă la condiţiile ce s-ar impune a fi verificate în persoana titularului unei astfel de cereri.

119. Dată fiind legătura dintre chestiunile de drept de la pct. 2 şi 4, se impune observarea cu prioritate a chestiunii de la pct. 4.

120. Problema de drept de la pct. 4 pune în discuţie aplicarea în timp a legii civile, chestiune care însă nu face obiectul apelului şi cu privire la care nu există indicii că ar fi făcut, ca motiv de ordine publică, obiectul unor dezbateri iniţiate de instanţa de apel.

121. Prin cererea de apel, unitatea de cult pârâtă a criticat motivarea subsidiară doar pentru contradictorialitatea considerentelor, iar cât priveşte menţiunea referitoare la "lipsa

vreunei cereri de reconstituire", apelanta a susţinut că această cerere există, dovada fiind titlul de proprietate emis în favoarea sa.

122. În acest caz, chestiunea de drept de la pct. 4 este ipotetică, astfel încât nu se poate aprecia dacă dezlegarea ce i s-ar da ar avea sau nu o înrâurire asupra soluţiei ce se va pronunţa cu privire la fondul litigiului.

123. Dat fiind caracterul prejudicial al chestiunii de drept de la pct. 4 în raport cu cea de la pct. 2, rezultă că niciuna dintre cele două chestiuni nu permite dezlegări, cât timp nu se poate aprecia asupra relevanţei lor pentru soluţionarea în fond a cauzei aflate pe rolul instanţei de trimitere, în raport cu limitele învestirii prin apel.

27) Decizia nr. 40/2019, publicată în M. Of. nr. 117 din 14 februarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Dolj - Secţia contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: "interpretarea dispoziţiilor art. 82 alin. (1) raportat la art. 84 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă, în sensul de a indica dacă este posibilă acoperirea nulităţii absolute rezultând din redactarea cererii de chemare în judecată de o persoană juridică, în calitate de mandatar al altei persoane juridice".*

Considerente:

[...] Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că dispoziţiile art. 82 alin. (1) din Codul procedură civilă reprezintă sediul materiei pentru soluţionarea excepţiei lipsei calităţii de reprezentant.

51. Art. 84 din Codul de procedură civilă reglementează reprezentarea convenţională a persoanelor juridice, dispunând la alin. (1) în sensul că: "Persoanele juridice pot fi reprezentate convenţional în faţa instanţelor de judecată numai prin consilier juridic sau avocat, în condiţiile legii."

52. Acest text legal a făcut obiectul unei de cereri de pronunţare a unei hotărâri prealabile, iar Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin Decizia nr. 9 din 4 aprilie 2016, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Braşov şi, în consecinţă, a stabilit că, în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 84 alin. (1) din Codul de procedură civilă, cererea de chemare în judecată şi reprezentarea convenţională a persoanei juridice în faţa instanţelor de judecată nu se pot face prin mandatar persoană juridică, nici prin consilierul juridic sau avocatul acesteia din urmă.

53. În ceea ce priveşte dispoziţiile art. 84 alin. (2) din Codul de procedură civilă, potrivit cărora: "La redactarea cererii şi a motivelor de recurs, precum şi în exercitarea şi susţinerea recursului, persoanele juridice vor fi asistate şi, după caz, reprezentate, sub sancţiunea nulităţii, numai de către un avocat sau consilier juridic, în condiţiile legii", se reţine că prin Decizia nr. 485 din 23 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 539 din 20 iulie 2015, Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că dispoziţiile art. 13 alin. (2) teza a doua, ale art. 84 alin. (2), precum şi ale art. 486 alin. (3) din Codul de procedură civilă, cu referire la menţiunile care decurg din obligativitatea formulării şi susţinerii cererii de recurs de către persoanele juridice prin avocat sau consilier juridic, sunt neconstituţionale; prin Legea nr. 310/2018, art. 84 alin. (2), sus-menţionat, a fost abrogat.

54. Instanţa de trimitere a motivat în mod sumar îndeplinirea condiţiilor de admisibilitate a sesizării, susţinând că "de lămurirea modului de interpretare a dispoziţiilor art. 82 alin. (1) din

Codul de procedură civilă, raportat la art. 84 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ, depinde stabilirea calităţii procesuale active a petentei A în condiţiile în care plângerea contravenţională a fost formulată, în numele acesteia, de reprezentantul convenţional B şi a fost însuşită ulterior de aceasta".

55. Tribunalul Dolj nu a făcut nicio altă analiză a legăturii cu cauza a chestiunii de drept enunţate, după cum nu a arătat în ce constă dificultatea de coroborare a textelor legale în discuţie şi nici dacă acestea sunt contradictorii, neclare sau incomplete.

56. Cu prilejul formulării întrebării prealabile, tribunalul a sintetizat chestiunea de drept astfel: "interpretarea dispoziţiilor art. 82 alin. (1), raportat la art. 84 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă, în sensul de a indica dacă este posibilă acoperirea nulităţii absolute rezultând din redactarea cererii de chemare în judecată de o persoană juridică, în calitate de mandatar al altei persoane juridice".

57. Prin urmare, chestiunea de drept particularizează prima teză a Deciziei nr. 9/2016, referitoare la redactarea cererii de chemare în judecată.

58. Potrivit dispoziţiilor art. 194 lit. b) din Codul de procedură civilă, cererea de chemare în judecată, atunci când este formulată prin reprezentant, va cuprinde numele, prenumele şi calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar dovada calităţii de reprezentant, în forma prevăzută de art. 151 din Codul de procedură civilă, se va alătura cererii.

59. De asemenea, potrivit dispoziţiilor art. 194 lit. f) din Codul de procedură civilă, cererea de chemare în judecată trebuie să fie semnată.

60. Conform art. 200 alin. (1) şi (3) din Codul de procedură civilă, completul de judecată învestit prin repartizare aleatorie trebuie să verifice dacă cererea de chemare în judecată îndeplineşte condiţiile prevăzute de art. 194-197 din acelaşi act normativ, având obligaţia să comunice reclamantului, în scris, lipsurile, cu menţiunea că, în termen de 10 zile de la primirea comunicării, trebuie să facă completările sau modificările dispuse, sub sancţiunea anulării cererii.

61. Art. 196 alin. (1) din Codul de procedură civilă nu include în categoria elementelor cererii de chemare în judecată a căror lipsă este sancţionată cu nulitatea şi prevederile art. 194 lit. b) şi aceasta deoarece lipsa dovezii calităţii de reprezentant este reglementată de art. 82 din Codul de procedură civilă.

62. Se observă însă că, în toate situaţiile, Codul de procedură civilă prevede că neîndeplinirea cerinţelor privitoare la cuprinsul cererii de chemare în judecată nu atrage în mod automat sancţiunea anulării acesteia, instanţa având obligaţia să înştiinţeze partea despre lipsurile constatate şi despre posibilitatea de a le remedia.

63. Din înscrisurile ataşate sesizării nu rezultă că judecătoria ar fi comunicat petentei existenţa vreunei neregularităţi în conformitate cu art. 200 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

64. Aşa cum s-a menţionat deja, cererea de chemare în judecată a fost înregistrată pe rolul Judecătoriei Craiova la data de 7 ianuarie 2016, anterior publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data de 26 mai 2016, a Deciziei nr. 9 din 4 aprilie 2016 pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept.

65. Ca urmare a invocării de către intimata C, prin întâmpinare, a excepţiei lipsei calităţii de reprezentant a lui B, din perspectiva nedepunerii unui înscris autentic în sensul art. 85 alin. (1) din Codul de procedură civilă (articol care reglementează însă forma pe care trebuie să o îmbrace împuternicirea dată unui mandatar neavocat de către o persoană fizică), ca răspuns la întâmpinare, au fost depuse o împuternicire avocaţială şi o precizare a cererii, în sensul că actele de procedură încheiate de B au fost ratificate de A. La dosar se găseşte un înscris autentic datat

11 aprilie 2016, prin care reprezentantul legal al petentei A a declarat că "ratifică şi achiesează la totalitatea actelor de procedură realizate de mandatarul său B" în Dosarul nr. 282/215/2016, aflat pe rolul Judecătoriei Craiova.

66. În raport cu aceste considerente, se observă că instanţa de trimitere tinde la o reevaluare a condiţiilor de valabilitate a cererii de chemare în judecată în raport cu un moment ulterior sesizării instanţei şi propune ca fundament al chestiunii de drept interpretarea dispoziţiilor art. 82 alin. (1) şi ale art. 84 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

67. Coroborarea acestor dispoziţii conduce la concluzia că, atunci când constată că în numele unei persoane juridice acţionează un reprezentant convenţional care nu are calitatea de consilier juridic sau avocat al acesteia, instanţa va da un termen scurt pentru acoperirea lipsurilor, iar în cazul în care acestea nu se acoperă, cererea va fi anulată.

68. Dispoziţiile legale sunt lipsite de orice echivoc sub aspectul modalităţii în care instanţele de judecată trebuie să procedeze atunci când constată lipsa calităţii de reprezentant; prin urmare, coroborarea dispoziţiilor art. 82 alin. (1) din Codul de procedură civilă cu cele ale art. 84 alin. (1) din acelaşi act normativ nu implică nicio dificultate de interpretare, cu atât mai mult cu cât instituţia lipsei dovezii calităţii de reprezentant nu este nouă în dreptul procesual român şi nici nu a suferit modificări esenţiale în noua reglementare.

69. Sub alt aspect, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că problema de drept enunţată de instanţa de trimitere nu este concordantă cu temeiul de drept propus spre analiză.

70. Cum instanţa de trimitere tinde la verificarea îndeplinirii condiţiilor formale de sesizare a instanţei, temeiul de drept în raport cu care se poate aprecia cu privire la posibilitatea îndreptării neregularităţii actului de procedură este reprezentat de art. 177 din Codul de procedură civilă, iar nu de dispoziţiile art. 82 alin. (1) din acelaşi act normativ.

71. Astfel, potrivit art. 176 pct. 2 din Codul de procedură civilă, nulitatea nu este condiţionată de existenţa unei vătămări în cazul încălcării dispoziţiilor legale referitoare la reprezentarea procesuală, iar conform art. 177 alin. (1) din acelaşi act normativ, ori de câte ori este posibilă înlăturarea vătămării fără anularea actului, judecătorul va dispune îndreptarea neregularităţilor actului de procedură.

72. Însă operaţiunea de interpretare şi aplicare a textului de lege la circumstanţele particulare ce caracterizează litigiul revine instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei.

73. Având în vedere că obiectul procedurii prevăzute de art. 519-521 din Codul de procedură civilă constă în interpretarea de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a unor norme de drept îndoielnice, lacunare sau neclare, care sunt determinante pentru soluţionarea pe fond a cauzei, iar finalitatea demersului constă în împiedicarea apariţiei unei jurisprudenţe neunitare în materie, instanţa supremă nu poate fi învestită, în cadrul acestei proceduri, cu înseşi interpretarea şi aplicarea legii în scopul soluţionării cauzei respective, atribut care intră şi trebuie să rămână în sfera de competenţă a instanţei de trimitere.

74. În ceea ce priveşte premisele conturării unei jurisprudenţe neunitare în problema de drept care face obiectul sesizării, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că instanţele judecătoreşti au comunicat un număr nesemnificativ de hotărâri judecătoreşti; aceste hotărâri nu pot fi considerate ca reprezentând premise ale conturării unei practici neunitare în materie.

75. Astfel, la nivel teoretic, unele instanţe au opinat în sensul că este posibilă acoperirea nulităţii rezultând din redactarea cererii de chemare în judecată de o persoană juridică, în calitate de mandatar al altei persoane juridice, făcând aplicarea dispoziţiilor art. 177 alin. (3) din Codul de procedură civilă, conform cărora actul de procedură nu va fi anulat dacă până la momentul pronunţării asupra excepţiei de nulitate a dispărut cauza acesteia.

76. Alte instanţe au susţinut că acoperirea nulităţii cererii de chemare în judecată nu se poate realiza în situaţia în care mandatul de reprezentare este nul, această împrejurare rezultând din acordarea calităţii de reprezentant de către o persoană juridică unei alte persoane juridice. Cum mandatul acordat de o persoană juridică unei alte persoane juridice pentru reprezentare în instanţă este nul, obiectul său fiind prohibit de dispoziţiile art. 84 alin. (1) din Codul de procedură civilă interpretat per a contrario, prezentarea sa în faţa instanţei de judecată este inutilă; prin urmare, nulitatea cererii de chemare în judecată formulată de o persoană juridică în calitate de reprezentantă a altei persoane juridice nu poate fi acoperită în condiţiile art. 82 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

77. Este de menţionat însă că instanţele care au exprimat cea de-a doua opinie fie nu au expus continuarea raţionamentului juridic din punctul de vedere al modalităţii de invocare a neregularităţii, fie au opinat în sensul că nulitatea cererii introductive poate fi acoperită în condiţiile semnării cererii de chemare în judecată de către reprezentantul legal al persoanei juridice reclamante ori de către avocatul sau consilierul său juridic.

78. Cu privire la noutatea chestiunii de drept supuse interpretării, se reţine că, în lipsa unei definiţii a "noutăţii" chestiunii de drept şi a unor criterii de determinare a acesteia în conţinutul art. 519 din Codul de procedură civilă, evaluarea acestei condiţii revine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, astfel cum s-a reţinut constant în jurisprudenţa acesteia (Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 4 din 14 aprilie 2014).

79. În acest sens s-a apreciat că cerinţa noutăţii este îndeplinită atunci când chestiunea de drept îşi are izvorul în reglementări nou-intrate în vigoare, instanţele nu i-au dat încă o anumită interpretare şi aplicare la nivel jurisprudenţial ori dacă se impun anumite clarificări, într-un context legislativ nou sau modificat faţă de unul anterior, de natură să impună reevaluarea sau reinterpretarea normei de drept analizate. În egală măsură însă noutatea chestiunii de drept, în sensul dispoziţiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, poate constitui şi atributul unei reglementări mai vechi, dar asupra căreia instanţa de judecată este chemată să se pronunţe în prezent, atunci când aplicarea frecventă a normei juridice a devenit actuală ulterior.

80. Din perspectiva celor expuse, în ceea ce priveşte nulitatea actelor de procedură şi îndreptarea neregularităţilor actelor procedurale nu au intervenit modificări legislative sau alte elemente care să confere caracter de noutate interpretării dispoziţiilor procedurale menţionate.

28) Decizia nr. 42/2019, publicată în M. Of. nr. 43 din 22 ianuarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Galaţi - Secţia a II-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:*

"Dispoziţiile art. 491 alin. (1) şi art. 472 alin. (1) din Codul de procedură civilă pot fi interpretate în sensul că obiectul recursului incident poate privi o parte din hotărârea instanţei de apel care nu a fost atacată cu recurs principal?".

Considerente:

[...] 58. Pentru determinarea caracterului noutăţii trebuie verificat dacă o instanţă este învestită să se pronunţe asupra chestiunii de drept a cărei interpretare se solicită pentru prima dată sau problema de drept a primit deja o dezlegare din partea instanţelor învestite cu soluţionarea unor cauze similare. Analiza are relevanţă în considerarea funcţiei mecanismului

hotărârii prealabile, comparativ cu mecanismul recursului în interesul legii, pentru a evita paralelismul şi suprapunerea celor două proceduri de asigurare a unei practici judiciare unitare.

59. În acest context, în considerarea scopului, finalităţii şi condiţiilor de admisibilitate distincte ale celor două proceduri instituite de legiuitor pentru asigurarea practicii judiciare unitare, trebuie reamintite elementele de diferenţiere dintre cele două mecanisme de unificare a jurisprudenţei. Astfel, dacă hotărârea prealabilă are ca scop preîntâmpinarea apariţiei unei practici judiciare neunitare, prin exercitarea unui control a priori, recursul în interesul legii are menirea de a înlătura o practică neunitară deja existentă, efectuând un control a posteriori.

60. Hotărârile judecătoreşti identificate în cuprinsul cap. VII "Jurisprudenţa instanţelor naţionale în materie" din prezenta decizie relevă existenţa unei practici judiciare consistente, dar neunitare, inclusiv la nivelul instanţei supreme, ceea ce demonstrează faptul că problema de drept a cărei interpretare se solicită şi-a pierdut caracterul de noutate, iar scopul preîntâmpinării practicii neunitare nu mai poate fi atins, ceea ce pune în discuţie şi eficacitatea utilizării procedurii prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă - mecanismul la care s-ar fi putut apela, în această situaţie, fiind recursul în interesul legii.

61. Prin urmare, în acord cu jurisprudenţa anterioară a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (Decizia nr. 29 din 17 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.018 din 19 decembrie 2016, Decizia nr. 41 din 21 noiembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 115 din 10 februarie 2017), în considerarea specificului procedurii reglementate prin dispoziţiile art. 519 din Codul de procedură civilă, având în vedere că problema de drept ce se solicită a fi dezlegată a mai fost anterior dedusă judecăţii, iar instanţele naţionale, prin utilizarea mecanismului de interpretare a legii, au procedat deja la interpretarea normei juridice considerate ca prezentând dificultăţi ce ar necesita o rezolvare de principiu, rezultă că nu este îndeplinită condiţia noutăţii chestiunii de drept care formează obiectul sesizării.

29) Decizia nr. 46/2019, publicată în M. Of. nr. 900 din 7 noiembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Cluj - Secţia civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

1. Dacă termenul de introducere a cererii de reconstituire/constituire a dreptului de proprietate stabilit de art. 11 alin. (4) din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, este aplicabil şi Legii recunoştinţei pentru victoria Revoluţiei Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Braşov din noiembrie 1987 şi pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului - Lupeni - august 1977 nr. 341/2004, cu modificările şi completările ulterioare, lege care nu stabileşte vreun termen legal.

2. În situaţia în care se apreciază că acest termen este aplicabil inclusiv Legii nr. 341/2004, să se statueze de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie data de la care trebuie introdusă cererea de constituire a dreptului de proprietate, în conformitate cu prevederile Legii nr. 341/2004.

3. În situaţia în care se apreciază că acest termen este aplicabil inclusiv Legii nr. 341/2004, să se statueze de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie data de la care trebuie

introdusă cererea de constituire a dreptului de proprietate, în conformitate cu prevederile Legii nr. 341/2004, în special pentru persoanele care deţin certificat de erou martir preschimbat.

Considerente:

[...] 46. (...) Se impune a observa că dispoziţiile legale a căror interpretare a prilejuit formularea sesizării de faţă se regăsesc în cuprinsul unui act normativ adoptat şi intrat în vigoare cu 15 ani în urmă, anume Legea nr. 341/2004, în timp ce actul normativ ce constituie dreptul comun în ceea ce priveşte stabilirea dreptului de proprietate asupra terenurilor a fost adoptat în anul 1991; chiar dacă cel din urmă act normativ a suferit ulterior numeroase completări şi modificări, norma de complinire a cărei aplicabilitate a fost reţinută de prima instanţă - art. 11 alin. (4) din Legea nr. 18/1991 - s-a regăsit în corpul legii în aceeaşi formă, încă de la momentul intrării în vigoare a acesteia.

47. Totodată, Legea nr. 341/2004 nu a fost recent modificată sau completată, astfel încât norma vizată de această trimitere prealabilă să fie necesar a fi reevaluată, într-un context nou, ca de altfel, nici actul normativ în legătură cu care se impun corelaţii de interpretare - Legea nr. 18/1991.

48. Mai mult decât atât, aplicabilitatea textului în discuţie - art. 5 alin. (1) lit. n) din Legea nr. 341/2004 - nu a devenit frecventă în ultima perioadă, împrejurare ce rezultă din conţinutul răspunsurilor înaintate Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie de către curţile de apel prin care li s-a solicitat identificarea de practică judiciară relevantă pentru chestiunea de drept analizată.

49. Astfel, niciuna dintre curţile de apel din ţară nu a transmis vreo hotărâre judecătorească definitivă prin care să fi fost soluţionată o cauză cu un obiect identic sau similar cererii de chemare în judecată adresate Judecătoriei Cluj-Napoca.

50. În aceste condiţii, se poate concluziona că mecanismul de unificare a practicii judiciare pe calea pronunţării unei hotărâri prealabile este lipsit de orice utilitate, câtă vreme instanţele din ţară nu sunt învestite cu pricini cu un obiect identic sau similar, astfel încât să se prefigureze riscul apariţiei unei practici neunitare.

51. Pe de altă parte, deşi nu s-a precizat care este intervalul de timp pentru care curţile de apel au efectuat documentarea asupra practicii judiciare, solicitată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în legătură cu chestiunea de drept sesizată în acest dosar, este lesne de presupus că Legea nr. 341/2004 şi-a epuizat deja potenţialul de litigii, întrucât un interval de timp de 15 ani de la intrarea sa în vigoare poate fi considerat rezonabil sau chiar îndestulător, din acest punct de vedere.

52. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie apreciază că este de evitat o situaţie în care să se intervină cu o hotărâre prealabilă, ce dă expresie unui control a priori - al cărui scop este acela de a preîntâmpina apariţia unei practici neunitare în legătură cu o anumită chestiune de drept - într-o situaţie în care este foarte plauzibil ca practica judiciară să fie consolidată, reflectată în hotărâri judecătoreşti definitive şi/sau irevocabile (pentru cazul unei practici judiciare generate sub imperiul Codului de procedură civilă de la 1865), intrate în circuitul civil, iar actul normativ să îşi fi consumat deja efectele în legătură cu aplicarea normei în legătură cu care s-a formulat sesizarea de faţă.

53. Astfel cum s-a arătat, nu se poate reţine nici împrejurarea că problema de drept este una reală, dificilă, câtă vreme în activitatea de aplicare a legii nu a generat interpretări diferite, contradictorii şi, pe cale de consecinţă, nici practică judiciară neunitară, pentru varianta în care s-ar presupune că cercetarea practicii judiciare efectuate de curţile de apel este una exhaustivă, din perspectiva intervalului de activitate al acestui act normativ.

54. În jurisprudenţa sa, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat că, deşi textul de lege (art. 519 din Codul de procedură civilă) nu conţine o definiţie a acestei noţiuni, totuşi, pentru a fi vorba despre o problemă de drept reală, trebuie ca norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă (lacunară) sau neclară. Chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a se interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie că nu este corelat cu alte dispoziţii legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare (Decizia nr. 16 din 23 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016).

55. Pentru a fi considerată una reală, chestiunea de drept trebuie să privească posibilitatea interpretării diferite sau contradictorii a unui text de lege, a unei reguli cutumiare neclare, incomplete ori, după caz, incerte sau incidenţa unor principii generale al căror conţinut sau sferă de aplicare sunt discutabile, cerinţe pe care chestiunea de drept ce constituie obiectul sesizării nu le îndeplinește.

56. În sfârşit, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că este îndeplinită ultima dintre condiţiile de admisibilitate, anume nestatuarea anterioară de către instanţa supremă în cadrul unui mecanism de unificare a practicii asupra chestiunii de drept ce face obiectul sesizării; în plus, astfel cum rezultă din comunicarea provenită de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, la nivelul Secţiei judiciare - Serviciul judiciar civil nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

30) Decizia nr. 47/2019, publicată în M. Of. nr. 974 din 4 decembrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Braşov – Secţia civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarele chestiuni de drept:*

"Dacă un dosar de despăgubire netransmis Comisiei Centrale pentru Stabilirea Despăgubirilor poate fi considerat dosar soluţionat în sensulLegii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, cu modificările şi completările ulterioare, şi dacă acestui dosar i se aplică termenul de 60 de zile prevăzut de art. II din Legea nr. 368/2013 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România."

Considerente:

[...] 42. (...) Prima întrebare vizează "dacă un dosar de despăgubire netransmis Comisiei Centrale pentru Stabilirea Despăgubirilor poate fi considerat dosar soluţionat, în sensul Legii nr. 165/2013".

43. Întrebarea este generică, întrucât nu precizează în cuprinsul său, raportat la ipoteza din speţă, de dosar netransmis, la data intrării în vigoare a Legii nr. 368/2013, Comisiei Centrale pentru Stabilirea Despăgubirilor, cu privire la care dintre cei implicaţi în procedura de restituire a imobilelor preluate abuziv (primarul unităţii administrativ-teritoriale, instanţa de judecată, instituţia prefectului, Comisia Centrală pentru Stabilirea Despăgubirilor - actuala Comisie Naţională pentru Compensarea Imobilelor) trebuie considerat soluţionat sau nu un asemenea

dosar şi nici care este dispoziţia legală din Legea nr. 165/2013 în raport cu care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ar trebui să stabilească stadiul dosarului.

44. Determinat de caracterul neconcret al întrebării, nu se poate cunoaşte utilitatea unui răspuns prin intermediul unei hotărâri prealabile, deoarece nu rezultă care ar fi legătura dintre întrebare şi soluţionarea, pe fond, a cauzei în curs de judecată.

45. De asemenea, deşi prima instanţă a aplicat, fără rezerve, în speţă, dispoziţiile art. II din Legea nr. 368/2013, considerând că persoanele care se află în ipoteza de a beneficia de o dispoziţie emisă de primar cu propunere de despăgubiri, rămasă definitivă prin neatacare, dosarul nefiind însă transmis Comisiei Centrale pentru Stabilirea Despăgubirilor, au dreptul de a opta pentru măsura compensării cu alte bunuri aparţinând autorităţii administrative locale, prin întrebarea astfel pusă, curtea de apel tinde, în realitate, să identifice care este temeiul juridic al cererii de chemare în judecată, ceea ce nu este permis prin intermediul procedurii hotărârii prealabile.

46. În plus, art. II din Legea nr. 368/2013 nu se referă la "dosare soluţionate", ci la "persoanele îndreptăţite la despăgubiri în temeiul Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, republicată, cu modificările şi completările ulterioare", aşa încât, şi din această perspectivă, întrebarea prealabilă nu are legătură cu textul de lege aplicat în cauză şi deci nici cu soluţionarea, pe fond, a litigiului.

47. Nu în ultimul rând, amintim că definirea categoriei de "persoane îndreptăţite la despăgubiri în temeiul Legii nr. 10/2001" a fost realizată prin Decizia nr. 25/2018, care are forţă juridică obligatorie erga omnes, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie statuând că persoana îndreptăţită la despăgubiri este "persoana căreia i-a fost recunoscut dreptul la măsuri reparatorii de către "unitatea deţinătoare" sau "entitatea învestită cu soluţionarea notificării" (paragraful 91 din decizie).

48. Prin urmare, în legătură cu prima chestiune ce formează obiect al sesizării se constată că, pe lângă caracterul evaziv al întrebării, aceasta nu reprezintă nici o veritabilă problemă de drept, care, prin răspunsul pe care urmăreşte să îl antreneze prin intermediul procedurii hotărârii prealabile, să conducă la soluţionarea pe fond a cauzei.

49. În ceea ce priveşte cea de-a doua întrebare prealabilă, şi anume "dacă acestui dosar i se aplică termenul de 60 de zile prevăzut de art. II din Legea nr. 368/2013", nici aceasta nu întruneşte cerinţa de a fi o reală problemă de drept, care, prin gradul său de dificultate, să determine dileme de interpretare a unui text de lege imperfect, lacunar sau contradictoriu.

50. În primul rând, după cum rezultă din chiar încheierea de sesizare, titularul acesteia nu are impedimente de nicio natură în legătură cu înţelegerea termenilor utilizaţi în cuprinsul dispoziţiei legale menţionate şi nici a cerinţelor pe care le implică aplicarea art. II din Legea nr. 368/2013.

51. Pe de altă parte, mecanismul de interpretare a legii (a dispoziţiei legale sus-menţionate) se poate realiza cu uşurinţă, textul referindu-se la persoanele îndreptăţite la despăgubiri în temeiul Legii nr. 10/2001 (care beneficiază de o dispoziţie de despăgubiri emisă de primarul unităţii administrativ-teritoriale, conform celor statuate prin Decizia nr. 25/2018) şi care, la data intrării în vigoare a Legii nr. 368/2013 (24 decembrie 2013), au dosarul înregistrat la Secretariatul Comisiei Centrale de Despăgubiri, caz în care dreptul de opţiune pentru returnarea dosarului de către comisie la entitatea învestită cu soluţionarea notificării trebuie exprimat în termen de 60 de zile de la data intrării în vigoare a acestui din urmă act normativ.

52. Ceea ce trebuie să verifice titularul sesizării, pentru a putea aplica un text de lege în cauza dedusă judecăţii (în speţă, art. II din Legea nr. 368/2013), este dacă circumstanţele particulare ale speţei se pliază pe ipoteza reglementată de dispoziţia legală pe care intenţionează să o aplice.

53. Or, aplicarea unei anumite dispoziţii legale la situaţia de fapt concretă din dosar sau stabilirea temeiului juridic al acţiunii este atributul instanţei de judecată învestite cu cererea respectivă şi nu poate fi transferată completului constituit pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, care nu se poate substitui atributului fundamental al instanţelor, de interpretare şi aplicare a legii, în scopul soluţionării litigiului.

31) Decizia nr. 48/2019, publicată în M. Of. nr. 936 din 21 noiembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibile, sesizările formulate de Tribunalul Călăraşi în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:*

"Interpretarea dispoziţiilor art. 11 alin. (2) din Legea nr. 213/1998 privind bunurile proprietate publică, cu modificările şi completările ulterioare - forma în vigoare în anul 2008, prin raportare la art. 27 alin. (7) din Regulamentul privind procedura de constituire, atribuţiile şi funcţionarea comisiilor pentru stabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor, a modelului şi modului de atribuire a titlurilor de proprietate, precum şi punerea în posesie a proprietarilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 890/2005, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole şi celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 şi ale Legii nr. 169/1997, cu modificările şi completările ulterioare, din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, a principiului securităţii raporturilor juridice şi a principiului bunei-credinţe, având în vedere trecerea a circa 8 ani de la emiterea hotărârilor comisei judeţene (urmate de emitere de titluri de proprietate), până la formularea acţiunii în nulitatea absolută a acestora, în sensul că nulitatea absolută a hotărârilor comisiei judeţene emise fără parcurgerea procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public în domeniul privat prin hotărâre a Guvernului emisă cu privire la terenurile delimitate în condiţiileart. 9 şi 12 din Legea nr. 1/2000 nu operează în situaţia în care au fost emise titluri de proprietate în procedura Legii fondului funciar nr. 18/1991, republicată, cu modificările şi completările ulterioare".

Considerente:

[...] Se constată că sesizările pendinte nu pot fi privite ca unele care privesc o "chestiune de drept" în sensul art. 519 din Codul de procedură civilă, în condiţiile în care nu s-a relevat un nivel sporit de dificultate a interpretării normelor de lege coroborate cu principiile de drept indicate şi nici potenţialul aceloraşi prevederi şi principii de a genera practică judiciară neunitară.

Interpretarea coroborată a normelor de drept şi a jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, precum şi realizarea unui raţionament judiciar constituie activităţi care ţin de esenţa activităţii judecătorului, acesta fiind chemat să interpreteze legea şi să o aplice la situaţiile de fapt deduse judecăţii sale, în conformitate cu prevederile art. 2 alin. (3) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor şi procurorilor, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. Ca atare, ele rămân atributul exclusiv al instanţei de trimitere.

Metodele de interpretare a actelor normative de diferite grade şi a altor izvoare de drept sunt consacrate în doctrină şi jurisprudenţă (cu titlu de exemplu: interpretarea sistematică, interpretarea gramaticală, interpretarea teleologică etc.), iar prin dispoziţiile art. 11 alin. (2) şi art. 20 din Constituţia României sunt reglementate modalităţile de interpretare şi aplicare a normelor interne în cazurile în care acestea se află în concurs cu norme apartenente unor acte normative internaţionale la care România este parte. Astfel, situaţia relevată de titularul sesizării - în sensul că este necesară o interpretare corelată a jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului şi a normelor Convenţiei, precum şi a unor prevederi legale naţionale, în contextul existenţei Deciziei nr. 23/2011, are caracteristicile unei probleme curente cu care se confruntă instanţele judecătoreşti, şi nicidecum ale unei problematici determinate de imperfecţiuni ale legii, care ar putea genera în mod obiectiv dificultăţi de interpretare în activitatea jurisdicţională a instanţelor. Asemenea operaţiuni de interpretare şi de aplicare a unor dispoziţii legale şi principii de drept, la diferite circumstanţe care caracterizează fiecare litigiu, nu pot fi atribuite Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

50. Din perspectiva legăturii cu cauza a problematicii relevate se constată că titularul sesizării a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile prin care să se dea o dezlegare chestiunii privind interpretarea dispoziţiilor art. 11 alin. (2) din Legea nr. 213/1998 (forma în vigoare în anul 2008) prin raportare la art. 27 alin. (7) din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 890/2005 şi art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 din perspectiva art. 1 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţie, a principiului securităţii raporturilor juridice şi principiului bunei-credinţe, având în vedere trecerea a circa 8 ani de la emiterea hotărârilor comisiei judeţene (urmate de emiterea de titluri de proprietate) până la formularea acţiunii în nulitate absolută a acestora, în sensul că nulitatea absolută a hotărârilor comisiei judeţene emise fără parcurgerea procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public în domeniul privat prin hotărâre a Guvernului emisă cu privire la terenurile delimitate în condiţiile art. 9 şi 12 din Legea 1/2000 nu operează în situaţia în care au fost emise titluri de proprietate în procedura Legii nr. 18/1991. Raportat la acest conţinut al întrebărilor adresate trebuie observat că, fiind învestită cu soluţionarea în apel a celor două pricini în care au fost formulate sesizările, instanţa de trimitere are a se pronunţa în limitele determinate de art. 477 alin. (1) şi art. 479 alin. (1) din Codul de procedură civilă, respectiv cu privire la legalitatea şi temeinicia sentinţelor apelate, corespunzător criticilor formulate prin apelurile declarate în respectivele litigii.

Din verificarea conţinutului sentinţelor care formează obiectul apelurilor, se constată că la judecata în primă instanţă nu a fost invocată, de vreo parte sau de instanţă din oficiu, şi, ca atare, nici nu s-a analizat buna-credinţă a beneficiarilor reconstituirii dreptului de proprietate unită cu protecţia conferită respectivilor beneficiari prin art. 1 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţie, dar şi cu principiul securităţii raporturilor juridice şi cel al bunei-credinţe, drept cauză de salvgardare a actelor juridice (hotărâri de validare emise de comisia judeţeană de stabilire a dreptului de proprietate asupra terenurilor) a căror nulitate s-a invocat. Pe de altă parte, se constată că cererile de apel nu conţin vreo critică de natură a conduce la analizarea căii de atac prin prisma aceleiaşi cauze de salvgardare menţionate şi nici nu a fost invocat un motiv de apel de ordine publică de natură a determina o atare analiză. Relevant este şi faptul că persoanele la a căror bună-credinţă s-a raportat titularul sesizărilor, respectiv beneficiarii titlurilor de proprietate, nu sunt părţi în procesele care se află pe rolul Tribunalului Călăraşi, astfel că nu se poate vorbi despre riscul afectării unui "bun" pe care ei l-ar deţine, atâta vreme cât nu există un litigiu relativ la dreptul lor de proprietate.

Imperativul respectării limitelor devoluţiunii, care rezidă cu evidenţă din prevederile art. 477 alin. (1) şi art. 479 alin. (1) din Codul de procedură civilă, şi principiul disponibilităţii, care este specific oricărui proces în materie civilă şi în oricare dintre etapele procesuale pe care procesul le parcurge, impun ca judecata în calea de atac a apelului să constea într-un control judiciar, realizat prin prisma criticilor concret formulate de părţile apelante împotriva judecăţilor realizate în primă instanţă şi prin prisma unor eventuale motive de ordine publică puse în discuţie din oficiu de instanţa de apel.

Este de observat, totodată, că în conţinutul întrebărilor adresate de Tribunalul Călăraşi sunt incluse repere factuale determinate, care să fie avute în vedere de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, respectiv buna-credinţă a beneficiarilor titlurilor de proprietate şi trecerea unei perioade de timp de 8 ani între data emiterii respectivelor titluri şi data declanşării litigiilor în care a fost formulată sesizarea. În prezenţa acestor repere, întrebările tind la determinarea modului de aplicare a dispoziţiilor legale şi a principiilor de drept indicate la situaţii de fapt precum cele descrise în încheierile de sesizare, iar nu la evidenţierea unor imperfecţiuni ale dispoziţiilor legale şi principiilor de drept relevate.

În concluzie, în condiţiile în care nu au fost învestite instanţele de apel - titulare ale sesizărilor -, în vreuna dintre modalităţile permise de legea procedurală, nici să analizeze valabilitatea titlurilor de proprietate (care sunt acte juridice de stabilire a dreptului de proprietate în favoarea unor terţi de proces) emise subsecvent măsurilor de validare (dispuse prin cele două hotărâri emise de comisia judeţeană de stabilire a dreptului de proprietate asupra terenurilor), a căror legalitate este supusă analizei judiciare, şi nici să se pronunţe cu privire la atitudinea subiectivă de bună sau de rea-credinţă a respectivilor terţi, trebuie constatat că nu se verifică nici existenţa în cauzele respective a criteriilor în raport cu care s-a cerut interpretarea dispoziţiilor legale, consecinţa fiind aceea că nu poate fi constatată existenţa unei legături între chestiunile la care se referă sesizările şi litigiile în care acestea au fost formulate.

Faţă de cele expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept reţine că sesizările supuse analizei nu îndeplinesc cerinţa de a privi veritabile chestiuni de drept, care să fie utile soluţionării pe fond a litigiilor în care au fost formulate, ţinând seama de limitele în care titularul sesizării a fost învestit a se pronunţa.

51. Cea de-a patra condiţie de admisibilitate, care rezidă din prevederile art. 519 din Codul de procedură civilă, este aceea ca problema de drept identificată să prezinte caracter de noutate.

Verificând îndeplinirea acesteia, se constată că:

Prin Decizia nr. 23/2011 s-a analizat problema de drept determinată de faptul că instanţele de judecată învestite prin plângeri formulate de instituţiile prevăzute de art. 9 alin. (1) şi (1^1) din Legea nr. 1/2000 (adică de: institutele, centrele şi staţiunile de cercetare destinate cercetării şi producerii de seminţe, de material săditor din categorii biologice superioare şi de animale de rasă, unităţile de învăţământ cu profil agricol sau silvic) au statuat diferit asupra legalităţii hotărârilor adoptate de comisiile judeţene de stabilire a dreptului de proprietate asupra terenurilor, prin care terenuri aflate în perimetrul staţiunilor, instituţiilor şi centrelor de cercetare ori al unităţilor de învăţământ de profil agricol sau silvic au fost trecute din domeniul public al statului în domeniul privat al unităţilor administrativ-teritoriale, pentru a fi puse la dispoziţia comisiilor locale, în vederea reconstituirii dreptului de proprietate pe vechile amplasamente, respectiv asupra hotărârilor prin care s-a reconstituit dreptul de proprietate pe vechile amplasamente în favoarea foştilor proprietari, în cadrul acestor perimetre.

În contextul examenului jurisprudenţial realizat prin respectiva decizie s-a reţinut că instanţele de judecată au ajuns la concluzii diferite în ceea ce priveşte aplicarea dispoziţiilor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 raportat la art. 10 alin. (2) din Legea nr. 213/1998.

Aceeaşi problemă de drept a fost soluţionată diferit de instanţele învestite cu judecata plângerilor formulate de foştii proprietari ai terenurilor preluate de stat, situate în perimetrul instituţiilor prevăzute de art. 9 alin. (1) şi (1^1) din Legea nr. 1/2000.

În contextul evaluării specifice procedurii recursului în interesul legii au fost avute în vedere aspectele referitoare la competenţa comisiilor judeţene de aplicare a legislaţiei fondului funciar de a dispune cu privire la terenuri aflate în perimetrul unităţilor de cercetare ori al unităţilor de învăţământ de profil agricol sau silvic şi au fost dezlegate aspectele relative la cerinţele legale necesar a fi respectate pentru trecerea acestor terenuri din domeniul public al statului în domeniul privat al unităţilor administrativ-teritoriale, în vederea reconstituirii dreptului de proprietate.

De asemenea, din aceeaşi decizie reiese că problematica legată de respectivele competenţe ale comisiilor judeţene de aplicare a legilor fondului funciar era una care deja primise dezlegări diferite în practica instanţelor judecătoreşti, astfel că în mod evident era cristalizată la acea dată o jurisprudenţă privind respectiva materie, jurisprudenţă care nu era însă unitară.

În aceste condiţii, se impune constatarea că problema de drept referitoare la competenţa funcţională a oricărei comisii judeţene de aplicare a legislaţiei fondului funciar, de a adopta hotărâri având ca efect trecerea din domeniul public al statului în domeniul privat al unităţilor administrativ-teritoriale a unor terenuri aflate în perimetrele unităţilor de cercetare ştiinţifică ori a unităţilor de învăţământ cu profil silvic sau agricol nu are caracter de noutate.

Pe de altă parte, în urma consultării instanţelor naţionale cu privire la existenţa unei practici în materia în care s-au formulat sesizările prezente, se constată că au fost comunicate în mod majoritar opinii teoretice ale judecătorilor, care au fost diferite. Este de observat, însă, că opiniile similare celei a titularului sesizărilor, şi anume cele care erau favorabile înlăturării sancţiunii nulităţii hotărârilor comisiilor judeţene, au evidenţiat necesitatea evaluării concrete a circumstanţelor fiecărui caz în care se invocă o nulitate de natura celei descrise în încheierile de sesizare, prin acest mod de tratare a întrebărilor supuse analizei prezente reliefându-se însuşirea problematicii ridicate de a fi una care priveşte aplicarea legii la situaţii litigioase concrete, iar nu una care să ţină de o interpretare de principiu a unui text de lege imperfect.

În consecinţă, nu este îndeplinită nici condiţia de admisibilitate ca problema de drept relativ la care s-a declanşat procedura reglementată de art. 519 şi următoarele din Codul de procedură civilă să fie nouă.

Criteriile juridice suplimentare de interpretare indicate de instanţa de trimitere, respectiv principiul securităţii raporturilor juridice şi principiul bunei-credinţe, nu pot conduce la înlăturarea menţionatei concluzii, pentru că aceste principii nu au caracter de noutate în sistemul de drept român, ci ele au o veche consacrare doctrinară şi jurisprudenţială, astfel că erau de actualitate şi la data la care a fost pronunţată Decizia nr. 23/2011 şi, în mod inerent, trebuie prezumat că nu ar fi putut trece neobservate în interpretarea realizată de instanţa supremă în cadrul procedurii recursului în interesul legii.

În ce priveşte împrejurarea trecerii unui interval de timp de 8 ani între data emiterii actelor juridice a căror valabilitate se analizează în cele două procese aflate pe rolul autorului sesizării şi data formulării acţiunii în justiţie prin care se cere constatarea nulităţii respectivelor acte trebuie subliniat că aceasta reprezintă o chestiune de apreciere a circumstanţelor de fapt ale

cauzelor şi nu poate constitui suportul interpretării de principiu a dispoziţiilor de lege imperative la care se referă sesizările, atâta vreme cât legiuitorul nu a inclus în conţinutul respectivelor norme vreo cerinţă sau vreo consecinţă decurgând din trecerea unor perioade de timp.

52. În egală măsură, nu este îndeplinită nici condiţia a cincea, şi anume aceea ca asupra acestei chestiuni să nu fi statuat Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Dezlegări relative la chestiunea de drept în privinţa căreia s-a formulat sesizarea prezentă se regăsesc în mod evident în considerentele Deciziei nr. 23/2011, respectiv:

"Condiţia esenţială de validitate a actului administrativ prin care se dispune cu privire la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor din perimetrul staţiunii de cercetare constă în legalitatea procedurii de trecere a terenului din domeniul public al statului în cel privat, operaţiune prin care aceste bunuri intră în circuitul civil, putând servi la retrocedare.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că se impune îndeplinirea cerinţelor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 213/1998, care stipulează că trecerea din domeniul public în domeniul privat se face prin hotărâre a Guvernului, dacă prin Constituţie sau prin lege nu se prevede altfel.

Niciuna dintre legile fondului funciar nu prevede o situaţie derogatorie, în sensul că trecerea imobilelor din domeniul public în cel privat să se realizeze altfel decât potrivit art. 10 alin. (2) din Legea nr. 213/1998.

Din interpretarea sistematică a dispoziţiilor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 şi a dispoziţiilor art. 10 alin. (2) din Legea nr. 213/1998 rezultă că referirea din art. 10 alin. (2) din Legea nr. 1/2000 la noţiunea «în condiţiile legii» trebuie raportată la dispoziţiile-cadru ale Legii nr. 213/1998 şi, prin urmare, la obligativitatea parcurgerii procedurii de trecere din domeniul public în domeniul privat, prin hotărâre a Guvernului. (...)

Sancţiunea nerespectării competenţei şi a procedurii de dezafectare a terenurilor din domeniul public şi de trecere a acestora în domeniul privat este expres prevăzută de art. 11 alin. (2) din Legea nr. 213/1998, respectiv nulitatea absolută.

Ca atare, nu se poate recunoaşte comisiei judeţene competenţa de a dispune trecerea din domeniul public în domeniul privat a terenurilor aflate în perimetrul staţiunilor de cercetare, comisia neputându-se substitui puterii executive în ceea ce priveşte competenţa exercitării atribuţiilor stabilite de Legea nr. 213/1998".

Prin aceeaşi decizie s-a mai reţinut că:

"Un bun aflat în domeniul public de interes naţional nu poate fi lăsat la dispoziţia unei instituţii de interes judeţean, în caz contrar fiind încălcat regimul juridic al proprietăţii publice.

Comisia judeţeană poate doar să constate trecerea din domeniul public al statului în domeniul privat, după parcurgerea procedurii expres prevăzute de lege, hotărârile sale neintrând în sfera noţiunii de lege, lato sensu.

Acestea sunt acte administrative ce nu se pot încadra în situaţia de excepţie la care fac referire dispoziţiile art. 10 alin. (2) din Legea nr. 213/1998.

Mai mult, având în vedere că terenurile institutelor şi staţiunilor de cercetare ştiinţifice sunt cuprinse expres în enumerarea din anexa la Legea nr. 213/1998, la pct. 5, ar fi împotriva oricărei norme (de tehnică legislativă) să se permită ca o hotărâre a comisiei judeţene să modifice o lege. (...)

Constatarea, prin hotărârea de validare, a trecerii suprafeţei supuse restituirii din domeniul public în cel privat al unităţii administrativ-teritoriale, conform art. 27 alin. (7^1) din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 890/2005 (astfel cum a fost completată prin Hotărârea Guvernului nr. 1.832/2005), nu poate fi interpretată în sensul că s-ar recunoaşte comisiei judeţene prerogativa de a hotărî trecerea unui bun din domeniul public în cel privat.

Principiul ierarhiei actelor normative presupune ca dezactivarea unui teren din domeniul public al statului să se facă printr-un act cu aceeaşi forţă juridică. Or, hotărârea comisiei judeţene nu răspunde acestui imperativ, fiind un act administrativ, şi nu un act normativ. Comisia, ca autoritate administrativă, nu se poate substitui puterii executive în exercitarea atribuţiilor prevăzute de Legea nr. 213/1998, date în competenţa exclusivă a Guvernului".

Rezultă fără echivoc, din menţionatele considerente ale Deciziei nr. 23/2011, că instanţa supremă a statuat cu privire la necesitatea emiterii unei hotărâri de Guvern pentru a se produce efectul trecerii unui teren din domeniul public al statului în domeniul privat, cu privire la forţa protecţiei pe care legea o conferă dreptului de proprietate al statului, precum şi cu privire la afectarea valabilităţii acelor acte emise de comisiile judeţene care tind a avea ca efect schimbarea regimului juridic de proprietate publică a aceleaşi categorii de terenuri.

Existenţa acestor statuări conduce la concluzia neîndeplinirii celei de-a cincea condiţii de admisibilitate cerută imperativ de dispoziţia înscrisă în art. 519 din Codul de procedură civilă.

53. Cea de-a şasea condiţie de admisibilitate, care se referă la necesitatea de a se solicita Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept să dea o rezolvare de principiu unei probleme de drept efective, nu este nici ea îndeplinită.

Sub acest aspect se constată că întrebările, astfel cum au fost formulate de instanţa de trimitere, nu se limitează la aspecte circumscrise unui conţinut dificil sau imperfect (lacunar) al unor norme juridice şi principii de drept, ci au în vedere elemente de detaliu ce definesc chestiuni de fapt din cadrul litigiilor aflate în curs de judecată, şi anume: trecerea unei perioade de timp de circa 8 ani de la data emiterii actelor juridice a căror valabilitate a fost contestată în respectivele proceduri judiciare; emiterea ulterioară a unor titluri de proprietate cu privire la terenurile la care se referă hotărârile în privinţa cărora a fost invocată sancţiunea nulităţii; necesitatea menţinerii hotărârilor comisiei judeţene de aplicare a legislaţiei fondului funciar, care au fost emise fără parcurgerea procedurii de trecere a terenurilor din domeniul public al statului în domeniul privat al unităţii administrativ-teritoriale, pentru a se asigura astfel protecţia drepturilor dobândite de terţii beneficiari ai titlurilor de proprietate emise în procedura Legii nr. 18/1991.

Formulând întrebările în aceste coordonate, titularul sesizărilor nu identifică o veritabilă problemă de drept, respectiv nu solicită o interpretare a normelor juridice, ci efectiv tinde la obţinerea unor soluţii asupra fondului litigiilor în care este chemat să se pronunţe, sugerând chiar soluţiile ce ar urma să fie date, corespunzător datelor particulare ale speţelor. Prin demersul astfel întreprins, practic solicită a se da o dezlegare cu privire la modul de aplicare a prevederilor legale pe care le-a indicat, la situaţiile de fapt asupra cărora a fost învestit să se pronunţe ca instanţă de apel, fără a se observa că astfel de dezlegări excedează competenţelor Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

32) Decizia nr. 50/2019, publicată în M. Of. nr. 82 din 5 februarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Galaţi - Secţia contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. V la Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv dacă sintagma «specialist din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, inclusiv al Direcţiei Naţionale

Anticorupţie, al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism şi al celorlalte parchete» are în vedere categoria specialiştilor din parchete sau are în vedere şi categoria specialiştilor antifraudă detaşaţi în cadrul aceloraşi parchete în funcţia de specialist, în baza art. 3 alin. (3) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 74/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătăţirea şi reorganizarea activităţii Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală, precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 144/2014, cu modificările ulterioare, corelat cu art. 24 din acelaşi act normativ."

Considerente:

[...] Se observă că dispoziţiile legale a căror interpretare a prilejuit formularea sesizării de faţă se află în cuprinsul Legii-cadru nr. 153/2017, iar norma a cărei interpretare se solicită - art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. V - s-a regăsit în corpul legii, în aceeaşi formă, încă de la momentul intrării în vigoare a actului normativ.

60. Mai mult decât atât, se constată că în această materie nu a intervenit o schimbare legislativă majoră, în raport cu vechea reglementare din Legea-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările şi completările ulterioare (Legea-cadru nr. 284/2010), care prevedea la art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. VI că:

"(1) Salariile de bază pentru specialiştii din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism se stabilesc conform coeficientului de ierarhizare prevăzut la nr. crt. 1 din cap. I din prezenta anexă.

(2) Specialiştii prevăzuţi la alin. (1) beneficiază şi de celelalte drepturi salariale prevăzute de lege pentru categoria profesională din care fac parte, după caz, cu excepţia elementelor salariale care compun salariul de bază stabilit pentru categoriile profesionale din care fac parte.

(3) Salariul de bază se stabileşte potrivit nr. crt. 3 din cap. I din prezenta anexă, pentru agenţii de poliţie judiciară din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie, şi nr. crt. 1 din cap. I din prezenta anexă, pentru ofiţerii de poliţie judiciară. Şefii de birou din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie beneficiază de indemnizaţia de încadrare corespunzătoare funcţiei de procuror şef secţie din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie, iar şefii de serviciu, de indemnizaţia de încadrare corespunzătoare funcţiei de prim-procuror adjunct în cadrul parchetului de pe lângă judecătorie. Ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie beneficiază de drepturile prevăzute în anexa nr. VII la prezenta lege. Specialiştii din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism beneficiază şi de prevederile art. 23 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 27/2006, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 45/2007, cu modificările şi completările ulterioare.

(4) Indemnizaţiile de încadrare sau salariile de bază, precum şi alte drepturi salariale ale personalului din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie se stabilesc de procurorul şef al Direcţiei Naţionale Anticorupţie, potrivit legii."

61. Analizând comparativ textele de lege, se constată că dispoziţiile art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. V la Legea-cadru nr. 153/2017 sunt, în fapt, o reluare a vechilor prevederi din Legea-cadru nr. 284/2010, mai sus citate, cu deosebirea că noua reglementare include, pe lângă specialiştii din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism, şi categoria specialiştilor din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi al celorlalte parchete.

62. Totodată, aplicabilitatea normei în discuţie - art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. V la Legea-cadru nr. 153/2017 - nu a devenit frecventă în ultima perioadă, împrejurare ce rezultă din conţinutul răspunsurilor înaintate Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie de către curţile de apel la solicitarea referitoare la identificarea de practică judiciară relevantă pentru chestiunea de drept analizată.

63. Toate aceste aspecte conduc la concluzia că în cauză nu este îndeplinită condiţia noutăţii problemei de drept.

64. Pe de altă parte, nu este îndeplinită nici cerinţa referitoare la gradul de dificultate a chestiunii de drept, de natură a conduce la antrenarea mecanismului de unificare reprezentat de sesizarea instanţei supreme în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, reţinută ca atare de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în cadrul jurisprudenţei dezvoltate în aplicarea prevederilor art. 519 şi următoarele din Codul de procedură civilă.

65. Jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat că, deşi textul de lege (art. 519 din Codul de procedură civilă) nu conţine o definiţie a acestei noţiuni, pentru a fi vorba despre o problemă de drept reală trebuie ca norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă (lacunară) sau neclară. Chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a se interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie că nu este corelat cu alte dispoziţii legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare[52].

66. Pentru a fi considerată una reală, chestiunea de drept trebuie să privească posibilitatea interpretării diferite sau contradictorii a unui text de lege, a unei reguli cutumiare neclare, incomplete, ori, după caz, incerte sau incidenţa unor principii generale al căror conţinut sau sferă de aplicare sunt discutabile, cerinţe pe care chestiunea de drept sesizată nu le îndeplineşte.

67. În jurisprudenţa dezvoltată la nivelul instanţei supreme în legătură cu pronunţarea unei hotărâri prealabile s-a statuat că în sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu procedura pronunţării unei hotărâri prealabile trebuie să fie identificată o problemă de drept care necesită cu pregnanţă a fi lămurită, care să prezinte o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept şi a înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securităţii raporturilor juridice deduse judecăţii[53].

68. Aşadar, atunci când întrebarea adresată instanţei supreme face referire la un text de lege sau la conţinutul unui act normativ în vigoare, chestiunea de drept în contextul art. 519 din Codul de procedură civilă trebuie să decurgă din interpretarea unei anumite dispoziţii legale, iar nu din aplicarea acesteia în circumstanţele particulare ale speţei, operaţiune ce rămâne în atribuţiile instanţei învestite cu soluţionarea cauzei.

69. Această constatare este valabilă şi pentru situaţia în care întrebarea face referire la mai multe prevederi legale.

---

[52] Decizia nr. 16 din 23 mai 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016.

[53] Decizia nr. 24 din 29 iunie 2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 820 din 4 noiembrie 2015; Decizia nr. 6 din 30 ianuarie 2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 24 februarie 2017; Decizia nr. 10 din 4 aprilie 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 23 mai 2016.

70. Metoda de interpretare constând în coroborarea unei norme juridice cu o altă normă, fie din acelaşi act normativ, fie dintr-un alt act normativ, conduce la stabilirea înţelesului normei prin raportare la acele dispoziţii legale care pot servi acestui scop, dată fiind legătura cu norma supusă interpretării.

71. Dacă prin sesizarea formulată nu se urmăreşte însă stabilirea înţelesului sau a conţinutului normei, ci, pornindu-se de la un anumit rezultat al interpretării sistematice a dispoziţiilor legale, se are în vedere doar aplicarea normei, cu scopul de a se identifica soluţia ce trebuie adoptată în cauză, nu se poate vorbi despre o chestiune de drept care să necesite o dezlegare, în înţelesul art. 519 din Codul de procedură civilă.

72. Or, în speţă, chestiunea de drept adusă în dezbatere nu ridică o asemenea dificultate, în contextul în care dispoziţia legală a cărei interpretare se solicită a se realiza nu este nici lacunară, nici incompletă sau neclară.

73. Astfel, textul art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. V la Legea-cadru nr. 153/2017 reglementează modalitatea în care se stabilesc salariile de bază pentru specialiştii care îşi desfăşoară activitatea în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, inclusiv al Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi al Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism şi al celorlalte parchete.

74. Din redactarea normei rezultă că aceasta este de generală aplicare pentru categoria funcţionarilor publici care au calitatea de specialişti şi care îşi desfăşoară activitatea în cadrul parchetelor.

75. Pe de altă parte, în sesizarea ce face obiectul analizei de faţă, deşi instanţa de trimitere face referire expresă la interpretarea dispoziţiilor art. 22 din secţiunea a 6-a, capitolul VIII, anexa nr. V la Legea-cadru nr. 153/2017, se observă că nu se urmăreşte identificarea conţinutului conceptual al normei, ci stabilirea modului de aplicare a acesteia la situaţia de fapt din speţă, operaţiune ce excedează atribuţiilor completului constituit pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile.

76. Trebuie remarcat că norma de drept supusă analizei este redactată cu suficientă claritate, nefiind semnalată existenţa unei dificultăţi în corelarea acesteia cu dispoziţiile Legii nr. 188/1999, actul normativ cu caracter general, respectiv cu dispoziţiile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 74/2013 şi cu cele ale art. 116 alin. (5) din Legea nr. 304/2004.

77. De altfel, niciun raţionament juridic al instanţei de trimitere nu arată în ce ar consta caracterul lacunar al normei, care să necesite o dezlegare de principiu în scopul împiedicării apariţiei unei jurisprudenţe neunitare în materie.

78. Este de menţionat şi că prin Legea nr. 199/2019 privind unele măsuri referitoare la inspectorii antifraudă din cadrul Agenţiei Naţionale de Administrare Fiscală - Direcţia de combatere a fraudelor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 903 din 8 noiembrie 2019, s-a clarificat regimul juridic al acestora, aşa cum rezultă din cuprinsul art. II alin. (2) din lege, potrivit căruia "Persoanele încadrate pe funcţia de inspector antifraudă în cadrul Direcţiei de combatere a fraudelor la data intrării în vigoare a prezentei legi se transferă şi se reîncadrează în cadrul parchetelor pe posturi de specialişti prevăzuţi la art. 116 alin. (5) şi art. 1201 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările şi completările ulterioare".

33) Decizia nr. 52/2019, publicată în M. Of. nr. 78 din 4 februarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Bihor - Secţia I civilă cu privire la următoarea problemă de drept:*

Modul de interpretare a dispoziţiilor art. 182 şi 183 din Codul de procedură civilă, în forma anterioară modificării aduse prin Legea nr. 310/2018 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, în sensul de a se stabili:

1) dacă acţiunea/cererea depusă la un prestator privat cu care serviciul de curierat are încheiat contract de prestări servicii pentru colectarea şi depozitarea expediţiilor poate fi asimilată depunerii la însuşi serviciul de curierat;

2) dacă acţiunea/cererea depusă la un prestator privat cu care serviciul de curierat are încheiat contract de prestări servicii pentru colectarea şi depozitarea expediţiilor, în ultima zi a termenului ce se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea serviciului de curierat încetează, dar în timpul programului de lucru al prestatorului privat, este socotită a fi făcută în termen.

Considerente:

[...] 39. În încheierea de sesizare se arată că lămurirea primei probleme de drept este necesară, raportat la existenţa unui contract încheiat între firma de curierat şi prestatorul privat, contract în baza căruia, la nivel naţional, se oferă clienţilor facilitatea de a depune transmiterile în locaţiile (staţiile de distribuţie carburanţi) aparţinând prestatorului, plicurile preluându-se ulterior de către curier.

40. A doua problemă de drept care, în opinia instanţei, ar trebui tranşată decurge din orarul de funcţionare diferit al firmei de curierat faţă de orarul prestatorului, întrucât ambele părţi invocă în favoarea lor considerente reţinute în Decizia nr. 34/2017, sub aspectul momentului la care se consideră împlinit termenul socotit pe zile, în cazul trimiterii prin intermediul serviciului poştal, al serviciului de curierat rapid sau al serviciului specializat de comunicare.

41. Pe de o parte, intimatul, care a invocat excepţia tardivităţii apelului, se prevalează de considerentul de la paragraful 93, în care se reţine că termenul se consideră împlinit la ora închiderii oficiului poştal, a serviciului de curierat rapid sau a serviciului specializat de comunicare, iar, pe de altă parte, apelanta invocă argumentele care se regăsesc în paragrafele 103-104 ale aceleiaşi decizii, din care reiese concluzia că actul de procedură este socotit ca fiind depus înăuntrul termenului prevăzut de lege dacă a fost depus prin scrisoare recomandată la oficiul poştal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare, cu condiţia de a fi depus până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului prevăzut de lege.

42. Totodată, instanţa de apel face o prezentare succintă a elementelor de fapt constatate în cauză, reţinând că, potrivit contractului încheiat între furnizorul de servicii de curierat, denumit beneficiar, şi comerciantul care şi-a asumat obligaţia de a colecta şi depozita expediţiile de la clienţi, denumit prestator, procedura de lucru presupune achitarea în avans a costului expediţiei de către client prin sms către beneficiar (furnizorul de servicii de curierat) şi primirea de către client a unui cod; clientul primeşte în staţia de carburanţi a prestatorului plicul şi formularul AWB pe care el însuşi le completează, inclusiv cu codul ce atestă plata; prestatorul se obligă să furnizeze serviciul pe toată durata programului de lucru al fiecărei locaţii în parte (programul prestatorului este non-stop, iar programul furnizorului de servicii de curierat se termină la ora 20,00).

43. Instanţa de apel mai reţine că, în speţă, deşi pe formularul AWB este menţionată ora 20,00, sms-ul ce atestă plata a fost înregistrat la ora 23,47, apelanta-pârâtă arătând că este posibil ca această din urmă oră să fie cea reală.

44. Nu rezultă dacă instanţa, în urma verificării probelor administrate, a reţinut caracterul nereal al menţiunii din documentul de transport, prin care serviciul de curierat atestă depunerea actului de procedură la ora 20,00 (moment temporal care marchează sfârşitul programul de lucru al furnizorului de servicii de curierat, dar situat în interiorul acestuia) şi dacă acest înscris doveditor ar fi fost înlăturat, dându-se prevalenţă orei la care a fost înregistrat mesajul telefonic, în contextul în care art. 183 alin. (3) din Codul de procedură civilă stabileşte că dovada datei depunerii actului se face prin "înregistrarea ori atestarea făcută (...) de serviciul de curierat rapid (...)".

45. Răspunsurile la întrebările formulate de instanţă ar fi utile doar în ipoteza în care s-ar stabili că actul de procedură nu a fost depus la ora menţionată în documentul de transport, ci după terminarea programului de lucru al serviciului de curierat, iar această concluzie poate fi trasă numai după administrarea probelor şi, eventual, verificarea înscrisului, urmată de înlăturarea menţiunii neconforme cu realitatea. Fiind vorba de aprecieri cu privire la circumstanţele de fapt ale pricinii, competenţa revine exclusiv judecătorului cauzei, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie neputându-se substitui instanţei de judecată în analiza probelor şi stabilirea stării de fapt.

46. În concluzie, sesizarea nu îndeplineşte condiţia ca soluţionarea cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunile de drept a căror lămurire se solicită, în contextul în care înscrisul care dovedeşte depunerea cererii de apel în termenul prevăzut de lege nu a fost înlăturat în condiţii procedurale, simplul dubiu al instanţei cu privire la ora depunerii actului de procedură nefiind suficient pentru a justifica pronunţarea unei soluţii de principiu în cadrul mecanismului prevăzut de art. 519 din Codul de procedură civilă.

47. În ceea ce priveşte condiţia ivirii unei "chestiuni de drept" de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei în curs de judecată, se constată că art. 519 din Codul de procedură civilă nu defineşte această noţiune.

48. În doctrină s-a arătat că, pentru a fi vorba de o problemă de drept reală, trebuie ca norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă (lacunară) sau neclară, fiind susceptibilă, în aceste condiţii, să constituie izvorul unor interpretări divergente şi, în consecinţă, al practicii neunitare.

49. Numai într-un atare context legal poate fi învestită Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării hotărârii prealabile, în condiţiile prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, şi, de aceea, este impusă condiţia ca încheierea de sesizare să fie motivată în acest sens, fiind de subliniat faptul că simpla dilemă cu privire la sensul unei norme de drept nu poate constitui temei pentru iniţierea mecanismului de unificare jurisprudenţială, reprezentat de pronunţarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (Decizia nr. 88 din 4 decembrie 2017, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 114 din 6 februarie 2018, paragrafele 36-42).

50. Problema de drept trebuie să suscite interpretări diferite sau contradictorii ale unui text de lege, respectiv să prezinte un grad de dificultate suficient de mare, astfel încât instanţa de sesizare să considere că, pentru a înlătura orice incertitudine referitoare la securitatea raportului juridic dedus judecăţii, este necesară declanşarea procedurii prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, prin pronunţarea unei hotărâri prealabile.

51. Chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie pentru că nu este corelat cu alte dispoziţii legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare.

52. Chestiunea de drept trebuie să fie aptă să suscite interpretări diferite, care, fie ele doar prefigurate sau deja afirmate pe plan doctrinar, trebuie arătate în sesizare.

53. În conformitate cu dispoziţiile art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se face de către completul de judecată, după dezbateri contradictorii, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 519, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac. Dacă, prin încheiere, se dispune sesizarea, aceasta va cuprinde motivele care susţin admisibilitatea sesizării, potrivit dispoziţiilor art. 519, punctul de vedere al completului de judecată şi al părţilor.

54. Înţelesul noţiunii de "motivare" a actului de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în vederea pronunţării hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, presupune ca din cuprinsul motivării încheierii de sesizare să rezulte îndeplinirea tuturor condiţiilor prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă şi, de aici, şi necesitatea declanşării mecanismului de unificare a jurisprudenţei, reprezentat de hotărârea prealabilă pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. Ca atare, instanţa de trimitere trebuie să motiveze admisibilitatea sesizării, inclusiv din perspectiva caracterului veritabil al problemei de drept.

55. Astfel, încheierea de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie trebuie să cuprindă o argumentare temeinică asupra admisibilităţii sesizării, nu numai sub aspectul condiţiilor de procedură, cât, mai ales, asupra circumstanţierii condiţiei privind ivirea unei chestiuni de drept noi, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei.

56. Deşi legiuitorul nu a prevăzut în mod explicit care este sancţiunea ce afectează încheierea ce nu cuprinde motivele pe care se întemeiază solicitarea de pronunţare a unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării unor chestiuni de drept, este evident că, în atare situaţie, se impune respingerea sesizării, ca fiind inadmisibilă.

57. Cu referire la chestiunile de drept a căror dezlegare de principiu s-a solicitat în prezenta cauză, se constată că întrebările instanţei de trimitere se raportează generic la dispoziţiile art. 182 şi 183 din Codul de procedură civilă, texte care reglementează un complex de situaţii şi ipoteze. Instanţa de trimitere nu identifică în concret care dintre aceste dispoziţii legale prezintă dificultăţi de interpretare şi nici nu motivează în ce constă dificultatea deosebită de a identifica înţelesul sau sfera de aplicare a acestor norme juridice, fiind astfel de natură a conduce la interpretări diferite din partea instanţelor, cu consecinţa generării unei practici judiciare neuniforme.

58. În ceea ce priveşte motivarea necesităţii declanşării mecanismului de unificare a jurisprudenţei în cazul primei întrebări, în încheierea de sesizare se regăseşte o singură frază, în care se afirmă că această interpretare este necesară raportat la existenţa unui contract încheiat între furnizorul de servicii de curierat şi prestatorul privat, contract în baza căruia, la nivel naţional, se oferă clienţilor facilitatea de a depune transmiterile în locaţiile aparţinând prestatorului, plicurile preluându-se ulterior de către curier.

59. Or, simpla existenţă a unui contract încheiat între furnizorul de servicii de curierat şi un prestator privat, chiar dacă dă naştere unor probleme de drept noi, nu justifică sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile.

60. Operaţiunea de interpretare şi de aplicare a unor dispoziţii legale şi principii de drept la diferite circumstanţe ce caracterizează fiecare litigiu face parte din activitatea curentă a

instanţei de judecată, neputând fi transferată Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

61. Justificând necesitatea unui răspuns la cea de-a doua întrebare, instanţa de trimitere invocă un element de fapt, şi anume orarul de funcţionare diferit al întreprinderii de curierat faţă de orarul prestatorului, precum şi faptul că ambele părţi invocă în favoarea lor considerente reţinute în Decizia nr. 34/2017.

62. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că problema de drept care a făcut obiectul dezlegării prin decizia invocată nu are legătură cu întrebările formulate de instanţa de trimitere în prezenta cauză.

63. Astfel, prin Decizia nr. 34/2017 s-a stabilit că actul de procedură transmis prin fax sau poştă electronică, în ultima zi a termenului care se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanţă, nu este socotit a fi depus în termen.

64. Această decizie a avut, aşadar, de rezolvat o altă situaţie, aceea a actelor depuse la instanţă prin fax sau poştă electronică, instanţa supremă reţinând că acestea nu pot cădea sub incidenţa dispoziţiilor prevăzute de art. 183 alin. (1) din Codul de procedură civilă, având în vedere şi prevederile art. 183 alin. (3) din acelaşi act normativ, care prevăd, în mod expres, că recipisa oficiului poştal, precum şi înregistrarea ori atestarea făcută de serviciul de curierat rapid sau de serviciul specializat de comunicare serveşte ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată, deoarece, în cazul actelor de procedură transmise prin fax sau poştă electronică, nu există o prevedere similară. Ca atare, şi considerentele pe care decizia se sprijină trebuie privite în contextul obiectului de analiză asupra căruia instanţa s-a pronunţat.

65. Considerentele cuprinse în paragrafele 93, 103 şi 104 ale deciziei menţionate, prezentate în încheierea de sesizare ca având un caracter contradictoriu - generând astfel, în opinia instanţei, pretinsa dificultate de interpretare în prezenta cauză -, ar putea determina, eventual, o problemă legată de momentul împlinirii termenului în cazul depunerii actului de procedură la serviciul poştal, serviciul de curierat rapid sau serviciul specializat de comunicare, respectiv dacă termenul se consideră împlinit la ora închiderii activităţii acestor servicii sau la ora 24,00 a ultimei zile a termenului prevăzut de lege.

66. Însă întrebările formulate în prezenta cauză pornesc de la o altă situaţie de fapt, în care se invocă depunerea actului la un prestator privat care a încheiat contract de prestări servicii (colectare şi depozitare expediţii) cu întreprinderea de curierat, lămurirea problemelor de drept identificate de instanţa de trimitere necesitând, în realitate, stabilirea naturii juridice a contractului, a raporturilor care există între părţile contractante şi a limitelor în care poate acţiona prestatorul, în contextul legislaţiei care reglementează serviciile poştale, toate aceste aspecte intrând în competenţa instanţei învestite cu soluţionarea litigiului.

34) Decizia nr. 53/2019, publicată în M. Of. nr. 30 din 16 ianuarie 2020

Soluţia: *Respinge sesizarea formulată de Tribunalul Cluj - Secţia civilă, în Dosarul nr. 7.486/211/2018, privind pronunţarea unei hotărâri prealabile vizând interpretarea prevederilor art. 28 alin. (1) şi (2) coroborat cu art. 32 din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcţii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, referitor la posibilitatea organului care a aplicat sancţiunea contravenţională de a dispune intrarea în legalitate şi menţinerea construcţiilor realizate fără autorizaţie de construire şi dacă sunt compatibile cu dispoziţiile art. 56[1] din Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului şi*

urbanismul, cu modificările şi completările ulterioare, şi cum se interpretează dispoziţiile art. 56[1] din Legea nr. 350/2001 raportate la prevederile art. 28 alin. (1) şi (2) şi ale art. 32 din Legea nr. 50/1991.

Considerente:

[...] 50. Exprimarea punctului de vedere al completului de judecată care sesizează Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost impusă ca o condiţie formală necesară pentru a se putea susţine şi demonstra caracterul real, veritabil al chestiunii de drept ce face obiectul sesizării, al aspectului de noutate pe care aceasta o are şi caracterizează în mod concret dificultatea problemei de drept supuse dezbaterii, generând premisele declanşării mecanismului de unificare al practicii judiciare prin procedura pronunţării unei hotărâri prealabile.

51. Din punctul de vedere exprimat de instanţa de sesizare se deduce şi faptul că solicitarea vizează într-adevăr o rezolvare de principiu a chestiunii de drept în discuţie (art. 519 final din Codul de procedură civilă), tocmai pentru că interpretarea textului de lege în legătură cu care s-a declanşat procedura hotărârii prealabile ar fi de natură să depăşească obligaţia proprie oricărei instanţe de a interpreta şi aplica legea în cadrul soluţionării unui litigiu.

52. În fine, pentru a se evita abuzul procesual, sancţionat cu respingerea sesizării, exprimarea punctului de vedere al instanţei de trimitere asupra îndeplinirii condiţiilor prevăzute la art. 519 din Codul de procedură civilă trebuie să se facă printr-o motivare temeinică, iar nu superficială. Simpla exprimare a dilemei cu privire la sensul unei norme de drept ori în privinţa compatibilităţii sale cu alte norme juridice nu poate constitui o bază pentru declanşarea procedurii hotărârii prealabile.

53. Exprimarea punctului de vedere al completului de judecată reprezintă, în cadrul acestei proceduri particulare, sui-generis, "motivele de drept" pe care se întemeiază soluţia dată de instanţă şi care trebuie să fie cuprinse în orice încheiere, aşa cum indică art. 233 alin. (1) lit. j) din Codul de procedură civilă. Încheierea trebuie să fie motivată de o asemenea manieră încât să fie aptă să semnaleze raţionamentele judecătorului din complet asupra respectivei chestiuni de drept, asupra diferitelor variante de interpretare posibile, însoţite de argumentele aferente, iar în final să cuprindă opţiunea provizorie pentru dezlegarea pe care o socoteşte de preferat.

54. De altfel, în jurisprudenţa anterioară a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept s-a reţinut că "49. (...) instanţa care iniţiază sesizarea este obligată să releve norma a cărei interpretare se solicită, caracterul complex sau, după caz, precar al reglementării, de natură a conduce, în final, la o jurisprudenţă neunitară" (Decizia nr. 71 din 15 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 936 din 6 noiembrie 2018). De asemenea, "39. (...) exprimarea punctului de vedere este o obligaţie legală, prevăzută ca atare în sarcina instanţei de trimitere prin dispoziţiile art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, (...) punctul de vedere reprezentând opinia instanţei de trimitere cu privire la modalitatea de interpretare a normei de drept ce se circumscrie problemei sesizate, şi nu opinia acestei instanţe asupra modalităţii de rezolvare a fondului cauzei" (Decizia nr. 1 din 14 ianuarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 20 februarie 2019).

55. Punctul de vedere al părţilor trebuie să fie cerut atât în respectarea principiului dreptului la apărare, care în art. 13 alin. (3) din Codul de procedură civilă arată că "Părţilor li se asigură posibilitatea de a participa la toate fazele de desfăşurare a procesului. Ele pot să ia cunoştinţă de cuprinsul dosarului, să propună probe, să îşi facă apărări, să îşi prezinte susţinerile în scris şi oral şi să exercite căile legale de atac, cu respectarea condiţiilor prevăzute de lege", cât şi a principiului contradictorialităţii, întrucât art. 14 alin. (4) din Codul de procedură civilă prevede că "Părţile au dreptul de a discuta şi argumenta orice chestiune de fapt sau de drept

invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanţă din oficiu".

56. În plus, nu este de nesocotit nici art. 10 alin. (1) din Codul de procedură civilă care, sub denumirea marginală "Obligaţiile părţilor în desfăşurarea procesului", stabileşte că "Părţile au obligaţia să îndeplinească actele de procedură în condiţiile, ordinea şi termenele stabilite de lege sau de judecător, să-şi probeze pretenţiile şi apărările, să contribuie la desfăşurarea fără întârziere a procesului, urmărind, tot astfel, finalizarea acestuia".

57. Este locul a reaminti că, în Hotărârea din 28 aprilie 2005, definitivă la 28 iulie 2005, în Cauza Albina împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 paragraful 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, include, printre altele, şi dreptul părţilor de a prezenta observaţiile pe care le consideră pertinente pentru cauza lor. Întrucât Convenţia nu are drept scop garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete şi efective, acestea nu pot fi considerate ca atare decât dacă observaţiile prezentate de părţi sunt în mod real "ascultate", ceea ce în cadrul procedurii hotărârii prealabile înseamnă să nu fie eludate solicitarea şi apoi menţionarea în cuprinsul încheierii de sesizare a poziţiei părţilor în legătură cu chestiunea de drept ce se doreşte a fi dedusă dezlegării în principiu.

58. În etapa pregătirii declanşării procedurii hotărârii prealabile, ceea ce este obligatoriu faţă de părţi, în respectarea principiilor fundamentale menţionate, este ca instanţa să le solicite exprimarea punctului de vedere. Împrejurarea că acestea fie refuză să se pronunţe, fie, nebeneficiind de asistenţă juridică, nu sunt în măsură să se exprime ori declară că "lasă la aprecierea instanţei" va fi de natură să acopere cerinţa impusă instanţei de art. 520 alin. (1) teza a doua din Codul de procedură civilă în partea sa finală. La rândul lor, părţile care au avut o asemenea atitudine procesuală nu ar mai putea invoca vreo vătămare produsă de încheierea de sesizare care nu conţine punctul lor de vedere asupra chestiunii de drept în legătură cu care s-a declanşat mecanismul pronunţării unei hotărâri prealabile.

59. În acord cu orientarea jurisprudenţială anterior menţionată se constată că, în cauza pendinte, sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nu îndeplineşte condiţiile unui act de sesizare legal întocmit, conform dispoziţiilor art. 520 alin. (1) teza a doua din Codul de procedură civilă.

60. Aceasta deoarece, atunci când a trebuit să exprime punctul său de vedere asupra chestiunii de drept în legătură cu care a declanşat procedura hotărârii prealabile, instanţa de trimitere s-a limitat să precizeze că "instanţa nu îşi va exprima opinia pentru a nu risca o antepronunţare în situaţia în care se va respinge prezenta sesizare".

61. Instanţele nu pot invoca, pentru a justifica neprezentarea punctului lor de vedere - obligatoriu potrivit art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă -, scuza unei viitoare incompatibilităţi, dedusă din exprimarea opiniei asupra textului de lege în legătură cu care declanşează mecanismul pronunţării unei hotărâri prealabile. Soluţia se impune întrucât, indiferent în ce sens s-au pronunţat, art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă arată că dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru toate instanţele. Pe cale de consecinţă, opinia exprimată nu ar mai putea fi valorificată în cadrul procesului, dacă nu coincide cu cea cuprinsă în decizia pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, şi nu va fi de natură să atragă incompatibilitatea.

62. S-ar putea pune problema unei eventuale incompatibilităţi numai urmare a respingerii sesizării ca inadmisibilă. Or, tocmai pentru a nu se ajunge la o asemenea soluţie, judecătorul trebuie să declanşeze procedura hotărârii prealabile numai dacă sunt în mod real întrunite

cerinţele art. 519 din Codul de procedură civilă - jurisprudenţa instanţei supreme, la care are acces facil, explicitând pe larg în ce constă fiecare condiţie de admisibilitate şi care sunt particularităţile sale - şi să exprime un punct de vedere în sensul anterior arătat.

63. De asemenea nu se poate considera că încheierea de sesizare cuprinde implicit punctul de vedere al instanţei prin faptul prezentării opiniei părţilor, în jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie arătându-se că: "37. Trebuie subliniat faptul că titularul sesizării instanţei supreme în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile nu este partea care formulează în faţa instanţei de trimitere o astfel de cerere, ci însăşi instanţa de trimitere, astfel că nu este nici relevantă şi, cu atât mai puţin, suficientă, din perspectiva verificării îndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 520 alin. (1) din Codul de procedură civilă, împrejurarea că partea care a adresat instanţei de judecată o astfel de solicitare a prezentat propriile argumente pentru care consideră că sunt întrunite toate cerinţele legale în acest sens şi stăruie în sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea dezlegării pretinsei probleme de drept" (Decizia nr. 1 din 14 ianuarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 136 din 20 februarie 2019).

35) Decizia nr. 54/2019, publicată în M. Of. nr. 1023 din 19 decembrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, cu privire la următoarele probleme de drept:*

1. Dacă o companie naţională la care statul deţine pachetul majoritar de acţiuni este instituţie publică în înţelesul art. 2 alin. (1) pct. 30 din Legea nr. 500/2002 privind finanţele publice, cu modificările şi completările ulterioare;

2. Dacă art. 11 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017 privind unele măsuri fiscal-bugetare, modificarea şi completarea unor acte normative şi prorogarea unor termene, aprobată cu completări prin Legea nr. 80/2018, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 41 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investiţiilor publice şi a unor măsuri fiscal-bugetare, modificarea şi completarea unor acte normative şi prorogarea unor termene, cu modificările şi completările ulterioare, se aplică unei companii naţionale la care statul deţine pachetul majoritar de acţiuni.

Considerente:

[...] 43. (...) Prin hotărârea ce face obiectul controlului judiciar în cadrul apelului pe care îl are de soluţionat instanţa de trimitere, respectiv prin hotărârea pronunţată la judecata litigiului în primă instanţă, nu s-a reţinut că pârâta Compania Naţională "Administraţia Porturilor Maritime" - S.A. Constanţa ar avea statutul juridic de instituţie publică, în sensul prevederilor art. 2 alin. (1) pct. 30 din Legea nr. 500/2002, şi că, prin raportare la o asemenea încadrare juridică, ar trebui reţinută incidenţa în speţă a prevederilor art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017.

44. Instanţa de fond a constatat că prevederile art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017, referitoare la neacordarea în anul 2018 (şi) a indemnizaţiilor pentru ieşirea la pensie, se aplică companiilor naţionale în temeiul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 109/2011, art. 2 al acestui din urmă act normativ explicând semnificaţia categoriei juridice de "întreprinderi publice", în sensul că aceasta include şi companiile naţionale la care statul este

acţionar unic sau acţionar majoritar. Concluzia dedusă din analiza coroborată a prevederilor legale menţionate din cuprinsul Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 109/2011 şi Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017 a fost că acest din urmă act normativ cuprinde, pe de o parte, prevederi exprese aplicabile autorităţilor şi instituţiilor publice şi, pe de altă parte, prevederi exprese privind întreprinderile publice, prin raportare la această din urmă categorie juridică fiind reţinută aplicabilitatea în cazul pârâtei a prevederilor art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017.

45. Astfel, se constată că instanţa de fond a reţinut incidenţa art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017, în cazul companiei naţionale pârâte, apreciind că această entitate are statut juridic de întreprindere publică, corespunzător definiţiei legale ce se regăseşte într-un act normativ special care reglementează guvernanţa corporativă a întreprinderilor publice, iar nu de instituţie publică în sensul prevederilor Legii nr. 500/2002.

46. În egală măsură este esenţial a fi observat faptul că apelanţii-reclamanţi nu numai că nu au criticat calificarea de întreprindere publică pe care instanţa fondului a dat-o entităţii pârâte, dar chiar au susţinut această calificare prin motivele de apel şi au dezvoltat critici fundamentate chiar pe statutul de întreprindere publică al pârâtei. În concret, criticile lor au vizat exclusiv statuarea relativă la aplicabilitatea art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017 faţă de această categorie de persoane juridice, susţinând că întreprinderile publice sunt operatori economici care nu intră în sfera de reglementare a acestei dispoziţii legale.

47. Relevantă este şi împrejurarea că entitatea pârâtă nu a susţinut, în niciun stadiu procesual, că ar avea statut juridic de instituţie publică.

48. Judecata în apel este una în care se realizează controlul judiciar al hotărârii pronunţate în primă instanţă, limitele acestei judecăţi fiind determinate, potrivit art. 477 alin. (1) şi art. 479 alin. (1) din Codul de procedură civilă, de criticile formulate de apelanţi şi de eventuale motive de ordine publică invocate din oficiu.

49. În condiţiile în care, în litigiul în care s-a formulat sesizarea, nu a fost contestată de vreuna dintre părţi calificarea de întreprindere publică dată de instanţa fondului companiei naţionale pârâte şi nici nu a fost invocat din oficiu şi pus în discuţia părţilor vreun motiv de apel de ordine publică relativ la această calificare juridică, nu poate fi stabilită o legătură între problemele de drept pe care le ridică soluţionarea pe fond a cauzei de către instanţa de trimitere şi chestiunea de drept care formează obiectul primei întrebări, anume "dacă o companie naţională la care statul deţine pachetul majoritar de acţiuni este instituţie publică în înţelesul art. 2 alin. (1) pct. 30 din Legea nr. 500/2002".

50. Dintr-o altă perspectivă se constată că prima întrebare are un caracter de mare generalitate, în sensul că, prin modul în care este formulată, tinde la determinarea unui anumit statut juridic al companiilor naţionale în oricare dintre dimensiunile în care s-ar desfăşura activitatea acestora, deşi litigiul pendinte se referă la un aspect concret, limitat, şi anume cel privitor la existenţa sau nu a unor restricţii în acordarea de drepturi de natură salarială în cazul persoanelor remunerate de entităţi juridice cu statut de companie naţională.

51. Prin prisma celor expuse anterior apare ca neîndoielnică lipsa de legătură între prima întrebare formulată de autorul sesizării şi soluţionarea pe fond a litigiului pe care aceasta se grefează.

52. În legătură cu cea de-a doua întrebare este de observat că în conţinutul ei se regăseşte şi solicitarea de a se lămuri dacă prevederile art. 41 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 114/2018 sunt sau nu aplicabile faţă de companiile naţionale la care statul deţine pachetul majoritar de acţiuni.

53. Relativ la această prevedere legală titularul sesizării nu a făcut nicio precizare referitoare la legătura ei cu pricina în care a formulat sesizarea.

54. Disputa juridică din cadrul litigiului pe care instanţa de trimitere are a-l soluţiona este legată de aplicabilitatea sau inaplicabilitatea prevederilor art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017, iar nu de incidenţa în proces a prevederilor art. 41 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 114/2018. Chiar dacă această din urmă normă conţine o măsură restrictivă similară cu cea din cuprinsul art. 11 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017, ea se referă la drepturi aferente perioadei 2019-2021, fiind astfel lipsită de legătură cu problema litigioasă din cauza în care a fost formulată prezenta sesizare, ce se referă la drepturi relativ la care apelanţii-reclamanţi au susţinut că, deşi li se cuveneau în anul 2018, le-au fost refuzate de pârâtă în mod injust.

55. Prin raportare la cele expuse în precedent se constată că legătura dintre cea de-a doua întrebare ce face obiectul sesizării şi cauza în care ea a fost formulată îşi găseşte justificare - din perspectiva cerinţei de a avea legătură cu pricina în care a fost formulată sesizarea - numai în măsura în care se referă la aplicabilitatea prevederilor art. 11 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017 în cazul unei companii naţionale la care statul deţine pachetul majoritar de acţiuni.

56. Din perspectiva cerinţei legale referitoare la existenţa unei chestiuni de drept la care să se refere sesizarea se reţine că, potrivit art. 2 alin. (2) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 30/1997 privind reorganizarea regiilor autonome, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 207/1997, cu modificările ulterioare, companiile naţionale sunt societăţi comerciale pe acţiuni rezultate în urma reorganizării regiilor autonome, având ca obiect activităţi de interes public naţional.

57. În aplicarea acestei reglementări a fost emis un act administrativ unilateral cu caracter individual, respectiv Hotărârea Guvernului nr. 517/1998 privind înfiinţarea Companiei Naţionale "Administraţia Porturilor Maritime" - S.A. Constanţa, prin efectul căruia a luat fiinţă compania naţională pârâtă, prin reorganizarea Regiei Autonome "Administraţia Portului Constanţa". Acest act de autoritate conţine, în art. 1 alin. (3), dispoziţia explicită potrivit căreia compania este organizată ca societate pe acţiuni, iar în art. 1 alin. (4) pe aceea potrivit căreia entitatea funcţionează sub autoritatea Ministerului Transporturilor.

58. Totodată, prin art. 1^1 din acelaşi act administrativ de înfiinţare s-au evidenţiat activităţile de interes public naţional care i-au fost conferite, iar prin art. 1^2 au fost stabilite principalele atribuţii ale companiei, atribuţii corelative menţionatelor activităţi.

59. Relativ la obiectul de activitate al companiei, la precizarea domeniului şi a activităţii principale, precum şi la activităţile specifice desfăşurate de persoana juridică înfiinţată, aceeaşi hotărâre de Guvern prevede, în art. 1^4, că ele sunt prevăzute în statut - acesta reprezentând anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 517/1998.

60. Prin prisma acestui mod de constituire şi de reglementare a funcţionării companiei naţionale ce este parte în litigiul în care a fost formulată sesizarea, pentru a putea fi stabilită aplicabilitatea prevederilor art. 11 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 90/2017 faţă de compania pârâtă este necesar a se analiza Statutul de organizare şi funcţionare a entităţii juridice care este parte în proces, precum şi a se realiza o evaluare a situaţiei acesteia prin prisma reglementărilor cuprinse în actul administrativ cu caracter individual edictat pentru înfiinţarea sa, respectiv Hotărârea Guvernului nr. 517/1998. Ca atare, problema care se conturează nu este una de drept, de natură a reclama o dezlegare de principiu, ci constituie o problemă punctuală, de speţă, care trebuie dezlegată de instanţa de apel prin stabilirea situaţiei de fapt, în baza analizei

actelor de înfiinţare şi funcţionare (Hotărârea Guvernului nr. 517/1998 şi Statutul la care face trimitere actul normativ), urmată de aplicarea legislaţiei relevante ce corespunde situaţiei astfel stabilite.

61. Această concluzie se impune inclusiv din perspectiva statuărilor din cuprinsul Deciziei nr. 28/2017, cu referire la atribuţia instanţelor judecătoreşti de a stabili, în baza analizei probelor, limitele raportului de subordonare dintre, pe de o parte, autorităţile publice şi, pe de altă parte, entităţile juridice care funcţionează sub autoritatea celor dintâi, o astfel de evaluare fiind de natură să permită a se concluziona dacă şi în ce măsură problema litigioasă, referitoare la drepturile de natură salarială, se situează în domeniul de aplicare a dispoziţiilor normative care concretizează exercitarea autorităţii statului. Relevante sub acest aspect sunt considerente cuprinse în paragrafele 62-67 ale menţionatei decizii pronunţate de instanţa supremă:

"62. Pentru categoria serviciilor publice, Legea nr. 273/2006 a introdus o condiţie specială, şi anume, subordonarea faţă de unităţile administrativ-teritoriale: comune, oraşe, municipii, sectoarele municipiului Bucureşti, judeţele, municipiul Bucureşti.

63. Din conţinutul acestor dispoziţii legale rezultă că noţiunea de «autoritate publică» din cuprinsul Legii nr. 554/2004 nu este similară cu cea de «instituţie publică» din cuprinsul Legii nr. 273/2006.

64. Legea nr. 273/2006 a introdus o noţiune autonomă, având drept suport serviciile publice despre care face vorbire şi Legea nr. 554/2004, însă nu în orice condiţii, ci numai dacă sunt în subordinea unităţilor administrativ-teritoriale.

65. Răspunsul la cea de-a doua întrebare formulată de autorul sesizării este, aşadar, în mod firesc, negativ, noţiunile nefiind similare.

66. În raport cu cele prezentate mai sus, chestiunea care poate conduce la dezlegarea pricinii este aceea dacă furnizorul serviciului public de apă şi canalizare, constituit în societate comercială pe acţiuni, este o instituţie publică, în sensul art. 2 alin. (1) pct. 39 din Legea nr. 273/2006, coroborat cu art. 9 alin. (12) lit. a) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 29/2011, şi dacă se află în subordinea unităţilor administrativ- teritoriale acţionare, care au înfiinţat societatea.

67. Or, analiza existenţei/inexistenţei subordonării o poate face numai completul care soluţionează recursul, în baza probelor administrate în cauză, nefiind o chestiune de drept care să necesite pronunţarea unei hotărâri preliminare."

62. Considerentele expuse mai sus sunt valabile, pentru identitate de raţiune, şi în legătură cu întrebările care formează obiectul sesizării prezente, pentru că ele vizează raportul dintre o autoritate publică şi o entitate juridică cu statut de societate comercială pe acţiuni, care îndeplineşte servicii de interes public şi care se află în subordinea respectivei autorităţi publice, existând un raport juridic similar între compania naţională care are calitatea de pârâtă din litigiul aflat pe rolul titularului sesizării, pe de o parte, şi, pe de altă parte, Ministerul Transporturilor în calitate de autoritate publică faţă de care este subordonată această companie, în conformitate cu prevederile art. 10 alin. (1) cu referire la anexa nr. 2 lit. E din Hotărârea Guvernului nr. 21/2015.

63. În concluzie, atât prima întrebare, cât şi parţial cea de-a doua întrebare formulate de titularul sesizării sunt lipsite de legătură cu litigiul pendinte, iar aspectele din cea de-a doua întrebare, care ar avea relevanţă în contextul aspectelor litigioase concret conturate în litigiul asupra căruia este chemată să se pronunţe instanţa de trimitere, nu constituie veritabile chestiuni de drept, adică probleme determinate de existenţa unor dispoziţii legale neclare sau lacunare. În realitate, problema sesizată de Curtea de Apel Constanţa este una care poate fi rezolvată printr-un demers uzual în activitatea jurisdicţională, şi anume: stabilirea coordonatelor juridice în care

funcţionează compania naţională intimată, prin prisma statutului şi a actului de înfiinţare reprezentat de Hotărârea Guvernului nr. 517/1998; identificarea tuturor dispoziţiilor legale ce sunt relevante din perspectiva limitelor în care există o subordonare a acestei companii faţă de autorităţile publice; interpretarea sistematică a acestora în vederea aplicării lor la speţa pendinte.

64. Drept urmare, se constată că nu este îndeplinită nici condiţia ca sesizarea să aibă ca obiect o chestiune de drept care să poată primi o dezlegare de principiu.

36) Decizia nr. 55/2019, publicată în M. Of. nr. 1008 din 16 decembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarele chestiuni de drept:*

"1. dacă măsurile de executare silită individuală în cadrul procedurii colective a insolvenţei vizează şi cauzele asupra cărora s-a deschis procedura în condiţiile Legii nr. 85/2006 privind procedura insolvenţei, cu modificările şi completările ulterioare;

2. dacă în această procedură de executare silită individuală este posibilă poprirea contului unic de insolvenţă;

3. dacă măsurile de executare silită individuală, ce sunt demarate de către titularii creanţelor curente care îndeplinesc condiţiile prevăzute de dispoziţiile legale, revin în sarcina judecătorului-sindic spre soluţionare."

Considerente:

[...] 46. Prealabil analizei îndeplinirii condiţiilor de admisibilitate a sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, se reţine că în litigiul care a ocazionat formularea întrebării prealabile nu este aplicabil mecanismul prevăzut de art. 519-521 din Codul de procedură civilă, din perspectiva acţiunii legii în timp.

47. Actualul Cod de procedură civilă, care a intrat în vigoare la data de 15 februarie 2013, conţine norme tranzitorii cu caracter general, menite să reglementeze orice succesiune viitoare de norme de procedură civilă, ivită după intrarea sa în vigoare (art. 24 şi următoarele din Codul de procedură civilă). Aceste articole nu sunt menite să reglementeze conflictele de legi rezultate din intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă.

48. Pentru aceasta s-a adoptat Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 76/2012), care prevede cu titlu general prin art. 3 alin. (1) că dispoziţiile noului cod "se aplică numai proceselor şi executărilor silite începute după intrarea acestuia în vigoare".

49. Această din urmă normă reglementează legea aplicabilă proceselor şi executărilor silite în curs la data intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă, iar nu dispoziţiile tranzitorii din cuprinsul acestuia, care au un câmp de acţiune temporală ulterior.

50. Cu toate acestea, interpretarea şi aplicarea corectă a dispoziţiilor art. 3 şi următoarele din Legea nr. 76/2012 trebuie să pornească de la principiul diferit instituit în materia dreptului intertemporal de art. 24 din Codul de procedură civilă, în conformitate cu care "Dispoziţiile legii noi de procedură se aplică numai proceselor şi executărilor silite începute după intrarea acesteia în vigoare".

51. Scopul acestei norme generale de drept tranzitorii, reluată în cuprinsul art. 3 din Legea nr. 76/2012, normă special edictată pentru conflictele de legi rezultate din intrarea în

vigoare a Codului de procedură civilă, este acela de a fixa legea aplicabilă întregii proceduri, în funcţie de data începerii procesului.

52. Raportat la aceste dispoziţii legale de drept intertemporal, mecanismul hotărârii prealabile prevăzut de art. 519 din Codul de procedură civilă, ca instituţie nouă de unificare a practicii judiciare, se aplică doar proceselor începute după intrarea în vigoare a actualului Cod de procedură civilă.

53. Potrivit informaţiilor furnizate de instanţa de trimitere, contestaţia formulată de debitoarea aflată în insolvenţă împotriva executării silite prin poprire, în temeiul prevederilor art. 143 alin. (1) din Legea nr. 85/2014, astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 14 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 88/2018, a fost soluţionată de judecătorul-sindic în procedura insolvenţei.

54. Instanţa de trimitere este învestită cu soluţionarea recursului împotriva hotărârii pronunţate de judecătorul-sindic în soluţionarea contestaţiei la executare, în condiţiile art. 8 din Legea nr. 85/2006, în forma în vigoare la data formulării cererii de deschidere a procedurii insolvenţei, anterior modificărilor aduse prin art. 59 pct. 2 din Legea nr. 76/2012.

55. Deschiderea procedurii generale a insolvenţei, în litigiul în care este invocată chestiunea de drept, s-a dispus la data de 6 mai 2011, în temeiul dispoziţiilor art. 32 alin. (1) din Legea nr. 85/2006.

56. Dispoziţiile Legii nr. 85/2006 se completează, în măsura compatibilităţii lor, cu cele ale Codului de procedură civilă, Codului civil, Codului comercial şi ale Regulamentului (CE) nr. 1.346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvenţă, aşa cum rezultă din prevederile art. 149 din lege, cuprinse în capitolul VI denumit "Dispoziţii tranzitorii şi finale".

57. Aşadar, atât introducerea cererii de deschidere a procedurii insolvenţei, cât şi pronunţarea hotărârii de deschidere a procedurii se plasează, temporal, sub incidenţa Codului de procedură civilă de la 1865.

58. Se reţine, astfel, că derularea procedurii insolvenţei în temeiul Legii nr. 85/2006, în litigiul pendinte, se completează în măsura compatibilităţii cu prevederile Codului de procedură civilă de la 1865.

59. Abrogarea Legii nr. 85/2006, la data intrării în vigoare a Legii nr. 85/2014, nu are nicio consecinţă asupra proceselor începute înainte de intrarea în vigoare a acestei legi. În aplicarea principiului supravieţuirii legii vechi, prin dispoziţiile cuprinse în reglementarea art. 343 din Legea nr. 85/2014 s-a prevăzut că "Procesele începute înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi rămân supuse legii aplicabile anterior acestei date".

60. Ca urmare, din perspectiva dreptului intertemporal şi a intenţiei legiuitorului de a permite stabilirea certă a legii aplicabile întregii faze a procesului civil (în cazul analizat, întregii proceduri de insolvenţă), cererile formulate în legătură cu derularea procedurii insolvenţei şi aferente acestei proceduri trebuie supuse aceleiaşi legi care a guvernat deschiderea procedurii insolvenţei.

61. Aşa fiind, soluţia aplicării legii vechi trebuie generalizată pentru toate cererile formulate în cadrul procedurii de insolvenţă, chiar dacă în legătură cu aceste cereri se constituie un dosar asociat nou, după intrarea în vigoare a Codului de procedură civilă actual.

62. Noţiunea de dosar asociat a fost reglementată iniţial prin Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 387/2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 958 din 28 octombrie 2005, astfel cum a fost modificat şi completat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1.049/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.

732 din 7 octombrie 2014, prin art. 114^{21} alin. (4) şi (5), potrivit cărora "(4) Orice cerere contencioasă în urma căreia se pronunţă o hotărâre intermediară în legătură cu un dosar de insolvenţă existent se înregistrează ca dosar asociat chiar de la depunerea ei şi se repartizează manual aceluiaşi judecător-sindic. (5) Dosarul de fond, în procedurile privind insolvenţa, este constituit din dosarul de bază şi, dacă este cazul, din dosare asociate [...]."

63. În prezent, prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1.375/2015 pentru aprobarea Regulamentului de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 970 din 28 decembrie 2015, s-a aprobat un nou regulament de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti, care prevede prin art. 142 alin. (2) că "Dosarul de fond, în procedurile privind insolvenţa, este constituit din dosarul de bază şi, dacă este cazul, din dosare asociate. [...]."

64. Aşadar, pornind de la această dispoziţie din regulamentul de ordine interioară al instanţelor se poate reţine, pe cale de interpretare logică şi gramaticală, că dosarele asociate sunt parte componentă a dosarului de fond.

65. Dosarul de fond este constituit, în litigiul pendinte, prin efectul înregistrării cererii de deschidere a procedurii insolvenţei, anterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă.

66. Potrivit regulii instituite de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 76/2012, se constată că procesul care a ocazionat formularea întrebării prealabile este guvernat de Codul de procedură civilă de la 1865, ceea ce face inaplicabil mecanismul de unificare a practicii judiciare referitor la sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

37) Decizia nr. 56/2019, publicată în M. Of. nr. 24 din 15 ianuarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia a II-a civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile privind dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

1) Dacă, în analiza impreviziunii, este suficient ca instanţa să constate că există fluctuaţiile cursului valutar, respectiv ale valutei în care a fost acordat creditul, sau trebuie să analizeze şi alte aspecte precum veniturile debitorului, bunurile pe care le deţine debitorul.

2) Care este momentul la care ar trebui realizată analiza veniturilor: data notificării, data formulării contestaţiei, data formulării acţiunii sau data soluţionării definitive a cauzei?

Considerente:

[...] 69. În cauza în care s-a formulat sesizarea, cele două creditoare-reclamante au învestit instanţa de fond cu o contestaţie întemeiată pe dispoziţiile art. 7 alin. (1) din Legea nr. 77/2016, în vederea stingerii creanţelor provenite din contractul de credit încheiat de părţi în data de 14 august 2007 (înainte de intrarea în vigoare a noului Cod civil), având ca obiect acordarea unui împrumut în valoare de 65.000 CHF pentru o perioadă de 420 de luni, invocându-se neîndeplinirea condiţiilor de admisibilitate în ce priveşte notificarea formulată de debitorul pârât, potrivit art. 5 alin. (1) din acelaşi act normativ. Prin sentinţa primei instanţe s-a respins cererea unei creditoare pentru lipsa calităţii procesuale, dar s-a admis contestaţia celeilalte creditoare cesionare.

70. Sesizat cu soluţionarea apelului declarat de debitor împotriva acestei sentinţe, tribunalul a analizat condiţiile obiective şi subiective ale impreviziunii, potrivit considerentelor

Deciziei nr. 623/2016, conchizând că acestea erau întrunite; în consecinţă, a fost admisă calea de atac şi schimbată sentinţa, în sensul respingerii contestaţiei.

71. În recurs, creditoarele-recurente au solicitat casarea deciziei din apel, invocând motivul de nelegalitate prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 8 din Codul de procedură civilă, respectiv încălcarea de către instanţa de apel a normelor de drept material privind impreviziunea. În calea de atac se face referire, în analiza impreviziunii, atât la condiţiile obiective, cât şi la condiţiile subiective, invocându-se achiziţia de către debitor a unui autoturism ulterior creşterii cursului valutar CHF, în condiţiile în care s-ar fi susţinut lipsa unor resurse financiare suficiente.

72. În legătură cu prima întrebare, prin care se urmăreşte să se clarifice dacă în analiza impreviziunii, pe lângă fluctuaţiile cursului valutei în care a fost acordat creditul, instanţa ar fi chemată să verifice şi îndeplinirea altor condiţii în persoana debitorului care a formulat notificarea de dare în plată, cu referire la bunurile şi veniturile acestuia, precum şi în legătură cu a doua întrebare subsecventă, prin care se urmăreşte a se stabili momentul de referinţă al analizei asupra acestor venituri ale debitorului, se constată că este îndeplinită condiţia ca de lămurirea acestor chestiuni de drept să depindă soluţionarea cauzei aflate pe rolul instanţei, în raport cu motivarea expusă în memoriul de recurs.

73. În ceea ce priveşte cerinţa noutăţii chestiunii de drept supuse interpretării, care reprezintă o condiţie distinctă de admisibilitate, în absenţa unei definiţii legale a acestei noţiuni, verificarea îndeplinirii ei ţine de exercitarea atributului de apreciere al completului învestit cu soluţionarea unei astfel de sesizări.

74. Pentru a se conchide asupra noutăţii chestiunii de drept este necesar a se observa scopul legiferării acestei instituţii procesuale a hotărârii prealabile ca mecanism de unificare a practicii, anume acela de a preîntâmpina apariţia unei practici neunitare (control a priori), spre deosebire de mecanismul recursului în interesul legii, care are menirea de a înlătura o practică neunitară deja intervenită în practica instanţelor judecătoreşti (control a posteriori).

75. S-a statuat deja în jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie că cerinţa noutăţii este îndeplinită atunci când problema de drept îşi are izvorul în reglementări recent intrate în vigoare, cum este şi Legea nr. 77/2016, dar instanţele încă nu au dat acesteia o anumită interpretare şi aplicare la nivel jurisprudenţial, de o anumită întindere sau consistenţă. În consecinţă, importante sub acest aspect sunt existenţa şi dezvoltarea unei jurisprudenţe în materie.

76. Examenul jurisprudenţial efectuat în speţă evidenţiază faptul că, deşi actul normativ menţionat este relativ recent intrat în vigoare, instanţele naţionale s-au confruntat cu problema de drept în discuţie, cristalizându-se o jurisprudenţă unitară şi constantă în legătură cu chestiunile de drept a căror lămurire se solicită.

77. În cadrul contestaţiei formulate de creditor în temeiul art. 7 din Legea nr. 77/2016, într-o covârşitoare majoritate, instanţele judecătoreşti, în ce priveşte contractele încheiate anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, nu şi-au limitat analiza privind condiţiile impreviziunii la elementele de fapt obiective, cum este moneda contractului de credit, prin verificarea variaţiei cursului valutar, ci au procedat la verificarea condiţiilor cumulative ale impreviziunii, astfel cum au fost configurate sub regimul Codului civil din 1864, în temeiul dispoziţiilor Legii nr. 77/2016 şi în coordonatele stabilite de Curtea Constituţională.

78. În condiţiile arătate, orientarea jurisprudenţei spre o anumită interpretare a condiţiilor impreviziunii şi existenţa unei practici judiciare unitare a instanţelor naţionale determină pierderea caracterului de noutate a chestiunii de drept supuse analizei.

79. Prin urmare, existenţa deja a unei practici unitare relevă faptul că nu mai poate fi sesizată instanţa supremă pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile.

80. Asupra condiţiei referitoare la existenţa unei chestiuni de drept de a cărei lămurire să depindă soluţionarea pe fond a cauzei, în jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie s-a reţinut că obiectul şi scopul sesizării trebuie să aibă în vedere fie o normă de drept îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară, de natură să atragă o problemă veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit textul de lege, fie o normă cutumiară neclară, incompletă sau incertă ori incidenţa unor principii generale de drept al căror conţinut sau sferă de acţiune sunt discutabile.

81. În acelaşi sens, întrebarea formulată trebuie să vizeze o chestiune de drept punctuală, iar chestiunea de drept respectivă trebuie să fie una importantă şi determinantă pentru soluţionarea fondului cauzei deduse judecăţii.

82. În verificarea acestei condiţii de admisibilitate se constată că instanţa de trimitere nu indică dispoziţiile legale cu privire la care se solicită dezlegarea chestiunii de drept, iar în al doilea rând, prin niciun raţionament nu se arată în ce ar consta dificultatea/neclaritatea care să determine intervenţia instanţei supreme printr-o dezlegare de principiu. În astfel de cazuri, soluţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a fost aceea de respingere a sesizării ca inadmisibilă (spre exemplu, Decizia nr. 16 din 23 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016; Decizia nr. 24 din 29 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 820 din 4 noiembrie 2015; Decizia nr. 6 din 30 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 24 februarie 2017; Decizia nr. 10 din 4 aprilie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 23 mai 2016).

83. În acelaşi timp, din motivarea ataşată întrebărilor formulate rezultă că s-ar solicita dezlegarea instanţei supreme asupra condiţiilor impreviziunii ce trebuie analizate în aceste litigii, în raport cu cadrul stabilit prin deciziile Curţii Constituţionale la care se face trimitere în cuprinsul încheierii de sesizare. Problema sesizată ar fi legată de identificarea în contestaţia creditorului întemeiată pe dispoziţiile art. 7 din Legea nr. 77/2016 a coordonatelor acestei analize, prin corelarea considerentelor din Decizia nr. 623/2016 cu Decizia nr. 95/2017 şi cu Decizia nr. 415/2018, în sensul de a se stabili dacă fluctuaţia cursului valutar ar putea constitui singura condiţie de analiză a impreviziunii ori ar fi necesară şi analiza altor condiţii, cum ar fi situaţia patrimonială a debitorului.

84. Or, sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept constituie un mijloc procesual care asigură interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către toate instanţele judecătoreşti. Având în vedere forţa obligatorie a deciziilor Curţii Constituţionale, ce decurge din prevederile art. 147 alin. (4) din Constituţia României, pe care se întemeiază obligativitatea interpretării şi a soluţiei pronunţate de instanţa de contencios constituţional, nu poate fi admisibilă sesizarea întemeiată pe dispoziţiile art. 519 din Codul de procedură civilă, prin care nu se pune în discuţie interpretarea unei dispoziţii legale, ci lămurirea unor soluţii ori considerente ale Curţii Constituţionale.

85. Curtea Constituţională a reţinut că Legea nr. 77/2016 vizează o modalitate de executare a unor obligaţii derivate din contractul de credit în ipoteza intervenirii impreviziunii şi că prevederile art. 11 teza întâi, raportate la art. 3 teza a doua, art. 4, 7 şi 8 din Legea nr. 77/2016 sunt constituţionale numai în măsura în care instanţa judecătorească are posibilitatea şi obligaţia de a verifica îndeplinirea condiţiilor impreviziunii pentru fiecare contract în parte, în temeiul Legii nr. 77/2016, precum şi în temeiul prevederilor art. 969 şi art. 970 din Codul civil din 1864, însă în configurarea determinată de Curtea Constituţională prin Decizia nr. 623/2016.

86. Se constată, de altfel, că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin Decizia nr. 7 din 11 februarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 175 din 5 martie 2019, s-a pronunţat asupra obligaţiei instanţelor naţionale de a se conforma celor statuate prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 623/2016, în verificarea măsurii în care sunt îndeplinite condiţiile impreviziunii, cu referire la soluţionarea cererilor de dare în plată, în vederea stingerii obligaţiilor izvorâte din contractele de credit, formulate de debitorii supuşi în continuare unei executări silite, deşi executarea silită a imobilului ipotecat a fost finalizată prin adjudecare, în temeiul art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016.

87. Prin urmare, chiar dacă se referă la cererile debitorilor întemeiate pe dispoziţiile art. 8 alin. (5) din Legea nr. 77/2016 şi nu la contestaţiile creditorilor formulate în temeiul art. 7 din acelaşi act normativ, este vorba de una şi aceeaşi problemă de drept privind condiţiile impreviziunii, care a mai fost rezolvată printr-o hotărâre a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În acest context este exclus ca sesizarea dedusă judecăţii să se refere la o chestiune de drept reală, dificilă, care să necesite a fi lămurită şi care să reclame intervenţia instanţei supreme în scopul rezolvării sale de principiu pentru preîntâmpinarea generalizării practicii neunitare, fiind înlăturate, din aceleaşi motive, condiţia distinctă a noutăţii chestiunii de drept şi cea negativă, ca, asupra acesteia, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să nu fi statuat.

88. În legătură cu a doua teză a primei întrebări, privind posibilitatea instanţei învestite cu soluţionarea contestaţiei creditorului, formulată în temeiul art. 7 din Legea nr. 77/2016, de a analiza în cadrul impreviziunii şi aspectele legate de veniturile şi bunurile debitorului, în completarea considerentelor anterioare referitoare la inadmisibilitatea sesizării mai trebuie subliniat şi că, atunci când întrebarea este adresată în contextul art. 519 din Codul de procedură civilă, chestiunea de drept nu trebuie să decurgă din aplicarea acesteia la circumstanţele particulare ale speţei, configurate în limitele judecăţii prin cererile şi apărările părţilor, astfel cum rezultă din modul de redactare al acestei întrebări. Chestiunile de fapt rămase la aprecierea instanţei nu pot forma obiectul unei sesizări prin care să se obţină un răspuns de principiu de drept cu valoare obligatorie.

89. Privind a doua întrebare adresată instanţei supreme în legătură cu "momentul la care ar trebui realizată analiza veniturilor, respectiv data notificării, data formulării contestaţiei, data formulării acţiunii sau data soluţionării definitive a cauzei", se reţine în primul rând că problema de drept ce formează obiectul primei întrebări, cu care aceasta se află în corelare, nu întruneşte condiţiile de admisibilitate. În al doilea rând, pornind de la faptul că procedura contestaţiei creditorului în temeiul art. 7 din Legea nr. 77/2016 este în mod evident asociată procedurii de notificare realizate de debitor, o analiză a condiţiilor subiective referitoare la impreviziune, în limitele procesuale determinate de cererile şi apărările părţilor, intră în atributul instanţei sesizate de creditor, mecanismul procedural reglementat prin art. 519 din Codul de procedură civilă neputând fi deturnat de la scopul legal al unificării practicii judiciare şi utilizat pentru tranşarea aspectelor litigioase cu care este învestită instanţa de trimitere.

90. Operaţiunea de interpretare şi aplicare a normelor legale privind impreviziunea, în interpretarea dată de Curtea Constituţională, la circumstanţele diferite care caracterizează litigiul nu poate fi atribuită completului constituit pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, ci revine instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei.

38) Decizia nr. 57/2019, publicată în M. Of. nr. 192 din 10 martie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibile, sesizările conexate formulate de Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la interpretarea dispoziţiilor art. 165 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările şi completările ulterioare, în sensul de a se stabili dacă, în scopul verificării condiţiei ca anumite venituri suplimentare să fi făcut parte din baza de calcul al pensiei, trebuie avută în vedere noţiunea de "baza de calcul al pensiei" astfel cum era definită de dispoziţiile art. 10 raportat la art. 21 din Legea nr. 3/1977 privind pensiile de asigurări sociale de stat şi asistenţă socială, în forma iniţială, respectiv în forma modificată prin art. III pct. 1 din Legea nr. 49/1992 pentru modificarea şi completarea unor reglementări din legislaţia de asigurări sociale, după caz, raportat la cuprinsul anexei nr. 15 la Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 257/2011, cu completările ulterioare, sau verificarea trebuie să se raporteze la baza de calcul al contribuţiei de asigurări sociale, conform legislaţiei în vigoare în perioada realizării veniturilor salariale, astfel cum este atestată de emitentul adeverinţei.*

Considerente:

[...] 112. (...) Se constată că nu este îndeplinită condiţia noutăţii problemei de drept cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, întrucât asupra acesteia a fost identificată o jurisprudenţă care prezintă caracterul unei practici judiciare conturate şi constante, astfel încât mecanismul cu funcţie de prevenţie al hotărârii prealabile este înlăturat.

113. Chiar dacă la nivelul întregii ţări există o practică ce se conturează în existenţa a două opinii, una majoritară, care consideră că verificarea condiţiei ca anumite venituri suplimentare să fi făcut parte din baza de calcul al pensiei trebuie să se raporteze la baza de calcul al contribuţiei de asigurări sociale, conform legislaţiei în vigoare în perioada realizării veniturilor salariale, astfel cum este atestată de emitentul adeverinţei, şi una minoritară, care apreciază că verificarea condiţiei ca anumite venituri suplimentare să fi făcut parte din baza de calcul al pensiei nu trebuie să fie făcută prin raportare la baza de calcul al contribuţiei de asigurări sociale, ci trebuie avută în vedere noţiunea de "bază de calcul al pensiei", astfel cum era definită de dispoziţiile art. 10 raportat la art. 21 din Legea nr. 3/1977, în forma iniţială, respectiv în forma modificată prin art. III pct. 1 din Legea nr. 49/1992, după caz, raportat la cuprinsul anexei nr. 15 la Normele de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010, se constată că hotărârile transmise au fost pronunţate de-a lungul unei perioade mari de timp.

114. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, în cadrul Deciziei nr. 6 din 23 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014, a statuat că nu numai atributul de noutate, ci şi cel de dificultate se pierd pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanţelor, în urma unei interpretări adecvate, iar eventualele opinii jurisprudenţiale izolate sau pur subiective nu ar putea constitui temei declanşator al mecanismului pronunţării unei hotărâri prealabile.

115. Ca atare, chestiunea de drept nu este nouă, astfel încât funcţia de prevenţie a mecanismului de interpretare instituit de art. 519 din Codul de procedură civilă, de rezolvare de principiu a chestiunii de drept, nu mai poate fi îndeplinită, existenţa unei practici neunitare putând cel mult să pună în discuţie, eventual, oportunitatea declanşării mecanismului soluţionării unui recurs în interesul legii.

116. Referitor la condiţia ca problema de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ca urmare a verificărilor efectuate asupra acestui aspect, rezultă că problema de drept generată de valorificarea la stabilirea drepturilor de pensie a unor venituri care excedează celor ce au constituit baza de calcul al pensiei conform legislaţiei anterioare anului 2001, dar pentru care a fost achitată contribuţia de asigurări sociale, nu este nouă, existând mai multe decizii ale instanţei supreme, pronunţate atât în cadrul recursului în interesul legii, cât şi în cadrul procedurii de dezlegare a unor chestiuni de drept prin hotărâri prealabile, care au analizat actele normative în materie.

117. În sprijinul acestei concluzii se remarcă faptul că un prim pas în prioritizarea principiului contributivităţii l-a făcut Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite, prin Decizia nr. 5 din 20 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 31 martie 2011, prin care a fost admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea dispoziţiilor art. 2 lit. e), art. 78 şi art. 164 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 19/2000 şi ale art. 1 şi 2 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005, s-a stabilit că sumele plătite pentru munca prestată de foştii salariaţi în regim de lucru prelungit, în condiţiile art. 1 şi 2 din Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 1.546/1952, se au în vedere la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public.

118. În cadrul considerentelor acestei decizii s-a constatat că veniturile realizate din munca prestată peste programul normal de lucru sunt venituri cu caracter tarifar, care trebuie luate în considerare la stabilirea bazei de calcul al pensiei datorate pentru munca depusă, având în vedere că pentru aceste sume încasate s-a plătit contribuţia la asigurările sociale de stat, deoarece Decretul nr. 389/1972 prevedea această sarcină asupra câştigului brut realizat de personalul salariat, fără nicio distincţie. Or, potrivit principiului contributivităţii, stabilit prin art. 2 lit. e) din Legea nr. 19/2000, fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuţiilor datorate de persoanele fizice şi juridice participante la sistemul public, drepturile de asigurări sociale cuvenindu-se în temeiul contribuţiilor de asigurări sociale plătite.

119. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii a pronunţat ulterior Decizia nr. 19 din 17 octombrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 824 din 22 noiembrie 2011, prin care a fost admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi, în interpretarea dispoziţiilor art. 2 lit. e), art. 78 şi art. 164 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 19/2000 şi ale art. 1 şi 2 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005, s-a stabilit că formele de retribuire obţinute în acord global, prevăzute de art. 12 alin. 1 lit. a) din Legea retribuirii după cantitatea şi calitatea muncii nr. 57/1974, vor fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public, dacă au fost incluse în salariul brut şi, pentru acestea, s-a plătit contribuţia de asigurări sociale la sistemul public de pensii.

120. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii a arătat că neluarea în considerare a unor sume care au constituit baza de calcul al contribuţiei de asigurări sociale echivalează cu o încălcare a principiului contributivităţii, având drept finalitate nerealizarea scopului avut în vedere de legiuitor (drepturi de pensie calculate conform contribuţiei de asigurări sociale) şi crearea unei discriminări între persoanele care au realizat stagii de cotizare anterior şi ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 19/2000, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005 fiind emisă în considerarea atingerii scopului fundamental al înlăturării inechităţilor dintre persoanele pensionate sub imperiul Legii nr. 3/1977, în raport cu

cele pensionate sub imperiul legii noi, Legea nr. 19/2000, în ceea ce priveşte cuantumul acestor drepturi.

121. Astfel, deşi dispoziţiile menţiunii de la pct. VI din anexa la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005 stipulează în mod expres că nu sunt luate în calcul la stabilirea punctajului mediu anual, întrucât nu au făcut parte din baza de calcul al pensiilor anterioare datei de 1 aprilie 2001, formele de retribuire în acord sau cu bucata, în regie ori după timp, pe bază de tarife sau cote procentuale, instanţa supremă a stabilit că această dispoziţie normativă intră în contradicţie atât cu prevederile anterioare din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005, cât şi cu Legea nr. 19/2000, în condiţiile în care s-a încălcat principiul ierarhiei actelor normative, dar şi principiul fundamental al contributivităţii, cu neluarea în calcul a tuturor formelor de retribuire a muncii, anterior datei de 1 aprilie 2001.

122. Ca atare s-a concluzionat că, "în condiţiile în care se constată de către instanţele învestite cu cereri de recalculare a pensiilor că pentru sumele salariale, reprezentând venituri suplimentare pentru munca în acord, angajatorul a plătit contribuţia de asigurări sociale la sistemul public de pensii, că aceste drepturi salariale suplimentare au fost incluse în salariul de bază brut, că bugetul asigurărilor sociale a fost alimentat cu contribuţia de asigurări sociale plătită de către angajator, aferentă veniturilor salariale suplimentare obţinute de către salariaţi, este firesc ca o parte din această contribuţie să revină foştilor salariaţi, în prezent pensionaţi, şi să fie avută în vedere la recalcularea drepturilor de pensie, conform Legii nr. 19/2000 şi Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005".

123. Ulterior, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii a pronunţat Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51 din 23 ianuarie 2013, prin care a admis recursurile în interesul legii declarate de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Colegiul de conducere al Curţii de Apel Craiova şi a stabilit că, în interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 2 lit. e) şi art. 164 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 19/2000 şi pct. V din anexa la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 4/2005, sporurile şi alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 vor fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public dacă au fost incluse în baza de calcul conform legislaţiei anterioare, sunt înregistrate în carnetul de muncă sau în adeverinţele eliberate de unităţi, conform legislaţiei în vigoare, şi pentru acestea s-a plătit contribuţia de asigurări sociale.

124. Completul competent să judece recursul în interesul legii a analizat art. 10 din Legea nr. 3/1977, în forma sa iniţială, ce prevedea că baza de calcul al pensiei o constituie retribuţia tarifară, dar şi Legea nr. 49/1992 care prevedea că la stabilirea drepturilor de pensie erau avute în vedere salariul de bază şi o serie de sporuri cu caracter permanent, care nu intraseră anterior în această bază.

125. De asemenea, a fost analizat art. 164 din Legea nr. 19/2000, care impune luarea în calcul a sporurilor şi veniturilor suplimentare utilizate la determinarea punctajelor medii anuale pentru perioade anterioare Legii nr. 19/2000, în măsura în care acestea au făcut parte din baza de calcul al pensiilor, au fost înregistrate în carnetul de muncă sau rezultă din adeverinţă, conform legislaţiei în vigoare, şi s-a plătit contribuţia de asigurări sociale, dar a apreciat că neluarea în considerare a unor sume pentru care s-au plătit contribuţiile de asigurări sociale echivalează cu o încălcare a principiului contributivităţii, având drept finalitate nerealizarea scopului avut în vedere de legiuitor.

126. S-a statuat că "principalul element obiectiv apt să conducă la o justă şi legală stabilire şi reactualizare a pensiilor provenind din fostul sistem de asigurări sociale de stat îl

reprezintă contribuţiile de asigurări sociale plătite, astfel că la stabilirea şi reactualizarea drepturilor de pensie trebuie luate în calcul toate sporurile şi alte venituri de natură salarială pentru care angajatorul/angajatul a plătit contribuţia pentru asigurările sociale de stat".

127. Ca atare, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, printr-o decizie obligatorie, potrivit art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă [art. 3307 alin. (4) din Codul de procedură civilă de la 1865], a dat prevalenţă principiului contributivităţii care implică luarea în considerare a veniturilor pentru care s-a plătit contribuţia de asigurări sociale, deci care fac parte din baza de calcul al contribuţiei de asigurări sociale.

128. În penultimul paragraf al acestei decizii s-a arătat în mod expres că acest mod de interpretare a normelor legale în materie nu va fi de natură să înlăture beneficiul prevederilor art. 164 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 19/2000, (care are aceeaşi redactare cu cea a art. 165 din Legea nr. 263/2010 - n.n.) în sensul că se prezumă că s-au plătit aceste contribuţii pentru sporurile care au făcut parte din baza de calcul al pensiilor conform legislaţiei anterioare şi care sunt înregistrate în carnetul de muncă.

129. Rezultă astfel, din conţinutul acestei decizii, că art. 164 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 19/2000 (care este similar cu art. 165 din Legea nr. 263/2010 - n.n.) instituie o prezumţie că, pentru veniturile ce au făcut parte din baza de calcul al pensiilor potrivit legislaţiei anterioare s-a plătit contribuţia de asigurări sociale, spre deosebire de celelalte venituri care excedează acestei noţiuni, în privinţa cărora trebuie să se facă dovada că s-a plătit contribuţia de asigurări sociale, situaţie concretă, care trebuie verificată, de la caz la caz, de către instanţele judecătoreşti.

130. Acesta este şi motivul pentru care în dispozitivul acestei decizii se stabileşte că sporurile şi alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 vor fi luate în considerare la stabilirea şi recalcularea pensiilor din sistemul public dacă sunt înregistrate în carnetul de muncă sau în adeverinţele eliberate de unităţi, conform legislaţiei în vigoare, dacă pentru acestea s-a plătit contribuţia de asigurări sociale şi dacă au fost incluse în baza de calcul conform legislaţiei anterioare, fără a se face referire la noţiunea de bază de calcul al pensiei, care era folosită în textul explicitat.

131. Ulterior acestei decizii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin Decizia nr. 10 din 25 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 595 din 6 august 2015, a respins, ca inadmisibil, recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii de Apel Bacău privind incidenţa Deciziei nr. 19 din 17 octombrie 2011 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pronunţate în Dosarul nr. 18/2011 în cauzele care au ca obiect contestaţii împotriva deciziilor emise în temeiul Legii nr. 263/2010, cu modificările şi completările ulterioare, prin care se soluţionează cererile de recalculare a drepturilor de pensie.

132. S-a apreciat că aspectul dedus judecăţii, fiind o problemă de aplicare, şi nu de interpretare a legii, rămâne la aprecierea instanţelor de judecată, urmând ca, în condiţiile abrogării normei pe care o interpretează, dar ale subzistenţei în cuprinsul noii reglementări a soluţiei legislative anterioare, să aplice raţionamentul juridic şi argumentele care au stat la baza acestuia şi care au dus la dezlegarea dată în Decizia de recurs în interesul legii nr. 19 din 17 octombrie 2011 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, pentru identitate de raţiune, păstrându-şi valabilitatea reperele de analiză fixate prin decizia anterioară, în ceea ce priveşte verificarea aspectelor cu privire la aceste venituri, în raport cu situaţia concretă a fiecărui angajat şi cu dovezile produse, fără a putea fi impusă, cu caracter obligatoriu, pe calea unui recurs în interesul legii, date fiind limitările obiectului de reglementare al acestuia, o astfel de soluţie.

133. În acelaşi registru, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, prin Decizia nr. 84 din 20 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 108 din 5 februarie 2018, deşi a respins, ca inadmisibilă, sesizarea privind modul de interpretare şi aplicare a prevederilor art. 165 din Legea nr. 263/2010, raportat la principiul contributivităţii reţinut în considerentele Deciziei nr. 5 din 20 septembrie 2010, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Secţiile Unite, şi ale deciziilor nr. 19 din 17 octombrie 2011 şi nr. 19 din 10 decembrie 2012, pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, a arătat că din analiza comparativă a dispoziţiilor art. 165 alin. (1)-(3) din Legea nr. 263/2010, dispoziţii care au succedat dispoziţiilor art. 164 alin. (1)-(3) din Legea nr. 19/2000, se poate lesne observa că între acestea există o asemănare perfectă de conţinut, dispoziţiile legale supuse interpretării reprezentând o simplă reluare a unor texte legale anterioare.

134. S-a impus, aşadar, concluzia că raţiunile care au stat la baza interpretării dispoziţiilor art. 164 alin. (1)-(3) din Legea nr. 19/2000, prin deciziile instanţei supreme evocate chiar de instanţa de trimitere, se transpun egal în interpretarea dispoziţiilor art. 165 alin. (1)-(3) din Legea nr. 263/2010, care fac obiectul prezentei sesizări - paragraful 82 din considerentele acestei decizii.

135. Faţă de considerentele arătate anterior se constată că problema interpretării art. 165 alin. (1)-(3) din Legea nr. 263/2010, care a preluat întocmai dispoziţiile art. 164 alin. (1)-(3) din Legea nr. 19/2000, a mai fost anterior analizată, atât în jurisprudenţa instanţelor judecătoreşti, cât şi prin decizii ale instanţei supreme în procedurile de unificare a practicii judiciare, astfel că nu are caracter de noutate în sensul dispoziţiilor art. 519 din Codul de procedură civilă şi a mai făcut obiectul statuării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

136. Pe de altă parte, ceea ce consideră instanţa de trimitere că ar constitui, în realitate, obiectul prezentei sesizări este efectul dezlegării cuprinse în considerentele Deciziei nr. 6 din 11 februarie 2019 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, asupra Deciziei nr. 19 din 10 decembrie 2012 pronunţate de instanţa supremă în recurs în interesul legii.

137. Nu se poate aprecia că prin Decizia nr. 6 din 11 februarie 2019 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se exprimă o altă opinie, care ar face inaplicabile deciziile anterioare, aşa cum consideră instanţa de trimitere.

138. Prin această decizie a fost respinsă, ca inadmisibilă, sesizarea care a vizat, în esenţă, problema dacă dispoziţiile art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 se referă la retribuţiile tarifare brute sau nete, după caz, în conformitate cu modul de înscriere a acestora în carnetul de muncă sau la echivalentul câştigului brut care cuprinde salariul de încadrare, sporurile şi alte drepturi încasate de salariat potrivit legii.

139. Sub acest aspect, se remarcă faptul că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a statuat prin Decizia nr. 6 din 11 februarie 2019 că interpretarea dată de instanţa de trimitere în sensul că salariul brut, menţionat de art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, s-ar referi la echivalentul câştigului brut care cuprinde salariul de încadrare, sporurile şi alte drepturi încasate de salariat potrivit legii, şi nu la salariul tarifar de încadrare care era menţionat în carnetul de muncă, este în dezacord cu dezlegările din Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii nr. 19 din 10 decembrie 2012.

140. Această concluzie este întărită şi de faptul că, potrivit legislaţiei anterioare anului 2001, respectiv conform art. 1 din Decretul nr. 90/1960 privind carnetul de muncă şi art. 1 din

Decretul nr. 92/1976 privind carnetul de muncă, cu modificările ulterioare, în carnetul de muncă se trecea retribuţia tarifară de încadrare şi alte drepturi ce se includeau în aceasta.

141. Art. 165 al Legii nr. 263/2010 face referire la salarii brute, până la data de 1 iulie 1977; salarii nete, de la data de 1 iulie 1977 până la data de 1 ianuarie 1991, şi salarii brute, de la data de 1 ianuarie 1991, deoarece prin art. 1 alin. (1) din Decretul nr. 196/1977 pentru stabilirea unor măsuri ce decurg din desfiinţarea impozitului pe retribuţiile individuale s-a stabilit că "Începând cu data de 1 iulie 1977 retribuţiile tarifare şi indemnizaţiile prevăzute în Legea nr. 57/1974 privind retribuirea după cantitatea şi calitatea muncii şi anexele acesteia se stabilesc fără impozit (...)". Totodată, prin dispoziţiile Decretului nr. 188/1977 pentru aplicarea majorării retribuţiei personalului muncitor, cu completările ulterioare, s-a menţinut retribuţia tarifară netă (fără impozit) până la data de 1 ianuarie 1991, când a intrat în vigoare Hotărârea Ministerului Finanţelor nr. 1 din 23 ianuarie 1991 privind salariile tarifare şi indemnizaţiile de conducere brute corespunzătoare nivelului net al acestora existent până la data intrării în vigoare a Hotărârii Guvernului nr. 52/1991 privind impozitul pe salarii, ce a reintrodus noţiunea de salarii tarifare brute.

142. Cu alte cuvinte, retribuţia tarifară sau salariul tarifar înscris în carnetul de muncă este brut sau net după cum s-a stabilit "cu" sau "fără impozit", motiv pentru care concluzia care se impune este aceea că salariul înscris în carnetul de muncă până la 1 aprilie 2001, la care face referire art. 165 din Legea nr. 263/2010, reprezintă retribuţie tarifară/salariu tarifar brut sau net, după caz, în funcţie de cum era acesta, cu sau fără impozit.

143. În atari condiţii, în cadrul deciziei supuse analizei, s-a statuat că art. 165 din Legea nr. 263/2010 se referă la salariul tarifar, iar noţiunea de salariu tarifar/retribuţie tarifară nu trebuie confundată cu noţiunea de salariu brut realizat sau venit brut, aceasta din urmă reprezentând "o variantă de interpretare izolată a dispoziţiilor art. 165 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 şi, deci, contrară interpretării şi înţelesului exact al normei, dat de corelarea sa necesară cu alin. (2) al aceluiaşi articol, astfel cum a fost determinat deja prin Decizia nr. 19 din 10 decembrie 2012 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii" (paragraful 127 din Decizia nr. 6 din 11 februarie 2019 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept).

144. Potrivit jurisprudenţei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, consemnată în Decizia nr. 11 din 19 septembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 751 din 26 octombrie 2011, "A interpreta un text de lege înseamnă a lămuri înţelesul acestuia, a-l explica, a determina configuraţia reală a normei de drept (...)". Ca atare, nu orice chestiune disputată în faţa instanţei de judecată este aptă de a constitui obiectul unei dezlegări la nivel de principiu a unei probleme de drept controversate, astfel încât interpretarea şi aplicarea unei decizii pentru dezlegarea unei chestiuni de drept nu poate constitui obiect de analiză al unei alte hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept.

39) Decizia nr. 58/2019, publicată în M. Of. nr. 136 din 20 februarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia I civilă pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, cu privire la următoarea chestiune de drept:*

Dacă în aplicarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice în anul 2016, prorogarea unor termene, precum şi unele măsuri fiscal-bugetare, cu modificările şi completările ulterioare, pentru stabilirea nivelului maxim al salariului de bază cuvenit personalului încadrat într-o agenţie naţională aflată în subordinea Ministerului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale, respectiv a Secretariatului General al Guvernului, trebuie avut în vedere nivelul maxim al salariilor aflate în plată la nivelul acestor ordonatori principali de credite, faţă de Decizia nr. 13 din 13 iunie 2016, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 763 din 29 septembrie 2016, şi Decizia nr. 49 din 18 iunie 2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 838 din 2 octombrie 2018.

Considerente:

[...] Analizând cerinţa existenţei unei probleme de drept de a cărei dezlegare să depindă soluţionarea pe fond a apelului, se constată că în cauza supusă judecăţii aceasta este una artificial creată, în condiţiile în care, deşi instanţa de trimitere evocă generic, în conţinutul întrebării, dispoziţiile Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, sesizarea vizează, de fapt, problema compatibilităţii efectelor Deciziei nr. 49 din 18 iunie 2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cu cele ale Deciziei nr. 13/2016, pronunţată de instanţa supremă într-un recurs în interesul legii, referitor la calitatea procesuală pasivă a Ministerului Afacerilor Interne.

55. Solicitarea instanţei de trimitere de "a da o interpretare Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015", pentru a stabili domeniul de aplicare a acesteia din perspectiva efectelor Deciziei nr. 13/2016, respectiv ale Deciziei nr. 49/2018, pronunţate de instanţa supremă în cadrul a două mecanisme de unificare a jurisprudenţei (recurs în interesul legii, respectiv hotărâre prealabilă), este una care creează premisele unei false probleme de drept.

56. Cele două decizii menţionate nu ridică, prin efectele pe care le produc, nicio problemă de compatibilizare a aplicării lor (în măsura în care sunt găsite deopotrivă incidente ca dând dezlegare de principiu unor chestiuni de drept care se pun identic în speţă), întrucât vizează aspecte diferite care se pot ridica în cadrul unui proces, ţinând de fixarea limitelor procedurale ale acestuia, respectiv de fondul raportului juridic dedus judecăţii.

57. Este vorba, aşadar, de ordinea în care se soluţionează diferitele aspecte ale procesului, ceea ce presupune mai întâi identificarea, stabilirea cadrului procesual, prin rezolvarea excepţiilor procesuale, de procedură sau de fond, şi apoi a chestiunilor de fond ale raportului juridic dedus judecăţii.

58. În măsura în care excepţiile de fond ar presupune, pentru rezolvarea lor, administrarea de probe specifice fondului, este posibilă, în mod evident, unirea acestora cu fondul, potrivit art. 248 alin. (4) din Codul de procedură civilă, însă, după administrarea probelor comune, instanţa se va pronunţa mai întâi asupra excepţiei.

59. În cauză se pretinde că prin aplicarea dezlegărilor din Decizia nr. 49/2018 s-ar concluziona că trebuie luat în considerare "cel mai înalt nivel al salarizării raportat la cel existent în cadrul Ministerului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale, respectiv Secretariatului General al Guvernului, întrucât Agenţia Domeniilor Statului se subordonează acestora din punct de vedere al ordonanţării creditelor" şi, pe de altă parte, că, dând eficienţă dezlegărilor din Decizia nr. 13/2016 (care ar fi aplicabile, mutatis mutandis, chiar dacă au vizat calitatea de ordonator de credite a altui minister, cel al Afacerilor Interne), ar trebui să se conchidă că cei doi pârâţi nu ar

avea legitimare procesuală pasivă. Ca atare, ar însemna ca "Agenţia Domeniilor Statului să poată fi obligată să stabilească drepturile salariale ale reclamanţilor raportat la un nivel regăsit în cadrul Ministerului Agriculturii şi Dezvoltării Rurale, respectiv al Secretariatului General al Guvernului, care însă nu sunt parte în litigiu şi din structura cărora nu a făcut efectiv parte".

60. O astfel de stabilire a coordonatelor juridice este eronată, întrucât faptul că legitimarea procesuală pasivă ar aparţine doar autorităţii publice cu care funcţionarul public se află în raporturi de serviciu nu are semnificaţia imposibilităţii stabilirii nivelului de salarizare prin luarea în considerare a celui practicat de ordonatorul principal de credite, care nu este parte în proces.

61. Ceea ce are de verificat instanţa, prin raportare la Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 57/2015, în măsura în care îi stabileşte incidenţa în cauză, este dacă sunt întrunite cerinţele cumulativ prescrise de art. 3^1 alin. (1^3), respectiv ca "instituţia sau autoritatea publică să se afle în subordinea aceluiaşi ordonator de credite, având acelaşi scop, îndeplinind aceleaşi funcţii şi atribuţii, aflate la acelaşi nivel de subordonare din punct de vedere financiar", pentru ca nivelul maxim al salariului de bază/indemnizaţiei de încadrare să se stabilească la nivelul maxim aflat în plată din cadrul tuturor instituţiilor sau autorităţilor publice subordonate.

62. Or, acestea sunt elemente de fapt care trebuie analizate în concret la speţă şi care nu pot face obiectul unor dezlegări de principiu.

63. Faptul că ordonatorul principal de credite nu trebuie atras în proces într-un litigiu care vizează acordarea drepturilor salariale pentru a putea fi stabilit nivelul de salarizare raportat la cel existent în cadrul acestui ordonator de credite rezultă din chiar Decizia nr. 13/2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, invocată de titularul sesizării ca reprezentând un impediment în a proceda astfel pentru ipoteza în care ar găsi întemeiate pretenţiile reclamanţilor.

64. Astfel, se reţine în considerentele acestei decizii (paragrafele 50, 51) că interesul atragerii în proces a ordonatorului principal de credite nu este justificat, câtă vreme acesta, în aplicarea dispoziţiilor art. 4 din Ordonanţa Guvernului nr. 22/2002 privind executarea obligaţiilor de plată ale instituţiilor publice, stabilite prin titluri executorii, cu modificările şi completările ulterioare, este obligat ca, în procedura de executare, să dispună toate măsurile ce se impun, în vederea asigurării în bugetele proprii şi ale instituţiilor din subordine a creditelor bugetare necesare pentru efectuarea plăţii sumelor stabilite prin titlurile executorii.

65. De asemenea se constată că stabilirea prin hotărâre judecătorească a nivelului de salarizare în funcţie de cel practicat în cadrul ordonatorului principal de credite, în absenţa acestuia din urmă din procedura judiciară, nu se poate constitui într-un impediment nici în desfăşurarea judecăţii, nici în executarea ulterioară a hotărârii, când existenţa unui titlu executoriu ar activa în sarcina acestuia obligaţia de a asigura fondurile necesare pentru valorificarea creanţei.

66. Pentru ipoteza în care nu s-ar asigura astfel de fonduri, legea (art. 222 din Codul civil) instituie răspunderea în sarcina persoanei juridice căreia îi revine o astfel de obligaţie, iar nu în sarcina celei care îi este subordonată financiar, în virtutea principiului independenţei patrimoniale (paragraful 52 din Decizia nr. 13/2016).

67. Rezultă, aşadar, că nu poate fi invocat niciun impediment care să decurgă din dezlegările de principiu ale celor două decizii menţionate şi că nu poate fi identificată o veritabilă chestiune de drept căreia să i se dea dezlegare prin intermediul mecanismului hotărârii prealabile.

40) Decizia nr. 59/2019, publicată în M. Of. nr. 58 din 29 ianuarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Dolj - Secţia I civilă pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, cu privire la următoarea chestiune de drept:*

"În situaţia în care prima instanţă a respins cererea de fixare a sumei definitive ce i se datorează creditorului cu titlu de penalităţi, în temeiul art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă, hotărârea primei instanţe este susceptibilă de a fi atacată cu o cale de atac, respectiv apel?"

Considerente:

[...] Încheierea instanţei de trimitere trebuie să se refere, în mod necesar, nu doar la problema punctuală ce face obiectul sesizării, ci şi la circumstanţele cauzei şi la dificultăţile întâmpinate de instanţa de trimitere în rezolvarea acesteia ori care sunt apte să confere chestiunii în cauză un anumit potenţial de dificultate sau un caracter controversat.

35. Atare analiză ori justificare lipseşte cu totul din încheierea instanţei de trimitere, care se rezumă să constate admisibilitatea sesizării faţă de împrejurarea că de lămurirea modului de interpretare a dispoziţiilor art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă (forma în vigoare la data sesizării instanţei - 30 iulie 2018) depinde soluţionarea pe fond a cauzei, problema de drept este nouă şi nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare la data consultării evidenţelor Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

36. Nu numai că analiza acestei condiţii lipseşte încheierii de sesizare, dar se constată că ea lipseşte sesizării ca atare, în circumstanţele în care anterior, prin Decizia nr. 73/2017, aceeaşi problemă de drept a mai fost rezolvată, este adevărat, cu trimitere la încheierile pe care instanţa de executare le pronunţă la cererea creditorului, în temeiul dispoziţiilor art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă, de aplicare a unor penalităţi debitorului, ţinut în temeiul unui titlu executoriu la îndeplinirea unor obligaţii de a face sau de a nu face, care nu pot fi îndeplinite prin alte persoane şi pe care acesta refuză să le execute.

37. Chiar dacă a fost pronunţată în interpretarea şi aplicarea altor dispoziţii legale - art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă -, se observă că identitatea de problemă de drept există între actuala sesizare şi cea amintită, în ambele cazuri punându-se problema determinării regimului juridic al încheierilor (din punct de vedere al căilor de atac susceptibile a fi promovate împotriva lor) pe care le pronunţă instanţa de executare atunci când i se solicită luarea unor anumite măsuri menite să pună în practică mecanismul de constrângere indirectă a debitorului unor obligaţii de "a face" sau de "a nu face", care implică faptul său personal şi a căror executare acesta o refuză. Se observă şi faptul că, în concepţia legiuitorului, atât încheierile pe care le pronunţă instanţa de executare în puterea art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă, cât şi acelea pronunţate în temeiul art. 906 alin. (4) din acelaşi cod au fost tratate sau concepute în mod identic, în fiecare caz în parte [atât la alineatul (2), cât şi la alineatul (4) existând menţiunea în textul legii că instanţa de executare se pronunţă prin "încheiere definitivă"].

38. De altfel, aşa cum rezultă din opiniile teoretice şi din jurisprudenţa comunicată actualului complet, dar, deopotrivă, şi din cuprinsul încheierii de sesizare, problema admisibilităţii exercitării unei căi de atac împotriva încheierii prin care instanţa de executare respinge cererea de stabilire a sumelor definitive datorate de debitor creditorului (şi în promovarea căreia doar acesta din urmă poate fi interesat) s-a pus în exact aceiaşi termeni ca în sesizarea precedentă, privitoare la admisibilitatea exercitării unei căi de atac împotriva încheierilor pronunţate de instanţa de executare în temeiul art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de

procedură civilă, prin care se respinge cererea creditorului de aplicare faţă de debitor a unor penalităţi pe zile de întârziere, până la executarea obligaţiei prevăzute în titlul executoriu.

39. Astfel, în ambele situaţii, o opinie jurisprudenţială a pornit de la realizarea unei distincţii, după cum încheierea instanţei de executare este una de admitere sau, dimpotrivă, de respingere a cererii creditorului. Speculându-se modul de redactare a textelor alineatelor (1), (2) şi (4) ale art. 906 din Codul de procedură civilă - "poate fi constrâns", "instanţa sesizată de creditor îl poate obliga pe debitor, prin încheiere definitivă", "va fixa suma definitivă" -, au fost instanţe care au recunoscut caracter definitiv (şi, deci, nesusceptibil de exercitarea căii de atac a apelului) doar încheierilor de admitere a cererilor creditorilor, în timp ce, în privinţa celor de respingere, au recunoscut posibilitatea exercitării (de către creditor) a căii de atac a apelului.

40. Cea de-a doua opinie jurisprudenţială (majoritară) a recunoscut caracterul definitiv al încheierilor pe care le pronunţă instanţa de executare în derularea procedurii instituite prin art. 906 din Codul de procedură civilă, indiferent de soluţia dată cererilor (de admitere sau respingere), pornind de la dreptul comun în privinţa hotărârilor pe care le pronunţă instanţa de executare, dat de art. 651 alin. (4) din Codul de procedură civilă, şi de la recunoaşterea caracterului derogatoriu de la acest regim al încheierilor la care se referă art. 906 din cod.

41. S-a subliniat, în această orientare, că, ori de câte ori legiuitorul a intenţionat instituirea unui regim juridic diferenţiat în privinţa posibilităţii de a se recurge la exercitarea căii de atac în funcţie de soluţia pe care o pronunţă instanţa, a prevăzut-o în mod expres, o astfel de situaţie fiind întotdeauna una de excepţie şi neputând fi dedusă pe cale de interpretare, cum s-a realizat în cazul încheierilor cu regimul dat de prevederile art. 906 din Codul de procedură civilă.

42. Această din urmă opinie jurisprudenţială a fost, de altfel, şi cea validată prin Decizia nr. 73/2017, cu referire la încheierile pe care le pronunţă instanţa de executare în temeiul art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă, neexistând nicio diferenţă de regim juridic ori de abordare din partea legiuitorului între acestea şi cele pe care le pronunţă instanţa de executare în temeiul art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

43. Aşadar, fiind vorba despre una şi aceeaşi problemă de drept, care a mai fost anterior rezolvată printr-o hotărâre a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, este evident că sesizarea dedusă în prezent spre soluţionare nu se referă la o chestiune de drept reală, dificilă, care să necesite cu pregnanţă a fi lămurită şi care să reclame intervenţia instanţei supreme în scopul rezolvării sale de principiu pentru preîntâmpinarea generalizării practicii neunitare. Oricât de dificilă ori controversată a putut fi o problemă de drept, ea îşi pierde această caracteristică prin chiar faptul rezolvării sale printr-o decizie a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru soluţionarea recursului în interesul legii ori cel pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

44. Din aceleaşi motive sunt înlăturate condiţia (distinctă) a noutăţii chestiunii de drept şi cea negativă, ca asupra acesteia Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să nu fi statuat, rezultând că prin sesizarea Tribunalului Dolj - Secţia I civilă a fost deferită spre rezolvare una şi aceeaşi problemă de drept, care a fost pusă în aceiaşi termeni în cele două curente jurisprudenţiale şi susţinută cu aceleaşi argumente.

45. Simplul fapt că actuala sesizare ţine de interpretarea şi aplicarea unei alte dispoziţii legale - art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă - decât cele al căror sens a fost lămurit prin Decizia nr. 73/2017 - art. 906 alin. (1) şi (2) din Codul de procedură civilă - nu conferă noutate chestiunii de drept, nu o transformă în una nouă, întrebarea fiind aceeaşi, respectiv "dacă în situaţia în care prima instanţă a respins cererea de fixare a sumei definitive, ce i se datorează creditorului cu acest titlu, în temeiul art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă (aşadar a

unui rezultat negativ - s.n.), hotărârea primei instanţe este susceptibilă de a fi atacată cu o cale de atac, respectiv apel?".

46. Este adevărat că situaţia jurisprudenţială şi cea a opiniilor instanţelor consultate pe problema de drept sesizată în cauza de faţă nu sunt cu nimic diferenţiate de cea existentă la data pronunţării Deciziei nr. 73/2017, menţinându-se caracterul divergent al punctelor de vedere, deşi, odată rezolvată problema de drept de principiu, urmarea firească ar fi fost cea a unificării jurisprudenţei şi opiniilor instanţelor inclusiv pe aplicarea normei art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă, dată fiind identitatea soluţiei legislative, însă intervenţia instanţei supreme în tranşarea pe fond, din nou, a problemei de drept nu se justifică.

47. Rolul şi funcţia hotărârii prealabile nu vor fi mai energic asigurate prin pronunţarea repetată în interpretarea şi aplicarea unor texte de lege diferite, dar care conţin una şi aceeaşi problemă de drept, întrucât existenţa unei hotărâri prealabile trebuie văzută mai puţin ca un argument de forţă obligatorie, cu care sunt înzestrate dezlegările sale prin efectul art. 521 alin. (2) din Codul de procedură civilă, decât ca o sursă ori ca un instrument util instanţelor de judecată în procesul de aplicare a legii, prin soluţiile pe care le oferă atât la o problemă de drept punctuală, cât şi la altele identice ori similare, chiar încorporate în alte texte de lege decât cele care au constituit obiectul sesizării.

48. Mai trebuie subliniat şi faptul că mecanismul unificator al hotărârii prealabile nu poate fi utilizat pentru îmbunătăţirea legislaţiei ori pentru adaptarea soluţiei legislative deja prevăzute de legiuitor, aşa cum se înţelege că s-a urmărit de către creditor, potrivit punctului său de vedere asupra problemei de drept, şi s-a îngăduit de către instanţa de trimitere, prin atitudinea sa necritică în legătură cu solicitarea părţii.

49. Aceasta, cu atât mai mult cu cât, asupra textului de lege supus interpretării Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, legiuitorul a adus deja modificări prin Legea nr. 310/2018, în noua formulă legislativă menţionându-se că "(...) instanţa de executare, la cererea creditorului, va fixa suma definitivă ce i se datorează cu acest titlu - (aşadar, tot în varianta pozitivă a exprimării, s.n.) -, prin încheiere, dată cu citarea părţilor".

50. Aşadar, în noua reglementare a alin. (4) al art. 906 din Codul de procedură civilă, aplicabilă însă doar cererilor introduse ulterior intrării în vigoare a noului act normativ, conform art. 24 din Codul de procedură civilă, suprimarea menţiunii "definitivă", în privinţa încheierii pe care instanţa o pronunţă pe acest temei legal, este semnalul clar al schimbării opţiunii legiuitorului asupra soluţiei legislative iniţiale, în care astfel de cereri se judecau în primă şi ultimă instanţă de judecătorie şi pe care a abandonat-o în favoarea unei judecăţi efectuate în două grade de jurisdicţie (fond şi apel), doar în ceea ce priveşte cererile de fixare a sumelor definitive datorate creditorului de către debitor cu titlu de penalităţi de întârziere.

51. Textul modificator nu are rol de clarificare a textului de bază, întrucât modificarea a constat - în teza alineatului care interesează analiza - în abandonarea termenului "definitivă", care marca neîndoielnic ideea că încheierea pronunţată de instanţă era una nesusceptibilă de vreo cale de atac. Prin urmare, modificarea adusă s-a întemeiat, în mod clar, pe o schimbare a soluţiei legislative iniţiale a legiuitorului, astfel că o interpretare a normei legale în care aceasta a fost încorporată - respectiv a art. 906 alin. (4) din Codul de procedură civilă în forma în vigoare la data sesizării instanţelor cu cererea creditorului, anume 30 iulie 2018 - care să corespundă noii soluţii legislative (în sensul concluzionării asupra posibilităţii exercitării apelului împotriva încheierii de respingere) are la bază un deziderat care nesocoteşte chiar opţiunea legiuitorului, care - se dovedeşte - a fost corect descifrată prin Decizia nr. 73/2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

52. Astfel fiind, întrucât se constată că sesizarea dedusă spre soluţionare nu se referă la o reală, veritabilă chestiune de drept, că lipsesc condiţia distinctă a noutăţii şi cea negativă, a nepronunţării anterioare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie asupra acesteia, instanţa o va respinge ca inadmisibilă.

41) Decizia nr. 60/2019, publicată în M. Of. nr. 157 din 26 februarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Piteşti - Secţia I civilă în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire chestiunea de drept vizând interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 21 din Legea nr. 500/2002 privind finanţele publice, cu modificările şi completările ulterioare, art. 6 pct. VII subpunctul 3 din Hotărârea Guvernului nr. 652/2009 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Justiţiei, cu modificările şi completările ulterioare, coroborate cu prevederile art. 4 din Ordonanţa Guvernului nr. 22/2002 privind executarea obligaţiilor de plată ale instituţiilor publice, stabilite prin titluri executorii, aprobată cu completări prin Legea nr. 288/2002, cu modificările şi completările ulterioare, şi art. 222 din Codul civil, privind calitatea procesuală pasivă a Ministerului Justiţiei în litigiile dintre angajaţi şi instituţiile/unităţile cu personalitate juridică pentru care este ordonator principal de credite, având ca obiect plata unor drepturi de natură salarială.*

Considerente:

[...] Problema de drept a cărei lămurire îi este solicitată Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a primit deja rezolvare prin numeroase hotărâri judecătoreşti pronunţate de către tribunale şi curţi de apel, prin care este dezlegată în mod specific, sprijinit pe argumente uneori ample.

49. De asemenea, această chestiune de drept a făcut obiectul întâlnirilor profesionale ale judecătorilor, aşa cum rezultă din referirile cuprinse în capitolul VII al prezentei decizii, încă din anul 2018, dezbaterile purtate conducând la interpretări ce vin să confirme lipsa de noutate a acestei chestiuni de drept.

50. În aceste circumstanţe, devine evident că atâta vreme cât dispoziţiile legale ce fac obiectul sesizării au fost interpretate şi aplicate de către instanţe prin hotărâri judecătoreşti definitive, caracterul de noutate a problemei de drept s-a estompat semnificativ, nemaiputându-se considera că această condiţie de admisibilitate a sesizării este îndeplinită, în sensul prevederilor art. 519 din Codul de procedură civilă.

51. De asemenea se constată că nu este îndeplinită nici cerinţa referitoare la gradul de dificultate a chestiunii de drept, de natură a conduce la antrenarea mecanismului de unificare reprezentat de sesizarea instanţei supreme în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile, reţinută ca atare de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în cadrul jurisprudenţei dezvoltate în aplicarea prevederilor art. 519 şi următoarele din Codul de procedură civilă.

52. În jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie vizând procedura pronunţării unei hotărâri prealabile s-a arătat că trebuie să fie identificată o problemă de drept care necesită cu pregnanţă a fi lămurită, care să prezinte o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept şi a înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securităţii raporturilor juridice deduse judecăţii[54].

[54] Decizia nr. 24 din 29 iunie 2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 820 din 4 noiembrie 2015; Decizia nr. 6 din 30 ianuarie 2017 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 24 februarie 2017; Decizia nr. 10 din 4 aprilie 2016 a Înaltei

53. Or, în speţă, chestiunea de drept adusă în dezbatere nu ridică o asemenea dificultate serioasă, în contextul în care dispoziţiile legale incidente sunt îndeajuns de clare şi au făcut deja obiectul interpretării şi aplicării, în concret, de către instanţele judecătoreşti care s-au pronunţat asupra acestora, existând suficiente elemente pentru ca instanţa de sesizare să poată soluţiona cauza.

54. Pentru aceasta, este necesar a se identifica şi analiza prevederile legale incidente, urmând ca din interpretarea coroborată a acestora să se deducă concluziile vizând prerogativele Ministerului Justiţiei şi natura raportului juridic dintre acesta şi personalul instanţelor judecătoreşti cu referire la plata drepturilor salariale.

55. De altfel, prin Decizia nr. 13 din 13 iunie 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 763 din 29 septembrie 2016, s-au stabilit, ca o consecinţă a admiterii recursului în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, următoarele: "În interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 21 din Legea nr. 500/2002 privind finanţele publice, cu modificările şi completările ulterioare, ale art. 7 alin. (3) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 30/2007 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Afacerilor Interne, cu modificările şi completările ulterioare, coroborate cu prevederile art. 4 din Ordonanţa Guvernului nr. 22/2002 privind executarea obligaţiilor de plată ale instituţiilor publice, stabilite prin titluri executorii, cu modificările şi completările ulterioare, şi ale art. 222 din Codul civil, adoptat prin Legea nr. 287 din 17 iulie 2009, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, Ministerul Afacerilor Interne, în calitatea sa de ordonator principal de credite, nu are calitate procesuală pasivă în litigiile dintre angajaţi şi instituţiile/unităţile cu personalitate juridică aflate în subordinea sa, având ca obiect solicitarea unor drepturi de natură salarială".

56. În motivarea acestei decizii s-a menţionat, între altele, că "În măsura în care pretenţiile deduse judecăţii vizează exclusiv acordarea unor drepturi salariale sau de natură salarială, fără a pune în discuţie atribuţiile legal reglementate ale ordonatorului principal de credite, Ministerul Afacerilor Interne nu poate avea calitate procesuală pasivă în acest gen de cauze" (paragraful 49).

57. Mutatis mutandis, pentru identitate de raţiune, dezlegarea dată în recursul în interesul legii sus-menţionat poate fi avută în vedere, în mod corespunzător, şi în alte cauze similare.

42) Decizia nr. 61/2019, publicată în M. Of. nr. 77 din 3 februarie 2020

Soluția: *Respinge, ca inadmisibile, sesizările conexe formulate de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

Modul de interpretare a dispoziţiilor art. 57 din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire specială la condiţiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adiţional la contractul individual de muncă, precum şi la efectele nulităţii, atunci când încheierea actului adiţional reprezintă o măsură de

---

Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 23 mai 2016.

punere în executare a unei hotărâri judecătoreşti pronunţate într-un litigiu de muncă, hotărâre care este executorie de drept cu caracter provizoriu până la rămânerea definitivă şi care, ulterior rămânerii definitive, a fost lămurită în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă.

Considerente:

[...] Se impune a observa că dispoziţiile legale a căror interpretare şi aplicare au prilejuit formularea sesizărilor analizate se regăsesc în cuprinsul unui act normativ adoptat şi intrat în vigoare în anul 2003.

84. Pe de altă parte, Codul muncii nu a suferit intervenţii legislative recente, astfel încât norma vizată de această trimitere preliminară (art. 57) să necesite o reevaluare, într-un nou context, de natură a fi schimbat perspectiva interpretărilor anterioare, jurisprudenţiale sau în mecanismele de unificare a practicii.

85. În ceea ce priveşte cerinţa privind existenţa unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei în curs de judecată se reţin următoarele:

86. Instanţa de trimitere a solicitat Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în temeiul prevederilor art. 519 din Codul de procedură civilă, pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

"Modul de interpretare a dispoziţiilor art. 57 din Legea nr. 53/2003 - Codul muncii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, cu referire specială la condiţiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adiţional la contractul individual de muncă, precum şi la efectele nulităţii, atunci când încheierea actului adiţional reprezintă o măsură de punere în executare a unei hotărâri judecătoreşti pronunţată într-un litigiu de muncă, hotărâre care este executorie de drept cu caracter provizoriu până la rămânerea definitivă şi care, ulterior rămânerii definitive, a fost lămurită în procedura prevăzută de art. 443 din Codul de procedură civilă."

87. Norma din cuprinsul Codului muncii, supusă interpretării, prevede:

"Art. 57. - (1) Nerespectarea oricăreia dintre condiţiile legale necesare pentru încheierea valabilă a contractului individual de muncă atrage nulitatea acestuia.

(2) Constatarea nulităţii contractului individual de muncă produce efecte pentru viitor.

(3) Nulitatea contractului individual de muncă poate fi acoperită prin îndeplinirea ulterioară a condiţiilor impuse de lege.

(4) În situaţia în care o clauză este afectată de nulitate, întrucât stabileşte drepturi sau obligaţii pentru salariaţi, care contravin unor norme legale imperative sau contractelor colective de muncă aplicabile, aceasta este înlocuită de drept cu dispoziţiile legale sau convenţionale aplicabile, salariatul având dreptul la despăgubiri.

(5) Persoana care a prestat munca în temeiul unui contract individual de muncă nul are dreptul la remunerarea acesteia, corespunzător modului de îndeplinire a atribuţiilor de serviciu.

(6) Constatarea nulităţii şi stabilirea, potrivit legii, a efectelor acesteia se pot face prin acordul părţilor.

(7) Dacă părţile nu se înţeleg, nulitatea se pronunţă de către instanţa judecătorească."

88. Din modalitatea de formulare a întrebării prealabile ar putea reieşi că instanţa de trimitere este în dificultate (i) fie cu privire la condiţiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adiţional la contractul individual de muncă şi efectele nulităţii, (ii) fie cu privire la condiţiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adiţional la contractul individual de muncă şi efectele nulităţii, în circumstanţele particulare ale speţelor pe care le are de soluţionat.

89. (i) În prima variantă de înţelegere a întrebării, chestiunea este susceptibilă a fi calificată drept o chestiune de drept aptă de a primi o dezlegare de principiu pe calea procedurii reglementate de art. 519 din Codul de procedură civilă, dacă ar fi una care este de o veritabilă dificultate şi, în plus, ar fi esenţială pentru soluţionarea pe fond a cauzei.

90. Or, aceasta nu este o chestiune de o reală dificultate, întrucât dispoziţiile art. 57 alin. (1) din Codul muncii sunt clare din perspectiva condiţiilor în care se poate constata nulitatea unui contract individual de muncă - nerespectarea oricăreia dintre condiţiile legale necesare pentru încheierea valabilă a contractului de muncă.

91. Pe de altă parte, însăşi instanţa de trimitere admite că aplicabilitatea textului menţionat este dincolo de orice dubiu şi în cazul unui act adiţional la contractul individual de muncă (acesta fiind un accesoriu al contractului individual de muncă) şi, în plus, aceeaşi instanţă enunţă regula că sancţiunea nulităţii contractului individual de muncă intervine nu numai pentru încălcarea condiţiilor speciale din materia dreptului muncii (vârsta minimă a salariatului, forma scrisă a contractului, certificat medical la angajare, avize şi autorizaţii prealabile, condiţii de vechime, condiţii de studii etc.), ci şi pentru încălcarea condiţiilor generale pentru încheierea valabilă a oricărui act juridic civil bilateral (capacitate
de a contracta, consimţământ valabil al părţilor, obiect determinat şi licit, cauză licită şi morală).

92. În speţa cu care Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale este învestită, în etapa procesuală a apelului, se poate reţine că reclamanta a invocat o cauză de nulitate decurgând din încălcarea uneia dintre condiţiile generale prevăzute de lege pentru încheierea valabilă a actului juridic civil, iar nu dintre cele specifice dreptului muncii, nefiind de competenţa instanţei supreme, în cadrul acestui mecanism, clarificarea cauzei de nulitate invocate în mod real de către reclamantă.

93. Constatarea anterioară decurge din conţinutul încheierilor de sesizare, întrucât instanţa de trimitere nu prezintă şi conţinutul cererilor de chemare în judecată pentru a fi posibilă reţinerea întocmai a temeiului de drept invocat de reclamantă pentru capătul principal de cerere.

94. Din aceleaşi încheieri rezultă că prima instanţă nu a analizat această cerere prin raportare la o anumită cauză de nulitate şi nici nu a făcut trimiteri precise la anumite norme de drept; pe de altă parte, din cuprinsul motivelor de apel ale reclamantei, redate de instanţa de trimitere, rezultă că aceasta se prevalează de lipsa cauzei juridice a actului adiţional [art. 1.235, art. 1.236 alin. (1) şi art. 1.238 alin. (1) din Codul civil], în timp ce instanţa de apel, în cuprinsul sesizărilor, înainte de soluţionarea apelurilor cu care este învestită şi fără a rezulta că o atare chestiune a fost supusă dezbaterii părţilor din proces, potrivit art. 22 din Codul de procedură civilă, a procedat la calificarea cauzei de nulitate invocate de reclamantă ca fiind cea reglementată de art. 1.207 alin. (2) pct. 2 teza finală din Codul civil - eroarea esenţială - când poartă asupra (...) unei (alte) împrejurări considerate esenţiale de către părţi, în absenţa căreia contractul nu s-ar fi încheiat (error in substantiam) şi, mai mult decât atât, s-a exprimat că, din această perspectivă, acţiunea este admisibilă şi întemeiată.

95. Al doilea aspect al aceleiaşi chestiuni vizează efectele nulităţii contractului individual de muncă (implicit, şi a unui act adiţional la acesta), ceea ce constituie obiect de reglementare al celui de-al doilea alineat al art. 57 din Codul muncii, anume - constatarea nulităţii contractului individual de muncă produce efecte pentru viitor.

96. Nici această normă nu este neclară şi nici susceptibilă de mai multe interpretări, specificul nulităţii în această materie fiind producerea pentru viitor - ex nunc - a efectelor sancţiunii, prin derogare de la efectele ex tunc, retroactive, ale sancţiunii nulităţii în dreptul comun, regulă înscrisă în art. 1.254 alin. (1) din Codul civil.

97. Lipsa de opţiune între norma generală (care are acelaşi obiect de reglementare - efectele nulităţii) şi norma specială şi, în consecinţă necesitatea aplicării normei speciale, în temeiul principiului specialia generalibus derogant, sunt, de asemenea, enunţate de instanţa de trimitere în finalul sesizării, astfel: "Eroarea în care s-au găsit părţile cu privire la obligaţia de executare ar atrage sancţiunea nulităţii pentru actul adiţional astfel încheiat, cu efectele prescrise de art. 1.254 din Codul civil, dacă nu ar fi incidentă limitarea caracterului retroactiv prin art. 57 din Codul muncii, republicat."

98. Având în vedere cele ce precedă, rezultă că ceea ce poate fi calificat drept o chestiune de drept din conţinutul sesizării nu reprezintă o problemă de drept veritabilă, reală, întrucât dezlegările incidente se regăsesc în cuprinsul sesizărilor conexe, iar normele sunt clare şi sunt formulate fără echivoc de legiuitor, nesusceptibile de interpretări diverse.

99. (ii) Din perspectiva dificultăţii în care s-ar afla instanţa de trimitere cu privire la condiţiile în care se poate constata nulitatea absolută a unui act adiţional la contractul individual de muncă şi efectele nulităţii, în circumstanţele particulare ale speţelor pe care le are de soluţionat, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie apreciază că aceasta nu poate primi o dezlegare de principiu, întrucât aplicarea sau neaplicarea sancţiunii nulităţii şi efectele concrete ale acesteia reprezintă chiar activitatea jurisdicţională pe care instanţa de apel o are de înfăptuit, soluţionarea pe fond a cauzei neputând fi transferată instanţei supreme sub pretextul solicitării unei hotărâri prealabile.

100. Atare concluzie este susţinută şi de fraza finală a sesizării: "Or, tocmai în vederea lămuririi acestei situaţii speciale a valabilităţii actului adiţional la contract prin care părţile convin executarea unei hotărâri judecătoreşti pentru perioada trecută, fără a exista o veritabilă negociere a salariului pentru munca ce urmează a se presta, se solicită Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să pronunţe o hotărâre prealabilă prin care să lămurească aceste efecte juridice ale nulităţii."

101. Efectele juridice ale nulităţii actului adiţional la contractul de muncă sunt reglementate de art. 57 alin. (2) din Codul muncii, nefiind necesară pronunţarea unei hotărâri prealabile, prin care să se dea o dezlegare de principiu unei norme clare, nesusceptibile de înţelesuri diverse, privită izolat sau în coroborare cu alte texte legale.

102. Determinarea în concret, însă, a acestor efecte, în cazul în care se va constata nulitatea actului adiţional la contractul individual de muncă, pe baza tuturor circumstanţelor cauzei, a probelor din dosar, a criticilor formulate prin motivele de apel şi prin aplicarea regulilor de drept incidente, revine instanţei învestite în mod legal cu soluţionarea apelului în fiecare cauză, fiind exclusiv o chestiune de aplicare a legii.

II. Decizii pronunţate în materia contenciosului administrativ şi fiscal

Decizii de respingere

1) Decizia nr. 8/2019, publicată în M. Of. nr. 355 din 8 mai 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Vrancea - Secţia a II-a civilă şi de contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Interpretarea art. 191 din Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1.391/2006, în sensul dacă acesta reprezintă o normă specială ce derogă de la norma generală, instituită de art. 109 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, şi stabileşte o competenţă specială a şefului serviciului poliţiei rutiere pe teritoriul căruia a fost constatată contravenţia, sub aspectul aplicării sancţiunii contravenţionale complementare, în situaţia în care contravenientul a săvârşit fapta pe raza de competenţă a altui judeţ decât cel care îl are în evidenţă."

Considerente:

[...] 36. Prin sesizarea analizată se urmăreşte a se lămuri dacă art. 191 din Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1.391/2006, reprezintă o normă specială ce derogă de la norma generală, instituită de art. 109 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, normă specială care stabileşte o competenţă specială a şefului serviciului poliţiei rutiere pe teritoriul căruia a fost constatată contravenţia, sub aspectul aplicării sancţiunii contravenţionale complementare, în situaţia în care contravenientul a săvârşit fapta pe raza de competenţă a altui judeţ decât cel care îl are în evidenţă.

37. Din simpla enunţare a obiectului sesizării rezultă că aceasta pune problema caracterului de normă specială, derogatorie, a prevederii din Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, în raport cu norma de rang superior cuprinsă în chiar Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, actul normativ a cărui aplicare o asigură.

38. Hotărârea Guvernului nr. 1.391/2006, care aprobă Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, a fost adoptată în temeiul art. 108 din Constituţia României, republicată, şi al art. 135 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002.

39. Conform principiilor de tehnică legislativă, elaborarea actelor normative şi, pe cale de consecinţă, operaţiunea raţională de interpretare a acestora trebuie să ţină seama de principiul ierarhiei reglementărilor [art. 4 alin. (1) şi art. 26 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare (Legea nr. 24/2000)]. Un act normativ inferior nu poate modifica un act normativ superior şi nici nu poate deroga de la acesta.

40. Potrivit art. 108 din Constituţie, hotărârile emise de Guvern sunt reglementări secundare legii, care stabilesc modul în care legile vor fi efectiv puse în aplicare sau alte aspecte organizatorice privind implementarea acestora. Ele sunt adoptate în baza legii şi în limitele acesteia, neputând conţine norme derogatorii de la lege.

41. Hotărârile Guvernului realizează competenţa originară a Guvernului, de autoritate executivă, cu rol în punerea în aplicare a legii, în timp ce ordonanţele de urgenţă ale Guvernului conţin norme de reglementare primară, având o forţă juridică asimilată cu a legii. Mai mult, potrivit art. 115 alin. (7) din Constituţie, ordonanţele de urgenţă cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege. De asemenea, ordonanţele Guvernului aprobate de Parlament prin lege, în conformitate cu prevederile aceluiaşi text constituţional, încetează să mai fie acte normative de sine stătătoare şi devin, ca efect al aprobării de către autoritatea legiuitoare, acte normative cu caracter de lege, chiar dacă, din raţiuni de tehnică legislativă, alături de datele legii de aprobare, conservă şi elementele de identificare atribuite la adoptarea lor de către

Guvern. Cu alte cuvinte, ordonanţa îşi pierde caracterul de act mixt (act administrativ prin prisma emitentului/act legislativ prin prisma conţinutului său) şi devine lege.

42. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 a fost aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 49/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 246 din 20 martie 2006.

43. Conform art. 63 din Legea nr. 24/2000, derogarea de la reglementarea de bază se poate face numai printr-un act normativ de nivel cel puţin egal cu cel al reglementării de bază, iar potrivit art. 15 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ, reglementările speciale şi derogatorii din aceeaşi materie şi acelaşi nivel pot fi cuprinse într-un alt act normativ, dacă are caracter special faţă de actul ce cuprinde reglementarea generală în materie, caracterul special al reglementării determinându-se în funcţie de obiectul acesteia şi de specificul soluţiilor legislative pe care le instituie. De asemenea, potrivit alin. (4) teza finală al aceluiaşi text de lege, preluarea unor norme în actul inferior poate fi făcută numai pentru dezvoltarea ori detalierea soluţiilor din actul de bază.

44. Ţinând seama de aceste norme de tehnică legislativă care dau şi cheia interpretării cadrului normativ, rezultă că nu există nicio dificultate de interpretare a prevederilor art. 191 din Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, în corelaţie cu art. 109 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002.

45. Prevederile art. 109 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 sunt foarte clare în sensul că aplicarea sancţiunilor pentru faptele contravenţionale se face de către poliţistul rutier sau de către poliţiştii de frontieră (în punctele de trecere a frontierei de stat).

46. Atunci când legiuitorul a intenţionat să instituie o excepţie de la regula prevăzută de art. 109 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, sus-menţionată, a făcut-o în mod explicit, ca în cazul reglementat de art. 103 alin. (1) lit. c) şi alin. (1^1) din acelaşi act normativ:

"Art. 103. - (1) Suspendarea exercitării dreptului de a conduce autovehicule şi tractoare agricole sau forestiere se dispune:

(...)

c) pentru o perioadă de 90 de zile când fapta conducătorului de autovehicul, tractor agricol sau forestier ori tramvai a fost urmărită ca infracţiune la regimul circulaţiei pe drumurile publice, precum şi în cazul accidentului de circulaţie din care a rezultat decesul sau vătămarea corporală a unei persoane şi instanţa de judecată sau procurorul a dispus clasarea, renunţarea la urmărirea penală, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei, dacă pentru regula de circulaţie încălcată prezenta ordonanţă de urgenţă prevede suspendarea exercitării dreptului de a conduce.

(1^1) În situaţia prevăzută la alin. (1) lit. c), suspendarea exercitării dreptului de a conduce autovehicule, tractoare agricole sau forestiere ori tramvaie se dispune de către şeful poliţiei rutiere pe raza căreia a fost săvârşită fapta."

47. De altfel, dispoziţiile art. 191 din Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 nu creează dificultăţi de interpretare nici privit din perspectiva obiectului de reglementare, respectiv a dispoziţiei normative aplicabile situaţiei date. Şi aceasta, întrucât textul normativ menţionat reglementează păstrarea permisului de conducere pe perioada executării sancţiunii contravenţionale complementare a suspendării dreptului de a conduce pe drumurile publice, iar nu aplicarea sancţiunii contravenţionale, în situaţia în care contravenientul a săvârşit fapta pe raza de competenţă a altui judeţ decât cel care îl are în evidenţă.

48. Instanţa de trimitere, de altfel, nu a arătat argumentele pentru care apreciază dificilă interpretarea normelor legale la care se referă sesizarea, dificultate care să facă necesară intervenţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, prin mecanismul pronunţării hotărârii prealabile.

49. Este adevărat că s-a exprimat de către unele instanţe judecătoreşti şi opinia (confirmată printr-o soluţie de practică judiciară izolată - Sentinţa civilă nr. 378 din 13.11.2014 a Judecătoriei Podu Turcului, rămasă definitivă prin Decizia civilă nr. 507 din 19.05.2015 a Tribunalului Bacău), în sensul interpretării dispoziţiilor art. 191 din Regulamentul de aplicare a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 ca fiind o normă specială, derogatorie de la norma generală instituită de art. 109 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, însă o astfel de interpretare, fiind vădit contrară principiului ierarhiei actelor normative, nu este de natură a susţine îndeplinirea condiţiei referitoare la existenţa unei veritabile chestiuni de drept.

2) Decizia nr. 14/2019, publicată în M. Of. nr. 396 din 21 mai 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Dacă, în interpretarea dispoziţiilor art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcţiilor şi demnităţilor publice, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, precum şi pentru modificarea şi completarea altor acte normative, cu modificările şi completările ulterioare, pentru o persoană care a ocupat o funcţie eligibilă şi faţă de care s-a constatat, în legătură cu această funcţie, existenţa conflictului de interese, se aplică decăderea din dreptul de a exercita o funcţie publică (respectiv din dreptul de a accede la poziţia de funcţionar public) potrivit art. 25 alin. (2) teza întâi din Legea nr. 176/2010 sau i se aplică doar decăderea prevăzută de dispoziţiile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 (respectiv din dreptul de a accede la o funcţie electivă)."

Considerente:

[...] 50. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie apreciază că, în cauză, nu este vorba despre o veritabilă problemă de drept, controversată, din moment ce interpretarea ei nu prezintă un grad de dificultate suficient de mare, dispoziţiile legale a căror interpretare se solicită neavând un caracter neclar, susceptibil de mai multe interpretări, de natură să determine pronunţarea unor hotărâri judecătoreşti divergente.

51. Se reţine că pe rolul instanţelor nu a fost identificată jurisprudenţă care să fi abordat problema interpretării şi aplicării prevederilor legale ce fac obiectul cererii de sesizare, sub aspectul relevat de instanţa de trimitere.

52. Astfel, curţile de apel Alba Iulia, Cluj, Craiova, Galaţi, Iaşi, Oradea, Piteşti, Ploieşti, Suceava, Târgu Mureş şi Timişoara au precizat că nu au identificat hotărâri judecătoreşti care să vizeze problema de drept supusă dezbaterii.

53. Curtea de Apel Bacău a menţionat că nu a fost identificată practică judiciară în materia analizată, pe rolul acestei instanţe figurând doar Dosarul nr. 654/103/2018, în care s-a dispus sesizarea supusă analizei de faţă, cauza fiind suspendată la data de 13.12.2018.

54. Singurele hotărâri judecătoreşti care au fost înaintate instanţei supreme sunt următoarele: Sentinţa nr. 2.685 din 10.10.2018 pronunţată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a

VIII-a contencios administrativ şi fiscal; Decizia nr. 1.267/R/2017 din 14.11.2017 pronunţată de Curtea de Apel Braşov - Secţia contencios administrativ şi fiscal şi Sentinţa nr. 763/2018/CA din 21.11.2018 pronunţată de Tribunalul Satu Mare - Secţia a II-a civilă, de contencios administrativ şi fiscal.

55. Aceste hotărâri judecătoreşti nu au analizat însă chestiunea de drept care a prilejuit formularea sesizării, întrucât reclamanţii care au declanşat litigiile respective încălcaseră regimul juridic al incompatibilităţilor în timpul exercitării unei funcţii elective şi ulterior ocupaseră tot o funcţie electivă, şi nu o funcţie publică, reglementată de Legea nr. 188/1999.

56. După cum s-a menţionat, litigiul în care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile a fost iniţiat de o persoană care a avut calitatea de consilier local - funcţie eligibilă; în urma unor verificări efectuate de Agenţia Naţională de Integritate s-a constatat că s-a aflat în conflict de interese, iar înainte de rămânerea definitivă a raportului de evaluare a fost numită într-o funcţie publică, ca urmare a promovării concursului de recrutare. După rămânerea definitivă a raportului de evaluare s-a dispus încetarea de drept a raportului de serviciu, în temeiul art. 98 alin. (1) lit. c), art. 54 lit. d) şi art. 117 din Legea nr. 188/1999, coroborate cu art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010.

57. Totodată, se reţine că nu se conturează riscul apariţiei unor dezlegări diferite în practică, din moment ce punctele de vedere teoretice comunicate de instanţe cu privire la chestiunea de drept ce face obiectul sesizării converg către o singură interpretare a dispoziţiilor art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010, anume aceea că pentru o persoană care ocupă o funcţie eligibilă şi faţă de care s-a constatat în legătură cu această funcţie existenţa conflictului de interese se aplică doar decăderea prevăzută de art. 25 alin. (2) teza a II-a din Legea 176/2010, respectiv decăderea din dreptul de a accede la o funcţie electivă.

58. Pentru a evita transformarea mecanismului procedural reglementat de art. 519 din Codul de procedură civilă într-o cauză nejustificată de prelungire a procedurii judiciare şi pentru a nu se deturna această procedură de la scopul său firesc, acela al unificării practicii judiciare prin rezolvarea de către instanţa supremă a unei chestiuni de drept de care depinde soluţionarea pe fond a cauzei, instanţa de trimitere trebuie să arate în încheierea de sesizare care este problema de drept punctuală care necesită cu pregnanţă a fi lămurită şi în ce constă dificultatea de interpretare, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme în scopul rezolvării de principiu a chestiunii de drept.

59. Simpla dilemă cu privire la sensul unei norme de drept sau divergenţa de interpretare existentă între reclamant şi pârât nu poate constitui temei pentru iniţierea acestui mecanism de unificare jurisprudenţială, considerându-se imperios necesar ca punctul de vedere al instanţei de trimitere să cuprindă o argumentare temeinică asupra admisibilităţii sesizării (Decizia nr. 20 din 22 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 din 5 august 2015; Decizia nr. 31 din 19 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 918 din 11 decembrie 2015; Decizia nr. 21 din 13 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 774 din 4 octombrie 2016).

60. Instanţa de trimitere a justificat cererea de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în temeiul art. 519 din Codul de procedură civilă, pe considerentul că textul de lege nu este suficient de clar, putând fi interpretat şi în sensul aplicării interdicţiei de ocupare a oricărei funcţii publice, elective sau numite, în situaţia persoanei care în exercitarea unei funcţii/demnităţi alese a încălcat regimul conflictelor de interese sau s-a aflat în stare de incompatibilitate, prin prisma considerentelor de la paragraful 38 din Decizia nr. 418 din 3 iulie 2014 a Curţii Constituţionale, anterior amintite.

61. Cu privire la pretinsa dificultate de interpretare a textului de lege în discuţie, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că în Decizia Curţii Constituţionale nr. 391 din 2.07.2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 se reţin, la paragrafele 14 şi 15, următoarele considerente (care se regăsesc şi în Decizia Curţii Constituţionale nr. 418 din 3.07.2014 - paragrafele 23 şi 24):

"14. Astfel, Curtea a observat că prevederile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010 instituie sancţiunea decăderii din dreptul persoanei eliberate sau destituite din funcţie ca urmare a săvârşirii abaterii disciplinare prevăzute de lege sau faţă de care s-a constatat existenţa conflictului de interese ori starea de incompatibilitate de a mai exercita o funcţie ori o demnitate publică ce face obiectul prevederilor Legii nr. 176/2010 o perioadă de 3 ani de la data eliberării, destituirii din funcţia ori demnitatea publică respectivă sau a încetării de drept a mandatului. Această interdicţie de 3 ani priveşte funcţiile sau demnităţile publice prevăzute de Legea nr. 176/2010, cu excepţia celor electorale.

15. Distinct de acestea, Curtea reţine că, în contextul normativ de stabilire a unor interdicţii în ceea ce priveşte funcţiile şi demnităţile publice, prevederile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 instituie reguli specifice referitoare la ocuparea funcţiilor eligibile (...)".

62. Rezultă, aşadar, că, în timp ce art. 25 alin. (2) teza întâi din Legea nr. 176/2010 instituie reguli generale cu privire la interdicţia ocupării tuturor categoriilor de funcţii şi demnităţi publice enumerate în art. 1 din aceeaşi lege, art. 25 alin. (2) teza a doua nu face altceva decât să introducă reguli specifice pentru categoria funcţiilor eligibile.

63. În consecinţă, apelând la regula de interpretare sistematică se poate proceda la aplicarea corectă a normei legale ce constituie obiectul cererii de sesizare pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, neputând fi reţinut un grad sporit de dificultate în interpretarea acesteia.

64. Această regulă de interpretare constă în lămurirea înţelesului unei prevederi legale, ţinându-se seama de legăturile sale cu alte dispoziţii din acelaşi act normativ ori dintr-un alt act normativ.

65. Recurgând la folosirea acestei reguli, interpretul în prezenta cauză trebuie să stabilească felul normei juridice supuse interpretării, în cadrul actului normativ din care face parte, în sensul de a şti dacă este vorba despre o normă generală sau de o normă specială.

66. Aşa cum s-a menţionat, Curtea Constituţională a statuat că este vorba despre reguli specifice instituite de dispoziţiile art. 25 alin. (2) teza a doua din Legea nr. 176/2010 cu privire la interdicţiile în ocuparea funcţiilor eligibile, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie apreciind că, prin prisma acestei statuări şi a regulilor prevăzute de art. 25 alin. (2) teza întâi din Legea nr. 176/2010, interpretarea normei legale în discuţie nu prezintă un grad ridicat de dificultate, de natură să contureze orientări jurisprudenţiale divergente.

67. De asemenea, prezintă relevanţă în cauză şi regula de interpretare a legii civile, conform căreia nu pot fi interpretate extensiv normele juridice care restrâng exerciţiul unor drepturi civile sau care prevăd sancţiuni civile.

68. Prin urmare, se constată că instanţa de trimitere are la dispoziţie reguli de interpretare a actelor normative, consacrate doctrinar şi jurisprudenţial, pe baza cărora să poată stabili sensul voinţei legiuitorului exprimate în dispoziţiile art. 25 alin. (2) din Legea nr. 176/2010, care nu comportă o reală şi serioasă dificultate, pentru a fi dedusă dezlegării în cadrul procedurii hotărârii prealabile, nefiind create premisele apariţiei unei practici neunitare care să poată fi preîntâmpinată pe calea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept.

69. Mai mult, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că, prin sesizarea formulată, instanţa de trimitere nu urmăreşte stabilirea înţelesului sau a conţinutului normei, ci, mai degrabă, pornind de la un anumit rezultat al interpretării dispoziţiilor legale, are în vedere doar aplicarea normei, cu scopul de a identifica soluţia ce trebuie dispusă în cauză.

70. Or, astfel cum s-a reţinut în jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în legătură cu pronunţarea unei hotărâri prealabile (Decizia nr. 16 din 23 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 779 din 5 octombrie 2016), operaţiunea de interpretare şi aplicare a textului de lege la diferite circumstanţe ce caracterizează fiecare litigiu nu poate fi atribuită completului constituit pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, ci revine instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei. Instanţei de judecată îi revine rolul de a realiza o interpretare cazuală sau judiciară, care presupune ca, anterior soluţionării cauzei, să studieze circumstanţele particulare ale speţei deduse judecăţii, să realizeze calificarea juridică a cererii şi, ulterior, interpretarea normei de drept şi aplicarea acesteia, pentru emiterea actului jurisdicţional final.

3) Decizia nr. 18/2019, publicată în M. Of. nr. 468 din 10 iunie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Arad - Secţia a III-a de contencios administrativ şi fiscal, litigii de muncă şi asigurări sociale în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

"- în interpretarea art. 2 pct. 26 şi pct. 27 din Legea nr. 61/1991 pentru sancţionarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii şi liniştii publice, aceste prevederi legale se coroborează/întregesc cu Ordinul nr. 119/2014 emis de Ministerul Sănătăţii pentru aprobarea Normelor de igienă şi sănătate publică privind mediul de viaţă al populaţiei în ce priveşte limita de presiune acustică/nivelul de zgomot?

- stabilirea zgomotului la «intensitate mare» în sensul art. 2 pct. 26 din Legea nr. 61/1991 sau la «intensitate de natură a tulbura liniştea locuitorilor» în sensul art. 2 pct. 27 din Legea nr. 61/1991 trebuie să se facă în mod obiectiv prin mijloace tehnice omologate sau nu?".

Considerente:

[...] 40. (...) Aşa cum rezultă din studierea jurisprudenţei puse la dispoziţie de curţile de apel, prezentată în sinteză mai sus, majoritatea instanţelor au pronunţat în această materie hotărâri definitive.

41. Mai mult decât atât, orientarea cvasiunitară a instanţelor de judecată, concretizată în pronunţarea în această materie a mai multor hotărâri definitive, întemeiate pe aceleaşi raţionamente juridice, este că: a) dispoziţiile art. 2 pct. 26 şi 27 din Legea nr. 61/1991 nu se coroborează/întregesc cu prevederile cuprinse în Normele aprobate prin Ordinul ministrului sănătăţii nr. 119/2014, deoarece cele două acte normative au sfere de reglementare distincte şi au fost emise în scopuri diferite, iar b) stabilirea zgomotului la "intensitate mare" sau la "intensitate de natură a tulbura liniştea locuitorilor", în sensul art. 2 pct. 26 şi, respectiv, pct. 27 din Legea nr. 61/1991 nu trebuie să se facă în mod obiectiv, prin mijloace tehnice omologate.

42. Nu în ultimul rând, se constată că orientarea contrară nu reprezintă, în fapt, decât un punct de vedere izolat, susţinut de numai 5 instanţe (Judecătoria Alexandria şi tribunalele Neamţ, Hunedoara, Giurgiu şi Ialomiţa), întemeiat exclusiv pe simple opinii şi nematerializat în soluţii de caz.

43. Rezultă, aşadar, că problemele de drept a căror dezlegare se solicită şi-au clarificat înţelesul în practica instanţelor, care au stabilit, în mod unanim - sub aspect jurisprudenţial şi cvasiunanim - raportat la opiniile exprimate, pentru aceleaşi considerente, aceeaşi interpretare.

44. Existenţa unei bogate jurisprudenţe a instanţelor şi orientarea unanimă a acestora spre o anumită interpretare a normelor de drept supuse analizei fac ca, pe de o parte, chestiunile de drept supuse dezbaterii să îşi piardă caracterul de noutate în sensul art. 519 din Codul de procedură civilă şi, pe de altă parte, ca problemele de drept să nu mai prezinte o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme prin pronunţarea unei hotărâri prealabile. Prin utilizarea mecanismului de interpretare a legilor se poate realiza cu uşurinţă, aşa cum de altfel au procedat toate instanţele de judecată care au pronunţat hotărâri în materia supusă dezbaterii, interpretarea normelor de drept ce fac obiectul sesizării analizate, astfel încât scopul procedurii pronunţării unei hotărâri prealabile - acela de a da dezlegări asupra unor probleme veritabile şi dificile de drept - nu este atins în prezenta cauză.

4) Decizia nr. 36/2019, publicată în M. Of. nr. 742 din 11 septembrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Gorj - Secţia contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Prevederile art. 26 alin. (1) lit. a), raportate la dispoziţiile art. 31, coroborate cu cele ale art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcţii, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, se pot interpreta în sensul că pentru contravenţiile constând în executarea totală, fără autorizaţie de construire, a unei construcţii ce cuprinde toate elementele structurale necesare pentru a fi considerată terminată, termenul de prescripţie a dreptului de a constata contravenţiile şi de a aplica amenzile prevăzute la art. 26 din acelaşi act normativ curge de la data la care autoritatea competentă a constatat comiterea faptei?"

Considerente:

[...] 54. Noutatea unei chestiuni de drept poate fi generată nu numai de o reglementare nou-intrată în vigoare, ci şi de una veche, cu condiţia însă ca instanţa să fie chemată să se pronunţe asupra respectivei probleme de drept pentru prima dată.

55. Altfel spus, în determinarea caracterului noutăţii este important de stabilit dacă o instanţă este învestită să se pronunţe asupra unei probleme de drept pentru prima dată sau dacă chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanţelor şi care, în decursul timpului, a generat o jurisprudenţă continuă în această chestiune.

56. Se constată că nu este îndeplinită condiţia noutăţii problemei de drept ce face obiectul prezentei proceduri, întrucât, pe de o parte, norma în discuţie a fost introdusă în corpul Legii nr. 50/1991 în anul 2003, iar, pe de altă parte, din studierea răspunsurilor formulate de curţile de apel şi a jurisprudenţei anexate acestora rezultă faptul că instanţele s-au pronunţat asupra chestiunii de drept supuse analizei.

57. Hotărârile judecătoreşti identificate ilustrează existenţa unei practici judiciare neunitare, după cum s-a evidenţiat şi în punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea. În cuprinsul capitolului VI - Jurisprudenţa instanţelor naţionale în materie - sunt prezentate pe larg cele două orientări ale instanţelor de judecată în privinţa problemei de

drept ce face obiectul sesizării, motiv pentru care se apreciază că nu se mai impune reluarea acestor aspecte.

58. Condiţia noutăţii trebuie privită, în contextul reglementării sale, ca unul dintre elementele de diferenţiere între cele două mecanisme de unificare a practicii judiciare: dacă recursul în interesul legii are menirea de a înlătura o practică neunitară deja intervenită în rândul instanţelor judecătoreşti (control a posteriori), hotărârea preliminară are scopul de a preîntâmpina apariţia unei practici neunitare (control a priori).

59. În legătură cu sesizarea analizată, practica judiciară neunitară identificată conduce la concluzia potrivit căreia nu numai că se poate utiliza mecanismul recursului în interesul legii, dar şi că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu mai poate fi sesizată pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, deoarece scopul preîntâmpinării practicii neunitare nu mai poate fi atins. Aceasta în condiţiile în care problema de drept care a generat practica neunitară nu mai este una nouă, ci una care a creat divergenţă în jurisprudenţă.

5) Decizia nr. 38/2019, publicată în M. Of. nr. 902 din 8 noiembrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia a III-a contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

"Care este interpretarea care trebuie să se dea noţiunilor de «valoare estimată a contractului», respectiv «valoare stabilită a contractului», în sensul dispoziţiilor art. 61[1] alin. (1) din Legea nr. 101/2016 privind remediile şi căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziţie publică, a contractelor sectoriale şi a contractelor de concesiune de lucrări şi concesiune de servicii, precum şi pentru organizarea şi funcţionarea Consiliului Naţional de Soluţionare a Contestaţiilor, cu modificările şi completările ulterioare?"

Considerente:

[...] Asupra chestiunii de drept supuse dezbaterii - care este interpretarea ce trebuie să se dea noţiunilor de "valoare estimată a contractului", respectiv "valoare stabilită a contractului", în sensul dispoziţiilor art. 61[1] alin. (1) din Legea nr. 101/2016 - instanţa de trimitere a pronunţat deja o hotărâre, definitivă, apreciind că textul legal precitat ridică "probleme de interpretare deoarece, deşi conceptul de valoare estimată a contractului este folosit de legiuitor, nu acelaşi lucru se poate spune şi despre cel de valoare stabilită. În acest context, făcând trimitere şi la cele arătate mai sus, se constată că obligaţia de plată a cauţiunii, ca un obstacol în calea liberului acces la justiţie, trebuie, atunci când nu este reglementată în mod clar, să fie interpretată în favoarea persoanei care se obligă să o achite, pentru ca neclaritatea textului de lege să nu îi producă acesteia prejudicii." (Decizia civilă nr. 424 din 22 martie 2019 a Curţii de Apel Cluj - Secţia a III-a de contencios administrativ şi fiscal, pronunţată în Dosarul nr. 1.751/100/2018).

45. Pe de altă parte, orientarea unanimă a instanţelor spre o anumită interpretare a normei juridice pe care instanţa de trimitere o reclamă este în sensul că, în interpretarea art. 61[1] alin. (1) din Legea nr. 101/2016, raportat şi la dispoziţiile alin. (2) al aceluiaşi articol, sintagma "valoarea estimată a contractului" se referă la valoarea contractului care urmează a se atribui, fiind deci cea publicată în SEAP, în timp ce "valoarea stabilită a contractului" se referă la valoarea contractului care a fost încheiat, fiind valoarea înscrisă în cuprinsul contractului, ceea ce duce la concluzia că problema de drept, astfel cum este conţinută în sesizare, nu este susceptibilă de interpretări

diferite, în măsură să reclame intervenţia instanţei supreme prin pronunţarea unei hotărâri prealabile, necesară a preîntâmpina o jurisprudenţă neunitară, potrivit scopului acestei proceduri.

46. În acest context, în considerarea finalităţii şi a condiţiilor de admisibilitate ale procedurii instituite de legiuitor pentru asigurarea jurisprudenţei unitare, constând în exercitarea de către instanţa supremă a unui control a priori, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată că nu există în cauză premisele necesare declanşării unui astfel de mecanism de unificare şi nu sunt îndeplinite, cumulativ, condiţiile de admisibilitate pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile cu privire la problema de drept cu care acest complet a fost învestit, întrucât opiniile exprimate de instanţele naţionale şi hotărârile pronunţate în asemenea cauze (comunicate la solicitarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie) converg, nefiind expusă vreo dezlegare contrară a acestei probleme de drept.

6) Decizia nr. 39/2019, publicată în M. Of. nr. 909 din 11 noiembrie 2019

Soluția: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Iaşi - Secţia a II-a civilă - contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

"Dacă, raportat la art. 7 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, compania aeriană are sau nu obligaţia de a efectua controlul paşapoartelor şi al celorlalte documente sau vize, sau sancţiunea prevăzută de dispoziţia legală intervine numai în situaţia în care îmbarcă pasagerii care nu sunt în posesia documentelor de călătorie necesare pentru intrarea pe teritoriile părţilor contractante după ce autorităţile de la frontieră au constatat lipsa documentelor de trecere a frontierei sau falsul/falsificarea acestora;

Dacă, prin raportare la dispoziţiile Convenţiei de aplicare a Acordului de la Schengen din 14 iunie 1985 privind eliminarea graduală a controalelor la frontierele comune, din 19 iunie 1990, şi la dispoziţiile art. 18 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României, aprobată cu modificări prin Legea nr. 243/2002, cu modificările şi completările ulterioare, controlul paşapoartelor şi al celorlalte documente pentru trecerea frontierei de stat române, eliberate de autorităţile române, precum şi al celor eliberate de autorităţile străine, recunoscute sau acceptate de statul român, potrivit legii, se face numai de către poliţistul de frontieră sau şi de către companiile de transport aeriene".

Considerente:

[...] 62. Simpla dilemă cu privire la sensul unei norme de drept sau divergenţa de interpretare existentă între reclamant şi pârât nu poate constitui temei pentru iniţierea acestui mecanism de unificare jurisprudenţială, considerându-se imperios necesar ca punctul de vedere al instanţei de trimitere să cuprindă o argumentare temeinică asupra admisibilităţii sesizării (Decizia nr. 20 din 22 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 588 din 5 august 2015; Decizia nr. 31 din 19 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 918 din 11 decembrie 2015; Decizia nr. 21 din 13 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 774 din 4 octombrie 2016).

63. Deşi instanţa de trimitere a apreciat că sunt îndeplinite condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă pentru declanşarea acestei proceduri, aceasta a reţinut că dispoziţiile art. 7 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002 sunt neechivoce, revenind instanţei învestite cu soluţionarea cauzei competenţa să stabilească, în

funcţie de probele administrate în cauză, dacă situaţia de fapt dedusă judecăţii în litigiul dintre părţi se încadrează sau nu în textul de lege invocat, sub aspectul existenţei subiectului şi obiectului contravenţiei, a laturii obiective şi subiective.

64. Instanţa de trimitere a apreciat că problema, invocată de apelantă, referitoare la obligaţia companiei de transport aerian de a se dota cu mijloace tehnice de specialitate pentru a depista documentele sau vizele false, nu poate fi rezolvată prin folosirea mecanismului de prevenire a unei practici juridice neuniforme. De asemenea, instanţa de trimitere a apreciat că, prin interpretarea solicitată, apelanta tinde la o restrângere nejustificată a efectelor directe ce decurg din aplicarea dispoziţiilor art. 7 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002 cu privire la obligaţiile sale.

65. În considerentele Deciziei nr. 41 din 22 ianuarie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 363 din 10 mai 2019, prin care a fost respinsă, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor art. 7 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 194/2002, Curtea Constituţională a reţinut că problema supusă controlului, şi anume dacă transportatorul poate verifica falsurile din documentele celor pe care îi transportă, este o problemă de fapt care se examinează în concret de instanţa de judecată şi excedează controlului de constituţionalitate.

66. Curtea Constituţională a mai reţinut că, în acest cadru, instanţa poate să verifice dacă transportatorul a întreprins diligentele corespunzătoare şi necesare pentru a se asigura că persoana în cauză a fost transportată cu respectarea cerinţelor legale şi pe baza documentelor pe care persoana le prezintă la îmbarcare.

67. Instanţa supremă constată că, prin sesizarea formulată, instanţa de trimitere nu urmăreşte stabilirea înţelesului sau a conţinutului normei, ci, mai degrabă, pornind de la un anumit rezultat al interpretării dispoziţiilor legale, are în vedere doar aplicarea normei, cu scopul de a identifica soluţia ce trebuie dispusă în cauză.

7) Decizia nr. 63/2019, publicată în M. Of. nr. 162 din 27 februarie 2020

Soluția: *Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a IX-a contencios administrativ şi fiscal în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept:*

"Hotărârile consiliului local privind atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciilor de administrare a domeniului public şi privat, reglementate de Ordonanţa Guvernului nr. 71/2002 privind organizarea şi funcţionarea serviciilor publice de administrare a domeniului public şi privat de interes local, aprobată cu modificări prin Legea nr. 3/2003, intră în sfera noţiunii de «hotărâri privind patrimoniul» folosită de art. 45 alin. (3) din Legea administraţiei publice locale nr. 215/2001, republicată, cu modificările şi completările ulterioare?"

Considerente:

[...] 64. Dincolo de împrejurarea evidentă că, în cauză, nu a fost identificat un text de lege lacunar sau dificil de interpretat, care să necesite efortul de parcurgere a procedurii hotărârii preliminare, în fapt se solicită soluţionarea fondului litigios prin intermediul mecanismului descris mai sus.

65. Încadrarea situaţiei de fapt în unul dintre textele de lege menţionate, ce nu comportă o dificultate de interpretare evidentă, este atributul exclusiv al instanţei de judecată învestite cu soluţionarea cauzei.

66. În litigiul în care a fost formulată sesizarea, instanţa de judecată a fost chemată să stabilească dacă o hotărâre emisă de consiliul local (sau general), prin care a fost delegată gestiunea unui serviciu public de interes local unui operator privat, reprezintă sau nu o hotărâre privind patrimoniul, aşa cum este indicată în textul de lege din cuprinsul întrebării adresate.

67. Or, o atare operaţiune de interpretare şi aplicare a unui text de lege la situaţia concretă din dosar este atributul exclusiv al judecătorului, care nu poate activa mecanismul de interpretare prevăzut de art. 519 din Codul de procedură civilă, conceput pentru probleme de drept controversate şi dificil de dezlegat, capabile să genereze o viitoare practică neunitară.

68. În cazul de faţă, chiar dacă opinia instanţei de trimitere este diferită de cea a instanţei de fond, aşa cum rezultă din încheierea de sesizare, o atare împrejurare nu este de natură să activeze mecanismul de interpretare al procedurii prealabile, întrucât instanţa supremă trebuie chemată să dea chestiunii de drept o rezolvare de principiu, iar nu să soluţioneze în fapt dosarele cu care sunt învestite instanţele inferioare.

69. Cum aceste noţiuni sunt certe pentru instanţa de trimitere, aşa cum rezultă şi din motivarea expusă în cuprinsul actului de sesizare, nu se poate reţine existenţa unei chestiuni controversate de drept intern pozitiv care să necesite pronunţarea unei hotărâri prealabile; acest mecanism nu trebuie transformat într-o procedură dilatorie, care amână finalizarea procesului.

70. În ceea ce priveşte cerinţa noutăţii chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării sunt de asemenea câteva aspecte ce necesită a fi amintite.

71. Astfel, în lipsa unei definiţii a "noutăţii" chestiunii de drept şi a unor criterii de determinare a acesteia, care să fie prevăzute în cuprinsul art. 519 din Codul de procedură civilă, rămâne atributul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, sesizată cu pronunţarea unei hotărâri prealabile, să hotărască dacă problema de drept a cărei dezlegare se solicită este nouă.

72. În practica Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie cu privire la criteriile de stabilire şi de identificare a cerinţei "noutăţii" s-a statuat cu caracter de principiu că noutatea unei chestiuni de drept poate fi generată nu numai de o reglementare nou-intrată în vigoare, ci şi de una veche, cu condiţia însă ca instanţa să fie chemată să se pronunţe asupra respectivei probleme de drept pentru prima dată. Prin urmare, caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanţelor. Aceasta, deoarece condiţia noutăţii trebuie privită în contextul legiferării sale, ca unul dintre elementele de diferenţiere între cele două mecanisme de unificare a practicii: dacă recursul în interesul legii are menirea de a înlătura o practică neunitară deja intervenită în rândul instanţelor judecătoreşti (control a posteriori), hotărârea preliminară are ca scop preîntâmpinarea apariţiei unei astfel de practici (control a priori).

73. În cazul sesizării analizate, textul de lege pe care instanţa de trimitere îl găseşte dificil de interpretat [art. 45 alin. (1) şi (3) din Legea nr. 215/2001] este în vigoare de mai bine de 18 ani şi a fost aplicat atât de autorităţile publice locale, cât şi de instanţele de judecată, fără să necesite dificultăţi de interpretare sau să genereze practică judiciară neunitară.

III. Decizii pronunţate în materie penală

a) Decizii de admitere

1) Decizia nr. 2/2019, publicată în M. Of. nr. 242 din 28 martie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a II-a penală, în Dosarul nr. 24.590/300/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept dacă: „Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzută în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) («interzicerea de a se afla în anumite localităţi») se regăseşte în incriminarea de la art. 288 alin. (1) din Codul penal [sub forma sustragerii de la executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă, pedeapsă prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal] sau a fost dezincriminată ca urmare a abrogării Codului penal anterior la data intrării în vigoare a Legii nr. 187/2012 (respectiv, 1 februarie 2014) ?".*

Stabileşte că „Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzută în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) nu realizează condiţiile de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 288 alin. (1) din Codul penal".

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită

În analiza chestiunii de drept ce face obiectul prezentei sesizări se impune a se examina dacă, prin modul în care a fost reglementată fapta de încălcare a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi, aplicată în perioada de activitate a Codului penal anterior, cu titlu de măsură de siguranţă, şi modul în care a fost reglementată aceeaşi faptă de încălcare a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi, însă cu titlu de pedeapsă complementară, ca efect al intrării în vigoare a Codului penal actual, s-au schimbat condiţiile de tipicitate în raport de norma actuală de incriminare în vigoare la data comiterii activităţii infracţionale în cauză.

Ceea ce trebuie analizat este dacă săvârşirea unei asemenea fapte este sau nu tipică în raport cu norma de incriminare în vigoare la data comiterii activităţii în cauză prin raportare la dispoziţiile art. 288 alin. (1) din Codul penal.

În Codul penal în vigoare, interzicerea de a se afla în anumite localităţi, alături de expulzare şi interzicerea de a reveni în locuinţa familiei pe o perioadă determinată, care erau prevăzute ca măsuri de siguranţă în Codul penal anterior, au fost incluse în categoria pedepselor complementare, având în vedere caracterul acestora preponderent punitiv.

Analiza conţinutului interdicţiei de a se afla în anumite localităţi prin modul în care a fost reglementată în actualul Cod penal relevă faptul că sancţiunea în cauză nu a fost eliminată din legislaţia penală actuală, ci a fost recalificată juridic de către legiuitor ca pedeapsă complementară aplicabilă infractorului persoană fizică în conţinutul dispoziţiilor art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal (interzicerea exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă pe o perioadă de la 1 la 5 ani).

Conform Codului penal în vigoare, se incriminează în dispoziţiile art. 288 alin. (1) din Codul penal fapta de neexecutare a sancţiunilor penale, prin sustragerea de la executarea ori, după caz, neexecutarea conform legii a uneia dintre pedepsele complementare, deci implicit şi a aceleia la care se referă dispoziţiile art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal.

Aşadar, se constată că, în esenţă, conduita de nerespectare de către o persoană a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi, interdicţie aplicată unei persoane cu titlu de

sancţiune de drept penal, era incriminată în Codul penal anterior şi este incriminată şi în Codul penal în vigoare.

Natura juridică dată de legiuitor diferă în cele două reglementări, respectiv în Codul penal anterior aceasta era o măsură de siguranţă, în timp ce în actuala reglementare reprezintă o pedeapsă complementară.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală constată că, deoarece legea penală anterioară specifică, în mod expres, în norma de incriminare de la art. 271 alin. 4 din Codul penal anterior, calitatea de măsură de siguranţă a interdicţiei nerespectate, iar Codul penal actual specifică, expres, în norma de incriminare de la art. 288 alin. (1) din Codul penal, natura juridică de pedeapsă complementară a interdicţiei neexecutate, aceste calificări juridice fac parte integrantă din conţinutul normelor de incriminare analizate (ca elemente normative integrate conţinutului constitutiv al infracţiunii), astfel încât lipsa verificării lor, în raport cu o anumită faptă săvârşită în concret, împiedică aprecierea ca fiind întrunită trăsătura fundamentală a tipicităţii.

În acest sens, dacă legiuitorul nu ar fi indicat, expres, în cele două norme de incriminare analizate comparativ, natura juridică a interdicţiei încălcate, de măsură de siguranţă în legislaţia anterioară, respectiv de pedeapsă complementară în legislaţia curentă, ci ar fi indicat doar (generic) că nerespectarea, neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi constituie infracţiune, s-ar fi putut discuta despre o continuitate a incriminării.

Însă, aşa cum a fost prevăzută de către legiuitor, fapta unei persoane de a nu respecta interdicţia de a se afla în anumite localităţi, care i-a fost dispusă cu titlu de măsură de siguranţă, nu se încadrează în tiparul standard al normei de incriminare prevăzute de art. 288 alin. (1) din Codul penal, care se referă la sustragerea de la executare ori la neexecutarea unei pedepse complementare. În cauza analizată, interdicţia de a nu se afla în anumite localităţi nu a fost niciodată aplicată cu titlu de pedeapsă complementară, ci cu un alt titlu, respectiv de măsură de siguranţă. Deşi pe fond fapta este aceeaşi, calificarea sa juridică ca infracţiune nu poate fi indiferentă de exprimarea formală a legiuitorului şi de realitatea obiectivă potrivit căreia măsurile de siguranţă şi pedepsele complementare nu se pot confunda, ele reprezentând tipuri distincte de sancţiuni de drept penal, calificate juridic diferit, cu temeiuri distincte de dispunere, cu durată de executare diferită, de care se leagă consecinţe juridice distincte.

Înalta Curte constată că aceasta reprezintă o omisiune a legiuitorului care ar fi putut fi evitată fie prin referirea directă la interdicţia încălcată, fără menţionarea naturii/calificării sale juridice într-un anumit fel, fie prin inserarea unei dispoziţii tranzitorii în legea de punere în aplicare a noului Cod penal, normă care ar fi putut stabili asimilarea interdicţiei de a se afla în anumite localităţi, dispuse cu titlu de măsură de siguranţă, potrivit Codului penal anterior, cu pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi (sub aspectul interdicţiei exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă).

Însă legiuitorul nu a recurs la niciuna dintre aceste alternative posibile şi nici nu a oferit o altă manieră în care acesta ar fi reuşit să asigure continuitatea formală a incriminării conduitei în discuţie, faţă de impedimentul legal reprezentat de calificarea formală distinctă a interdicţiei încălcate.

Astfel, a considera tipică, în raport cu art. 288 alin. (1) din Codul penal, fapta de nerespectare a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi de către o persoană căreia această sancţiune de drept penal i-a fost aplicată în temeiul fostului Cod penal, cu titlu de măsură de siguranţă, în condiţiile în care o asemenea măsură de siguranţă nu mai este reglementată de lege

lata şi în contextul inexistenţei unei dispoziţii legale exprese şi clare care să dispună asimilarea sau înlocuirea acestei sancţiuni cu pedeapsa complementară prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal, reprezintă o soluţie care încalcă principiul fundamental al legalităţii incriminării prevăzut de art. 1 alin. (1) din Codul penal, care nu permite nici incriminarea prin analogie, nici aplicarea prin analogie a unei dispoziţii penale, în detrimentul persoanei acuzate.

În acest sens s-a pronunţat şi Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin Hotărârea din 10 octombrie 2006 în Cauza Pessino împotriva Franţei, precum şi prin Hotărârea din 24 mai 2007 în Cauza Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni împotriva României. Funcţia decizională acordată instanţelor serveşte tocmai pentru a îndepărta îndoielile ce ar putea exista în privinţa interpretării normelor, ţinând cont de evoluţiile practicii cotidiene, cu condiţia ca rezultatul să fie coerent cu substanţa infracţiunii şi evident previzibilă (Hotărârea din 24 mai 2007 în Cauza Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni împotriva României - paragraful 37). Textul dispoziţiei legale cuprinse în art. 288 alin. (1) din Codul penal nu permite, în considerarea respectării art. 7 din Convenţia europeană a drepturilor omului, o interpretare în sensul că sustragerea de la executarea unei măsuri de siguranţă întruneşte aceleaşi elemente de tipicitate cu cele ale sustragerii de la executarea unei pedepse complementare.

De asemenea, dispoziţiile art. 6 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal prevăd că decăderile, interdicţiile şi incapacităţile decurgând din condamnări pronunţate în baza legii vechi îşi produc efectele până la intervenirea reabilitării de drept sau dispunerea reabilitării judecătoreşti, în măsura în care fapta pentru care s-a pronunţat condamnarea este prevăzută de legea nouă şi dacă decăderile, interdicţiile şi incapacităţile sunt prevăzute de lege. Atunci când legea nouă este mai favorabilă, în condiţiile art. 6 alin. (1) - (4) din Codul penal, pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă neexecutate şi neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de aceasta. Dacă legea nouă este mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranţă, acestea se execută în conţinutul şi limitele prevăzute de legea nouă.

Or, în raport cu dispoziţiile legale enunţate, se constată că măsura de siguranţă a interzicerii de a se afla în anumite localităţi nu mai este prevăzută de Codul penal actual ca măsură de siguranţă, ci ca pedeapsă complementară şi nu se poate constata că această măsură de siguranţă, dispusă în baza Codului penal anterior, urmează a fi înlocuită cu pedeapsa complementară prevăzută de Codul penal actual, întrucât, dacă această sancţiune şi-a modificat natura/calificarea juridică (a devenit din măsură de siguranţă pedeapsă complementară - sau invers), textul invocat nu permite executarea sa cu noua calificare cu titlu corespunzător noii naturi juridice, deoarece referirea expresă la conţinut şi limite nu poate fi înţeleasă a acoperi şi referirea la natură/calificare (acestea reprezentând entităţi logico-juridice distincte care nu pot fi exprimate prin recurgere la aceeaşi formulare).

Prin urmare, în situaţia în care o sancţiune de drept penal, formal calificată juridic ca măsură de siguranţă sau pedeapsă complementară, şi-a modificat în noua reglementare natura juridică (a trecut dintr-o categorie în alta), în lipsa unor norme tranzitorii exprese, nu se poate considera că executarea acesteia va continua potrivit noului titlu (nu operează o recalificare automată în raport cu sancţiunile definitiv aplicate cu un titlu în sancţiunile corespunzătoare calificate cu alt titlu din legea nouă). Aceasta în pofida faptului că textul analizat indică în cuprinsul său atât măsurile de siguranţă, cât şi pedepsele complementare. Asocierea lor în contextul dat nu este de natură a şterge distincţiile legale dintre cele două categorii distincte de sancţiuni de drept penal, nu face posibilă o veritabilă osmoză juridică.

Astfel, în lipsa unei dispoziţii legale exprese de asimilare a sancţiunii prevăzute de art. 112 lit. d) din Codul penal anterior cu sancţiunea prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal în vigoare, aplicată conform Codului penal anterior ca măsură de siguranţă, fapta avută în vedere (nerespectarea interdicţiei de a se afla în anumite localităţi) nu este tipică în raport cu norma de incriminare prevăzută la art. 288 alin. (1) din Codul penal (neexecutarea sancţiunilor penale), ca efect al recalificării juridice a interdicţiei de a se afla în anumite localităţi (din măsură de siguranţă în pedeapsă complementară).

În consecinţă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală constată că fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzută în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior, interzicerea de a se afla în anumite localităţi, nu se regăseşte în incriminarea de la art. 288 alin. (1) din Codul penal actual, sub forma sustragerii de la executarea unei pedepse complementare, respectiv interzicerea exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă, pedeapsă complementară prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal.

Faţă de aceste considerente, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a II-a penală, în Dosarul nr. 24.590/300/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept dacă: „Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzută în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) («interzicerea de a se afla în anumite localităţi») se regăseşte în incriminarea de la art. 288 alin. (1) din Codul penal [sub forma sustragerii de la executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării dreptului de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă, pedeapsă prevăzută de art. 66 alin. (1) lit. l) din Codul penal] sau a fost dezincriminată ca urmare a abrogării Codului penal anterior la data intrării în vigoare a Legii nr. 187/2012 (respectiv, 1 februarie 2014) ?” şi va stabili că

„Fapta de sustragere de la executarea măsurii de siguranţă prevăzută în art. 112 lit. d) din Codul penal anterior (din 1969) nu realizează condiţiile de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 288 alin. (1) din Codul penal.” [...]

2) Decizia nr. 3/2019, publicată în M. Of. nr. 526 din 27 iunie 2019

Soluţia: *Admite sesizările formulate de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secția penală, în Dosarul nr. 1.996/1/2018 și de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, în Dosarul nr. 2.197/1/2018, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarelor chestiuni de drept:*

„În interpretarea dispozițiilor art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, art. 88[8] alin. (2) din Legea nr. 207/2018 și a art. 3 alin. (1) lit. c[2]) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002, participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor de justiție, în care urmărirea penală s-a efectuat de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție?”

și

„În cazul infracțiunilor prevăzute de art. 7 lit. b) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, dacă prin intrarea în vigoare a

prevederilor art. 88[8] alin. (2) din Legea nr. 304/2004 încetează competența funcțională de a participa la ședința de judecată conform dispozițiilor art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 pentru procurorul care a efectuat sau a supravegheat urmărirea penală ori pentru un alt procuror din cadrul Direcției Naționale Anticorupție desemnat de conducătorul parchetului, conform art. 3 alin. (1) lit. c[2]) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție".

Stabilește că, în interpretarea dispozițiilor art. 88[8] alin. (2) din Legea nr. 304/2004, participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția pentru investigarea infracțiunilor de justiție, în care urmărirea penală s-a efectuat de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de către procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare este solicitată, reține următoarele:

Potrivit dispozițiilor art. 88[8] din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare:

„(1) Atribuțiile Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție sunt următoarele:

a) efectuarea urmăririi penale, în condițiile prevăzute în Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările ulterioare, pentru infracțiunile aflate în competența sa;

b) sesizarea instanțelor judecătorești pentru luarea măsurilor prevăzute de lege și pentru judecarea cauzelor privind infracțiunile prevăzute la lit. a);

c) constituirea și actualizarea bazei de date în domeniul infracțiunilor aflate în domeniul de competență;

d) exercitarea altor atribuții prevăzute de lege.

(2) Participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența secției se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei."

În dispozițiile tranzitorii ale art. III din Legea nr. 207/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară se prevede că:

„(1) Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție începe să funcționeze în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(2) Cauzele de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție înregistrate la orice structură de parchet și nesoluționate până la data la care secția este operațională se înaintează spre soluționare Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, de îndată ce aceasta este operațională."

În dispozițiile art. II alin. (11) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție se prevede că, de la data operaționalizării Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, cauzele de competența acesteia, aflate în lucru la Direcția Națională Anticorupție și alte unități de parchet, precum și dosarele cauzelor referitoare la infracțiunile prevăzute de art. 88[1] alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și soluționate până la data acestei operaționalizări se preiau de către aceasta.

Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție a devenit operațională din data de 23 octombrie 2018.

În conformitate cu dispozițiile art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, începând cu data de 23 octombrie 2018, participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența secției se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

Potrivit dispozițiilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu dispozițiile art. III alin. (2) din Legea nr. 207/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, și prevederilor art. II alin. (11) teza I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, în ipoteza cauzelor de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție nesoluționate până la data de 23 octombrie 2018, după soluționarea acestora, procurorul competent să participe la ședințele de judecată este procurorul din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

Totodată, interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și a dispozițiilor art. II alin. (11) teza a II-a din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție conduce la concluzia că, și în ipoteza cauzelor de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție soluționate până la data de 23 octombrie 2018, prin rechizitoriu sau prin clasare ori prin renunțarea la urmărirea penală, procurorul competent să participe la ședințele de judecată este exclusiv procurorul din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei, ca efect al preluării cauzelor de către Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

Prin urmare, începând cu data de 23 octombrie 2018, nu există niciun temei legal pentru participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție a procurorilor care nu funcționează în cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau în cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

Cauzele privind infracțiunile săvârșite de persoana care are calitatea de judecător sau procuror, atribuite anterior Direcției Naționale Anticorupție, constituie în prezent cauze de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, conform dispozițiilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

În consecință, în temeiul dispozițiilor legale enunțate, începând cu data de 23 octombrie 2018, în cauzele privind infracțiunile săvârșite de judecători sau procurori, aflate anterior în competența Direcției Naționale Anticorupție și devenite cauze de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, participarea la ședințele de judecată se asigură exclusiv de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

Potrivit dispozițiilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu art. III alin. (2) din Legea nr. 207/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea

judiciară și art. II alin. (11) teza I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, și în ipoteza cauzelor privind infracțiunile săvârșite de judecători sau procurori, incluse anterior în competența Direcției Naționale Anticorupție și nesoluționate până la data de 23 octombrie 2018, după soluționarea acestora de către Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție, procurorul competent să participe la ședințele de judecată este procurorul din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

De asemenea, în temeiul dispozițiilor art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu art. II alin. (11) teza a II-a din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2018 privind unele măsuri pentru operaționalizarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, și în ipoteza cauzelor privind infracțiunile săvârșite de judecători sau procurori, aflate anterior în competența Direcției Naționale Anticorupție și devenite cauze de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, soluționate până la data de 23 octombrie 2018 prin rechizitoriu sau clasare ori prin renunțare la urmărire penală, procurorul competent să participe la ședințele de judecată este exclusiv procurorul din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei, ca efect al preluării de către Secția pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

Prin urmare, în raport cu dispozițiile legale invocate, începând cu data de 23 octombrie 2018, nu există niciun temei legal pentru participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, preluate de la Direcția Națională Anticorupție, a procurorilor care nu funcționează în cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau în cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei.

În conformitate cu dispozițiile art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în procesele penale, la ședințele de judecată participă procurorul care a efectuat sau a supravegheat urmărirea penală ori alt procuror desemnat de conducătorul parchetului.

Art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, are caracterul unei norme generale care guvernează participarea procurorului la ședințele de judecată.

În raport cu norma generală cuprinsă în art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 88^8 alin. (2) din același act normativ are caracterul unei norme speciale, aplicabilă exclusiv în cauzele de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție.

Stabilind că participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție se asigură de procurori din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de către procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei, dispozițiile art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, instituie o regulă specială și derogatorie de la regula generală reglementată în art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Prin urmare, având caracterul unei norme speciale și derogatorii, art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, are o aplicabilitate prioritară în raport cu norma generală prevăzută în art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, excluzând aplicarea normei generale (*specialia generalibus derogant*).

Excluderea de la aplicare a normei cuprinse în art. 67 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, privește atât teza referitoare la procurorul care a efectuat sau a supravegheat urmărirea penală, inclusiv procurorul din cadrul Direcției Naționale Anticorupție care a efectuat urmărirea penală, cât și teza referitoare la procurorul desemnat de conducătorul parchetului, inclusiv procurorul desemnat din cadrul Direcției Naționale Anticorupție, conform art. 3 alin. (1) lit. c^2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție.

În consecință, în temeiul normei speciale și derogatorii prevăzute în art. 88^8 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, procurorul competent să participe, începând cu data de 23 octombrie 2018, la ședințele de judecată în cauzele de competența Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, inclusiv în cauzele privind infracțiunile săvârșite de judecători sau procurori în care urmărirea penală s-a efectuat de către Direcția Națională Anticorupție, este exclusiv procurorul din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanța învestită cu judecarea cauzei. [...]

3) Decizia nr. 6/2019, publicată în M. Of. nr. 386 din 16 mai 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Oradea - Secţia penală şi pentru cauze cu minori, în Dosarul nr. 18.436/271/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „Dacă acţiunea de conducere a unui vehicul, astfel cum este prevăzută de art. 336 din Codul penal, presupune în mod necesar punerea în mişcare a vehiculului prin acţionarea sistemelor de autopropulsie.”*

Stabileşte că acţiunea de conducere a unui vehicul, astfel cum este prevăzută de art. 336 din Codul penal, nu presupune în mod necesar punerea în mişcare a vehiculului prin acţionarea sistemelor de autopropulsie.

Considerente:

[...] B. Chestiunea de drept ce face obiectul sesizării

Potrivit dispoziţiilor art. 336 alin. (1) din Codul penal, conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deţinerii permisului de conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibaţie alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

Art. 6 pct. 35 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 defineşte vehiculul ca sistemul mecanic care se deplasează pe drum, cu sau fără mijloace de autopropulsare, utilizat în mod curent pentru transportul de persoane şi/sau bunuri ori pentru efectuarea de servicii sau lucrări.

Acelaşi act normativ - art. 6 pct. 6 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 defineşte autovehiculul ca orice vehicul echipat cu motor de propulsie, utilizat în mod obişnuit pentru transportul persoanelor sau mărfurilor pe drum ori pentru tractarea, pe drum, a vehiculelor utilizate pentru transportul mărfurilor.

Din coroborarea textelor legale enunţate reiese că autovehiculul este un vehicul echipat cu motor de propulsie, respectiv un sistem mecanic care se deplasează pe un drum cu mijloace de autopropulsare.

Infracţiunea de conducere a unui vehicul sub influenţa alcoolului sau a altor substanţe incriminată de art. 336 din Codul penal este una de pericol al cărui obiect juridic special îl constituie relaţiile sociale referitoare la protecţia siguranţei circulaţiei pe drumurile publice, ale căror existenţă şi desfăşurare normală sunt condiţionate de interzicerea conducerii vehiculelor sub influenţa băuturilor alcoolice peste o anumită limită sau sub influenţa unor substanţe psihoactive.

Elementul material al laturii obiective a infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal se realizează prin acţiunea de conducere pe drumurile publice a unui vehicul.

Conducerea unui autovehicul este operaţiunea tehnică prin care o persoană pune în mişcare autovehiculul şi îl dirijează pe drumurile publice. Conducerea presupune deplasarea autovehiculului, aflarea acestuia în mişcare.

Însă conducerea unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană nu presupune obligatoriu ca motorul să funcţioneze, ci înseamnă „a dirija mersul unui vehicul, al unei maşini" din interiorul acestuia, chiar dacă motorul nu este efectiv în funcţiune.

Spre exemplu, cazul în care vehiculul se deplasează pe un drum public în pantă, în sens descendent, iar conducătorul auto acţionează doar direcţia şi frânele din interiorul autovehiculului sau situaţia când un vehicul este tractat pe un drum public de un alt vehicul cu ajutorul unei legături flexibile omologate.

Ca atare, şi în aceste situaţii, conducătorul auto al vehiculului tractat sau care se deplasează din inerţie pe o pantă descendentă, iar motorul nu funcţionează, însă acţionează frânele, direcţia sau semnalizarea vehiculului poate fi subiect activ al infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal, în condiţiile în care, în timp ce se află la volanul acestuia, are în sânge o îmbibaţie alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge.

Excluderea din sfera de aplicare a normei de incriminare cuprinse în art. 336 alin. (1) din Codul penal a situaţiilor în care conducerea autovehiculului se realizează pe un drum public de o persoană cu o îmbibaţie alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, deşi motorul nu funcţionează, echivalează cu dezincriminarea parţială şi restrânge nejustificat, fără un temei legal, sfera de aplicare a infracţiunii de conducere a unui vehicul sub influenţa alcoolului sau a altor substanţe.

Nu există o motivare obiectivă şi rezonabilă care să justifice o diferenţiere, sub aspectul răspunderii penale, a acţiunii de conducere a autovehiculului pe drumurile publice sub influenţa alcoolului în raport cu funcţionarea motorului de propulsie - condiţie neprevăzută de norma de incriminare -, în condiţiile în care, aşa cum s-a arătat, conducerea autovehiculului în pantă, în sens descendent, este posibilă, chiar dacă motorul nu funcţionează, iar pericolul pe care îl generează această faptă nu este diminuat de omisiunea punerii în funcţiune a motorului.

Starea de pericol nu rezultă din modul de deplasare a autovehiculului (prin autopropulsie/rulare pe o pantă descendentă), ci din faptul că acesta este condus, rulat pe drumurile publice de o persoană sub influenţa alcoolului peste limita legală.

De altfel, textul legal - art. 336 din Codul penal se referă exclusiv la acţiunea de conducere a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deţinerii permisului de conducere -, nefiind condiţionată de punerea în funcţiune a motorului de propulsie, ceea ce înseamnă că legiuitorul a avut în vedere toate cazurile în care o persoană conduce pe drumurile

publice un autovehicul sub influenţa alcoolului sau a altor substanţe pentru a o sancţiona penal. [...]

4) Decizia nr. 8/2019, publicată în M. Of. nr. 424 din 30 mai 2019

Soluţia: *Admite sesizarea Curţii de Apel Suceava - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie, în Dosarul nr. 65/206/2018, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei probleme de drept: „dacă noţiunea de rănire a uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice raportat la art. 338 alin. (3) din Codul penal, articol care defineşte accidentul de circulaţie ca situaţie premisă a infracţiunii de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal, are în vedere şi autorănirea, când singura persoană rănită este însuşi conducătorul singurului autovehicul implicat în accident."*

Stabileşte că rănirea uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, cuprinsă în definiţia accidentului de circulaţie, ca situaţie premisă a infracţiunii de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal, nu are în vedere şi autorănirea, când singura persoană rănită este însuşi conducătorul singurului autovehicul implicat în accident.

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită

Opinia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este în sensul că noţiunea de rănire a uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, cuprinsă în definiţia accidentului de circulaţie la care se raportează dispoziţiile art. 338 alin. (1) şi (3) din Codul penal, referitoare la părăsirea locului accidentului, nu include şi autorănirea, în ipoteza în care singura persoană rănită este însuşi conducătorul unicului vehicul/autovehicul implicat în accident.

Potrivit art. 338 alin. (1) din Codul penal, constituie infracţiune părăsirea locului accidentului fără încuviinţarea poliţiei sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorităţii competente, aflat în timpul desfăşurării probelor practice ale examenului pentru obţinerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulaţie.

Infracţiunea de părăsire a locului accidentului prevăzută de dispoziţiile art. 338 alin. (1) din Codul penal se regăseşte în titlul VII - Infracţiuni contra siguranţei publice, capitolul II - Infracţiuni contra siguranţei circulaţiei pe drumurile publice.

Noţiunea de „accident de circulaţie" este reglementată prin dispoziţiile art. 75 din O.U.G. nr. 195/2001 ca fiind „evenimentul care întruneşte cumulativ următoarele condiţii:

a) s-a produs pe un drum deschis circulaţiei publice ori şi-a avut originea într-un asemenea loc;

b) a avut ca urmare decesul, rănirea uneia sau a mai multor persoane ori avarierea a cel puţin unui vehicul sau alte pagube materiale;

c) în eveniment a fost implicat cel puţin un vehicul în mişcare".

Pe de altă parte, prin dispoziţiile art. 338 alin. (3) din Codul penal au fost prevăzute situaţiile când părăsirea locului accidentului nu constituie infracţiune.

Astfel, potrivit cauzelor justificative speciale prevăzute de art. 338 alin. (3) din Codul penal:

„Nu constituie infracţiune părăsirea locului accidentului când:

a) în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale;

b) conducătorul vehiculului, în lipsa altor mijloace de transport, transportă el însuşi persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistenţă medicală necesară şi la care a declarat datele personale de identitate şi numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, consemnate într-un registru special, dacă se înapoiază imediat la locul accidentului;

c) conducătorul autovehiculului cu regim de circulaţie prioritară anunţă de îndată poliţia, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unităţii de poliţie pe a cărei rază de competenţă s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare;

d) victima părăseşte locul faptei, iar conducătorul de vehicul anunţă imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliţie."

Din modul de redactare a clauzelor justificative, prevăzute la art. 338 alin. (3) lit. b) şi d) din Codul penal, se poate observa că legiuitorul face o distincţie între conducătorul vehiculului, ca autor al accidentului de circulaţie, şi persoana rănită sau victima accidentului.

Cu alte cuvinte, norma legală distinge între conducătorul vehiculului care a produs accidentul de circulaţie, pe de o parte, şi persoana rănită sau victima accidentului de circulaţie, pe de altă parte.

Aceasta înseamnă că, în concepţia dispoziţiilor art. 338 alin. (3) lit. b) şi d) din Codul penal, conducătorul vehiculului, ca autor al accidentului de circulaţie, nu poate fi în acelaşi timp persoana rănită sau victima accidentului de circulaţie.

Or, dacă dispoziţiile art. 338 alin. (3) lit. b) şi d) din Codul penal exclud posibilitatea cumulării calităţii de autor al accidentului de circulaţie cu aceea de persoană rănită sau victimă a accidentului, atunci nici dispoziţiile art. 338 alin. (1) din Codul penal sau dispoziţiile art. 338 alin. (3) lit. a) din Codul penal nu pot primi o interpretare contrară.

Unitatea de interpretare a dispoziţiilor art. 338 din Codul penal, care operează cu noţiunea unică de accident de circulaţie, nu permite stabilirea unei semnificaţii diferite a respectivei noţiuni în economia art. 338 din Codul penal, neputându-se admite că semnificaţia accidentului de circulaţie în cuprinsul art. 338 alin. (3) lit. b) şi d) din Codul penal este diferită de semnificaţia aceleiaşi noţiuni utilizate în art. 338 alin. (1) din Codul penal sau în art. 338 alin. (3) lit. a) din Codul penal.

Însă, şi alte argumente desprinse din economia acestor dispoziţii legale justifică concluzia că noţiunea de rănire a uneia sau mai multor persoane prevăzută de art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 nu poate cuprinde şi ipoteza autorănirii, când singura persoană rănită este însuşi conducătorul singurului vehicul/autovehicul implicat în accident.

Astfel, prin Decizia nr. 5 din 28.02.2018, pronunţată de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, s-a stabilit că, în interpretarea normei de incriminare cuprinsă în art. 338 alin. (1) din Codul penal, privind infracţiunea de părăsire a locului accidentului, termenul de rănire prevăzut de art. 75 lit. b) teza a II-a din O.U.G. nr. 195/2002 se interpretează în sensul de „leziuni traumatice sau afectarea sănătăţii unei persoane, a căror gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale (cel puţin o zi) ori printr-una din urmările prevăzute de art. 194 alin. (1) lit. a), c), d) şi e) din Codul penal."

Statuarea făcută prin această decizie interpretativă, obligatorie în aplicare, capătă relevanţă deosebită în problema ce formează obiectul examinării în cauză, în contextul în care

termenul de rănire prevăzut de art. 75 lit. b) teza a II-a din O.U.G. nr. 195/2002 implică în mod necesar producerea unor consecinţe de o anumită gravitate, evaluate prin zile de îngrijiri medicale, specifice conţinuturilor infracţiunilor contra integrităţii corporale sau sănătăţii [lovire sau alte violenţe prevăzută de art. 193 alin. (2) din Codul penal şi vătămarea corporală prevăzută de art. 194 alin. (1) lit. a), c), d) şi e) din Codul penal].

Or, în cazul infracţiunilor contra integrităţii corporale sau sănătăţii, normele de incriminare exclud posibilitatea ca autorul infracţiunii să fie în acelaşi timp şi victima infracţiunii. Subiectul activ nu poate fi concomitent subiectul pasiv al aceleiaşi infracţiuni.

Prin urmare, în condiţiile în care termenul de rănire, interpretat în contextul dispoziţiilor art. 338 din Codul penal, este definit prin raportare la consecinţele unor infracţiuni care exclud posibilitatea ca autorul să fie persoana rănită, rezultă că este exclusă şi posibilitatea ca autorul accidentului de circulaţie să fie persoana rănită prin producerea accidentului.

Este adevărat că infracţiunea de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 din Codul penal este o infracţiune de pericol, având ca obiect juridic principal relaţiile sociale privind siguranţa circulaţiei pe drumurile publice, care presupun prezenţa la faţa locului a celui implicat în accidentul rutier, protejate fiind astfel şi relaţiile sociale privind înfăptuirea justiţiei, în contextul în care părăsirea locului accidentului poate avea repercusiuni asupra stabilirii modului în care s-a produs accidentul şi asupra tragerii la răspundere a persoanelor vinovate, însă toate aceste elemente nu determină şi nu justifică per se formularea unei alte concluzie.

Aşa cum se arată şi în punctele de vedere ale specialiştilor consultaţi în cauză, autolezarea nu este susceptibilă să pună în discuţie aspecte legate de înfăptuirea justiţiei prin îngreunarea aflării adevărului în condiţiile în care rezultatul constând într-o autolezare nu prezintă relevanţă juridică din perspectiva înfăptuirii justiţiei.

În opinia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, înfăptuirea justiţiei, prin tragerea la răspundere a persoanelor vinovate, nu poate fi înţeleasă, în contextul normei de incriminare în discuţie, decât ca având în vedere tragerea la răspundere penală şi civilă a persoanelor vinovate de rănire, ceea ce înseamnă că persoana rănită în accident este distinctă de persoana vinovată de producerea accidentului.

În literatura de specialitate[55] s-a subliniat faptul că „o persoană nu poate fi în acelaşi timp şi subiect activ şi subiect pasiv al unei infracţiuni de lovire sau alte violenţe, dat fiind că ocrotirea legii penale este îndreptată spre relaţiile dintre oameni şi nu spre actele care ies din sfera vieţii intime, individuale, acte care nu ating deci o relaţie socială”.

Cu alte cuvinte, legea penală intervine atunci când actul de violenţă depăşeşte sfera individuală şi atinge o relaţie socială, aşa cum bine s-a subliniat în comunicările specialiştilor consultaţi în cauză.

De aceea, autolezarea este relevantă în materia dreptului penal doar cu titlu excepţional, caz în care legiuitorul a creat un regim derogatoriu expres prevăzut de textul de incriminare, şi anume infracţiunea prevăzută de art. 245 din Codul penal - înşelăciunea privind asigurările ori infracţiunea prevăzută de art. 432 din Codul penal - sustragerea de la serviciul militar în timp de război, introducând în sfera ilicitului penal fapta persoanei care îşi provoacă vătămări integrităţii corporale sau sănătăţii.

În fine, nici faptul că apărarea siguranţei circulaţiei pe drumurile publice impune anumite obligaţii în sarcina tuturor participanţilor la trafic, pietoni şi conducători de

[55] Explicaţii teoretice ale Codului penal român, vol. III, Partea specială, V. Dongoroz ş.a. Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1971, pag. 240, 245.

vehicule/autovehicule, inclusiv de felul celor prevăzute art. 77 şi următoarele din O.U.G. nr. 195/2002, nu înseamnă că orice încălcare a acestora interferează şi intră în sfera ilicitului penal, ci doar acele încălcări care, prezentând o anumită gravitate, a implicat prevederea lor ca infracţiuni.

Or, aşa cum nu constituie infracţiunea de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal fapta conducătorului de vehicul implicat într-un accident de circulaţie din care au rezultat doar pagube materiale în situaţia în care pleacă de la locul faptei, conform clauzei justificative prevăzute de art. 338 alin. (3) lit. a), nu constituie infracţiunea de părăsire a locului accidentului prevăzută de art. 338 alin. (1) din Codul penal fapta conducătorului de vehicul implicat într-un accident de circulaţie din care a rezultat doar propria rănire în situaţia în care acesta pleacă de la locul faptei, însă nu a fost rănită o altă persoană, el fiind conducătorul singurului vehicul/autovehicul aflat în circulaţie pe drumurile publice.

Nu este de neglijat nici argumentul care are în vedere raţiunile pentru care a fost prevăzută clauza justificativă specială de la art. 338 alin. (3) lit. b) din Codul penal, redactată în sensul că nu constituie infracţiunea de părăsire a locului accidentului când: „b) conducătorul vehiculului, în lipsa altor mijloace de transport, transportă el însuşi persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistenţă medicală necesară şi la care a declarat datele personale de identitate şi numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, consemnate într-un registru special, dacă se înapoiază imediat la locul accidentului.”

Astfel, se apreciază că dacă legiuitorul ar fi avut în vedere ipoteza ca autorul accidentului să fie în acelaşi timp şi victima propriei acţiuni, pentru identitate de raţiune - dreptul la viaţă şi sănătate fiind protejat în mod egal de lege, indiferent de titular - ar fi fost prevăzut ca o cauză justificativă şi posibilitatea pentru conducătorul vehiculului/autovehiculului, el însuşi rănit, în lipsa altor mijloace de transport, de a părăsi locul accidentului pentru a se deplasa la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistenţă medicală necesară, sub condiţia de a se întoarce imediat la locul accidentului.

O astfel de interpretare este compatibilă şi cu principiul general al legalităţii incriminării şi pedepsei, astfel cum acesta este reflectat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, dezvoltată pe marginea art. 7 din CEDO, şi care interzice ca legea penală să fie aplicată extensiv în defavoarea persoanei acuzate (Hotărârea din 22 iunie 2000, pronunţată în Cauza Coeme şi alţii împotriva Belgiei).

Or, numai printr-o interpretare extensivă în defavoarea persoanei acuzate s-ar putea considera că autolezarea în cazul accidentelor rutiere intră în sfera noţiunii de „rănire” cuprinsă în definiţia accidentului de circulaţie de la art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002.

O atare interpretare nu este nici previzibilă în contextul în care ea nu poate fi desprinsă nici din dispoziţiile art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002 şi art. 338 din Codul penal, nici din Decizia nr. 5/2018 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, iar cumularea calităţii de autor şi victimă ori de inculpat şi persoană vătămată nu se încadrează în specificul legislaţiei penale şi procesual penale. Nu se admite ca o persoană să fie în acelaşi timp şi sancţionată penal şi protejată prin aceeaşi normă care îi atrage sancţionarea penală.

În concluzie, expresia „rănirea uneia sau a mai multor persoane” prevăzută în art. 75 lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, cuprinsă în definiţia accidentului de circulaţie la care se raportează dispoziţiile art. 338 alin. (1) şi (3) din Codul penal, referitoare la părăsirea locului accidentului, nu include autorănirea, în ipoteza în care singura persoană rănită este însuşi conducătorul unicului vehicul/autovehicul implicat în accident. [...]

5) Decizia nr. 10/2019, publicată în M. Of. nr. 416 din 28 mai 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia a II-a penală, în Dosarul nr. 17.643/4/2017 (3.018/2018), prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „Poate fi subiect activ al infracţiunii de mărturie mincinoasă participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi participanţi şi audiat ulterior ca martor în cauza disjunsă cu privire la aceşti din urmă participanţi?”*

Stabileşte că participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi participanţi şi audiat ulterior ca martor, în cauza disjunsă, nu poate avea calitatea de subiect activ al infracţiunii de mărturie mincinoasă prevăzute de art. 273 din Codul penal.

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită:

Problema de drept ce face obiectul analizei constă în aceea dacă poate fi subiect activ al infracţiunii de mărturie mincinoasă participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi participanţi şi audiat ulterior ca martor în cauza disjunsă cu privire la aceşti din urmă participanţi.

Dezlegarea problemei de drept supuse analizei se impune a fi examinată prin prisma a două coordonate:

- prima, din perspectiva normelor de drept penal substanţial;
- a doua, din perspectiva dreptului martorului de a nu se acuza.

Sub primul aspect, se reţine că infracţiunea de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 alin. (1) din Codul penal constă în fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmaţii mincinoase ori nu spune tot ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările esenţiale cu privire la care este întrebat.

În art. 277 alin. 1 din Codul penal Carol al II-lea, în secţiunea a III-a, titlul „Mărturia mincinoasă şi jurământul fals”, se prevedea că „acela care, în materie criminală sau corecţională, depunând ca martor sub jurământ înaintea unei instanţe sau referindu-se la un jurământ anterior prestat, face afirmaţii mincinoase sau nu spune tot ce ştie privitor la împrejurări esenţiale pentru judecată, asupra cărora este întrebat, în mod special, comite delictul de mărturie mincinoasă”.

În art. 281 alin. 1 din acelaşi cod se arată că „acela care, dacă ar fi făcut afirmaţii adevărate sau ar fi spus tot adevărul, s-ar fi acuzat de o infracţiune pe sine (...) sau şi-ar fi cauzat lui (...) un grav prejudiciu în ce priveşte onoarea sau libertatea”.

Mărturia mincinoasă sau „*falsitas in judicio*” era reprimată şi de Codul penal din 1864, un element esenţial al delictului constând în aceea că mărturia mincinoasă trebuia să cauzeze un prejudiciu unei persoane sau posibilitatea producerii unui prejudiciu.

Codul penal din 1968 nu a reglementat privilegiul martorului împotriva propriei încriminări, apreciindu-se că „Noul cod nu prevede aceste cazuri de nepedepsire, fiindcă s-a socotit că aflarea adevărului trebuie să primeze în realizarea justiţiei, faţă de interesele persoanei chemate să depună ca martor”.

În actuala reglementare, situaţia premisă a acestei infracţiuni constă în existenţa unei declaraţii necorespunzătoare adevărului, dată de o persoană audiată în calitate de martor.

Martor este persoana care, având cunoştinţă de vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, este audiată în legătură cu aceasta.

În timp ce faţă de părţi şi subiecţii procesuali principali operează o prezumţie de parţialitate, martorul se situează în afara intereselor raportului juridic concret dedus judecăţii şi, tocmai de aceea, se pretinde ca el să fie obiectiv şi să contribuie la aflarea adevărului.

Calitatea de martor trebuie să se menţină pe toată durata procesului, pentru că doar atunci i se poate cere să fie consecvent în relatarea adevărului.

În doctrină s-a reţinut că poate fi martor numai persoana care a perceput în mod direct faptele sau împrejurările de fapt, întrucât calitatea de martor este legată de percepţia directă şi imediată a persoanei, adică de ceva ce a văzut, auzit sau simţit cu privire la chestiunea pentru are a fost propusă ca martor.

Din perspectiva infracţiunii de mărturie mincinoasă, calitatea cerută subiectului activ reprezintă o cerinţă pentru existenţa infracţiunii, în lipsa acesteia nefiind îndeplinită condiţia tipicităţii şi, ca atare, nu se impune analiza normei de incriminare sub aspectul elementului material al laturii obiective, respectiv a formei de vinovăţie cerute de lege.

Sub cel de-al doilea aspect, în doctrină s-a apreciat că „atât în procesul civil, cât şi în cel penal, dacă martorul, pentru a nu se învinui pe sine de săvârşirea unei infracţiuni, face afirmaţii mincinoase sau, cu intenţie, trece sub tăcere anumite împrejurări esenţiale despre care a fost întrebat, el nu ar săvârşi infracţiunea de mărturie mincinoasă, deoarece nu poate apărea în această calitate în raport cu o eventuală inculpare a sa, din moment ce întrebările care i se adresează ar conduce la implicarea sa într-un proces penal dacă le-ar răspunde sincer. Într-o asemenea situaţie, martorului nu i se poate cere să fie obiectiv, în acelaşi timp în care, deasupra sa, planează sancţiunea penală” (Avram Filipaş, Infracţiuni contra înfăptuirii justiţiei, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1980, pag. 60-61).

Şi legislaţia procesual penală a altor state europene conţine dispoziţii procesual penale care reglementează dreptul martorului de a nu se acuza. În acest sens pot fi amintite, cu titlu exemplificativ: Codul de procedură penală bulgar - art. 121 alin. (1), potrivit căruia „martorii nu pot fi obligaţi să răspundă la întrebări care i-ar putea incrimina de comiterea unei infracţiuni”; Codul de procedură penală ceh - art. 100 alin. (2), potrivit căruia „pot refuza să depună mărturie cei care, prin aceasta, s-ar încrimina pe ei”; Codul de procedură penală croat - art. 286, potrivit căruia „martorul nu este obligat să răspundă la anumite întrebări dacă este posibil ca prin aceasta să se expună pe sine sau pe o rudă apropiată unei acuzaţii penale, oprobiului public sau unui prejudiciu material serios”.

În legislaţia naţională, potrivit art. 118 din Codul de procedură penală, „declaraţia de martor dată de o persoană care, în aceeaşi cauză, anterior declaraţiei a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa. Organele judiciare au obligaţia să menţioneze, cu ocazia consemnării declaraţiei, calitatea procesuală anterioară.”

Norma procesual penală la care s-a făcut trimitere prevede dreptul martorului de a nu se acuza, legiuitorul definind acest drept ca obligaţia procesuală negativă a organului judiciar care nu poate folosi declaraţia dată în calitate de martor împotriva persoanei care a dobândit calitatea de suspect sau de inculpat în aceeaşi cauză.

Textul are în vedere două ipoteze, şi anume:

a) situaţia în care persoana este audiată în calitate de martor după momentul începerii urmăririi penale cu privire la faptă, iar ulterior, a dobândit calitatea de suspect;

b) situaţia în care persoana are deja calitatea de suspect sau inculpat şi, ulterior, organul judiciar dispune disjungerea cauzei, iar în dosarul nou-format persoana dobândeşte calitatea de martor.

O persoană citată în calitate de martor, care spune adevărul, se poate autoincrimina, iar dacă nu spune adevărul, evitând o autoincriminare, poate comite infracţiunea de mărturie mincinoasă. Acest mecanism duce, în realitate, la punerea sub învinuire a persoanei audiate ca martor, ceea ce este inechitabil dacă, anterior audierii persoanei în calitate de martor, organele de urmărire penală aveau date din care rezultă, cu evidenţă, participarea acesteia la comiterea faptei ce face obiectul audierii în calitate de martor.

Disjungerea cauzei este doar o măsură procesuală, pentru buna soluţionare a unei cauze, însă, în realitate, ambele dosare - cel iniţial şi cel nou-format ca urmare a disjungerii - constituie o singură cauză. Chiar dacă legea procesual penală permite audierea unui participant la săvârşirea infracţiunii - cu privire la care se pronunţase anterior o hotărâre de condamnare definitivă - în calitate de martor în cauza disjunsă, acesta nu poate fi un martor veritabil, în sensul normei de incriminare prevăzute de art. 273 alin. (1) din Codul penal.

Martorul veritabil este acela care nu a participat în niciun fel la săvârşirea infracţiunii, ci doar are cunoştinţă despre aceasta, respectiv are cunoştinţă despre fapte sau împrejurări esenţiale care determină soarta procesului.

Participantul la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală este, în realitate, un „martor asimilat", pentru care legea nu instituie o calitate procesuală specifică, dar care are o strânsă legătură cu infracţiunea dedusă judecăţii, participantul la comiterea ei fiind condamnat anterior printr-o hotărâre definitivă.

Raportând distincţiile teoretice, expuse anterior, la problema de drept supusă dezlegării, rezultă că participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi participanţi şi audiat ulterior ca martor, în cauza disjunsă, nu poate avea calitatea de subiect activ al infracţiunii de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 din Codul penal. [...]

6) Decizia nr. 11/2019, publicată în M. Of. nr. 613 din 24 iulie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Iulia - Secţia penală, în dosarele nr. 2.309/107/2018 şi nr. 2.366/107/2018, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „în aplicarea art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, în situaţia în care instanţa care a pronunţat hotărârea definitivă de achitare nu s-a pronunţat cu privire la caracterul legal sau nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal a inculpatului achitat, se poate stabili acest caracter pe calea contestaţiei la executare întemeiată pe prevederile art. 598 alin. (1) lit. d) sau art. 598 alin. (1) lit. c) teza I din Codul de procedură penală".*

Stabileşte că, în aplicarea art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul legal sau nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal a inculpatului achitat prin hotărâre definitivă nu se poate stabili pe calea contestaţiei la executare întemeiată pe prevederile art. 598 alin. (1) lit. d) sau art. 598 alin. (1) lit. c) teza I din Codul de procedură penală.

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită

Codul de procedură penală român consacră procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri în cap. VII al titlului IV, intitulat Proceduri speciale din Partea specială (art. 538-542 din Codul de procedură penală). Norme similare identificăm şi în Codul de procedură penală

anterior, procedura în discuţie fiind considerată de asemenea o procedură specială (titlul IV, cap. IV - art. 504-507).

Dreptul la repararea pagubei materiale sau a daunei morale a făcut obiectul vechiului Cod, fiind reglementat şi în noul Cod în mod diferenţiat, după cum ne aflăm fie în prezenţa unei erori judiciare, fie în prezenţa unor cazuri de privare nelegală de libertate, fie în alte cazuri, expres prevăzute de lege.

Demersul de faţă analizează doar cea de-a două ipoteză cuprinsă în dispoziţiile art. 539 din Codul de procedură penală, cu corespondent în dispoziţiile art. 504 alin. 2 şi 3 din Codul de procedură penală anterior.

O analiză atentă a dispoziţiilor legale menţionate pune în evidenţă faptul că legislaţia română este compatibilă cu prevederile Convenţiei europene a drepturilor omului şi protocoalele sale adiţionale.

În articolul 5 paragraful 5 din Convenţie este reglementat dreptul la reparaţiune pentru prejudicii derivate din detenţia nelegală, după cum urmează: „Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei deţineri în condiţii contrare dispoziţiilor acestui articol are dreptul la reparaţii". În mod simetric, dispoziţiile art. 9 din Codul de procedură penală, care consacră acelaşi drept, şi anume dreptul la libertate şi siguranţă, în alin. (5) reglementează dreptul la reparaţiune, după cum urmează: art. 9 alin. (5) „Orice persoană faţă de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condiţiile prevăzute de lege".

În mod similar, dispoziţiile art. 539 din Codul de procedură penală român prevăd că „(1) Are dreptul la repararea pagubei şi persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate. (2) Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanţă a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi şi libertăţi sau a judecătorului de cameră preliminară, precum şi prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanţei de judecată învestită cu judecarea cauzei".

Observăm că această normă este o aplicaţie particulară, specială a dreptului consacrat în alin. (5) al art. 9 din Codul de procedură penală, în sensul că reglementează exclusiv dreptul la reparaţiune pentru prejudiciile derivate din privarea nelegală de libertate săvârşită în cursul procesului penal, independent de modul în care se finalizează procesul (prin achitare sau condamnare). În acest fel s-a înţeles ca, în anumite condiţii, expres prevăzute de lege, să fie dezdăunat şi cel care a fost definitiv achitat sau condamnat prin hotărâre judecătorească pronunţată în cursul procesului penal în care persoana în cauză are calitatea de inculpat.

Norma în discuţie se află în strânsă corelare cu art. 5 din Convenţie, care consacră dreptul la libertate şi la siguranţă, care odată încălcat atrage aplicarea art. 5 paragraful 5 din Convenţie, precum şi cu art. 9 din Codul de procedură penală, care redă întocmai conţinutul art. 5 din Convenţie. Dispoziţiile art. 5 paragraful 5 garantează un drept executoriu la reparaţie numai victimelor unei arestări sau ale unei detenţii în condiţii contrare art. 5 paragrafele 1-4.

Revenind la dreptul intern, constatăm că dreptul la reparaţiune pentru cazul în discuţie este reglementat de dispoziţiile art. 539 din Codul de procedură penală, norma condiţionând acordarea unei indemnizaţii de stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate, după caz, fie prin ordonanţa procurorului, fie prin încheiere definitivă a judecătorului de drepturi şi libertăţi sau a judecătorului de cameră preliminară/fie prin încheiere definitivă sau hotărâre definitivă a instanţei de judecată învestite cu judecarea cauzei.

Constatarea nelegalităţii măsurii privative de libertate trebuie să fie explicită, astfel că, pentru a se naşte dreptul la despăgubiri, este necesar ca actul procesual să fie definitiv şi să

constate că măsura a fost luată, prelungită sau menţinută la un moment dat cu încălcarea dispoziţiilor legale, context în care trebuie să arate dispoziţiile legale încălcate, în mod concret.

Nelegalitatea măsurii trebuie demonstrată şi trebuie să rezulte din încălcări determinate ale legii, adică nerespectarea condiţiilor legale de luare, prelungire ori menţinere a măsurii preventive, iar nu din chestiuni de apreciere, cum ar fi pericolul pentru ordinea publică.

Dreptul la indemnizare vizat de dispoziţiile art. 539 din Codul de procedură penală, respectiv art. 5 paragraful 5 din Convenţie subzistă, în condiţiile arătate, configurate de textul normei, independent de împrejurarea că la finalul procesului penal inculpatul este achitat sau condamnat definitiv pentru infracţiunea pentru care s-a dispus măsura privativă de libertate, căci dispoziţiile art. 539 din Codul de procedură penală nu condiţionează dreptul la despăgubiri de stabilirea nevinovăţiei persoanei respective, ci doar de stabilirea nelegalităţii detenţiei, în raport cu dispoziţiile legale care o reglementează şi cu dispoziţiile art. 5 paragrafele 1-4 din Convenţie, respectiv art. 9 alin. (1)-(4) din Codul de procedură penală.

Relativ la procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate, constatăm că aceasta este una specială, cuprinsă în cap. VII al titlului IV din Partea specială a Codului de procedură penală - intitulat „Proceduri speciale”.

Aşezarea dispoziţiilor legale cuprinse în art. 538 şi art. 539 din Codul de procedură penală în acest capitol/titlu are o relevanţă deosebită în ceea ce priveşte regimul juridic specific acestei forme de răspundere a statului în raport cu regimul juridic al altor forme de răspundere juridică, de drept comun, precum ar fi răspunderea civilă delictuală, reglementată în art. 1.349 şi art. 1.381 din Codul civil.

Aşadar, dreptul la reparaţiune vizat de art. 539 din Codul de procedură penală este condiţionat de preexistenţa stabilirii caracterului nelegal al detenţiei preventive de către organele judiciare prevăzute în alin. (2) al art. 539 din Codul de procedură penală.

Privitor la organele competente, precum şi actele jurisdicţionale prin care se stabileşte acest caracter nelegal al măsurilor preventive privative de libertate, tocmai Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, pe calea Deciziei nr. 15 din 18 septembrie 2017 în recurs în interesul legii, a stipulat expres următoarele:

„33. Potrivit dispoziţiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanţă a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi şi libertăţi sau a judecătorului de cameră preliminară, precum şi prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanţei de judecată învestite cu judecarea cauzei.

34. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii reţine că sintagma „instanţa de judecată învestită cu judecarea cauzei” se referă doar la instanţa penală învestită cu judecarea cauzei în primă instanţă sau apel ori, eventual, cu o cale extraordinară de atac.

35. Nu se poate admite că legiuitorul, folosind această sintagmă, a avut în vedere şi o instanţă civilă, întrucât instanţa învestită cu judecarea cauzei este cea competentă să soluţioneze conflictul de drept penal dedus judecăţii, în faţa căreia s-a exercitat acţiunea penală şi care a luat una dintre măsurile preventive privative de libertate prevăzute în Codul de procedură penală. De altfel, din cuprinsul dispoziţiei citate reiese că legiuitorul a enumerat organele judiciare penale care au competenţa de a se pronunţa asupra legalităţii unor astfel de măsuri preventive, precum şi actele procesuale prin care o pot face.

36. Pe de altă parte, în dispoziţiile Codului de procedură penală legiuitorul a folosit de fiecare dată sintagma „instanţa de judecată” sau „instanţa” pentru a desemna instanţa penală (spre exemplu, art. 206, art. 208, art. 218, art. 220 etc.) şi ori de câte ori s-a referit la instanţa civilă a denumit-o în mod expres astfel [de exemplu, art. 27, art. 28, art. 397 alin. (5), art. 453 alin. (2), art. 600 alin. (3)].

37. Prin dispoziţiile art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală legiuitorul a prevăzut obligaţia pentru organele judiciare penale de a verifica legalitatea măsurilor preventive dispuse în cauză, în tot cursul procesului penal, până la pronunţarea unei hotărâri definitive asupra fondului cauzei, fapt reţinut şi în jurisprudenţa recentă a Curţii Constituţionale (Decizia nr. 48 din 16 februarie 2016 şi Decizia nr. 271 din 10 mai 2016).

38. Aşadar, organele judiciare penale au obligaţia (prevăzută în textele de lege menţionate în secţiunea anterioară) de a face un examen al legalităţii măsurii preventive privative de libertate (pe lângă cel al necesităţii şi proporţionalităţii) în tot cursul procesului penal, cât timp această măsură este în fiinţă.

39. De asemenea, împotriva încheierilor prin care instanţa dispune asupra măsurilor preventive pot formula contestaţie inculpatul şi procurorul. Instanţa învestită cu soluţionarea contestaţiei are obligaţia de a face un examen al legalităţii măsurii preventive privative de libertate, putând dispune oricare dintre soluţiile prevăzute de lege. Totodată, încheierile prin care aceste organe judiciare dispun cu privire la măsurile preventive sunt motivate sub toate aspectele, inclusiv în ceea ce priveşte legalitatea luării, prelungirii ori menţinerii acestora. În final, dacă măsura preventivă privativă de libertate se menţine până la soluţionarea pe fond a cauzei, instanţa învestită cu soluţionarea acesteia este obligată să facă o nouă evaluare cu privire la legalitatea măsurii preventive, conform dispoziţiilor art. 399 alin. (1) din Codul de procedură penală.

40. Rezultă aşadar că organele judiciare penale au obligaţia de a se pronunţa cu privire la legalitatea măsurii preventive privative de libertate. Or, pornind de la această premisă legală, care se verifică şi în practica instanţelor, se reţine că instanţele civile nu pot să efectueze un examen de legalitate asupra măsurilor preventive, atunci când sunt învestite cu cererea întemeiată pe dispoziţiile art. 539 alin. (1) din Codul de procedură penală. Un argument în plus în acest sens este şi dispoziţia din art. 541 alin. (2) din Codul de procedură penală, prin care se prevede că acţiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanţei de judecată, precum şi a ordonanţei sau încheierii organelor judiciare prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate.

(...)

43. În acelaşi timp, în cuprinsul aceleiaşi decizii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul competent să judece recursul în interesul legii reţine că hotărârea penală definitivă de achitare nu poate conferi, implicit, caracter nelegal măsurii privative de libertate.

44. Preliminar, organele judiciare penale au obligaţia să se pronunţe asupra legalităţii măsurilor preventive privative de libertate atunci când sunt sesizate pentru luarea, prelungirea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept ori când efectuează verificarea din oficiu a măsurii preventive, precum şi în situaţia în care s-a exercitat calea de atac a contestaţiei.

45. De asemenea, instanţa învestită cu soluţionarea în fond a cauzei are obligaţia, conform art. 399 alin. (1) din Codul de procedură penală, să se pronunţe prin hotărâre asupra menţinerii, revocării, înlocuirii ori încetării de drept a măsurii preventive dispuse pe parcursul procesului penal cu privire la inculpat. În cazul în care instanţa pronunţă o soluţie de achitare, măsura preventivă privativă de libertate dispusă în cauză încetează de drept, conform art. 241

alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, instanţa având obligaţia de a dispune punerea în libertate a inculpatului - art. 399 alin. (2) din Codul de procedură penală.

46. Referitor la soluţiile pronunţate de instanţă pe fondul cauzei, se reţine că, potrivit art. 396 alin. (5) din Codul de procedură penală, achitarea inculpatului se pronunţă în cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d) din Codul de procedură penală.

47. Pe de altă parte, potrivit art. 396 alin. (2) din Codul de procedură penală, condamnarea se pronunţă dacă instanţa constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de inculpat.

48. Soluţiile prezentate mai sus se pronunţă de către instanţă după parcurgerea tuturor fazelor procesului penal, în urma administrării complete a probatorului. Or, aşa cum s-a arătat, potrivit art. 202, art. 209, art. 218 şi art. 223 din Codul de procedură penală, reţinerea, arestul la domiciliu sau arestarea preventivă pot fi luate numai dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârşit o infracţiune.

49. Aşadar, standardul probatoriului pentru luarea unei măsuri preventive privative de libertate este mult mai scăzut decât cel necesar pentru pronunţarea unei hotărâri de condamnare, situaţie în care din probatoriul administrat trebuie să rezulte dincolo de orice îndoială rezonabilă că fapta există, este infracţiune şi a fost săvârşită de condamnat.

50. De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudenţa sa, interpretând dispoziţiile art. 5 paragraful 1 din Convenţie, a stabilit că faptele care dau naştere la bănuieli care justifică arestarea persoanei în cauză nu trebuie să fie de acelaşi nivel ca acelea necesare pentru justificarea unei condamnări sau chiar pentru a fundamenta o anumită acuzaţie; acestea au a fi probate în faza ulterioară a urmăririi penale angajate împotriva persoanei reţinute. Absenţa inculpării sau a trimiterii în judecată a acestei persoane nu presupune, în mod necesar, că o privare de libertate pentru existenţa unor bănuieli legitime de săvârşire a unei infracţiuni nu ar fi conformă scopului dispoziţiilor art. 5 paragraful 1 lit. c); existenţa acestui scop trebuie privită independent de realizarea lui, pentru că textul discutat nu impune ca poliţia sau autoritatea care dispune arestarea să fi adunat probe suficiente pentru a formula o acuzaţie completă, sau în momentul arestării, sau pe timpul reţinerii provizorii, care este limitată în timp.

51. În Cauza Nolkenbockhoff contra Germaniei Curtea a statuat că nicio clauză din Convenţie nu dă acuzatului un drept la reparaţie pentru detenţie provizorie legală, nici chiar în ipoteza închiderii urmăririi penale angajate împotriva persoanei. În Cauza Brogan şi alţii contra Regatului Unit s-a stabilit că interogarea unui suspect despre care exista o suspiciune întemeiată că a comis o infracţiune care justifica arestarea este o cauză legitimă pentru arestarea şi privarea de libertate în cazul în care scopul interogatoriului era acela de a risipi sau confirma existenţa unei suspiciuni întemeiate; condiţia este aceea ca persoana să fie adusă înaintea unei instanţe cât mai curând posibil. Rezultă că jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului este în sensul de a acorda despăgubiri doar dacă arestarea sau detenţia a avut caracter nelegal, nu şi atunci când au existat temeiuri, motive care au condus organele judiciare penale la luarea unor măsuri privative de libertate. Cu alte cuvinte, dreptul la indemnizaţie conferit de art. 5 paragraful 5 este direct şi strict condiţionat de stabilirea unei arestări nelegale, ilicite, iar această condiţie rezultă din chiar redactarea normei convenţionale.

52. Totodată, s-a arătat că nelegalitatea trebuie demonstrată şi trebuie să rezulte în mod clar din încălcări determinate ale legii. Astfel, dreptul la despăgubiri nu a fost recunoscut atunci când, de pildă: s-a observat că, în hotărârea de achitare, s-a menţionat expres că măsura arestării preventive a fost prelungită în cursul urmăririi penale şi menţinută în cursul judecăţii, în condiţiile prevăzute de lege; din actele dosarului penal rezulta că legalitatea măsurii privative de

libertate a fost verificată de către instanţele de judecată, până la momentul înlocuirii sale cu o măsură mai uşoară, iar considerentele pentru care s-a dispus înlocuirea arestului preventiv nu au avut în vedere caracterul nelegal al măsurii; la data privării de libertate, măsura arestării preventive a fost luată de instanţa penală, ulterior prelungită de către aceleaşi instanţe şi confirmată prin respingerea căilor de atac declarate; luarea măsurii arestării preventive era justificată de necesitatea finalizării cercetării penale, de sustragerea de la urmărire penală a reclamantului; în raport cu complexitatea cauzei, existau probe sau indicii temeinice în sensul că inculpatul a săvârşit fapta penală pentru care a fost cercetat, iar lăsarea sa în libertate prezenta pericol pentru ordinea publică; modalitatea de desfăşurare a activităţii infracţionale justifica această măsură.

53. „Aşadar, rezultă că pronunţarea unei hotărâri de achitare nu atribuie implicit şi un caracter nelegal măsurii preventive privative de libertate dispuse în cauza respectivă. Caracterul nelegal al măsurii preventive dispuse în cauză trebuie stabilit doar de către organele judiciare penale enumerate în dispoziţiile art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, prin actele procesuale menţionate în acesta."

Contestaţia la executare este un mijloc procesual cu caracter jurisdicţional prin intermediul căruia se soluţionează anumite incidente limitativ prevăzute de lege, ivite în cursul punerii în executare a hotărârilor penale definitive sau în cursul executării pedepsei, cu scopul de a se asigura conformitatea cu legea penală a executării hotărârilor judecătoreşti, fără însă a se putea schimba sau modifica soluţia care se bucură de autoritate de lucru judecat, întrucât aceasta nu are natura unei căi de atac.

Deopotrivă, contestaţia la executare este o procedură jurisdicţională de rezolvare a situaţiilor corelative la executarea pedepsei, respectiv a incidentelor ivite ulterior rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a soluţionat fondul cauzei.

Cererea de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, vizează cazurile de contestaţie la executare prevăzute de art. 598 alin. (1) lit. c) teza I şi art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală.

Or, art. 598 alin. (1) lit. c) teza I din Codul de procedură penală are în vedere necesitatea lămuririi unei dispoziţii cuprinse în hotărârea ce se execută, şi nu completarea considerentelor hotărârii. Nelămuririle ce pot fi clarificate pe calea contestaţiei la executare nu pun în discuţie aspecte ce privesc fondul cauzei ce nu au fost soluţionate prin hotărârea judecătorească.

În ceea ce priveşte cauza care ţine de stingerea/micşorarea pedepsei prevăzută în dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală, aceasta trebuie să apară ulterior rămânerii definitive a hotărârii, şi, în mod evident, aspectele ce vizează de legalitatea măsurilor preventive nu pot fi circumscrise acestui motiv de contestaţie.

Raportat la conţinutul art. 598 alin. (1) din Codul de procedură penală, contestaţia la executare în cazul hotărârilor definitive de achitare sau de încetare a procesului poate privi doar dispoziţiile executorii din conţinutul dispozitivului (de pildă, punerea în executare a măsurilor de siguranţă, respectiv dispoziţia de punere de îndată în libertate, ca urmare a revocării măsurii preventive sau a constatării încetării de drept a acesteia).

În acest sens, în considerentele Deciziei nr. 15 din 18 septembrie 2017 pronunţate de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în recurs în interesul legii, în paragraful 41, instanţa supremă a arătat că poate face obiectul unei contestaţii la executare întemeiată pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. c) teza a II-a din Codul de procedură penală analiza caracterului nelegal al arestării unei persoane intervenită ulterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare (de exemplu, menţinerea în arest a unei persoane faţă de care prin hotărâre definitivă s-a dispus suspendarea

executării pedepsei), deci o împrejurare survenită după momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti.

În consecinţă, în raport cu natura contestaţiei la executare, prin intermediul acesteia nu se poate solicita instanţei competente să se pronunţe asupra legalităţii măsurilor procesuale privative de libertate dispuse în cursul procesului penal. [...]

7) Decizia nr. 12/2019, publicată în M. Of. nr. 481 din 13 iunie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia I penală prin Încheierea de şedinţă din data de 7 ianuarie 2019, pronunţată în Dosarul nr. 5.780/202/2017 (2.031/2018), prin care se solicită dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei, inclusiv sub aspectul revocării, este cel prevăzut de Codul penal din 1969, indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracţiunea săvârşită în cursul termenului de încercare, şi în cazul în care suspendarea condiţionată a executării pedepsei a fost dispusă după intrarea în vigoare a Codului penal actual, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile".*

Stabileşte că, indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracţiunea săvârşită în cursul termenului de încercare, regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei aplicată în baza art. 81 din Codul penal din 1969, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile, printr-o hotărâre pronunţată după 1 februarie 2014, se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal actual, inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia, fiind cel prevăzut de Codul penal din 1969.

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare s-a solicitat

Problema de drept, pusă în discuţie de sesizarea instanţei de trimitere, este de a stabili dacă art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal se opune aplicării art. 15 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, în cazul săvârşirii unei noi infracţiuni în termenul de încercare a suspendării condiţionate a executării pedepsei dispusă de Codul penal din 1969 (ca lege mai favorabilă), suspendare a executării pedepsei aplicată după intrarea în vigoare a Codului penal actual.

Prin introducerea art. 15 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, legiuitorul a stabilit, în soluţionarea conflictului de legi rezultat din intrarea în vigoare a Codului penal actual, că măsura suspendării condiţionate a executării pedepsei se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal, iar regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal, inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia. Aşadar, art. 15 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal şi regimul juridic pe care îl instituie reprezintă opţiunea legală expresă în soluţionarea conflictului de legi în timp, în materia aspectelor legate de aplicarea legii penale mai favorabile intervenite însă după rămânerea definitivă a unei hotărâri prin care s-a dispus, ca modalitate de individualizare a executării pedepsei, suspendarea condiţionată.

O instituţie aplicată în baza legii care o reglementează într-o manieră mai favorabilă va produce consecinţe generate de acea lege atât sub aspectul condiţiilor de aplicare, cât şi al

regimului şi efectelor. Doar legiuitorul, printr-o dispoziţie expresă, ar putea institui derogări de la această regulă.

O instituţie juridică (în cauză suspendarea condiţionată) nu îşi poate lua condiţiile de aplicare dintr-o lege, iar regimul şi efectele dintr-o altă lege. Aplicarea legii penale mai favorabile, pe baza sistemului aprecierii globale (Decizia Curţii Constituţionale a României nr. 265 din 6 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 20 mai 2014), nu permite ca o instanţă să dispună suspendarea condiţionată a executării pedepsei potrivit legii vechi, dar să îi asocieze regimul prevăzut de legea nouă. În consecinţă, aplicarea regulilor referitoare la revocarea sau anularea suspendării condiţionate dispuse în baza Codului penal din 1969 (ca lege mai favorabilă), după intrarea în vigoare a Codului penal în vigoare, nu este urmarea aplicării unor dispoziţii penale prin analogie *in malam partem*. Cele două cazuri de revocare ori anulare a suspendării condiţionate, pentru ipoteza unei suspendări a executării pedepsei aplicate anterior intrării în vigoare a Codului penal actual şi pentru ipoteza unei suspendări a executării pedepsei aplicate după intrarea în vigoare a Codului penal actual, dar dispusă conform art. 81 din Codul penal din 1969 ca lege mai favorabilă, sunt identice din punctul de vedere al raţiunii legiuitorului.

Aplicarea regimului juridic asociat de legea nouă suspendării sub supraveghere ar conduce la o diferenţă de tratament nejustificată între condamnaţii ale căror pedepse cu suspendare condiţionată au fost definitiv aplicate sub legea veche [pentru care se aplică art. 15 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal] şi cei în cazul cărora o condamnare similară a fost dispusă după intrarea în vigoare a noului Cod penal. Dacă s-ar proceda astfel, s-ar ajunge ca aceleiaşi instituţii juridice (măsura suspendării executării pedepsei) să i se aplice atât legea veche, cât şi legea nouă. Aplicarea legii în acest mod ar reprezenta o combinaţie de dispoziţii mai favorabile, care nu poate fi admisă în interpretarea dată prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 265 din 6 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 20 mai 2014.

În procesul de stabilire a legii penale mai favorabile instanţa trebuie să aibă în vedere nu numai condiţiile, prevăzute în legile supuse comparaţiei, prin care inculpatul ar putea beneficia de aplicarea unei instituţii ale cărei efecte imediate ar conduce la o situaţie mai blândă, ci şi efectele definitive ale aplicării instituţiei respective. Toate aceste aspecte sunt analizate pentru a identifica legea penală mai favorabilă în mod global, astfel cum s-a statuat prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 265 din 6 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 20 mai 2014. Odată ce a fost determinată ca fiind mai favorabilă legea în vigoare la data comiterii faptei (Codul penal din 1969), cadrul în care se vor produce efectele ulterioare provizorii ori definitive ale măsurii a fost stabilit şi nu s-ar mai putea modifica ulterior prin aplicarea dispoziţiilor unei alte legi care a fost supusă comparaţiei pentru determinarea legii mai favorabile, dar care nu a fost aleasă ca fiind mai favorabilă. Revocarea măsurii suspendării condiţionate a executării pedepsei este ulterioară dispunerii acesteia şi reprezintă o consecinţă a comportamentului necorespunzător al condamnatului în raport cu prevederile legii aplicabile lui (lege care a fost aleasă ca mai favorabilă). Odată ce în raport cu infracţiunea comisă şi cu măsura de individualizare a pedepsei a fost determinată, în mod global, ca fiind mai favorabilă legea veche nu ar mai fi posibil ca ulterior, în cazul comiterii din nou a unei infracţiuni, pe durata termenului de încercare, să fie aplicabilă legea nouă deoarece ar prevedea condiţii mai favorabile în ceea ce priveşte incidenţa revocării măsurii suspendării sau efectele acesteia.

Dispoziţiile art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal nu pot servi drept temei pentru aplicarea tratamentului penal de la

recidivă ori pluralitate intermediară, chiar dacă infracţiunile ce compun pluralitatea se găsesc în ipoteza textului respectiv. Până a vedea ce reguli se vor aplica pluralităţii de infracţiuni este necesar ca mai întâi pedeapsa a cărei executare a fost suspendată să devină executabilă (în speţă ca efect al revocării). Revocarea măsurii suspendării executării pedepsei se va face în condiţiile legii aplicabile în cauză. În acest caz efectul revocării va fi cel prevăzut în dispoziţiile din legea aplicabilă [în cauză art. 83 alin. (1) din Codul penal din 1969] şi care au caracter special în raport cu dispoziţiile art. 10 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal. În acord cu dispoziţiile art. 83 alin. (1) din Codul penal din 1969, atât pedeapsa a cărei suspendare a fost revocată, cât şi pedeapsa pentru noua infracţiune se vor executa fără a fi contopite.

Regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei prevăzut de art. 81-84 din Codul penal din 1969, inclusiv sub aspectul revocării, este cel prevăzut de Codul penal din 1969, chiar şi atunci când suspendarea condiţionată a executării pedepsei a fost dispusă după intrarea în vigoare a Codului penal actual, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile.

Indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracţiunea săvârşită în cursul termenului de încercare, regimul juridic al revocării sau anulării suspendării condiţionate a executării pedepsei, aplicată în baza art. 81 din Codul penal din 1969, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile, printr-o hotărâre pronunţată după 1 februarie 2014, se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal actual, fiind cel prevăzut de Codul penal din 1969.

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie urmează a admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti - Secţia I penală prin Încheierea de şedinţă din data de 7 ianuarie 2019, pronunţată în Dosarul nr. 5.780/202/2017 (2.031/2018), prin care se solicită dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei, inclusiv sub aspectul revocării, este cel prevăzut de Codul penal din 1969, indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracţiunea săvârşită în cursul termenului de încercare, şi în cazul în care suspendarea condiţionată a executării pedepsei a fost dispusă după intrarea în vigoare a Codului penal actual, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile".

Va stabili că, indiferent de felul pedepsei aplicate pentru infracţiunea săvârşită în cursul termenului de încercare, regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei aplicată în baza art. 81 din Codul penal din 1969, ca efect al aplicării legii penale mai favorabile, printr-o hotărâre pronunţată după 1 februarie 2014, se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal actual, inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia, fiind cel prevăzut de Codul penal din 1969. [...]

8) Decizia nr. 13/2019, publicată în M. Of. nr. 479 din 12 iunie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea Curţii de Apel Bucureşti, Secţia I penală, în Dosarul nr. 2.225/330/2018, pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept: „În cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmate de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispoziţiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care anterior s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante?"*

Stabileşte că în cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmate de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispoziţiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante.

Considerente:

[...] B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită

Lipsa unui text de lege expres pentru soluţionarea ipotezei menţionate în sesizarea care face obiectul prezentei cauze este una aparentă, singurul text de lege incident pentru această situaţie juridică fiind art. 97 alin. (2) din Codul penal în sensul că - dacă instanţa apreciază, după caz, fie că nu se justifică o nouă soluţie de amânare a aplicării pedepsei chiar dacă, formal, sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege [textul art. 89 alin. (2) din Codul penal folosind exprimarea „poate dispune amânarea aplicării pedepsei"], fie nu este legal posibilă o astfel de soluţie [ca urmare a neîndeplinirii condiţiilor prevăzute de art. 83 alin. (1)-(2) din Codul penal], însă se apreciază, îndeplinite fiind condiţiile prevăzute de art. 91 alin. (1)-(3) din Codul penal, că este justificată o soluţie neprivativă de libertate - termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus această modalitate de executare, iar nu de la data rămânerii definitive a primei hotărâri prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei.

Astfel, în cazul dispunerii suspendării executării pedepsei sub supraveghere, legiuitorul a instituit două reguli cu privire la data de la care se calculează acest termen:

- regula generală, prevăzută de art. 92 alin. (2) din Codul penal

Termenul de supraveghere

(1) Durata suspendării executării pedepsei sub supraveghere constituie termen de supraveghere pentru condamnat şi este cuprinsă între 2 şi 4 ani, fără a putea fi însă mai mică decât durata pedepsei aplicate.

(2) Termenul de supraveghere se calculează de la data când hotărârea prin care s-a pronunţat suspendarea executării pedepsei sub supraveghere a rămas definitivă.

(3) Pe durata termenului de supraveghere condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere şi să execute obligaţiile ce îi revin, în condiţiile stabilite de instanţă.

- regula specială, prevăzută de art. 97 alin. (2) din Codul penal

Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere

(1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârşise o infracţiune până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, suspendarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispoziţiile privitoare la concursul de infracţiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În caz de concurs de infracţiuni sau pluralitate intermediară, instanţa poate dispune suspendarea executării pedepsei rezultante, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute în art. 91. Dacă se dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare prin care s-a pronunţat anterior suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

În consecinţă, regula generală se aplică în toate cazurile în care instanţa - pentru prima dată, fie pentru o singură infracţiune, fie pentru un concurs de infracţiuni - dispune faţă de un inculpat (pronunţând o soluţie de condamnare) o pedeapsă cu închisoarea, în modalitatea de individualizare a executării pedepsei/pedepsei rezultante aplicate suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

Dimpotrivă, regula specială se aplică doar în situaţia în care, faţă de acelaşi inculpat (la data pronunţării celei de-a doua hotărâri, acesta fiind „condamnat”), a fost anterior pronunţată o soluţie de condamnare definitivă în modalitatea de individualizare a pedepsei/pedepsei rezultante aplicate suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

Din examinarea textelor legale anterior menţionate rezultă că regula specială presupune existenţa a două hotărâri de condamnare:

- o hotărâre de condamnare definitivă, având ca modalitate de individualizare a executării pedepsei/pedepsei rezultante aplicate suspendarea executării pedepsei sub supraveghere;

- o hotărâre de condamnare nedefinitivă, prin care se aplică regulile concursului pentru toate infracţiunile (cele anterior judecate şi cele judecate ca urmare a faptului că au fost descoperite ulterior primei condamnări rămasă definitivă).

În ipoteza regăsită în sesizare, prima soluţie dispusă faţă de inculpat (amânarea aplicării pedepsei) nu a fost o hotărâre judecătorească de condamnare, în timp ce a doua hotărâre este una de condamnare a acestuia.

În consecinţă, dacă instanţa care anulează amânarea aplicării pedepsei ca urmare a aplicării dispoziţiilor art. 89 alin. (1) din Codul penal şi apreciază sau constată, după caz, că nu se justifică ori nu este legal posibilă o nouă soluţie de amânare a aplicării pedepsei pentru concursul de infracţiuni, însă optează, fiind îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 91 din Codul penal, pentru modalitatea de individualizare neprivativă de libertate a executării prevăzută de art. 91 şi următoarele din Codul penal, termenul de supraveghere nu se poate calcula decât de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune această modalitate de executare.

În această situaţie, practic instanţa care anulează amânarea aplicării pedepsei dispune efectiva condamnare a inculpatului şi efectiva executare a pedepselor stabilite prin hotărârea rămasă definitivă anterior.

Numai în acest mod instanţa care judecă concursul de infracţiuni poate face aplicarea dispoziţiilor legale privitoare la concursul de infracţiuni, toate pedepsele (atât din hotărârea anterioară, cât şi din noua hotărâre judecătorească) devenind „pedepse aplicate” (pedepse executabile), nefiind posibilă contopirea unor „pedepse stabilite” cu „pedepse aplicate” (pronunţându-se astfel o hotărâre de condamnare pentru toate infracţiunile săvârşite).

Prin „pedepse aplicate” se înţeleg pedepse care se vor executa fie în modalitatea privativă de libertate (ca modalitate de individualizare a executării pedepsei), fie într-o modalitate neprivativă de libertate (tot ca modalitate de individualizare a executării pedepsei).

Noţiunea de „pedeapsă aplicată” [în sensul art. 91 alin. (1) lit. a) din Codul penal] este diferită de noţiunea de „pedeapsă stabilită” [în sensul art. 83 alin. (1) lit. a) din Codul penal], aceasta din urmă având un caracter „virtual”.

De altfel, şi exprimarea legiuitorului este diferită pentru cele două modalităţi de individualizare a pedepsei: „persoana faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei” - art. 85-90 din Codul penal şi art. 582 din Codul de procedură penală, respectiv, „condamnat” - art. 92-94 din Codul penal.

Dispoziţiile art. 91 şi următoarele din Codul penal au ca obiect o condamnare la pedeapsa închisorii (aplicată pentru una sau mai multe infracţiuni în concurs).

Un ultim aspect care poate fi enunţat este cel referitor la termenul de supraveghere anterior stabilit conform hotărârii definitive de amânare a aplicării pedepsei (durata efectivă în care persoana a respectat măsurile de supraveghere şi obligaţiile prevăzute de art. 85 din Codul penal).

Codul penal nu reglementează ca instituţie „deducerea dintr-un termen de supraveghere a unui alt termen de supraveghere” deoarece acestea nu constituie „pedepse”.

Legea română reglementează numai computarea/deducerea din pedeapsă a măsurilor preventive, dar, şi în acest caz, numai a măsurilor preventive privative de libertate (arestarea preventivă, arestul la domiciliu), nu şi a măsurilor preventive neprivative de libertate (control judiciar, control judiciar pe cauţiune).

În consecinţă, opţiunea jurisprudenţială a deducerii din termenul de supraveghere prevăzut de art. 92 din Codul penal a duratei termenului de supraveghere prevăzută de art. 84 din Codul penal ar echivala cu o adăugare la legea penală, adică cu încălcarea principiului separaţiei puterilor în stat.

Singurele situaţii care ar putea fi „echivalate” cu o deducere din noul termen de supraveghere a termenului de supraveghere anterior sunt cele expres prevăzute de art. 89 alin. (2) din Codul penal şi art. 97 alin. (2) din Codul penal, însă acestea sunt opţiuni ale legiuitorului.

Faţă de aceste considerente, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va admite sesizarea Curţii de Apel Bucureşti, Secţia I penală, în Dosarul nr. 2.225/330/2018, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept: „În cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmate de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispoziţiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care anterior s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante?”

Va stabili că, în cazul anulării amânării aplicării unei pedepse, urmate de suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante, termenul de supraveghere, stabilit potrivit dispoziţiilor art. 92 din Codul penal, se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei principale rezultante. [...]

9) Decizia nr. 14/2019, publicată în M. Of. nr. 585 din 17 iulie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara - Secţia penală în Dosarul nr. 31.874/325/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile, numai în ceea ce priveşte dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept:*

„Dacă dispoziţiile art. 43 alin. (2) din Codul penal presupun ca toate infracţiunile concurente să fie săvârşite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parţial sau sunt aplicabile şi în ipoteza în care una dintre ele este în concurs şi cu cea care atrage starea de recidivă.”

Stabileşte că dispoziţiile art. 43 alin. (2) din Codul penal presupun ca toate infracţiunile concurente să fie săvârşite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parţial, acestea nefiind aplicabile în ipoteza în care una dintre infracţiuni este în concurs şi cu cea care constituie primul termen al recidivei.

Considerente:

[...] Potrivit dispoziţiilor art. 41 alin. (1) din Codul penal, recidiva postcondamnatorie există atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau la pedeapsa închisorii mai mare de un an, pronunţată pentru o infracţiune

intenţionată sau praeterintenţionată, cel condamnat săvârşeşte, înainte de executarea în întregime sau considerarea ca executată a acestei pedepse, o nouă infracţiune intenţionată sau praeterintenţionată pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de cel puţin un an sau detenţiunea pe viaţă.

Pentru existenţa recidivei postcondamnatorii, atât primul, cât şi cel de-al doilea termen trebuie să îndeplinească mai multe condiţii.

Condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească primul termen al recidivei postcondamnatorii sunt: infractorul să fi comis anterior o infracţiune intenţionată; pentru infracţiunea comisă să se fi pronunţat o hotărâre definitivă de condamnare; pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă de condamnare să fie detenţiunea pe viaţă sau închisoarea mai mare de un an (pedeapsă care poate fi pronunţată pentru o infracţiune unică sau pentru o pluralitate de infracţiuni).

Cel de-al doilea termen al recidivei postcondamnatorii trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: infracţiunea sau infracţiunile ce constituie al doilea termen să fie comise cu intenţie sau intenţie depăşită; pentru infracţiunea săvârşită, legea să prevadă pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau pedeapsa închisorii de cel puţin un an; infracţiunea să fie comisă înainte de executarea integrală sau considerarea ca executată a pedepsei.

Dacă cel de-al doilea termen al recidivei este compus dintr-un concurs de infracţiuni, în structura căruia intră infracţiuni intenţionate şi infracţiuni din culpă, starea de recidivă se verifică în raport cu fiecare infracţiune concurentă în parte şi ea poate exista doar în raport cu infracţiunile intenţionate sau praeterintenţionate.

Potrivit dispoziţiilor art. 43 alin. (2) din Codul penal, care reglementează pedeapsa în caz de recidivă, „Când înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată sunt săvârşite mai multe infracţiuni concurente, dintre care cel puţin una în stare de recidivă, pedepsele stabilite se contopesc potrivit dispoziţiilor referitoare la concursul de infracţiuni, iar pedeapsa rezultată se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.”

Prima parte a dispoziţiilor art. 43 alin. (2) din Codul penal, coroborată cu art. 41 alin. (1) din acelaşi cod, care defineşte recidiva, stabileşte o condiţie comună pentru infracţiunile concurente, şi anume ca infracţiunile concurente care alcătuiesc al doilea termen al recidivei să fie săvârşite după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa privativă de libertate mai mare de un an (neexecutată sau executată parţial).

A doua parte a art. 43 alin. (2) din Codul penal, coroborată cu art. 41 alin. (1) şi art. 44 alin. (1) din Codul penal, referitoare la pluralitatea intermediară, indică faptul că pentru incidenţa art. 43 alin. (2) din Codul penal este suficient ca una dintre infracţiunile concurente săvârşite după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare să întrunească condiţiile recidivei postcondamnatorii prevăzute în art. 41 alin. (1) din Codul penal (să fie comisă cu intenţie sau cu praeterintenţie, iar pedeapsa prevăzută de lege să fie închisoarea de un an sau mai mare), celelalte infracţiuni concurente comise după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare întrunind condiţiile pluralităţii intermediare prevăzute în art. 44 alin. (1) din Codul penal.

Din analiza coroborată a dispoziţiilor legale anterior menţionate rezultă că toate infracţiunile concurente la care se referă art. 43 alin. (2) din Codul penal sunt săvârşite după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an (neexecutată sau parţial executată) şi întrunesc cerinţele recidivei (minimum una dintre ele) ori ale pluralităţii intermediare.

Aceeaşi concluzie rezultă şi din expunerea de motive a Codului penal, care exprimă voinţa legiuitorului, concretizată în art. 43 alin. (2) din Codul penal, de a reglementa ipoteza în care nu toate infracţiunile concurente săvârşite după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa executată parţial sau neexecutată întrunesc condiţiile recidivei, ci cel puţin una dintre infracţiunile concurente se încadrează în prevederile legale care definesc recidiva, iar celelalte infracţiuni concurente se încadrează în dispoziţiile care definesc pluralitatea intermediară. [...]

Pentru considerentele expuse, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara - Secţia penală în Dosarul nr. 31.874/325/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile, numai în ceea ce priveşte dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept:

„Dacă dispoziţiile art. 43 alin. (2) din Codul penal presupun ca toate infracţiunile concurente să fie săvârşite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parţial sau sunt aplicabile şi în ipoteza în care una dintre ele este în concurs şi cu cea care atrage starea de recidivă."

Va stabili că dispoziţiile art. 43 alin. (2) din Codul penal presupun ca toate infracţiunile concurente să fie săvârşite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parţial, acestea nefiind aplicabile în ipoteza în care una dintre infracţiuni este în concurs şi cu cea care constituie primul termen al recidivei. [...]

10) Decizia nr. 16/2019, publicată în M. Of. nr. 879 din 1 noiembrie 2019

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secţia penală şi pentru cauze cu minori, în Dosarul nr. 2.615/101/2018, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă serviciul de probaţiune face parte din categoria subiecţilor procesuali la care hotărârea atacată se referă, în sensul art. 425[1] alin. (2) din Codul de procedură penală raportat la art. 34 din Codul de procedură penală, cu aplicarea art. 29 din Codul de procedură penală care definesc noţiunea de subiect procesual şi respectiv de participant la procesul penal."*

Stabileşte că în cadrul procedurii de revocare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, prevăzută de art. 583 din Codul de procedură penală, serviciul de probaţiune este un subiect procesual la care hotărârea atacată se referă, în accepţiunea art. 425[1] alin. (2) teza I din Codul de procedură penală raportat la art. 34 teza finală din acelaşi cod.

Considerente:

[...] X.2. Chestiunea de drept supusă dezlegării

Legiuitorul în procesul de reformă judiciară a conferit un rol semnificativ în cadrul raporturilor de drept execuţional sistemului de probaţiune, în mod concret cu obligaţii serviciilor de probaţiune şi atribuţii consilierilor de probaţiune prin dispoziţii exprese, atât în conţinutul Codului penal, cât şi al Codului de procedură penală, precum şi într-o reglementare distinctă ce face obiectul Legii nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 512 din 14 august 2013, cu modificările şi completările ulterioare.

În dispoziţiile Codului penal în conţinutul mai multor instituţii sunt prevăzute obligaţii exprese ale serviciului de probaţiune, şi anume la amânarea aplicării pedepsei (art. 86 din Codul penal), la suspendarea executării pedepsei sub supraveghere (art. 94 din Codul penal), la

liberarea condiţionată (art. 102 din Codul penal), în cazul măsurilor educative aplicabile minorilor (art. 122 din Codul penal).

În prevederile Codului de procedură penală sunt reglementate în conţinutul mai multor instituţii juridice atribuţiile consilierului de probaţiune, precum şi obligaţiile serviciului de probaţiune, respectiv la revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei (art. 582 din Codul de procedură penală), revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere (art. 583 din Codul de procedură penală), anularea şi revocarea liberării condiţionate (art. 588 din Codul de procedură penală).

În contextul sesizării, în raport cu obiectul acesteia, dispoziţiile art. 94 alin. (4) din Codul penal instituie obligaţia serviciului de probaţiune de a sesiza instanţa, dacă: „a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligaţiilor impuse de instanţă, fie încetarea executării unora dintre acestea; b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile care îi revin; c) persoana supravegheată nu a îndeplinit obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere”.

Legiuitorul a reglementat în conţinutul alin. (1) al art. 583 din Codul de procedură penală referitor la revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere o atribuţie alternativă de sesizare a instanţei competente, fie de procuror, fie de consilierul de probaţiune („asupra revocării sau anulării suspendării executării pedepsei sub supraveghere prevăzute la art. 96 sau 97 din Codul penal se pronunţă, din oficiu, la sesizarea procurorului sau a consilierului de probaţiune, instanţa care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea ce ar putea atrage revocarea sau anularea”).

În alin. (2) al art. 583 din Codul de procedură penală, legiuitorul instituie în ipoteza arătată o obligaţie exclusivă, cu caracter imperativ, serviciului de probaţiune competent, dar şi o obligaţie cu caracter facultativ procurorului şi părţii interesate şi o atribuţie cu caracter facultativ consilierului de probaţiune („dacă, până la expirarea termenului prevăzut la art. 93 alin. (5) din Codul penal, condamnatul nu a respectat obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, serviciul de probaţiune competent sesizează instanţa care a pronunţat în primă instanţă suspendarea, în vederea revocării acesteia. Sesizarea poate fi făcută şi de procuror, de consilierul de probaţiune sau de partea interesată, până la expirarea termenului de supraveghere”).

În conţinutul Legii nr. 252/2013 din 19 iulie 2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 512 din 14 august 2013, cu modificările şi completările ulterioare, se prevede expres în art. 2 alin. (1) că, „prin activitatea sa, sistemul de probaţiune, ca serviciu public, contribuie la înfăptuirea actului de justiţie”, această obligaţie fiind detaliată prin atribuţii concrete conferite serviciului de probaţiune, dar şi consilierului de probaţiune, ca organe specializate în realizarea raportului juridic de drept execuţional penal, în dispoziţiile art. 43 lit. b), art. 57 raportat la art. 56 alin. (1), art. 67.

Astfel, „evaluarea persoanelor aflate în supravegherea serviciului de probaţiune se realizează la solicitarea instanţei de judecată sau a judecătorului delegat cu executarea sau, după caz, la iniţiativa consilierului de probaţiune manager de caz, dacă, pe durata termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile care îi revin.” [art. 43 lit. b)]

În dispoziţiile art. 57 se prevede că „În exercitarea controlului respectării măsurilor de supraveghere, consilierul stabileşte şi derulează întrevederi cu persoana supravegheată la sediul serviciului de probaţiune, efectuează vizite anunţate sau inopinate la locuinţa persoanei sau în

alte locuri, în funcţie de specificul situaţiei, solicită documente privind structura familiei, a persoanelor care se află în întreţinerea sa sau în a căror întreţinere se află, documente privind situaţia locativă, a locului de muncă şi a mijloacelor de existenţă, verifică periodic datele furnizate de persoana supravegheată şi îndeplineşte orice alte măsuri de control adaptate cazului”, iar în art. 56 alin. (1) „Consilierul de probaţiune manager de caz controlează nemijlocit respectarea de către persoana supravegheată a măsurilor de supraveghere prevăzute la art. 85 alin. (1), respectiv art. 93 alin. (1) din Legea nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, pe toată durata termenului de supraveghere”.

Potrivit art. 67 din actul normativ menţionat, se statuează că „(1) În situaţia în care, pe durata termenului de supraveghere, consilierul de probaţiune manager de caz constată că persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condiţiile stabilite, obligaţiile ce îi revin, verifică motivele care au determinat această nerespectare şi, dacă apreciază că nerespectarea s-a făcut cu rea-credinţă, întocmeşte un raport de evaluare conform art. 44 şi sesizează instanţa în vederea revocării sancţiunii. (2) În situaţia neîndeplinirii integrale a obligaţiilor civile de către persoana supravegheată cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, consilierul de probaţiune manager de caz întocmeşte un raport de evaluare conform art. 44, în care consemnează motivele neîndeplinirii, şi sesizează instanţa. (3) Pentru încălcări minore care nu aduc atingere scopului pentru care au fost dispuse măsurile de supraveghere sau obligaţiile persoanei supravegheate, consilierul de probaţiune manager de caz poate emite avertismente. Condiţiile de emitere şi modalităţile de aplicare a avertismentelor se stabilesc prin Regulamentul de aplicare al prezentei legi”.

Din examinarea dispoziţiilor de drept penal material, de drept procesual penal, precum şi a Legii nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 512 din 14 august 2013, cu modificările şi completările ulterioare, rezultă că serviciul de probaţiune, ca organ prevăzut de lege, în cadrul raporturilor de drept execuţional penal are un complex de competenţe, prin drepturi, obligaţii (sesizează instanţa competentă, iniţiază evaluarea, verifică motivele de neîndeplinire) şi atribuţii (prin consilierul de probaţiune stabileşte şi derulează întrevederi cu persoana supravegheată la sediul serviciului de probaţiune, efectuează vizite anunţate sau inopinate la locuinţa persoanei sau în alte locuri, solicită documente privind structura familiei, a persoanelor care se află în întreţinerea sa sau în a căror întreţinere se află, controlează nemijlocit respectarea de către persoana supravegheată a măsurilor de supraveghere) în procedura de revocare sau anularea suspendării pedepsei sub supraveghere, ceea ce îi conferă calitatea de subiect procesul în cadrul acestei proceduri.

Potrivit art. 34 din Codul de procedură penală referitor la alţi subiecţi procesuali se stipulează că „În afara participanţilor prevăzuţi la art. 33, sunt subiecţi procesuali: martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum şi orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligaţii sau atribuţii în procedurile judiciare penale”.

Aşadar, serviciul de probaţiune ca organ prevăzut de lege cu drepturi, obligaţii, atribuţii în procedura revocării suspendării pedepsei sub supraveghere este un subiect procesual ce se circumscrie în accepţiunea tezei finale a dispoziţiilor art. 34 din Codul de procedură penală.

Potrivit art. 597 alin. (5) din Codul de procedură penală referitor la procedura la instanţa de executare, „dispoziţiile cuprinse în titlul III al părţii speciale privind judecata care nu sunt contrare dispoziţiilor prezentului capitol se aplică în mod corespunzător”, iar în alin. (7) al aceleiaşi norme se prevede că „hotărârile pronunţate în primă instanţă în materia executării

potrivit prezentului titlu pot fi atacate cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare”.

Dispoziţiile art. 425[1] alin. (2) din Codul de procedură penală referitoare la calea de atac a contestaţiei fac parte din titlul III al Părţii speciale şi nu sunt contrare prevederilor cuprinse în capitolul IV din titlul V al Părţii speciale, ci mai mult aduc precizări cu privire la titularii contestaţiei, aşa încât sunt incidente în procedura revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere.

Dispoziţiile art. 425[1] alin. (2) din Codul de procedură penală prevăd că „Pot face contestaţie procurorul şi subiecţii procesuali la care hotărârea atacată se referă, precum şi persoanele ale căror interese legitime au fost vătămate prin aceasta, în termen de 3 zile, care curge de la pronunţare pentru procuror şi de la comunicare pentru celelalte persoane, dispoziţiile art. 411 alin. (1) aplicându-se în mod corespunzător.”

Aşadar, legiuitorul a reglementat în conţinutul normei mai sus menţionate titularii contestaţiei, respectiv procurorul, subiecţii procesuali, fără a face vreo distincţie cu privire la aceştia, în condiţiile în care în art. 29 din Codul de procedură penală referitor la participanţii în procesul penal sunt evidenţiaţi subiecţii procesuali principali şi alţi subiecţi procesuali (subiecţii procesuali principali, stabiliţi în art. 33 din Codul de procedură penală, sunt suspectul şi persoana vătămată, iar ceilalţi subiecţi procesuali prevăzuţi în art. 34 din acelaşi cod: martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum şi orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligaţii sau atribuţii în procedurile judiciare penale) şi persoanele ale căror interese legitime au fost vătămate, termenul şi momentul de la care curge.

Astfel, serviciul de probaţiune este un organ prevăzut de lege ce are drepturi, obligaţii şi atribuţii în procedura de revocare sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, care a şi sesizat instanţa competentă pentru a dispune, reprezentând un subiect procesual în accepţiunea dispoziţiilor art. 34 teza finală din Codul de procedura penală ce dobândeşte şi calitate procesuală activă de a formula contestaţie împotriva sentinţei pronunţate în procedura reglementată de art. 583 din Codul de procedură penală.

Serviciul de probaţiune are „puterea de a acţiona în justiţie” în procedura de revocare sau anulare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, cu atât mai mult are legitimitatea procesuală de a exercita calea de atac prevăzută de lege (*legitimatio ad causam*).

Calitatea serviciului de probaţiune de „subiect procesual la care hotărârea atacată se referă”, în ipoteza în care ca subiect procesual a sesizat instanţa în procedura revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere, decurge din faptul că, în ipoteza menţionată, instanţa se pronunţă, prin hotărârea atacată, asupra sesizării serviciului de probaţiune.

Hotărârea prin care instanţa admite sau respinge sesizarea serviciului de probaţiune privind revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere constituie o hotărâre care „se referă” atât prin dispozitiv, cât şi prin considerente la acest subiect procesual.

În consecinţă, în ipoteza în care a sesizat instanţa în vederea revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere, serviciul de probaţiune este titular al căii de atac a contestaţiei împotriva hotărârii prin care instanţa se pronunţă asupra revocării suspendării şi este inclus în sfera „subiecţilor procesuali la care hotărârea atacată se referă”.

În raport cu cele arătate se va admite sesizarea formulată în cauză, ca urmare a interpretării sistematice a dispoziţiilor generale şi speciale din Codul de procedură penală, prin corelare a art. 583 din Codul de procedură penală cu art. 29, art. 34 şi a art. 597 alin. (5) raportat la art. 425[1] alin. (2) din Codul de procedură penală, precum şi cu dispoziţiile menţionate din

Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 512 din 14 august 2013, cu modificările şi completările ulterioare, aşa încât în procedura revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere serviciul de probaţiune ca titular al sesizării este şi titular al căii de atac prevăzute de lege, în calitate de subiect procesual, împotriva hotărârii prin care se soluţionează sesizarea. [...]

11) Decizia nr. 18/2019, publicată în M. Of. nr. 66 din 30 ianuarie 2020

Soluţia: *Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava - Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori în Dosarul nr. 7.322/285/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă obligaţia inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce şi întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal" şi stabileşte că:*

Obligaţia inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, nu constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce, iar încălcarea acesteia nu întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal.

Considerente:

[...] X.2. Chestiunea de drept supusă dezlegării

Soluţionarea problemei de drept ce face obiectul prezentei cauze impune o analiză comparativă între măsura preventivă a controlului judiciar prevăzută de art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, constând în obligaţia de a nu conduce anumite vehicule şi suspendarea exercitării dreptului de a conduce vehicule pe drumurile publice, situaţia premisă a infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal, sub aspectul naturii juridice, domeniul şi limitele de aplicare a celor două situaţii juridice.

Infracţiunea de conducere a unui vehicul fără permis de conducere prevăzută de art. 335 alin. (2) din Codul penal se regăseşte în titlul VII - Infracţiuni contra siguranţei publice, capitolul II - Infracţiuni contra siguranţei circulaţiei pe drumurile publice.

Obiectul juridic al acestei infracţiuni este reprezentat de relaţiile sociale privind siguranţa circulaţiei pe drumurile publice, căreia i se poate aduce atingere prin faptul că o persoană fără abilităţi teoretice sau practice de a controla o sursă de pericol desfăşoară în concret o activitate care presupune controlul acestei surse de pericol[56].

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru relaţiile sociale privitoare la siguranţa circulaţiei pe drumurile publice.

Aşa cum s-a arătat mai sus, infracţiunea prevăzută de art. 335 alin. (2) din Codul penal are, printre altele, o situaţie premisă ce constă în conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deţinerii permisului de conducere de către o persoană (...) căreia exercitarea dreptului de conducere i-a fost suspendat.

[56] Sergiu Bogdan, Doris Alina Şerban, George Zlati, Noul Cod penal, Partea specială. Analize, explicaţii, comentarii. Perspectiva clujeană, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2014, p. 596.

Întrucât suspendarea exercitării dreptului de a conduce nu este calificată legal, definirea infracţiunii prevăzută de art. 335 alin. (2) din Codul penal se face prin trimitere la legislaţia extrapenală, respectiv O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, care constituie reglementarea-cadru în materia circulaţiei pe drumurile publice.

Drept urmare, elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal sunt stabilite prin interpretarea sistematică a prevederilor relevante din cele două acte normative.

În concepţia legiuitorului, suspendarea exercitării dreptului de a conduce reprezintă, în primul rând, o sancţiune contravenţională complementară.

În acest sens sunt dispoziţiile art. 96 alin. (2) lit. b) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare: Sancţiunile contravenţionale complementare sunt următoarele: (...) b) suspendarea exercitării dreptului de a conduce, pe timp limitat.

Natura de sancţiune contravenţională complementară a suspendării exercitării dreptului de a conduce se desprinde dintr-o serie de dispoziţii cuprinse în O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, respectiv art. 100 alin. (3), art. 101 alin. (3), art. 102 alin. (3), art. 103 alin. (1) lit. a) şi b).

În al doilea rând, potrivit dispoziţiilor art. 97 alin. (1) lit. a) coroborat cu art. 111 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, reţinerea permisului de conducere (fără drept de conducere sau cu drept de conducere, dar ulterior expirării duratei pentru care s-a acordat dreptul de conducere) dispusă ca măsură tehnico-administrativă de către poliţistul rutier este asimilată cu suspendarea exercitării dreptului de a conduce, în temeiul art. 97 alin. (3) din acelaşi act normativ (Perioada în care titularul permisului de conducere nu are dreptul de a conduce un autovehicul, tractor agricol sau forestier ori tramvai se consideră perioadă de suspendare a exercitării dreptului de a conduce).

În acest punct de analiză, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că dispoziţiile art. 97 alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, nu au natura unor dispoziţii generale care să reglementeze toate situaţiile ce pot fi asimilate unei suspendări a dreptului de a conduce. Aceste dispoziţii legale, prin voinţa legiuitorului, privesc exclusiv măsura tehnico-administrativă a reţinerii/retragerii/anulării permisului de conducere, urmată de eliberarea unei dovezi înlocuitoare fără drept de circulaţie în cazul reţinerii permisului de conducere.

În al treilea rând, din coroborarea dispoziţiilor art. 103 alin. (8) şi ale art. 114 alin. (1) lit. e) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, rezultă că suspendarea exercitării dreptului de a conduce se dispune la momentul sesizării instanţei de judecată în scopul anulării permisului de conducere obţinut cu încălcarea normelor legale, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti.

În al patrulea rând, suspendarea exercitării dreptului de a conduce reprezintă un efect al soluţiei de clasare sau al soluţiei de renunţare la urmărirea penală ori al hotărârii penale definitive prin care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, încetarea procesului penal sau condamnarea, în cazurile prevăzute expres şi limitativ de legiuitor în cuprinsul dispoziţiilor art. 103 alin. (1) lit. c), d) şi e) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare: Suspendarea exercitării dreptului de a conduce autovehicule şi tractoare agricole sau forestiere se dispune: (...) c) pentru o perioadă de 90 de zile când fapta conducătorului de autovehicul sau tramvai a fost urmărită ca infracţiune contra siguranţei circulaţiei pe drumurile publice şi procurorul sau instanţa de judecată a dispus clasarea în condiţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, renunţarea la

urmărirea penală, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei dacă nu a fost dispusă obligaţia prevăzută la art. 85 alin. (2) lit. g) din Codul penal; d) pentru o perioadă de 90 de zile în cazul accidentului de circulaţie din care a rezultat decesul sau vătămarea corporală a unei persoane dacă a fost încălcată o regulă de circulaţie pentru care prezenta ordonanţă de urgenţă prevede suspendarea exercitării dreptului de a conduce şi instanţa de judecată sau procurorul a dispus clasarea în condiţiile art. 16 alin. (1) lit. b), e) şi g) din Codul de procedură penală, renunţarea la urmărirea penală, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei dacă nu a fost dispusă obligaţia prevăzută la art. 85 alin. (2) lit. g) din Codul penal ori încetarea procesului penal în condiţiile art. 16 alin. (1) lit. e) şi g) din Codul de procedură penală; e) pentru o perioadă de 90 de zile, când titularul permisului de conducere a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă pentru infracţiunile prevăzute la art. 334 alin. (1) şi (3) din Codul penal.

În al cincilea rând, în conformitate cu dispoziţiile art. 110 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, suspendarea exercitării dreptului de a conduce se dispune, în cazul în care împotriva titularului permisului de conducere s-a luat măsura de siguranţă prevăzută la art. 108 lit. c) din Codul penal, pe întreaga perioadă cât durează interzicerea dreptului de a exercita profesia sau ocupaţia de conducător de autovehicul.

Natura juridică a măsurii preventive a controlului judiciar este una esenţialmente procesuală, ce derivă din scopul în considerarea căruia a fost dispusă, limitele de aplicare, precum şi consecinţele juridice ale nerespectării ei. Obligaţiile ce reprezintă conţinutul acestei măsuri preventive, printre care şi obligaţia negativă de a nu conduce vehicule anume stabilite de organul judiciar, prevăzută de art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, au ca finalitate, potrivit art. 202 alin. (1) din Codul de procedură penală, asigurarea bunei desfăşurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori prevenirea săvârşirii unei alte infracţiuni.

Având în vedere scopul procesual pentru care este dispusă această măsură preventivă, consecinţele nerespectării acesteia operează, la fel, la nivel procesual. Astfel, încălcarea obligaţiei de a nu conduce vehicule anume stabilite de organul judiciar are drept consecinţă o sancţiune proprie, specifică, evaluată în mod anticipat de legiuitor, fiind reglementată în mod expres prin dispoziţiile art. 215 alin. (7) din Codul de procedură penală: În cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar, inculpatul încalcă, cu rea-credinţă, obligaţiile care îi revin (...), judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată, la cererea procurorului ori din oficiu, poate dispune înlocuirea acestei măsuri cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, în condiţiile prevăzute de lege.

Se remarcă însă că această sancţiune prevăzută expres de dispoziţiile legale anterior menţionate nu operează în mod automat, ci urmează să fie evaluată pe cale procesuală de către un organ judiciar.

Prin natura sa, suspendarea exercitării dreptului de a conduce îşi produce efectele restrictive asupra dreptului de a conduce pe drumurile publice.

În schimb, obligaţia de a nu conduce anumite vehicule din conţinutul controlului judiciar nu înlătură sau suspendă dreptul de a conduce pe drumurile publice, ci condiţionează acest drept prin restricţionarea unor forme de manifestare. Această obligaţie nu priveşte exercitarea dreptului de a conduce, în general, ci numai conducerea vehiculelor anume stabilite de organul judiciar.

De asemenea, suspendarea exercitării dreptului de a conduce din conţinutul infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal vizează acele vehicule pentru care legea prevede obligaţia deţinerii unui permis de conducere şi priveşte dreptul de a conduce pe drumurile

publice. Or, obligaţia de a nu conduce vehicule anume stabilite de organul judiciar nu priveşte în mod automat dreptul de a conduce pe drumurile publice (poate fi vorba şi despre un drum forestier, agricol) şi se referă la orice tip de vehicul, fără să existe o limitare la autovehicule, tramvaie şi alte vehicule pentru care legea prevede obligativitatea deţinerii unui permis de conducere.

O altă distincţie între suspendarea exercitării dreptului de a conduce şi obligaţia prevăzută de art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală o reprezintă valoarea juridică ocrotită, care, în cazul infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal, aşa cum s-a arătat anterior, constă în relaţiile sociale privind siguranţa circulaţiei pe drumurile publice şi care poate să nu aibă nicio legătură cu starea de pericol în considerarea căreia se instituie interdicţia de a nu conduce în cadrul controlului judiciar.

Prin urmare, se constată că nu există niciun temei legal în baza căruia obligaţia prevăzută de art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală să fie asimilată cu suspendarea exercitării dreptului de a conduce. Legiuitorul nu a prevăzut aceste efecte cum a făcut-o spre exemplu în cazul luării măsurii de siguranţă prevăzute de art. 108 lit. c) din Codul penal, atunci când, în baza art. 110 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, se dispune suspendarea exercitării dreptului de a conduce pe întreaga perioadă cât durează interzicerea dreptului de a exercita profesia sau ocupaţia de conducător de autovehicul, sau în cazul reţinerii permisului de conducere, potrivit dispoziţiilor art. 97 alin. (3) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

De asemenea, în ceea ce priveşte sintagma suspendarea exercitării dreptului de a conduce, nu trebuie să se piardă din vedere că prioritară este regula interpretării gramaticale sau literale (ce implică analiza textului de lege), că dispoziţiile de drept penal sunt de strictă interpretare şi, nu în ultimul rând, trebuie să se ţină cont de necesitatea interpretării acestor dispoziţii în acord cu respectarea principiului previzibilităţii normei de incriminare.

Astfel, a include încălcarea obligaţiei de a nu conduce anumite vehicule stabilite de organul judiciar, reglementată de art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, în sfera de aplicare a normei de incriminare cuprinse în dispoziţiile art. 335 alin. (2) din Codul penal reprezintă o interpretare extensivă a normei de incriminare, soluţie ce încalcă principiul fundamental al legalităţii incriminării prevăzut de art. 1 alin. (1) din Codul penal, care nu permite nici incriminarea prin analogie, nici aplicarea prin analogie a unei dispoziţii procesual penale, în detrimentul persoanei acuzate.

Principiul legalităţii incriminării şi pedepsei presupune că nicio faptă nu poate fi considerată infracţiune dacă nu există o lege care să prevadă acest lucru (*nullum crimen sine lege*) şi nicio sancţiune penală nu poate fi aplicată dacă ea nu era prevăzută de lege pentru fapta comisă (*nulla poena sine lege*). Legalitatea incriminării şi a pedepsei apare ca una dintre cele mai importante limitări ale lui ius puniendi, ea reprezentând principala garanţie a securităţii juridice a cetăţeanului în faţa dreptului penal. Acest deziderat de securitate presupune în mod necesar posibilitatea oricărei persoane de a cunoaşte, anterior comiterii, faptele care constituie infracţiuni şi sancţiunile aplicabile în cazul săvârşirii lor.[57]

Analogia în defavoarea inculpatului este unanim considerată ca fiind inadmisibilă, iar în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului s-a statuat în mod constant că art. 7 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale consacră, între altele,

[57] Florin Streteanu, Daniel Niţu, Drept penal, Partea generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 35.

interdicţia aplicării legii penale în mod extensiv în dezavantajul acuzatului, de exemplu, prin analogie.[58]

În raport cu cele arătate, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie va admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava - Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori în Dosarul nr. 7.322/285/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „Dacă obligaţia inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce şi întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal".

Va stabili că obligaţia inculpatului de a nu conduce vehicule anume stabilite, impusă de organul judiciar pe timpul măsurii preventive a controlului judiciar conform art. 215 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură penală, nu constituie o suspendare a exercitării dreptului de a conduce, iar încălcarea acesteia nu întruneşte elementele de tipicitate ale infracţiunii prevăzute de art. 335 alin. (2) din Codul penal. [...]

b) Decizii de respingere

1) Decizia nr. 1/2019, publicată în M. Of. nr. 270 din 9 aprilie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Iulia, Secţia penală, în Dosarul nr. 1.495/85/2016, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept:*

„1. Dacă în cazul infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea înlesnirii practicării prostituţiei - lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii, în cazul în care faptele sunt săvârşite faţă de o persoană majoră ce are calitatea de concubină/soţie a inculpatului.

2. Dacă în cazul infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea «obţinerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituţiei» - lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii, în cazul în care faptele sunt săvârşite faţă de o persoană majoră ce are calitatea de concubină/soţie a inculpatului.

3. Dacă în cazul infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea săvârşirii întregii activităţi de prostituţie pe teritoriul altui stat în care această activitate este autorizată potrivit legii - lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii."

Considerente:

[...] Nu este îndeplinită condiţia existenţei unei chestiuni de drept, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei respective, aşa cum a fost statuată pe calea jurisprudenţei completurilor pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

În contextul concret al cauzei, întrebările formulate de către Curtea de Apel Alba Iulia nu se circumstanţiază unei veritabile chestiuni de drept, întrucât norma de incriminare statuată de legiuitor în art. 213 din Codul penal întruneşte condiţiile de calitate, respectiv de previzibilitate, predictibilitate şi accesibilitate, referitor la primele două întrebări, şi anume: „1. Dacă în cazul

[58] În acest sens, Hotărârea Curţii în Cauza Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni împotriva României din 24.08.2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 420 din 23 iunie 2010.

infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea înlesnirii practicării prostituţiei - lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii, în cazul în care faptele sunt săvârşite faţă de o persoană majoră ce are calitatea de concubină/soţie a inculpatului. 2. Dacă în cazul infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea „obţinerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituţiei" - lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii, în cazul în care faptele sunt săvârşite faţă de o persoană majoră ce are calitatea de concubină/soţie a inculpatului."

În ceea ce priveşte cea de-a treia întrebare formulată, respectiv, „Dacă în cazul infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea săvârşirii întregii activităţi de prostituţie pe teritoriul altui stat în care această activitate este autorizată potrivit legii - lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii", de asemenea, nu corespunde exigenţelor condiţiei referitoare la chestiunea de drept, întrucât presupune ca pe calea unei hotărâri prealabile să se substituie examenul de verificare de către judecătorul fondului a condiţiilor prevăzute de art. 8 şi art. 9 din Codul penal, în condiţiile în care există motiv de apel sub acest aspect, ceea ce ar reprezenta o rezolvare in concreto a cauzei, chiar şi referitor doar la o critică, ceea ce este nepermis de lege.

În ceea ce priveşte condiţia chestiunii de drept de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei respective, jurisprudenţa completurilor pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a statuat în mai multe decizii semnificaţia acestei condiţii.

Mai mult chiar, în ceea ce priveşte infracţiunea de proxenetism, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin Decizia nr. 5/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 11 martie 2016, a respins, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova - Secţia penală şi pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 3.778/63/2014*, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept „dacă în cazul infracţiunii de proxenetism săvârşite în modalitatea determinării prostituţiei lipseşte tipicitatea ca trăsătură esenţială a infracţiunii, în cazul în care întreţinerea de acte sexuale în scopul obţinerii de foloase a avut loc în mod repetat, dar cu aceeaşi persoană".

În conţinutul acestei decizii se arată că „(...) Cu privire la problema a cărei dezlegare se solicită, se constată că nu constituie o reală problemă de drept generată de dificultăţi de interpretare a normei de incriminare sau de opinii divergente exprimate în acest sens şi argumente din punct de vedere juridic (...) Pe de o parte, dispoziţiile de drept substanţial incidente şi care ar trebui interpretate sunt clare, inteligibile, neechivoce. Omisiunea legiuitorului de a incrimina anumite fapte nu poate fi suplinită prin pronunţarea de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a unei hotărâri conform art. 475 din Codul de procedură penală. Pe de altă parte, problema a cărei dezlegare se solicită nu are caracter de noutate. Chiar dacă, relativ recent, a intrat în vigoare noul Cod penal, incriminarea proxenetismului nu se deosebeşte fundamental de vechea incriminare (art. 329 din Codul penal din 1969), varianta-tip fiind, practic, preluată din vechiul cod, cu unele modificări clarificatoare, de ordin semantic (Codul penal, Comentariu pe articole, pag. 444, Editura C.H. Beck, Bucureşti 2014), determinate şi de faptul că prostituţia nu mai este incriminată. Pe cale de consecinţă, noua normă de incriminare a infracţiunii de proxenetism conţine şi definiţia «practicării prostituţiei», termen la care face referire şi care constituie o condiţie esenţială ataşată elementului material, intrând astfel în conţinutul constitutiv al infracţiunii, devine parte componentă a tipicităţii infracţiunii de proxenetism. Aşa cum se prevede în dispoziţiile art. 213 alin. (4) din Codul penal: «Prin practicarea prostituţiei se înţelege întreţinerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obţinerii de foloase patrimoniale pentru

sine sau pentru altul». Se păstrează caracterul repetat al actelor ce au condus la prostituţie, precum şi necesitatea existenţei unor clienţi diferiţi (Codul penal. Comentariu pe articole, pag. 445, Editura C.H. Beck, Bucureşti 2014). Drept urmare, şi determinarea la practicarea prostituţiei trebuie să vizeze o activitate de tipul celei descrise în conţinutul normei de incriminare, astfel cum este definită la art. 213 alin. (4) din Codul penal. În situaţia în care s-ar aprecia că sesizarea este admisibilă, răspunsul pe care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ar trebui să îl dea întrebării prealabile s-ar limita la simpla trimitere la dispoziţiile art. 213 alin. (1) şi (4) din Codul penal, căci nu s-ar putea răspunde altceva decât ceea ce este prevăzut cu claritate în norma de incriminare (...)."

De altfel, în controlul de constituţionalitate efectuat asupra aceleiaşi norme instanţa de contencios constituţional a făcut referiri la decizia mai sus menţionată, aşa cum rezultă din Decizia nr. 874 din 15 decembrie 2015 a Curţii Constituţionale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 170 din 7 martie 2016, prin care a fost respinsă, ca neîntemeiată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată de A.E.M şi M.M.L. în Dosarul nr. 3.493/299/2013 al Judecătoriei Sectorului 1 Bucureşti şi s-a constatat că dispoziţiile art. 213 alin. (1) din Codul penal sunt constituţionale în raport cu criticile formulate.

Împrejurarea că prin Decizia nr. 20/2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în Dosarul nr. 2.400/1/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 927 din 17 noiembrie 2016, a fost admisă sesizarea formulată de Curtea de Apel Timişoara, Secţia penală, în Dosarul nr. 9.395/30/2015, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă în cazul infracţiunii de proxenetism prevăzute de art. 213 din Codul penal - în modalitatea înlesnirii practicării prostituţiei, dacă faptele sunt săvârşite faţă de o persoană majoră şi de una minoră, sunt realizate elementele constitutive ale unei singure infracţiuni prevăzute de art. 213 alin. (1) şi (3) din Codul penal, cu aplicarea art. 35 alin. (1) din Codul penal, sau două infracţiuni aflate în concurs, respectiv art. 213 alin. (3) din Codul penal, ambele cu aplicarea art. 38 din Codul penal, şi s-a stabilit că în cazul în care infracţiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituţiei, se săvârşeşte asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore şi minore, în „aceeaşi împrejurare", se va reţine o singură infracţiune de proxenetism, prevăzută de art. 213 alin. (1) şi (3) din Codul penal, în formă simplă, precum şi că ori de câte ori infracţiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituţiei, se săvârşeşte asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore şi/sau minore, fără legătură între ele, se va reţine un concurs de infracţiuni, prevăzut de art. 213 alin. (1), art. 213 alin. (3) sau art. 213 alin. (1) şi (3) din Codul penal, după caz, cu reţinerea dispoziţiilor art. 38 alin. (1) din Codul penal, nu ar putea susţine argumentul că a fost o chestiune de drept similară cu cea care face obiectul prezentei sesizări, vizând tot infracţiunea de proxenetism, întrucât în decizia mai sus menţionată aspectele de drept dezlegate se circumstanţiau unor veritabile probleme de drept privind unicitatea infracţiunii sau concursului de infracţiuni în condiţiile stabilite.

Or, în contextul prezentei sesizări, aparenta problemă de drept privind calitatea de concubină/soţie a inculpatului ca persoană majoră faţă de care s-a comis infracţiunea de proxenetism în modalităţile normative descrise nu comportă nicio dificultate de interpretare, aşa cum rezultă şi din opiniile specialiştilor exprimate şi în detaliu arătate în conţinutul prezentei decizii, din cadrul departamentelor de drept public ale facultăţilor de drept din cadrul Universităţii Bucureşti, Universităţii „Nicolae Titulescu", Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi.

De asemenea, din examenul de jurisprudenţă a curţilor de apel, în opiniile exprimate s-a evidenţiat că problemele ridicate nu au reprezentat nicio dificultate de interpretare şi aplicare, aşa cum rezultă şi din hotărârile judecătoreşti definitive anexate.

Împrejurarea că nu există jurisprudenţă la toate instanţele din sistemul judiciar pe aspectele semnalate, precum şi existenţa unor opinii minoritare pe aspectele respective nu pot constitui argumente care să susţină că este vorba de o chestiune de drept care să necesitate pronunţarea unei hotărâri prealabile, fiecare cauză punctuală având particularităţi specifice.

Totodată, exemplificăm şi Decizia nr. 23 din 16 septembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 824 din 4 noiembrie 2015, în care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a menţionat că „(...) se constată că ceea ce se cere în procedura prevăzută de art. 475 şi următoarele din Codul de procedură penală nu este interpretarea unor dispoziţii legale in abstracto, ci, transformând propria opinie în ipoteza a întrebării, Curtea de Apel Iaşi solicită stabilirea încadrării juridice a faptelor cu care a fost sesizată. Problema nu poate primi o rezolvare de principiu printr-o hotărâre prealabilă, în condiţiile în care chiar ipoteza cu care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a fost învestită este una ce ar trebui verificată în fapt, pentru a stabili dacă varianta avansată prin întrebare (...) este una corectă, incidentă în toate situaţiile şi care să conducă la o dezlegare în drept aplicabilă în toate cauzele. Or, pentru a constitui o problemă de drept premisa de la care se porneşte în întrebarea ce formează obiectul sesizării trebuie să îşi găsească izvorul în dispoziţiile legale, şi nu într-o stare de fapt, aplicarea legii la situaţia de fapt, astfel cum aceasta a fost stabilită prin probatoriul administrat, fiind atributul exclusiv al instanţei învestite cu soluţionarea cauzei (...)”.

De asemenea, prin Decizia nr. 26/2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 77 din 2 februarie 2016, se statuează că „(...) Stabilirea situaţiei de fapt nu poate fi cenzurată de instanţa supremă în procedura prevăzută de art. 475 şi următoarele din Codul de procedură penală, care rămâne în competenţa exclusivă de soluţionare a instanţei care sesizează, nefiind permis Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curţi să antameze fondul cauzei, raţiunea instituţiei sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nefiind aceea ca judecata instanţei supreme să se substituie celei a instanţei legal învestite”. [...]

2) Decizia nr. 4/2019, publicată în M. Of. nr. 217 din 20 martie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti în Dosarul nr. 41.901/3/2016, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă în aplicarea dispoziţiilor art. 480-485 din Codul de procedură penală instanţa de judecată poate, în procedura acordului de recunoaştere a vinovăţiei, să intervină asupra individualizării pedepsei cu privire la care procurorul şi inculpatul au ajuns la un acord, cu consecinţe directe asupra reducerii pedepsei”.*

Considerente:

[...] Examinând sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Bucureşti - Secţia I penală, raportul întocmit de judecătorul-raportor şi chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reţine următoarele:

Potrivit dispoziţiilor art. 475 din Codul de procedură penală, dacă, în cursul judecăţii, un complet de judecată învestit cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă, constatând că există o

chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei respective şi asupra căreia Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii în curs de soluţionare, va putea solicita Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să pronunţe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

În raport cu textul legal evocat, se constată că admisibilitatea unei sesizări în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este subsumată îndeplinirii cumulative a trei condiţii, respectiv:

- completul de judecată care a formulat sesizarea să fi fost învestit cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă;

- chestiunea de drept care formează obiectul sesizării să nu fi fost dezlegată anterior printr-o hotărâre prealabilă sau să nu formeze obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare;

- soluţionarea pe fond a cauzei să depindă de lămurirea chestiunii de drept care formează obiectul sesizării.

Examinând îndeplinirea acestor condiţii în cauză, se constată că instanţa care a formulat sesizarea este Curtea de Apel Bucureşti, iar aceasta este învestită cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă, respectiv apelul declarat de inculpatul I. L. împotriva Sentinţei penale nr. 75/12.01.2017 pronunţate de Tribunalul Bucureşti, prin care a fost admis acordul de recunoaştere a vinovăţiei încheiat între inculpat şi Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - D.N.A.

Cu referire la condiţia negativă impusă de art. 475 din Codul de procedură penală, respectiv asupra chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării să nu se fi statuat anterior printr-o hotărâre prealabilă şi să nu formeze obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare, se constată că şi această condiţie de admisibilitate este îndeplinită. Cu referire la această condiţie de admisibilitate, se reţine şi că soluţia aparent implicită desprinsă din considerentele Deciziei nr. 5/2017 a Completului competent să judece recursul în interesul legii al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 375 din 19 mai 2017, nu este una cu caracter complet, care să lămurească problema supusă discuţiei, ca urmare a diferenţei semnificative dintre obiectul deciziei menţionate şi chestiunea antamată în cuprinsul acesteia.

Din perspectiva celei de-a treia condiţii de admisibilitate a sesizării, trebuie subliniat că astfel cum a statuat Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în cuprinsul Deciziei nr. 20 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 542 din 10 iulie 2017, „intervenţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în procedura reglementată de art. 475 din Codul de procedură penală este legitimă doar atunci când se tinde la clarificarea înţelesului uneia sau mai multor norme juridice ambigue sau complexe, al căror conţinut ori succesiune în timp pot da naştere la dificultăţi rezonabile de interpretare pe cale judecătorească, afectând, în final, unicitatea aplicării lor de către instanţele naţionale”.

Ipoteza menţionată nu se regăseşte însă în prezenta cauză, unde textul art. 485 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală este, în forma modificată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 18/2016, clar şi neinterpretabil, astfel încât nu se justifică apelarea la mecanismul întrebării prealabile.

Astfel, anterior adoptării Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 18/2016, textul art. 485 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală avea următorul conţinut: (Instanţa) admite acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi dispune una dintre soluţiile prevăzute de art. 396 alin. (2) - (4),

care nu poate crea pentru inculpat o situaţie mai grea decât cea asupra căreia s-a ajuns la un acord, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reţinute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului.

Prin dispoziţiile art. II pct. 123 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 18/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 389 din 23 mai 2016, art. 485 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală a dobândit un nou conţinut, semnificativ diferit de cel expus anterior, respectiv: (Instanţa) admite acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi pronunţă soluţia cu privire la care s-a ajuns la un acord, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reţinute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului.

De asemenea, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală observă că dispoziţiile art. 485 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în forma aflată în prezent în vigoare, au fost supuse controlului de constituţionalitate exercitat de Curtea Constituţională, din perspectiva unor critici vizând încălcarea prezumţiei de nevinovăţie şi a principiului legalităţii, invocându-se faptul că imposibilitatea instanţei de judecată de a pronunţa şi o soluţie mai uşoară decât cea asupra căreia s-a ajuns la un acord, sunt neconstituţionale, deoarece exclud înfăptuirea justiţiei de magistratul judecător. S-a mai susţinut că încadrarea juridică a faptei penale, felul şi cuantumul pedepsei, precum şi forma de executare sunt atribuţii exclusive ale organelor jurisdicţionale şi derivă din caracterul imperativ de drept public al acţiunii penale.

Prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 350 din 11 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 595 din 25 iulie 2017, a fost respinsă excepţia de neconstituţionalitate invocată, în considerentele deciziei arătându-se că, având în vedere scopul încheierii acordului de recunoaştere a vinovăţiei, acela al soluţionării cauzelor penale într-un mod reciproc avantajos atât pentru inculpat, cât şi pentru stat, susţinerea necesităţii reglementării ipotezei stabilirii, prin acordul de recunoaştere a vinovăţiei, a unei pedepse nejustificat de mari în raport cu gravitatea infracţiunii şi periculozitatea infractorului apare ca fiind nejustificată, aceleaşi raţiuni fiind valabile şi cu privire la imposibilitatea judecătorului de a interveni asupra acordului prin pronunţarea unei soluţii de achitare sau a unei pedepse mai mici decât cea stabilită în acord.

Or, în considerarea conţinutului legal al textului art. 485 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, a cărui lipsă de echivoc este subliniată de folosirea substantivului în forma sa articulată hotărât („soluţia”), şi având în vedere considerentele expuse de Curtea Constituţională prin decizia precitată şi care, potrivit unei jurisprudenţe consacrate a instanţei de contencios constituţional, au aceeaşi forţă juridică obligatorie ca şi dispozitivul (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunţate în cadrul controlului de constituţionalitate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995), Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală constată că dispoziţiile legale a căror lămurire se solicită de către instanţa de trimitere nu cuprind neclarităţi sau ambiguităţi, problema semnalată nefiind o veritabilă chestiune de drept care să justifice intervenţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie prin intermediul mecanismului de asigurare a unei practici judiciare unitare. [...]

În acelaşi sens, **Decizia nr. 20/2019, publicată în M. Of. nr. 94 din 10 februarie 2020**, de respingere, ca inadmisibilă, a sesizării formulate de Curtea de Apel Bacău - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie în dosarele nr. 2.356/110/2017 şi 440/110/2016, prin care s-a solicitat pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Pot fi reţinute în sarcina aceluiaşi inculpat, în concurs real de infracţiuni conform art. 38 alin.

(1) din Codul penal, infracţiunile de contrabandă calificată, prevăzută de art. 270 alin. (1) şi alin. (3) şi art. 274 din Legea nr. 86/2006, şi constituirea unui grup infracţional organizat, prevăzută de art. 367 alin. (1), (2), (3) şi (6) din Codul penal, dacă membrii grupului infracţional sunt aceiaşi cu participanţii din cadrul infracţiunii de contrabandă calificată?".

3) Decizia nr. 5/2019, publicată în M. Of. nr. 381 din 15 mai 2019

Soluţia: *I. Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Constanţa - Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori şi de familie în Dosarul nr. 18.348/212/2016, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarelor chestiuni de drept:*

1) „Dacă, în interpretarea art. 155 alin. (1) din Codul penal, cauza de întrerupere a cursului prescripţiei răspunderii penale constând în îndeplinirea unor acte de procedură în cauză îşi produce efectele numai în cazul oricărui act de procedură care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului în desfăşurarea procesului penal".

2) „Dacă actele de procedură îndeplinite anterior publicării în Monitorul Oficial al României a Deciziei nr. 297/26.04.2018 a Curţii Constituţionale, cu respectarea art. 155 alin. (1) din Codul penal, în forma în vigoare la data efectuării lor, au condus la întreruperea cursului prescripţiei răspunderii penale în cauzele aflate pe rol".

II. Respinge ca inadmisibilă sesizarea formulată de Curtea de Apel Cluj - Secţia penală şi de minori în Dosarul nr. 8.402/211/2016/a2 prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarelor chestiuni de drept:

1) „Dacă termenul de prescripţie se întrerupe prin actele de procedură comunicate inculpatului sau acesta nu se mai întrerupe, nefiind legiferat în prezent prin ce acte se întrerupe cursul termenului prescripţiei".

2) „Dacă actele de întrerupere a cursului termenului prescripţiei răspunderii penale îndeplinite sub imperiul Codului penal anterior sau al noului Cod penal până la data publicării Deciziei C.C.R. nr. 297/2018 îşi produc efectele şi ulterior acestei decizii".

Considerente:

[...] În jurisprudenţa sa, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat că scopul procedurii reglementate de art. 475 din Codul de procedură penală este de a da dezlegări unor veritabile şi dificile probleme de drept, că sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie trebuie efectuată doar în situaţia în care în cursul soluţionării unei cauze penale se pune problema interpretării şi aplicării unor dispoziţii neclare, echivoce, care ar putea da naştere mai multor soluţii (deciziile nr. 19 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 29 iunie 2017; nr. 5 din 10 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 11 martie 2016; nr. 6 din 2 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 15 aprilie 2016; nr. 20 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 542 din 10 iulie 2017) şi că sesizarea instanţei de trimitere trebuie să aibă ca obiect dezlegarea unor veritabile chestiuni de drept care să facă necesară o rezolvare de principiu prin pronunţarea unei hotărâri prealabile de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (Decizia nr. 15 din 8 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 550 din 21 iulie 2016).

Deopotrivă, prin Decizia nr. 22 din 25 octombrie 2016, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.057 din 28 decembrie 2016, s-a reţinut că (...) intervenţia instanţei supreme în procedura reglementată de art. 475 din Codul de procedură penală este legitimă doar atunci când se tinde la clarificarea înţelesului uneia sau mai multor norme juridice ambigue sau complexe, al căror conţinut ori a căror succesiune în timp poate da naştere la dificultăţi rezonabile de interpretare pe cale judecătorească, afectând în final unitatea aplicării lor de către instanţele naţionale (...). (...) Forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care acesta se sprijină (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012, Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări. Cât timp, în prezentarea raţionamentului său juridic (paragraful 49 al deciziei), Curtea Constituţională a identificat într-o manieră lipsită de echivoc organele care au abilitatea să efectueze acte de supraveghere tehnică şi condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească, aceasta a furnizat astfel atât autorităţilor cu competenţe în procesul de legiferare, cât şi instanţelor judecătoreşti toate cele necesare pentru cunoaşterea efectelor ce trebuie atribuite deciziei sale. (...)

Nu în ultimul rând, se reţine că, fiind învestit cu dezlegarea unor chestiuni de drept prin care instanţele de trimitere au solicitat Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să stabilească natura, caracterul şi efectele unei decizii a Curţii Constituţionale, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în jurisprudenţa sa (Decizia nr. 24 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, Decizia nr. 869 din 20 noiembrie 2015; Decizia nr. 22 din 25 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.057 din 28 decembrie 2016, şi Decizia nr. 1 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 16 aprilie 2018) a statuat, pe de o parte, că efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale, la cazul dedus judecăţii.

Pe de altă parte, s-a reţinut că a sesiza Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în procedura reglementată de art. 475 din Codul de procedură penală, în vederea clarificării unei dispoziţii constatate, în parte, neconstituţională, pe motivul inexistenţei unei modificări legislative corespunzătoare în termenul de 45 de zile înseamnă a ignora limitele prerogativelor instanţei supreme, consacrate de art. 126 alin. (3) din Constituţie. În exercitarea competenţei sale constituţionale, Înalta Curte poate asigura doar interpretarea şi aplicarea unitară a unei norme juridice de către instanţele judecătoreşti, nicidecum modificarea sau completarea acelei norme juridice, cele din urmă constituind atribute exclusive ale legiuitorului - primar or delegat (Decizia nr. 24 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 869 din 20 noiembrie 2015; Decizia nr. 1 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 16 aprilie 2018, ambele ale Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală).

În sensul celor statuate de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală este şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care, prin Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018, în paragraful nr. 62, reţine: „Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are competenţa să se pronunţe în legătură cu

efectele deciziei Curţii Constituţionale sau să dea dezlegări obligatorii care contravin deciziilor Curţii Constituţionale (a se vedea decizia Curţii Constituţionale nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013 (...).”

În plus, în jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a statuat cu valoare de principiu că forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care aceasta se sprijină (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995; Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012; Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări.

Raportând aceste principii jurisprudenţiale la circumstanţele prezentei cauze, se apreciază că sesizările cu soluţionarea cărora a fost învestită Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală sunt inadmisibile, întrucât nici prima şi nici cea de-a doua întrebare din dispozitivul încheierilor de sesizare nu ridică veritabile chestiuni de drept.

Referitor la efectele deciziilor Curţii Constituţionale, se reţine că, potrivit dispoziţiilor art. 147 alin. (4) din Constituţie, deciziile prin care Curtea Constituţională declară neconstituţionalitatea unei dispoziţii legale, indiferent de tipul acestora (simple, interpretative sau manipulatorii) sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor.

De asemenea, potrivit art. 31 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, decizia prin care se constată neconstituţionalitatea unei legi sau ordonanţe ori a unei dispoziţii dintr-o lege sau ordonanţă în vigoare este definitivă şi obligatorie.

Din interpretarea dispoziţiilor legale anterior menţionate rezultă că toate deciziile Curţii Constituţionale au ca efect obligaţia organelor de aplicare a legilor de a se conforma acestora, în sensul de a nu aplica prevederile constatate neconstituţionale, iar, în cazul celor interpretative, aceste organe trebuie să îşi adapteze practica în conformitate cu interpretarea dată normei de către instanţa de contencios constituţional.

În privinţa efectelor Deciziei nr. 297 din 26 aprilie 2018, sub aspectul aplicării ei în timp, soluţia se regăseşte în jurisprudenţa Curţii Constituţionale (Decizia nr. 51/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, Decizia nr. 190 din 14 martie 2016; Decizia nr. 126/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 11 martie 2016; Decizia nr. 651/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.083 din 20 decembrie 2018) şi a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală (Decizia nr. 21/2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 829 din 13 noiembrie 2014). Or, în aceste condiţii, a solicita instanţei supreme clarificări suplimentare cu privire la aspectele învederate în conţinutul celor două sesizări echivalează cu o nesocotire a plenitudinii de jurisdicţie a Curţii Constituţionale în domeniul controlului de neconstituţionalitate.

Pentru considerentele anterior expuse, constatând că nu sunt îndeplinite cumulativ condiţiile de admisibilitate prevăzute de dispoziţiile art. 475 din Codul de procedură penală, în temeiul art. 477 din Codul de procedură penală, se vor respinge ca inadmisibile sesizările formulate de Curtea de Apel Constanţa - Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori şi de familie, respectiv de Curtea de Apel Cluj - Secţia penală şi de minori prin care se solicită pronunţarea unor hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unor chestiuni de drept. [...]

4) Decizia nr. 7/2019, publicată în M. Of. nr. 365 din 10 mai 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Maramureş în Dosarul nr. 1.005/336/2018, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă interpretarea dispoziţiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 permite, în cadrul contestaţiei la executare formulate în baza art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală, schimbarea încadrării juridice şi a regimului sancţionator avut în vedere la momentul judecării cauzei, ca o consecinţă a recalculării pedepsei «executate sau considerată ca executată», astfel recalculată, urmare aplicării dispoziţiilor art. 55[1] din Legea nr. 254/2013 cu raportare la art. 43 alin. (1) şi (5) din Codul penal”*.

Considerente:

[...] Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat asupra înţelesului care trebuie atribuit sintagmei „chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei”, regăsită în cuprinsul art. 475 din Codul de procedură penală.

S-a arătat, în primul rând, că între problema de drept a cărei lămurire se solicită (indiferent dacă ea vizează o normă de drept material sau o dispoziţie de drept procesual) şi soluţia ce urmează a fi dată de către instanţă trebuie să existe o relaţie de dependenţă, în sensul ca decizia instanţei supreme să fie de natură a produce un efect concret asupra conţinutului hotărârii (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, deciziile nr. 11 din 2 iunie 2014 şi nr. 19 din 15 septembrie 2014).

În al doilea rând, este necesar ca sesizarea să tindă la interpretarea in abstracto a unor dispoziţii legale determinate, iar nu la rezolvarea implicită a unor chestiuni ce ţin de particularităţile fondului speţei (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, deciziile nr. 14 din 12 mai 2015, nr. 26 şi 28 din 29 octombrie 2015, nr. 7 din 2 martie 2016, nr. 10 din 12 aprilie 2016, nr. 14 din 18 mai 2016 şi nr. 27 din 12 decembrie 2017).

În ipoteza aprecierii ca admisibile a unor sesizări prin care se tinde, dimpotrivă, la dezlegarea unor probleme pur teoretice ori la rezolvarea directă a unor chestiuni ce ţin de situaţia în cauză, există riscul transformării mecanismului hotărârii prealabile fie într-o „procedură dilatorie pentru litigii caracterizate, prin natura lor, ca fiind urgente, fie într-o procedură care va substitui mecanismul recursului în interesul legii”.

Un alt aspect reţinut este acela că dispoziţiile art. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenţia europeană a drepturilor omului şi prevederile art. 129 din Constituţia României, republicată, nu sunt incidente în cauză, prin solicitarea Tribunalului Maramureş neurmărindu-se o interpretare, conţinutul normelor vizate de problema supusă dezlegării fiind clar, previzibil şi nesusceptibil de interpretare.

De asemenea, se observă că scopul reglementării art. 475 din Codul de procedură penală este preîntâmpinarea apariţiei practicii neunitare, titulari ai cererii de sesizare fiind doar instanţele, acestea având un drept suveran de a aprecia asupra sesizării, atunci când completul sesizat constată că, la procesul deliberării, interpretarea normelor de drept constituie o dificultate.

Or, din lecturarea încheierii prin care a fost sesizată Înalta Curte cu întrebarea supusă dezbaterii se observă că aceasta nu ridică probleme de interpretare a textului legal din partea completului Tribunalului Maramureş, instanţa de trimitere explicitând problema de drept şi apreciind totodată că este în acord cu practica constantă şi doctrina în această materie, aspecte de

natură a înlătura caracterul imprevizibil al interpretării şi de a satisface exigenţele art. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenţia europeană a drepturilor omului.

În acest context, se constată că de fapt instanţa de trimitere solicită o confirmare a soluţiei care se prefigurează în cauză. Or, aşa cum a statuat Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală în considerentele Deciziei nr. 26 din 23 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 328 din 13 aprilie 2018, „procedura pronunţării unei asemenea hotărâri este condiţionată de existenţa unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluţionarea cauzei în care s-a dispus sesizarea, nefiind permis a se apela la acest mijloc legal în scopul de a primi de la instanţa supremă rezolvarea în concret a speţei".

Prin urmare, cererea de sesizare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie poate fi făcută numai în ipoteza în care, în cursul soluţionării unei cauze, se pune problema interpretării unor dispoziţii legale neclare, echivoce, care ar putea conduce la adoptarea unor soluţii diferite în rezolvarea aceleiaşi speţe.

Or, din însăşi jurisprudenţa ce interesează în cauză, atât a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, cât şi a celorlalte instanţe judecătoreşti comunicată de către curţile de apel, la solicitarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, rezultă că nu se pune problema existenţei unei practici judiciare neunitare.

Aşadar, nu se poate folosi procedura hotărârii prealabile dacă aplicarea corectă a dreptului se impune într-un mod atât de evident, încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile cu privire la modul de soluţionare a întrebării adresate în cauză.

Prin urmare, în cadrul contestaţiei la executare întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală, instanţa acordă zilele compensatorii conform art. 55^1 din Legea nr. 254/2013, dar nu poate modifica nici dispoziţiile referitoare la recidivă reţinute în încadrarea juridică şi nici regimul sancţionator al recidivei aplicat prin hotărârea definitivă de condamnare, ci eventual poate constata că a fost executată o perioadă din pedeapsă.

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală reţine că, de altfel, problema de drept a fost rezolvată deja prin alte decizii ale instanţei supreme, care îşi păstrează valabilitatea considerentelor.

Astfel, în considerentele Deciziei nr. 9 din 6 iunie 2011, pronunţată în recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut că, potrivit dispoziţiilor art. 461 din Codul de procedură penală anterior, contestaţia contra executării hotărârii penale poate fi formulată în cazurile expres şi limitativ prevăzute în cuprinsul acestui text de lege, fiind o modalitate de înlăturare sau modificare a pedepsei, fără însă a putea fi analizate ori reanalizate aspecte de fond deja avute în vedere de instanţe la momentul soluţionării cauzei sau aspecte care sunt legate de alte instituţii de drept cu reglementare distinctă, cum sunt dispoziţiile privind liberarea condiţionată.

Totodată, în considerentele Deciziei nr. 12 din 6 mai 2015, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat că imposibilitatea schimbării încadrării juridice în faza executării pedepselor definitive a fost stabilită cu efect obligatoriu de Secţiile Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. VIII din 5 februarie 2007 care şi în prezent îşi păstrează, sub acest aspect, pe deplin, valabilitatea în materia contestaţiei la executare prevăzute de art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală, art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală raportat la art. 6 din Codul penal (...).

O interpretare contrară ar implica schimbarea de încadrare juridică în faza executării hotărârii definitive de condamnare, ceea ce este inadmisibil a se realiza, întrucât o asemenea

instituţie poate opera doar în cursul judecăţii, deci până la momentul dobândirii autorităţii de lucru judecat.

În consecinţă, constatând neîndeplinită una dintre cerinţele de admisibilitate enumerate de dispoziţiile art. 475 din Codul de procedură penală, judecătorul-raportor nu va proceda la analiza pe fond a chestiunii de drept ce face obiectul prezentei cauze.

Prin urmare, sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nu întruneşte condiţia de admisibilitate prevăzută de art. 475 din Codul de procedură penală referitoare la relaţia de dependenţă între lămurirea chestiunii supuse interpretării şi soluţionarea pe fond a cauzei cu care a fost învestită instanţa de trimitere, după cum nu îndeplineşte nici cerinţa existenţei unei veritabile probleme de drept care să facă necesară o rezolvare de principiu prin pronunţarea unei hotărâri prealabile, considerente pentru care Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală apreciază că se impune respingerea, ca inadmisibilă, a sesizării formulate de Tribunalul Maramureș. [...]

Notă: Prevederile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 au fost abrogate prin Legea nr. 240/2019, publicată în M. Of. nr. 1028 din 20 decembrie 2019.
Conform art. III din Legea nr. 240/2019, „prevederile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare, se aplică persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, a măsurilor preventive privative de libertate, minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție, în centre educative sau în penitenciare, respectiv minorilor care au executat pedepse în penitenciare, potrivit Legii nr. 15/1968 privind Codul penal al României, cu modificările și completările ulterioare, și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centre de detenție, în aplicarea art. 21 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, pentru perioada cuprinsă între 24 iulie 2012 și data intrării în vigoare a prezentei legi.”

5) Decizia nr. 9/2019, publicată în M. Of. nr. 452 din 5 iunie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie în Dosarul nr. 2.571/279/2016 privind pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:*

„Dacă în interpretarea art. 421 pct. 2 lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, noţiunea de faptă, din sintagma «(...) instanţa nu s-a pronunţat asupra unei fapte reţinute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare (...)», include în sfera sa de conţinut şi înţelesul unui act material din cuprinsul unei infracţiuni continuate, astfel cum este acesta definit la art. 35 alin. (1) din Codul penal, respectiv «acţiuni sau inacţiuni care prezintă, fiecare în parte, conţinutul aceleiaşi infracţiuni».”

Considerente:

[...] În ceea ce priveşte condiţia privind legătura cu soluţionarea cauzei a chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării, Înalta Curte apreciază că nu este îndeplinită, interpretarea dată de instanţa supremă neavând consecinţe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei.

Or, între problema de drept a cărei lămurire se solicită şi soluţia ce urmează a fi dată de instanţa de trimitere trebuie să existe o relaţie de dependenţă, în sensul că decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să producă un efect concret asupra cauzei penale aflate în soluţionare pe rolul instanţei în ultim grad de jurisdicţie.

Astfel, instanţa de trimitere solicită să se stabilească dacă noţiunea de faptă din conţinutul art. 421 pct. 2 lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală este echivalentă cu noţiunea de acţiune/inacţiune din conţinutul art. 35 alin. (1) din Codul penal.

Includerea în sfera noţiunii de faptă a actului material din conţinutul infracţiunii continuate face posibilă, în opinia curţii de apel, soluţia de desfiinţare cu trimiterea cauzei spre rejudecare, motiv de apel invocat în calea de atac exercitată, în speţă, de inculpat.

Din încheierea de sesizare rezultă, în esenţă, necesitatea pronunţării de către instanţa de judecată asupra tuturor actelor materiale din cuprinsul unei infracţiuni continuate prin dispozitivul sentinţei penale, şi nu doar în considerentele acesteia, sub sancţiunea desfiinţării hotărârii în calea de atac a apelului cu trimitere spre rejudecare la instanţa învestită iniţial. Argumentele folosite în susţinerea punctului de vedere al completului de judecată vizează aceeaşi problematică a conţinutului dispozitivului, respectiv a considerentelor hotărârii, din perspectiva respectării principiului dublului grad de jurisdicţie, pe de o parte, respectiv, al formulării, în termen, a căii de atac.

Or, se constată că chestiunea pusă în discuţie de instanţa de trimitere vizează, în fapt, o altă problematică decât cea expusă în conţinutul întrebării adresate Înaltei Curţi, respectiv dacă nepronunţarea de către instanţa de fond a unei soluţii distincte în raport cu toate actele materiale din cuprinsul infracţiunii continuate prin dispozitivul hotărârii atrage sancţiunea trimiterii spre rejudecare, fiind astfel necesară inserarea în dispozitivul hotărârii a unor dispoziţii exprese privind fiecare act material în parte.

Pe de altă parte, soluţia procesuală prevăzută de art. 421 pct. 2 lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală este incidentă atunci când instanţa nu s-a pronunţat asupra unei fapte reţinute în sarcina inculpatului.

Însă, din considerentele sentinţei penale atacate rezultă că instanţa de fond s-a pronunţat cu privire la toate actele materiale din conţinutul infracţiunii continuate, dispunând condamnarea inculpatului pentru infracţiunile comise la data de 15.11.2012 şi înlăturând motivat din conţinutul infracţiunii continuate actele materiale pretins comise la data de 16.11.2012. Modul de rezolvare a acţiunii penale este reflectat şi în conţinutul dispozitivului hotărârii, instanţa de fond eliminând prevederile legale privind caracterul continuat al infracţiunii şi menţionând expres numărul actelor materiale pentru care a pronunţat soluţia de condamnare şi data comiterii acestora.

Din această perspectivă, menţiunile cuprinse în minuta sentinţei penale (care are acelaşi conţinut cu cel al dispozitivului hotărârii) permiteau decelarea cu uşurinţă a actelor materiale pentru care s-a dispus soluţia de condamnare în cauză şi exercitarea, în termenul legal, a căii ordinare de atac.

Deopotrivă, împrejurarea relevată în încheierea de sesizare în sensul pronunţării unei soluţii direct în calea de atac privând inculpatul de judecata în dublu grad de jurisdicţie nu se regăseşte în cauză. După cum s-a arătat anterior, instanţa de fond s-a pronunţat cu privire la toate actele materiale din conţinutul infracţiunilor continuate pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului.

Faţă de cele arătate, întrucât situaţia juridică ce a generat întrebarea adresată Înaltei Curţi nu se regăseşte în cauza dedusă judecăţii instanţei de trimitere, iar interpretarea dată de instanţa supremă chestiunii de drept invocate nu are consecinţe juridice asupra modului de rezolvare a

fondului cauzei, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală constată că dispoziţiile legale a căror lămurire se solicită de către instanţa de trimitere nu cuprind neclarităţi sau ambiguităţi, problema semnalată nefiind o veritabilă chestiune de drept care să justifice intervenţia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie prin intermediul mecanismului de asigurare a unei practici judiciare unitare. [...]

6) Decizia nr. 15/2019, publicată în M. Of. nr. 918 din 14 noiembrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploieşti - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie în Dosarul nr. 1.479/284/2018 privind pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „Dacă, potrivit art. 334 alin. (4) din Codul penal, un vehicul înmatriculat în alt stat, pentru care nu este încheiat un contract de asigurare obligatorie de răspundere civilă valabil, se circumscrie noţiunii de vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulaţie în România."*

Considerente:

[...] Scopul procedurii este de a da dezlegări unor probleme veritabile de drept, când pe parcursul soluţionării unei cauze penale se pune problema interpretării şi aplicării unor dispoziţii legale neclare, echivoce, care ar putea da naştere mai multor soluţii.

Conform art. 475 din Codul de procedură penală, Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie îi revine competenţa de a interpreta norma pentru cunoaşterea exactă a acesteia, de a clarifica sensul şi scopul normei, astfel că procedura prealabilă nu poate fi folosită în cazul în care aplicarea corectă a dreptului se impune în mod evident, încât nu lasă loc la îndoială cu privire la modul de soluţionare a întrebării adresate.

Soluţionarea pe fond a unei cauze depinde de lămurirea chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării numai atunci când decizia instanţei supreme produce un efect concret asupra conţinutului hotărârii instanţei de trimitere.

Sesizarea trebuie să conducă la interpretarea *in abstracto* a unor dispoziţii legale determinate, iar chestiunea de drept supusă dezlegării trebuie să fie de o dificultate rezonabilă şi de natură a da naştere, în mod previzibil, unor interpretări judiciare diferite, fără a se tinde la dezlegarea unor probleme teoretice sau la soluţionarea propriu-zisă a unor aspecte care ţin de fondul cauzei (în acest sens, Decizia nr. 14/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 454 din 24 iunie 2015, Decizia nr. 16/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 490 din 3 iulie 2015, Decizia nr. 4/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 342 din 19 aprilie 2018).

În speţă, sesizarea instanţei supreme prin mecanismul de unificare a jurisprudenţei prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală pune în discuţie, în esenţă, previzibilitatea includerii în sfera de incidenţă a dispoziţiilor art. 334 alin. (4) din Codul penal a faptei de conducere pe drumurile publice a unui vehicul înmatriculat în alt stat, cu încălcarea obligaţiei de asigurare pentru răspundere civilă auto (asigurare expirată), după momentul abrogării Legii nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 303 din 30 decembrie 1995, cu modificările şi completările ulterioare.

Pentru argumentele care vor fi expuse în continuare, chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită nu constituie o reală problemă de drept, generată de dificultăţi de interpretare a normei de incriminare sau de opinii divergente exprimate în acest sens şi argumentate din punct de vedere juridic.

Succesiunea în timp a legislaţiei în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule reliefează că Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România (abrogată în prezent) prevedea în art. 64 alin. 1 că încălcarea de către persoanele fizice sau juridice a obligaţiei de asigurare prevăzute la art. 48 şi art. 56 constituie contravenţie şi se sancţionează cu amendă de la 1000 lei la 2000 lei şi cu reţinerea certificatului de înmatriculare/înregistrare a vehiculului, până la prezentarea documentului privind încheierea asigurării. Articolul 56 din acest act normativ viza persoanele care foloseau pe teritoriul României vehicule înmatriculate/înregistrate în străinătate şi neasigurate în străinătate sau a căror asigurare expira pe durata şederii în România.

Prin art. 40 din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţelor persoane prin accidente de vehicule şi de tramvai, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 723 din 19 septembrie 2016, a fost abrogată Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România.

Sub aspectul răspunderii juridice, ordonanţa de urgenţă menţionată prevedea la art. 35 alin. (9) că încălcarea de către persoanele fizice sau juridice a obligaţiei de asigurare prevăzute la art. 4 şi a obligaţiei prevăzute la art. 9 alin. (3) constituie contravenţie şi se sancţionează cu amendă de la 1.000 lei la 2.000 lei şi cu reţinerea certificatului de înmatriculare/înregistrare a vehiculului, până la prezentarea documentului privind încheierea asigurării. Articolul 4 din această ordonanţă se referea la persoanele fizice sau juridice care aveau în proprietate vehicule supuse înmatriculării sau înregistrării în România, precum şi tramvaie care aveau obligaţia să se asigure pentru cazurile de răspundere civilă ca urmare a prejudiciilor produse prin accidente de vehicule în limitele teritoriale prevăzute la art. 3.

Totodată, în cuprinsul art. 30 alin. (5) din acelaşi act normativ era prevăzut: „Conducătorii vehiculelor care nu îşi îndeplinesc obligaţia de a încheia asigurarea de frontieră sunt sancţionaţi în conformitate cu prevederile legale aplicabile în România.” Potrivit art. 29 alin. (1) şi (2) din ordonanţa de urgenţă, asigurarea de frontieră - care avea drept scop acoperirea prin asigurare a riscurilor de răspundere civilă - era obligatorie în cazul vehiculelor înmatriculate/înregistrate într-un stat terţ care pătrundeau pe teritoriul României fără a avea un contract RCA valabil sau al căror contract RCA expira pe perioada şederii în România, precum şi în cazul vehiculelor înmatriculate/înregistrate în alt stat, cu excepţia aceluia care deţine o Carte Verde valabilă, precum şi cu excepţia conducătorului auto a cărui asigurare de răspundere civilă pe teritoriul statului membru de reşedinţă era garantată de biroul naţional al acelui stat.

Ulterior, prin Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule şi tramvaie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 12 iunie 2017, intrată în vigoare la 30 de zile de la publicare, conform art. 46, au fost abrogate Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, cu modificările şi completările ulterioare, şi Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţelor persoane prin accidente de vehicule şi de tramvai.

Prin art. 37 alin. (9) din Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule şi tramvaie se prevede că încălcarea de către persoanele fizice sau juridice a obligaţiei de asigurare prevăzute la art. 3 şi a obligaţiilor prevăzute la art. 6 alin. (6) şi (7) constituie contravenţie şi se sancţionează cu amendă de la 1000 lei la 2000 lei şi cu reţinerea certificatului de înmatriculare/înregistrare a vehiculului până la prezentarea documentului privind încheierea asigurării. Art. 3 din aceeaşi lege stabileşte

că persoanele fizice sau juridice care au în proprietate vehicule supuse înmatriculării sau înregistrării în România, precum şi tramvaie au obligaţia să se asigure pentru cazurile de răspundere civilă ca urmare a prejudiciilor produse prin accidente de vehicule în limitele teritoriale prevăzute la art. 2 pct. 18.

Deopotrivă, prin dispoziţiile art. 31 alin. (5) din legea menţionată se prevede: „Conducătorii vehiculelor care nu îşi îndeplinesc obligaţia de a încheia asigurarea de frontieră sunt sancţionaţi în conformitate cu prevederile legale aplicabile în România". Conform art. 30 alin. (1) şi (2) din acelaşi act normativ, asigurarea de frontieră se încheie pentru acoperirea prin asigurare a riscurilor de răspundere civilă în cazul vehiculelor care sunt înmatriculate/înregistrate într-un stat terţ care pătrund pe teritoriul României fără a avea un contract RCA valabil sau al căror contract RCA expiră pe perioada şederii în România, precum şi în cazul vehiculelor care sunt înmatriculate/înregistrate într-un alt stat, cu excepţia celor care deţin o Carte Verde valabilă, emisă sub autoritatea unui birou naţional competent, şi cu excepţia conducătorului auto a cărui asigurare de răspundere civilă pe teritoriul statului membru de reşedinţă este garantată de biroul naţional al acelui stat.

Faţă de toate aceste dispoziţii legale se constată că, de la data abrogării Legii nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, cu modificările şi completările ulterioare, legislaţia în domeniul asigurărilor obligatorii de răspundere civilă auto reglementează explicit răspunderea contravenţională pentru încălcarea obligaţiei de asigurare pentru răspundere civilă auto de către persoanele fizice sau juridice care au în proprietate vehicule supuse înmatriculării sau înregistrării în România, spre deosebire de perioada în care această lege era în vigoare când sancţiunea contravenţională era prevăzută expres pentru nerespectarea acestei obligaţii indiferent dacă vehiculul era înmatriculat/înregistrat în ţară sau străinătate.

Pe de altă parte, se observă că, potrivit art. 112 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 670 din 3 august 2006, modificările şi completările ulterioare, certificatul de înmatriculare sau de înregistrare ori dovada înlocuitoare a acestuia se reţine de către poliţia rutieră în cazul în care vehiculul nu este asigurat de răspundere civilă în caz de pagube produse terţilor prin accidente de circulaţie, conform legii.

Dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal au fost supuse examenului de constituţionalitate pe calea unor excepţii de neconstituţionalitate soluţionate prin Decizia nr. 537/2016 a Curţii Constituţionale a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.002 din 13 decembrie 2016, şi Decizia nr. 406/2017 a Curţii Constituţionale a României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 788 din 4 octombrie 2017.

Respingând excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 334 alin. (4) din Codul penal, în urma examinării inclusiv a prevederilor art. 64 alin. 1, art. 48 şi art. 56 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, Curtea Constituţională a României a statuat, prin Decizia nr. 537/2016, că dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal nu includ, printre ipotezele juridice pe care le reglementează, şi faptele prevăzute la art. 64 alin. 4 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România. Astfel, art. 334 alin. (4) din Codul penal incriminează activitatea de punere în circulaţie sau conducerea unui vehicul neînmatriculat, în timp ce prevederile art. 64 alin. 1 din Legea nr. 136/1995 sancţionează contravenţional fapte referitoare la neîncheierea contractelor de asigurare sau la neplata primelor de asigurare (paragraful 15), precum şi că nu poate fi reţinută existenţa unui paralelism de reglementare între dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal şi cele ale art. 64 alin. 1 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România, acestea sancţionând, în realitate, penal şi,

respectiv, contravenţional, conduite distincte, ce afectează categorii de relaţii sociale distincte. Aşa fiind, textele criticate reglementează în mod clar, precis şi previzibil atât faptele a căror sancţionare o prevăd, cât şi pedepsele penale şi, respectiv, contravenţionale aplicabile, nefiind de natură a contraveni principiului legalităţii incriminării prevăzut la art. 23 alin. (12) din Constituţie şi nici dispoziţiilor art. 4 din Protocolul adiţional nr. 7 la Convenţie, referitor la dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori (...) - paragraful 16.

Se constată, aşadar, că prin considerentele obligatorii ale Deciziei nr. 537/2016 a Curţii Constituţionale a României se stabileşte o separaţie netă între conduitele incriminate de dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal şi conduita constând în încălcarea obligaţiei de asigurare pentru răspundere civilă auto, situată de instanţa de contencios constituţional în afara sferei de aplicare a normei de incriminare cuprinse în art. 334 alin. (4) din Codul penal, criteriul de distincţie fiind cel al categoriilor de relaţii sociale diferite afectate şi, implicit, al valorii sociale ocrotite.

Argumentele din cuprinsul acestei decizii a instanţei de contencios constituţional - pronunţate la momentul când în vigoare era Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările din România, cu modificările şi completările ulterioare - au fost menţinute ulterior adoptării Legii nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule şi tramvaie, prin Decizia nr. 406/2017 a Curţii Constituţionale a României, prin care s-a respins excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 334 alin. (4) din Codul penal, în considerentele deciziei fiind reţinute următoarele:

„16. (...) Curtea reţine că prevederile art. 334 alin. (4) din Codul penal nu includ, printre ipotezele juridice pe care le reglementează, şi faptele prevăzute la art. 112 alin. (1) lit. s) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002. Astfel, art. 334 alin. (4) din Codul penal incriminează activitatea de punere în circulaţie sau conducerea unui vehicul neînmatriculat, în timp ce prevederile art. 112 alin. (1) lit. s) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice sancţionează contravenţional lipsa asigurării de răspundere civilă în caz de pagube produse terţilor prin accidente de circulaţie, conform legii. Pentru acest motiv, Curtea constată că nu poate fi reţinută existenţa unui paralelism de reglementare între dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal şi cele ale art. 112 alin. (1) lit. s) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, acestea sancţionând, în realitate, penal şi, respectiv, contravenţional, conduite distincte, ce afectează categorii de relaţii sociale distincte (a se vedea, mutatis mutandis, Decizia nr. 537 din 6 iulie 2016, paragrafele 15 şi 16).

17. De asemenea, Curtea reţine, pe de o parte, că dispoziţiile legale mai sus enunţate se aplică în mod egal tuturor persoanelor aflate în ipotezele juridice prevăzute prin textele criticate, iar, pe de altă parte, că persoanele care conduc pe drumurile publice autovehicule sau tractează remorci ale căror plăcuţe cu numărul de înmatriculare ori de înregistrare au fost retrase sau care conduc un vehicul înmatriculat în alt stat, care nu au drept de circulaţie în România, se află într-o situaţie juridică diferită de cea a persoanelor fizice sau juridice care îşi încalcă obligaţia de încheiere a asigurării de răspundere civilă în caz de pagube produse terţilor prin accidente de circulaţie, motiv pentru care nu poate fi reţinută încălcarea prin acestea a dispoziţiilor art. 16 din Constituţie referitoare la principiul egalităţii în drepturi (...)”.

Prin urmare, dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal au caracter constituţional numai în interpretarea dată de Curtea Constituţională care nu plasează în sfera de reglementare penală actul de conduită al încălcării obligaţiei de asigurare pentru răspundere civilă auto, fiind

garantat principiului legalităţii incriminării, caracterul previzibil al normei de incriminare prevăzute de art. 334 alin. (4) din Codul penal şi principiul egalităţii în drepturi.

Or, considerentele deciziilor Curţii Constituţionale au aceeaşi forţă obligatorie ca şi dispozitivul (în acest sens, Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunţate în cadrul controlului de constituţionalitate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995).

În aceste condiţii, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că, în cauză, aplicarea corectă a dreptului este evidentă, nelăsând loc vreunei îndoieli rezonabile vizând sfera de reglementare a art. 334 alin. (4) din Codul penal, nici pentru perioada în care a fost în vigoare Legea nr. 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România şi nici după intrarea în vigoare a Legii nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule si tramvaie.

În situaţia în care s-ar aprecia că sesizarea este admisibilă, răspunsul pe care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ar trebui să îl dea întrebării prealabile s-ar limita la simpla trimitere la dispoziţiile art. 334 alin. (4) din Codul penal, căci nu s-ar putea răspunde altceva decât ceea ce este prevăzut cu claritate în norma de incriminare în interpretarea dată acesteia prin deciziile nr. 537/2016 şi nr. 406/2017 ale Curţii Constituţionale ale României.

În mod cumulativ, instanţa supremă constată că nu există o legătură între întrebarea prealabilă şi fondul cauzei deoarece, la data de referinţă (21 aprilie 2016), revizuirea legislativă a domeniului asigurărilor obligatorii de răspundere civilă auto invocată de instanţa de trimitere, aparent nefavorabilă inculpatului, nu era în vigoare (Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţelor persoane prin accidente de vehicule şi de tramvaie a intrat în vigoare la 19 septembrie 2016, iar Legea nr. 132/2017 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terţilor prin accidente de vehicule şi tramvaie a intrat în vigoare la 12 iulie 2017).

Pe cale de consecinţă, întrebarea formulată nu vizează o reală problemă de drept, o chestiune de drept esenţială, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei şi care să reclame o rezolvare de principiu prin pronunţarea unei hotărâri prealabile de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. [...]

7) Decizia nr. 17/2019, publicată în M. Of. nr. 875 din 30 octombrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Ploieşti - Secţia penală şi pentru cauze cu minori şi de familie în Dosarul nr. 9.338/315/2018, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept:*

„Dacă în cazul infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal este obligatoriu, având în vedere Decizia Curţii Constituţionale a României nr. 732/2014, să se stabilească îmbibaţia alcoolică de la momentul conducerii pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deţinerii permisului de conducere.

În cazul unui răspuns afirmativ la întrebarea precedentă, dacă în faţa primei instanţe s-a urmat procedura simplificată, poate fi administrată direct în apel expertiza având ca obiectiv calculul retroactiv al alcoolemiei.”

Considerente:

[...] Nu este îndeplinită condiţia privind existenţa unei veritabile chestiuni de drept, în accepţiunea conferită de practica judiciară a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

Astfel, în jurisprudenţa anterioară în materie s-a statuat, în mod progresiv, asupra înţelesului ce trebuie atribuit sintagmei „chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei", regăsită în cuprinsul art. 475 din Codul de procedură penală.

S-a subliniat, sub un prim aspect, că sesizarea în procedura întrebării prealabile trebuie efectuată doar în situaţia în care, în cursul soluţionării unei cauze penale, se pune problema interpretării şi aplicării unor dispoziţii legale neclare, echivoce şi care ar putea da naştere mai multor soluţii. Per a contrario, procedura nu poate fi folosită în cazul în care aplicarea corectă a dreptului se impune într-un mod atât de evident încât nu lasă loc de îndoială (Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 19 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 29 iunie 2017, Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 5 din 10 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 11 martie 2016, Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 6 din 2 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 15 aprilie 2016, Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 20 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 542 din 10 iulie 2017, şi Decizia Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nr. 2 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2018).

În al doilea rând, este necesar ca sesizarea să tindă la interpretarea *in abstracto* a unor dispoziţii legale determinate, iar nu la dezlegarea unor probleme pur teoretice ori la soluţionarea propriu-zisă a unor chestiuni ce ţin de fondul cauzei, la rezolvarea implicită a unor chestiuni ce ţin de particularităţile speţei (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 16 din 22 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 490 din 3 iulie 2015, şi Decizia nr. 14 din 12 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 454 din 24 iunie 2017).

Mai mult, se reţine că, fiind învestit cu dezlegarea unor chestiuni de drept prin care instanţele de trimitere au solicitat Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să stabilească natura, caracterul şi efectele unei decizii a Curţii Constituţionale, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în jurisprudenţa sa (Decizia nr. 24 din 8 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 869 din 20 noiembrie 2015; Decizia nr. 22 din 25 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.057 din 28 decembrie 2016, Decizia nr. 1 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 329 din 16 aprilie 2018, şi Decizia nr. 5 din 21 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 381 din 15 mai 2019), a statuat, pe de o parte, că efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale, la cazul dedus judecăţii.

În sensul celor statuate de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală este şi jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care, prin Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018, în paragraful nr. 62, reţine: „Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu are competenţa să se pronunţe în legătură cu efectele deciziei Curţii Constituţionale sau să dea dezlegări obligatorii care contravin deciziilor Curţii Constituţionale (a se vedea Decizia Curţii Constituţionale nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013 (...)."

În plus, în jurisprudenţa sa, Curtea Constituţională a statuat, cu valoare de principiu, că forţa obligatorie ce însoţeşte actele jurisdicţionale, deci şi deciziile Curţii Constituţionale, se ataşează nu numai dispozitivului, ci şi considerentelor pe care aceasta se sprijină (Decizia Plenului Curţii Constituţionale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995; Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012; Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări.

Având în vedere aceste consideraţii teoretice, se observă că prin intermediul primei chestiuni supuse dezlegării instanţa de trimitere tinde la obţinerea unor clarificări suplimentare cu privire la efectele Deciziei Curţii Constituţionale nr. 732 din 16 decembrie 2014, respectiv a implicaţiilor acesteia sub aspectul probator în cauzele având ca obiect infracţiunea de conducere a unui vehicul sub influenţa alcoolului sau a altor substanţe, prevăzută de art. 336 alin. (1) din Codul penal, chestiune ce excedează mecanismului de unificare a practicii judiciare instituit de art. 475 din Codul de procedură penală.

Pentru edificarea asupra problematicii se impune o scurtă incursiune în privinţa modificărilor intervenite în norma de incriminare.

Astfel, dispoziţiile art. 336 alin. (1) din Codul penal nu au preluat incriminarea anterioară a faptei în ceea ce priveşte momentul la care este necesară existenţa îmbibaţiei alcoolice în sânge pentru a se putea constata întrunirea elementului material al laturii obiective a infracţiunii. Se observă, din confruntarea celor două norme, că în reglementarea anterioară, art. 87 alin. (1) din Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, se desprindea cerinţa ca îmbibaţia alcoolică în sânge peste limita prevăzută de lege să existe la momentul conducerii autovehiculului, în timp ce noua reglementare prevede ca această condiţie să existe la momentul prelevării mostrelor biologice.

Din expunerea de motive a noului Cod penal rezultă că, prin modificarea conţinutului constitutiv al infracţiunii, legiuitorul a urmărit eliminarea posibilităţii unei estimări retroactive a alcoolemiei, în scopul evitării inconvenientelor create de această estimare.

Modificarea incriminării a fost dublată de introducerea unei prevederi procedurale cu privire la intervalul de timp în care trebuie efectuată recoltarea probelor biologice, dispoziţiile art. 190 alin. (8) din Codul de procedură penală stabilind că „în cazul conducerii unui vehicul de către o persoană aflată sub influenţa băuturilor alcoolice sau a altor substanţe, recoltarea de probe biologice se efectuează din dispoziţia organelor de constatare şi cu consimţământul celui supus examinării, de către un medic, asistent medical sau de o persoană cu pregătire medicală de specialitate, în cel mai scurt timp, într-o instituţie medicală, în condiţiile stabilite de legile speciale”.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin Decizia nr. 3 din 12 mai 2014, a stabilit că, în aplicarea art. 336 alin. (1) din Codul penal, în ipoteza unei duble prelevări de mostre biologice, rezultatul alcoolemiei cu relevanţă penală este cel dat de prima prelevare, moment situat în timp imediat, consecutiv acţiunii de conducere pe drumurile publice a unui vehicul.

În opinia înaintată de Institutul Naţional de Medicină Legală „Mina Minovici”, la solicitarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, pentru a fi avută în vedere în cadrul sesizării soluţionate prin decizia menţionată şi cuprinsă ca atare în considerente acesteia, s-au subliniat următoarele:

„Alcoolul ingerat de către o persoană intră într-un proces dinamic în organism, numit metabolism. Concentraţia alcoolului în diversele componente ale organismului va fi diferită de la un moment la altul, până la eliminarea totală din organism. În metabolismul alcoolului intervin mecanisme complexe, guvernate de zeci de factori individuali, generali şi particulari. Astfel, fiecare persoană reacţionează în mod propriu, atât în ceea ce priveşte modalitatea de metabolizare, cât, mai ales, în ceea ce priveşte manifestările clinice traduse prin comportament.

Deşi mecanismele fiziopatologice sunt bine cunoscute, nu s-a găsit până în prezent niciun model acceptabil în baza căruia să se poată reconstitui cu fidelitate traseul alcoolului în dinamica proceselor de absorbţie şi eliminare din organism. În acest sens, s-au elaborat multiple modele ale evoluţiei concentraţiei alcoolului în organism, cel mai apropiat de realitate fiind cel imaginat de Widmark.

S-a arătat că singura modalitate ştiinţifică de stabilire a gradului unei intoxicaţii etilice este cea prin analiza sângelui din proba prelevată, iar valoarea probatorie a expertizei privind estimarea retroactivă a alcoolemiei a fost mult exagerată, interpretarea retroactivă a alcoolului nefiind o expertiză uzuală în ţările europene şi fiind admisă foarte rar.

Deoarece este imposibil de cuantificat toţi factorii ce contribuie în metabolism, se aplică modele de calcul şi de exprimare grafică simplificate, estimative sau rezultate din medii statistice. Acesta reprezintă, în opinia transmisă, un prim argument pentru caracterul relativ al unei interpretări retroactive a alcoolemiei.

Argumentul principal este dat de caracterul speculativ al acestui tip de expertiză. Pentru a reconstitui metabolismul unei anumite cantităţi de băutură, aceasta trebuie cunoscută în mod obiectiv, precum şi toate circumstanţele consumului de alcool respectiv. Dar, în toate aceste cazuri, informaţiile sunt furnizate de către inculpat. Trebuie ştiut că la o anumită alcoolemie, stabilită indubitabil prin analiza de laborator, se poate ajunge printr-o infinitate de variante de consum. În mod implicit, într-un moment anterior, vor exista o infinitate de posibile concentraţii. Aşadar, prin acest tip de expertiză se concluzionează că, dacă persoana ar fi consumat băuturile alcoolice declarate, ar fi putut avea o anumită alcoolemie în momentul incriminat. Alcoolemia recalculată nu reflectă valoarea reală, ci doar una teoretic posibilă, rezultată numai din acel consum declarat.

Veridicitatea declaraţiei de consum nu poate fi verificată ştiinţific, neexistând criterii certe în acest sens. Datele din declaraţiile de consum sunt subiective şi pot fi mai mult sau mai puţin reale, indiferent de buna-credinţă a făptuitorului, mai ales datorită faptului că sunt precizate după o lungă perioadă de timp (luni sau chiar ani), în majoritatea cazurilor declaraţiile fiind incomplete, improbabile, nereale sau uneori de-a dreptul aberante.

Invocând experienţa de zeci de ani, Institutul Naţional de Medicină Legală «Mina Minovici» precizează că, în aproape toate cazurile în care s-au obţinut rezultate sub limita de infracţiune prin recalculare, declaraţiile de consum au fost nereale, dar nu au existat argumente ştiinţifice pentru a menţiona acest lucru. Or, aceste cazuri nu sunt izolate, reprezentând între 1/2 până la 1/3 din totalul acestor expertize, în ultimii ani.”

Ulterior, prin Decizia Curţii Constituţionale nr. 732 din 16 decembrie 2014, s-a stabilit că sintagma „la momentul prelevării mostrelor biologice” din cuprinsul dispoziţiilor art. 336 alin. (1) din Codul penal este neconstituţională.

S-a reţinut de către instanţa de contencios constituţional că îmbibaţia alcoolică se determină prin analiza toxicologică a mostrelor biologice recoltate la un moment mai mult sau mai puţin îndepărtat de momentul săvârşirii infracţiunii care este cel al depistării în trafic a conducătorului vehiculului şi astfel condiţia ca îmbibaţia alcoolică de peste 0,80 grame/litru

alcool pur în sânge să existe la momentul prelevării mostrelor biologice plasează consumarea infracţiunii la un moment ulterior săvârşirii ei, în condiţiile în care de esenţa infracţiunilor de pericol este faptul că acestea se consumă la momentul săvârşirii lor.

Se constată că obligativitatea „stabilirii" îmbibaţiei alcoolice de la momentul conducerii pe drumurile publice a unui vehicul, în pofida formulării ambigue a instanţei de trimitere, echivalează cu obligativitatea administrării probatoriului necesar pentru a statua asupra tipicităţii faptei şi nu constituie o chestiune teoretică ce comportă dificultăţi.

Astfel, administrarea de probe pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului este obligaţia instanţei expres prevăzută de art. 349 din Codul de procedură penală, condamnarea urmând a fi pronunţată dacă instanţa constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de inculpat.

Pe de altă parte, se remarcă faptul că statuarea asupra întrunirii elementelor constitutive la momentul consumării infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal constituie o chestiune de drept ce a cunoscut o interpretare unitară în practica instanţelor ulterioară Deciziei Curţii Constituţionale nr. 732 din 16 decembrie 2014, de o manieră ce reflectă considerentele acesteia. De altfel, prin Decizia nr. 6 din 16 mai 2016, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a respins ca inadmisibil recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curţii Militare de Apel privind stabilirea întinderii efectelor Deciziei nr. 732 din 16 decembrie 2014 a Curţii Constituţionale, tocmai în considerarea faptului că problema de drept nu a primit interpretări diferite în practica judiciară. Astfel, instanţele judecătoreşti au reţinut momentul depistării în trafic ca moment al săvârşirii (mai exact al epuizării) infracţiunii continue analizate, cu toate consecinţele ce decurg din această interpretare, neconstatându-se controverse reale sub acest aspect.

De altfel, se remarcă că aceeaşi curte de apel a formulat o sesizare similară, care a fost respinsă ca inadmisibilă de Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin Decizia nr. 24/2015 a Completului pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în materie penală. Astfel, sesizarea în cauză a avut ca obiect lămurirea conţinutului constitutiv al infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal în considerarea evoluţiei prezentate în cele ce precedă, distincţia între cererea anterioară şi prezenta sesizare fiind una pur formală, instanţa de trimitere solicitând, în esenţă, lămurirea asupra efectelor deciziei instanţei de contencios constituţional. Or, astfel cum s-a statuat în precedent

„Cât timp, în prezentarea raţionamentului său juridic (paragraful 26 al deciziei), Curtea Constituţională a identificat, într-o manieră lipsită de orice echivoc, momentul «săvârşirii infracţiunii» ca fiind «cel al depistării în trafic a conducătorului vehiculului», ea a furnizat, astfel, atât autorităţilor cu competenţe în procesul de legiferare, cât şi instanţelor judecătoreşti toate elementele necesare pentru cunoaşterea efectelor ce trebuie atribuite deciziei sale.

[...]

Efectele deciziilor Curţii Constituţionale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituţii ale statului, întrucât un atare demers ar genera o ştirbire a competenţei sale exclusive în materie. Prin urmare, instanţele judecătoreşti nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale la cazul dedus judecăţii, demers pe deplin posibil şi în speţa de faţă.

[...]

Din perspectiva tuturor acestor considerente, Înalta Curte concluzionează că formularea actuală a art. 336 alin. (1) din Codul penal are, în lumina considerentelor Deciziei Curţii Constituţionale nr. 732 din 2014, un conţinut cvasiidentic celui regăsit în art. 87 alin. (1) din

Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 195/2002, fiind, prin urmare, suficient de clară pentru a exclude veritabile probleme de interpretare."

În al doilea rând, în pofida formulării ambigue a problemei de drept, din conţinutul încheierii de sesizare se poate constata că, în concret, dubiile instanţei de trimitere vizează valoarea probatorie a probelor administrate în cauza dedusă judecăţii. Or, aprecierea probelor are ca scop stabilirea situaţiei de fapt şi constituie, în mod esenţial, atributul instanţei de judecată. Astfel, potrivit art. 103 alin. (1) din Codul de procedură penală: „Probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege şi sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză."

Din această perspectivă, chestiunea supusă implicit dezlegării, respectiv dacă pentru statuarea asupra realizării elementului material al infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) din Codul penal este obligatorie administrarea unui anumit mijloc de probă, nu poate face obiectul unei întrebări preliminare, deoarece nu tinde la dezlegarea unei chestiuni de drept, ci la soluţionarea cauzei cu care instanţa de trimitere a fost învestită.

Astfel, administrarea probelor nu poate fi cenzurată de instanţa supremă în procedura prevăzută de art. 475 din Codul de procedură penală, aceasta fiind în competenţa exclusivă a instanţei de trimitere, nefiind permis Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală să intervină în aprecierea caracterului pertinent şi util al probelor. O atare problemă nu poate primi o rezolvare de principiu, ci presupune evaluarea elementelor de fapt relevante în fiecare cauză în parte.

Inadmisibilitatea primei întrebări determină aceeaşi concluzie şi în privinţa celei de-a doua probleme de drept formulate de instanţa de trimitere, în considerarea subsidiarităţii acesteia, dar şi pentru aceea că, în raport cu particularităţile cauzei, chestiunea supusă dezlegării nu are consecinţe directe asupra modului de rezolvare a fondului cauzei, atât timp cât chiar instanţa de trimitere menţionează că probele administrate permit statuarea asupra elementului material al infracţiunii. [...]

8) Decizia nr. 19/2019, publicată în M. Of. nr. 108 din 12 februarie 2020

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova - Secţia penală şi pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 264/104/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „În interpretarea dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. i) din Codul de procedură penală, încheierea definitivă pronunţată de judecătorul de cameră preliminară, prevăzută de art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală, prin care s-a respins cererea de confirmare a redeschiderii urmăririi penale, poate fi asimilată cauzei de încetare a procesului penal?".*

Considerente:

[...] Înalta Curte constată însă că sesizarea este inadmisibilă întrucât chestiunea de drept invocată nu este susceptibilă de o rezolvare de principiu, având în vedere următoarele:

A. Potrivit jurisprudenţei Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, admisibilitatea sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile este condiţionată, atât în cazul în care vizează o normă de drept material, cât şi atunci când priveşte o dispoziţie de drept procesual, de împrejurarea ca interpretarea dată de către instanţa supremă să aibă consecinţe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei.

Referitor la sintagma „chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei”, în jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală s-a stabilit că sesizarea trebuie să ducă la interpretarea in abstracto a unor dispoziţii legale determinate, iar nu la rezolvarea unor chestiuni ce ţin de particularităţile cauzei (Decizia nr. 14 din 12 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 454 din 24 iunie 2015; Decizia nr. 14 din 18 mai 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 460 din 21 iunie 2016; Decizia nr. 4 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 255 din 12 aprilie 2017; Decizia nr. 27 din 12 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 22 ianuarie 2018).

În egală măsură, sesizarea trebuie să vizeze exclusiv probleme de interpretare a legii, şi nu elemente particulare ale cauzei deduse judecăţii (Decizia nr. 5 din data de 10 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 11 martie 2016), iar pentru a constitui o problemă de drept, premisa de la care se porneşte în întrebarea ce formează obiectul sesizării trebuie să îşi găsească izvorul în dispoziţiile legale, şi nu într-o stare de fapt, aplicarea legii la situaţia de fapt, astfel cum aceasta a fost stabilită prin probatoriul administrat, fiind atributul exclusiv al instanţei învestite cu soluţionarea cauzei (Decizia nr. 23 din data de 16 septembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 824 din 4 noiembrie 2015).

Hotărârile prealabile trebuie pronunţate numai în interpretarea şi aplicarea dispoziţiilor legale, constituind o dezlegare de principiu a unei probleme de drept.

În acest sens, prin Decizia nr. 5 din 21 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 381 din 15 mai 2019, reiterând propria jurisprudenţă, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a reţinut următoarele:

„În jurisprudenţa sa, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat că scopul procedurii reglementate de art. 475 din Codul de procedură penală este de a da dezlegări unor veritabile şi dificile probleme de drept, că sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie trebuie efectuată doar în situaţia în care în cursul soluţionării unei cauze penale se pune problema interpretării şi aplicării unor dispoziţii neclare, echivoce, care ar putea da naştere mai multor soluţii (Decizia nr. 19 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 29 iunie 2017; Decizia nr. 5 din 10 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 11 martie 2016; Decizia nr. 6 din 2 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 15 aprilie 2016; Decizia nr. 20 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 542 din 10 iulie 2017) şi că sesizarea instanţei de trimitere trebuie să aibă ca obiect dezlegarea unor veritabile chestiuni de drept care să facă necesară o rezolvare de principiu prin pronunţarea unei hotărâri prealabile de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (Decizia nr. 15 din 8 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 550 din 21 iulie 2016).”

Răspunsul la problematica pe care o ridică instanţa de trimitere poate fi diferit, în funcţie de circumstanţele particulare ale unei speţe. În acelaşi timp, dacă rezolvarea problemei de drept ar fi condiţionată de analiza datelor concrete ale speţei, întrebarea şi-ar pierde caracterul pur teoretic, tinzând la o rezolvare a fondului cauzei.

B. Astfel cum s-a prezentat anterior, prin Decizia nr. 8 din 30 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 430 din 8 iunie 2016, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a respins, ca inadmisibilă, o altă sesizare cu privire la aplicarea principiului *ne bis in idem*, argumentându-se, în esenţă, că din modul de formulare a

întrebării prealabile rezultă că instanţa de sesizare solicită Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie nu să dea rezolvare de principiu unei chestiuni de drept (punctuală şi direct incidentă în cauza respectivă), ci să facă un studiu exhaustiv al întregii legislaţii şi jurisprudenţe naţionale şi să determine care dintre multiplele hotărâri judecătoreşti ce pot fi pronunţate de instanţele din România, indiferent de materia în care se pronunţă şi de procedura după care s-a judecat cauza, pot constitui „elementul bis”.

S-a mai reţinut că un alt motiv de respingere ca inadmisibilă a sesizării derivă din practica constantă şi clară a celor două instanţe europene, jurisprudenţă pentru care nu este nevoie de „dezlegarea” ori de „lămurirea” Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, întrucât examinarea acestei jurisprudenţe este suficientă să lămurească instanţa de trimitere cu privire la chestiunea de drept strict incidentă în cauza penală.

În cauza de faţă, deşi instanţa de trimitere solicită a se răspunde chestiunii de drept constând în stabilirea dacă încheierea definitivă pronunţată de judecătorul de cameră preliminară, prevăzută de art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală, prin care s-a respins cererea de confirmare a redeschiderii urmăririi penale poate fi asimilată cauzei de încetare a procesului penal constând în existenţa autorităţii de lucru judecat, în realitate răspunsul la această întrebare presupune analizarea şi determinarea tipurilor de încheieri pronunţate conform art. 335 alin. (4) din Codul de procedură penală, precum şi a ordonanţelor date de procuror care ar putea fi considerate o „achitare sau o condamnare definitivă”, în sensul articolului 4 din Protocolul nr. 7 la Convenţie. Totodată, examinarea jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului şi a Curţii de Justiţie a Uniunii Europene este suficientă şi lămuritoare cu privire la noţiunea de „hotărâre definitivă” în cazul emiterii de către Ministerul Public a unei soluţii de neurmărire sau netrimitere în judecată care a fost ulterior infirmată, dispunându-se trimiterea în judecată a făptuitorului.

Faţă de aceste aspecte, se constată că cele două argumente reţinute prin Decizia nr. 8 din 30 martie 2016 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, drept motive de respingere a sesizării, ca inadmisibilă, sunt incidente şi în cauza de faţă.

Raportat la considerentele arătate, la precizările de principiu cuprinse în Decizia nr. 8 din data de 30 martie 2016, Înalta Curte constată că sesizarea formulată de către Curtea de Apel Craiova - Secţia penală şi pentru cauze cu minori nu îndeplineşte cumulativ condiţiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală şi, ca urmare, chestiunea de drept invocată nu poate primi o rezolvare de principiu prin pronunţarea unei hotărâri prealabile de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. [...]

9) Decizia nr. 21/2019, publicată în M. Of. nr. 981 din 5 decembrie 2019

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Târgu Mureş - Secţia penală şi pentru cauze penale cu minori şi de familie, în Dosarul nr. 2.341/102/2017, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „În interpretarea art. 1 alin. (2) raportat la art. 10 alin. (2), art. 102 alin. (2) şi (3) şi art. 281 alin. (2) din Codul de procedură penală, în situaţia în care este invocată nulitatea absolută cu consecinţa excluderii unor mijloace de probă, este respectat dreptul la un proces echitabil dacă instanţa se pronunţă asupra nulităţii printr-o hotărâre separată (încheiere), anterioară celei prin care soluţionează fondul cauzei?”.*

Considerente:

[...] În mod constant în jurisprudenţa sa, Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a statuat în interpretarea sintagmei „chestiune de drept” în sensul că, pentru a se putea aprecia că această condiţie este îndeplinită, este necesar, pe de o parte, ca între problema de drept a cărei lămurire se solicită şi soluţia ce urmează a fi dată de către instanţă să existe o relaţie de dependenţă, în sensul că decizia instanţei supreme să fie de natură a produce un efect concret asupra conţinutului hotărârii, iar, pe de altă parte, este necesar ca sesizarea să tindă la interpretarea in abstracto a unor dispoziţii legale ce ţin de particularităţile fondului speţei.

Din perspectiva condiţiei ca de lămurirea problemei de drept să depindă soluţionarea pe fond a cauzei, se reţine că în jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală s-a statuat, de principiu, asupra înţelesului ce trebuie atribuit sintagmei „problemă de drept de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei”, prin Decizia nr. 16 din 11 octombrie 2018 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 993 din 23 noiembrie 2018). Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a menţionat că, „prin Decizia nr. 11 din 2 iunie 2014 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 503 din 7 iulie 2014), arătându-se că prin aceasta trebuie să se înţeleagă dezlegarea raportului juridic penal născut ca urmare a încălcării relaţiilor sociale proteguite prin norma de incriminare, inclusiv sub aspectul consecinţelor de natură civilă, şi nu rezolvarea unei cereri incidentale invocate pe parcursul judecării cauzei în ultimă instanţă”, iar prin Decizia nr. 23 din 6 octombrie 2014 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 843 din 19 noiembrie 2014) s-a subliniat că „această condiţie de admisibilitate, prin referirea explicită la soluţionarea «pe fond» a cauzei, impune ca dezlegarea chestiunii de drept care formează obiectul sesizării să fie determinantă pentru rezolvarea acţiunii penale sau a acţiunii civile în procesul penal”.

În egală măsură, reiterând propria jurisprudenţă, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reţinut, prin Decizia nr. 20 din 14 iunie 2017 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 542 din 10 iulie 2017 că „(...) Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a statuat că admisibilitatea sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile este condiţionată, atât în cazul în care vizează o normă de drept material, cât şi atunci când priveşte o dispoziţie de drept procesual, de împrejurarea ca interpretarea dată de instanţa supremă să aibă consecinţe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei”.

În raport cu jurisprudenţa constantă a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, chestiunea de drept privind calea procedurală prin care instanţa se pronunţă asupra excluderii probelor, ca efect al nulităţii absolute, nu întruneşte condiţia de admisibilitate prevăzută în art. 475 din Codul de procedură penală, constând în existenţa unei relaţii de dependenţă între lămurirea chestiunii de drept şi soluţionarea pe fond a cauzei.

Indicarea căii procedurale prin care instanţa se pronunţă asupra excluderii probelor, ca efect al nulităţii absolute, în sensul de a se stabili dacă instanţa se pronunţă prin încheiere separată sau prin hotărâre (sentinţă ori decizie), nu produce efecte asupra modului de soluţionare a fondului cauzei, întrucât nu are aptitudinea de a influenţa rezolvarea acţiunii penale.

În acest sens, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că momentul la care se pronunţă instanţa cu privire la constatarea nulităţii absolute nu are un efect real şi concret asupra modului de soluţionare a apelului, neavând aptitudinea de a influenţa soluţiile pronunţate în apel, reglementate în art. 421 din Codul de procedură penală.

Calea procedurală prin care instanţa se pronunţă asupra excluderii probelor ca efect al nulităţii absolute - încheiere separată sau sentinţă/decizie - constituie o chestiune de drept a cărei dezlegare nu are un caracter determinant pentru soluţionarea pe fond a cauzei, neputând influenţa soluţiile prevăzute în dispoziţiile art. 396 alin. (1) şi în art. 421 din Codul de procedură penală, şi nu se repercutează asupra soluţiilor prin care se rezolvă acţiunea penală de către prima instanţă sau de către instanţa de apel ori calea de atac a apelului de către instanţa de apel.

Totodată, se mai reţine că nu sunt îndeplinite condiţiile de admisibilitate prevăzute de normele procesual penale pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile atunci când întrebarea formulată depăşeşte cadrul unei interpretări *in abstracto* a dispoziţiilor legale. În jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală s-a statuat că „(...) sesizarea instanţei de trimitere trebuie să aibă ca obiect dezlegarea unor veritabile chestiuni de drept care să facă necesară o rezolvare de principiu prin pronunţarea unei hotărâri prealabile" (Decizia nr. 5 din 21 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 381 din 15 mai 2019) şi că (...) „condiţia restrictivă de admisibilitate prevăzută de art. 475 din Codul de procedură penală ce vizează dezlegarea cu valoare de principiu a unei chestiuni de drept" (Decizia nr. 27 din 12 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 22 ianuarie 2018).

În acest sens se constată că problema de drept supusă analizei de către instanţa de trimitere nu este susceptibilă de o rezolvare de principiu, întrucât constatarea existenţei sau a inexistenţei unei încălcări a dreptului la un proces echitabil depinde de particularităţile speţei, fiind necesară o analiză concretă în fiecare dosar în parte.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că nu se poate stabili cu caracter general că dreptul la un proces echitabil este încălcat de fiecare dată când o normă de procedură a fost încălcată, o eventuală încălcare a obligaţiei de pronunţare într-un anumit moment asupra nulităţii absolute nu poate atrage de plano încălcarea dreptului la un proces echitabil.

În consecinţă, faţă de modalitatea formulării întrebării de către instanţa de trimitere, Înalta Curte constată că nu poate aprecia in abstracto asupra încălcării dreptului la un proces echitabil.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că, din raţiuni de acurateţe juridică, se impune o explicitare a întrebării formulate şi o modificare formală a acesteia pentru a da un înţeles clar solicitării instanţei de trimitere, fără însă a afecta sensul problemei de drept supuse analizei. [...]

10) Decizia nr. 22/2019, publicată în M. Of. nr. 90 din 7 februarie 2020

Soluţia: *Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Brăila - Secţia penală în Dosarul nr. 4.614/196/2019, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: „În aplicarea dispoziţiilor art. 55[1] alin. (1) din Legea nr. 254/2013, modificată prin Legea nr. 169/2017, referitoare la compensarea în cazul cazării în condiţii necorespunzătoare a persoanelor private de libertate, dacă la calcularea pedepsei efectiv executate se are în vedere şi o pedeapsă executată la termen anterior pedepsei care se execută la acest moment şi în privinţa căreia nu au fost aplicabile dispoziţiile legale referitoare la instituţia liberării condiţionate."*

Considerente:

[...] Se constată că sesizarea formulată de Tribunalul Brăila - Secţia penală, în ceea ce priveşte problema de drept supusă discuţiei, este inadmisibilă, întrucât Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a statuat printr-un recurs în interesul legii şi prin două hotărâri prealabile asupra

problemelor de drept generate de dificultăţi în interpretarea şi aplicarea prevederilor art. 55^1 din Legea nr. 254/2013, ridicate inoportun şi de către instanţa de trimitere, în accepţiunea atribuită acestei condiţii de admisibilitate prevăzută de dispoziţiile art. 475 din Codul de procedură penală (punctul D).

Concret, în jurisprudenţa Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, condiţia prevăzută de art. 475 din Codul de procedură penală, respectiv ca „Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să nu fi statuat asupra chestiunii de drept printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii", presupune ca instanţa supremă să nu fi statuat prin dispozitivul şi considerentele ori prin considerentele unei hotărâri prealabile anterioare sau ale unei decizii în interesul legii anterioare asupra chestiunii de drept. În ipoteza în care considerentele unei hotărâri prealabile anterioare sau ale unei decizii în interesul legii anterioare conţin elemente suficiente care să conducă la dezlegarea chestiunii de drept, sesizarea devine inadmisibilă.

În acest sens, prin Decizia nr. 18 din 5 decembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 73 din 30 ianuarie 2019, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reţinut că îndeplinirea acestei condiţii se analizează nu numai prin raportare la hotărâri prin care să se fi statuat în mod explicit asupra problemei de drept ridicate de instanţa de trimitere, ci şi pe baza considerentelor unei asemenea decizii, dacă aceasta oferă elemente suficiente care să conducă la dezlegarea problemei de drept invocate.

În speţă, deşi chestiunea de drept ridicată prin intermediul sesizării în cauză nu a mai fost examinată, iar Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu a statuat în mod explicit asupra ei printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluţionare, se apreciază că nu este necesară intervenţia instanţei supreme, fiind deja pronunţate trei decizii, care prezintă criteriile pe baza cărora instanţa de trimitere poate soluţiona problema de drept.

Convergent, instanţa supremă, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin Decizia nr. 17 din 10 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 29 iunie 2017, a reţinut că, deşi nu există o hotărâre prealabilă sau o decizie pronunţată într-un recurs în interesul legii prin care să se fi statuat explicit asupra chestiunii de drept ridicate de instanţa de trimitere, dezlegarea acesteia rezultă în mod implicit dintr-o astfel de decizie, pronunţată anterior de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

S-a mai reţinut că atât soluţia, cât şi considerentele Deciziei nr. 13 din 19 septembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 794 din 9 noiembrie 2011, îşi păstrează valabilitatea şi în condiţiile noului Cod de procedură penală, fiind pe deplin aplicabile mutatis mutandis şi în cauza în care s-a făcut sesizarea.

Astfel, din perspectiva celor ce preced relativ la situaţia supusă analizei se observă că prin:

- Decizia nr. 7 din 26 aprilie 2018, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a stabilit că, în interpretarea dispoziţiilor art. 55^1 din Legea nr. 254/2013, pentru determinarea restului de pedeapsă rămas neexecutat în vederea aplicării tratamentului sancţionator de la art. 104 alin. (2) coroborat cu art. 43 alin. (1) din Codul penal trebuie recalculată, începând cu data de 24.07.2012, perioada executată efectiv din pedeapsa din a cărei executare a fost dispusă liberarea condiţionată anterior intrării în vigoare a Legii nr. 169/2017, prin considerarea ca executate suplimentar a zilelor calculate ca executate în considerarea condiţiilor de detenţie necorespunzătoare;

- Decizia nr. 8 din 11 martie 2019, Completul competent să judece recursul în interesul legii al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie a statuat, în dispozitivul deciziei menţionate, următoarele: competenţa soluţionării cererii prin care o persoană privată de libertate solicită acordarea zilelor compensatorii în baza art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 pentru restul de pedeapsă rezultat dintr-o condamnare anterioară şi care se regăseşte în pedeapsa în a cărei executare se află revine instanţei de executare sau instanţei în a cărei circumscripţie se află locul de deţinere, pe calea contestaţiei la executare întemeiate pe dispoziţiile art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală;

- Decizia nr. 15 din 26 septembrie 2018, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a stabilit că, în interpretarea dispoziţiilor art. 43 alin. (1) şi (5) din Codul penal, prin pedeapsa „executată sau considerată ca executată", ce constituie primul termen al recidivei, se are în vedere pedeapsa recalculată ca urmare a aplicării art. 55^1 din Legea nr. 254/2013.

În aceste condiţii, instanţa de trimitere sesizează instanţa supremă cu o chestiune de drept, respectiv „În aplicarea dispoziţiilor art. 55^1 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, modificată prin Legea nr. 169/2017, referitoare la compensarea în cazul cazării în condiţii necorespunzătoare a persoanelor private de libertate, dacă la calcularea pedepsei efectiv executate se are în vedere şi o pedeapsă executată la termen anterior pedepsei care se execută la acest moment şi în privinţa căreia nu au fost aplicabile dispoziţiile legale referitoare la instituţia liberării condiţionate", care putea fi soluţionată prin intermediul deciziilor sus-menţionate, din considerentele şi dispozitivul cărora decurge, fără a fi necesar un raţionament logico-juridic complex, răspunsul pentru prezenta problemă de drept.

Mai exact, calificarea cu caracter general a zilelor compensatorii drept „cauză de micşorare a pedepsei", de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, indiferent de particularităţile contestaţiei la executare, constituie un element decisiv şi suficient care să conducă la dezlegarea chestiunii de drept şi să permită instanţei de trimitere soluţionarea pe fond a contestaţiei la executare.

Constatând neîndeplinită una dintre condiţiile de admisibilitate menţionate de art. 475 din Codul de procedură penală, Înalta Curte nu va proceda la analizarea pe fond a chestiunii de drept ce face obiectul prezentei cauze, urmând a respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Tribunalul Brăila - Secţia penală, în Dosarul nr. 4.614/196/2019, prin care se solicită pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept vizând aplicarea dispoziţiilor art. 55^1 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, modificată prin Legea nr. 169/2017, referitoare la compensarea în cazul cazării în condiţii necorespunzătoare a persoanelor private de libertate, respectiv dacă la calcularea pedepsei efectiv executate se are în vedere şi o pedeapsă executată la termen anterior pedepsei care se execută la acest moment şi în privinţa căreia nu au fost aplicabile dispoziţiile legale referitoare la instituţia liberării condiţionate. [...]

Notă: Prevederile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 au fost abrogate prin Legea nr. 240/2019, publicată în M. Of. nr. 1028 din 20 decembrie 2019.
Conform art. III din Legea nr. 240/2019, „prevederile art. 55^1 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare, se aplică persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, a măsurilor preventive privative de libertate, minorilor care execută măsuri educative în centre de detenție, în centre educative sau în penitenciare, respectiv minorilor care au executat pedepse în penitenciare, potrivit Legii nr.

15/1968 privind Codul penal al României, cu modificările și completările ulterioare, și care execută, la data intrării în vigoare a prezentei legi, măsuri educative în centre de detenție, în aplicarea art. 21 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, pentru perioada cuprinsă între 24 iulie 2012 și data intrării în vigoare a prezentei legi.”